

שבוע פרשת בהעלותך

(19 - 25 May 13)

י' - ט"ז סיון ה'תשע"ג

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבָבְךָ. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כְּכָל לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֹשֶׁב בְּשַׂדְּךָ לְכַתְמֶתְךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה אִפְּי יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבְדַתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּתוּחָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבַרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכַּנָּף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאוּתָם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרָי לְכַבֵּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹרִית לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעְדָּה כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְּפַלֵּל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמַתְחֵלֵק לִימֵי הַחוּדָשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁכּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מִוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָתְךָ. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרַכּוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ: יִשְׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמוֹ עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהֵנִיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתָ לְעוֹלָם וָעֵד:

וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה

כראי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־יתובות "לה'ו") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לכריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה כְּמַצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גָּבוֹר בְּאֶרֶץ יְהוָה זָרְעוּ דוֹר
 יִשְׂרָאֵל וּבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמֵדַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשָׁד אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלוּוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזַכֵּר
 עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רַעַה לֹא יֵרָא נֶכֶן לְבוֹ בְּטַח בַּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יֵרָא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נִתֵּן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמֵדַת לְעַד קִרְנוֹ תְרוּם בְּכִבּוֹד:
 י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שִׁנּוּי יַחֲרֵק וְנַמֵּס תְּאֵנֹת רִשְׁעִים תֹּאכֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזוֹרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהִלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רֵם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי בַיהוָה יֵלֶהֱנוּ הַמְגִבִּיהִי לְשֹׁכֵת: ו הַמְשִׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאֶרֶץ: ז מְקוֹמֵי מַעְפָּר
 דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרַת הַבַּיִת
 אִם־הַבְּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו סיון, תשי"ט
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

במענה למכתבו מח' סיון, בו כותב אודות הצעת נכבדות ושהיא יראת שמים וכו'.

ובמ"ש אודות החילוק בגיל, אין זה נוגע בנדון דידן כלל וכלל.

ובמ"ש שאין לו הרגש וכו', עליו לבחון השינוי שחל בין פעם הראשונה שנפגשו ולאחר כמה פעמים שנפגשו, ובאם חלה הזזה לקירוב, הרי זה נותן מקום לומר, שיגדל השינוי הלך וטוב.

והשם יתברך המשגיח על כאו"א בהשגחה פרטית, ינחהו בטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מזכיר

מפתח כללי

מסכת עירובין עם ביאורים	כ	סדר הנחת תפילין	ב
מדף עב עד דף עח	קכ	מזמורי תהלים קיב, קיג	ג
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:			
שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כא	מאמר ד"ה רני ושמחי בת ציון גוי	ג
אדמו"ר הזקן	קנד	שבת פרשת בהעלותך, ט' סיון, היתשכ"ז	ה
שולחן ערוך הלכות שבת	כב	שיחת ש"פ בהעלותך, ט"ז סיון היתשכ"ו	ד
אדמו"ר הזקן	קנה	לקוטי שיחות – פרשת בהעלותך	ה
לקוטי תורה	כג	(בלה"ק) כרך יג	ו
אדמו"ר הזקן	קנו	מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח	ו
שערי אורה	כד	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	לב
אדמו"ר האמצעי	קנז	זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה	ז
מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו	כה	ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת כט, תרגום מאידיש	לג
אדמו"ר ה"צמח צדק"	קנח	ילקוט גאולה ומשיח – פרשת בהעלותך	לד
תורת שמואל תרל"ב	כו	שיעור יומי חומש לשבוע פרשת בהעלותך	לה
אדמו"ר מוהר"ש	קנח	שיעורי תהלים לשבוע פרשת בהעלותך	לו
שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כז	שיעורים בספר התניא (מוגה)	יא
אדמו"ר מוהרש"ב	קנט	לשבוע פרשת בהעלותך	סד
ספר המאמרים היתש"ט	כח	לוח "היום יום" לשבוע פרשת בהעלותך	יב
אדמו"ר מוהרי"צ	קס	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	יג
לקוטי דיבורים	כט	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:	
אדמו"ר מוהרי"צ	קסא	ג' פרקים ליום לשבוע פרשת בהעלותך	יד
יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ	ל	פרק אחד ליום לשבוע פרשת בהעלותך	טו
אדמו"ר מוהרי"צ	קסב	ספר המצוות לשבוע פרשת בהעלותך	טז
אגרות קודש	לא	נביאים וכתובים	יז
אדמו"ר מוהרי"צ	קסג	מלכים א פרק יג-יד, תהלים פרק פ-פא	קי
ביאורים בפרקי אבות פרק ב	לב	משניות – מסכת בבא בתרא	יח
חומש לקריאה בציבור	לג	ביאור קהתי	קיב
לוח זמנים לשבוע פרשת בהעלותך	לד	עין יעקב מסכת יומא	קיח
סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	לה		

ביאור בדרך אפשר

כשכנסת ישראל היא במצב נעלה, היא נקראת "ציון", ואילו בזמן הגלות, כשהיא במצב יותר נמוך, היא נקראת "בת ציון".
 וְצָרִיף לְהִבִּין, דְּדִיוּק הַשְּׂאֵלָה הַנַּ"ל [על כך שֶׁהַתְּחִלַּת הַהִפְטָרָה הִיא רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן, וְלֹא רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זְהָבִי] הִיא גַם בַּהִפְטָרָה דְּשִׁבְתָּהּ פְּרִשְׁתָּהּ בְּהַעֲלוֹתָהּ, שֶׁבְּסִמְכּוֹת לְזִמְן מִתְּנִי תוֹרְתֵנוּ, שְׁחָלָה בְּסִמּוֹךְ לַחֲגֵי הַשְּׁבֻעוֹת, זִמְנָן מִתְּנִי תוֹרָה, דְּמִתְּנִי-תוֹרָה הִיא עֲנִינֵי חִירוֹת⁵, כְּמִבּוֹאֵר בְּכֹמָה מֵאִמְרוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁהַתּוֹרָה קְשׁוּרָה בְּחִירוֹת (ראַה הַעֲרָה 5 כֹּאן) וְאִף-עַל-פִּי-כֵן לַמְרוֹת שְׁחִירוֹת הִיא מִצַּב נַעֲלָה וְהִפֵּךְ עֲנִינֵי הַגְּלוּת וְאִם כֵּן זֶהוּ מִצַּב שְׂבוּ כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהִקְרָא בְּשֵׁם "צִיּוֹן" וְלֹא "בַת צִיּוֹן" גַּם הַתְּחִלַּת הַהִפְטָרָה דְּשִׁבְתָּהּ פְּרִשְׁתָּהּ בְּהַעֲלוֹתָהּ הִיא רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן. וְצָרִיף בִּיאוֹר מְדוּעַ גַּם בְּשִׁבְתָּהּ פְּרִשְׁתָּהּ בְּהַעֲלוֹתָהּ הַהִפְטָרָה פּוֹתַחַת בְּפִסּוּק זֶה?
 (ב) וְהִנֵּה בְּתוֹרָה אִוְרִי שֵׁם בְּדַבְּרוֹ-הַמִּתְחִיל רְנִי וְשִׁמְחֵי הִרְאִישׁוֹן⁶ מְקַשֵּׁר רַבְנֵי הַזִּקְנֵי אֶת הַפְּסוּקִים רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן עִם מֵאֲמַר הַמְּדַרְשׁ⁷ (עַל הַפְּסוּקִים⁸ צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלָּךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לֹא אָמַר), מְשַׁל לְמִלָּךְ כֹּו' לֹא זֶה מִחֲבָבָה⁹ עַד שְׁקָרָאָה בְּתִי כֹו' לֹא זֶה

ביאור בדרך אפשר

בתחילת ההפטרה של פרשת השבוע אומר הנביא זכריה:
 רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן גּוֹ'¹, וּמְדַיֵּק וְשׂוֹאֵל אֲדַמּוּ"ר הַזִּקְנֵי בְּתוֹרָה אִוְרִי סֵפֶר מֵאִמְרוֹ חִסְדוֹת שְׁלוֹ עַל הַחוּמָשִׁים בְּרֵאשִׁית שְׁמוֹת וְהַמוֹעֵדִים שְׁחָלִים בְּתַקּוּפָה זֹאת הַשָּׁנָה (דְּרוּשֵׁי תְּנוּפָה וְהַפְטָרָה זֹאת, "רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן" הִיא גַם הַפְטָרַת שִׁבְתָּהּ חֲנוּכָה) דְּבִבְרוּר-הַמִּתְחִיל בְּמֵאֲמַר הַפּוֹתַח בְּפִסּוּק זֶה², וְהַשְּׂאֵלָה הִיא דְּלִכְאוּרָה הִנֵּה צָרִיף לְהַתְחִיל הַהִפְטָרָה דְּשִׁבְתָּהּ חֲנוּכָה בְּפִרְקֵי זֶה בְּנוֹתָא זְכִירָה בְּפִסּוּק³ וְיֵאמָר אֱלִי גּוֹ' רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זְהָב גּוֹ', שֶׁזֶה הַנוֹשֵׂא שְׁבַגְלָלוֹ נִקְבַע בְּפִרְקֵי זֶה לְהַפְטָרַת חֲנוּכָה בּוֹ נַעֲשֶׂה נִסִּים פֶּךָ הַשְּׁמֵן הַבְּדֻלְקָת הַמְנוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְלָמָּה מִתְחִילִין כֹּמָה פְּסוּקִים קוֹדֵם לְכֵן בְּרְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן?
 וּמִבְּאֵר בְּסֵפֶר 'תּוֹרָה אִוְרִי' שֵׁם⁴, שֶׁהַשְּׂאֵלָה הַקְּשֵׁר הַתּוֹכְנִי דְּרְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן לְחֲנוּכָה הִיא, שְׁבַגְלָלָה מִתְחִילִים אֶת הַהִפְטָרָה שִׁבְתָּהּ חֲנוּכָה בְּפִסּוּק זֶה הִיא כִּי הַתּוֹרָה בַת צִיּוֹן קָאֵי מִכּוּוֹן עַל כְּנִסְתָּהּ יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂחִיָּה בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת, דְּבְזִמְנֵי הַבֵּית נִקְרָאת כְּנִסְתָּהּ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם צִיּוֹן, וּבְזִמְנֵי הַגְּלוּת נִקְרָאת בַת צִיּוֹן, כְּמִבּוֹאֵר שֵׁם בְּאִרוּכָה.
 וְצָרִיף לְהִבִּין, דְּדִיוּק הַנַּ"ל [שֶׁהַתְּחִלַּת הַהִפְטָרָה הִיא רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן, וְלֹא רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זְהָבִי] הִיא גַּם בַּהִפְטָרָה דְּשִׁבְתָּהּ פְּרִשְׁתָּהּ בְּהַעֲלוֹתָהּ, שֶׁבְּסִמְכּוֹת לְזִמְנֵי מִתְּנִי תוֹרְתֵנוּ, דְּמִתְּנִי-תוֹרָה הִיא עֲנִינֵי חִירוֹת⁵, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן גַּם הַתְּחִלַּת הַהִפְטָרָה דְּשִׁבְתָּהּ פְּרִשְׁתָּהּ בְּהַעֲלוֹתָהּ הִיא רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן.
 (ב) וְהִנֵּה בְּתוֹרָה אִוְרִי שֵׁם בְּדַבְּרוֹ-הַמִּתְחִיל רְנִי וְשִׁמְחֵי הִרְאִישׁוֹן⁶ מְקַשֵּׁר רַבְנֵי הַזִּקְנֵי אֶת הַפְּסוּקִים רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן עִם מֵאֲמַר הַמְּדַרְשׁ⁷ (עַל הַפְּסוּקִים⁸ צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלָּךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לֹא אָמַר), מְשַׁל לְמִלָּךְ כֹּו' לֹא זֶה מִחֲבָבָה⁹ עַד שְׁקָרָאָה בְּתִי כֹו' לֹא זֶה

וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן עִם מֵאֲמַר הַמְּדַרְשׁ⁷ (עַל הַפְּסוּקִים⁸ צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלָּךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לֹא אָמַר), מְשַׁל לְמִלָּךְ כֹּו' לֹא זֶה מִחֲבָבָה⁹ עַד שְׁקָרָאָה בְּתִי כֹו' לֹא זֶה מִחֲבָבָה עַד שְׁקָרָאָה אַחֲוֵתִי כֹו' לֹא

(* יצא לאור בקונטרס ט"ו סיון – תשנ"ג, "לקראת ט"ו סיון, יום התחלת מאסרו של כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע בשנת תרפ"ז... ג' בהעלותך, יב סיון, שנת ה'תשנ"ג". 1) זכריה ב, יד. – התחלת וראש ההפטרה דש"פ בהעלותך. 2) השני – לו, סע"ד ואילך. 3) זכריה ד, ב. 4) לו, סע"ב ואילך. 5) כמארו"ל (עירובין נד, א. שמו"ר פמ"א, ז (בתחלתו). ויק"ר פ"ח, ג (בסופו). ועוד) עה"פ (תשא לב, טו) "חרות על הלוחות" – א"ת חרות אלא חירות, חירות מן הגלות (שמו"ר שם), חירות מן המלכות (ויק"ר שם. וראה גם זח"ב קיג, סע"ב), אין כל אומה ולשון שולטת בהן (עירובין שם. וראה גם שמו"ר שם). 6) לו, א ואילך. וכ"ה ברד"ה זה דפ' בהעלותך תרכ"ז* (סה"מ תרכ"ז ע' רצו). 7) שמו"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג. 8) שה"ש ג, יא. 9) כ"ה הלשון בתו"א וברד"ה תרכ"ז הנ"ל שם. ובכ"מ. 10) וראה גם ד"ה הנ"ל תרכ"ז ס"ה ואילך (סה"מ תרכ"ז ע' שב ואילך).

(* וראה לקמן ט"ע ושע"א ובהערה 40, שלא אחרי הגאולה ד"ב תמוח נתגלה שהמאסר הי' זריעה, בכדי שע"ז תהי' צמיחה בריבוי והוספה בהפצת המעיינות.

(* כמובן מזה שנרשם בין המאמר דפ' נשא להמאמר דפ' שלח. בכת"י א' (הובא ברשימת מאמרי דא"ח דאדמו"ר מהר"ש ע' 3 בשוה"ג) רשום על ד"ה זה "שבת חנוכה תרכ"ז". ולכאורה הכוונה שנאמר בשבת חנוכה, שהרי נסדר בפ' בהעלותך.

רני ושמחי בת ציון גו'

ביאור בדרך אפשר

1 מַחֲבֵבָה עַד שְׁקָרָאָה אַחוֹתַי כּוֹ' לֹא זֶז מַחֲבֵבָה עַד שְׁקָרָאָה
 2 אַמִּי (וזה לשון המדרש במילואו: "רשב"י שאל את ר' אלעזר ברבי יוסי:
 3 אפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו? אמר לו: הן, משל למלך
 4 שהייתה לו בת יחידה והיה מחבבה ביותר מדאי והיה קורא אותה בתי, לא
 5 זו מחבבה עד שקראה אחותי ועד
 6 שקראה אמי, כך הקדוש-בירוך-הוא
 7 בתחילה קרא לישראל בת שנאמר
 8 'שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך'
 9 ובית אביך', לא זו מחבב עד שקראן
 10 אחותי שנאמר 'פתחי לי אחותי רעיתי'
 11 יונתי תמתי לראשי נמלא טל קוצותי
 12 רסיסי לילה, לא זו מחבב עד שקראן
 13 אמי שנאמר הקשיבו אלי עמי ולאמי
 14 אלי האזינו כי תורה מאתי תצא
 15 ומשפטי לאור עמים ארגיע'. עמד
 16 רשב"י ונשקו על ראשו).
 17 וּמִבּוֹאֵר בַּתּוֹרָה אֹר' שָׁם¹⁰, דְּגוֹ'
 18 עֲנִינִים אֱלֹהִי שִׁבְחָה נִקְרָאִים בְּנֵי
 19 יִשְׂרָאֵל (בְּתִי אַחוֹתַי אַמִּי)
 20 בַּעֲבוּרֵת הָאָדָם אֵת ה' הֵם קִיּוּם
 21 הַמְצֻוֹת¹¹ שֶׁעַל שְׁמוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 22 נִקְרָאִים "בְּתִי" עֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁעַל
 23 שְׁמוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים "אַחוֹתַי"
 24 וְהַעֲבוּדָה דְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ שֶׁעַל
 25 שְׁמָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים "אִמִּי", כְּפִי
 26 שֶׁהוּלָךְ וּמִבְּאֵר.
 27 דְּבִקְיֻם הַמְצֻוֹת הָאָדָם
 28 הַמְקַיִם אֶת הַמְצֻוָּה הוּא
 29 בְּחִינַת מְקַבֵּל (בַּת), שֶׁהוּא
 30 מְקַבֵּל אֶת הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הָאוֹר
 31 הָאֱלוּקִי שְׁנִמְשָׁכֶת וְיִוֵּרֶדֶת מִלְּמַעְלָה
 32 לְמַטָּה עַל-יְדֵי קִיּוּם הַמְצֻוָּה
 33 וְ"בַת" הִיא בְּחִינַת "מְקַבֵּל", כְּנֹכַח
 34 לַעֲלִי. וְעַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּנֵי
 35 יִשְׂרָאֵל מִתְקַרְבִּים לְאֱלוֹקוֹת וְאוֹי
 36 נַעֲשִׂים יִשְׂרָאֵל אֲחִים וְרַעִים לְהַקְבֵּ"ה (אַחוֹתַי). וְעַל-יְדֵי
 37 הַעֲבוּדָה דְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ נִקְרָאִים בְּשֵׁם אַמִּי, שֶׁהֵם מִשְׁפִּיעִים
 38 וְפוֹעֲלִים תּוֹסַפֵּת כְּבִכּוֹל בְּהַקְבֵּ"ה כִּשֶׁם שֶׁהֵם מִשְׁפִּיעֵה לְבַנָּה.

ביאור בדרך אפשר

39 וַיֵּשׁ לְקָשֶׁר זֶה עִם הַמְּבֹאֵר בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת¹² בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת
 40 עַל הַפְּסוּקִים הַנּוֹכַח [צִיאָנָה וְרֵאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךְ שְׁלֹמֹה] כְּעֵטְרָה
 41 שְׁעֵטְרָה לֹו אִמּוֹ, דְּהַעֲטָרָה שְׁעֵטְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (אִמּוֹ)
 42 לְהַקְבֵּ"ה הַמֶּלֶךְ הוּא עַל-יְדֵי שְׁהַקְדִּימוֹ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, בְּמִתָּן
 43 תּוֹרָה כִּי הַבִּיטוּל דְּהַקְדָּמַת
 44 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע הַנְּכוּנוֹת לְקִיּוּם גַּם
 45 לְלֹא הַבְנָה וְהַשְׁגָּה בְּטַעַם הַצִּיּוּר, הִיא
 46 הַתְּבַטְלוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּלִפִּי הַקְדוּשׁ
 47 בְּרוּךְ הוּא, וְכִיטוּל זֶה הוּא
 48 כְּהַבִּיטוּל דְּמִסִּירַת-נֶפֶשׁ¹³
 49 כְּאִשֶׁר הָאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ וּמוֹתוֹר
 50 עַל חַיּוֹ לְמַעַן עֲבוּדֵת ה' שְׂכָאִמּוֹר עַל
 51 שֵׁם עֲבוּדָה זֶו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים
 52 "אִמּוֹ" שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.
 53 וַיֵּשׁ לֹוּמֵר, דְּמַהֲטַעְמִים אֶחָד
 54 הַטַּעְמִים לְכַךְ שְׁקוֹרְאִין פְּרִשְׁת
 55 בְּהַעֲלוֹתָךְ אֶת הַנְּרוֹת לְאַחֲרֵי
 56 חֲגַג הַשְּׁבוּעוֹת¹⁴ הוּא, וּבִסְמוּךְ
 57 לוֹ, כִּי נְרוֹת קָאִי מְכוּוֹן עַל
 58 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאוֹת "נְרוֹת"
 59 כְּמוֹ שְׁפָתוֹב¹⁵ נֵר הַיּוֹי נִשְׁמַת
 60 אָדָם¹⁶, דְּפִירוּשׁ נֵר הַיּוֹי הוּא
 61 שְׁהַנְּשָׁמָה הִיא הַנֵּר שֶׁל ה', הֵינּוּ
 62 שְׂהִיא מְאִירָה (מְשַׁפְּעַת וּמוֹסִיפָה
 63 אֹר) כְּכִיכּוֹל לְהוֹי'¹⁷,
 64 וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ¹⁸ עַל
 65 הַפְּסוּקִים בְּהַעֲלוֹתָךְ אֶת הַנְּרוֹת,
 66 שִׁישְׂרָאֵל מְאִירִין לְמִי שְׂמֵאִיר
 67 לְכָל הָעוֹלָם, הֵרִי שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל
 68 מוֹסִיפִים אֹר, כְּכִיכּוֹל, לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ
 69 הוּא וְעֲנִינֵן זֶה שֶׁל מַעֲלַת נִשְׁמוֹת
 70 יִשְׂרָאֵל כְּנִרוֹת הַמְאִירִים לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ
 71 הוּא שְׂפִד לְחַג הַשְּׁבוּעוֹת, שְׁבו
 72 זְכוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹרַת "אִמּוֹ" כְּלִפִּי הַקְדוּשׁ
 73 בְּרוּךְ הוּא, וְכָאִמּוֹר, בְּהַקְשֵׁר זֶה נִאֲמַר
 74 הַכְּתוּב עֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לֹו אִמּוֹ.
 75 וְעַל-פִּי-זֶה לְפִי הָאִמּוֹר שְׁבַחֵת הַשְּׁבוּעוֹת הִגִּיעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַל גְּדוּלָה
 76 בְּיִתְרוֹ וְלִכְּן זְכוּ לְהִיקְרָא "אִמּוֹ" צְרִיף לְהִבִּין עוֹד יוֹתֵר מִתְחַזְּקֵת הַשְּׂאֵלָה

(11) כ"ה להדיא בתו"א שם (לו, סע"ד). (12) סד"ה ציאנה וראינה עזר"ת (סה"מ עזר"ת ע' רכה). (13) ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קפד ואילך, שהביטול דנעשה הו"ע למסור נפשו באחד. ולהעיר גם מלקו"ת אמור לה, סע"א ואילך, דשתי העטרות שנתן בראשן של ישראל הוא ע"י המצוות. והתורה (בתי ואחותי), והעטרה שנטל לעצמו, היא העטרה שעטרה לו אמו, ע"י מס"ג באחד. (14) אלא שבכמה שנים קוראין גם פ' נשא לאחרי חג השבועות. וע"ד שפרשת במדבר קוראין לעולם בשבת שלפני חג השבועות ולפעמים גם פ' נשא. (15) משלי כ, כז. (16) לקו"ת פרשתנו (בהעלותך) רד"ה בהעלותך את הנרות (כט, ג). רד"ה ראיתי והנה מנורת זהב גו' (לג, ב). רד"ה זה תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רצז). ובכ"מ. (17) סה"מ תרכ"ז שם. וראה ע"ז תו"א שם (לו, א). (18) במדבר"ר פרשתנו פט"ו, ה. תנחומא פרשתנו ד. וכ"ה גם בשמו"ר פל"ו, ב. — הובא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 האמורה לעיל על מה שהפטרך דשבת פְּרַשְׁתָּ בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת
 2 הַגְּרוֹת (עֲנִין אָמִי) שבה מודגשת דווקא מעלתם של ישראל היא רְנִי
 3 וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן תואר שמבטא דווקא דרגא נמוכה ביותר, למטה מ"אמי"
 4 ולמטה מ"אחותי".
 5 ג) וְהֶעֱנִין הוּא, שְׁהֵמְשָׁכָה
 6 של האור האלוקי הנמשכת ויורדת
 7 מלמעלה למטה שְׁעַל-יְדֵי קִיּוּם
 8 הַמְצֻצוֹת - בְּתִי, אִף ש"בת" היא
 9 התואר הנחות בסולם הדרגות של
 10 "בתי", "אחותי" ו"אמי", לאמיתו של
 11 דבר היא הַמְשָׁכָה נְעֻלִית יוֹתֵר
 12 מֵהֵמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
 13 הַדְּאֻחֹתִי שהיא העבודה של העיסוק
 14 בתורה וְאָמִי שהיא העבודה של
 15 מסירות נפש. כִּי הָעֲבוּדָה
 16 דְּמִסִּירַת-נַפְשׁ (אָמִי), וְעַל-
 17 דְּרָף-זֶה עֵסֶק הַתּוֹרָה
 18 (אָחוֹתִי), הרי למרות היתרונות
 19 והמעלות של עבודת אלה ביחס
 20 לעבודה של קיום המצוות ("בת"),
 21 מִפְּיֵן שְׁהִיא עֲבוּדָה רוּחָנִית,
 22 ונעשית על ידי שימוש בכוחות נפשיים
 23 רוחניים יֵשׁ לָהּ שִׁיכוּת וקשר
 24 תוכני-מהותי לְהֵמְשָׁכָה האלוקית
 25 הרוחנית שְׁנִמְשַׁכְתָּ עַל-יְדֵיהָ, כי
 26 למרות שגם ברוחניות יש הבדלי דרגות
 27 ופערים ניכרים ומשמעותיים מאד, עצם
 28 העבודה שמדובר ברוחניות מלמדת על
 29 שייכות מסוימת בין פעולת האדם
 30 וההמשכה וההתגלות הרוחנית
 31 שנפעלת כתוצאה ממנה וְכִיּוֹן
 32 שְׁהֵמְשָׁכָה האלוקית מלמעלה
 33 שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה הַדְּאֻחֹתִי
 34 וְאָמִי לימוד התורה ומסירות נפש
 35 היא כְּמוֹ אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא
 36 וְנִמְשַׁכְתָּ עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְמָא התעוררות מלמעלה
 37 ממנה (כמבואר בחסידות שיש "אתערותא דלעילא" שבאה מלמעלה ללא
 38 ההכנה והקדמה של "אתערותא דלתתא" מצד האדם ויש "אתערותא דלעילא"
 39 שנגרמת על ידי עבודת האדם למטה), הַהִמְשָׁכָה ההתגלות מלמעלה היא
 40 רַק מִמְּקוֹם שְׁאֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְמָא מַגְעַת לָשֵׁם ולא יותר מזה, ולכן

41 היא מוגבלת, בהתאם לתוכנה ומהותה והרמה של ה"אתערותא דלתתא"
 42 שגורמת אותה. וְהֵמְשָׁכָה ההתגלות האלוקית מלמעלה שְׁעַל-יְדֵי
 43 מַעֲשֵׂה הַמְצֻצוֹת, כִּיּוֹן שְׁעֵשִׂית הַמְצֻצָה היא עֲשִׂיהָ גְּשָׁמִית
 44 שְׁאִינָה בְּעֶרְךָ כָּלֵל¹⁹, שאין לה שום יחס, דמיון והשוואה להתגלות
 45 האלוקית הרוחנית שבאה בעקבותיה
 46 היא כְּמוֹ אֲתַעְרוּתָא-דְּלַעֲיָלָא
 47 התעוררות מלמעלה שְׁמַצַּד עֲצָמָה,
 48 שלא כתוצאה מהתעוררות מצד האדם
 49 למטה וְלָכֵן הַהִמְשָׁכָה שנמשכת
 50 מלמעלה למטה על ידי קיום המצוות
 51 היא מַעֲצָמוֹת אֹר אֵין-סוּף²⁰
 52 מהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, וזו
 53 המשכה נעלית לאין שיעור לעומת
 54 ההמשכה שנמשכת מלמעלה על ידי
 55 העבודה הרוחנית של לימוד התורה
 56 והעבודה של מסירות נפש (ומעתה
 57 מובן מדוע דווקא בקשר לפרשת
 58 בהעלותך ובסמיכות לזמן הנעלה של
 59 מתן תורה קוראים הפטרה זו והפתיחה
 60 היא דווקא בפסוק "רני ושמחי בת
 61 ציון", וכפי שיתבאר עוד להלן בגודל
 62 מעלת התואר "בתי" לעומת "אחותי"
 63 ו"אמי").
 64 וְזֶהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי של הפסוק רְנִי
 65 וְשִׁמְחֵי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָּא
 66 וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְךָ, שְׁיִהְנֵנִי בָּא'
 67 כּוֹלֵל שְׁנֵי עֲנִינִים. הַעֲנִין הָאֶחָד -
 68 הַנְּנִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹכֵן
 69 מַעֲצָמִי שְׁלֵא עַל-יְדֵי
 70 אֲתַעְרוּתָא-דְּלַתְמָא²¹ וכאמור
 71 שהמשכה מלמעלה שלא נגרמת
 72 כתוצאה מ"אתערותא דלתתא" היא
 73 נעלית לאין שיעור, והענין השני בָּא
 74 - אָנִי בְּעַצְמִי כְּכִיכּוֹל, שמקור
 75 ושורש ההמשכה וההתגלות מלמעלה הוא "אני", עצמותו ומהותו של הקדוש
 76 ברוך הוא, אֹר אֵין-סוּף בְּרוּף-הוּא מַמְשָׁךְ²².
 77 וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שְׁהַמְעָלָה דְּהָעֲבוּדָה דְּבְתִי קִיּוּם המצוות עַל
 78 הָעֲבוּדָה הַדְּאֻחֹתִי לימוד התורה וְאָמִי מסירות נפש היא לא רק מצד
 79 ההמשכה מלמעלה שהיא נעלית מאד אלא גַם בְּנוֹגַע לְהָאָדָם הַעוֹבֵד
 80 שגם מצידו יש מעלה ויתרון לעבודה של "בתי", קיום המצוות. והמעלה היא

בסה"מ תרכ"ז שם* (19) ראה המשך תרס"ו ע' נה. (20) ראה תו"א שם (לז, ג) בענין המעלה דבת ציון "יש אתערותא דלעילא שהיא לעילא לעילא מקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל". (21) שערי אורה שער החנוכה ד"ה רני ושמחי פכ"א (לג, ב). (22) לשון התו"א שם.

(* בסה"מ שם: וכמו שפרשי"ע ע"פ בהעלותך. וכפה"נ הוא ט"ס וצ"ל: וכמו במד"ר ע"פ בהעלותך.

רני ושמחי בת ציון גו'

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁבַה־עֲבֹדָה דְאֲחֻתֵי וְאִמִּי יחד עם גודל מעלתה נְרַגְשׁ לפחות
 2 בְּדַקּוֹת מְצִיאֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם הַעוֹבֵד, גוֹדֵל הָעֵילוּי דְהַעֲבֹדָה
 3 שְׁלוֹ היינו שאמנם יש בכך מידה מסויימת של ביטול המציאות האישית אבל
 4 בכל זאת, לפחות בדקות ניכרת גם המציאות של האדם עצמו וְהַכּוֹנֵנָה היא
 5 לתוכן הכפול שבא לידי ביטוי בתור
 6 עבודה שלו הָעֵילוּי דְהַעֲבֹדָה
 7 עֲצָמָה (הַעֲבֹדָה דְעֵסֶק
 8 הַתּוֹרָה, וּמְכַל־שֶׁפֶן הַעֲבֹדָה
 9 דְמְסִירַת־נַפְשׁ שהיא עבודה נעלית
 10 עוד יותר), וְהָעֵילוּי שֶׁנַּעֲשֶׂה
 11 באדם עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁנַּעֲשֶׂה
 12 על ידי לימוד התורה אֶחָ לְהַקְבֵּ"ה,
 13 ולכן בגלל עבודתו בעניין זה נקרא
 14 "אחוזתי" וְיִתְרָה מְזוֹ שֶׁמְשַׁפֵּיעַ
 15 כְּכִכּוֹל בְּהַקְבֵּ"ה על ידי העבודה
 16 במסירות נפש ולכן על ידי עבודה זו
 17 נקרא "אמי", ומאחר שבכל זה ניכר
 18 כיצד כל המעלות הללו קיימות בעבודה
 19 שלו יש כאן ביטוי לתחושת המציאות
 20 האישית של האדם וּבְהַעֲבֹדָה
 21 דְבַתִּי (קִיּוּם הַמְצוֹת) נְרַגְשׁ
 22 ההיפך, לא המציאות אלא הַבְּטוּל
 23 שְׁלוֹ²³, ובשני ההיבטים האמורים
 24 הֵן בְּנוֹגַע לְהַעֲבֹדָה עֲצָמָה,
 25 שְׁכָל עֲבוֹדָתוֹ היא רק לְקִיּוּם
 26 צְוֵי הַקְבֵּ"ה, ולא מעורבות בה
 27 פניות אישיות וְהֵן בְּנוֹגַע
 28 לְהַמְשָׁכָה האלוקית מלמעלה
 29 שְׁעַל־יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ, הִזָּה שְׁעַל־
 30 יְדֵי קִיּוּם הַמְצוֹת נִמְשָׁךְ
 31 מלמעלה עֲצָמֹת אור אֵין־סוֹף,
 32 הוא לא מַצַּד עֲנִינוֹ שֶׁל הָאָדָם
 33 הַמְקַיֵּם אֶת הַמְצוֹת ולא הוא
 34 הגורם את ההמשכה הנעלית הוּוֹ אֶלָּא
 35 מְפַנֵּי שֶׁהַמְצוֹת הֵם רְצוֹן וְצְוֵי
 36 הַעֲצָמוֹת.
 37 וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, דְעַל־יְדֵי הַבְּטוּל
 38 שענינו יציאה מגדרי המציאות האישית הוא האדם העובד את ה' נַעֲשֶׂה
 39 כְּלִי רָאוּי וּמוֹכֵשׁ לְהָאוֹר האלוקי שלמעלה מכל הגדרים וההגבלות אור
 40 ה'עצמות' שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הַמְצוֹת. וְזֶהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל הַמִּשְׁךְ
 41 הַפְּסוּק כִּי הִנְנִי בָּא וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכְךָ, שֶׁהַהֲמָשְׁכָה וההתגלות

ביאור בדרך אפשר

42 דְהִנְנִי בָּא, אשר כאמור לעיל הכוונה "הנני" כוונתו אֲנִי בַעֲצָמִי
 43 כְּכִכּוֹל, בא ומתגלה הִיא בְּתוֹכְךָ, בְּפְנִימִיּוֹת וההמשכה נקלטת בתוך
 44 האדם בפנימיות הודות לעובדה שהוא כלי ראוי לקלוט אותה, הודות לביטול
 45 (בעוד שהתגלות נעלית שלמעלה מכלי הקבלה ויכולת הקליטה של האדם,
 46 לא יכולה להיכנס ולהיקלט בו
 47 בפנימיות ונשאת מעליו בדרך
 48 'מקיף').
 49 (ד) וְצָרִיךְ לְהִבִּין, למרות כל
 50 המבואר לעיל על המעלה הגדולה של
 51 בחינת "בתי" ביחס לבחינת "אחותי"
 52 ובחינת "אמי" עדיין יש צורך בתוספת
 53 ביאור דְכִיּוֹן שְׁאִמִּי היא
 54 הַעֲבֹדָה דְמְסִירַת־נַפְשׁ,
 55 דְמְסִירַת־נַפְשׁ הוא עֲנִין
 56 הַבְּיטוּל, היציאה מגדרי המציאות
 57 האישית ובמקרים מסוימים אפילו
 58 ויתור על המציאות ועל עצם החיים
 59 ובכִּפְרֵט לְפִי הַמוֹבָא לְעֵיל
 60 (סעיף ב) דְהַעֲטָרָה שֶׁעֲטָרָה
 61 כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (אמו) לְהַקְבֵּ"ה
 62 הוא עַל־יְדֵי שֶׁהִקְדִּימוֹ נַעֲשֶׂה
 63 לְנִשְׁמָע, שֶׁהַבְּיטוּל דְהַקְדַּמַּת
 64 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע הוא הַבְּיטוּל
 65 לְבַעַל הַרְצוֹן²⁴, כמבואר בחסידות
 66 שביטול לבעל הרצון, ובעניינו הקדוש
 67 ברוך הוא בעצמו, הוא ביטול נעלה
 68 יותר ועמוק ופנימי יותר מאשר
 69 התבטלות לרצון מסויים בלבד, כי
 70 כאשר הביטול הוא לרצון מסויים
 71 ייתכן שזה בגלל התוכן והמהות של
 72 אותו רצון ואין הכרח שגם לרצון אחר
 73 יהיה ביטול באותה מידה ואילו ביטול
 74 ל'בעל הרצון' הוא ביטול מוחלט לכל
 75 הרצונות והציוויים שלו, ומאחר
 76 הביטול של הקדמת נעשה לנשמע הוא
 77 ביטול מאד עמוק ומאד פנימי, עדיין
 78 צריך ביאור מַהִי הַמַּעֲלָה
 79 בְּהַבְּיטוּל דְבַתִּי העבודה של קיום המצוות עַל הַבְּיטוּל דְאִמִּי
 80 העבודה של מסירות נפש?
 81 וַיֵּשׁ לּוֹמֵר בְּזֶה, שֶׁהַבְּיטוּל דְהַקְדַּמַּת נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, עם כל
 82 מעלתו הוא שִׁישְׁרָאֵל קִיבְלוּ עֲלֵיהֶם מעצמם עול מְלָכוֹת

(23 ראה גם ד"ה החודש ה'תשל"ה ס"ד (לעיל ס"ע צח ואילך) ובהנסמן שם, שהמעלה דבתי היא בענין הביטול. 24) בכ"מ (ד"ה בחודש השלישי ה'תשכ"ט ס"ז (לעיל ע' שב ואילך). וראה לקו"ת במדבר יד, א. ועוד) שנשמע הוא ביטול להרצון ונעשה הוא ביטול לבעל הרצון. וכד"ה בששה"ק ה'תש"ט ס"ב (סה"מ ה'תש"ט ע' 148), שגם הקב"ע דנעשה הוא בכלל ביטול להרצון, והביטול לבעל הרצון הוא בהקדמת נעשה לנשמע.

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁמִים. וְלֶכֶן, אֵף שֶׁהֵבִיטוּל דְקִבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת שְׁמִים הוּא
 2 (לֹא רַק בְּנוֹגַע לְכַח הַמַּעֲשֶׂה שְׁלוֹ, שְׂיַעֲשֶׂה כָּל מַה
 3 שְׂיִצְטָוָה, בְּאוֹפֵן כּוֹה שֶׁבִשְׂאֵר הַכּוֹחוֹת וְהַחוּשִׁים הוּא נִשְׂאֵר מִצִּיאוֹת לַעֲצֻמוֹ
 4 וְלֹא מִתְבַּטֵּל אֲלֵא גַם) בְּעֶצֶם מִצִּיאוֹתוֹ²⁵, אֵלֵא הֵבִיטוּל נוֹגַע בְּעֵצֶם
 5 הַמַּהוּת שְׁלוֹ וּמְקִיף אֶת כָּל הַכּוֹחוֹת
 6 וְהַחוּשִׁים הַפְּנִימִיִּים שְׁלוֹ (וְלֹא רַק אֶת
 7 כּוֹחַ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא כּוֹחַ חִיצוֹנִי וְאֵדָם
 8 יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת גַּם פְּעוּלוֹת שֶׁמִּנּוּגוֹדוֹת
 9 לְרִצּוֹנוֹת הַפְּנִימִיִּים שְׁלוֹ) עַד כִּדִּי כֵךְ
 10 שֶׁכָּל מִצִּיאוֹתוֹ וְכָל הַמַּהוּת שְׁלוֹ
 11 הִיא זֶה שֶׁהוּא עֲבָדוֹ שֶׁל
 12 הַמֶּלֶךְ, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
 13 הַקְּבָ"ה, מִכָּל-מְקוֹם בִּינוֹן
 14 שֶׁהִקְבַּלְתָּ עוֹל מְלָכוֹת שְׁמִים'
 15 שְׁהִיא הַגּוֹרֵמַת אֶת הֵבִיטוּל בְּאֵה
 16 מִצַּד הָאֲדָם, שֶׁהוּא קִיבַל
 17 עָלָיו מִצִּדוֹ וּבַהֲחֻלְטָה שְׁלוֹ לְהִיּוֹת
 18 עֲבָדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הִרִי בְּהִיטוּל
 19 זֶה מְעוֹרְבָת כְּמוֹ אוֹ אַחֲרֵת
 20 גַם מִצִּיאוֹתוֹ שֶׁל הָאֲדָם
 21 [וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בְּנוֹגַע
 22 לְהַמְסִירַת-נַפְשׁ דְּבַחֲנֵית אָמִי,
 23 שְׁהִיא אִמְנֵם יִצִּיָּה מְגִדְרֵי הַמִּצִּיאוֹת
 24 וְהַתְּבַטְלוֹת מֵלֵאָה לְאַלּוּקוֹת, אֲבָל בְּכָל
 25 זֹאת כִּיּוֹן שֶׁהַמְסִירַת-נַפְשׁ הִיא
 26 מִצַּד טֹבַע הַנְּשֻׁמָּה²⁶ הִרִי הִיא
 27 נוֹבַעַת מֵהָאֲדָם עֲצֻמוֹ, וּבַהֲכִרַח
 28 שֶׁהַמִּצִּיאוֹת שְׁלוֹ מְעוֹרְבַת בְּהַן.
 29 וְאִמְתִּית הֵבִיטוּל הַגּוֹרֵם לְאַבְרָן
 30 הִיִּשׁוֹת וְהַמִּצִּיאוֹת הָאִישִׁית לְגִמְרֵי
 31 הוּא כֶּשֶׁהֵבִיטוּל הוּא מִצַּד
 32 הָאֲדוֹן וְהָאֲדָם מְבַטֵּל אֶת מִצִּיאוֹתוֹ
 33 מוֹל מִצִּיאוֹת הָאֲדוֹן מְבַלֵּי שֶׁבִּיטוּל
 34 תַּחִּיהַ מְעוֹרְבַת הַמִּצִּיאוֹת שְׁלוֹ אִפְּלוֹ
 26
 27 דִּישָׁרְאֵל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְּנָוּ בְּמִתְּן-תּוֹרָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁבְּמִתְּן-תּוֹרָה עָשָׂה [הַקְּבָ"ה אֹתָם לְעֲבָדִים,

ביאור בדרך אפשר

לא כגורם שפועל את הביטול.

35
 36 וַיֵּשׁ לִזְמַר, דָּזָהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל מַה שֶׁכְּתוּב²⁷ כִּי לִי בְּנֵי
 37 יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ
 38 מִצְרַיִם, דָּזָה שִׂישָׁרְאֵל הֵם עֲבָדִים שֶׁל הַקְּבָ"ה הוּא (לֹא רַק
 39 מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִצִּדֵּם קִיבְּלוּ עוֹל
 40 מְלָכוֹתוֹ יְתִבְרָךְ, אֲלֵא גַם)
 41 מִפְּנֵי שֶׁהַקְּבָ"ה הוֹצִיא אוֹתָם
 42 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה
 43 הֵם מוֹכְרִים לְהִיּוֹת עֲבָדִים²⁸
 44 וְאֵילוֹ כֹּאשֶׁר הֵבִיטוּל הוּא מִצַּד הָאֲדָם
 45 הִרִי יִתְכַן שִׁתְּבַטֵּל וְיִתְכַן גַּם שֶׁלֹּא
 46 יִתְבַטֵּל. וְעִנְיָן זֶה שֶׁל 'עֲבָדוֹת' מִצִּדוֹ
 47 שֶׁל הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְשָׁךְ וְנִפְעַל
 48 בְּעֵיקָר בְּשִׁעַת מִתְּן תּוֹרָה²⁹.
 49 (ה) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר כִּי
 50 בְּסִיכּוֹמוֹ שֶׁל דְּבַר יֵשׁ מַעֲלָה וְיִתְרוֹן
 51 בְּהִיטוּל שֶׁל "בְּתִי" אִפְּלוֹ בִּיחַס לְבִיטוּל
 52 שֶׁל "אָמִי" אֵךְ מִצַּד שְׁנֵי יֵשׁ מַעֲלָה
 53 וְיִתְרוֹן בְּהִיטוּל שֶׁל "אָמִי" אִפְּלוֹ לְגַבִּי
 54 הֵבִיטוּל שֶׁל "בְּתִי" וְשְׁנֵי הַדְּבָרִים
 55 נְכוּנִים כִּי מַעֲלַת הֵבִיטוּל דְּבַתִּי
 56 עַל הֵבִיטוּל דְּאָמִי [אֵף
 57 שֶׁהֵבִיטוּל דְּבַתִּי (עוֹל מִצְוֹת)
 58 הוּא בְּנוֹגַע לְכַח הַמַּעֲשֶׂה,
 59 לַעֲשׂוֹת מַה שֶׁנִּצְטָוָה,
 60 וְהֵבִיטוּל דְּאָמִי (הַקְּדָמַת
 61 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, עוֹל מְלָכוֹת
 62 שְׁמִים) הוּא בְּעֶצֶם מִצִּיאוֹתוֹ
 63 (כְּנִ"ל סְעִיף ד) וְאֵם כֵּן לְכַאוּרָה
 64 הַמַּעֲלָה שֶׁל "אָמִי" הִרְבָּה יוֹתֵר גְּדוּלָּה,
 65 בְּכָל זֹאת יֵשׁ לְ"בְּתִי" יִתְרוֹן מִיּוֹחַד, כִּי
 66 הָעוֹל דִּישָׁרְאֵל לְקַיֵּם אֶת
 67 הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְּנָוּ בְּמִתְּן-תּוֹרָה
 68 הוּא מִפְּנֵי שֶׁבְּמִתְּן-תּוֹרָה
 35
 36 עֲלֵיהֶם עוֹל מְלָכוֹת שְׁמִים. וְלֶכֶן, אֵף שֶׁהֵבִיטוּל
 37 דְקִבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת שְׁמִים הוּא (לֹא רַק בְּנוֹגַע
 38 לְכַח הַמַּעֲשֶׂה שְׁלוֹ, שְׂיַעֲשֶׂה כָּל מַה שְׂיִצְטָוָה,
 39 אֲלֵא גַם) בְּעֶצֶם מִצִּיאוֹתוֹ²⁵, שֶׁכָּל מִצִּיאוֹתוֹ הִיא
 40 זֶה שֶׁהוּא עֲבָדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
 41 הַקְּבָ"ה, מִכָּל-מְקוֹם בִּינוֹן שֶׁהִקְבַּלְתָּ עוֹל מְלָכוֹת
 42 שְׁמִים' בְּאֵה מִצַּד הָאֲדָם, וְלִהְיֹא קִיבַל עָלָיו
 43 לְהִיּוֹת עֲבָדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הִרִי בְּהִיטוּל זֶה מְעוֹרְבָת
 44 גַם מִצִּיאוֹתוֹ שֶׁל הָאֲדָם [וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בְּנוֹגַע
 45 לְהַמְסִירַת-נַפְשׁ דְּבַחֲנֵית אָמִי, שֶׁהַמְסִירַת-נַפְשׁ
 46 הִיא מִצַּד טֹבַע הַנְּשֻׁמָּה²⁶]. וְאִמְתִּית הֵבִיטוּל
 47 הוּא כֶּשֶׁהֵבִיטוּל הוּא מִצַּד הָאֲדוֹן.
 48 וַיֵּשׁ לִזְמַר, דָּזָהוּ מַה שֶׁכְּתוּב²⁷ כִּי לִי בְּנֵי
 49 יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי
 50 אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, דָּזָה שִׂישָׁרְאֵל הֵם עֲבָדִים
 51 שֶׁל הַקְּבָ"ה הוּא (לֹא רַק מִפְּנֵי שֶׁהֵם קִיבְּלוּ עוֹל
 52 מְלָכוֹתוֹ יְתִבְרָךְ, אֲלֵא גַם) מִפְּנֵי שֶׁהִקְבָ"ה הוֹצִיא
 53 אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה הֵם מוֹכְרֵי
 54 לְהִיּוֹת עֲבָדִים²⁸. וְעִנְיָן זֶה נִמְשָׁךְ בְּעֵיקָר בְּשִׁעַת
 55 מִתְּן תּוֹרָה²⁹.
 56 (ה) וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מַעֲלַת הֵבִיטוּל דְּבַתִּי
 57 עַל הֵבִיטוּל דְּאָמִי [אֵף
 58 שֶׁהֵבִיטוּל דְּבַתִּי (עוֹל מִצְוֹת)
 59 הוּא בְּנוֹגַע לְכַח הַמַּעֲשֶׂה,
 60 לַעֲשׂוֹת מַה שֶׁנִּצְטָוָה,
 61 וְהֵבִיטוּל דְּאָמִי (הַקְּדָמַת
 62 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, עוֹל מְלָכוֹת שְׁמִים)
 63 הוּא בְּעֶצֶם מִצִּיאוֹתוֹ (כְּנִ"ל סְעִיף ד), כִּי הָעוֹל

(25) ראה בארוכה ד"ה בחודש השלישי הנ"ל ס"ח (לעיל ע' שג ואילך). (26) ראה בארוכה לקמן ח"ד ע' קצב, דהמס"נ שמצד הנשמה, כיון שהיא מצד טבעה, היא בחינת מציאות. (27) בהר כה, נה. וע"פ מ"ש בפנים, אולי יש לבאר (וראה ע"ד "אוה"ח עה"פ) כפל הלשון "עבדים עבדי הם": דע"י שקבלו עליהם עומ"ש נעשים "עבדים" (עבדים סתם), וע"י שהוצאתי אותם מארץ מצרים – "עבדי הם", ושהקב"ה עשה אותם לעבדים. (28) להעיר שהשעבוד דעבד שמכרוהו ב"ד הוא שעבוד גדול יותר מהמוכר עצמו – דמכרוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה כנענית משא"כ המוכר עצמו. ועוד כמה חילוקים (קידושין יד, ב) – דיש לומר הטעם על זה, כי המוכר עצמו הוא ברצונו, וכשמכרו אותו ב"ד הוא על כרחו. (29) להעיר ממרו"ל (קידושין כב, ב). הובא בפרש"י עה"פ משפטים כא, ו. ירושלמי קידושין פ"א סוף ה"ב) אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. ולהעיר שהדיבור הראשון דמ"ת הוא "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים",

רני ושמחי בת ציון גו'

ביאור בדרך אפשר

1 עֲשֵׂה הַקִּבְּה אֹתָם לְעִבְדִים, אֲמִיתִית הַבְּטוּל וְכַאמֹר שֶׁרַק
2 בִּיטוּל שָׂבַע עַל הָאָדָם מִלְּמַעְלָה הוּא בִּיטוּל אִמִּיתִי שֶׁלֹּא מוֹתִיר מִקּוֹם
3 לְמַעֲרֹבּוֹת שֶׁל הַמִּצִּיאוֹת הָאִשִּׁית שֶׁלוֹ.
4 וַיֵּשׁ לֹמֵר, דָּוָה שְׁמִבְּאָר בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת³⁰ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת
5 דְּבַת הוּא בְּחִינַת מְקַבֵּל, דְּלִית
6 לִיָּה מִגְרָמִיָּה כָּלוּם, שְׂאִין לֵה
7 כְּלוּם מִשֶׁל עֲצֵמָה וְהוּא רַק מְקַבֵּל
8 מֵה שְׁנוֹתָנִים לוֹ מְלַמְעֵלָה,
9 הַפְּנֹנָה בְּזָה הִיא, לַעֲנִיין הַמְּבוֹאֵר
10 כִּאֵן שְׂגָם הַבִּיטוּל דְּקִבְּלַת-עוֹל
11 שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל עַל עֲצֵמוֹ עוֹל מִלְּכוּת
12 שָׁמַיִם וּמִבְּטֵל לְחֻלוֹטִין אֶת מִצִּיאוֹתוֹ
13 הוּא לֹא מְשַׁל עֲצֵמוֹ לֹא בְּכוּחוֹ
14 וְלֹלָא מַעֲרֹבּוֹת שֶׁל הַמִּצִּיאוֹת הָאִשִּׁית
15 שֶׁלוֹ אֲלֹא שְׁבִמְתַן-תּוֹרָה בְּחַר
16 הַקִּבְּה בִּישְׂרָאֵל לְהִיּוֹת לוֹ
17 עִבְדִים כֵּן שֶׁבְּחִינַת "בְּתִי", גַּם
18 הַבִּיטוּל הוּא לֹא פְעוּלָה שֶׁל הָאָדָם אֲלֹא
19 הָאָדָם עֲצֵמוֹ "לִית לִיָּה מִגְרָמִיָּה כָּלוּם"
20 וְהוּא מְקַבֵּל אֶת הַבִּיטוּל מִלְּמַעְלָה.
21 וַיֵּשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם הַמוּבָא
22 לְעִיל (בְּתַחֲלַת הַמְּאָמֵר)
23 מִ'תּוֹרָה אֹר' דְּבַת צִיּוֹן קֹאֵי
24 עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן
25 הַגְּלוּת, בְּעוֹד שְׁבוּמָן הַבֵּית, כְּנֶסֶת
26 יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת "צִיּוֹן". וְאֵף שֶׁלְעִיל
27 הוֹסֵבֵר שֶׁהִדְבֵּר נֹבַע מַחֲסוּרִין בְּמִצְבֵּם
28 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן הַגְּלוּת לְעוֹמַת
29 מִצְבֵּם בְּזִמְן הַבֵּית, לְמַעֲשֵׂה זֶה מִבְּטָא
30 גַּם אֶת הַמַּעֲלָה וְהִתְרוּן שֶׁל "בְּתִי" כִּי
31 הַבִּיטוּל דְּ"בְּתִי" שֶׁהוּא כַּאמֹר
32 בִּיטוּל מוֹחֲלֵט מִתְּגַלָּה בְּעִיקָר
33 בְּהַעֲבֹדָה שְׁבִזְמַן הַגְּלוּת.
34 וְכִמְבוֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר³¹,

ביאור בדרך אפשר

35 דְּבִזְמַן הַגְּלוּת, וּבְפָרָט בְּדָרָא דְּעַקְבָּתָא דְּמִשְׁיָחָא, בְּדוֹר שֶׁל
36 עַקְבוֹת הַמִּשְׁיָח (קְרוֹב לַגְּלוּלָה) הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתָרִים הַמוֹתְעִים
37 וּמְפֹרְעִים לְעִבּוּדֵת ה' הֵם גְּדוּלִים בְּמָאֵד, וַיִּשְׁנֵם הַהַעֲלָמוֹת
38 וְהַהֲסָתָרִים שֶׁהָאָדָם מִצַּד עֲצֵמוֹ (גַּם עַל-יְדֵי הַ'קִּבְּלַת עוֹל'
39 שְׁלוֹ שְׁמִקְבֵּל בְּרַצוֹנוֹ לְמִרוֹת
40 שֵׁשׁ בְּכֵן יִתְרוֹן לְגַבֵּי מַה שָׂבַע
41 מִלְּמַעְלָה, כִּי דְבַר שֶׁהָאָדָם עוֹשֵׂה מִצַּד
42 עֲצֵמוֹ נִקְלַט בּוֹ יוֹתֵר בְּפִנְיִמִיּוֹת, בְּכֹל
43 (זֹאת), בְּיִוֵן שֶׁהוּא מוֹגְבֵּל, אֵינן
44 בִּיכְלָתוֹ לְהַתְּגַבֵּר עֲלֵיהֶם
45 בְּכוּחוֹת עֲצֵמוֹ שֶׁהֵם כּוּחוֹת מוֹגְבֵּלִים,
46 וְזֶה שִׁישְׂרָאֵל מִתְּגַבְּרִים גַּם
47 עַל הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתָרִים אֲלֵה
48 לְמִרוֹת שֶׁהֵם "גְּדוּלִים מְאֹד" הוּא
49 לְפִי שֶׁהַבִּיטוּל דְּ'קִבְּלַת עוֹל'
50 שְׁלֵהֶם הוּא (לֹא מִצַּד
51 הַמִּצִּיאוֹת שְׁלֵהֶם וְלִכֵּן אֵינְנו מְדוּר
52 וּמוֹגְבֵּל לְפִי גִדְרֵי הַמִּצִּיאוֹת שֶׁלֹּהֶם
53 אֲלֵא) מִצַּד הַאֲלָקוֹת, מְפַנֵּי
54 שֶׁהַקִּבְּה מְצִירוֹ בְּחַר בְּהֶם
55 לְהִיּוֹת לוֹ לְעִבְדִים, וְלִגְבֵי
56 הַאֲלָקוֹת אֵינן הַגְּבֻלוֹת³² וְזוֹה
57 נֹבַע הַכּוּחַ לְהַתְּגַבֵּר אֲפִילוֹ עַל מְנִיעוֹת
58 גְּדוּלוֹת מֵאֵד].
59 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכֵּן
60 שֶׁהַהֲפָטָרָה דְּשִׁבְתָּ פְרָשַׁת
61 בְּהַעֲלוֹתָךְ שְׁלֵאֲחֲרֵי זְמַן מִתַּן
62 תּוֹרָתְנוּ הִיא רְנִי וְשִׁמְחֵי בַת
63 צִיּוֹן, אֵף שֶׁהַעֲנִיין וְהַמַּעֲלָה
64 דִּיּוֹם חֲתוּנָתוֹ זֶה מִתַּן תּוֹרָה³³
65 הוּא (עֲטָרָה שֶׁעֲטָרָה לוֹ)
66 אָמוֹ, וּמִיּוֹשְׁבַת הַשְּׂאֵלָה שֶׁנִּשְׂאָלָה
67 לְעִיל מְדוּעַ שֶׁבַשְׁת זֹו שְׁבַח מוֹדַגֵּשׁ עֲנִיין
68 "אִמִּי", פּוֹתַחִים אֶת הַהֲפָטָרָה ב"בְּתִי",

אֲמִיתִית הַבְּטוּל. וַיֵּשׁ לֹמֵר, דָּוָה שְׁמִבְּאָר בְּכֶמֶה
מְקוֹמוֹת³⁰ דְּבַת הוּא בְּחִינַת מְקַבֵּל, דְּלִית לִיָּה
מִגְרָמִיָּה כָּלוּם, וְהוּא רַק מְקַבֵּל מֵה שְׁנוֹתָנִים לוֹ
מְלַמְעֵלָה, הַפְּנֹנָה בְּזָה הִיא, שְׂגָם הַבִּיטוּל
דְּקִבְּלַת-עוֹל הוּא לֹא מְשַׁל עֲצֵמוֹ אֲלֹא שְׁבִמְתַן-
תּוֹרָה בְּחַר הַקִּבְּה בִּישְׂרָאֵל לְהִיּוֹת לוֹ עִבְדִים.
וַיֵּשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם הַמוּבָא לְעִיל (בְּתַחֲלַת
הַמְּאָמֵר) מִ'תּוֹרָה אֹר' דְּבַת צִיּוֹן קֹאֵי עַל
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן הַגְּלוּת, כִּי הַבִּיטוּל דְּ"בְּתִי"
מִתְּגַלָּה בְּעִיקָר בְּהַעֲבֹדָה שְׁבִזְמַן הַגְּלוּת.
וְכִמְבוֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר³¹, דְּבִזְמַן הַגְּלוּת, וּבְפָרָט
בְּדָרָא דְּעַקְבָּתָא דְּמִשְׁיָחָא, הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתָרִים
הֵם גְּדוּלִים בְּמָאֵד, וַיִּשְׁנֵם הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתָרִים
שֶׁהָאָדָם מִצַּד עֲצֵמוֹ (גַּם עַל-יְדֵי הַ'קִּבְּלַת עוֹל'
שְׁלוֹ שְׁמִקְבֵּל בְּרַצוֹנוֹ), בְּיִוֵן שֶׁהוּא מוֹגְבֵּל, אֵינן
בִּיכְלָתוֹ לְהַתְּגַבֵּר עֲלֵיהֶם, וְזֶה שִׁישְׂרָאֵל מִתְּגַבְּרִים
גַּם עַל הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתָרִים אֲלֵה הוּא לְפִי
שֶׁהַבִּיטוּל דְּ'קִבְּלַת עוֹל' שְׁלֵהֶם הוּא (לֹא מִצַּד
הַמִּצִּיאוֹת שְׁלֵהֶם אֲלֵא) מִצַּד הַאֲלָקוֹת, מְפַנֵּי
שֶׁהַקִּבְּה בְּחַר בְּהֶם לְהִיּוֹת לוֹ לְעִבְדִים, וְלִגְבֵי
הַאֲלָקוֹת אֵינן הַגְּבֻלוֹת³²].

וְזֶהוּ שֶׁהַהֲפָטָרָה דְּשִׁבְתָּ פְרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתָךְ
שְׁלֵאֲחֲרֵי זְמַן מִתַּן תּוֹרָתְנוּ הִיא רְנִי וְשִׁמְחֵי
בַת צִיּוֹן, אֵף שֶׁהַעֲנִיין וְהַמַּעֲלָה דִּיּוֹם חֲתוּנָתוֹ זֶה

ובפרש"י שם "כדאי היא הוצאה שתהיו משועבדים ל...". (30) ראה בארוכה ד"ה החודש דלעיל הערה 23. (וש"נ. 31) ראה ד"ה הני'ל ס"ה. (32) להעיר מתורת הבעש"ט (כתר שם טוב – הוצאת קה"ת – סימן מ"ז ז, ד), דהטעם שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית (שבת פח, א), אף שאמרו מעצמם נעשה ונשמע (כקושיית התוספות ד"ה כפה שם), הוא "ללמד שגם כשאנו חושק בתורה ועבודת ה', מ"מ אינו בן חורין ליבטל, רק יעשה על כרחו וידמה כמו שכופין אותו לעשות בע"כ" – דלכאורה, אמירתם נעשה ונשמע היא התחייבות על כל הזמנים, ומהי הקס"ד דעל-ידי שאח"כ (לאחרי ההתחייבות) "אינו חושק", יהי' בן חורין ליבטל? וי"ל הביאור בזה, דההתחייבות דנעשה ונשמע, כיון שהיא מצד האדם שהוא מוגבל, אפשר שלפעמים לא יוכל להתגבר על זה ש"אינו חושק בתורה", ובמילא הוא "בן חורין ליבטל" דאוּנס רחמנא פטריי" (ב"ק כח, ב); ועיי' שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית – ניתן הכה לכ"א מישראל לעשות בעל כרחו, גם כשאינו חושק.

ביאור בדרך אפשר

- 1 כי תכלית הפְּנִינָה בְּהִיטוּל דְאָמִי שְׂבַחַג הַשְּׂבוּעוֹת הוּא
2 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִגִּיעוּ אַחֲרֶיךָ לְבִיטוּל נַעֲלָה יוֹתֵר, בִּיטוּל
3 דְבַתִּי, בַּת צִיּוֹן, כַּמְבוּאָר לְעִיל בְּהִרְחֹכָה כִּצְד בַּעֲצֵם יֵשׁ בַּבַּתִּי" שֶׁהִיא
4 הַדְּרָגָה הַנְּמוּכָה יוֹתֵר מִ"אַחוּתִי" ו"אִמִּי", יִתְרוֹן וּמַעֲלָה עֲלֵיהֶם, כִּךְ שֶׁאִמְנֵם
5 עֲנִינוּ שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה הוּא "אִמִּי", אֲבָל
6 כִּיוּן שֶׁהַתְּכִלִּית שֶׁל "אִמִּי" הוּא לְבוֹא
7 לִידֵי "בַּתִּי", רָאוּי וּנְכוּן לְקְרֹא בַּשַּׁבָּת
8 הַסְּמוּכָה לְמִתֵּן תּוֹרָה הַפְּטֵרָה שֶׁפּוֹתַחַח
9 בַּפְּסוּק "רְנִי וְשִׂמְחִי" בַּת צִיּוֹן".
10 (ו) וּמִדְּיִיק הַכְּתוּב בַּלְשׁוֹנוֹ וְאוֹמֵר
11 רְנִי וְשִׂמְחִי בַּת צִיּוֹן, שְׂקִיּוֹם
12 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת (וְהַמִּצְוֹת נִקְרְאוּת
13 צִיּוֹן³⁴ "מִלְשׁוֹן סִימָן, כַּמוֹ צִיּוֹן
14 הַמִּצְוִיּוֹת דֵּהֵינּוּ שֶׁהַמִּצְוֹת הַגְּשֵׁמִיּוֹת
15 רוֹמְזִים לְהַרְחֹחֵנוּת שֶׁבָּהֶם" – 'תּוֹרָה
16 אֹר' בַּמֵּאֵר הַנּוֹכַח לְעִיל) צָרִיף
17 לְהִיּוֹת לֹא רַק בְּבִיטוּל - בַּת,
18 אֲלָא גַם בְּשִׂמְחָה - רְנִי
19 וְשִׂמְחִי.
20 וְצָרִיף לְהִבִּין אֵיךְ אִפְשֵׁר לְדַרוֹשׁ
21 מֵהָאֵדָם לְעִבּוֹד אֵת ה' בַּשְּׂמִיחָה תוֹךְ
22 כְּדֵי שֶׁהוּא נִמְצָא בַּמִּצְוָה שֶׁל "בַּת
23 צִיּוֹן", דְּכֹאֲשֶׁר הָאֵדָם הוּא
24 בְּמִצְוָה שְׂאִין לוֹ תַעֲנוּג וְחִיּוּת
25 בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת, שְׁנוּבַע מֵהַבְּנָה
26 וְהַשְּׂגָה וְהַרְגֵשׁ בַּמַּעֲלָת הַמִּצְוֹת
27 וְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁלוֹ
28 הוּא רַק בְּדֶרֶךְ קִבְּלַת עוֹל
29 וְיִתְיָרָה מִזֶּה, שְׂגַם ה'קִבְּלַת
30 עוֹלִי שְׁלוֹ הִיא לֹא בְּאוֹפֵן
31 שְׂרוּצָה מִצְד עֲצֵמוֹ לְקַבֵּל עָלָיו
32 עוֹל מִלְכוּת שְׂמִיָּם, וְרַק
33 שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְפָרוֹק מִמֶּנּוּ
34 עוֹל מִלְכוּת שְׂמִיָּם בְּלִית בְּרִירָה
35 מִפְּנֵי שְׂבַחֲרִית הַקִּבְּבָה
36
- ביאור בדרך אפשר
36 בְּיִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת לוֹ לְעִבְדִּים מְכַרְיָהּ אוֹתוֹ], אֵיךְ יָכוֹל
37 לְפַעוֹל בְּעֲצָמוֹ שְׂקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁלוֹ יִהְיֶה
38 בְּשִׂמְחָה?
39 וְהִעֲנִין הוּא, דְּיֵשׁ עוֹד פִּירוּשׁ בְּבַת צִיּוֹן, דְּצִיּוֹן הֵם
40 הַצְּדִיקִים, וּבַת צִיּוֹן הוּא
41 הַתְּקַשְׁרוֹת עִם הַצְּדִיקִים³⁵.
42 וְעַל-יְדֵי הַהֲתַקְשְׁרוֹת
43 לְצְדִיקִים, וּבִפְרָט לְנִשְׂיָאִי
44 יִשְׂרָאֵל הַצְּדִיקִים הַמִּיּוֹחֵדִים שֶׁבְּכָל
45 דוֹר וָדוֹר שֶׁהֵם נִשְׂיָאֵי הַדּוֹר וְהַנְּשִׂמָה
46 הַכְּלָלִית שְׁלוֹ שְׂעֻנָּנָם הוּא
47 לְהַמְשִׁיף גִּילוּי אֱלֻקוֹת לְכָל
48 יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט לְהַמְקוֹשְׁרִים
49 וְשִׂיכִים אֲלֵיהֶם, וְכַמְבוּאָר בַּתִּיא
50 (פָּרָק ב): "בְּכָל דוֹר וָדוֹר יֵשׁ רָשִׁי
51 אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂמוּתֵיהֶם הֵם בַּחֲנִית
52 רָשָׁע וּמוֹת לַגְּבִי נִשְׂמוּת הַהַמּוֹן וְעַמִּי
53 הָאֲרִץ... יִנְיָקַת נִפְשׁ רוּחַ וְנִשְׂמָה שֶׁל
54 עַמִּי הָאֲרִץ הוּא מִנְפֵשׁ רוּחַ וְנִשְׂמָה שֶׁל
55 הַצְּדִיקִים וְהַחֲכָמִים רָשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
56 שְׁבִדוּרָם... עַל יְדֵי דְבָקוֹת בַּתְּלִמִּידֵי
57 חֲכָמִים קְשׁוּרוֹת נִפְשׁ רוּחַ וְנִשְׂמָה שֶׁל
58 עַמִּי הָאֲרִץ וּמִיּוֹחֵדוֹת בְּמַהוּתֵן הַרְאִשׁוֹן
59 וְשִׂרְשֵׁם שֶׁבַחְכֵּמָה עֵילָא...", עַל-
60 יְדֵי-זֶה נִמְשָׁף לוֹ לָאֵדָם שֶׁשְׂשׁוֹר
61 לְצִדִּיק נְתִיבַת פֶּחַ שְׂקִיּוֹם
62 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁלוֹ יִהְיֶה
63 בְּשִׂמְחָה, רְנִי וְשִׂמְחִי. וּבְכָל־
64 זֶה הוּא גַם שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ
65 בְּלְבוּלִים הַפְּרַעוֹת מַעֲנִינִים
66 גְּשָׂמִים³⁶, וְיִוֹכַל לְעִבּוֹד אֵת ה'
67 לְלֹא כָל הַפְּרַעָה כִּי יִהְיֶה לוֹ רְנִי
68 וְשִׂמְחִי גַם בְּנוֹגֵעַ לְבְּנֵי חַיִּי
69 וּמְזוֹנֵי רוּיָחִי יְלִידִים, חַיִּים (בְּרִיאוֹת)
70 וּמוֹזוֹת (פְּרִנְסָה) בְּרִיוּחַ.

(33) תענית כו, ב (במשנה). (34) ראה תו"א שם (לו, סע"ב ואילך). שערי אורה שם פי"ח (לב, א). (35) אוה"ת חנוכה ד"ה רני ושמיחי שיב, סע"א. (36) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"א.

רני ושמחי בת ציון גו'

ביאור בדרך אפשר

8	ביטול (ההעלם) וההסתר	1	ועל-ידי ההתקשרות
9	(ד) הגלות ³⁷ , כי תבוא הגאולה	2	לצדיקים ולנשיאים שבכל
10	השלימה וכ"ק מו"ח אדמו"ר	3	דור, ומה שנוגע לנו במיוחד
11	יוליכנו קוממיות לארצנו,	4	הוא ההתקשרות לכ"ק מו"ח
12	בגאולה האמיתית והשלמה,	5	אדמו"ר נשיא דורנו, יבטלו
13	בקרוב ממש.	6	כל ההעלמות וההסתרים,
		7	המונעים מעבודת ה' כולל גם

ועל-ידי ההתקשרות לצדיקים ולנשיאים שבכל דור, ומה שנוגע לנו במיוחד הוא ההתקשרות לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יבטלו כל ההעלמות וההסתרים, כולל גם ביטול (ההעלם ד) הגלות³⁷, וכ"ק מו"ח אדמו"ר יוליכנו קוממיות לארצנו, בגאולה האמיתית והשלמה, בקרוב ממש.

(37) שאינו מניח לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן (רמב"ם שם ה"ב).

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"א סיון, בקשת ברכה פ"נ עבור הנער... שי.

בעת רצון אזכירו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע להמצטרך לו מתאים לתוכן כתבו.

וכפי שמתאר מצבו במכתבו, יש מקום לומר, שאם היו מעסיקים את הנער בענין שיכול להיות מנהיג משפיע וכיו"ב (בדוגמת מסיבות שבת של ילדים קטנים ממנו באיזה שנים וכיו"ב) הי' זה מוסף בבטחה שלו וביציבות שלו, כיון שהי' רואה שמצליח וישנם כאלה הנשמעים לקולו והדרכתו, ועיי' הזזה זו, יש מקום לומר, שכמה מהפרעות היו בטלים מעצמן. ובודאי כמה אופנים ודרכים ישנם לסדר קבוצה כהאמור וכיו"ב ולהמשיכו (אריינציהען עם) שירצה להנהגה, וכשעושים בדרך הטבע הי' כלי לקבלת ברכות השם יתברך גם למעלה מדרך הטבע.

ובודאי ימצא אותיות מסבירות מתאימות, להסבירם (ההורים שי') שכל הוספה בעניני תורה ומצוות מביאה הוספה בברכות השי"ת בהמצטרך לאדם ולביתו.

בברכה לבשו"ט.

בס"ד. שיחת ש"פ בהעלותך, ט"ז סיון, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א. דובר כמ"פ אודות הפרשה שקורין בתורה לפני יו"ט מסויים - על יסוד המבואר בלקו"ת¹ בנוגע
2 לפרשת נצבים, ש"פרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה, ומרומז במלת היום דקאי על ר"ה כו" - שזהו ענין
3 של הכנה לקראת היו"ט.
- 4 ולדוגמא: פרשת במדבר שקורין לעולם לפני חג השבועות (ע"פ תקנת הגאונים, כמובא בטור²) -
5 הרי זה גם בתור הכנה לחג השבועות.
- 6 [פרשת נשא - קורין לפעמים לפני חג השבועות, אבל לא לעתים קרובות. והיינו, שלפעמים יש מעמד
7 ומצב שבו זקוקים גם לעניני פרשת נשא בשביל מתן-תורה; אבל פרשת במדבר - לעולם קורין קודם
8 חג השבועות].
- 9 וכמשנ"ת בזה³, שקודם מ"ת צריך להיות ענין המספר, וכמרומוז גם בנגלה, בחלק האגדה - כדאיתא
10 במדרש⁴ שמ"ת הוצרך להיות לששים ריבוא בני", ואילו היו חסר א', לא הי' יכול להיות מ"ת, וזהו
11 ענינה של פרשת במדבר - מנין בני", שדוקא עי"ז באים למ"ת.
- 12 ועד"ז מוכן גם בנוגע לפרשיות שקורין לאחרי הימים-טובים - שהרי ענין הסדר שבתורה, שגם הוא
13 תורה⁵, כולל הן את הענינים שלפניו והן את הענינים שלאחריו - דכיון שענין זה בא לאחרי היו"ט, הרי
14 זו הוכחה שזהו ענין שיכולים להגיע אליו ולקבלו דוקא לאחרי ההכנה וההקדמה של היו"ט.
- 15 וכללות הענין בזה - שסדר העבודה הוא באופן ד"ילכו מחיל אל חיל"⁶, והיינו, שגם כאשר נמצאים
16 במעמד ומצב של "חיל", צריכה להיות ההליכה למדריגה נעלית יותר ב"חיל", "מעלין בקודש"⁷. וכיון
17 שצריכים להיות תמיד בתנועה של עלי', נמצא, שהפרשה שקורין לפני היו"ט באה בתור הכנה לדרגה
18 הנעלית שמתגלית ביו"ט, ואילו הפרשה שקורין לאחרי היו"ט - הרי זה ענין נעלה יותר, שהיו"ט הוא
19 הכנה אליו.
- 20 ולדוגמא - בהמשך להמוזכר לעיל בנוגע לקריאת פרשת נצבים קודם ר"ה - קריאת פרשת בראשית
21 לאחרי העבודה של חודש תשרי:
- 22 כיון שהעבודה דחודש תשרי היא עבודת התשובה⁸, שעל ידה עוקרים לגמרי את כל הענינים
23 הקודמים, הנה לאח"ז באה פרשת "בראשית", שענינה התחלה חדשה, ועד לאופן ד"בראשית ברא"⁹ -
24 בריאת יש מאין¹⁰, בניגוד לעבודת הצדיקים שהיא בסדר והדרגה, ולא באופן של דילוג וקפיצה, כמו
25 בעל תשובה שאצלו ישנו ענין של דילוג וקפיצה¹¹, ועד לדילוג וקפיצה בשתי רגלים¹².
- 26 ומזה מוכן בנוגע לפרשת השבוע, פרשת בהעלותך, שהיא לעולם (יתד בל תמוט) לאחרי מ"ת (דלא
27 כפ' נשא שלפעמים קורין לפני מ"ת, כנ"ל) - שדוקא ע"י מ"ת יכול להיות תוכן הענין דפרשת בהעלותך.

בתחלתו (תב, ב).

- (6) תהלים פד, ח.
(7) ברכות כח, א. וש"נ.
(8) ראה אוה"ת בא ע' רנו ואילך. ועוד.
(9) בראשית א, א.
(10) ראה רמב"ן עה"פ.
(11) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ס"ע 59. וש"נ.
(12) ראה לקו"ת שה"ש טו, סע"ב ואילך. וש"נ.

(1) ר"פ נצבים.

- (2) או"ח סתכ"ח. וראה סי' ר' עמרם גאון סוף סדר פורים, ותוס' מגילה לא, סע"ב - הובאו בהגהות מיימוניות לרמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב.
(3) ראה תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 461 ואילך. וש"נ. וראה גם ד"ה והי' מספר דש"פ במדבר, ב' סיון (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 412 ואילך).
(4) מכילתא יתרו יט, יא. דב"ר פ"ז, ח.
(5) ראה פסחים ו, ב. של"ה חלק תושבע"פ, כלל לשונות

- 1 ב. בהתחלת פרשת בהעלותך מדובר אודות הדלקת המנורה, שענינה - להאיר את העולם, כדברי
2 הגמרא¹³: "לא לאורה אני צריך, (שלכן) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים"¹⁴, תנא שקופין מבפנים
3 ואטומים מבחוץ", "צר . . מבפנים, והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ, להוציא אורה לעולם", וענין זה
4 יכול להיות דוקא ע"י מתן תורה.
5 ובהקדים - שלכאורה אינו מובן מהו ההכרח לומר שכדי להאיר את העולם יש צורך במ"ת דוקא:
6 אע"פ שהענין ד'ובנו בחרת מכל עם ולשון" נפעל במ"ת (כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע¹⁵), הרי גם לפני
7 כן היו בני"י מובדלים ונעלים יותר מכל (אומות) העולם - החל מיציאת מצרים, שעז"נ¹⁶ "ויוציאנו ה'
8 ממצרים גו'", "לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, שנאמר¹⁷
9 ועברתי בארץ מצרים גו', אני ולא מלאך וכו"¹⁸, ובאופן ש"פסח הוי' גו"¹⁹, "נגוף למצרים ורפוא
10 לישראל"²⁰.
11 ועאכו"כ בקריעת ים סוף - כאשר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים"²¹, וכיון שפרעה
12 (מלך מצרים) הי' אז מושל בכיפה²², הרי הביטול דמצרים ("מת גו'") כולל גם את הביטול של כל
13 אומות העולם, שהיו במעמד ומצב ש"תפול עליהם אימתה ופחד"²³, והרי ענין הפחד הוא דוקא כאשר
14 הצד השני גדול וחזק ממנו שלא בערך. ובפרט שבנ"י היו אז במעמד ומצב נעלה ביותר, עד שהיו
15 בדוגמת משה רבינו, שלכן נאמר²⁴ "אז ישיר משה ובני ישראל", בלשון יחיד²⁵, ואמרו "זה אֱלִי
16 ואנוהו"²⁶, והוסיפו לומר "אלקי אבי וארוממנהו", שזהו אצלם ענין של ירושת אבות.
17 וכפי שמצינו אצל האבות - עוד לפני יצי"מ - החל מאברהם אבינו, כמ"ש²⁷ "ויקרא שם בשם
18 ה' אֱלֵ עולם", "שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה כו"²⁸. ועד"ז אצל השבטים וכל השבעים
19 נפש כו'.
20 ונמצא, שגם לפני מ"ת היו בני"י במעמד ומצב שמהם אורה יוצאה לעולם, וא"כ, מהו הטעם שפרשת
21 "בהעלותך את הנרות" (הארת העולם) באה דוקא לאחרי חג השבועות, זמן מ"ת?
22 ויובן ע"פ המשך דברי הגמרא¹³ בנוגע לעיקר ענינה של המנורה: "עדות הוא לכל באי עולם
23 שהשכינה שורה בישראל", וענין זה נפעל ע"י מ"ת דוקא.
24 ג. וביאור הענין:
25 קודם מ"ת היתה הגזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים²⁹, והיינו, שהי'
26 הפסק והבדל - גזירה גם מלשון חיתוך ("א שניט")³⁰ - בין עליונים לתחתונים, ולכן לא היתה יכולה
27 להיות השכינה שורה בישראל, באופן שיתאחדו להיות מציאות אחת.
28 ולהעיר, שגם כשהיתה הגזירה, היתה שייכות מסויימת בין עליונים לתחתונים - כמובן מזה גופא
29 שנקראים בשם עליונים ותחתונים, כי, כאשר מדובר אודות שני ענינים נבדלים לגמרי שאין קשר ושייכות
30 ביניהם כלל, לא שייך לקראם בשם "עליון" ו"תחתון", כיון שהשם "עליון" שייך רק כשיש "תחתון",
31 וכן השם "תחתון" שייך רק כשיש "עליון". אבל אעפ"כ, קודם מ"ת היו העליונים והתחתונים באופן
32 שכל אחד הוא מציאות בפני עצמו - עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים.

(23) שם טו, טז.

(24) שם, א.

(25) ראה ד"ה אז ישיר ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 58).

(26) שם, ב.

(27) וירא כא, לג.

(28) סוטה יו"ד, ריש ע"ב.

(29) תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

(30) ראה לקו"א להה"מ סרס"א. וראה גם תורת מנחם -

התוועדויות חל"ח ריש ע' 203. וש"נ.

(13) מנחות פו, ב ובפרש"י. וש"נ.

(14) מלכים"א ו, ד ובפרש"י.

(15) או"ח ס"ס ס"ד.

(16) ואתחנן ו, כא. תבוא כו, ח.

(17) בא יב, יב.

(18) נוסח הגש"פ.

(19) שם, כג.

(20) ראה זח"ב לו, א.

(21) בשלח יד, ל.

(22) ראה מכילתא שם, ה. שמו"ר פט"ו, יו"ד. זח"ב ו, א.

ועד"ז בנוגע לבנ"י, שאף שיציאתם ממצרים - עוד לפני מ"ת - היתה בגלל ש"בנים אתם לה' אלקיכם"³¹, "בני בכורי ישראל"³², והרי השייכות של אב ובן היא גדולה ביותר, מ"מ, קודם מ"ת היו הקב"ה ובנ"י כמו אב ובן שכל א' הוא מציאות בפ"ע - כמבואר בלקו"ת³³ ש"הבן נלקח ממוח האב ונפרד ממנו אח"כ", ולכן "יש בן שאין לו מס"נ, וגם אינו מחויב ע"פ הדין, כי חיך קודמין³⁴, ואבידתו ואבידת אביו אבידתו קודמת כו"³⁵, וזה מחמת שהוא נהי' מהות בפ"ע".

ורק לאחר ש"במ"ת בטלה הגזירה, ונפעל החיבור של עליונים ותחתונים, שעליונים ירדו למטה ותחתונים יעלו למעלה, עד שיהיו מציאות אחת - אזי יכולה להיות "השכינה שורה בישראל".

וזהו הטעם שקורין פרשת בהעלותך לאחר זמן מ"ת - כי, דוקא לאחר שנפעל במ"ת החיבור דעליונים ותחתונים, ובאופן ד"ואני המתחיל"²⁹, גילוי מלמעלה, אזי "וידבר ה' אל משה לאמר" - גילוי מלמעלה - "דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות גו"³⁶, שזהו ג"כ בבחי' מלמעלה למטה, כמבואר בלקו"ת³⁷ יתרון מעלת אהרן על מעלת ומדרגת אברהם אבינו, שבחי' אברהם אבינו היא מלמטה למעלה, ובחי' אהרן היא מלמעלה למטה.

ד. ויש להוסיף בביאור דיוק הלשון "השכינה שורה בישראל" - "שכינה" דוקא: ידוע שהחיות האלקי שמחי' את העולם - כח הפועל בנפעל - הוא הדרגא התחתונה שבספירת המלכות (חיצוניות המלכות), ואילו מדריגת "שכינה" היא דרגא נעלית שבספירת המלכות (פנימיות המלכות)³⁸, וזהו הדיוק ש"השכינה שורה בישראל", שזוהי דרגת האלקות שלמעלה מהעולם.

וזהו החידוש שנפעל במ"ת - לא רק בנוגע לכח הפועל בנפעל, אלא "שהשכינה שורה בישראל", בחי' שכינה דוקא.

והענין בזה:

גם ע"פ חקירה בשכל אנושי, יכולים להוכיח, שכיון שאין דבר עושה את עצמו³⁹, הרי בהכרח לומר שישנו בורא שמהוה ומחי' אותו. וא"כ, הרי גם קודם מ"ת לא הי' העולם מנותק ("אֶפְגַּעֲרִיסֶן") מהקב"ה. ובפרט ע"פ המבואר בתניא⁴⁰ פירוש הבעש"ט [שמיוסד על מ"ש במדרש תהלים⁴¹] על הפסוק⁴² "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", ש"דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו', תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים .. וכן בכל הברואים שבכל העולמות .. ואפילו ארץ הלזו הגשמית כו'".

וכפי שממשיך ומבאר⁴³ "תשובת המינים וגילוי שרש טעותם הכופרים בהשגחה פרטית ובאותות ומופתי התורה, שטועים בדמיונם הכוזב שמדמין מעשה ה' עושה שמי' וארץ למעשה אנוש ותחבולותיו .. אך טח מראות עיניהם ההבדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו שהוא יש מיש .. למעשה שמים וארץ שהוא יש מאין .. שבהסתלקות כח הבורא מן הנברא ח"ו ישוב הנברא לאין ואפס ממש, אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו כו'".

אמנם, לפני שענין זה נתפרש ע"י הבעש"ט⁴⁴, ולפני שנאמר במדרש תהלים, ועאכו"כ לפני מ"ת - לא הי' הדבר בגלוי, ולכן הי' מקום לטעות המינים כו', אפילו מבנ"י, ועאכו"כ מאומות העולם; וע"י מ"ת - כפי שנתגלה במדרש תהלים ונתפרש ע"י הבעש"ט - נפעל שענין זה יהי' בגילוי.

וש"נ.

(31) פ' ראה יד, א.

(39) ראה חובת הלכבות שער היחוד פ"ה.

(32) שמות ד, כב.

(40) שעהיחזה"א בתחלתו.

(33) דרושי ר"ה סב, ד.

(41) ראה לקו"ת אחרי כה, ג.

(34) ב"מ סב, ב.

(42) תהלים קיט, פט.

(35) שם לג, א.

(43) פ"ב.

(36) ריש פרשתנו.

(44) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ו ריש ע' 162.

(37) ריש פרשתנו (כט, ג ואילך).

וש"נ.

(38) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ב ע' 192 ואילך.

1 אך עיקר החידוש דמ"ת הוא - ש"השכינה שורה בישראל", היינו, לא רק כח הפועל בנפעל, שהי'
 2 גם קודם מ"ת, אלא דרגת השכינה שלמעלה מהעולם.
 3 ועוד זאת, שהשראת השכינה בישראל היא באופן גלוי לכל העולם - "עדות הוא לכל באי עולם",
 4 כפי שהי' בביהמ"ק, ששם היו רואים בגלוי השראת השכינה, ועד שאפילו גוי - אילו הי' מותר לו
 5 להכנס לביהמ"ק, הי' רואה זאת בעיני בשר - ע"י "נר מערבי, שנותנין בה שמן כנגד חברותי", וממנה
 6 הי' מדליק ובה הי' מסיים¹³.
 7 ה. וענין זה צריך להיות גם עתה:
 8 אע"פ שחרב ביהמ"ק ולא מדליקים את המנורה - הרי החורבן הוא רק בנוגע לגשמיות של ביהמ"ק,
 9 ואילו ברוחניות - שעל זה אין שליטה לגוי כו' - נשארו כל הענינים כמקודם⁴⁵.
 10 וזוהי גם נתינת כח שיבואו מן ההעלם אל הגילוי, והיינו, שיהיו לא רק ברוחניות, אלא יומשכו ויתגלו
 11 גם בגשמיות, ועד שיקויים היעוד⁴⁶ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", בביאת משיח
 12 צדקנו במהרה בימינו ממש.

* * *

6 ו. אע"פ שענינה של המנורה הוא להאיר את העולם, מ"מ, הדלקת המנורה לא היתה בכל מקום
 7 בעולם, גם בחוץ לארץ, ואפילו לא בירושלים, מחוץ להיכל, אלא בהיכל שבביהמ"ק דוקא, ומביהמ"ק
 8 היתה אורה יוצאה לכל העולם, ע"י "חלוני שקופים אטומים", שנעשו באופן כזה שעל ידם יתפשט האור
 9 להאיר בחוץ (כנ"ל ס"ב).
 10 ועד"ז בנוגע לעבודתו של כל אחד ואחת מישראל להאיר את העולם - שהתחלה צריכה להיות
 11 ע"י ההדלקה בביהמ"ק שבו, שזוהי פנימיותו, נקודת היהדות, שהיא בשלימות אצל כאו"א מישראל (כמו
 12 שביהמ"ק הרוחני הוא בשלימותו גם בזמן הזה), ואי אפשר לפגוע בה ח"ו, כידוע בענין "וכבודי לאחר
 13 לא אתן"⁴⁷, שלכן, "אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה'", שזהו מצד נקודת
 14 היהדות כו', ש"כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה . . אזי היא ניצורה משנתה כו', וכמ"ש⁴⁸ ויקץ כישן
 15 ה', לעמוד בנסיון כו', כמבואר בתניא⁴⁹; ומשם צריך להמשיך גם בכל רמ"ח אבריו כו', ועד שיאיר גם
 16 בעולם.
 17 וכשם שהדלקת המנורה בביהמ"ק צ"ל באופן של "נר תמיד"⁵⁰,
 18 - שהרי אף שהנרות היו דולקים "מערב עד בוקר"⁵¹, הנה נוסף לכך שלפי שיטת הרמב"ם⁵² יש
 19 מצוה מן התורה להדליק את הנרות גם בבוקר, כך שהיו דולקים כל היום, הרי לכל השיטות ישנו נר
 20 המערבי, שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום הי' דולק כל היום, "תמיד" ממש⁵³ -
 21 כך גם בעבודת האדם, שצריך להאיר תמיד - לא רק ביוהכ"פ, בשבת או בשאר יומי דפגרא, אלא
 22 גם בימות החול, ולא רק בעת רצון, כמו בזמן התפלה ולימוד התורה, אלא גם בשעה שעוסק בעניני
 23 העולם, צריך להיות ניכר ש"השכינה שורה בישראל", ובאופן ש"עדות הוא לכל באי עולם", היינו, שגם
 24 הגוי רואה שלמרות שמדובר אודות אדם כמותו, שיש לו רמ"ח אברים ושס"ה גידים כו', הרי הוא שונה
 25 ומובדל מכל העולם, ועי"ז מאיר את העולם.

49) פי"ח"יט.

50) ר"פ תצוה. אמור כד, ב.

51) תצוה שם, כא. אמור שם, ג.

52) ה'ל' תמידין ומוספין פ"ג ה"י"ב, ובנ"כ שם.

53) ראה פרש"י שבת כב, ב.

45) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 103. וש"נ.

46) ישע"י מ, ה.

47) שם מב, ח. מח, יא. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות

ח"כ ע' 122 הערה 87. וש"נ.

48) תהלים עח, סה.

- ז. אמנם, ישנו מי שטוען: איך אפשר לתבוע ממנו דבר כזה - שגם בשעה שעוסק בעניני העולם, יאיר לעולם, עי"ז שיהי' מובדל מן העולם?
- התעסקותו בעניני העולם - טוען הוא - היא ע"פ תורה, כפי שדרשו רז"ל⁵⁴ על הפסוק⁵⁵ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", "יכול יהא יושב ובטל, ת"ל אשר תעשה", וכן דרשו רז"ל⁵⁶ על הפסוק⁵⁷ "ששת ימים תעבוד", "זו מצות עשה". אלא, שבזה גופא יש חילוק אם הענין ד"תעשה", "תעבוד", הוא כמו אצל יושבי אוהל או כמו אצל בעלי עסק.
- וכיון שהיותו בעל-עסק הוא ע"פ תורה - צריך הוא להיות מונח בהעסק, כיון שדוקא באופן כזה ירוויח את פרנסתו, ויוכל גם לפרנס את "יששכר" - הן ה"יששכר" שמחוץ הימנו, יושבי אוהל, לתמוך במוסדות חינוך, ישיבות וכו', והן ה"יששכר" שבו, שהרי גם בעל-עסק צריך לקבוע עתים לתורה, כך, שההתעסקות בהעסק היא בשביל לפרנס את עצמו בזמן שיושב ועוסק בתורה,
- וכידוע⁵⁸ שהבעש"ט הי' מלמד זכות על בעלי-עסק שמונחים לגמרי בעניני העסק, שכוונתם היא כדי שיוכלו ליתן צדקה, לפרנס את היושבי אוהל, או להשיא בנותיהם לתלמידי חכמים וכיו"ב. -
- ולכל היותר, הרי הוא בדרגא ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁵⁹, אבל עדיין אינו אוחו בדרגא ד"בכל דרכיך דעהו"⁶⁰.
- וא"כ, טוען הוא, כיצד תובעים ממנו שגם בהיותו עוסק בעניני העולם, יהי' מובדל מן העולם, כפי שהוא מצד פנימיותו, ועי"ז יאיר את העולם?!
- בתניא מבואר - ממשיך לטעון - שכאשר בא לידי נסיון כו', אזי "ויקץ כישן ה'", שנקודת היהדות ניעורה משנתה כו', אבל בכל שאר הזמנים הרי הפנימיות שלו אינה בהתגלות; ואילו כאן תובעים ממנו שבמשך כל הזמן, תמיד, יאיר את העולם ע"י הפנימיות שלו?!
- ח. אך הענין הוא:
- התחלת הדלקת המנורה באופן של "נר תמיד" היא ע"י אהרן הכהן, שאליו נאמר הציווי "בהעלותך את הנרות", ולאחרי שאהרן הכהן מדליק את הנרות, אזי יכולה להיות הדלקת הנרות גם ע"י שאר הכהנים, ועד ש"הדלקה כשרה בזר"⁶¹, ע"י כל אחד מישראל, כמו⁶² ש"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", ובפרט בזמן הזה שהדלקת הנרות היא רק ברוחניות הענינים, ועי"ז נעשה הענין בשלימותו, ע"ד מאמר רז"ל⁶³ "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" (ולא כמו בזמן הבית, שהעסק בתורת עולה לא הי' בשלימות כל זמן שעדיין חסרה אצלו ההקרבה בפועל, כי חסרון ההקרבה בזמן הזה הוא בגלל שהקב"ה לקח את ביהמ"ק לפי שעה, אבל הוא - היהודי - מצדו עושה כל מה שביכלתו ללא חסרון), וזוהי הנתינת כח לכאו"א מישראל שיוכל להאיר את העולם באופן ד"נר תמיד", לא רק בשבת ויו"ט, אלא גם בימות החול ובעת עסקו בעובדין דחול.
- ט. ויש להוסיף ולבאר בנוגע לפעולתו של אהרן בהדלקת המנורה - שענין זה הי' לאחרי ש"ראה אהרן חנוכת הנשיאים", ו"חלשה אז דעתו כשלא הי' עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו", ואז "אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות"⁶⁴:

(59) אבות פ"ב מ"ב (פרק דשבת זו).

(60) משלי ג, ו. וראה תורת מנחם - התוועדויות ח"מ ע' 255.

וש"נ.

(61) רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז.

(62) יתרו י"ט, ו.

(63) מנחות בסופה. ועוד.

(64) פרש"י ריש פרשתנו. וראה גם שיחת ש"פ בהעלותך

(54) מדרש תהלים קלו, יג. יל"ש שם (רמז תתפג).

(55) פ' ראה טו, יח.

(56) הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פ' וישב ובס' מנחה

בלולה יתרו כ, ט. וראה מכילתא דרשב"י יתרו שם.

(57) יתרו שם.

(58) ראה כש"ט סקס"ה. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות

חי"ח ע' 146. וש"נ.

1 לכאורה אינו מובן: מדוע המתין הקב"ה עד לאחרי ש"ראה אהרן חנוכת הנשיאים", ש"חלשה אז
 2 דעתו כשלא הי' עמהם בחנוכה", ורק אז אמר לו "שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות"
 3 - הרי הקב"ה הי' יכול למנוע את צערו של אהרן [במכ"ש משלילת הענין דצער בעלי חיים, וכמ"ש
 4 הרמב"ם במו"נ⁶⁵ שהאיסור דצער בעלי חיים הוא מדאורייתא, וכ"ש בנוגע למין המדבר, ועאכו"כ בנוגע
 5 לאיש ישראל, ועאכו"כ כהן גדול], עי"ז שיאמר לו מקודם לכן גודל המעלה דהדלקת הנרות?
 6 אך הענין הוא - שהא גופא ש"שלך גדולה משלהם" נעשה עי"ז ש"חלשה אז דעתו", והיינו, שכיון
 7 שאין זה רק באופן של "מהיכי תיתי", אלא זהו ענין שאיכפת לו ("עס הארט אים") ונוגע לו, עד שחלשה
 8 דעתו, שהו"ע הביטול, הנה עי"ז ניתוסף אצלו העילוי דבעל-תשובה שלמעלה מצדיק. ונמצא, שהדלקת
 9 הנרות היא לא רק עי"ז כה"ג שהוא במדרגת צדיק, אלא עי"ז כה"ג שהוא במדרגת בעל-תשובה, ולכן
 10 "שלך גדולה משלהם".
 11 י. ובהקדם ביאור הטעם שחלשה דעתו של אהרן שלא הי' עמהם בחנוכה - דלכאורה אינו מובן:
 12 בודאי שעוד מקודם לכן ידע אהרן גודל מעלתו - שבו תלוי כל ענין כפרת בני", עי"ז כניסתו לקדש
 13 הקדשים כו'. וכמודגש בקרבנות הנשיאים גופא - שהקרבנות היתה על ידו דוקא. וא"כ, למה חלשה
 14 דעתו?!
 15 בשלמא אילו הי' מדובר אודות עבודה שהיא על מנת לקבל פרס, עולם הבא כו' - יש מקום לחלישות
 16 הדעת, שיחסר אצלו השכר, ועד"ז אילו הי' רוצה להראות "כחו ועוצם ידו" דקדושה כו'; אבל כשמדובר
 17 אודות אהרן כה"ג, שכל כוונתו היא רק בשביל הקב"ה - מה מקום לחלישות הדעת בגלל שהוא "לא הי'
 18 עמהם בחנוכה"?!
 19 ולכאורה - אדרבה: "חלשה . . דעתו כשלא הי' עמהם בחנוכה" - מורה על היותו בעל-גאוה, להבדיל,
 20 שלכן איכפת לו שנעשה ענין חשוב ונעלה כ"כ, מבלי שהוא יהי' באמצע! ...
 21 והביאור בזה:
 22 אהרן ידע שכאשר מדובר אודות חנוכת המזבח - שעל ידו נעשה הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁶⁶, השראת
 23 השכינה למטה - הרי זה כמו כל ענין של חינוך, שיש צורך בהמשכת ריבוי אור, יותר ממה שיהי' במשך
 24 הזמן שלאח"ז, כפי שמבאר רבינו הזקן בלקו"ת⁶⁷ שזהו "כמשל התינוק שמחנכין אותו ללמוד נותנין לו
 25 מתנה יתירה . . איזו תוספת כמו איזה התקרבות או איזו מתנה כו' . . וזה הי' ג"כ ענין הקרבת הקטורת
 26 על מזבח החיצון שאינו דבר ההוה כלל (שהרי "לא מצינו קטרת ליחיד, ולא על מזבח החיצון, אלא זו
 27 בלבד, והוראת שעה היתה"⁶⁸) . . רק כמו שמחנכין התינוק עי"ז מתנה יתירה דוקא, כך הי' ענין הקרבת
 28 הקטורת כו".
 29 וכיון שיש צורך בריבוי אור - הי' אהרן סבור שלטובת הענין צריך גם הוא להשתתף בענין זה, כדי
 30 שעי"ז יומשך האור היותר נעלה של הכה"ג, עליו נאמר⁶⁹ "ויבדל גו' להקדישו קדש קדשים".
 31 ולכן, "כשראה אהרן חנוכת הנשיאים" באופן ש"לא הי' עמהם בחנוכה", "חלשה אז דעתו" - בחשבו
 32 שזהו בגלל הקלקול שלו כו'⁷⁰, שלכן אינו יכול לפעול בחנוכת המזבח.
 33 כלומר: אהרן הי' בטוח שבנ"י ראויים לכך שחנוכת המזבח תהי' באופן היותר נעלה; ובודאי שזהו
 34 גם רצונו של הקב"ה, להיותו עצם הטוב, וטבע הטוב להיטיב⁷¹. וא"כ, עכצ"ל שהסיבה היחידה לכך
 35 ש"לא הי' עמהם בחנוכה" היא - באשמתו, שבגלל זה אין ביכולתו לפעול בחנוכת המזבח.

(67) נשא כט, א ואילך.

(68) פרש"י נשא ז, יד.

(69) דברי הימים-א כג, יג.

(70) ראה במדב"ר פט"ו, ו ובפי' מהרז"ו.

(71) נסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 (בהערה ד"ה מספרי).

דאשתקד בתחלתה (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ד ע' 15 ואילך). וש"נ.

(65) ראה ח"ג פי"ז ופמ"ח. וראה גם אג"ק ח"ג ע' ריד. לקו"ש ח"ט ע' 206. וש"נ.

(66) תרומה כה, ח.

ועד כדי כך, שבגלל זה "לא הי' עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו", היינו, שגם שבט לוי - שמצד
 גדל מעלתו שהובדל לעבודת המקדש⁷² הי' גם הוא יכול לפעול המשכת ריבוי אור - לא השתתף בחנוכה
 המזבח, בגלל היותו "שבטו", שמתייחס אליו, והיינו, שאהרן תלה זאת בחסרון שלו (ולא בחסרון של
 מישהו אחר - להיותו "אוהב את הבריות"⁷³, אפילו "בריות בעלמא"⁷⁴).

ונמצא, שחלישות הדעת שהיתה אצל אהרן בגלל שחשב שהעדר השתתפותו בחנוכה המזבח היא
 בגלל הקלקול שלו - הו"ע עבודת התשובה.

ועי"ז זכה שעבודתו בהדלקת הנרות תהי' בתכלית השלימות - "שלך גדולה משלהם", וכפי שמעיד
 הכתוב "ויעש כן אהרן"⁷⁵, "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה"⁷⁶, והיינו, שלמרות כל העילויים הרוחניים
 שהיו בעבודתו בהדלקת הנרות, עשה את כל הפעולות הגשמיות בתכלית הדיוק, מבלי לשפוך את השמן
 כו"⁷⁷, היינו, שההמשכה למטה היא באותו אופן כפי שהענינים הם למעלה.

יא. עפ"ז יובן גם דיוק הלשון במענה של הקב"ה לאהרן, "חייך, שלך גדולה משלהם כו", "חייך"
 דייקא, לשון שבועה:
 לכאורה אינו מובן: מהו הצורך בענין של שבועה - הרי גם איש פשוט שישמע ענין מסויים מהקב"ה,
 בודאי יאמין לו. ובפרט שהמענה "שלך גדולה משלהם" הו"ע המובן בשכל הפשוט, ולכן מצינו כו"כ
 הבטחות של הקב"ה גם ללא שבועה. וא"כ, מדוע בענין זה הי' צורך בשבועה דוקא - "חייך"?
 והביאור בזה - ע"פ האמור לעיל:

המענה "שלך גדולה משלהם" כשלעצמו - אינו מספיק, כיון שעדיין יוקשה לאהרן: למה הוצרך
 הקב"ה להמתין משך זמן עד שתחלש דעתו? ולכן הקדים הקב"ה ואמר לו: "חייך כו", שבזה ביאר לו
 התועלת שבחלישות דעתו, שדוקא עי"ז נעשה אצלו תוספת חיות - שזוהי המעלה של בעל-תשובה,
 שניתוסף אצלו מציאות חדשה של חיות, והרי חיות הו"ע שלמעלה מהבנה והשגה (מדריגת הצדיק),
 וזוהו גם ענין השבועה, שלמעלה מהבנה והשגה.

וזוהו גם הטעם שענין השבועה כאן נאמר בלשון "חייך", ולא בשאר לשונות של שבועה - כי דוקא
 בזה נתבאר המענה על חלישות דעתו, שע"ז נעשה אצלו העילוי דבעל-תשובה, כנ"ל.

יב. ועוד ענין שיש ללמוד מפעולתו של אהרן בענין ד"בהעלותך את הנרות":
 אף שלשון הכתוב הוא "בהעלותך את הנרות", "לשון עלי", הרי הכוונה בזה היא להדלקת הנרות,
 כמובן מפירוש רש"י⁶⁴ "כתיב בהדלקתן לשון עלי כו".

כלומר: פעולתו של אהרן הכהן היא - לא רק לפעול עילוי ("להעלות") בנר שכבר דולק, אלא גם
 כאשר ישנו נר שלא דלק עד עתה, הנה אהרן הכהן בכבודו ובעצמו פועל בו להדליקו.

ועד"ז מובן בנוגע לפעולה עם בני"י, שעל כל אחד מהם נאמר⁷⁸ "נר ה' נשמת אדם":

כאשר מדובר אודות פעולתו של אהרן הכהן - הנה לכאורה יש מקום לטענה שפעולתו צריכה להיות
 רק עם יהודים שהם במדריגת תלמידי חכמים, שבהם צריך לפעול עילוי נוסף כו', אבל בנוגע ליהודי
 שמתנהג באופן ד"עיר פרא אדם יולד"⁷⁹, להיותו בבחי' "נר רשעים ידעך"⁸⁰, וצריכים להתחיל לפעול
 עליו - יכולה פעולה זו להיעשות גם ע"י ה"שמש" של בית-הכנסת... ורק לאחריו כן, בשעה שיהי' בבחי'
 "נר דולק", אזי יתעסק עמו כדי לפעול בו עילוי גדול יותר.

(72) רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ג.

(73) אבות פ"א מי"ב.

(74) תניא פל"ב.

(75) פרשתנו ח, ג.

(76) פרש"י עה"פ.

(77) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ס"ע 61. וש"נ.

(78) משלי כ, כז.

(79) איוב יא, יב.

(80) שם כא, יז. משלי יג, טו. כד, כ. וראה תורת מנחם -

התוועדויות חמ"ה ע' 308 הערה 68. וש"נ.

1 אך על זה באה ההוראה מהדלקת הנרות - שעצם הדלקת הנרות (לא רק העלאתן לאחרי שכבר
2 דולקים) היתה ע"י אהרן הכהן בעצמו, ובהתאם לכך צריך גם הוא להתעסק ולפעול עם כל אחד מישראל,
3 אחד צדיק ואחד רשע, שגם אצלו ישנה "נפש השנית"⁸¹, "נר ה' נשמת אדם", אלא שצריך להדליקה
4 ולהאירה ב"נר מצוה ותורה אור"⁸², ולא "להתנפח" ("בלאָזן זיך") ולטעון שאין זה לפי כבודו כו'.

5 ובפרט שענין זה קשור גם עם הציוויים⁸³ "הוכח תוכיח את עמיתך", שזהו ציווי המוטל על כל אחד
6 מישראל ביחס לחבירו, ש"כל ישראל ערבים זב"ז"⁸⁴, שלכן צריך להבטיח ("באָוואַרענען") שהנהגתו
7 תהי' כדבעי, בכל פרטי הענינים, ממצות עשה עד לדקדוק קל של דברי סופרים (ובפרט להדעה ש"הוכח
8 תוכיח" הו"ע כללי בנוגע לכל מצוות התורה, ולא קשור עם כל ענין בפני עצמו⁸⁵, כידוע החקירה בזה,
9 גם בנוגע לאיסור ד"לפני עור", ועד"ז בנוגע לחצי שיעור וכיו"ב⁸⁶); וכמו"כ ישנו הציווי "ואהבת לרעך
10 כמוך"⁸⁷, "לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן .. שכולן מתאימות ואב א' לכולנה", כמבואר בתניא
11 פל"ב.

12 ולכן תבעו רבותינו נשיאינו שתהי' ההתעסקות עם הזולת⁸⁸, ועד לאופן שזהו ענין שנוגע בהחיות
13 שלו - "חייך".

14 יג. אמנם, כללות הפעולה על הזולת היא ע"ז שתחילה פועל בעצמו כו'.
15 וכפי שדרשו רז"ל⁸⁹ על הפסוק⁹⁰ "ואהבת את ה' אלקיך", "שיהא שם שמים מתאהב על ידך", ועי"ז
16 פועל על הזולת שגם אצלו יהי' הענין ד"ואהבת גו'", והרי אהבת ה' כוללת את כל התורה כולה, כי
17 אהבה היא שורש לכל רמ"ח מצות עשה⁹¹, כולל גם מצות היראה, שהיא שורש לכל סס"ה מצוות לא
18 תעשה⁹¹.

19 ועד שפועל גם בחלקו בעולם - שגם בשעה שעוסק בעניני העולם, אכילה ושתי' ושאר עניניו
20 הגשמיים, ניכר שהשכינה שורה בו.

21 ועי"ז פועלים את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

14 יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וידבר גו' בהעלותך את הנרות.

* * *

15 טו. נהוג לאחרונה ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ונוסף לזה, יש להמשיך גם בביאור
16 הפירוש רש"י בפרשת נשא, ששאלו על זה כו"כ שאלות⁹².

17 ואף שלכאורה יש להקדים את הביאור בפירוש רש"י בפ' נשא, מ"מ, כיון שזהו מענה על שאלות,
18 שנוגע בעיקר להשואלים, ואילו הביאור בפירוש רש"י בפרשת השבוע הו"ע שנוגע לכולם, לכן ידובר
19 תחילה אודות פירוש רש"י בפרשת השבוע, ואח"כ אודות פירוש רש"י בפרשת נשא.

20 טז. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁹³ "או בדרך רחוקה", "נקוד עליו, לומר, לא שרחוקה ודאי,
21 אלא שהי' חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום טוב,
22 ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו"⁹⁴ - דלכאורה: כיון שמלבד "טמא לנפש" (דבי' עסקינן) מונה

(89) יומא פו, א.

(90) ואתחנן ו, ה.

(91) תניא פ"ד.

(92) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שכרגיל, שואלים

"פאָרדרייטע שאלות", ואילו הענינים הפשוטים שנוגעים לפשט
- שלא נתבארו מפני קוצר הזמן - לא שואלים.

(93) פרשתנו ט, יו"ד.

(94) ובהקדם דברי מפרשי רש"י בביאור המשך הדברים

(81) תניא רפ"ב.

(82) משלי ו, כג.

(83) קדושים יט, יז.

(84) סנהדרין כז, סע"ב. וש"נ.

(85) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חי"ח ס"ע 259. וש"נ.

(86) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 397 הערה 41.

וש"נ.

(87) קדושים שם, יח.

(88) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חכ"ט ע' 189. ועוד.

הכתוב עוד דוגמאות ("או"), למה נאמר רק "דרך רחוקה", ולא כל שאר האופנים? ומתרץ רש"י: (א) "דרך רחוקה" כוללת (לא רק ריחוק מקום, אלא) כל אופן שהי' מחוץ לעזרה, גם אם אינה "רחוקה ודאי", כיון שעומד "חוץ לאסקופת העזרה", ובכל רגע יכול להכנס ולהקריב את הפסח, (ב) כיון שפסח שני מצה וחמץ עמו בבית - לכן לא נזכר כאן ע"ד מי שהי' חמצו קיים, כיון שהסיבה שעכבה את הקרבת הפסח לא צריכה להתבטל כדי שיוכל להקריב פסח שני, ולא כמו בטמא ומי שהי' בדרך רחוקה, שבפסח שני צריך להיות טהור ובקירוב מקום דוקא⁹⁵ - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁹⁶ בלקו"ש ח"ח ע' 61 ואילך.

יז. ויש להוסיף ולבאר ההוראה והלימוד מזה ש"פסח שני מצה וחמץ עמו בבית .. ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו":

ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁷ שענינו של פסח שני, שאף פעם לא אבוד, ואפשר תמיד לתקן, אפילו מי שהי' טמא, ומי שהי' בדרך רחוקה [שענינים בעבודה הרוחנית: מי שהי' טמא - מצד דברים אסורים כו', ומי שהי' בדרך רחוקה - לא מצד דברים אסורים, שהרי נמצא ב"הר הבית", אלא מצד תאוות היתר, שע"ז מתרחק מאלקות כו'], הנה אעפ"כ, יכולים לתקן כו'.

אך עדיין יש מקום לומר שהתיקון כו' יכול להיות רק כאשר נמצא במעמד ומצב שיש לו רק מצה, ולא חמץ, שהו"ע הישות של נפש הבהמית כו'.

ועל זה אומרים לו, ש"פסח שני מצה וחמץ עמו בבית", והיינו, שגם כאשר נמצא במעמד ומצב שיש אצלו ענין הישות (חמץ), יכול לתקן כו'; כל מה שנדרש ממנו הוא - להקריב את הפסח (שני), שהו"ע המס"נ להתקשר לאלקות (כמו בפסח מצרים, שבנ"י לקחו את השה, שהי' ה"עבודה זרה" של מצרים, וקשרוהו לכרעי המטה במשך ד' ימים, והודיעו לכולם שעומדים לזבוח את תועבת מצרים כו'⁹⁸, למרות הסכנה שבדבר עד לענין של היפך החיים), גם אם עדיין יש אצלו ענין הישות של נה"ב כו' (חמץ).

אמנם, במה דברים אמורים שנדרש ממנו רק ענין המס"נ, גם אם עדיין לא ביער את החמץ - בנוגע לעבודה של נפש האלקית מצד עצמה, אבל כאשר מדובר אודות אכילת הפסח, שע"י האכילה נעשה דם ובשר כבשרו, ויש בזה תענוג גשמי - אזי יש "איסור חמץ .. עמו באכילתו", והיינו, שצריך להזהר שלא יהי' בזה ענין הישות של נפש הבהמית, למלא תאוותו כו'.

- וכידוע המענה⁹⁹ לאלו שטענו על הנוהגים להתענות, שעושים זאת מצד ישות כו': אם ענין התענית הוא מצד נפש הבהמית, למה ישנם רק מעט שמתענים, ולא רבים?! ..

ד"פסח שני כו'" ל"נקוד עליו כו'":

בשפ"ח: "דק"ל ל"ל הנקודה ללמד שאפילו אינו אלא חוץ לאסקופת העזרה נקרא רחוק ויעשה פסח שני, בלאו נקודה נמי יש ללמוד זה, מדסמך דין רחוקה אל דין מי שהי' טמא, נלמד מהקישא מהדדי, מה טמא אפילו הי' בעיר, כיון שהוא חוץ לעזרה עושה פסח שני, אף .. דרך רחוקה אפילו הוא חוץ לעזרה שהוא עושה פסח שני .. ומתרץ, דאתא לאשמועינן הנקודה, דאף פסח שני אם הי' חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיתת הפסח, לא יעשה פסח שני. ואין להקשות פשיטא, מהיכי תיתי לחלק .. כיון שמצינו דבלאה"כ נמי חלוקים הם, דהא פסח שני מצה וחמץ עמו בבית כו', א"כ הוה אמינא בהא נמי יש לחלק, משום הכי באה הנקודה". אבל, פירוש זה (שמ"ש "או בדרך רחוקה" קאי על פסח שני) הוא היפך פשוטו של מקרא (שהכתוב מדבר על מי שלא הקריב פסח ראשון בגלל שהי' טמא או בדרך רחוקה), ומתאים ל"מדברש פליאה", אבל לא לפירוש רש"י, שמפרש פשוטו של מקרא.

ובבאר היטב: "אחר שפירש הכתוב כל זמן שהוא חוץ לאסקופת העזרה נקרא רחוק, א"כ מדבר באיש שיוכל לקיים כל מצוות החג מן מצה ומרור וביעור חמץ, וא"כ, כאשר יעשה עוד

פסח שני, יהי' אוכל ב"פ מצה ומרור, ומבער חמץ ב"פ, שהרי בפסח ראשון מוזהר על כל המצוות הללו. בשלמא אי הוה דרך רחוקה ממש, ומיירי באיש שלא יוכל לקיים, (א"ש) שהוא נדחה לפסח שני, אבל איש כזה שכבר קיים הכל, איך יעשה שנית, לזה כתב פסח שני כו'". אבל פירוש זה אינו מובן, כי, הדינים שמביא רש"י בנוגע למצה וחמץ כו', אינם תלויים בביהמ"ק, וא"כ, הצורך לתרץ הקושיא "איך יעשה שנית" הוא גם אם נפרש "דרך רחוקה" כפשוטו (שהרי גם אז יכולים לקיים מצות ביעור חמץ ואכילת מצה), וא"כ, אין זה שייך להפירוש "או בדרך רחוקה, נקוד עליו כו'", אלא זהו ענין בפ"ע ששייך לפסוק "ועשה פסח לה'".

(95) לשלימות הענין - ראה שיחת ש"פ שלח ס"ז ואילך (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 126 ואילך).

(96) בשילוב שיחת ש"פ שלח שנה זו.

(97) סה"ש תש"א ע' 115 (נעתק ב"היום יום" יד אייר, פסח שני).

(98) ראה דעת זקנים מבעה"ת בא יב, ג. טור או"ח סת"ל.

(99) כ"ק אדמו"ר שליט"א הקדים ששתי תשובות בדבר, אבל לא הזכיר תשובה נוספת (המו"ז).

- 1 ונקודת הענין - שבעניני העבודה של נפש האלקית כשלעצמה לא נוגע כ"כ הזהירות מענין הישות
2 כו', אלא יכול להיות מעמד ומצב ש"מצה וחמץ עמו בבית"; אבל בענינים שבהם יש תענוג גשמי, כמו
3 באכילה, אזי צריך להביט ב"מראה" ("קוקן אין שפיגל") ולבחון מיהו האוכל: האדם - נפש האלקית,
4 או השור¹⁰⁰ - נפש הבהמית! ...
- 5 ואם אינו יכול לפעול על עצמו שאכילתו תהי' כדבעי - לא יאכל עד שישבור את הגאווה והישות
6 כו'. ועד"ז בנוגע לכל הענינים הגשמיים, כמו לבושים יפים וכיו"ב, שצריך תחילה לשבור את הגאווה
7 והישות כו'.
- 8 וכהפתגם המובא בספרי חסידות פולין¹⁰¹ על הפסוק¹⁰² "אוכל בכסף תשבירני ואכלתי", שכאשר
9 האדם נמצא במעמד ומצב שענין האכילה ("אוכל") אצלו הוא מתוך תאוה ("בכסף", מלשון "נכסוף
10 נכספתה"¹⁰³), אזי צריך תחילה לשבור את עצמו ("תשבירני"), ורק לאחר"ז יאכל ("ואכלתי")¹⁰⁴.
- 11 ויקויים בו "יאכלו ענוים וישבעו"¹⁰⁵, כיון שלא תהי' מזה יניקה כו', וע"ד אכילת הצדיקים, "צדיק
12 אוכל לשובע נפשו"¹⁰⁶, וכן אכילת שבת, שאין בה פרש ("ולא פרש שבתכם"¹⁰⁷), ואינה מגשמת כו',
13 ועד ש"ויתן לך האלקים גו' רוב דגן ותירוש"¹⁰⁸, לא רק ברוחניות, "מקרא .. משנה .. תלמוד ..
14 אגדה"¹⁰⁹, אלא גם בגשמיות.

* * *

- 18 יח. בנוגע למשנ"ת¹¹⁰ בפירוש רש"י בפרשת נשא¹¹¹ בנוגע לרמזים שבקרבנות הנשיאים:
19 בין השאלות, שאלו גם בנוגע לפירוש רש"י על הרמז ב"אילים עתודים כבשים"¹¹², "ג' מינים, כנגד
20 כהנים ולוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים" - למה הוצרך רש"י להביא שני רמזים, ואינו
21 מסתפק באחד מהם?
- 22 וכיון שזהו ענין שיש בו אריכות דברים, ידובר על זה ברבים.
23 וכמו"כ יש להתעכב על עוד כמה דיוקים:
- 24 א) על הפסוק¹¹³ "פר אחד", מפרש רש"י: "כנגד אברהם שנאמר בו¹¹⁴ ויקח בן בקר". ולכאורה: הי'
25 רש"י צריך להעתיק רק תיבת "פר", ולא להעתיק גם תיבת "אחד" (כשם שלא העתיק תיבת "אחד"
26 בפירושו על "שעיר עזים"¹¹⁵), בה בשעה שמפרש רק תיבת "פר"?
- 27 [ואין לומר שמתיבת "פר) אחד" מוכח שהכוונה לאברהם, כיון שגם אצלו מדובר אודות פר אחד
28 - שהרי בהמשך הכתוב נאמר "כבש אחד", ומפרש רש"י, "כנגד יעקב, והכשבים¹¹⁶ הפריד יעקב",
29 והרי המדובר אודות כבשים רבים].
- 30 ב) על הפסוק¹¹⁵ "שעיר עזים", מפרש רש"י: "לכפר על מכירת יוסף, שנאמר בו¹¹⁷ וישחטו שעיר
31 עזים". ולכאורה: למה לא כותב רש"י "כנגד יוסף כו'", בהתאם לסגנון פירושו בשאר הפסוקים, הן לפני"ז
32 והן לאחר"ז?

108) תולדות כז, כח.
109) ב"ר פס"ו, ג.
110) שיחת ש"פ נשא בסופה (תורת מנחם - התוועדויות
חמ"ז ע' 79 ואילך).
111) ז, יט.
112) שם, כג.
113) שם, כא.
114) וירא יח, ז.
115) נשא שם, כב.
116) ויצא ל, מ.
117) וישב לו, לא.

100) ראה לקו"ש חל"ג ע' 161. וש"נ.
101) ראה אור"ת להה"מ ס"פ דברים. וש"נ. וראה גם תורת
מנחם - התוועדויות חכ"ז ריש ע' 118.
102) דברים ב, כח.
103) ויצא לא, ל.
104) ברשימה נוספת: שהרי התכלית היא שתהי' העבודה
לברר ולזכך את הגוף, ולא לשבורו כו', כתורת הבעש"ט על
הפסוק "עזוב תעזוב עמו" (משפטים כג, ה. וראה תורת מנחם -
התוועדויות חמ"ז ע' 228. וש"נ).
105) תהלים כב, כז.
106) משלי יג, כה.
107) זח"ב פח, ב.

1 ג בפסוק¹¹² "אילים חמשה וגו'", שבו מפרש רש"י "כנגד כהנים ולוים וישראלים וכנגד תורה נביאים
2 וכתובים" (כנ"ל), ומוסיף, "שלש חמשיות, כנגד חמשה חומשין, וחמשת הדברות הכתובין על לוח אחד,
3 וחמש הכתובין על השני" - הנה נוסף על השאלה האמורה למה מביא רש"י שני רמזים, צריך להבין:
4 למה כולל רש"י את כל פרטי הענינים ביחד, ואינו מפרש כל פרט בפני עצמו: "אילים" - כנגד כהנים
5 כו', חמשה - כנגד חמשה חומשין כו', "עתודים" - כנגד לויים כו', חמשה - כנגד חמשת הדברות וכו',
6 כמו בשאר הפסוקים?

7 וגם¹¹⁸: פירוש רש"י על הרמז ב"שלש חמשיות" ("אילים חמשה עתודים חמשה כבשים . . חמשה")
8 אינו מתאים לכאורה עם פירושו על הרמז ב"אילים עתודים כבשים", "כנגד כהנים ולוים וישראלים וכנגד
9 תורה נביאים וכתובים", שהרי כל שלש החמשיות שייכים ל"תורה" בלבד?
10 וכמדובר כמ"פ שכל ענינים אלו צריכים להיות מובנים בפשטות.

11 ט. והביאור בזה:
12 כאשר לומדים חומש ב"חדר" עם בן חמש למקרא, שיש לו דעת ישרה¹¹⁹ - שקשור גם עם פירוש
13 רש"י, אותיות ישר - ואומרים לו ש"פר" הוא כנגד אברהם, מתעוררת אצלו שאלה: תיבת "פר" נאמרה
14 בתורה כו"כ פעמים לפניו, ואף פעם לא נתפרש שזהו כנגד אברהם, וא"כ, מהיכי תיתי שתיבת "פר"
15 כאן היא כנגד אברהם?

16 ולכן מעתיק רש"י מהפסוק "פר אחד", שעל זה פירש כבר לפני¹²⁰ "מיוחד שבעדרו", ומזה מובן
17 שגם הרמז בזה הוא לאיש מיוחד כו' (ועד"ז בנוגע ל"איל אחד", "כנגד יצחק", ו"כבש אחד", "כנגד
18 יעקב"¹²¹).

19 כ. "שעיר עזים" - "לכפר על מכירת יוסף כו'":
20 רש"י כבר פירש לפני¹²² "שעיר עזים אחד לחטאת" בא "לכפר על קבר התהום וטומאת ספק".
21 ומזה מובן, שגם הרמז שבקרבן זה קשור עם ענין של כפרה, ולכן לא כותב רש"י "כנגד כו'" (וגם
22 אינו מעתיק תיבת "אחד", להורות על ענין מיוחד כו'), אלא "לכפר על מכירת יוסף", שזהו הענין
23 הבלתי-רצוי היחידי שלמד הבן חמש למקרא בנוגע ל"שעיר עזים"¹²³.
24 ועדיין יש לבאר בנוגע לפירוש רש"י על "אילים עתודים כבשים", כפי שיתבאר לקמן.

* * *

21 כא. ועתה נבוא לבאר פירוש רש"י על הרמזים ב"זבח השלמים":
22 רש"י מעתיק את התיבות¹¹² "ולזבח השלמים בקר שנים", ומפרש: "כנגד משה ואהרן שנתנו שלום
23 בין ישראל לאביהם שבשמים", והיינו, ש"שלמים" רומז על ענין השלום, ו"בקר שנים" (ולא כמו "פר
24 אחד גוי לעולה") רומז על שני אנשים שפעלו ענין השלום כו' - משה ואהרן.
25 ובנוגע להמשך פירוש רש"י: "אילים עתודים כבשים", "ג' מינים, כנגד כהנים ולוים וישראלים, וכנגד
26 תורה נביאים וכתובים, שלש חמשיות, כנגד חמשה חומשין וחמשת הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש
27 הכתובין על השני" - הנה נוסף על הדיוקים דלעיל (סי"ח), צריך להבין:

(120) נשא שם, טו.

(121) ואף שגם אצל אברהם נזכרו "כבשות" (וירא כא, כח-כט) - הרי הרמז על אברהם נאמר כבר לפניו, ב"פר אחד".

(122) נשא שם, טז.

(123) ואף שגם אצל יצחק נזכרו "גדיי עזים" (תולדות כו, ט) - הרי (נוסף לכך שאין זה ענין בלתי רצוי הדורש כפרה, הנה) הרמז על יצחק נאמר כבר לפניו, ב"איל אחד".

(118) ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 85 ואילך.

(119) כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בכת-שחוק: ועדיין אינו מדמה לעצמו שצריך להיות "גדול", חריף ומפלפל, ע"י המצאת סברא עקומה, וככל שתהי' עקומה יותר, הרי הוא בעל-המצאה גדול יותר, שכן, סברא פשוטה יכול לתפוס גם אדם פשוט, ואילו גדלותו מתבטאת בכך שיכול להמציא סברא עקומה כזו שאף אחד לא יעלה בדעתו ("כאפן זיך") עקמומית כזו!...

- 1 (א) למה צריך רש"י להקדים "ג' מינים" - מנינא למה לי? ולאידך גיסא, אם יש צורך במנין - הרי
 2 יש כאן ד' מינים (ולא רק ג' מינים), כי, נוסף לאילים עתודים וכבשים, יש גם בקר?
- 3 (ב) למה מקדים רש"י "חמשה חומשין" ל"חמשת הדברות כו' וחמש כו"¹¹⁸ - הרי עשרת הדברות
 4 קדמו לחמשה חומשין?
- 5 כב. ויובן בהקדם שאלה נוספת:
 6 כיון שבקרבן שלמים ישנם גם "אילים עתודים כבשים" שהם "כנגד כהנים ולוים וישראלים" - יכולים
 7 גם הם לפעול את ה"שלום בין ישראל לאביהם שבשמים", ומהו הצורך ב"בקר שנים" "כנגד משה
 8 ואהרן" דוקא כדי לפעול ענין השלום? ומה גם שמשה ואהרן עצמם נכללים בין ה"כהנים ולוים"!
 9 והביאור בזה - שלכן כולל רש"י כל פרטי הענינים ד"אילים עתודים כבשים" בבת אחת, ומקדים
 10 שהם "ג' מינים", כיון שזהו ענין שנחשב לסוג בפ"ע ביחס ל"בקר שנים, כנגד משה ואהרן" שהוא סוג
 11 נעלה יותר. והיינו, שלכל לראש ישנו ענינם של משה ואהרן שעושים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים,
 12 ועי"ז ישנו גם ענין השלום שפועלים כהנים ולוים וישראלים, עי"ז שעוסקים בתורה נביאים וכתובים
 13 (לאחרי שניתנו להם ע"י משה ואהרן).
- 14 ועפ"ז מובן שאין כוונת רש"י לומר ב' פירושים-רמזים בנוגע לג' המינים: (א) "כנגד כהנים ולוים
 15 וישראלים", (ב) "כנגד תורה נביאים וכתובים" (ומה גם שמלבד שני ענינים אלו ישנם עוד כו"כ ענינים
 16 שהם במספר שלשה), אלא זהו פירוש אחד, שענין השלום נעשה ע"י כהנים ולוים וישראלים שעוסקים
 17 בתורה נביאים וכתובים (ולכן נקט ב' ענינים אלו דוקא, ולא שאר הענינים שהם במספר שלשה).
- 18 וזהו גם הטעם שה"שלש חמשיות" הם בנוגע לכללות ענין התורה, מבלי לפרטם בנוגע לנביאים
 19 וכתובים - כיון שהרמז ל"תורה נביאים וכתובים" אינו פירוש בפני עצמו, כנ"ל.
- 20 וב"שלש חמשיות" מקדים רש"י "חמשה חומשין" - כיון שעשיית השלום בפועל ע"י עבודתם של
 21 ישראל קשורה בעיקר עם ה"חמשה חומשין", שבהם נתפרשו בגלוי כל עניני התורה, והם מיוסדים על
 22 "חמשת הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש הכתובין על השני", שזוהי ההתחלקות לב' הסוגים דעשה
 23 ולא-תעשה.
- 24 ויש להוסיף בביאור הטעם שרש"י כולל כל פרטי הענינים ד"אילים עתודים כבשים" בבת אחת, שהם
 25 "כנגד כהנים ולוים וישראלים כו'", ואינו מפרט כל ענין בפני עצמו, כמו גבי "פר אחד גו'" - כי העבודה
 26 של כהנים ולוים וישראלים היא באופן שמשלימים זה את זה, ובלשון הידוע¹²⁴: "כהנים בעבודתם ולוים
 27 בדוכנם וישראל במעמדם".
- 28 ועוד זאת, שאין זה באופן שכל א' מג' הסוגים ד"כהנים ולוים וישראלים" יש לו עבודה קבועה בא'
 29 מג' הסוגים ד"אילים עתודים כבשים", אלא יש שינויים בעניני העבודה כו'.
- 30 כג. ומזה יש ללמוד הוראה בעבודה:
 31 יש מי שטוען, שמצד הגדלות שלו, להיותו כהן לוי או ישראל, יש לו שייכות ישירה עם הקב"ה,
 32 ש"כל הנמצאים . . לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"¹²⁵, כך, שלמרות שברגע שלפנ"ז יושב ואוכל כמו
 33 בהמה, הנה ברגע שלאח"ז הרי הוא בדרגת מלאכי השרת¹²⁶, ולכן יש לו שייכות עם הקב"ה בעצמו,
 34 ואינו זקוק לפעולה של משה ואהרן.
- 35 ועל זה אומרים לו - שרק לאחרי שישנה הפעולה של משה ואהרן, יכול גם הוא לפעול כו'.
- 36 הקב"ה הוא אמנם "אבינו", אבל, אין לשכוח מ"ש בקהלת¹²⁷: "האלקים בשמים ואתה על הארץ"
 37 (וכפי שמסיים: "על כן יהיו דבריך מעטים"), ובכדי לחבר שמים וארץ ולעשות שלום ביניהם - יש צורך
 38 בפעולת משה ואהרן.

(124) יומא נג, א. מגילה ג, א. ועוד.

(125) ראה חגיגה טז, א.

(126) ה, א.

(127) רמב"ם ה' יסוה"ת בתחלתו.

1 וכפתגם הידוע בשם הבעש"ט¹²⁸, "בענין מה שצריכין לנסוע להצדיק, ולא די בספרי מוסר",
 2 ש"מפורש בתורה¹²⁹: ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע . . אף שא' לו לכתוב
 3 בספר, הי' די בזה, ועכ"ז שים באזני יהושע, שידבר עמו פב"פ, כי העיקר מה ששומעין מהצדיק כו".
 4 כלומר: לא מספיק מה שכתוב בספר - אף שיש לו ראש טוב, והוא חכם ולמדן, משכיל ועובד כו'.
 5 שכן, למרות כל הגדלות שלו, יכול להיות מונח (יחד עם גדלותו) בתוך הבוץ... ורק משה ואהרן יכולים
 6 להוציאו משם!
 7 ולאידך גיסא, אף שמצד עצמו אינו יכול לפעול מאומה, אלא זקוק למשה ואהרן - עליו גם להתייגע
 8 בעצמו בתורה נביאים וכתובים ("כתוב . . בספר"), וכמ"ש רבינו הזקן בתניא¹³⁰ שצריך להשיג "כל מה
 9 שאפשר לו להשיג בפרד"ס התורה . . כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה", וכמ"ש בהל' ת"ת¹³¹
 10 ש"כל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט, צריך לבא בגלגול עד שישג
 11 וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג מידיעת התורה הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות
 12 כו", ועד ללימוד כל התורה כולה, הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה.
 13 וכיון שזהו רצונו של הקב"ה, ו"לא ידח ממנו נדח"¹³² - אין לו ברירה, כי לא יועילו לו שום קונצים
 14 (אפילו ללא עריכת קידוש...), ומוכרח להתייגע בתורה.
 15 והיינו, שיש צורך לשלול את הטעות בשני הקצוות - שלא כדעת הטועים בקצה זה, ושלא כדעת
 16 הטועים בקצה השני כו'.
 17 אבל ההתחלה בזה צריכה להיות ע"י משה ואהרן, שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא¹³³,
 18 שפועלים את ה"חתונה" דמתן-תורה - "יום חתונתו זה מתן תורה"¹³⁴, ועי"ז נעשה ענין השלום בעולם
 19 בשלימות, כפי ש"עולם על מילואו נברא"¹³⁵, וכפי שיהי' לעתיד לבוא, כמ"ש¹³⁶ "אלה תולדות פרץ",
 20 בביאת משיח צדקנו.

133 (זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.
 134 תענית כו, ב (במשנה).
 135 ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.
 136 רות ד, יח.

128 ראה מגדל עז (כפ"ח, תש"מ) ס"ע רפד ואילך. וש"נ.
 129 וראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ט ע' 90. וש"נ.
 130 בשלח יז, יד.
 131 רפ"ד.
 132 לאדה"ז - פ"א ה"ד.
 133 ע"פ שמואל-ב יד, יד.

אגרות קודש

ב"ה, ג' סיון, תש"ט

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהורש"ז שי

שלום וברכה!

הגיעו הפרופס של הקונטרס לחה"ש הבע"ל. ההדפסה והכריכה יוגמרו בעוד יום יומים, ולכן מוסג"פ הפרופס למען יתקבל לימי היו"ט. ע"פ בקשתו מצורף בזה גם הר"ד דאחש"פ לזכות בה את הרבים. בטח דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אודות מה שעליו להשתדל בעניני תומ"צ במקומות נסיעתו חקוקים במוחו ולבו ובמילא מביאם לפועל.

בברכת קבלת התורה בשמחה ופי"ש כהדו"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

בודאי למותר לעוררו בנוגע לעניני מעמד.

לקוטי שיחות פרשת בהעלותך* כרך יג

29 אבל עפ"י צריך להבין: עיקר מעלתו של משה
30 לגבי כל האדם אשר ע"פ האדמה הוא בענין
31 הנבואה¹⁰, וכמו שמבואר בפרשתנו¹¹ בגודל מעלת
32 נבואת משה רבינו, ועד ש"לא קם נביא עוד
33 בישראל כמשה"¹², והרי נבואה אינה ענין שבא
34 ע"י עבודת האדם, כ"א מעלה ומדרי' נגלית הניתנת
35 מלמעלה, ובזה אינו שייך לומר דאחר ה' מגלה
36 את הכחות יותר, וא"כ למה ה' משה עניו מאד מכל
37 האדם¹³ גו', בשעה שבענין הכי עיקרי שלו ה'
38 למעלה מכל אדם¹⁴.

39 ב. ויובן זה בהקדים מה דאיתא בסיום מס'
40 סוטה¹⁵. במשנה שם: משמת רבי בטל ענוה ויראת
41 חטא. ובגמרא שם: אמר לי' רב יוסף לתנא לא

1 א. עה"פ¹ "והאיש משה עניו מאד מכל האדם
2 אשר על פני האדמה" דלכאורה אינו מובן כלל:
3 הרי הוא שקיבל תורה מסיני והקב"ה למדו תורה
4 מ' יום ומ' לילה ונתנה לו במתנה², ולפני זה –
5 הוציא את בני" מארמ"צ והקב"ה אמר לו בך
6 יאמינו לעולם³, ואך זה עתה בפרשתנו למדנו שכל
7 זמן שהי' רוצה הי' מדבר עם השכינה⁴, ושמע
8 שיאצילו מרוחו על ע' הזקנים והוא אינו חסר
9 כלום⁵ וכו' – וערכו לכל העם הוא כאומן ליונק
10 וכו'⁶, ואיך שייך שיהי' עניו מכל האדם גו' ?!
11 ומבואר התירוץ⁷, ש"עם היות שידע (משה) את
12 הטוב שלו ואשר הוא גבוה במעלה מכל אדם,
13 ומ"מ הי' עניו מכל אדם, והוא מפני שידע אשר
14 כל עניני מעלותיו אשר בהם הוא גבוה במעלה
15 ומדרי' מכל אדם, הוא מה שניתן לו מלמעלה . .
16 וחשב דאילו היו אלו הכחות אצל אחר הי' ג"כ
17 במדרי' ומעלה זו, ואפשר דאחר אם היו לו כחות
18 אלו הי' מגלה את הכחות יותר, ומשו"ז הי' עניו
19 מכל".

20 והנה מהמשך הביאור מובן, שפירוש הנ"ל של
21 ("והאיש משה) עניו", אינו שונה מפירושו הפשוט
22 – היינו ההכנעה בפני כל האדם⁸ - אשר ע"כ אינו
23 מסתפק בהביאור בזה "שידע אשר כל עניני
24 מעלותיו . . הוא מה שניתן לו מלמעלה", כי זהו
25 רק טעם לשלילת ההתנשאות במעלתו על הזולת -
26 ומוסיף⁹ "ואפשר דאחר אם היו לו כחות אלו הי'
27 מגלה את הכחות יותר" שזהו טעם המחייב
28 ההכנעה לגבי הזולת.

(* וסיום מס' סוטה.

(1 פרשתנו יב, ג.

(2 נדרים לח, א. שמו"ר פמ"א, ו. פרש"י תשא לא, יח.

(3 יתרו יט, ט.

(4 פרש"י בפרשתנו ט, ז (מספרי).

(5 שם יא, יז (מספרי).

(6 פרשתנו יא, יב.

(7 ד"ה וירא העם תש"י (סה"מ תש"י ע' 236). וראה גם ד"ה

זכור ורס"ה פ"ח.

(8 ראה ר"ח (שער הענוה פ"א בתחלתו): מלת ענוה נגזרה

מל' עני ועניו שהכוונה הוא ההכנעה כו'.

(9 וכדמוכח ביותר מד"ה זכור שם: "טעם העניותו שלו

שחשב שאם הי' לזולתו כחות וחושים שלו הי' מגיע למעלה

יותר" (בלי היבט ואפשר). וגם לא נזכר עד"ז שהכחות וכו' ניתנו

לו מלמעלה.

(10 ולהעיר מטושו"ע יו"ד סרמ"ב סל"ו.

(11 שם, ז"ח. וראה רמב"ם פ"ז מהל' יסודי התורה ה"ו.

פיה"מ לפ' חלק היסוד הז'. מו"נ ח"ב פל"ח-ט.

(12 ברכה לד, יו"ד.

(13 ועד שהי' עניו מכל האדם* גם מא"י (ראה סה"מ תקס"ב

ע' נא. תר"ח שמות קכ, ב).

(14 ראה נדרים (לח, א): אין הקב"ה משרה שכירתו אלא על

גיבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממש (ובשבת (צב, א) אי' בעל

קומה במקום עניו*). אבל אאפ"ל שמפני זה הי' משה עניו גם

מצד ענין הנבואה, כי חשב שבאם הי' לאדם אחר כחות אלו, הי'

מגלה את הכחות יותר, ובמילא הי' זוכה להשראת השכינה יותר

מכמו שהי' אצל משה. כי

א) מעלות אלו אינם ממשיכים ומכריזים השראת השכינה,

כ"א רק שמסירים המניעות להשראה – שיהי' רצון מלמעלה, אבל

לא מצד זה הוא השראת השכינה (ראה מו"נ ח"ב פל"ב ד"ה

והדעת השלישי ובלח"מ פ"ז מהל' יסוה"ת). ומשה עצמו יוכיח

שלמד תורה לאהרן וכו'. שבשנת הלימוד הרי מובן שלא הי' אז

במצב ד"ה-אל מנבא" אותו**. ועד"ז כשאמר (בפרשתנו) עמדו

ואשמעו (ל' עתיד), כששמע טענות הבאים אליו לדון דינם,

וכיו"ב. ואדרבה – מוכרח ההפסק ב"מנבא אותו" בכדי שיוכל

למסור נבואתו. ועדמש"נ לאחרי וידבר ה' אל משה גו': וידבר

משה אל בני" גו'.

ב) רוב המעלות המנויות בגמרא*** שם (גבור עשיר

וחכם**** (ובעל קומה)) הם (לא מעלות שהגילוי שלו הוא ע"י

עבודת האדם כ"א) ענינים ומעלות הניתנים מלמעלה. עיי"ש.

(15) להעיר ש"נוהגים ללמוד בימי הספירה מס' סוטה . . דף

ליום דף ליום" (היום יום ע' נא) ומסיימים בערב שבועות,

דאולינן מיני'.

(* להעיר מתוד"ה ואין – יבמות (סא, א) "דענכ"ס בכלל האדם

גינהו".

(* ראה לקולוי"צ (אגרות ס"ע תא ואילך) על השינויים שבין מס'

נדרים, שבת ורמב"ם פ"ז מהל' יסוה"ת בתחלתו.

(** רמב"ם שם.

(*** משא"כ ברמב"ם שם (ראה בכס"מ ולח"מ שם).

(****) ראה מפרשים עה"פ א' יתעלל חכם גו' (ירמי' ט. כב).

27 שפיר ס"ל שענוה בטלה ולא יר"ח הפחותה
 28 ממנה²⁰.
 29 ולפ"ז נאמר, שפלוגת ר"י ור"נ – "לא תיתני
 30 ענוה" או "לא תיתני יראת חטא" – תלוי במחלוקת
 31 הנ"ל: ר"י דקאמר שיראת חטא בטלה ולא ענוה,
 32 היינו משום דס"ל שיראת חטא גדולה מענוה; ור"נ
 33 דקאמר שבטלה רק ענוה, ס"ל להיפך שענוה נעלית
 34 יותר מיראת חטא.
 35 אבל קשה לומר כן:
 36 (א) אף שלא ראינו אינו ראי' – בכ"ז הרי לא
 37 אשתמטתי' בשום מקום לומר שר"י ור"נ פליגי
 38 בפלוגתא שכבר נחלקו בה קודמיהם – רפכ"י
 39 וריב"ל.
 40 (ב) מצינו שר"נ הי' מחסידיי בבב"ל²³ ור"י הי'
 41 טיני²⁴ שהוא סדר הלימוד דבני מערבא²⁵ – ולפי
 42 הנ"ל ה"ה בהיפך: רב יוסף דס"ל שרק יר"ח בטלה,
 43 נקט בשיטת הבבלי, ורב נחמן דסבר שרק ענוה
 44 בטלה – כהירושלמי²⁶!
 45 מובן שאין הכרח לומר ששיטת לימודו של ר"י
 46 (בהיותו סיני) היא לעולם לפי הירושלמי, ושיטת
 47 ר"נ (מחסידיי בבל) – כולה לפי הבבלי (שהרי

1 תיתני ענוה דאיכא אנא, אמר לי' רב נחמן לתנא
 2 לא תיתני' יראת חטא דאיכא אנא.
 3 וצריך להבין:
 4 (א) שניהם, ר"י ור"נ, היו בדור אחד¹⁶, ומסתבר
 5 שכל אחד מהם הכיר במעלות של חברו [וכמו
 6 שמצינו, שר"י אמר על ר"נ "דרשינהו להני קראי
 7 כסיני"¹⁷, ור"נ קרא את ר"י בשם "סיני"¹⁸] וא"כ
 8 למה נקט כ"א מהם מעלת עצמו בלבד, ולא אמרו
 9 להתנא לא תיתני את כל הבכא של "בטלה ענוה
 10 ויראת חטא" כי ישנן מעלות אלו בהם? ואם
 11 במעלת עצמו מדבר – עאכו"כ שידבר ויפרסם
 12 מעלת חברו.
 13 (ב) מאחר שכ"א אמר "לא תיתני" דבטלה רק
 14 לגבי מעלה אחת (ולא קאמר לא תתני כל הבכא
 15 דמשמת רבי), מכלל שסברי שהשני' בטלה – יר"ח
 16 לר"י וענוה לר"נ –
 17 והלא שנינו בברייתא דרפכ"י¹⁹: "ענוה מביאה
 18 לידי יראת חטא", והיינו שע"י ענוה באים למדה
 19 יותר נעלית: יראת חטא, א"כ יקשה לר"נ איך
 20 אפשר שהמעלה הפחותה (ענוה) בטלה (משמת
 21 רבי) בה בשעה שהמעלה החשובה ממנה (יראת
 22 חטא) לא בטלה²⁰?

23 ג. לכאורה הי' אפשר לתרץ שר"נ קאי בשיטת
 24 ריב"ל²¹ שענוה גדולה מיראת חטא, ובשיטת
 25 הירוש' שקלים שסתם (לפי גירסת התוס'²²)
 26 ש"יראת חטא (קודמת ו) מביאה לידי ענוה", ולכן

16 וגם לדעת התוס' (גיטין ל, ב, ד"ה אנא לא צריכנא. ושו"ל)
 דסתם ר"נ אינו ר"נ בר יצחק (כדעת רש"י שם) כ"א ר"נ בר יעקב,
 הרי היו בדור אחד. ראה ב"ב נו, ב. יבמות סו, ב. גם י"ל דכאן
 לכ"ע הוא רנב"י ע"פ שבת (קנו, ב). וכ"ה גרסת העץ יוסף (בע"י
 סוף סוטה) – ר"נ בר יצחק. וראה עיון יעקב שם (וראה סדר
 הדרות סדר תנאים ואמוראים ערך ר"נ בר יצחק).
 לכאורה אפשר להוכיח דר"נ כאן הוא ר"נ בר יצחק מזה
 שמקדים ר"י לר"נ (ור"נ בר יעקב הרי הי' זקן מר' יוסף), אבל
 אינו מוכרח, כי י"ל, דאזיל בסדר המשנה משמת רבי בטלה ענוה
 (ואח"כ) ויראת חטא.

17 עירובין ל, א (לגירסת מהרש"ל שם). מו"ק יב, א. והיינו
 לדעת רש"י (ראה בהערה 16, וראה בהנסמן לקמן הערה 23)
 שסתם ר"נ הוא ר"נ בר יצחק (משא"כ לדעת התוס'. וראה סדה"ד
 סדר תנאים ואמוראים ערך רב נחמן).
 19 ע"ז כ, ב. ובכמה נוסחאות היא גם במס' סוטה במשנה
 או ברייתא (וראה מהרש"א ותויו"ט סוף מס' סוטה).

20 ראה עץ יוסף בעין יעקב סוף מס' סוטה.
 21 ע"ז שם.

22 ע"ז שם, ד"ה ענוה. בירושלמי שלפנינו (שקלים פ"ג ה"ו)
 ענוה מביאה לידי יראת חטא. וכן הובא ברי"ף ע"ז שם
 מירושלמי. וראה רי"ף שם בגירסת גמ' שלנו א"ר פנחס בן יאיר
 כו' יראת חטא מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי כו' ופליגי
 דריב"ל דאמר ענוה גדולה מכולן.

23 פרש"י מגילה כח, ב. וראה פרש"י שם ד"ה הי צנא מלא
 סיפרי (שאמר ר"נ): "אינו אלא כסל שמילאו ספרים ואין מבין
 מה בתוכה. . . טעמי משנה כו". שמוזה שביטל ענין צנא מלא
 סיפרי כו' משמע שלימודו (של ר"נ) הי' באופן "להבין טעמי
 משנה כו' ולתמצא כו'" (ראה לקו"ש ח"ב ע' 122 ואילך
 ובהערות שם שהו"ע החריפות ועוקר הרים) – שהוא אופן
 הלימוד דתלמוד בבלי, ראה בהערה 25 ובהנסמן שם.

24 סוף מס' ברכות והוריות.
 25 כמובן מזה דשלחו (מא"י) טיני עדיף (ברכות והוריות
 שם). ובירושלמי (סוף הוריות) דסודרן קודם לפילפולן (ראה פני
 משה ומראה הפנים שם. וראה פרש"י בסוף הוריות ד"ה טיני
 עדיף "משנה וברייתות דסודרן לו כו"). וכנראה גם מזה שבבבלי
 (הוריות שם) נשארה האיבע' (חריף ומקשה או מתון ומסיק)
 בתיקו ולא קבלו מה דשלחו (מא"י) סיני עדיף (ראה הערה
 בסה"מ תש"ח ע' 123). משא"כ בנוגע להירושלמי הרי שלחו
 דסיני עדיף, ומסיק בירושלמי דסודרן קודם לפילפולן. ולהעיר
 מפ"י הרי"ח (סנה' כד, א) לבמחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי.
 וראה מקומות שבהערה 56.

26 ולגירסת הרי"ף (הובא לעיל הערה 22) מובן, כי ר"נ סובר
 כהבבלי, ור"י – כהירושלמי.

27 וזהו גם מה ש"קרי רב יוסף אנפשי' ורב
28 תבואות בכח שור"³¹:

29 כמו שה"רב תבואות" אינן באות וצומחות
30 מה"כח שור" – אלא מן כח הצומח שבארץ, ע"י
31 הזרע שנזרע בה וכו' – והשור הוא רק אמצעי, ע"י
32 כחו בא לפועל כח הצומח שבארץ ומצמיח רב
33 תבואות.

34 ועד"ז מה שאמר ר"י על עצמו, "שיש בידו
35 חבילות של משנה"³¹ ("מרי חטיא"²²), הוא אינו
36 אלא אמצעי שע"י באו לפועל הכחות שניתנו לו
37 מלמעלה.

38 ה. אך עדיין אינו מובן:
39 התורה שלומדה ה"ה מצלא מיצה"ר, שלא
40 יכשילנו לחטא"³², והרי מעלה זו שהיתה בר"י –
41 אדם שמור מן החטא – לא באה מהכחות שניתנו
42 לו מלמעלה

43 [שהם רק מאפשרים לאדם להגיע לדרגת
44 "סיני", אבל לא שהם העושים]³³ שיהי' שמור מן
45 החטא],

46 כ"א מצד עבודתו הוא שלמד, ועד שנעשה סיני
47 – וא"כ איך הי' ר"י "עניו" בשעה שידע שבכח
48 עבודתו נתעלה לסוג אדם השמור מן החטא"³⁴
49 שהרי אין אומרים שצ"ל עניו מכל הבהמה כי
50 אילו ניתנו לה כוחות אלו היתה מגלה את הכחות
51 יותר?

52 וי"ל: מה ש[לימוד] התורה מציל מן החטא
53 (לדעת ר"י), אין הכוונה שהתורה (נלמדת באופן
54 נעלה כ"כ עד ש) פועלת שינוי בהלומד, היינו שהוא

(32) ראה דעת רב יוסף בסוטה כא, א. וראה פרש"י שם.

(33) להעיר מהחילוק דכחו וכחו (ב"ק יח, א. ובכ"מ).

(34) ע"ד זה שיצאו רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא (יומא לח, סע"ב – דכפשוטו הטעם דהרגל נעשה טבע), זה שעשה יצה"ר טוב או שאין לו יצה"ר (ירוש' ברכות בסופה. וראה תניא פט"ו). וברמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ב) ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם – וידוע הצד השווה שבתשובה תורה ותפלה (בארוכה בלקו"ב לתניא ח"ב ע' פד סעיף ב ואילך).

(* וכדמוכח גם מזה שבכ"מ בחסידות (ראה – ג"כ לאדהאמ"צ – תו"ח שמות קכ. ב. ד"ה זכור שם, ובכ"מ) הובא גם הלשון שפלות בענין הענוה של משה. (וראה גם סה"מ תשי" שם: שפלות מצד כו' שפלות דענוה). וי"ל שהכוונה בזה לומר שהחזיק א"ע למטה מכל אדם (ראה לעיל סעיף א).

(**) וראה פרש"י עה"פ (ישע"י כט, יט) ויספו עניים בה' שמחה. ד"ה זה תשי" (סה"מ תשי" ע' 237 ואילך).

1 שניהם היו בבבל) – אבל לאידך גיסא, דוחק לומר
2 שתהא פלוגתתם באופן של מוחלפת השיטה בין
3 ר"י ובין ר"נ.

4 ד. ויובן זה בהקדים הקושיא הידועה במאמר
5 ר"י "לא תיתני ענוה דאיכא אנא": זה גופא שר"י
6 משתבח במדת הענוה (וכפרש"י "שאני ענוותן"²⁷)
7 הוא הוי"פ הענוה"²⁸?

8 והביאור בזה: "אין פי' עניו כמו שהעולם
9 סוברים שפי' הוא לשון שפלות, כי שפלות הוא מה
10 שיודע ומכיר את ערכו ושפלותו שהוא שפל אנשים
11 כו"²⁹, והיינו, מי שהוא באמת מושלל ממעלות
12 (או שישנן בו, אלא שאינן ידועות לו)³⁰;

13 אולם העניו באמת הוא (כמו שנת"ל במדת
14 הענוה שהי' אצל משה) איש המעלות והוא יודע
15 ומכיר את ערכו – וביחד עם זה אינו מתגאה בהן
16 כלל וכלל ואינו מחזיק טובה לעצמו²⁷, והטעם הוא
17 (כמו שנת"ל ס"א), לפי שידוע הוא שהכחות
18 והחושים הנעלים שלו כולם ניתנו לו מהקב"ה,
19 ועושה חשבון בנפשו ש"אילו היו אלו הכחות אצל
20 אחר הי' ג"כ במדרגה ומעלה זו, ואפשר דאחר אם
21 הי' לו כחות אלו הי' מגלה את הכחות יותר",

22 ועד"ז י"ל במעלת הענוה עצמה דר"י: שידע
23 מעלת ענוותנותו, בכ"ז לא החזיק טובה לעצמו
24 כו'; ואדרבה, חשב שאלו נתנו כחותיו וכשרונותיו
25 לאחר אפשר והלה הי' מגיע לבחי' ענוה שהיא
26 למעלה מזו שישנה בו.

(27) מה שהוזקק רש"י לפרש זה – י"ל שהוא בכדי לשלול הפי' (שיש במפרשים בכדי לתרץ הקושיא שבפנים) שכוונת ר"י ב"לא תיתני ענוה" היא להענוה של בני דורו – ד"איכא אנא" ומכבדים אותי וכו', אף ש(לדעתו) לא הי' ראוי לכבוד, ולכן מפרש רש"י "שאני ענוותן".

ויש לומר, שהוכחת רש"י לפרש כן היא – א) מסתבר, ש"דאיכא אנא" שאמר ר"י ושומר ר"נ, שוים בפירושם. ב) אין להפליג כ"כ בין דעת התנא דתני דבטלה ענוה לגמרי – ולר"י שכל אלו שכבדוהו הם בדרגא זו.

(28) ראה חדא"ג מהרש"א שם. ומה שכתב: "כדי שלא יהא שונה הברייתא בטעות אמרו כן דלא בטלה משמת רבי, גם לא הי' לו שבח בדבר באותו דור כמ"ש ויראי החטא ימאסו" עדיין יוקשה בנוגע לענוה, דלשבח עצמו זהו הוי"פ הענוה.

(29) ביאורו" ס"פ פקודי לאדמו"ר האמצעי (נט, ב) ולהצ"צ (ע' שט).

(30) ומה שפרש"י (פרשתנו כאן) עניו – שפל וסבלן, י"ל כי: א) מדבר בכללות* מבלי לפרט הדרגות. ב) רש"י מפרש פשוטן של כתובים. ג) רש"י עצמו מדגיש ש"שפל" – כוונתו "סבלן" * ואינו עונה (כמנהגו וטבעו של אדם שפל), דאף שאהרן ומרים דברו עליו לא כעס עליהם ולא ענם (ראה מפרשי התורה עה"פ).
31) סנהדרין מב, א.

35 כי אפשר שישלוט היצה"ר וצ"ל בעי רחמי – וע"י
36 כ"ז לא נעשה שינוי בו שיהא נקרא ירא חטא, כ"א
37 רק שניצל מעשיית החטא³⁹ (וע"ד שיטת ר"י הנ"ל
38 בפעולת התורה שמצילה מעשיית החטא).

39 ז. מקור ודוגמא להסברא הנ"ל – שר"י ור"נ
40 פליגי אם לימוד התורה (ועד"ז כיסוי הראש
41 ותפלה) פועל שינוי באדם שלא יהי' שייך לחטא או
42 שרק מונע ומציל מפעולה – מצינו במס' ברכות⁴⁰:
43 אסור לקרוא ק"ש כנגד מי רגלים, עד שיטיל
44 לתוכן מים. וכמה יטיל לתוכן מים – פלוגתא דר"נ
45 ור"י (בפירוש הברייתא): ר"נ סובר, שבאם הכלי
46 יש בה כבר מי רגלים, ובא להטיל לתוכן מים –
47 אז (לדעת ר' זכאי) צריך להטיל לתוכן רביעית,
48 אבל "בתחלה", שקדמו המים למי רגלים,
49 מתבטלים הם במים כל שהן, כי "ראשון ראשון
50 שנופל לתוך המים מתבטל"⁴¹; ור"י סובר, אשר
51 (לר' זכאי -) גם "בתחלה" צריך לרביעית מים.
52 ועביד עובדא: "א"ל ר"י לשמע' אייתי לי רביעתא
53 דמיא כר' זכאי" – אפילו בתחלה⁴².

54 וי"ל שפלוגתת ר"נ ור"י – אם בתחלה צריך
55 לרביעית מים לבטל את המי רגלים – היא פלוגתא
56 (כללית) באופן ה"בעלות" והפעולה של טהרה
57 וקדושה וכו' בהמקום בו נמצאות: אם האיכות
58 לבד פועלת וקונה את המקום: שיטת ר"נ דמים
59 טהורים אפילו כל שהן⁴³ "קונים" המקום ונעשים
60 קבוע בכו"ל ולכן קמא קמא בטיל בהן

61 משא"כ כשבאים למקום מי רגלים צ"ל ביטול
62 ע"י כמות, שיעור רביעית יין. משא"כ לדעת ר"י.

63 ועד"ז גם בנדו"ד – ההצלה מן החטא הבאה
64 מ(לימוד) התורה⁴⁵ (ומכיסוי הראש ותפלה): לפי
65 שיטת ר"נ לימוד התורה וכו' "נקבע" באדם
66 הלומד, עושה בו שינוי, עושה האדם "מקום תורה"
67 וקמא קמא בטיל, שהרי דרכו של יצה"ר היום

1 עצמו נתעלה למדריגה כזו שאינו שייך לחטא, אלא
2 (שהאדם עצמו מצד דרגתו אינו מובטח שניצל
3 מחטא, אלא) שהתורה מצלא, היא היא ששומרתו
4 ומצילתו מן החטא.

5 ולכן, כמו שהתורה שלמד ר"י, לא הביאה אותו
6 להחזקת טובה לעצמו וקרי אנפשי' ורב תבואות
7 בכח שור כנ"ל; כמו"כ לא החזיק טובה לעצמו גם
8 בנוגע לריחוק מחטא – "מצלא מיצה"ר" – מכיון
9 שגם זה הוא רק תוצאה והמשך מהתורה שלמד
10 ולא שהוא עתה בסוג אדם נעלה.

11 ועפ"ז יש לבאר מה שר"נ אמר "לא תיתני (רק)
12 יראת חטא" אבל עונה בטלה (לדעתו) משמת רבי
13 – אף שידע גדולתו וענוותנותו של ר"י:

14 ר"נ פליג על ר"י וסבר שלימוד התורה פועל
15 שינוי באדם הלומדה עד שאינו שייך לחטא –
16 ובמילא לא הי' ר"י יכול להיות "עניו"³⁵.

17 ו. [נע"ד זה יש ליישב גם מה שר"י לא אמר
18 לתנא לא תיתני יר"ח דאיכא ר"נ:

19 מסופר בגמרא³⁶ "דאימי' דר"נ (בר יצחק) אמרי
20 לה כלדאי (חוזים בכוכבים³⁷) בריך גנבא הוה, לא
21 שבקתי' גלויי רישי' אמרה לי' כסי רישיך כי היכא
22 דתיהוו עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי (בקש
23 רחמים שלא ישלוט בך יצה"ר³⁷), ופ"א "נפל
24 גלימא מעילוי' רישי' . . אלמי' יצרי' כו"ל.

25 והנה ענינו ומעלתו של ירא חטא אינו בזה
26 שאינו עובר עבירה בפועל (שזה יכול להיות מפני
27 יראת העונש, מפני מורא רבו בוי"ד וכיו"ב) כ"א
28 שירא מפני החטא, ירא (מדה שבלב) לעבור על
29 רצון השם וכו"³⁸.

30 משא"כ היראה של ר"נ, קסבר ר"י שמכיון
31 שהיא נעשית ע"י כיסוי ראש ותפלה – הרי אין זה
32 ענין של יראת חטא בעצם בלבו ובנפשו, ואדרבה
33 הכיסוי ראש צריך להוליד בו בכל פעם מחודש (כנ"ל
34 בגמרא) אימתא דשמיא, וגם אז אינה יראת חטא

39) וכפשטות הלי' "שלא ישלוט בך יצה"ר".

40) כה, ב.

41) פרש"י שם.

42) ברכות שם, פרש"י שם.

43) להעיר ממי מעין דמטהרין בכל שהוא (מקואות פ"א מ"ז.

רמב"ם הלי' מקואות פ"ט ה"ו).

44) עפ"ז יומתק הא דע"פ הוי' יחנו כמאן דקביע להו דמי

(עירובין נה, ב) – שזהו לא רק דפגולות החני' קבוע היא, אלא

דהמקום עצמו נעשה קבע.

45) להעיר ממרו"ל אין מים אלא תורה (ב"ק יז, א. וש"נ).

35) ואף שבפועל הי' רב יוסף עניו – הנה מכיון שענוותנותו

של ר"י היתה מצד זה שלדעתו לא פעלה בו התורה ענין חודש,

והיינו שלא ידע מהמעלה שיש לו (לדעת ר"נ), הרי אין זה ענין

הענוה. כי ענוה היא שאף שידוע מעלתו ובכ"ז הוא עניו כו'

(כנ"ל בפנים).

36) שבת קנו, ב.

37) פרש"י שם.

38) ראה תויו"ט סוף מס' סוטה. לקו"ת קרח נג, ד. מטות פב,

א. ובכ"מ.

29 נמצאת שום מעלה ד"כא ושפל רוח" לגבי "מרום
30 וקדוש", בכל זה, רוצה הוא לשכון ב"את דכא
31 ושפל רוח" דוקא).

32 ועד"ז היא מעלת הענוה שהי' אצל משה
33 רבינו⁵³, הנוסף על מה "שחשב שאם הי' לזולתו
34 כחות וחושים שלו הי' מגיע למעלה יותר", שענוה
35 זו היא בשייכות למעלות שהגיע אליהן ע"י עבודה
36 (לאחרי נתינת הכחות והחושים מלמעלה), שהיא
37 "ענוה" שעפ"י חשבון וטעם; הנה זה שהי' משה
38 עניו למרות מעלתו בנבואה (וכיו"ב) – היא להיותו
39 עניו בעצם⁵⁴, והי' בטל לגבי כל אדם⁵⁵.

40 יו"ד. והנה ידוע⁵⁶, שדוקא ע"י אופן הלימוד
41 דבבלי מגיעים לבחינת הכתר שלמעלה
42 מהשתלשלות. ועפ"ז יש לומר, שפלוגתת ר"י ור"נ
43 אם בטלה ענוה משמת רבי – היא פלוגתא בכוננת
44 המשנה "משמת רבי בטלה ענוה"⁵⁷:

(53) בר"ח (שם הובא בלקו"ת ואוה"ת שבהערה 48): "ענוה
דאיהו שכינתא עילאה . . . ודא דרגא דמשה דאיתמר בי' והאיש
משה עניו מאד (ובלקו"ת שם: ד"שכינתא עילאה הוא בינה") . . .
ועוד ימצא ענוה אפי' בכתר . . . והוא נקרא אין להיותו מחשיב
עצמו לאין נגד המאציל . . . ועל זה אמר משה רבינו ע"ה ונחננו
מה". ולא הוזכר שם על הענוה שהי' אצל משה שהוא ענוה
שבכתר. אבל עיין בבבא"ה" (שבהערה 29): אבל בקדושה הוא
בחי' ביטול כמ"ש והאיש משה עניו מאד . . . פי' עניו לשון בחי'
ביטול . . . שלכן נק' ע"ס הגנוחות במאצילן בשם עניו ארץ כו'.
ובבבא"ה" להצ"צ שם: "ועי' בר"ח אשר י"ג מדה"ר כולם מורים
על הענוה . . . וזהו ענין מרז"ל ענוה גדולה מכולם". ומוכח
שהענוה דמשה הוא ג"כ בחי' הכתר. וראה לעיל הערה 51.

(54) ראה ד"ה זכור שם: הנה זהו גופא מה שהטעם הזה פעל
בו (במשה) הענוה והשפלות הוא מצד הביטול עצמי שלו כו',
ומי שהוא בטל בעצם מתקבלים אצלו טעמים כאלו וגורמים לו
ענוה ושפלות כו'.

(55) ראה תו"ח (שמות קכ, ב): ואמנם ענין הענוה יתירה הוא
שפלות הב' שאינו לפי המדה כלל והיא השפלה בעצם מציאות
כו' . . . הוא הנק' ענוה שנא' והאיש משה עניו מאד כו' עיי"ש
שגם בזה הוא מרגיש א"ע למטה מכל אדם.
ולהעיר מהפירוש שמשוה הי' עניו מאד – מעקבתא דמשיחא
(ראה תו"ח שם סד, ב. ספה"מ קונטרסים ח"א ע' 106 ואילך.
ספה"מ תשי"ש ע' 237).

(56) ראה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך
תוס' ד"ה ויתן לך. ספה"מ תש"ח ד"ה אמר רבא חייב אינש
פי"א.

(57) עו"ל (בדוחק עכ"פ. גם ע"ד המבואר לעיל ס"ה), שגם
לדעת ר"נ, מכיון שגם ענין ההצלה מן החטא, אף שהוא ענין
חדש, מסובב הוא מהתורה שלמד – לכן גם בנוגע לענין זה שייך
ה"חשבון", שבאם הי' לאחר אותם הכחות הי' בא למעלה גדולה
יותר [בלימוד התורה, ובמילא – גם] ביר"ח,

אלא שמכיון ש"חשבון" זה אינו באופן ישיר [כי הכחות
שנתנו לו מלמעלה הם רק בנוגע הלימוד עצמו, והיר"ח באה מצד
עבודתו], לכן לחשבון כזה צריך ענוה יתירה, ומשמת רבי בטלה.

1 אומר לו כך כו'⁴⁶ – וכשזה בטל אינו בא לידי
2 היפך דיראת חטא. משא"כ שיטת ר"י הי"ז רק
3 שהתורה מצלא מעשיית החטא.

4 ח. אבל עפ"ז צריך להבין: לדעת ר"נ שהתורה
5 פועלת שינוי בהאדם הלומדה שאינו שייך לחטא,
6 שזה בא מצד עבודתו – א"כ איך הי' אפשר לרבי
7 להיות עניו, ועאכו"כ משה שקבל תורה מסיני,
8 והתורה נקראת על שמו⁴⁷, והלא גם בהם פעלה
9 התורה שינוי וחיודש וכו'.

10 וי"ל הביאור בזה: דהנה מבואר בלקו"ת⁴⁸
11 במחלוקת רפב"י וריב"ל⁴⁹ אם ענוה היא למטה
12 מיראת חטא, או שענוה גדולה מכולן, שכמה ענוה
13 הן⁴⁹, ענוה שמביאה לידי יראת חטא היא בבחי'
14 בינה, וענוה ש"גדולה מכולן" – בבחי' הכתר.

15 ובסגנון פשוט יותר:

16 ענוה שבבחי' בינה היא ענוה שעפ"י חשבון
17 וטעם, וכמו שנת"ל בהענוה שהי' אצל משה (ור"י)
18 מפני ש"חשב שאם הי' לזולתו כחות וחושים שלו,
19 הי' מגיע למעלה יותר". וענוה שבבחי' הכתר היא
20 ענוה (וביטול) בעצם.

21 ט. הוכחה להנ"ל שישנו הענין דענוה בעצם –
22 למעלה מהחשבון והשכל: מצינו ענוה גבי הקב"ה,
23 דאמרו רז"ל⁵⁰ במקום גדולתו של הקב"ה שם אתה
24 מוצא ענותנותו – והרי בנוגע להקב"ה, הלא ודאי
25 שאין שייך "חשבון" (ח").

26 ומזה מוכרח, שישנה ענוה כזו שהיא בלי שום
27 חשבון כלל, ענוה בעצם⁵¹ (וע"ד מרום וקדוש
28 אשכון ואת דכא ושפל רוח⁵² – דעם היות שלא

(46) שבת קה, ב.

(47) כמ"ש זכרו תורת משה עבדי גו' (מלאכי ג, כב).

(48) מטות (פא, סע"ד ואילך). אוה"ת וישב (רנט, ב).

(49) ואף שתלמודא (ע"ז שם) אמר ופליגא – ר"ל שהן
מחולקים כל אחד מדבר בענין בפ"ע (ע"ד פי' השל"ה בהקדמה
לו, א) לענין הפלוגתא אם בע"ת גדולים יותר או צדיקים.

(50) מגילה לא, א. ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 40 בהערה. וראה גם
תניא פ"ד. ד"ס למגילה שם.

(51) בלקו"ת ואוה"ת שם מר"ח (שער הענוה פ"א), שהענוה
דספירת הכתר היא "להיותו מחשיב עצמו לאין נגד המאציל".

אבל אין מזה סתירה למש"כ בפנים, כי המבואר בפנים הוא [א] הענוה דספירת הכתר, כ"א הענוה שבאופן דספירת הכתר (היינו
לא מפני שיש סברא שכלית וע"ד הנ"ל – שמחשיב כו'). ועפ"ז
גם מובן שענוה זו אפ"ל בכ"מ שישנה "עבודה" שלא ע"פ טו"ד.

וע"ד מרז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה
מוצא ענותנותו – שאחד הפי' בזה דקאי במש"נ ואתה מחי' את
כולם (תו"א טז, א) – ה"ז בספירת המלכות.

(52) ישעי' נו, טו. ראה מגילה שם.

- 1 רב יוסף שהי' "סיני" (סדר הלימוד דירושלמי) 5
 2 ס"ל, שכוונת המשנה "בטלה ענוה" היא לבחי' 6
 3 הענוה (שמצד החשבון) דבחי' בינה⁵⁸, ולכן אמר 7
 4 "לא תיתני ענוה דאיכא אנא". ור"נ שהי' "מחטידי⁵⁹ אנא". 8

(משיחת ש"פ נשא תשל"ב)

58 ראה לקולוי"צ (אגרות ע' שמג) בביאור הגמ' דסוף מס' הוריות דר"י סיני ורבה עוקר הרים, דרב יוסף הוא בחי' בינה, וסיני הוא ההמשכה מבינה, אך עוקר הרים חריפות ופלפול מגיע בכתר וכו' עיי"ש. והרי עוקר הרים וכו' הוא אופן הלימוד דר"נ – ראה לעיל הערה 23.
 59 להעיר מענין איזהו חסיד המתחסד עם קונו כו' למעלה מעבודה ע"פ טו"ד (תניא ספ"י. לקו"ת בפרשתנו ל, א).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום א', בו כותב ר"פ מאשר עבר עליו ואשר זה כמה חדשים שחי בבדידות מוחלטת, ולכן עלה בדעתי שכדאי להתקבל בישיבה בחו"ל וכו'.

ואם לקולי ישמע, יסיח דעתו לגמרי מלהיות בבדידות וכן מלעזוב אה"ק ת"ו ע"י משיח צדקנו בב"א, כי אם יעשה כל מה שביכולתו להשתלב בקבוץ דתי וכיו"ב, כוונתי לשלב ענין של פרנסה עם אוריה דתית דוקא. ולאט לאט יחזור למנוחת נפשו ולהכנה בחיים טובים שהרי בורא עולם משגיח על כאו"א בהשגחה פרטית, ובמשך הזמן יתברר ג"כ בהנוגע לבנין בית בישראל, אם הענין אודותו כותב או וכו' כיון שאינו ברור כ"כ במכתבו מצבו עתה.

ויהי רצון שישכח על המרירות שלו לגמרי, וכשיחקור יראה שאצל כו"כ ישנם מאורעות מעין אלו שכותב אודותם, ובכל זה מחזקים מעמד ולא עוד אלא שבמשך זמן לא ארוך מתבססים בחיים ועוזרים גם לאחרים נחשלים, ואין לך סיפוק גדול יותר בכגון זה, והשם יתברך יצליחו שיהי' כל זה בהקדם ממה שמשער.

תקותי חזקה שמכאן ולהבא חי על פי הוראות תורתנו תורת חיים בחיי היום יומים, והרי זהו הצנור והכלי לקבלת ברכות השי"ת באופן דמוסיף והולך.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו שתהיינה כשרות כדין וכן אשר בכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש פרוטות אחדות לצדקה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

פ' תלדות דקמ"ב ע"א נחלקת לשנים, כמ"ש ויחלק עליהם לילה וכו'.

ויעקב אמר על שמעון ולוי שהם בחי' גבורות דינא קשיא, אחלקם ביעקב¹⁰, הרי שהגבורות נחלקין לב'. וכן מצינו בשלל מלחמה, ששלל מלחמה מובן שהוא מבחי' גבורות כי ניטל ע"י מלחמה בחי' גבורות, הוא נחלק לשנים, חלק להיורד במלחמה וחלק להישב על הכלים כמ"ש בשמואל א' ס' ל'¹¹. ועיין בפרש"י בחומש בפסוק¹² בלעדי רק אשר אכלו הנערים, היורד במלחמה הוא ממדת הגבורה, כי בעל¹³ מלחמות הוא לנגד גבורה וכו'. וכן שלל מדין נחלק לשנים, חציו לתפסי המלחמה וחציו לכל העדה¹⁴.

נמצא הגבורות נחלקין לשנים.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזהר שמות-דברים עמוד טו

בראשית א, ו - ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים

"מבדיל" בגי' אלקים - גבורה, דגבורה ענינם הוא לחתך ולחלק, כמו שרואים בכמה ענינים ביום שני שלנגד מדת הגבורה¹ נברא הרקיע, המבדיל בין מים למים.

ונהנה הגבורות ענינם הוא לחתך ולחלק את הדבר, כמו שהרקיע שביום שני הוא להיות מבדיל בין מים למים, מבדיל גי' אלקים² כמ"ש במאורי אור מע' מבדיל ע"ש³.

והרי גבורה היא מדה הב' בז' ימיל' הבנין, ואות ב' מורה על התחלקות לשנים.

וכן בהג' מצות שבהגדה שהם כהן לוי ישראל, המצה דלוי שלנגד גבורה חולקין לשנים⁵, ונקרא יח"ץ שהוא מספר חצי גבורה⁶ וכמ"ש פלג אלקים, שאלקים גבורות נחלקין לשנים.

וכן לילה שהיא לנגד מדת הגבורה (ועיין בזוה"ק⁸

החסד קרא יום, כי כמו שהיום מתרבה ומתגדל כך מתרבה ומתגדל אור החסד של אברהם).

ומ"ש ולחשך קרא לילה, דא יצחק דאיהי חשך (חשך נקרא יצחק בסוד מדת הגבורה), ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה (שהיא הולכת לקבל בתוכה לילה), ובג"כ איהו כד סיב (ולכן כל מה שהזקין יצחק יותר נתחזק יותר החשך שהוא הגבורה במדתו לכן החשיכו עיניו, וראי' לדבר) מה כתיב ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות (פי' שנחשכו עיניו לגמרי לפי תוקף מדת הגבורה שבו), הכי הוא ודאי דבעא לאתחשכא (וכן הוא ודאי שלצורך תיקון הגבורה הי' צריך להיות נחשך לגמרי), ולא תדבקא בדרגיה כדקא יאות (כדי להתדבק במדרגתו שבהגבורה כראוי).

9 בראשית יד, טו.

10 שם מט, ז. (ראה גם לקמן סימן).

11 פסוק כד "כי כחלק הירד למלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדיו יחלקו".

12 בראשית יד, כד. "בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר אשכול וממרא הם יקחו חלקם". ופרש"י הנערים, עבדי אשר הלכו אתי, ועוד ענר אשכול וממרא וגו'. אף על פי שעבדי נכנסו למלחמה, שנאמר הוא ועבדיו ויכם, וענר וחביריו ישבו על הכלים לשמור, אפילו הכי הם יקחו חלקם. וממנו למד דוד שאמר (שמואל-א ל, כד) כחלק הירד במלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדו יחלקו.

13 ראה תורת חיים שמות-בשלח עמוד קסח, א.

14 במדבר לא, כז. ראה המשך הענין בלקוטי לוי יצחק שם שהגבורות נחלקות לשנים חציון בגבורה וחציון ביסוד.

(1 ראה לקוטי תורה פרשת אמור ל, ד. תורת חיים בראשית ח, ד.

(2 מבדיל בגי' 86, וכן אלקים. עיין גם לקמן סימן יח.

(3 "הנה כשם שפעולתם לחלק (וכמאמר רז"ל אך חלק, אך הוא מיעוט בחי' גבורות, פעולתו הוא לחלק), כמו כן הם עצמן נחלקות לשתיים. ועיין בלקוטי תורה להאריז"ל בישע"י מכתב לחזקי' תראה שם שהגבורות נחלקות לשתיים" (לקוטי לוי יצחק כאן).

(4 ראה תורת מנחם התוועדויות חלק כח עמוד 277.

(5 ראה שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תע"ה סעיפים ג, ט.

(6 גבורה בגי' 216, וחציו הוא 108, בגי' יח"ץ.

(7 תהלים סה, י.

(8 וז"ל: ויקרא אלהי"ם לאור יום, דא אברהם דאיהו נהורא דיממא (אור היום הוא אברהם לפי שהוא מדת החסד הנקרא אור היום), ונהורא דיליה אזיל ונהיר ואתתקף בתקונא דיומא (ואור שלו הולך ומאיר ומתחזק יותר בתקון של כל יום ויום, ר"ל שאור החסד של יום הראשון מתפשט ומאיר בכל ששת ימי בראשית), ובגין כך ולכן מה כתיב ואברהם זקן בא בימים (פירושו) באינון נהורין דנהרין (שמדת החסד של אברהם בא והאיר באותם האורות של הו"ק), ואיהו סיב, כדין אזיל ונהיר (פי' אפילו שנעשה זקן עכ"ז הי' הולך ומאיר במדת החסד שלו), כד"א הולך ואור עד נכון היום (פי' מדת החסד שהוא אור היום הולך ומאיר בכל פעם יותר עד נכון היום, כך אברהם כל מה שהי' הולך ומזקין הי' אור החסד שבו מתרבה ומתפשט יותר), ובגין כך (ולכן עליו נאמר) ויקרא אלהי"ם לאור יום (פי' לאור שהוא

חוברת כט

עד שעת מכירת החמץ עוד ניתן היה לדבר עם בעלי על כל העניינים השייכים לערב פסח, אבל הכל היה מתוך מורא – שמא עדיין לא יצא ידי חובתו ככל הנדרש כדי לבטל את החמץ לגמרי. לאחר-מכן החל תהליך חתימת שטר המכירה.

הגוי היה מגיע לביתנו מלא גאווה – ביום אחד הפך לבעל-הבית של כל בתי-העסק בעיר... כדי שהמכירה לא תיראה כפעולה שטחית, שנועדה לצאת ידי-חובה בלבד, היה בעלי מסתגר עם הגוי בחדר עבודתו – לאיש לא הותר להיכנס לחדר – ומתרגם עבורו לרוסית את כל נוסח השטר. את השפה הרוסית ידע בעלי היטב, ולא החסיר מלתרגם אפילו סוג אחד ממוצרי החמץ המפורטים בשטר, וכן כל החמץ המצוי בספינות הנמצאות בלב ים והמובילות את החמץ אל העיר. את הגוי עניינו בעיקר בתי-המסחר הגדולים ליי"ש ויין, שהיו קרובים יותר ללבנו...

בעלי, ברצינות התהומית שבה התייחס למעשה המכירה, הטיל על הגוי אימה כה גדולה, עד שהלה היה יושב כשכולו מורא ופחד, ואומר שוב ושוב: "לא אניח לאיש להיכנס לבתי-העסק עד היום האחרון של חג הפסח שלכם. אפילו אם ייתנו לי סכום כסף רב – אני הוא בעל-הבית. כן, כן, הרב, אני יודע הכל". הגוי היה מסיים לבצע את כל הפעולות הפורמליות, ויוצא מביתנו בארשת פנים רצינית ביותר. פעם אחת, זוכרת אני, הגיע לביתנו נכדו של ר' בערע וואלף¹¹⁶, שכבר היה אז מנהל מפעל, והתרחק במקצת מקהל היראים. אותנו נהג לבקר לעתים קרובות. הוא הפציר בבעלי שיניח לו להיות נוכח בחדר עבודתו בשעת ביצוע העסקה עם הגוי, עד שבקשתו נענתה. הוא סיים את שהייתו שם – שבמהלכה הביט מרחוק במתרחש – כעבור מספר שעות, ויצא כשכולו חיוור ונוטף זיעה. זו היתה האווירה שנוצרה שם.

לאחר סיום המכירה היה בעלי נושם לרווחה כמו אחרי סיום עבודה קשה ביותר.

ליל הסדר

לאחר-מכן החלו ההכנות ליום-טוב. בעלי הכניס את נשמתו מתוך להט כה רב בכל דבר ודבר שהיתה לו שייכות להכנות לחג, עד שהדבר הורגש בכל הבית כולו, ועל-ידי כל הנמצאים בבית. בעריכת "הסדר" נכחו, כמובן, בני המשפחה ואורחים. הסעודה נמשכה זמן רב. ילדינו היו עדיין בבית, והרי גם מבין האורחים היו מי שניתן היה להתפלל אתם בענייני ההגדה. לאחר שנסתיימה הסעודה, בשעה מאוחרת בלילה, היה בעלי מסתגר בחדרו ואומר "שיר השירים"¹¹⁷. מתוך החדר נשמעו בכיות שכאלה, בקול רם, שלא הכל יכולים לבכות כדוגמתן, וקשה לתאר אותן במלים.

אני זוכרת שפעם אחת הקשיבו שני אורחים לאמירת "שיר השירים" של בעלי מעבר לדלת. אחד מהם אמר לי שהוא לא שמע כדבר הזה מעולם, ולעולם לא ישכח זאת; השני אמר שגם אם היה הדבר נמשך עוד שני לילות, הוא לא היה מתעייף מלשמעו.

116) הרה"ח ר' דוב זאב קוזבניקוב, מחסידי אדמו"ר הצמח צדק, אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר מוהרש"ב. כיהן כרכה של יקטרינוסלב עד פטירתו בכ"ז טבת תרס"ח, ורלו"צ מילא את מקומו. ראה אודותו ספר השיחות תרצ"ו-חורף ה'ש"ת ע' 231 ואילך (וש"נ). ע' 349.

117) ראה ר"ד לילות חג הפסח תשכ"ה ס"י (תורת מנחם התוועדויות תשכ"ה ח"ג ע' 159). יום א' דחג הפסח תשכ"ז ס"ג (המלך במסיבו ח"א ע' קלד). שיחת ש"פ תצא תש"נ (תורת מנחם התוועדויות תש"נ ח"ד ע' 230 בשוה"ג). ושם: "שיש נוהגין לומר שיר השירים בליל הסדר, ובפרט בליל שני – כפי שנהג אאמו"ר ז"ל". וראה אוצר מנהגי חב"ד ניסן ע' רה [ס"ג] – מקורות למנהג זה והתפשטותו.

לשחוט צאן ובקר אמנם ישראל יעכבו בידינו מלאכול והם בעצמם אפשר לא בקיאים היו בשחיטה ובדיקה. א"י הע"ר גרמו "וישובו ויבכו גם בני ישראל" ועל ידי זה גרמו "ויאמרו" האומות בגלות "מי יאכילנו בשר" של ישראל כמ"ש מי יתן מבשרו לא נשבע כו', "זכרנו את הדגה" דייקא "אשר נאכל במצרים" ר"ל שם זרקו זכרים ליאור ובלעו דגים אותם והגויים באכלם את הדגים טעמו טעם בשר ישראל כן אומרים האומות עלינו בגלות בגלות המר הזה לבלוע אותנו.

אמנם כבר הבטיח לנו אבינו שבשמים על ידי נביא כי אעשה כלה בכל הגוים ואותך לא אעשה כלה כו', וז"א "חנם" ר"ל הם אומרים כך אמנם דבריהם הוא חנם, כי לא יוכלו לעשות כלה בישראל כמאמר חז"ל חצי כלים והם אינם כלים, חצי רמז על האומות כמ"ש הוי אשור שבט אפילו כו' ודוק.

אור פני משה

פי' הפסוק, ומבאר עפ"י הטעם שהקב"ה יעשה סעודה לע"ל מליתן שור הבר ובר אוזות ויין המשומר

מי יאכילנו בשר כו' זכרנו את הדגה כו'. לכאורה אינו מובן מה ענין לבשר זכרנו את הדגה.

ונבאר כי במן טעמו כל הטעמים שרצו לטעום בו רק זה המאכל שהי' ידוע להם הטעם הי' ממשכיכם במחשבה במן לטעום בה זה הטעם, אבל זה המאכל שלא טעמו עדיין לא ידעו איך להמשיך טעמו במן, והנה טעם בשר כשר דהיינו בשחיטה ומליחה כמצוה יש לו טעם אחר מבשר בלא שחיטה ומליחה, והנה במצרים היו אוכלים בשר בלא מצוה דהיינו בלא שחיטה ומליחה, זה הטעם ידעו, אבל הטעם מבשר הנעשה כמצוה זה לא ידעו עדיין טעמו וכאן אחר מתן תורה שנצטוונו בבשר של מצות הנ"ל זה הטעם לא ידעו איך להמשיך במן כדי לטעום בו, אבל טעם דגים טעמו במן מחמת שלא נשתנה טעמן שלא הי' בה שום מצוה, וזהו שאמרו מי יאכילנו בשר כו' כדי לטעום טעמו אחר כך במן, זכרנו את הדגה עם דג אנו יכולין לטעום במן אבל טעם בשר לא כנ"ל.

וזהו שהקדוש ברוך הוא יעשה סעודה לעתיד לבא מליתן ושור הבר ובר אוזות ויין המשומר, כי באמת יאכלו בני ישראל מן? כאשר הי' בימי יציאת מצרים לכך יעשה הקב"ה סעודת הצדיקים לעתיד לבא מהדברים אלו כדי שאחר זה כשיאכלו המן יטעמו המאכלים שאכלו בסעודה, ובמי באר יטעמו כל המשקים כאשר הי' ביציאת מצרים. קדושת לוי

יא, ד-ה – והאספסוף אשר בקרבנו התאוו תאוה וישובו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים

רמז מ"ש "והאספסוף" נוט' "וה"א-ספסוף", ספסוף בגי' פר, רמז להעגל, דגים דאותיות וה"א חסדים (ו"ה משם, א' מכסא), ולעתיד יהי' הכסא והשם שלם וכו'

והאספסוף אשר בקרבנו כו'. יש לתמות מפני מה קורא בפעם הזה לערב רב אספסוף. ואפשר יש לומר נודע מה שבגלות חסדים אותיות "הוא" הוא מתנוצץ מכח ערב רב אשר עשו את העגל כבזוהר חדש ע"פ על אלה אני בוכי' ע"ש.

ואפשר זה רימזו ("והא") ר"ל מורית הגלות אשר בו נחסרים אותיות "וה" להשם ו" אלף" למלת "כסא" כמ"ש כי יד על כס יה' כו'. הנה זה גרם "ספסוף" אשר בקרבנו, הם ערב רב כבש"י ז"ל על עשותם העגל ולרמז "ספסוף" גימ' פ"ר, ר"ל אשר עבדו את שור פר כמ"ש וימירו את כבודם בתבנית שור כו'.

ומפרש איך ומה לזה אומר "התאוו תאוה" ר"ל חזרו למקורם ולתאוותם הראשון אשר עבדו במצרים את הטלה כנודע, ועל ידי זה "וישובו ויבכו גם בני ישראל" ר"ל גם בני ישראל חטאו במקצת, עיין ר' משה אלשיך זלה"ה בפרשת תשא, ועל ידי זה גרמו בכי' לדורות בחורבן בית המקדש. והנה עד עתה פירש חטא הראשון אשר גרמו הע"ר, ועתה בא ופירש חטא שני "ויאמרו" הע"ר "מי יאכילנו בשר" עתה במדבר, והנה זה ימים רבים "זכרנו" את טעם "הדגה אשר נאכל" לעתיד "במצרים" כי כל ישעם וכל חפץ הע"ר הי' לשוב למצרים כנודע, וא"ת גם עתה מי יעכב בידך לאכול בשר הלא מקנה רב הי' להם, לזה, אומר שם במצרים רשאים לאכול בשר ודגים מפני מה, לזה אמר ("חנם) בלא מצות דייקא ואין מצווים על השחיטה ובדיקה ומליחה וניקור, וגם אין להם לירא פן יטמטם את לבם כי אין המצות נוהג בהם במצרים, משא"כ "ועתה" בהסתפח לישראל צריך להיות "נפשנו יבשה" לסגף את הנפש בצומות וכיוצא למעט באכילת בשר.

ומפרש מפני מה לזה אומר הלא "אין כל" ר"ל אי אפשר להיות צדיק הנקרא כל "בלתי אל המן" זה "הנשמה היינו מזון רוחני ג' אותיות הם ג' קוים רמז על השין ושאר אותיות הם בתיבה, "עינינו" עיני השכל וזה אי אפשר אם לא בסיגוף החומר, וז"א "מי יאכילנו בשר" ר"ל אף אם רצונינו

2) מן כאשר הי' בימי יציאת מצרים: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בשלח במפתחות, ערך "פרשת הקן" עמוד 783.

1) כמ"ש כי יד על כס יה: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בשלח סימן תנב, ובהסמך שם.

♦ יום ראשון י' סיון ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

ח (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם אהרן ותימר לה באדלקותך ית
בוציננא לקבל אפי מנרתא יהוה מנהרין
שבועא בוציננא:

(ב) דבר אל-אהרן ואמרת אליו בהעלתך את-הנרות
אל-מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות:

ישי"א < בהעלתך • למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים, חלשה אז דעתו, כשלא היה עמם בתנכה לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: תיף, שלף גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות. בהעלתך • על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון "עליה", שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו: מכאן, שמעלה היתה לפני המנורה, שעליה הפכה עומד ומיטיב. אל-מול פני המנורה • אל מול גר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה. יאירו שבעת הנרות • ששה שעל ששת הקנים. שלשת המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי, ולמה? כדי שלא יאמרו: לאורה הוא צריך.

- נקודות משיחות קודש - (לקוטי שיחות יח עמ' 94)

שאתה מדליק ומטיב את הנרות (רש"י ח, ב)

שאתה - אהרן עצמו הדליק את המנורה, ואלו קרבנות הנשיאים נקרבו על ידי הפהנים. מדליק ומטיב - אהרן עשה הן את ההתחלה (הטבת הנרות) והן את הגמר (הדלקתם), ואלו הנשיאים עשו את ההתחלה (הבאת קרבן) ולא את הגמר (הקרבת הקרבן). את הנרות - הדלקת הנרות היתה בפנים, ואלו קרבנות הנשיאים נקרבו על המזבח החיצון.

- נקודות משיחות קודש - (ע"פ לקוטי ש"ח ח"ב עמ' 316 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

"הדלקה" בשרה בור

בהעלתך את-הנרות אל-מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: (ח, א)

כתיב "גר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז), שנשמת כל אחד מישראל מאירה באור ה'.

אף ישנם פאלו מבני ישראל שאור נשמתם אינו גלוי לכל, אלא טמון בעמק הלב ומקסה בכמה העלמות המסתירות על אור ה'.

זוהי עבודת אהרן כהן גדול, "להעלות" ולגלות בכל "שבעת הנרות", שהם שבעת הסוגים בנשמות ישראל (ראה לקו"ת במדבר כט, א) את "גר ה'" של נשמתם, עד ש"תהא שלהבת עולה מאליה" (שבת כא, א), שנשמתם תתלהב ותתלהט מאליה בעבודתם לקונם.

"הדלקה" זו "כשרה בור" (רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז):

אל יאמר האדם, שרק אהרן הכהן הוא המצוה ב"העלאת הנרות" והדלקת נשמות ישראל, אלא כל אחד ואחד וגם "זר" מצוה "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א מ"א), שחובת כל אחד ואחד היא לקרב את אלו שאור נשמתם נעלם ומקסה, ולהעלות ולהדליק את ה"גר ה'", עד ש"תהא שלהבת עולה מאליה". אבן עזרא

ג ועבד בן אהרן לקבל אפי מנרתא אדלק
בוציננא כמא די פקיד יי ית משה:

(ג) ויעש בן אהרן אל-מול פני המנורה העלה
נרתיך באשר צוה יהוה את-משה:

ישי"א < ויעש בן אהרן • (ספרי) להגיד שבתו של אהרן, שלא שנה.

אבן עזרא על התורה

ב דבר אל אהרן. פי הוא חיב במצות הדלקת אל עבר פניה. והנה מלת האיר - יוצאה, כמו תאיר גרי. ואין בן, יאירו. והארץ האירה. גם בלילה. פי שם יהיה הגר דלוק ולא יכבה: הנר: אל מול פני המנורה. פירוש והאיר

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חל"ח עמ' 38 - מתוך 'לקראת שבת')

שבחו של אהרן - שלא שנה

ועש כן אהרן

להגיד שבחו של אהרן שלא שנה (ח, ג. ובפרש"י)

וצריך להבין, מה השבח הגדול של אהרן, וכי זהו שבחו שלא שנה מצווי ה'?

ויש לומר הבאור בזה ע"ד פנימיות הענינים: ידוע שיש בגלויים שמלמעלה שני אופנים, התגלות הבאה על ידי עבודת האדם ובלשון הזהר "באתערוותא דלתתא אתערוותא דלעילא", ויש התגלות עליונה שהיא למעלה מגדר הנבראים, ובאה בדרך מתנה מלמעלה, ובלשון הזהר "אתערוותא דלעילא שאין אתערוותא דלתתא מגעת לשם".

והנה על עשיית המנוחה אומר רש"י: "על ידי הקב"ה נעשית מאליה" - ללא עשית הנבראים, ואף לאחר עשייתה הנה האור שבה לא היה אור טבעי כמדגש בנר המערבי שהיה "עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל" - שאף זה תלוי אף ורק בידי הקב"ה. וזהו שבחו של אהרן - דאף על פי שאור המנוחה לא היה טבעי והיה מקום לחשב שאין צורך לדיק באפן הדלקתה פיון שהנפעל הוא משמיא, אף על פי כן לא שנה אהרן מהצווי.

והטעם לזה שנצרכת עבודת אהרן הוא, דאף על פי שהאור הנמשך הוא למעלה מעבודת האדם, מכל-מקום הקב"ה ממשיכו רק לאחר עבודת האדם, ובלשון המהר"ל (גבי עשיית המנוחה, גו"א פרשתינו ד, ח) ד"כף הוא כל מעשה שפועל השם, הכל צריך פעל למשה והשם יתברך גומר על ידו.. ולפיכך היה צריך משה לדעת כל מעשה המנוחה, והיא פעל כפי מה שהיה יכול והקב"ה גומר על ידו".

(ד) וזה מעשה המנוחה מקשה זהב עדירכה
עדיפרחה מקשה הוא כמראה אשר הראה יהוה
את-משה בן עשה את-המנוחה: פ

כ"ט וזה מעשה המנוחה • שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע, לפי שנתקשה בה, לכך נאמר "וזה" • מקשה • בטרדיץ בלעז (געשלאגעזן) לשון "דא לדא נקשן" (דניאל ח) • עשת של כפר זהב היתה ומקיש בקרנס וחותף ככשיל לפשט איכריה בתקונן, ולא נעשית איברים איברים על ידי חבור. **עדירכה עדיפרחה • ירכה** היא השדה שעל הרגלים, חלול, בדרך מנורת כסף שלפני השרים. **עדירכה עדיפרחה • כלומר** גופה של מנוחה בלה וכל התלוי בה. **עדירכה • שהוא אבר גדול. עדיפרחה • שהוא מעשה דק שבה** - הכל מקשה. ודרך "עד" לשמש בלשון זה, כמו (שופטים טו) : "מגדיש ועדיקמה ועדיכרם זית". **כמראה אשר הראה וגו' • פתבנית אשר הראה בהר, כמו שנאמר (שמות כה) : "וראה ועשה בתבניתם וגו'". בן עשה את המנוחה • מי שעשאה. ומדרש אגדה: על ידי הקדוש-ברוך-הוא נעשית מאליה.**

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקו"ש חל"ח עמ' 33. ובאו"א חכ"ח עמ' 60 - מתוך 'לקראת שבת')

מעלתה של המנוחה על שאר העבודות

וזה מעשה המנוחה . . כמראה אשר הראה יהוה את-משה בן עשה את-המנוחה:

בן עשה . . מי שעשאה, ומדרש אגדה על ידי הקב"ה נעשית מאליה (ח, ד. ובפרש"י)

ידועה השאלה (אברבנאל, אלשיך, אוה"ח ועוד), דהפסוקים הקודמים עוסקים במצות הדלקת המנוחה, ועל מעשה המנוחה כבר למדנו בפרשת תרומה (כה, לא) באריכות, ומהי השיכות דעשית המנוחה לכאן, שהצריך הכתוב לשנותה ולכתבה שנית?

ויש לומר הבאור (לדרכו של רש"י):

הנה הדלקת הנרות על ידי אהרן היא נחמתו על הקרבת הקרבנות על ידי הנשיאים, וכפי שאמר לו השי"ת (הובא ברש"י רש פ'תנו) - "שלף גדולה משלהם". ובכדי לבאר מדוע "שלו גדלה", אף שגם קרבנות הנשיאים היה ענינם חנפת הבית, ובמה גדלה חנפת המנוחה על חנפת המזבח וכיו"ב, הנה לכן, אף שעסקינו בהדלקת המנוחה, הובא הפסוק העוסק בעשייתה, שנעשתה על פי המראה אשר הראה ה' (ולמהדרש על ידי הקב"ה עצמו), דבזה יובן ענין מעלת חנפת המנוחה על ידי אהרן - "שלף גדולה משלהם".

והטעם לך שדוקא המנוחה נעשתה "כפיראה אשר הראה ה'", הוא על פי מה שכתב רש"י (אמור כד, א) שגם המערכבי שבה "הוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה לישראל", ולכן גם עשייתה היתה באופן של "גלוי שכינה" מיוחד. **אבן עזרא.**

(ח) וידבר יהוה אל־משה לאמר: ה ומליל יי עם משה למימר:

(י) קח את־הלואים מתוך בני ישראל וטהרת אתם: ו קרב ית לואי מגו בני ישראל ותדפי ותהון:

כ"א קח את־הלואים • קחם בדברים: אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום. **אבן עזרא.**

(י) וכה־תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת ו ויכדין תעבד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטאתא ויעברון מספר על כל בשרהון ויתורון לבושיהון וידפון:
והעבירו תער על־פל־בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו:

כ"א הנה עליהם מי חטאת • של אפר הפרה, מפני טמאי מתים שבהם. והעבירו תער • מצאתי בדברי רבי משה הדרשן: לפי שנתנו פפרה על הבכורות שעבדו עבודת אלילים והיא קרויה: "זבחי מתים", והמצרע קרוי "מת" – הזקיקם תגלחת פמצרעים. **אבן עזרא.**

(ח) ולקחו פר בן־בקר ומנחתו סלת בלולה בשמן ח ויסבון תור בר תורי ומנחתה סלמא דפילא כמשח ותור תנן בר תורי תסב לחטאתא:
ופר־שני בן־בקר תקח לחטאת:

כ"א ולקחו פר בן־בקר • והוא עולה, כמו שכתוב "ועשה את האחד עלה", והוא קרבן צבור בעבודה זרה. **ופר שני** • מה תלמוד לומר "שני"? לומר לך: מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת (ע"כ רבי ר"ם), וכוזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים, ואומר אני שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא לחטאת עבודה זרה עם פר העולה. **אבן עזרא.**

(ט) והקרבת את־הלואים לפני אהל מועד והקהלת את־פל־עדת בני ישראל:

ט ותקרב ית לואי קדם משפן זמנא ותכנוש ית כל פנשמתא דבני ישראל:

כ"א והקהלת את־פל־עדת • לפי שהלואים נתונים קרבן פפרה תחתיים, כבאו ויעמדו על קרבנם ויסמכו את ידיהם עליהם.

(י) והקרבת את־הלואים לפני יהוה וסמכו בני ישראל את־ידיהם על־הלואים:

י ותקרב ית לואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על לואי:

אבן עזרא על התורה

הזקן, ולא הפאה: וכבסו בגדיהם. ואחר כן יהיו טהורים בטוהרם במי חטאת: והטהרו. מבנין התפעל. והתיי' מובלע. וכן, המתקדשים והמטהרים: ח פר בן בקר. קטן: סלת. שלשה עשרונים כמשפט: תקח לחטאת. בצויי, פי הם יקחו. והטעם יתנו, כמו ויקחו לי תרומה. או יקחו עמם, כמו ויקחו להם איש שם לבית אבות:

הלואים, ויעמדו לפניו לעשות מה שיצוה: ו קח את הלואים מתוך בני ישראל. פי מעורבים היו. וכן כל השבטים, קודם שיסעו אל הדרך מהר סיני: ז מי חטאת. כמו תחטאני. או טעמו כחטאת הקרבן. הנה עליהם. אמר רבי משה, שפי' הפעל נו', כמו הנה תפה. ונכון הוא: והעבירו תער על כל בשרם. וכבר העבירו תער. אמרו המצתיקים, אפילו

ד וזה מעשה המנוחה. הזכיר שלא נראה כמותו: מקשה. פרשתי: ירבה. הוא על הקנה שתעמוד עליו, כי בן כתוב ירבה וקנה: פרחו. ידוע. ולא היה כח בפרש חכם לעשותה כן, לולי שהשם הראה אותה למשה במראה הנבואה: כן עשה. שב אל משה והטעם בצויי, וכן ועשית מנורת זהב: וטעם הסמך פרשת הלואים, להורות כי אהרן יתעסק בהדלקת הנר, ובשאר העבודות יעורוהו

(יא) וְהִנֵּי אֶהְרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לְפָנַי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה:

יא ויריבם אהרן ית לואי ארמא קדם יי מן
בני ישראל ויהוין למפלח ית פלחנא דני:

י"א וְהִנֵּי אֶהְרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה • כְּדָרָךְ שְׂאֵשׁ מִצֶּרֶע טְעוֹן תְּנוּפָה חַי. שְׁלֹשׁ תְּנוּפוֹת נֶאֱמְרוּ בְּפָרְשָׁה זוֹ: הָרֵאשׁוֹנָה לְבְנֵי קָהֵת, לְכַף נֶאֱמַר בָּם: "וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת ה'", לְפִי שְׁעֵבֹדַת קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים עֲלֵיהֶם: הָאֶרְוֹן וְהַשְּׁלֶחָן וְגו'. הַשְּׁנֵי לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן, לְכַף נֶאֱמַר בָּם: "תְּנוּפָה לֵה'", שְׂאֵף עֲלֵיהֶם הִיְתָה עֲבֹדַת הַקִּדְשׁ: יְרִיעוֹת וּקְרָסִים (צ"ל: וּקְרָסִים, דָּאלוּ קְרָשִׁים בְּיַד מִשָּׂא בְנֵי מִרְרִי) הַנִּרְאוֹת בְּבֵית קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים, וְהַשְּׁלִישִׁית לְבְנֵי מִרְרִי. אבן עזרא.

(יב) וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם: אבן עזרא.

יב וְלֹאֵי יִסְמְכוּן ית יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרֵא
וְעִבְד ית חַד שְׂאֵמָא וְיַת חַד עֲלֵמָא קְדָם יי
לְכַפְרָא עַל לֹאֵי:

(יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לְפָנַי אֶהְרֹן וּלְפָנַי בָּנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה: אבן עזרא.

יג וְתַקְּם ית לֹאֵי קְדָם אֶהְרֹן וְקְדָם בְּנוֹהֵי
וְתַרְם יתְהוֹן אֶרְמָא קְדָם יי:

(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם: אבן עזרא.

יד וְתַפְרֵשׁ ית לֹאֵי מַגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיַהוֹן
מִשְׁמִשִּׁין קְדָמִי לֹאֵי:

♦ יום שני י"א סיון ♦

(טו) וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: אבן עזרא.

טו וּבְתַר כֵּן יַעֲלוּן לֹאֵי לְמַפְלַח ית מִשְׁפָּן
זְמַנָּא וְתַדְבִּי יתְהוֹן וְתַרְם יתְהוֹן אֶרְמָא:

(טז) כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הִמָּה לִּי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטוּרַת פְּלִרְחָם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי:

טז אַרְי אֶפְרָשָׁא מִפְּרָשִׁין אַנּוּן קְדָמִי מַגּוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל חֲלַף פְּתַח כָּל וּלְדָא בּוּכְרָא כָּלָא
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרַבִּית יתְהוֹן קְדָמִי:

י"ז נְתַנִּים נְתַנִּים • נְתוּנִים לְמִשָּׂא, נְתוּנִים לְשִׁיר. פְּטֻרַת • פְּתִיחַת.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת יג עמ' 15)

נְתוּנִים לְמִשָּׂא, נְתוּנִים לְשִׁיר (רש"י ח, טז)

לא פֵּרַשׁ כֵּן בְּפָרְשַׁת בְּמִדְבָּר (ג, ט) - "וְנִתְּתָה אֶת הַלְוִיִּם לְאֶהְרֹן וּלְבְנָיו, נְתוּנִים נְתוּנִים הִמָּה לוֹ". וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה שָׁם נֶאֱמַר "לוֹ", וְהַפְּנִיָה לְעֲבֹדַת שְׂמִירַת הַמִּשְׁכָּן, שְׂבָה הִטַּל עַל הַלְוִיִּם לְסִיעַ לְפָנֵיהֶם בְּעֲבֹדַת שְׂלֵקָה. אִין לְפָרַשׁ, אִפּוּא, שֶׁהַכֶּפֶל קָאֵי עַל מִשָּׂא וְשִׁיר, שֶׁהֵם חוֹבְתֵי הַלְוִיִּם עֲצֻמָּם. אַף כָּאִן נֶאֱמַר "לִי", וְלָכֵן אֶפְשָׁר לְפָרַשׁ שֶׁהַפְּנִיָה גַם לְעֲבֹדַת הַלְוִיִּם - מִשָּׂא וְשִׁיר. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

י"ד וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם. זוּ מַעֲלָה גְדוֹלָה:
טו וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם. אַחֲרֵי שֶׁתְּשַׁהַר
אוֹתָם: וְהִנַּפְתָּ. בְּצוּוּי:
טז כִּי נְתוּנִים נְתוּנִים. הֵם וּבְנֵיהֶם, יִשְׂרָאֵל
נְתוּנִים לִי, וְנֶאֱמַר לְקַחְתִּי אוֹתָם לִי. וְהַשְּׁעַם

הֵם לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם. וְכַתוּב וַיִּכְפֹּר עֲלֵיהֶם
אַהֲרֹן:
יג וְשָׂעַם וְהַעֲמַדְתָּ אֶת הַלְוִיִּם. אַחַר שֶׁיִּכְפֹּר
אַהֲרֹן עֲלֵיהֶם, תַּעֲמִידֵם לְפָנָיו וַיִּנִּיפֵם:
וְהִנַּפְתָּ. בְּצוּוּי, כְּמוֹ יַעֲשֶׂה לָהֶם:

י"א לְפָנַי ה'. וְהַשְּׁעַם, פְּאָשֶׁר תְּקַרִּיבֵם לְפָנַי
הָאֵהֶל, יִסְמְכוּ בְנֵי הַלְוִיִּם אֶת יָדָם עַל רֹאשׁ
כָּל אֶחָד מֵהַפָּרִים. וְרַבִּים כֵּן:
יב וְעָשָׂה. בְּצוּוּי. כִּי אַהֲרֹן הָיָה הַמְּקַרֵּב.
וְהַעֲד הַנְּאָמָן. שְׂאֵמַר כִּי תַחַשְׁבֵּת גַּם הָעוֹלָה

יז אָרִי דִּילִי כָּל בּוֹכֵרָא בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל בְּאַנְשָׁא
וּבְכַעֲרִיא בְּיוֹמָא דְקַטְלִית כָּל בּוֹכֵרָא
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם אַקְדָּשִׁית יְתְהוּן קְדָמִי :

(יז) כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה
בְּיוֹם הַפְתִּי כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְץ מִצְרַיִם הַקְדַּשְׁתִּי אֹתָם
לִי :

יח « כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר • שְׁלִי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת בְּקוֹ הַדִּין שֶׁהִגַּנְתִּי עֲלֵיהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וְלִקְחָתִי אֹתָם לִי
עַד שֶׁטַּעַו בַּעֲגָל, וְעָכְשׁוּ "וְאַקַּח אֶת־הַלְוִיִּם" • אבן עזרא.

יח וְקָרַבִּית יָת לְוָאֵי חֲלָף כָּל בּוֹכֵרָא בְּכֵנִי
יִשְׂרָאֵל :

(יח) וְאַקַּח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּכֵנִי
יִשְׂרָאֵל : אבן עזרא.

יט וַיִּהְיֶה בֵּית יְת לְוָאֵי מְסִירִין לְאַהֲרֹן וְלִבְנָוֵהִי
מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַפְלַח יָת פְּלִחִין בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁפַּח זְמַנָּא וּלְכַפְרָא עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל מוֹתָא בְּמִקְרַב
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹדֶשָׁא :

(יט) וְאַתָּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נְתַנִּים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲל
מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל
נִגְף בְּנִשְׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקְדָּשׁ :

כ « וְאַתָּנָה וְגו' • חֲמֵשׁ פְּעָמִים נֹאמַר "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" בְּמִקְרָא זֶה לְהוֹדִיעַ חֲבָתוֹ, שֶׁנִּכְפְּלוּ אֲזַכְרוֹתֶיהֶן בְּמִקְרָא
אַחַד בְּמַנְיַן חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה. וְכַף רְאִיתִי בְּבִמְדַבֵּר רַבֵּה. וְלֹא יִהְיֶה בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל נִגְף • שְׁלֹא יִצְטָרְכוּ
לְנִשְׁת אֶל הַקְדָּשׁ, שְׂאֵם יִגְשׁוּ – יִהְיֶה נִגְף. אבן עזרא.

כא וַיַּעֲבֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
יִשְׂרָאֵל לְלֹאֵי כָּל דֵּי פְקִידֵי יְיָ יְת מֹשֶׁה
לְלֹאֵי כֵּן עָבְדוּ לְהוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

(כ) וַיַּעֲשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוִיִּם
כְּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוִיִּם כִּן־עָשׂוּ לָהֶם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

כב « וַיַּעֲשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עַדַּת וְגו' • מֹשֶׁה הֶעֱמִידֵן וְאַהֲרֹן הִנְיָפִם וַיִּשְׂרָאֵל סָמְכוּ אֶת יָדֵיהֶם. אבן עזרא.

כא וְאֲדַכְּיֵי לְוָאֵי וְתוֹרֵי לְבוֹשֵׁיהוֹן וְאַרְם
אַהֲרֹן יְתְהוּן אַרְמָא קְדָם יְיָ וְכַפֵּר עֲלֵיהוֹן
אַהֲרֹן לְדַבְּוֹאֵיהוֹן :

(כא) וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אַהֲרֹן
אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן
לְטַהָרֵם : אבן עזרא.

כב וַיִּבְתֵּר כֵּן עֲלוּ לְוָאֵי לְמַפְלַח יָת פְּלִחְנָהוֹן
בְּמִשְׁפַּח זְמַנָּא קְדָם אַהֲרֹן וְקְדָם בְּנוֹהֵי קְמָא
דֵּי פְקִידֵי יְיָ יְת מֹשֶׁה עַל לְוָאֵי כֵּן עָבְדוּ
לְהוּן :

(כב) וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַתָּם בְּאַהֲל
מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וּלְפָנֵי בְּנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּן עָשׂוּ לָהֶם : ס

כג « כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' כֵּן עָשׂוּ • לְהַגִּיד שֶׁבַח הַעוֹשִׂין וְהַנַּעֲשֶׂה בָהֶם, שֶׁאַחַד מֵהֶן לֹא עָכַב. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

כא וְטַעַם וַיִּתְחַטְּאוּ. כִּי גַם הֵם עָשׂוּ : וַיִּכְפַּר
עֲלֵיהֶם. וְכַבֵּר כַּפֵּר עֲלֵיהֶם. וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים, כִּי
בַתְּחִלָּה הִתְחַטְּאוּ, וְאַחַר כֵּן סָמְכוּ יָדֵיהֶם עַל
הַפָּרִים. וְאֵינָנו רְחוּק. וְאִם כֵּן, יִהְיֶה פִּירוּשׁ
וְהַעֲמַדְתָּ אֶת הַלְוִיִּם, וְכַבֵּר הַעֲמַדְתָּם בַתְּחִלָּה :
כב כֵּן עָשׂוּ לָהֶם. תְּמִיד בְּנֵי אַהֲרֹן לְבָנֵיהֶם :

דְּבַק עִם הַפְּסוּק הַבָּא אַחֲרָיו, וְכַאֲשֶׁר לִקְחָתִי
לִי הַלְוִיִּם, נְתַתִּים אֲנִי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו :
יט וְלְכַפֵּר. לְהַיּוֹתָם כַּפֵּר נַפְשָׁם, כַּאֲשֶׁר
פְּרָשִׁיתִי :
כ וַיַּעֲשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. מֹשֶׁה בְּצוּוֵי, וְאַהֲרֹן
שֶׁהִנְיָפִם, וַיִּשְׂרָאֵל שֶׁסָּמְכוּ עֲלֵיהֶם :

קַבְּלִתִּים וְלֹא נִתְּנוּם, בְּעִבּוֹר פְּדִיּוֹן פְּטָרַת
כָּל רָחֵם. וּפְטָרַת וּפְטָר, שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת. כְּמוֹ
צְדָקָה וְצָדֵק, אוֹ עַל מִשְׁקַל אַחֵר :
יז בְּיוֹם הַכּוֹתֵי. זְמַן, כְּמוֹ אֲתָה עוֹבֵר הַיּוֹם :
יח וְטַעַם וְאַקַּח אֶת הַלְוִיִּם. וְכַבֵּר אָמַר
לִקְחָתִי אֹתָם לִי, כִּי כֵן דָּרָךְ הַמִּקְרָא. וְהוּא

(כג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כד) זֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם מִבְּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה יָבוֹא לְצָבָא צָבָא בְּעִבְדַת אֹהֶל מוֹעֵד:

כד דא די ללואי מבר חמש ועשרין שנים ולעלא ייתי לחילא חילא בפלחן משפן זמנא:

ה"י < זאת אשר ללוים • שנים פוסלין בהם ואין המומין פוסלין בהם. מִבְּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים • ובמקום אחר אומר (במדבר ד): "מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה". הָא פִּי צֵד? (חולין כז) מִבְּן כ"ה בָּא לְלַמַּד הַלְכוֹת עֲבוּדָה וְלִלְמַד חֻמֵּשׁ שָׁנִים, וְכֵן שְׁלֹשִׁים עוֹבֵד. מִכָּאן לְתַלְמִיד שְׁלֹא רָאָה סִמָּן יָפֵה בְּמִשְׁנֵתוֹ בְּחֻמֵּשׁ שָׁנִים, שְׁשׁוּב אֵינּוּ רוֹאֶה. אבן עזרא.

(כה) וּמִבְּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצָּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:

כה ומבר חמשיין שניין יתוב מחיל פלחנא ולא יפלח עוד:

ה"י < ולא יעבד עוד • עבודת משא בכתף, אָבַל חוֹזֵר הוּא לְנַעֲלַת שְׁעָרִים וְלִשְׂרִיר וְלְטַעוֹן עֲגָלוֹת. וְזֶהוּ "וְיָשֵׁר אֶת-אֲחִיו" – "עַם אַחֲוֵי", כְּתַרְגּוּמוֹ.

(כו) וְיָשֵׁר אֶת-אֲחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֵרַת וְעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוּיִם בְּמִשְׁמֵרַתָּם: פ

כו וישמש עם אחוהי במשפן זמנא למטר מטרא ופלחנא לא יפלח כדין מעבד ללואי במטרתהון:

ה"י < לשומר משמרת • לחנות סביב לאהל, וְלִהְיֶים וְלִהְרִיד בְּשַׁעַת הַמַּסְעוֹת. אבן עזרא.

♦ יום שלישי י"ב סיון ♦

ט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר-סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה במדברא דסיני בשמא תניתא למפקהון מארעא דמצרים בנחא קדמאח למימר:

ה"י < בחודש הראשון • פְּרָשָׁה שְׁבִרָאשׁ הַסֵּפֶר לֹא נֶאֱמְרָה עַד אִיר, לְמַדָּת (פסחים פ"ק, ספרי) שְׁאִין סֵדֵר מְקַדָּם וּמֵאַחַר בַּתּוֹרָה. וְלָמָּה לֹא פֶתַח בְּזוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁכָל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶּסַח זֶה בְּלִבָּד.

(ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ:

ב ויעבדון בני ישראל ית פסחא בזמנה:

ה"י < בְּמוֹעֵדוֹ • (שם) אַף בְּשַׁבָּת, בְּמוֹעֵדוֹ – אַף בְּטַמְאָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 65 ואילך – מותר 'לקראת שבת')

הקרבת הפסח במדבר

וַיְדַבֵּר יְהוָה . . . בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה . . . בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן . . . וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח

פְּרָשָׁה שְׁבִרָאשׁ הַסֵּפֶר לֹא נֶאֱמְרָה עַד אִיר . . . וְלָמָּה לֹא פֶתַח בְּזוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁכָל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶּסַח זֶה בְּלִבָּד (ט, א.ב. ובפרש"י)

אבן עזרא על התורה

כד זאת אשר ללוים. והטעם, זאת הקצבה. ואין מבין שלשים שנה מכחיש זה הפסוק, כי מבין שלשים שנה הוא לעבודת משא, ומבין חמש ועשרים לעבודת האהל: וטעם לצבא. להמנות עם צבא העובדים: כו במשמורתם. על הזקנים. ונדבקה פרשת הפסח, כי התנופה היתה בחודש הראשון, ואז נבדלו הלוים. ובאה זאת הפרשה בעבור שהוא פתוב בפסח, והיה כי תבאו אל הארץ, והיה כי יביאך ה', צוה שהם חביבים גם במדבר:

שיעור יומי ליום שלישי י"ב סיון ושנים מקרא ואחד תרגום - ט - פרשת בהעלותך מא

כָּבַד הַקָּשׁוּ מִפְּרָשִׁים (ראה רא"ם ושפ"ח כאן. ועוד), הָרִי זֶה שֶׁ"לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶּסַח זֶה", הוּא מִפְּנֵי שֶׁבִשְׂאֵר הַשָּׁנִים לֹא נִתְחַיְבוּ כָּלֵל לְהִקְרִיב אֶת הַפֶּסַח בַּמִּדְבָּר, וְכִמוֹ שֶׁפָּתַב רש"י (בא יב, כה) "תִּלְהָה הַכֶּתוּב מִצְוָה זוּ [קָרְבַּן פֶּסַח] בְּבִיאָתְכֶם לְאֶרֶץ, וְלֹא נִתְחַיְבוּ בַּמִּדְבָּר אֶלָּא פֶּסַח אֶחָד שֶׁעָשׂוּ בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית עַל פִּי הַדְּבֹר", וְאִם כֵּן מֵהִי גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּזֶה שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ אֶז אֶת הַפֶּסַח? וְנִדְחִקוּ לְבָאֵר בְּאוֹפְנִים שׁוֹנִים.

וַיֵּשׁ לומר בְּזֶה בְּאִפּוֹ חֲדָשׁ. דִּהְנֵה בְּפִרְשָׁה זוֹ מִדְּבַר אוֹדוֹת הַ"טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם", דִּקְשָׁלָא יְכַלּוּ לְהִקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח, תִּבְעוּ מִהַקְּב"ה "לְמָה נִגְרַע לְבַלְתִּי הִקְרִיב אֶת קָרְבַּן ה'", וְהִסְכִּים לָהֶם הַקְּב"ה וְנָתַן לָהֶם מִצְוַת פֶּסַח שָׁנִי. וְאִם כֵּן הָרִי הַדְּבָרִים קָל וְחוֹמֵר, וּמָה אִם מִסְפָּר מוֹעֵט מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁבִקְשׁוּ מֵאֵת הַקְּב"ה לְהִקְרִיב הַפֶּסַח, נָתַן לָהֶם פֶּסַח שָׁנִי, הָרִי אִם כָּלֵל יִשְׂרָאֵל כְּלוֹ הָיוּ מִבְּקָשִׁים מִהֶשֶׁם יִתְבַּרְךָ שְׂרוּצִים הֵם לְהִקְרִיב אֶת הַפֶּסַח גַּם בִּשְׂאֵר הַשָּׁנִים שֶׁשָּׂהוּ בַּמִּדְבָּר, כֹּל שֶׁכֵּן וְקָל וְחוֹמֵר שֶׁהָיָה מִסְפִּים עִמָּהֶם, וְנָתַן לָהֶם לְהִקְרִיב אֶת הַפֶּסַח! וְזוֹהִי "גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל" שֶׁלֹּא בִקְשׁוּ לְהִקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח בִּשְׂאֵר הַשָּׁנִים.

ג בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹמֵי יוֹמָא בִּירְחָא הַדִּין בֵּין שְׁמִשְׁנָא תַעֲבֹדוּן יְתָה בְּזִמְנָה כְּכֹל גְּזֵרְתָהּ וְכִכְל דְּחִזִּי לָהּ תַעֲבֹדוּן יְתָה:

(ג) בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹמֵי בַחֲדָשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרָבִים תַעֲשׂוּ אֶתוֹ בְּמַעְדּוֹ כְּכֹל־חֻקֹּתָיו וְכִכְל־מִשְׁפָּטָיו תַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

ה"ט"ו < כְּכֹל־חֻקֹּתָיו • אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ: שָׁה, תָּמִים, זָכָר, בֶּן שָׁנָה. וְכִכְל־מִשְׁפָּטָיו • אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁעַל גּוּפוֹ מִמְּקוֹם אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁבַעַת יָמִים לְמִצְחָה וְלִבְעוֹר חֻמֵץ. (סְפָרִים אַחֲרִים: מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ: שָׁה, תָּמִים, זָכָר, בֶּן שָׁנָה. שֶׁעַל גּוּפוֹ: צִלִּי־אֵשׁ, רֹאשׁוֹ עַל פְּרָעִיו וְעַל קָרְבוֹ; שְׂחוּץ לְגוּפוֹ: מִצְחָה וּבְעוֹר חֻמֵץ).

ד וּמִלִּיל מִשָּׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְד פֶּסְחָא:

(ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:

ה"ט"ז < וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' • (ספרי) מָה תִלְמוּד לומר? וְהֵלֵא כְּבַר נֶאֱמַר (ויקרא כג): וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁמַע פְּרִשְׁת מוֹעֲדִים מִסִּינַי אָמַר לָהֶם, וְחִזְר וְהִזְהִירָם בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה.

ה וַעֲבֹדוּ יְת פֶּסְחָא בְּנִיסָן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹמֵי לְיִרְחָא בֵּין שְׁמִשְׁנָא בְּמִדְבָּרָא דְסִינַי כְּכֹל דִּי פִקִּיד יְיָ יְת מִשָּׁה כֵּן עֲבֹדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ בֵּין הָעֲרָבִים בְּמִדְבָּר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ו וְהָיוּ גְבֻרֵי דִי הָיוּ מְסֻאָבִין לְטָמֵי נֶפֶשׂא דְאַנְשָׂא וְלֹא יְכִילוּ לְמַעַבְד פֶּסְחָא בְּיוֹמָא הַהוּא וְקִרְיָבוּ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם אֶהְרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא:

(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהְרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:

ה"ט"ח < לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהְרֹן • (ספרי) כְּשֶׁשָּׁנִיָּה יוֹשְׁבֵין בְּבֵית הַמִּדְבָּר בָּאוּ וּשְׂאֵלוֹם; וְלֹא יִתְכַן לומר זֶה אַחֵר זֶה, שְׂאֵם מֹשֶׁה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֶהְרֹן מִנֵּין לוֹ? • אבן עזרא.

ז וַיֵּאמְרוּ גְבֻרֵי דִי הָיוּ מְסֻאָבִין לְטָמֵי נֶפֶשׂא דְאַנְשָׂא וְלֹא יְכִילוּ לְמַעַבְד פֶּסְחָא בְּיוֹמָא הַהוּא וְקִרְיָבוּ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם אֶהְרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא:

(ז) וַיֵּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לְמָה נִגְרַע לְבַלְתִּי הִקְרִיב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה בְּמַעְדּוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"ט לָמָּה נִגְרַע • (שם) אָמַר לָהֶם: אֵין קִדְשִׁים קָרְבִים בְּטַמְאָה. אָמְרוּ לוֹ: יִזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ בְכַהֲנִים טְהוֹרִים, וַיֹּאכַל הַבָּשָׂר לְטַמְאִים* (ס"א: לטהורים. כ"ג ראם). אָמַר לָהֶם: עַמְדוּ וְאַשְׁמְעוּ, כְּתַלְמִיד הַמִּבְטָח לְשִׁמְעַ מִפִּי רַבּוֹ. אֲשֶׁרִי יְלוּד אִשָּׁה שָׁפָךְ מִבְטָח, שָׁפַל זְמַן שֶׁהָיָה רוֹצֵה הָיָה מְדַבֵּר עִם הַשְׂכִּינָה (סנהדרין פ"ק). וְרֵאשִׁיָּה הִיְתָה פְרָשָׁה זו לְהֵאמֹר עַל יְדֵי מֹשֶׁה כִּשְׂאָר כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, אֲלֵא שֶׁזָּכּוּ אֵלּוּ שֶׁתֵּאמַר עַל יְדֵיהֶן, שֶׁמְגַלְגְּלִין זְכוּת עַל-יְדֵי וַיִּכְאֵר. אֲבָן עוֹרֵא.

(ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים עִמְדוּ וְאַשְׁמְעוּ מַה-יִצְוָה יְהוָה לָכֶם: פ אֲבָן עוֹרֵא.

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(י) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ בִּי-יְהוּה טָמֵא לְנַפְשׁוֹ אוֹ בְדַרְדָּר רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה:

כ"ט אוֹ בְדַרְדָּר רְחֹקָה • נִקְוֵד עָלָיו לומר לא שְׂרַחֲוֹקָה וְדַאי, אֲלֵא שֶׁהָיָה חוֹץ לְאַסְקַפַת הַעֲזָרָה כָּל זְמַן שְׁחִיטָה. פֶּסַח שְׁנֵי – מִצְּהָ וְחִמְץ עִמּוֹ בְּבֵית וְאֵין שֵׁם יוֹם טוֹב, וְאֵין אִסוּר חִמְץ אֲלֵא עִמּוֹ בְּאֲכִילתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 121)

מִצְּהָ וְחִמְץ עִמּוֹ בְּבֵית (רש"י ט, י)

פֶּסַח שְׁנֵי רוּמֵז לְעִבּוּדַת הַתְּשׁוּבָה. לָכֵן חִמְץ וּמִצְּהָ עִמּוֹ בְּבֵית, כִּי הַתְּשׁוּבָה הוֹפְכַת גַּם אֶת הָרַע לְטוֹב, "זְדוּנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזָכוֹת". וְלָכֵן פֶּסַח שְׁנֵי הוּא יוֹם אֶחָד, כִּי הַתְּשׁוּבָה הִיא "בְּשַׁעֲתָא חֲדָא וּבְרַגְעָא חֲדָא", וּכְמֵאמֹר "יֵשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ בְּשַׁעֲהָ אֶחָד". אֲבָן עוֹרֵא.

(יא) בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְפִּים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-מִצּוֹת וּמִרְרִים וַאֲכַלְהוּ:

(יב) לֹא-יִשְׂאֲרוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֶּקָר וְעֵצִים לֹא יִשְׁבְּרוּ-בּוֹ כְּכָל-חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

(יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-הוּא טְהוֹר וּבְדַרְדָּר לֹא-יְהִי וְחַדְלֵ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ כִּי קָרַבַּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יֵשׂא הָאִישׁ הַהוּא: אֲבָן עוֹרֵא.

(יד) וְכִי-יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וְכַמְשַׁפְטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יְהִיָּה לָכֶם וְלִגֵּר וְלְאִזְרַח הָאָרֶץ: ס

אֲבָן עוֹרֵא עַל הַתּוֹרָה

ז לָמָּה נִגְרַע. מִבְּנֵי נִפְעַל: הַעֲתִיקוּ חוֹלֵל כְּמָה הִיא הַרְחֻקָה: לָכֶם. יג וּבְדַרְדָּר לֹא הִיָּה. אוֹ בְדַרְדָּר. וְכֵן ח עַמְדוּ. פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד: לְטַמְא נֶפֶשׁ: אוֹ לְדוֹרְתֵיכֶם. בְּטַמְא נֶפֶשׁ וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ: חֲטָאוֹ יֵשׂא. הוּא י אוֹ בְדַרְדָּר רְחֹקָה. אֵין לַחֲפֵשׁ, כִּי כָּבֵר בְּעַצְמוֹ: וְדַרְדָּר רְחֹקָה:

כ"א וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח • (פסחים צג. ספרי) יְכוּל כָּל הַמִּתְגַּיֵּר יַעֲשֶׂה פֶסַח מִדָּ? תִּלְמוּד לומר "חקה אחת וגו'", אלא כן משמעו: וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְכָא עַת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כַּחֲקָה וְכַמְשַׁפֵּט יַעֲשֶׂה. אבן עזרא.

♦ יום רביעי י"ג סיון ♦

טו וּבִיּוֹמָא דְאַתְקָם יַת מִשְׁכְּנָא חָפָא עֲנָנָא יַת מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכְּנָא דְסַהְדוּתָא וּבְרַמְשָׁא הוּהוּ עַל מִשְׁכְּנָא כְּחִזּוּ אֶשְׁתָּא עַד צַפְרָא:

(טו) וְבִיּוֹם הַקִּיּוֹם אֶת־הַמִּשְׁכָּן כִּפֶּה הֶעֱנַן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲלֵי הָעֵדוּת וּבָעֶרְבַּ יְהִיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כַּמְרָאֵה־אִישׁ עַד־בֹּקֶר:

כ"א וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח מִדָּ? תִּלְמוּד לומר "חקה אחת וגו'", אלא כן משמעו: וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְכָא עַת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כַּחֲקָה וְכַמְשַׁפֵּט יַעֲשֶׂה. אבן עזרא.

טז בְּן הַיּוֹם תְּדִירָא עֲנָנָא חָפִי לֵהּ וְחִזּוּ אֶשְׁתָּא בְּלִילֵיא:

(טז) בֶּן יְהִיֶה תְּמִיד הֶעֱנַן יְכַסֵּנוּ וּמְרָאֵה־אִישׁ לַיְלָה:

יז וְלַפּוּיִם אֶסְתַּלְקוּת עֲנָנָא מֵעֲלוּי מִשְׁכְּנָא וּבְתֵר בֶּן נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאֶתְרָא דְשָׂרִי תַמָּן עֲנָנָא תַמָּן שָׂרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יז) וּלְפִי הָעֵלוֹת הֶעֱנַן מֵעַל הָאֵהָל וְאַחֲרָיִךְ בֶּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁפֹן־שֵׁם הֶעֱנַן שֵׁם יַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"א וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח מִדָּ? תִּלְמוּד לומר "חקה אחת וגו'", אלא כן משמעו: וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְכָא עַת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כַּחֲקָה וְכַמְשַׁפֵּט יַעֲשֶׂה. אבן עזרא.

יח עַל מִימְרָא דִּי נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל מִימְרָא דִּי שָׂרִין כָּל יוֹמֵי דִּי שָׂרִי עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא שָׂרִין:

(יח) עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יַחְנוּ כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁפֹן הֶעֱנַן עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחְנוּ:

כ"א וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח מִדָּ? תִּלְמוּד לומר "חקה אחת וגו'", אלא כן משמעו: וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְכָא עַת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כַּחֲקָה וְכַמְשַׁפֵּט יַעֲשֶׂה. אבן עזרא.

יט וּבְאֶרְצוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא יוֹמִין סְגִיאִין וְיִטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מְטַרְת מִימְרָא דִּי וְלֹא נְטִלִין:

(יט) וּבְהָאֲרֵיךְ הֶעֱנַן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמַרְת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: אבן עזרא.

כ וְאִית דִּי הוּהוּ עֲנָנָא יוֹמֵי דַמְנָן עַל מִשְׁכְּנָא עַל מִימְרָא דִּי שָׂרִין וְעַל מִימְרָא דִּי נְטִלִין:

(כ) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִיֶה הֶעֱנַן יָמִים מְסַפֵּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה יַחְנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ:

כ"א וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח מִדָּ? תִּלְמוּד לומר "חקה אחת וגו'", אלא כן משמעו: וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וְכָא עַת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כַּחֲקָה וְכַמְשַׁפֵּט יַעֲשֶׂה. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

השם יִסְעוּ וְיִטְרוּן:	מסעי ישראל, הוצרך להזכיר הֶעֱנַן שְׁחָה עַל הַמִּשְׁכָּן. כִּי בְּחִנּוּתוֹ יַחְנוּ, וּבְכִסְעוֹ יִסְעוּ: לְאַהֲלֵי הָעֵדוּת. עַל אֵהָל. וְרַבִּים בֶּן יַח עַל פִּי ה' יִסְעוּ. הַשֵּׁעַם יְדוּעַ, כִּי הֶעֱנַן	גם הוא יַעֲשֶׂה וַיֵּשׁ אֲמָרִים, כִּי הַשֵּׁעַם עַל פֶּסַח רִאשׁוֹן: הַחֵל לְסַפֹּר
-------------------------	--	--

(כא) וַיֵּשׁ אִשְׁרַיָּהוּ יְהוָה הֵעֲנֵן מֵעֶרְבַּ עַד-בֹּקֶר וַנֵּעְלָה הֵעֲנֵן בַּבֹּקֶר וַנִּסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וַנֵּעְלָה הֵעֲנֵן וַנִּסְעוּ: אבן עזרא.

כא ואית די הוה עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או יום ולילי ומסתלק עננא ונטלין:

(כב) אוֹיִמִים אוֹיִמִים אוֹיִמִים בְּהַאֲרִיף הֵעֲנֵן עַל-הַמִּשְׁכָּן לְשָׁפֵן עָלָיו יַחֲנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֵלְתוֹ יִסְעוּ:

כב או תרין יומין או ירחא או עדן בעדן באורכות עננא על משכנא למשרי עלוהי שרן בני ישראל ולא נטלין ובאסתלקותה נטלין:

כ"ב א- אוימים • שנה, כמו (ויקרא כה) "ימים תהיה גאלתו". אבן עזרא.

(כג) עַל-פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת-מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה שְׁמֵרוֹ עַל-פִּי יְהוָה בִּיד-מֹשֶׁה: פ אבן עזרא.

כג על מימרא דיי שרן ועל מימרא דיי נטלין ית משרת מימרא דיי נטרין על מימרא דיי בידי דמשה:

א ומליל יי עם משה למימר:

י (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוּצֹת כָּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת-הַמַּחֲנֹת:

ב עבד לך תרתינ חצוצרן דכסף נגיד תעבד יתהו ויהוין לך לערעא כנשתא ולאטלא ית משריתא:

כ"ג א- עשה-לך • (שיהיו תוקעין לפגיד כמלך, "ויהי בישרון מלך"). עשה לך • משלך (עשה לך - אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר). למקרא העדה • בשתרצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם לאסוף אליך, תקראם על ידי חצוצרות. ולמסע את-המחנות • בשעת סלוק מסעות תתקעו בהם לסימן; נמצאת אתה אומר: על-פי שלשה היו נוסעים: על-פי הקדוש-ברוך-הוא ועל-פי משה ועל-פי חצוצרות. מקשה • מהעשת תעשה בהקשת הקרנס. אבן עזרא.

(ג) וְתִקְעוּ בָהֶן וַנּוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ג ויתקעו בהן וינועדו אליך כל פתח אהל מועד:

כ"ד א- ויתקעו בהן • בשתיקה, והוא סימן למקרא העדה, שנאמר: "ונועדו אליך כל-העדה אל-פתח אהל מועד". אבן עזרא.

(ד) וְאִם-בָּאֲחַת יִתְקַעוּ וַנּוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים רְאִשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל:

ד ואם בחדא יתקעו וינועדו לחדא וברביאי רישי אלפיא דישראל:

כ"ד א- ואם-באחת יתקעו • הוא סימן למקרא הנשיאים, שנאמר: "ונועדו אליך הנשיאים". ואף הן יעידתן אל פתח אהל מועד, ומגזרה שנה הוא בא בספרי. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

יתקעו בשתיקה, ותחברו הנשיאים והעדה: ד ואם באחת יתקעו. פירושו, בתחצוצרה אחת יבואו הנשיאים לבדם. ואם היתה תרועה, יסע דגל מחנה יהודה, אף על פי שהענן על המשכן. ולפי דעת רבים, שענן אחר הוא הנוסע לפניהם:

ב חצוצרות. שם הפועל בחסרון הצד"י בקריאה ואם הוא כתוב: למקרא. שם הפועל, וכן ולמסע. או הוא שם, והשעם לעת מקרא ולעת מסע. והראשון נכון בעיני: ג ויתקעו בהן. התוקעים, כמו ויאמר ליוסף. אשר ילדה אותה ללוי. והנה השעם, אם

כא או יומם ולילה. הנה פעמים יסעו בלילה. ויש אומרים, פי פירושו יומם ולילה כמשמעו. והוא הנכון בעיני. והער, או יומם: כב או ימים. שנה תמימה: כג על פי ה' יחגו. באחרונה, כל ימי שבתם במדבר:

ה) ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החגים קדמה: ה ותתקעו יבבא ויטלון משרתא דשרן קדומא:

כ"א ותקעתם תרועה • סימן מסע המחנות: תקיעה, תרועה ותקיעה. כף הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים (ר"ה לה) • אבן עזרא.

ו) ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החגים תימנה תרועה יתקעו למסעיהם: אבן עזרא.

ז) ובהקהיל את-הקהל לתקעו ולא תריעו: ויבמכנש ית קהלא תתקעוין ולא תיבכוין:

כ"ב ובהקהיל את-הקהל וגו' • לפי שהוא אומר "והיו לך למקרא העדה ולמסע את-המחנות". מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים ובשתיקה, שנאמר: "ותקעו בהן וגו'", אף מסע המחנות בשתיקה. יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע, אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעפה אין חלוק בין מקרא העדה למסע את המחנות? תלמוד לומר "ובהקהיל את-הקהל וגו'", לומר שאין תרועה למקרא העדה, והוא הדין לנשיאים, הרי סימן לשלשתם: מקרא העדה בשתיים ושל נשיאים באחת, וזו אין בהם תרועה, ומסע המחנות בשתיים - על-ידי תרועה ותקיעה.

ח) ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצצרות והיו לכם לחקת עולם לדורותיכם: ח ובני אהרן כהניא יתקעוין בחצוצרתא ויהוין לכוין לקנים עלם לדריכוין:

כ"ג ובני אהרן יתקעו • במקראות ובמסעות הללו. אבן עזרא.

ט) וכי-תבאו מלחמה בארצכם על-הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרות ונזפרתם לפני יהוה אלהיכם ונושעתם מאיביכם: אבן עזרא.

י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם: פ

כ"ד על עלתיכם • (ספרי. ערכין יא) בקרבן צבור הכתוב מדבר. אני ה' אלהיכם • מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר: "ותקעתם" - הרי שופרות, "לזכרון" הרי זכרונות. "אני ה' אלהיכם" - זו מלכיות וכי'.

להלחם אל ארץ אויביהם. וכן כי בא אויב בארצכם, ותבואו למלחמה עמו: ט ונזפרתם. כי עשיתם מה שצוה לכם השם הנכבד. גם התרועה זכר לנפשות, לצעוק לשם:

דגל ראובן נוסעים: ח והיו לכם לחקת עולם. פי המחנות נוסעים להלחם. הלא תראה דברי משה בנסע הארון. והנה פירוש זאת החקה, שתעשו פן שריעו הכהנים בחצוצרות בלכתם למלחמה

ה ונסעו המחנות. פי הם שלש: ו תרועה שנית. שיסע דגל ראובן ולא יתקעו עוד, פי הקהלים ועמם הכהנים התוקעים, נוסעים קודם דגל אפרים: תרועה יתקעו. הכהנים למסעיהם, כי אחר

בְּקִרְבֵּן צְבוּר הַכְּתוּב מְדַבֵּר (רש"י י, י)

בפסוק הקודם נאמר "וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאוֹיְבֵיכֶם", ובהמשך לזה נאמר "וּבְיָוִם שְׂמַחְתֶּם" - היינו יום שמחה שנקבע על נצחון המלחמה (דאין לומר שהפונה ל"מועדים לשמחה", שהרי תכף נאמר "וּבְמוֹעֲדֵיכֶם"). ומפיון שכל הפרשה מדברת בעניני צבור, מובן שגם "עולותיכם וזבחי שלמיכם" מדבר בקרבן צבור. **אבן עזרא.**

◆ יום חמישי י"ד סיון ◆

(יא) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נִעְלָה הָעֵזָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת:
 יא וְהָיָה בַשָּׁתָּא תְּנִיתָא בִּירְחָא תְּנִיתָא
 בְּעֶשְׂרִין לִירְחָא אִסְתַּלַּק עֲנָנָא מֵעֲלֵי
 מִשְׁכְּנָא דְסַהְרֻתָא:

ש"י - בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי • נמצאת אתה אומר: שנים עשר חודש חסר עשרה ימים עשו בחורב, שהרי בראש-חודש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה הבאה. **אבן עזרא.**

(יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכְּנוּ הָעֵזָן בְּמִדְבַּר פָּאָרָן:
 יב וַיִּנְטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטְלָנִיהוֹן מִמִּדְבַּרָא
 דְּסִינַי וַיִּשְׂרָא עֲנָנָא בְּמִדְבַּרָא דְּפָאָרָן:

ש"י - לְמַסְעֵיהֶם • כמשפט המקראש למסע דגליהם, מי ראשון ומי אחרון. במדבר פארן • קברות התאווה במדבר פארן היה, ושם חנו ממסע זה. **אבן עזרא.**

(יג) וַיִּסְעוּ בְּרֵאשִׁיטָה עַל־פִּי יְהוָה בִּידֵי־מֹשֶׁה:
 יג וַיִּנְטְלוּ בְּקַדְמִיתָא עַל מִימְרָא דִּי בִידָא
 דְּמֹשֶׁה:

(יד) וַיִּסַּע דָּגַל מַחֲנֵה בְּנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁיטָה לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב:
 יד וַיִּנְטַל טַקֶּס מִשְׁרִית בְּנֵי יְהוּדָה בְּקַדְמִיתָא
 לְחִילִיהוֹן וְעַל חִילָה נַחֲשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב:

(טו) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי יִשְׁשֶׁכָר נַחֲשׁוֹן בֶּן־צִוְיָעָר:
 טו וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְּנֵי יִשְׁשֶׁכָר נַחֲשׁוֹן בֶּן נַחֲשָׁר נַחֲשָׁר
 בֶּן צִוְיָעָר:

(טז) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן־חֲלוּן:
 טז וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְּנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן
 חֲלוּן:

(יז) וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ בְּנֵי־גְרָשׁוֹן וּבְנֵי מֵרָרִי נִשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן:
 יז וּמִתְפָּרַק מִשְׁכְּנָא וְנִטְלִין בְּנֵי גְרָשׁוֹן וּבְנֵי
 מֵרָרִי נִשְׂאֵי מִשְׁכְּנָא:

ש"י - וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן • כיון שנוסע דגל יהודה, נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון, שנאמר (במדבר ז): "ובא אהרן ובניו ובנוסע המחנה", ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות, והארון וכלי הקודש של משא בני קהת עומדים מכסין ונתונין על המוטות עד שנסע דגל מחנה ראובן, ואחר כך "ונסעו הקהתיים". **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

י וּבְיָוִם שְׂמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם. ששבתם מארץ אויב, או נצחתם האויב הבא עליכם. והקבעתם יום שמחה כימי פורים, ושבעת ימי חזקיה (ס"א חנוכה) שמחה. רק המצתיקים פירשו, וכיום שמחתכם שבת, והתקיעה שישמעו ישראל, וידעו כי העולות יקריבו ויבנו לבם לשם: יא בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ. זה היום היה תחלת נסוע הדגלים, והנה עמדו בסיני קרוב משנה:

יב לְמַסְעֵיהֶם. פראוי שישעו: וישכון העזן במדבר פארן. עוד אפרשנו. וכן ויסעו בראשונה: יז וְהוֹרֵד. הלויס יורידוהו:

יח) וְנָסַע דָּגַל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצַבְאֹתָם וְעַל־צַבְאוֹ אֱלִיצוֹר בֶּן־שְׂדִיאוֹר:
יח וְנָסַע דָּגַל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילָה אֱלִיצוֹר בֶּן שְׂדִיאוֹר:

יט) וְעַל־צַבְאֵי מַטֵּה בִנְיָמִן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישְׁדִי:
יט וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבִנְיָ שְׁמַעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן צוּרִישְׁדִי:

כ) וְעַל־צַבְאֵי מַטֵּה בְנֵי־גַד אֶלְיָסָר בֶּן־דְּעוּאֵל:
כ וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבִנְיָ גַד אֶלְיָסָר בֶּן דְּעוּאֵל:

כא) וְנָסַעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהִקְיָמוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאִים:
כא וְנָסַעוּ הַקְּהָתִים בְּנֵי קְהַת נְטִלֵי מִקְדָּשָׁא וּמְקִימֵין אֶת מִשְׁכַּנָּא עַד מִיתִיהוֹן:

כ"א - נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ • נֹשְׂאֵי דְבָרִים הַמִּקְדָּשִׁים. וְהִקְיָמוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן • בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, שֶׁהָיוּ קוֹדְמִים לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים, הָיוּ מְקִימֵין אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּשֶׁהָיָה הָעֵנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַחֲנֻנִיָּה נִרְאָה בְּדָגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה. וְהָם חוּנִים, וְעִדִּין בְּנֵי קְהַת בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים הָאֲחֵרוֹנִים, הָיוּ בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי מְקִימֵין אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכִשְׁבָּאִים בְּנֵי קְהַת, מוֹצְאִים אוֹתוֹ עַל מְכוּנָו וּמְכַנְיָסִין בּוֹ הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמִּזְבֵּחַ; וְזֶהוּ מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא "וְהִקְיָמוּ" - מְקִימֵי הַמִּשְׁכָּן - אוֹתוֹ "עַד" - טָרַם "בּוֹאִים" - שֶׁל בְּנֵי קְהַת. אבן עזרא.

כב) וְנָסַע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצַבְאֹתָם וְעַל־צַבְאוֹ אֱלִישַׁמֶּע בֶּן־עַמִּיהוּד:
כב וְנָסַע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילָה אֱלִישַׁמֶּע בֶּן עַמִּיהוּד:

כג) וְעַל־צַבְאֵי מַטֵּה בִנְיָמִן מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוֹר:
כג וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבִנְיָ מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוֹר:

כד) וְעַל־צַבְאֵי מַטֵּה בִנְיָמִן אֶבְיָדוֹן בֶּן־גְּדֵעוֹנִי:
כד וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבִנְיָ בְנִימָן אֶבְיָדוֹן בֶּן גְּדֵעוֹנִי:

כה) וְנָסַע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי־דָן מְאִסָּף לְכָל־הַמַּחֲנֵה לְצַבְאֹתָם וְעַל־צַבְאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישְׁדִי:
כה וְנָסַע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מְאִסָּף לְכָל מְכַנְיָשׁ לְכָל מִשְׁרִיתָא לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילָה אַחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישְׁדִי:

כ"ה - מְאִסָּף לְכָל־הַמַּחֲנֵה • תְּלַמוּד יְרוּשְׁלַמִי: לְפִי שֶׁהָיָה שְׁבִטוֹ שֶׁל דָּן מְרַבָּה בְּאוּכְלוֹסִיָּן, הָיָה נוֹסַע בְּאַחֲרֹנָה, וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאָבֵד דָּבָר הָיָה מְחִזְרֵוֹ לוֹ. אֲתִיבָא פְּמָאן דְאָמַר: כְּתִיבָה הָיָה מְהַלְכִין, וּמְפִיק לָהּ מִן (כַּמְדַּבֵּר ב): "כְּפֶאֱשֶׁר יִחַנּוּ בֵּן יִסְעוּ". וְאִית דְאָמְרִי: כְּקוֹרָה הָיָה מְהַלְכִין, וּמְפִיק לָהּ מִן "מְאִסָּף לְכָל־הַמַּחֲנֵה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 103)

וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאָבֵד דָּבָר הָיָה מְחִזְרֵוֹ לוֹ (רש"י י, כה)
אָמְרוּ רַז"ל "אִיזְהוּ שׁוֹטָה, זֶה הַמְּאָבֵד כֹּל מַה שְׁנוֹתְנִים לוֹ". כְּלוּמַר: לְכָל יְהוּדֵי נִתֵּן מִלְמַעְלָה "מַה", בְּטוֹל לְאַלְקוּת, אִף בְּגִלְלֵי הַצָּר הַרַע, ה"מִלְךָ זְקֵן וְכֹסִיל" (שׁוֹטָה), עֲלוּל הוּא לְאֵבֵד אוֹתוֹ. בְּמַחֲנֵה שְׁצַעְדוֹ בְּרֵאשׁ, קְרוּבִים לְמִשְׁכָּן, עֲלוּל לְהִיזֵת אֲבוּד ה"מַה"; אִף בְּמַחֲנֵה דָן, שְׁצַעַד בְּסוּף, בְּחִינַת רַגְלֵי - ה"מַה" שְׁלָם. וְלֹא זוּ בְּלִבָּד, אֶלָּא שְׁמִשְׁיבִים אוֹתוֹ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אבן עזרא.

כו) וְעַל־צַבְאֵי מַטֵּה בִנְיָמִן אֲשֶׁר פְּגַעִיאֵל בֶּן־עֶכְרָן:
כו וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבִנְיָ אֲשֶׁר פְּגַעִיאֵל בֶּן עֶכְרָן:

אבן עזרא על התורה
כא נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ. הוּא הָאָרוֹן: וְהִקְיָמוּ. הַקְּהָתִים, וּבְכַנְיָסוּ הַכֹּהֲנִים מִיַּד, הָאָרוֹן אֶל כַּה מְאִסָּף. לְפִי הַדְּגָלִים, כִּי נִפְתְּלוּ הוּא הַגֵּרְשׁוֹנִים וְהַמְרָרִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, עַד בֹּא מְקוֹמוֹ: בְּאַחֲרֹנָה:

(כו) וְעַל-צִבְאָה מִטָּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן:

כז ועל חילא דשכטא דבני נפתלי אחירע בר עינן:

(כח) אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְצִבְאָתָם וַיִּסְעוּ:

כח אליו מטלני בני ישראל לחיליהון ונטלו:

כ"ט אלה מסעי זה סדר מסעיהם. ויסעו. ביום ההוא נסעו. אבן עזרא.

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבֶב בֶּן-רְעוּאֵל הַמְדִינִי חֹתֵן מֹשֶׁה נְסֻעִים | אֲנַחְנוּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אִתּוֹ אַתָּן לָכֶם לְבָה אֲתָנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ כִּי-יְהוּהָ דְבַר-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל:

כט ואמר משה לחבב בר רעואל המדינאי חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר יהוה איתו אתן לכם לבה אתנו והטבנו לך כי יהוה דבר טוב על ישראל:

כ"ט א חבב. (ספרי) הוא יתרו, שנאמר (שופטים ד): "מבני חבב חותן משה". ומה תלמוד לומר (שמות ט): "ותבאנה אל-רעואל אביהן"? מלמד, שהתינוקות קורין לאבי אביהן "אבא", ושמות הרבה היו לו: יתרו - על שם שיתר פרשה אחת בתורה, חובב - על שחבב את התורה וכו'. נסעים אנחנו אל-המקום. (ספרי) מיד - עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ; שבמסע זה הראשון נסעו על מנת להכניס לארץ ישראל, אלא שחטאו במתאווננים. ומפני מה שתף משה עצמו עמם? שצדין לא נגזרה גזרה עליו, וכסבור שהוא נכנס.

(ל) וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם-אֶל-אֲרֻצֵי וְאֶל-מוֹלְדֹתַי אֵלֶיךָ:

ל ואמר לה לא אזל אלהן לארעי ולגלותי אזל:

כ"ט א אל-ארצי ואל-מולדתי. (ספרי) אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי. אבן עזרא.

(לא) וַיֹּאמֶר אֶל-נָא תַעֲזֹב אֲתָנוּ כִּי | עַל-כֵּן יִדְעַתְּ חֲנַתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם:

לא ואמר לא כען תשובוק יתנא ארי על כן ידעת פד הוינא שרון במדברא וגבורין דאתעבידין לנא חזיתא בעיניך:

כ"ט א אל-נא תעזב. אין "נא" אלא לשון בקשה, שלא יאמרו: לא נתגזר יתרו מחבה; סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשו שראה שאין להם חלק, הניחם והלך לו. כי על-כך ידעת חנתנו במדבר. כי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת חנתנו במדבר, וראית נסים וגבורות שנעשו לנו. כי על-כך ידעת. כמו: על אשר ידעת, כמו (בראשית לח): "כיעל-כך לא-נתתיך לשלה בני" (שם יח): "כיעל-כך עברתם" (שם יט): "כי על-כך באו" (שם לג): "כי על-כך ראיתי פניך". והיית לנו לעינים. לשון עבר, כתרגומו. דבר אחר, לשון עתיד: כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו, תהיה מאיר עינינו. דבר אחר: שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר (דברים ט): "ואהבתם את-הגר". אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

אמר יעקב, אלהי אבי אברהם. ואמר הכתוב בתו, פאשר אמר על בלשצר שהוא כן נבוכדנצר, והוא כן בנו. ותכמינו אמרו, שבקעה שמות היו לו ליתרו. ושבעים פנים לתורה: ל אל ארצי. שאדור שם היום, ושם נולדת: לא אל נא. כמו עתה. וכן כל נא שבמקרא. והוא הפוף בלשון ישמעאל: כי על כן

יתרו חותן משה, יש להשיב כי דרך המקרא לקרוא אבי הנצרה ואחיה, חותן. והעד, לחובב כן רעואל המדינאי חותן משה. וכבר נתקבר שחובב אחי צפורה, וקראו חותן משה. ואם אמר, אין חותן משה דבק עם חובב, רק עם רעואל, התשובה מבני חובב חותן משה. ורבים אמרו, שחובב הוא יתרו, והוא אבי צפורה, ורעואל היה זקנה. ואמר הכתוב אל רעואל אביהן, פאשר

כח אלה מסעי בני ישראל. השעם, כן נסעו תמיד כל מי המדבר. מצאנו שצפורה היא בת רעואל, כי כן כתוב ויתן את צפורה בתו. ועוד להשקות צאן אביהן. אל רעואל אביהן. והנה חובב הוא כן רעואל, והנה הוא אחי צפורה. ולפי שקול הדעת הוא יתרו, בעבור חנתנו במדבר. ואמר על דבר יתרו, פאשר בא אל המדבר אשר הוא חנה שם. ואם יטעון טוען, כי הכתוב אמר על

וְהָיָה כִּי־תֵלְךָ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר לִב וְהָיָה אָרִי תִּזְלַע עִמָּנָא וְהָיָה טָבָא הַהוּא דִּי יוֹטִיב יְיָ עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ:

וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא וְגו' • מה טובה היטיבו לו? אמרו: כִּשְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִחֻלְקִין אֶת הָאָרֶץ הָיָה דְשָׁנָה שָׁל יָרִיחוֹ ת"ק אָמָה עַל ת"ק אָמָה, וְהִנִּיחוּהוּ מִלְחָלָק; אָמְרוּ: מִי שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֻלְקוֹ הוּא יִטְלֶנּוּ, וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף נִתְנַוְהוּ לִבְנֵי יִתְרוֹ, לִיּוֹנְדָב בֶּן רַכָּב, שְׁנָאֲמַר: "וּבְנֵי גִינֵי חֲתָן מִשְׁעִיר עֲלוֹ מְעִיר הַתְּמָרִים וְגו'"

(שופטים א)

וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַרְזוֹן בְּרִית־יְהוָה נִסְעָ לְפָנֵיהֶם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה:

וְהָיָה דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים • מִהֵלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הִלְכוּ בְיוֹם אֶחָד, שְׁהָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפִץ לְהַכְנִיסֵם לְאָרֶץ מִיָּד. וְאַרְזוֹן בְּרִית־ה' נִסְעָ לְפָנֵיהֶם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים • (ספרי ב"ב יד) זֶה הָאָרְזוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לְמַלְחָמָה וְבוֹ שִׁבְרֵי לוחות מְנַחִים, וּמִקְדִּים לְפָנֵיהֶם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתַקֵּן לָהֶם מְקוֹם חֲנֻנָּה.

וַעֲנֵן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה: ם

וַעֲנֵן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם • שְׂכָעָה עֲנָנִים כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם: אַרְבַּע מְאַרְבַּע רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפניהם, מְנַמֵּךְ אֶת הַגְּבוּהָ וּמְגַבִּיחָ אֶת הַנְּמוּךְ וְהוֹרֵג נַחֲשִׁים וְעֶקְרָבִים. מִן הַמַּחֲנֶה • מְמָקוֹם חֲנֻנָּתוֹ.

יום שישי ט"ו סיון

וְהָיָה בְּנִסְעָ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה וְהָיָה וַיִּפְצוּ אִיבֹיךָ וַיִּנָּסוּ מִשְׁנְאִיךָ מִפְּנֵיךָ:

וַיְהִי בְּנִסְעָ הָאָרֶץ • עֲשֵׂה לוֹ סִמְנֵיּוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְאַחֲרָיו, לומר שאין זה מקומו; וְלָמָּה נִכְתַּב כָּאֵן? כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּין פְּרַעֲנוֹת לְפְרַעֲנוֹת וְכו', כְּדֵי אֵימָתָא בְּכָל כְּתָבֵי הַקְדָּשׁ (שבת קטז). קוּמָה ה' • לְפִי שְׁהָיָה מְקָדִים לְפָנֵיהֶם מִהֵלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הָיָה מִשָּׁה אֹמֵר: עֲמֵד וְהִמָּתֵן לָנוּ וְאַל תִּתְרַחַק יִתְרוֹ. (תנחומא בויקהל). וַיִּפְצוּ אִיבֹיךָ • הַמְכַנְּסִין. וַיִּנָּסוּ מִשְׁנְאִיךָ • אֵלוֹ הַרוֹדְפִים. מִשְׁנְאִיךָ, אֵלוֹ שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂכָל הַשׁוֹנְאֵי אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹנְאֵי אֶת מִי שְׁאֵמֵר וְהָיָה הָעוֹלָם, שְׁנָאֲמַר (תהילים פג): "וּמִשְׁנְאִיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ", וְמִי הֵם? "עַל־עַמְךָ יַעֲרִימוּ סוֹד".

אבן עזרא על התורה

וְהַפְסוּק שְׁאֵמֵר וַיִּנָּסוּ מִשְׁנְאִיךָ אַחַר נִסְעוּ וְהָאָרֶץ הָיָה רְחוֹק מֵהֶם דְרָךְ שְׁנֵי הַדְּגָלִים, בְּכָל הַמְּסָעִים חוּץ מִזֶּה. כִּי הָאָרֶץ הָיָה נוֹסֵעַ לְפָנֵיהֶם, וְזֶה הָיָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּלִבְדוֹ. וְזֶה טַעַם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. וְכַמּוֹהוּ, וְלִכּוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַר אֵימָתָם. אֵין פִּירוּשׁוֹ שְׁהִלְכוּ בְיוֹם אֶחָד מִהֵלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׁהִלְכוּ שְׁהִלְכוּ מִהֵלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְיוֹם אֶחָד. וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׁהִלְכוּ מִהֵלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּיוֹם אֶחָד. וְהָיָה בְּמִדְבַר פָּאָרָן, שֶׁם כָּלֵל לְתַבְעֵרָה שְׁהוּא קְבוּרוֹת הַתְּאֵהוּ, וְלִחְצוֹת וְרַתְמָה וְהַפְּסוּק שְׁאֵמֵר כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְחַתֵּי לְשֵׁלָה. וְהַטַּעַם, הוּאֵיל וְדַעַת חֲנוּתֵינוּ, שְׁיַדְעַת הַמְּקוֹם שְׁחָנִינוּ שָׁם, לָכֵה אֲמָנוּ: וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינֵינוּ. לְהִרְאוֹת הַדְרָךְ. וְרַבִּים אֹמְרִים כִּי וְהָיִיתָ לְשׁוֹן עֶבֶר, רָמַז עַל הַעֲצָה שְׁתַּחַן לְמִשָּׁה, שְׁהִרְאָה לוֹ מַה שְׁלֹא יָדַע. וְזֶה טַעַם לְעֵינֵינוּ: וְטַעַם וַיֹּאמֶר אֵל נָא. וְכַבֵּר אָמֵר לוֹ כֶּף, וְלֹא הוֹעִיל. לְפִי דַעַתִּי שְׁהַמְּסָע הִרְאוּנוּ לְבָדוֹ לֹא הָיָה כְּשֶׁאֵר הַמְּסָעוֹת,

מִפְּרָשׁוֹ, וְזֶה טַעַם, וַיִּשְׁכַּח הָעֵנָן בְּמִדְבַר פָּאָרָן. וּפְרָשׁוֹ, וַיִּסְעוּ בְּרֹאשׁוֹנָה כִּי עַל פִּי מִשָּׁה נִסְעוּ, כִּי הָעֵנָן נִסַּע מִיָּד. וְזֶה לֹא יִתְכַּן, כִּי מִשָּׁה לֹא יִסוּר מִהָאָרֶץ. וְהָעֵד, וְהָיָה בְּנִסְעוֹ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, וּבְנַחֲחָה יֹאמֵר. וְהַנִּכּוֹן בְּעֵינֵי אֲשֶׁר אָמַרְתִּי. וְטַעַם וַיִּשְׁכַּח הָעֵנָן בְּמִדְבַר פָּאָרָן, שֶׁם כָּלֵל לְתַבְעֵרָה שְׁהוּא קְבוּרוֹת הַתְּאֵהוּ, וְלִחְצוֹת וְרַתְמָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 80)

שונא את מי שאמר והיה העולם (רש"י י, לה)

נאמר בתהלים "יקום אלקים ויפוצו אויביו". הרי שבחמש נאמר שם הנין; בפתובים נאמר שם אלקים; וברש"י – מי שאמר והיה העולם. ויש לבאר: בחמש מאיר השרש של "יפוצו אויביו" – שם הנין; בפתובים נמשך הדבר למטה יותר, שם אלקים, שהוא שרש ומקור להעלם של העולם; ובתורה **שבועל פה** נמשך הדבר לתוך העלם העולם עצמו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 73 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

שונאי ישראל – שונאי הקב"ה

וגטו משנאיה מפניו:

אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם (י, לה. ובפרש"י)

יש לעיין, מדוע הוציא רש"י את הכתוב מפשוטו, ופירש "משנאיה" על שונאי ישראל, הרי יש לומר בפשטות דקאי על שונאי הקב"ה?

ויש לבאר בזה, דהנה פשוט שלא מדבר כאן על מי שאינו מאמין בהקב"ה, דבאם אינו מאמין כלל בהקב"ה, איך אפשר שישנא אותו? ועל כרחק דמאמין הוא בהקב"ה.

אך אם כן, איך יתכן כלל מציאות של "שונאי ה'" ח"ו, הרי אם מאמין הוא בהקב"ה, וב"מי שאמר והיה העולם", יודע ממילא שכל חיותו וקיומו מגיעים מהקב"ה, ואיך שיך שתהיה לו שנאה ח"ו להשם יתברך?

ולכן מפרש רש"י שאכן לא מדבר כאן על שונאי הקב"ה בעצמו, דזהו דבר שאי אפשר להיות כלל, כי אם על שונאי ישראל, ו"כל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם". וק"ל.

(ועיין במקור הדברים בלקוטי שיחות, שבאר מדוע לא פ"י בן רש"י גם על "ויפוצו אויביו" שלפנ"ז). **אבן עזרא.**

(לו) ובגנה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי ישראל:

לו ובגמ' שרוהי אמר טוב יי שרי ביקרף בגו רבות אלפיא דישראל:

ז נ הוכיח פ

רש"י «שובה ה' • מנחם תרגמו לשון מרגוע, וכן (ישעיה ל): "בשובה נחת תנשעון". רבבות אלפי ישראל • מגיד, שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות. **אבן עזרא.**

יא (א) ויהי העם כמתאננים רע באוני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער בם אש יהוה ותאכל בקצה המחנה:

א ויהוה עמא כד מסתפקין ביש קדם יי ושמיע קדם יי ויהקף רגוה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושציאת בסניפי משריתא:

רש"י «**ויהי העם כמתאננים** • (ספרי) אין העם אלא רשעים, וכן הוא אומר (שמות יז): "מה אעשה לעם הזה". **ואומר** (ירמיה יא): "העם הרע הזה". **וכשהם כשרים, קרואים: "עמי", שנאמר** (שמות ה): "שלח את עמי" (מיכה ג): "עמי מה-עשיתי לך". **כמתאננים** • אין מתאננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האיה לפרש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יז): "כי תאנה הוא-מבקש". **רע באוני ה'** • תאנה שהיא רעה באוני ה', שמתפונים שתבוא באוניו ויקניט. אמרו: "אוי לנו, כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים, שלא נחנו מעוני הדרך". **ויחר אפו** • אני הייתי מתכנן לטובתכם, שתכנסו לארץ מיד. **בקצה המחנה** • במקצין שבהם לשפלות, אלו ערב רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר: בקצינים שבהם ובגדולים. **אבן עזרא.**

— אבן עזרא על התורה —

תנשעון. בן שובה ה' רבבות אלפי ישראל, שניחם ולא ירגזום מאויב. ודע פי רבבה, מגזרת רב. והשעם, כמו רבבה קצמח השדה נמתיד. ויתכן שנקרא עשרת אלפים כן, בעבור היותו מספר רב, על בן נסמכה מלת רבבות לאלפי. ומשה התפלל שניחם וישקט השם כל ישראל. ואם הם רבים:

כל הנבואות, לכפול במלות משונות, באשר אפרש בפרשת בלעם: **לו ובגנה**. בגוה הארון. ונכתב בה"א, כמו ה"א אלה. פי אותיות אהר"י מתחלפים: **שובה ה'**. אמר רבי יהודה הפנדקדק הראשון, פי כל שב ששעמו מגזרת תשובה, הוא פועל עומד, ולא יוצא בבנין הקל, רק אם היה טעמו בשלטה והשקט, כמו בשובה ונחת

ומפעים רבים. והעד, שלא הזכיר הכתוב בפרשת אלה מסעי במדבר פארן. ועוד אפרשנו: וטעם על פי ה'. בהריע בהצורות: **לה קומה ה'**. כדרך בני אדם לעמוד להלחם: וטעם ויפוצו. באשר יראו שקמת לעשות מלחמה, מיד יפוצו אויביו: מלת משנאיה. מהבנין הכבד הנוסף. והגוין קל להקל על הלשון: ויפוצו ויגיסו. כדרך

א ויהי העם. נסמכה זו הפרשה, כי אחר

(ב) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:
בּוֹצֵחַ עָמָּה עַל מֹשֶׁה וְעַל מֹשֶׁה קָדָם יי
וְאַשְׁתַּקְּעַת אֶשְׁתָּא:
וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:

ט"י < וַיִּצְעַק הָעָם אֶל-מֹשֶׁה • (ספר) מִשָּׁל לְמַלְךְ בְּשֶׁר-וְדָם שְׂבָעַס עַל בְּנוֹ, וְהִלֵּךְ הַבֵּן אֶצֶל אוֹהֲבוֹ שֶׁל אָבִיו וְאָמַר לוֹ: צֵא וּבְקֹשׁ עָלַי מֵאַבָּא. וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ • (שם) שְׁקָעָה בְּמִקוּמָהּ בְּאַרְץ, שְׂאֵלוֹ חֲזָרָה לְאַחַת הַרוּחוֹת – הַיְתָה מִקְפֹּלֶת וְהוֹלְכֶת כָּל אוֹתוֹ הַרוּחַ. אבן עזרא.

(ג) וַיִּקְרָא שְׁמֵי-הַמָּקוֹם הַהוּא תְּבַעְרָה כִּי-תַבְעֶרָה בָּם
אֵשׁ יְהוָה: אבן עזרא.
ג וַיִּקְרָא שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא דְלִקְתָּא אַרְי
דְּלִקְתָּ בְּהוֹן אֶשְׁתָּא מִן קָדָם יי:

(ד) וְהֶאֱסָפְסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הַתְּאוּוֹ תְּאוּוֹ וַיִּשְׁבוּ
וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאֱכָלְנוּ בֶּשָׂר:
ד וַיַּעֲרַבְרְבֵינוּ דִּי בִינֵיהוֹן שְׂאֵילוֹ שְׂאֵלְתָּא
וְתִבּוֹ וּבְכוֹ אָף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ מִן
יֵיכְלִנְנָא בְּסָרָא:

ט"י < וְהֶאֱסָפְסָף • אֵלוֹ עָרַב רַב שְׁנֶאֱסָפּוֹ עֲלֵיהֶם בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם. וַיִּשְׁבוּ • (שם) גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכּוּ עִמָּהֶם. מִי יֵאֱכָלְנוּ בֶּשָׂר • וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בֶּשָׂר? וְהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (שמות יב): "וְגַם-עָרַב רַב עָלֶיהָ אִתָּם וְצִאֵן וּבְקָר וְגו'". וְאִם תֹּאמַר: אֶכְלוּם, וְהֲלֹא בְּכַנְיֻסְתָּם לְאַרְץ נֶאֱמַר (במדבר לב): "וּמִקְנֵה רַב הָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֹבְדָן וְגו'". אֵלָּא שְׂמִבְקָשִׁים עֲלֵיָהּ. אבן עזרא.

(ה) זָכַרְנוּ אֶת-הַדְּגָה אֲשֶׁר-נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת
הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטְחִים וְאֶת-הַחֲצִיר וְאֶת
הַבְּצָלִים וְאֶת-הַשּׁוּמִים:
ה דְּכִירֵנוּ אֲנַחְנָא יְת נּוּנְיָא דְהוּנְיָא אֶקְלִין
בְּמִצְרַיִם מִגֵּן יְת בּוּצֵינְיָא וְיְת אֲבֻטְחֵינְיָא
וּכְרֵתֵי וּבּוּצְלֵי וְתוּמֵי:

ט"י < אֲשֶׁר-נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם • אִם תֹּאמַר שְׂמִצְרַיִם נוֹתְנִים לָהֶם דְּגִים חֲנָם, וְהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (שמות ה): "וְתִבְּרַן לֹא-יִנְתֵן לָכֶם". אִם תִּבְּרַן לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם חֲנָם, דְּגִים הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם חֲנָם? וּמָהוּ אוֹמֵר "חֲנָם"? חֲנָם מִן הַמִּצּוֹת (ספר). אֶת הַקִּשְׁאִים • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מָה הָמֵן מִשְׁתַּנֵּה לְכָל דְּבָר, חוּץ מֵאֵלוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהֵם קָשִׁים לְמַנִּיקוֹת. אוֹמְרִים לְאִשָּׁה: אַל תֹּאכְלֵי שׁוּם וּבְצָל מִפְּנֵי הַתֵּינוּקָה. מִשָּׁל לְמַלְךְ כּוֹ כְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי. הַקִּשְׁאִים • הֵם קוֹקוּמְבְּרוֹ"שׁ (גורקען) בְּלֶעֶז. אֲבֻטְחִים • בּוּרְק"שׁ. הַחֲצִיר • פְּרִישֵׁין פּוּרִיל"שׁ (לויד), וְתַרְגוּמוֹ יְת בּוּצֵינְיָא וְכו'. אבן עזרא.

(ו) וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יְבַשָּׁה אֵין כָּל בְּלֵתֵי אֶל-הָמֵן עֵינֵינוּ:
ט"י < אֶל-הָמֵן עֵינֵינוּ • מִן בְּשַׁחַר מִן בְּעָרְב. אבן עזרא.
ו וְכַעַן נִפְשָׁנָא תֵּיבָא לִית כָּל מַדְעָם אֶלְהָן
לְמִנְא עֵינְנָא:

אבן עזרא על התורה

שְׂנֶסַע הָאָרוֹן מֵהַר סִינֵי חָנוּ בְּקִבְרוֹת
הַתְּאוּוֹ. וְהָיָה סֶפֶר מַה שְׂאָרַע שָׁם:
כְּמִתְאוּנְנִים. מְגֻזְרֵת אוֹן. וְכֵן מִחֻשְׁבוֹת
אוּגָף. וְשָׂעַם וַיִּשְׁמַע ה'. שְׂדָרוֹ דְּבָרֵי
אָן: וְתֹאכַל. מְלַעִיל, כְּמוֹ וַיֹּאמֶר.
וּבְמִקְרָח מְלָרַע, הַפָּךְ הַלְשׁוֹן. וְכֵן
מְצָאנוּ:
ב וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה. כְּפִיּוֹס: וַתִּשְׁקַע

הָאֵשׁ. כְּטַעַם וּתְכַבְּהָ. וְאֵין לוֹ אַחַר:
ג תְּבַעְרָה. עוֹד אֶפְרָשְׁנוּ:
ד וְהֶאֱסָפְסָף. שְׁנֶאֱסָפּוֹ אֶל יִשְׂרָאֵל, וְאֵינִם
מֵהֵם, וְהֵם עָרַב רַב. וְהַמְלָה כְּפוּלָה, כְּמוֹ
סְחָחַר חֲמֻרְמְרוֹ: וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכּוּ. אַחַר
הַתְּאוּוֹ: גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. עִמָּם:
ה הַדְּגָה. שֵׁם הַמַּיִן: חֲנָם. כְּזוֹל, כְּאֵילוֹ
הַיָּא חֲנָם: הַקִּשְׁאִים. כְּאֵל"ף תַּחַת ה"א

(ו) וְהָמֵן פְּזַרְע־גֶּד הוּא וְעֵינֹו פְּעִין הַבְּדֹלַח:

וּמִמָּנָה כָּבֵד זָרַע גֶּדָא הוּא וְחֲזוּהָ פְחִיו
בְּדֹלַחָא :

כ"ט - וְהָמֵן פְּזַרְע־גֶּד • מי שאמר זה לא אמר זה, ישראל אומרים: "בלתי אל-המן עינינו", והקדוש ברוך הוא הכתיב בתורה: "והמן פזרע גד וגו'". כלומר: ראו באי עולם על מה מתלוננים בני, והמן פך וכף הוא חשוב. פזרע-גד • עגל כגדא זרע קוליינדר". בדלח • שם אכן טובה קריסט"ל. אבן עזרא.

(ח) שְׂטוֹ הָעֵם וְלִקְטוּ וּטְחֲנוּ בְּרַחִים אוּ דְכוּ בְּמִדְכָה
וּבְשָׁלוֹ בַפְּרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם
לְשֵׁד הַשָּׁמֶן:

ח שִׂטִּין עֲמָא וְלִקְטִין דְּצָבִי טְחִין בְּרִיחִיא
אוּ דְצָבִי דְאִיף בְּמִדְכָתָא וּמְבַשְׁלִין לָהּ
כְּקִדְרָא וְעֵבְדִין יְתָה גְרִיזָן וְהוּא טַעְמָה
כְּטַעַם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא :

כ"ט - שטו • אין "שִׂט" אלא לשון טיול אישכניר, בלא עמל. וטחנו בריחים וגו' • לא ירד בריחים ולא בקדירה ולא במדוכה, אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבשלין. בפרור • קנורה. לשד השמן • לחלוח של שמן, כך פרו דונש. ודומה לו: (תהלים לב): "נהפף לשדי בתרבוני קיץ", והלמ"ד יסוד - נהפף לחלוחי בתרבוני קיץ. ורבותינו פרשוהו (ספרי) לשון שדים, אף אין ענין שדים אצל שמן. ואי אפשר לומר לשד השמן, לשון (דברים לב) וישמן ישורון, שאם פן היה המ"ם נקוד קמץ קטן (צירה) וטעמו למטה תחת המ"ם. עכשו שהמ"ם נקוד פתח קטן (סגול) והטעם תחת הש"יין, לשון שמן הוא, והש"יין הנקודה בקמץ גדול ואינה נקודה בפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. דבר אחר: "לשד" לשון נוטריקון: ליש שמן דביש - כעסה הנלוושה בשמן וקטופה בדבש. ותרגום של אונקלוס דמתרגום: "דליש במשחא" נוטה לפתורנו של דונש; שהעסה הנלוושה בשמן, לחלוחית שמן יש בה. אבן עזרא.

(ט) וּבְרִדַת הַפֶּלַל עַל־הַמַּחְנֶה לֵילָה יֵרֵד הַמֵּן עֲלָיו:

ט וּבְרִדַת טַלָּא עַל מְשִׁרִיתָא לֵילָא נַחַת
מִמָּנָה עֲלוּהִי :

(י) וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה אֶת־הָעַם בְּכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ
לְפֶתַח אָהֳלוֹ וַיַּחֲרִיף אֶף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי מִשָּׁה רָע:

י וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה יֵת עֲמָא כְּכֹן לְזַרְעֵיהוֹן גְּבֵר
בְּתַרְע מִשְׁפַּחָה וַחֲקַף רִגְזָא דִּי לְחֵדָא וּבְעֵינֵי
מִשָּׁה בִישׁ :

כ"ט - בכה למשפחתיו • משפחות משפחות נאספים ובוכים, לפרסם תרעמתן בגלוי. ורבותינו אמרו "למשפחתיו" - על עסקי משפחות של עריות הנאסרות להם (ספרי) • אבן עזרא.

(יא) וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל־יְהוָה לְמָה הֲרַעַתָּ לְעַבְדְּךָ
וְלָמָּה לֹא־מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת־מִשְׁאֵי
כָּל־הָעַם הַזֶּה עָלָי: אבן עזרא.

יא וַיֹּאמֶר מִשָּׁה קָדָם יְיָ לְמָא אַבְּאַשְׁתָּא
לְעַבְדְּךָ וְלְמָא לֹא אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ
לְשׁוּאַה יֵת מְטוּל כָּל עֲמָא הָדִין עָלָי :

אבן עזרא על התורה

השם. והנכון בעיני, שהלמ"ד לשד שורש, כמו נהפף לשדי. והוא הפך בתרבוני קיץ, והיא הלחה הנקבדת העולה למעלה מפל שמן, ויהיה השמן מלציל במשמעו: י בוכה למשפחותיו. שהתחברו המשפחות לכפות, כאשר יעשו בככותם על מת: איש לפתח אהלו. בפרהסיא: ובעיני משה רע. פעל עבר. או תחסר מלת היה:

אומרים חרדל, מגזרת גדין. ואנכי לא ידעתי: ח שטו העם. מגזרת משוט בארץ. וזה יורה, כי לא היה נופל זה עם זה, רק מפוזר ומפורד: בריחים. של הנד. ולא יתכן להפריד זה השם, כי משנים יהיו הריחים: במדוכה. עץ או אבן שזדכו בה. גם יתכן שיעשו עוגות מאשר ידוכו: עוגות. כמו ועשי עוגות: לשד. יש אומרים כי הלמ"ד נוסף, כלמ"ד שלאגן ושליו. ויהיה ראוי להיות השמן מלרע, בעבור שהוא תאר

הנטושה בכבד: אין כל חסרנו כל דבר: עינינו. כי מן השמים ירד: ז והמן. ספר הכתוב, חסרון דעת המתאווין. כי המן היה פזרע גד, והוא קל ללקוט, ויהיה נראה כי הוא לכן. ועוד, כי יוכלו לאכלו כאשר היה, גם לטחנו בריחים, ולעשות עוגות או לדכותו ולבשלו בפרור. ויש לו טעם נכבד, כמו לשד השמן. ועוד, היה יורד על מקום נקי, אחר שירחץ הטל את המקום: פזרע גד. סמוך, כמו נטע ששועים. גד. יש אומרים כספרתא, ויש

יב האב אָנָא לְכָל עֲמָא הָדִין אִם בְּנֵי אַנּוּן דְאַמְרַת לִי סִבְרֵהִי בְתַקְפָּךְ כְּמָא דְמַסּוּבָר תְּרַבְּינָא יָת יִנְקָא עַל אַרְעָא דִּי קִימְתָא לְאַבְהָתוּהִי:

(יב) הַאֲנֹכִי הִרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדֹתֶיהוּ בִּי־תֹאמַר אֵלֵי שָׂאָהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאָמֶן אֶת־הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו:

כ"י < בִּי־תֹאמַר אֵלֵי • שָׂאָהוּ אוֹמֵר אֵלֵי שָׂאָהוּ בְּחִיקְךָ. וְהֵיכָן אָמַר לוֹ בֶּן? (שמות לב): "לָךְ נָחָה אֶת־הָעָם", וְאוֹמֵר (שמות ו): "וַיִּצְוֶם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עַל מַנְת שִׂיחֵיהוּ סוּקְלִים אֶתְכֶם וּמַחְרָפִים אֶתְכֶם. עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו • אֶתָּה אוֹמֵר לִי לְשֹׂאֲתֶם בְּחִיקִי. אבן עזרא.

יג מִנּוּן לִי בְּשָׂרָא לְמֵיחַב לְכָל עֲמָא הָדִין אַרְי כְּכֵן עָלֵי לְמֵימַר חַב לָנָא בְּסָרָא וְגִיכּוּל:

(יג) מִאִין לִי בְּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה בִּי־יִבְכּוּ עָלֵי לְאֹמֵר תְּנֶה־לָּנוּ בָּשָׂר וְנֹאכְלָהּ: אבן עזרא.

יד לִית אָנָא יָכִיל בְּלַחוּדֵי לְסוּבְרָא יָת כָּל עֲמָא הָדִין אַרְי וְקִיר מְנֵי:

(יד) לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשֹׂאֵת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה בְּי כְּבֹד מִמֶּנִּי: אבן עזרא.

טו וְאִם בְּדִין אֶת עֲבָד לִי קִטְלֵנִי כְעַן קִטּוּל אִם אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ וְלֹא אֶחְזִי בְּבִישְׁתִּי:

(טו) וְאִם־כָּכָה | אֶת־עֲשֵׂה לִי הֲרַגְנִי נֹא הֲרֹג אִם־ מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְאַל־אַרְאֶה בְּרַעְתִּי: פ

כ"ז < וְאִם־כָּכָה אֶת־עֲשֵׂה לִי • תִּשָּׂש כַּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּנִקְבָּה. כְּשֶׁהֲרָאָהוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַפְּרַעְנוֹת שֶׁהוּא עֲתִיד לְהִבְיֵא עֲלֵיהֶם עַל זֹאת, אָמַר לְפָנָיו: אִם בֶּן, הֲרַגְנִי תַחֲלָה. וְאַל־אַרְאֶה בְּרַעְתִּי • "בְּרַעְתָּם" הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב, אֲלֹא שֶׁכִּנָּה הַכְּתוּב. וְזֶה אֶחָד מִתְּקוּנֵי סוּפְרִים בַּתּוֹרָה לְכַנּוּי וּלְתַקּוּן לְשׁוֹן. אבן עזרא.

טז וְאוֹמֵר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ קְדָמִי שְׁבַעִין גְּבֻרָא מִסְבֵּי יִשְׂרָאֵל דִּי יָדַעַת אַרְי אַנּוּן סְבִי עֲמָא וְסִרְכּוּהִי וְתַדְבֵּר יְתֵהוּן לְמִשְׁפַּח וּמְנָא וְיַתְעַתְדוּן תַּמָּן עִמָּךְ:

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפְּהֶלְי שְׁבַעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעַת בִּי־הֵם וְקָנִי הָעָם וְשִׁטְרוּ וְלִקְחַת אֹתָם אֶל־אֶהָל מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ:

כ"ח < אֶסְפְּהֶלְי • הָרִי תִשׁוּבָה לְתַלְוּנְתְךָ שְׂאֲמַרְתָּ: "לֹא־אוּכַל לְבַדִּי". וְהַזְקֵנִים הֵרָאשׁוּנִים הֵיכָן הָיוּ? וְהָלֹא אִף בְּמִצְרַיִם יָשְׁבוּ עִמָּהֶם, שְׂנֵאָמַר (שמות א): "לָךְ וְאַסְפַּף אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל"? אֲלֹא בְּאֵשׁ תְּבַעֲרָה מֵתוֹ וְרֹאוּיִים הָיוּ מִסִּינַי לְכָךְ, דְּכִתִּיב (שמות כד): "וַיִּחְזוּ אֶת־הָאֱלֹהִים", שְׁנֵהֲגוּ קְלוֹת רֹאשׁ, כְּנוֹשָׁף פִּתּוֹ וּמְדַבֵּר בְּפָנָי הַמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ (ש): "וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ". וְלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְתַן אַבְלוֹת בְּמַתָּן תּוֹרָה וּפְרַע לָהֶם כְּאֵן. אֲשֶׁר יָדַעַת בִּי־הֵם וְגו' • אוֹתָן שְׂאֲתָה מְכִיר שְׁנַתְּמַנּוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם בְּעַבְדוּת פְּרָךְ וְהָיוּ מִרְחָמִים עֲלֵיהֶם וּמְכִים עַל יָדָם, שְׂנֵאָמַר (שמות ה): "וַיִּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" – עֲתָה יִתְּמַנּוּ בְּגִלְתָּן, כְּדָרְךָ שְׁנִצְטַעְרוּ בְּצִרְתָּן. וְלִקְחַת אֹתָם • קָחֵם בְּדְבָרִים: "אֲשִׁרְיֶכֶם שְׁנַתְּמַנִּיתֶם פְּרִנְסִים עַל בְּנֵי שֶׁל מְקוּם!". וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ • כְּדִי שִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּנְהָגוּ בָהֶם גְּדֻלָּה וְכַבּוֹד, וַיֹּאמְרוּ: חֲבִיבִין אֵלּוּ שְׁנַכְנִסוּ עִם מֹשֶׁה לְשַׁמַּע דְּבוּר מִפִּי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא (ספרי). אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

כְּמֹ לֹא. וְנִמְצָא מֵלֵת הֵן אֶתֶם מֵאִין: י"ד כִּי כְבֹד. פֻּעַל עָבַר, כְּמוֹ כִּי זָקַן וְצִחָק. אוֹ יַחְסַר, הוּא: אֶתָּה. לְשׁוֹן זָכַר וְנִקְבָּה, כְּמוֹ לָךְ. גַּם בְּךָ וְעִמָּךְ וְאֶתָּה לְשׁוֹן זָכַר לְבַדוֹ: טו הֲרַגְנִי. כְּמוֹ הִמִּיתֵנִי, זֶה עֲשֵׂה לִי בְּצַדְקָתְךָ, וּבְעֵבוּר פִּיּוּסִי. וְזֶה טַעַם, וְאִם בְּעֵינֶיךָ. כַּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי, שֶׁלַח נָא בְּיָדֶיךָ תִּשְׁלַח: וּמֵלֵת מִצְחֵי חִסְרַת אֶלְ"ף, וְרַבִּים כְּמוֹהָ. כִּי אִין תִּימָה לְחִסְרוֹן הַמֶּלֶךְ יְהוֹ"א: יב הִרִיתִי. הֲאֵנִי אָמַם: יִלְדֹתֶיהוּ. אוֹ אֲנִי אֲבִיחָם, כְּמוֹ יָלַד אֶת שֶׁלַח: שָׂאָהוּ. עַד כּוּאוֹ אֶל הָאֲדָמָה: יג מֵאִין. בְּמִ"ם, שָׁם מְקוּם. וְכֹלֵא מִ"ם,

מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ: וְאֵל אַרְאֶה. עוֹד בְּרַעַה שְׂאֲנִי בַּהּ. וְאִין צוּרְךָ לְחִתּוֹן הַסּוּפְרִים: טז אֶסְפְּהָ לִי. מְלָה זָרָה. וְיִסְכַּן שְׁהִיָּתָה כֵּן בְּעַבּוּר אוֹת הַגְּרוּן. וְכֵן עָרְכָה לְפָנָי הַתִּנְצָכָה: וְשׁוֹטְרֵיוֹ. כִּי יֵשׁ זְקֵנִים שְׁכָאוּ בְּקִימִים, וְאִינָם רְאוּיִם לְהִיָּת שׁוֹטְרִים. גַּם יֵשׁ שׁוֹטְרִים וְאִינָם זְקֵנִים:

כְּמוֹ לֹא. וְנִמְצָא מֵלֵת הֵן אֶתֶם מֵאִין: י"ד כִּי כְבֹד. פֻּעַל עָבַר, כְּמוֹ כִּי זָקַן וְצִחָק. אוֹ יַחְסַר, הוּא: אֶתָּה. לְשׁוֹן זָכַר וְנִקְבָּה, כְּמוֹ לָךְ. גַּם בְּךָ וְעִמָּךְ וְאֶתָּה לְשׁוֹן זָכַר לְבַדוֹ: טו הֲרַגְנִי. כְּמוֹ הִמִּיתֵנִי, זֶה עֲשֵׂה לִי בְּצַדְקָתְךָ, וּבְעֵבוּר פִּיּוּסִי. וְזֶה טַעַם, וְאִם בְּעֵינֶיךָ. כַּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי, שֶׁלַח נָא בְּיָדֶיךָ תִּשְׁלַח: וּמֵלֵת מִצְחֵי חִסְרַת אֶלְ"ף, וְרַבִּים כְּמוֹהָ. כִּי אִין תִּימָה לְחִסְרוֹן הַמֶּלֶךְ יְהוֹ"א: יב הִרִיתִי. הֲאֵנִי אָמַם: יִלְדֹתֶיהוּ. אוֹ אֲנִי אֲבִיחָם, כְּמוֹ יָלַד אֶת שֶׁלַח: שָׂאָהוּ. עַד כּוּאוֹ אֶל הָאֲדָמָה: יג מֵאִין. בְּמִ"ם, שָׁם מְקוּם. וְכֹלֵא מִ"ם,

(יז) וַיְרַדְתִּי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלֵתִי מִן־הָרוּחַ
אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׁמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אֹתְךָ בְּמִשְׁנֵא
הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אֶתְּהָ לְבַדְּךָ:

יז וְאַתְּגִלִּי וְאַמְלִל עִמָּךְ תִּמְן וְאַרְבִּי מִן רוּחַ
דְּעַלְךָ וְאַשְׁוִי עֲלֵיהוֹן וְיִסּוּכְרוּן עִמָּךְ בְּמִטּוּל
עֲמָא וְלֹא תִסּוּכְר אֶת בְּלַחֲוֹדְךָ:

יז"א וַיְרַדְתִּי • זו אחת מעשר ירידות הפתובות בתורה. ודברתי עמך • ולא עמהם. ואצלתי • כתרגומו "וארבי", כמו (שמות כד): "ואל-אצילי בני ישראל". ושמתי עליהם • למה משה דומה באותה שעה? לנר שמנח על גבי מנורה והפל מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום. ונשאו אותך • התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טרח בני, שהם טרחנים וסרכנים. וְלֹא־תִשָּׂא אֶתְּהָ לְבַדְּךָ • (ספר) הרי תשובה למה שאמר: "לא-אוכל אנכי לבדי". אבן עזרא.

(יח) וְאַל־הָעָם תֹּאמַר הֲתִקְדָּשׁוּ לְמַחַר וְאַכְלֵתֶם בָּשָׂר
כִּי בְּכִיתֶם בְּאֹזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר
כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאַכְלֵתֶם:

יח וְלַעֲמָא תִימַר אֲנִידְמַנּוּ לְמַחַר וְתִיכְלוּן
בְּסָרָא אַרְי בְּכִיתוּן קָדָם יי לְמִימַר מִן
יְכַלְנָנָא בְּסָרָא אַרְי טב לָנָא בְּמִצְרַיִם וְיִתֵּן יי
לְכוּן בְּסָרָא וְתִיכְלוּן:

יז"ב וְהִתְקַדְּשׁוּ • הזמינו עצמכם לפרענות, וכן הוא אומר (דמיה יב): "והקדשם ליום הרגה". אבן עזרא.

(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה
יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם:

יט לֹא יוֹמָא חַד תִּיכְלוּן וְלֹא תְרִין יוֹמִין וְלֹא
חֲמִשָּׁא יוֹמִין וְלֹא עֶשְׂרָא יוֹמִין וְלֹא עֶשְׂרִין
יוֹמִין:

(כ) עַד חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאִפְּכֶם וְהָיָה
לָכֶם לזֹרָא יַעַן כִּי־מֵאִסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם
וְתִבְכוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לְמָה זֶה יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם:

כ עַד יְרַח יוֹמִין עַד דִּי תִקּוּצוּן בַּה וְהָיָה לְכוּן
לְתַקְלָא חֲלָף דְּקָצְתוּן ית מִימְרָא דִּי
דְשַׁכְּנָתָה שְׂרִית בִּיגִיכוּן וּבְכִיתוּן קְדָמוּהִי
לְמִימַר לְמָא דְנָן נְפַקְנָא מִמִּצְרַיִם:

יז"ג עַד חֲדָשׁ יָמִים • זו בכשרים, שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה. ובכשרים הוא אומר: "הבשר עודנו בין שניהם" - כך היא שנויה בספרי, אבל במקילתא שנויה חלופ: הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום, והכשרים "הבשר עודנו בין שניהם". עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאִפְּכֶם • כתרגומו: "די תקוצון ביה". יהא דומה לכם פאלו אכלתם ממנו יותר מדאי, עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף. וְהָיָה לָכֶם לזֹרָא • (ספר) שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי רבי משה הדרשן ראיתי שיש מקום שקורין לחרב "זרא". אֶת־ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם • אם לא שנטעתי שכניתי ביניכם, לא גבה לבבכם לפגס לכל הדברים הללו. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

יז וַיְרַדְתִּי. הפכו גר באש, בתוך הענן: ודברתי אתך שם. וכאשר תשמע את הקול, ישמעו גם הם: ואצלתי. כטעם, אקח מאשר אצרך. ודע, כי הרוח כמו התקמה. ואם תנתן מחמת ראובן לשמעון, לא תחסר חכמת ראובן, רק נשארה פאשר היא. והמשל, בגר: יח התקדשו. נמצא לשבח ולגנאי, לשון התקדש. וכן היקדש, שהוא לשון טומאה: יט ולא יומים. פל: חמשה ימים. כנגד אצבעות היד האוכלים: עשרה. כפל בשתי ידיו, גם עשרים. כמשל האורים, יאכל כל מה שיאכל באצבעות ידיו ורגליו: כ חדש ימים. פירשתיו שישוב ערך

הלכנה באורה, פאשר היתה. וכן שנתים ימים: וטעם מאפכם. כי הריח באף, ויצא הריח מפנה ולא ימצא: לזרא. באל"ף תחת ה"א, כמו קראן לי מרא. כי אותיות אהוי" מתחלפין. וטעם לזרא. הוא דבר ור נתעב לתולדת, שלא הרגיל אדם בו:

(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בִקְרָבוֹ וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשׂוֹר אֶתְּן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:

כא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁית מֵאָה אֲלֵפִין גְּבֵרָא רִגְלָאָה עֲמָא דִּי אָנָא בִּינְיָהוֹן וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּסָרָא אֶתְּן לְהוֹן וְיִיכְלוּן יָרֵחַ יוֹמִין:

(כב) הַצֹּאן וּבִקְרָא יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אֵם אֶת־כָּל־דֹּגְוֵי הַיָּם יֹאסֶף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: פ

כב הַעֲזֹן וְתוֹרִין יתְנַסֶּסוּן לְהוֹן הַיִּסְפִּיקוּן לְהוֹן אֵם יָת כָּל נוֹגֵי יָמָא יתְכַנְשׁוּן לְהוֹן הַיִּסְפִּיקוּן לְהוֹן:

כ"א <הַצֹּאן וּבִקְרָא יִשְׁחַט • (ספר) זֶה אֶחָד מֵאַרְבַּעַה דְּבָרִים שֶׁהִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ, וְאִין רַבִּי שְׁמַעוֹן דּוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "שֶׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי... וְאַתָּה אֲמַרְתָּ: בְּשׂוֹר אֶתְּן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים הַצֹּאן וּבִקְרָא וְגו'". – הַכֹּל כְּמִשְׁמַעוֹ: מִי יִסְפִּיק לָהֶם? כְּעֵינֵן שְׁנַאֲמַר (ויקרא כה): "וּמִצָּא כְּדֵי גְאֻלְתוֹ". וְאִיזוֹ קָשָׁה: זוֹ, אוֹ (במדבר ט): "שְׁמַעוּ־נָא הַמַּרְיָם"? אֵלָא לְפִי שְׂלָא אָמַר בְּרַבִּים, חֲסַף לֹא הַכְּתוּב וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ, וְזוֹ שֶׁל מְרִיבָה הִתְּהַב בְּגִלּוּי, לְפִיכָף לֹא חֲסַף לֹא הַכְּתוּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֵס וְשְׁלוֹם, לֹא עֲלֵתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק כָּף! מִי שֶׁכְּתוּב בּוֹ (שם יב): "בְּכָל־בֵּיתִי נִאָּמֵן הוּא", יֹאמֵר: אִין הַמְּקוֹם מִסְפִּיק לָנוּ? אֵלָא כָּף אָמַר: "שֶׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי וְגו', וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשׂוֹר אֶתְּן" לְחֹדֶשׁ יָמִים, וְאַחַר כָּף תִּהְרַג אִמָּה גְדוּלָה כְּזוֹ! "הַצֹּאן וּבִקְרָא יִשְׁחַט לָהֶם" כְּדֵי שְׁיִתְרַגְוּ, וְתִהְיֶה אֲכִילָה זֹו מְסַפֶּקְתָּן עַד עוֹלָם? וְכִי שֶׁבְּחָף הוּא זֶה? אוֹמְרִים לֹא לְחַמּוֹר: "טַל כּוֹר שְׁעוֹרִים וְנִחְתָּף רֹאשְׁךָ"? הַשִּׁיבֹו הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: "וְאִם לֹא אֶתְּן, יֹאמְרוּ שְׁקֻצְרָה יָדִי. הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֶׁיֵּד ה' תִּקְצַר בְּעֵינֵיהֶם? יֹאכְדוּ הֵם וּמֵאָה כִּיּוֹצֵא בָהֶם, וְאַל תְּהִי יָדִי קֹצְרָה לְפָנֵיהֶם אֶפְלוֹ שְׁעָה אַחַת"! • אבן עזרא.

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִיד יְהוָה תִּקְצַר עֲתָה תְרַאֶה הַיִּקְרָף דְּבָרֵי אִם־לֹא:

כג וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הַמִּימְרָא דִּי יתְעַכֵּב כְּעַן תַּחֲזִי הַיְצַרְעֻנְךָ פְּתַגְמֵי אִם לֹא:

כ"ב <עַתָּה תְרַאֶה הַיִּקְרָף דְּבָרֵי • רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא אוֹמֵר: אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטַּפֵּל, מֵאַחַר שְׂאִינֵן מְבַקְשִׁים אֵלָא עֲלִילָה לֹא תִסְפִּיק לָהֶם, סוֹפֵן לְדוֹן אַחְרִיךָ; אִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם בְּשׂוֹר בְּהֵמָה גְּסָה, יֹאמְרוּ: דְּקָה בְּקִשְׁנוּ, וְאִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם דְּקָה, יֹאמְרוּ: גְּסָה בְּקִשְׁנוּ, חִיָּה וְעוֹף בְּקִשְׁנוּ, דְּגָיִם וְחַגְבִּים בְּקִשְׁנוּ! אָמַר לֹא: אִם־כֵּן יֹאמְרוּ שְׁקֻצְרָה יָדִי. אָמַר לְפָנָיו: הַרִינִי הוּלָף וּמְפִיסֵן. אָמַר לֹא: "עַתָּה תְרַאֶה הַיִּקְרָף דְּבָרֵי" – שְׂלָא יִשְׁמַעוּ לָךְ. הַלָּךְ מֹשֶׁה לְפִיסֵן (זֶה קָאֵי גַם לְרִש"י לְעִיל). אָמַר לָהֶם: הִיד ה' תִּקְצַר? (תהילים עח) "הֵן הַכֶּה־צוּר וַיַּזּוּבוּ מִים וְגו', הַגֵּם־לַחֵם יוֹכַל־תֵּת". אָמְרוּ: פִּשְׁרָה הִיא זוֹ, אִין בּוֹ כַח לְמִלְאוֹת שְׂאֻלְתָּנוּ. וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר: "וַיֹּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם", בִּינֵן שְׂלָא שְׁמַעוּ לֹא: וַיִּאָּסֵף שְׁבַע־עִים אִישׁ וְגו' • אבן עזרא.

(כד) וַיֹּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיִּאָּסֵף שְׁבַע־עִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:

כד וַיִּנְפַק מֹשֶׁה וּמְלִיל לַעֲמָא יָת פְּתַגְמֵיא דִּי וּכְנֵשׁ שְׁבַע־עִין גְּבֵרָא מְסַבֵּי עֲמָא וְאָקַם יְתֵהוֹן סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁפָּנָא:

כ"ג <כָּא שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי. וְאִין צוֹרֵף לְהַזְכִּיר הַפְּחוּתִים. וְרַבִּים פִּרְשׁוּ זֹאת הַפִּרְשָׁה, לְטַעְמִים רַבִּים. יֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי מֹשֶׁה אָמַר מַה שִּׁיאֲמָרוּ לֹא יִשְׂרָאֵל, בַּעֲת שִׁישְׂאֵלוּ מַה הוּא הַכְּשֶׁר. וְהַתְּשׁוּבָה שִׁיאֲמַר

לָהֶם אִין לְכֶם צוֹרֵף לְשֹׂאֵל: כְּב וּמִצָּא לָהֶם. כְּדָבָרֵי הַמְּתַרְגֵּם אֲרַמִּית. וַיְמָה נִכְבַּד דְּרֵשׁ קְדַמוּנִין, בְּמִלַּת יִשְׁחַט עַל הַבְּהֵמָה, וַיֹּאסֵף עַל הַדָּג: כְּג הִיד ה' תִּקְצַר. וְלֹא אַדַּע לְמָה הַצְּרָה

זֹאת, רַק הַדָּבָר כְּמִשְׁמַעוֹ. כִּי מֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי הַשֵּׁם יְחַדֵּשׁ אוֹת אוֹ מוֹפֵת, כִּי אִם לְהַצְדִּיק נְבִיאָו, כְּאֶשֶׁר אָפְרָשׁ: הַיִּקְרָף. כְּמוֹ וַיִּקַּר מִקְרָה: כְּד וַיֹּצֵא מֹשֶׁה. מֵאֵהָל מוֹעֵד: וַיִּנְאָץ. עַל

כה ואתגלי יי בעננא ומליל עמה ורבי מן רוחא די עלוהי ויהב על שבועין גברא סביא והיה פד שרת עליהון רוחא דנבואה ומתנבאין ולא פסקין:

(כה) וַיֵּרֶד יְהוָה | בַּעֲנַן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר מִן־הַרֹחַ | אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֶּן עַל־שְׁבָעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנֹחַ | עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ:

ט"ו - ולא יספו • לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו, כך מפרש בספרי. ואונקלוס תרגם: "ולא פסקין", שלא פסקה נבואה מהם.

כו ואשתארו תרין גברין במשריתא שום חד אלדד ושום תננא מידד ושרת עליהון רוחא דנבואה ואנון בכתביא ולא נפקו למשכנא ואתנבאו במשריתא:

(כו) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד | אֶלְדָּד | וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיַּדְד וַתִּנַּח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּפִּתְּחַיִם | וְלֹא יָצְאוּ הָאֶהָלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:

ט"ז - וישארו שני אנשים • מאותן שנבחרו. אמרו: אין אנו פדאין לגדלה זו. והמה בפתחים • במבשרים שבהם לסנהדרין. ונכתבו כלם נקובים בשמות ועל ידי גורל; לפי שהחשבון עולה ל"ב שבטים ששה ששה לכל שבט ושפט, חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה: אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה? נטל שבועים ושפתיים פתקין וכתב על שבועים "זקן", ועל שנים חלק. וברר מכל שבט ושפט ששה, והיו שבועים ושפתיים. אמר להם: טלו פתקיקם מתוך קלפי. מי שעלה בידו "זקן" נתקדש, ומי שעלה בידו חלק, אמר לו: המקום לא חפץ בך. אבן עזרא.

כז ויהיט עולמא וחי למשה ואמר אלדד ומידד מתנבאין במשריתא:

(כז) וַיִּרְץ הַנַּעַר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיַּדְד | מֵתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה:

ט"ח - וירץ הנער • יש אומרים: גרשום בן משה היה. אבן עזרא.

כח ואתב יהושע בר נון משמשנה דמשה מעולמותה ואמר רבוני משה אסרנזן:

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ וַיֹּאמֶר | אֲדֹנָי מֹשֶׁה כֹּלְאִים:

ט"ט - כלאים • (סנהדרין 1) הטל עליהם צרכי צבור והם פלים מאליהם. דבר אחר: תגם אל בית הכלא, לפי שהיו מתנבאים: משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ. אבן עזרא.

כט ואמר לה משה הקנאתי את מקני לי רעינא פון ויהון כל עמא דיני נביאן ארי יתן יי ית רוחא דנבואתה עליהון:

(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְּקַנָּא אֶתְּהָ לִּי וּמִי יִתֶּן כֹּל־עַם | יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֶּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:

ס" - המקנא אתה לי • הקנאתי אתה מקנא? לי • כמו "בשבילי". כל לשון "קנאה" - אדם הנותן לב על הדבר, או לנקם או לעזר אנפרמנט בלעז, אוחוז בעבי המשא. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

השניות. והנכון בעיני, שהוא מבחוריו הוא מהמבוקרים לשרת משה, כי אחרים יש עמו. ודע כי מלת בחור בלשון רבים, פעם תשפתה ופעם לא תשפתה. וכן מלת סריס, אולי הם שני משקלים: כלאים. נפתח הלמד, בעבור אות הגרון הבא אחריו: כט ונפתחה ה"א המקנא. והנה ראוי להיותו בשנ"א ובפתיח, ובעבור היותו תחת המ"ם שגא נע, ושני שואים נעים,

ממחנה ישראל אל אהל מועד: כו וירץ הנער. בה"א, הוא הנודע לשרת משה חוץ מיהושע. פי שרות יהושע איננו פשרות כל נער: כח מבחוריו. יש אומרים שפירושו מבחורתו. והטעם שלא אמר כדברי זקן. ויש מדיבקים מבחוריו עם משרת משה. והטעם, ששרת אותו מיום שהיה בחור. וזה איננו נכון, פי זה המעשה היה בשנה

דעתי, מהבגן הכבד הנוסף. וי"ו ויתנבאו, כפ"א רפה בלשון ישמעאל: ולא יספו. פעם שנית. וכן קול גדול ולא יסף. ולא יסף עוד לדעתה. ואין מדקדוק הלשון להיותו מגזרת פן תספו בכל טעמתם. אמרו חכמים ז"ל שלקח משה מכל שבט ששה, והנה שנים ושבעים. ובעבור שאמר לו השם שבעים איש, הניח השנים. וזה נכון: כו והמה בפתחים. בתחלה: ולא יצאו.

♦ שבת קודש ט"ז סיון ♦

(ב) וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
לְוַאֲתַכְנֹשׁ מֹשֶׁה לְמִשְׁרֵיתָא הוּא וְסַבִּי
יִשְׂרָאֵל:

כ"ט"א וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה • מִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. אֶל־הַמַּחֲנֶה • נִכְנְסוּ אִישׁ לְאַהֲלוֹ. וַיֹּאסֶף • לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבֵּית,
כְּמוֹ (דברים כב): "וַאֲסַפְתוּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ". וְאָב לְכֻלָּם (תהילים ט): "יִצְבֹּר וְלֹא־יִדַע מִי אֶסְפֶּם". מְלַמֵּד, שֶׁלֹּא הֵבִיא
עֲלֵיהֶם פְּרַעְנוֹת עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצַּדִּיקִים אִישׁ לְאַהֲלוֹ (ספד) • אבן עזרא.

(ג) וְרוּחַ נֹסַע | מֵאֵת יְהוָה וַיִּגְזוּ שְׁלֹיִם מִן־הַיָּם
וַיִּטְּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה בְּדַרְךְ יוֹם כֹּה וּבְדַרְךְ יוֹם כֹּה
סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֲמַתִּים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ:

כ"ט"ב וַיִּגְזוּ • וַיִּפְרִיחַ, וְכֵן (תהילים ז): "כִּי גִז חִישׁ". וְכֵן (נחום א): "נִגְזְרוּ וְעָבְרוּ". וַיִּטְּשׁ • וַיִּפְשֹׁט, כְּמוֹ (שמואל א ז):
"וְהִנֵּה נֹטְשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ", (יחזקאל כט): "וַיִּנְשְׁתִּיךְ הַמַּדְבָּרָה". וּכְאֲמַתִּים • פּוֹרְחוֹת בְּגִבָּה עַד שֶׁהָן
כָּנְגַד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵהָא טוֹרַח בְּאַסִּיפְתָּן, לֹא לְהַגְבִּיחַ וְלֹא לְשַׁחוֹת (ספד) • אבן עזרא.

(ד) וַיִּקָּם הָעָם פְּלִי־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל
יוֹם הַמַּחֲרָת וַיֹּאסְפוּ אֶת־כְּתִיב הַשְּׁלֹו קְרִי הַשְּׁלֹו
הַמְּמַלְעִים אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמֻרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׁמוֹחַ
סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:

כ"ט"ג הַמְּמַעִיט • מִי שֶׁאֶסַף פְּחוֹת מִכֻּלָּם, הַעֲצָלִים וְהַחֲגֻרִים, אֶסַף עֲשָׂרָה חֲמֻרִים. וַיִּשְׁטְחוּ • עָשׂוּ אוֹתָם
מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין • אבן עזרא.

(ה) הַבָּשָׂר עוֹדֵנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֵם יִפְרַת וְאַף יְהוָה
חָרָה בָּעָם וַיִּדַּי יְהוָה בָּעָם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:

כ"ט"ד טָרֵם יִפְרַת • כְּתַרְגוּמוֹ: "עַד לֹא פָסַק". דָּבָר אַחֵר: אֵינּוּ מִסְפִּיק לְפַסְקוֹ בְּשִׁנּוּי, עַד שֶׁנִּשְׁמַתוּ יוֹצְאָה. אבן עזרא.

(ו) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֻרוֹת הַתְּאוּה
כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמֵּתָאוּיִם: אבן עזרא.

(ז) מִקְבָּרוֹת הַתְּאוּה נִסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיְהִיו
בְּחֲצֵרוֹת: אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

לֹא יִתְחַבְרוּ לְעוֹלָם: וּמֵלֶת מִי יִתֵּן. כְּשׁוֹאֵל
חֲפֵץ בְּדָבָר. כְּאוֹמֵר מִי יִתֵּן לִי זֹאת הַשְּׂאֵלָה
וְהַחֲפֵץ:
ל וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה. הִלָּךְ בְּלוּיִי עִם הַזִּקְנִים,
לְחֻלּוֹק לָהֶם כְּבוֹד:
לֹא וְרוּחַ נֹסַע. יוֹם שְׁנֵי: וַיִּגְזוּ. יִפְרַת, כְּמוֹ
גִזִּי נִזְרָף. וּמִגְזֵרָת, וְגַז צֹאנָךְ: וְטַעַם וַיִּגְזוּ.

לֹב וַיִּשְׁטְחוּ. כְּמוֹ וַיִּפְרְשׂוּ. וְכֵן שִׁטְחִיתִי
אֵלֶיךָ פְּפִי. וְאִם הֵם שְׁנֵי בְּנֵינִים:
לִג מִכָּה רַבָּה. דָּבָר הֵיחָ:
לִד וַיִּקְרָא. הַקּוֹרָא, אוֹ מֹשֶׁה: קָבְרוּ.
הַקּוֹבְרִים, כְּמוֹ וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף:
לֵה נִסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת. אֶל חֲצֵרוֹת הַדָּרָךְ
קָצְרָה: וְטַעַם וַיְהִיו בְּחֲצֵרוֹת. דָּבָק עִם

שִׁהִיו בְּשִׁפְתַי הֵינִי רַבִּים פְּחוֹל, וְהִנֵּה גִזוּ
מֵהֶם. וּמֵלֶת וַיִּגְזוּ, מִפְּעֻלֵי הַכֶּפֶל. כְּמוֹ וַיִּחַם
בְּשׂוֹר הַלָּד: וַיִּטְּשׁ. כְּמוֹ וַיִּפְרֹשׁ. וְהַטַּעַם,
כְּדָבָר נָטוּשׁ אֵין כַּח בּוֹ לְסוּר. וְכֵן, וְהֵינִי
נְטוּשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: סְבִיבוֹת
הַמַּחֲנֶה. בְּלִבְד. גַּם הַטַּעַם שֶׁהִיָּה כְּאֲמַתִּים
בְּכָל מָקוֹם, גְּבוּת אוֹ שֶׁפֶל:

יב (א) וַתְּדַבֵּר מְרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁהַ עַל-אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח בִּי-אִשָּׁה כְּשִׂית לָקַח:

ט"ז וַתְּדַבֵּר • (ספרי) אין "דבור" בכל מקום אלא לשון קשה. וכן הוא אומר (בראשית מב): "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות". ואין "אמירה" בכל מקום אלא לשון תחנונים. וכן הוא אומר (בראשית ט): "ויאמר אל-נא אחי תרעו", (במדבר יב): "ויאמר שמעו-נא דברי". כל "נא" לשון בקשה. וַתְּדַבֵּר מְרִים וְאַהֲרֹן • (ספרי) היא פתחה בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הפתוח תחלה. ומנין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה? רבי נתן אומר: מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה: "אלדד ומידד מתנבאים במחנה", כיון ששמעה צפורה, אמרה: "אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני!". ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתפונה לגנותו, כך נענשה, קל וחמר למספר בגנותו של חברו. **האשה הכשית** • (שם) מגיד, שהכל מודים בפינה, בשם שהכל מודים בשחרותו של כושי. **כשית** • בגימטריא: יפת מראה. **על-אדות האשה** • על אודות גרושיה. **כי-אשה כשית לקח** • מה תלמוד לומר? אלא יש לה אשה נאה בפינה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא בפינה, אבל זאת נאה בכל. **האשה הכשית** • על שם נזיה נקראת "כושית", כַּאֲדָם הַקּוֹרָא אֶת בְּנוֹ נָאָה: "כושי", כדי שלא תשלט בו עין רעה. **כי-אשה כשית לקח** • ועתה גרשה. **אבן עזרא**.

יב (ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֲדֹת-בְּמִשְׁהַ דְּבַר יְהוָה הֲלֹא גַם-בָּנֵנו דָּבַר וַיִּשְׁמַע יְהוָה:

ט"ח הֲרֶק אֶף • עמו לבדו דבר ה'. **הלא גם-בנו דבר** • ולא פירשנו מדרך ארץ. **אבן עזרא**.

יב (ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה: ׀

ט"ט עָנִיו • שָׁפֵל וְסִבְלָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 38-30 - מתוך 'לקראת שבת')

מעלת הענוה דמשה רבנו

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על-פני האדמה: (במדבר יב, ג)

ולכאורה אינו מובן כלל: הרי משה הוא שקבל תורה מסיני והקב"ה למדו תורה מ' יום ונתנה לו התורה במתנה ולפני זה הוציא את בני ישראל ממצרים, ובכל עת שרצה דבר עם השכינה, ועוד מעלות רבות, ואיך שיהיה עניו מכל האדם? ומבאר בזה דעם היות שמשה הכיר במעלתו וידע שהוא גבוה במעלה מכל אדם, מכל מקום היה עניו, מפני שידע שכל מעלותיו נתנו לו מלמעלה, וחשב שאם הכחות האלו היו אצל יהודי אחר היה גם כן במעלה ומדרגה זו, ויכול להיות שהיה מגלה את הכחות יותר, ומפני זה היה עניו בפני כל אחד ואחד.

אבן עזרא על התורה

וַתְּדַבֵּר מְרִים, כי בעבורה לשבו שם, כי כן כתוב: **א וַתְּדַבֵּר מְרִים**. היא דברה, גם אהרן הסכים או התירש, על כן נענש: וטעם **וַתְּדַבֵּר**. עם ב"ת דרך גנאי, כמו וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְהֵים. גם ימצא לשבת. גם בדרך נבואה. יש אומרים כי משה קלף על כוש, ולקח כושית. והמתרגם אמר, שפירטא. וטעמו לשון כבוד, פֶּאֶשֶׁר יִקְרָאוּ הַיִּשְׁמְעָאִילִים לַזֵּפֶת, הַלְכָן. גם אנהני נקרא העור, סגי נהור. והנה לא יתכן שנקרא שם שהוא לשבת, להפכו לגנאי. ויש אומרים, כי כוש כן מיני הוא שאול. וכן הלא כגני כושיים. וכבר פירשתי. והישר בעיני, שזו הכושית היא צפורה, כי היא מדינית, ומדינים הם ישמעאלים, והם דרים באֲהָלִים. וכן כתוב, יִרְגְּזוּן וְרִיעוּת אֶרֶץ מִדְיָן. ובעבור חום השמש, אין להם לבן כלל. וצפורה היתה שחורה, ורומה לכושית: וטעם כי אשה כשית לקח. זה

הדבור שדברה מרים. ומה נכבד דברי קדמונינו שאמרו על הדקנים, אשריהם ואוי לנשיהם. והנה חשדו משה, כי לא נמנע לשכב עם צפורה רק בעבור שאיננה זפה: **ב וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֶף בְּמִשְׁהַ**. הביאה ראיה, כי לא עשה זה לקדושת השם, כי הם היו נביאים, ואין המשכב אסור להם: **הֲרֶק אֶף**. והאחד יספיק. רק הוא דרך צחות. כמו, המבלי אין קברים: **וַיִּשְׁמַע ה' וְאָם** דברו בסתר:

אף עדין צריך באור: הניחא לגבי כחות הנפש, אף לגבי מעלתו העקרית של משה לגבי כל האדם אשר על פני האדמה שהיא הנבואה ש"לא קם נביא עוד בישראל כמושה", לא שיה לומר שאדם אחר היה מגלה כחות אלו יותר מבמושה, כי נבואה לא שיכת לעבודת האדם, כי אם מעלה ומדרגה נגלית הנתנת מלמעלה, ומפני מה היה משה עניו מאד (שפי הכנעה) לגבי כל האדם?

ויש לומר שיש ב' סוגי ענוה, יש ענוה על פי השבון וטו"ד (וכמו שנת"ל במשה) ויש ענוה עצמית שלמעלה מחשבונות שכליים, ע"ד מה שנאמר על הקב"ה "במקום גדלתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו" - והרי על הקב"ה לא שיה לומר שאוהי ענוה על פי השבון (ח"ו), אלא היא ענוה עצמית, וענוה זו היתה למשה רבנו, דנוסף על זה שהיה לו את מעלת הענוה על פי השבון, היה לו אף את מעלת הענוה בעצם, דגם כאשר מצד השכל אין נתינת מקום כלל לענוה - וכמו בענין הנבואה שבו - מפל מקום היה בטל לגבי כל אדם, "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". **אבן עזרא.**

(ד) ויאמר יהוה פתאם אל־משה ואל־אהרן ואל־מרים צאו שלשתכם אל־אהל מועד ויצאו שלשתם:

ט"ז פתאם • נגלה עליהם פתאם והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים: מיים, מיים, להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור. **צאו שלשתכם • מגיד, ששלשתן נקראו בדבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר ולאזן לשמע.** **אבן עזרא.**

(ה) וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם:

ט"ח בעמוד ענן • (ס) יצא יחיד, שלא כמדת בשר ודם: מלך בשר ודם כשיוצא למלחמה, יוצא באוכלוסין. וכשיוצא לשלום יוצא במעטים. ומדת הקדוש־ברוך־הוא יוצא למלחמה יחיד, שנאמר (שמות טו): "ה' איש מלחמה". ויצא לשלום באוכלוסין, שנאמר (תהלים סח): "רכב אלהים רבתים אלפי שנאן". **ויקרא אהרן ומרים •** שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר לקראת הדבור. **ויצאו שניהם •** ומפני מה משכן והפרידן ממשה? לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכלו שלא בפניו. וכן מצינו בנח: שלא בפניו, נאמר (בראשית ז): "איש צדיק תמים". ובפניו נאמר (ס): "כי אתך ראיתי צדיק לפני". דבר אחר: שלא ישמע בנזיפתו של אהרן.

(ו) ויאמר שמעו־נא דברי א־יהוה נביא־כם יהוה במראה אליו אתודע בחלום א־דבר־בו:

ט"ט שמעו־נא דברי • אין "נא" אלא לשון בקשה. **אם־יהיה נביא־כם •** אם יהיו לכם נביאים. **ה' במראה אליו אתודע •** שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחדיון. **אבן עזרא.**

(ז) לא־כן עבדי משה בכל־ביתי נאמן הוא: אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

ג ענו מאד. במשקל שלו. והטעם, שלא בקש גדולה על אהיו:
ד פתאום. המ"ם נוסף, כמ"ם שלשום. והוא מגזרת פתי, דבר שלא עלה על לב: **צאו שלשתכם ויצאו שלשתם.** כל אחד מאהלו. והנה דרך כלל, ואחר פן פרט, וירד ה' בעמוד ענן ויקרא אהרן ומרים, ומשה שומע:
ו שמעו נא. כמו עתה: **נביא־כם •** מי שיהיה מכם נביא ה': **במראה •** פירוש, אם היה נביאכם שהוא נביא ה', כמו והנבואה עודד הנביא. האהלה שרה אמו. כסאף אלהים

עולם: **במראה •** במקראות הלילה: **בחלום א־דבר־בו.** כפול, כדרך הנבואות:
ז **בכל ביתי נאמן הוא.** טעמו, כבן בית שיכנס בלא רשות. ואם יצטרך ידבר צרכיו, ואתם כאשר אתודע לכם בחלום, תדעו. ואם לא, אין לכם רשות לשאול:

(ח) פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֵּר־כֹּז וּמְרָאָה וְלֹא בְחֵידוֹת וּתְמִנַּת יְהוָה יִבִּיט וּמִדְּוַע לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְמִשָּׁה:

ח ממלל עם ממלל מללנא עמה בחזו וְלֹא בְחֵידוֹן וּדְמוּת יִמְרָא דִּי מְסַתְפֵּל וּמָא דִּין לֹא דְחֵלְתוֹן לְמַלְלָא בְּעַבְדֵי בְּמִשָּׁה:

כ"י פֶּה אֶל־פֶּה • אֲמַרְתִּי לוֹ (הַכְרַח לְפָרֶשׁ כֶּף, דְּאֵלוּ כְּפִשׁוּטוֹ שִׁפָּה אֵל פֶּה הַזֶּכֶר לְשִׁבְתָּ, אִם־כֵּן הָיָה אִזּוֹ פֶּה אֶל־פֶּה מִמֶּשׁ כְּפִשׁוּטוֹ. וְזֶה אֵי אֶפְשֶׁר, דְּהָא כְּתִיב בְּסוּף נִשְׂא: "מְדַבֵּר אֵלָיו", וְעֵינֵי שָׁם בְּרִשְׁ"י, אֵלֹא פֶּה אֶל־פֶּה פְּרוּשׁוֹ: אֲמַרְתִּי לוֹ לְפָרֶשׁ כּוֹ. וּפֶה אֶל־פֶּה לֹא דְוִקָא אֵלֹא רְצָה לְזַמֵּר בְּהִדְיָא, וְדוּק) לְפָרֶשׁ מִן הָאִשָּׁה. וְהֵיכָן אֲמַרְתִּי לוֹ? בְּסִינֵי (דְּבִרִים ה): "לֵךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם, וְאַתֶּם פֶּה עֲמַד עִמָּדֵי". וּמְרָאָה וְלֹא בְחֵידוֹת • וּמְרָאָה זֶה מְרָאָה דְּבוּר, שְׂאֵנִי מְפָרֶשׁ לוֹ דְּבוּרֵי בְּמְרָאִית פְּנִים שְׁבוּ וְאִינִי סוֹתְמוֹ לוֹ בְּחֵידוֹת, כְּעֵנֵן שְׂנָאֵמֶר לִיחְזַקְאֵל (יחזקאל י): "חֹדֵר תְּהִי וְגוֹ". יְכוּל מְרָאָה שְׂכִינְהָ? תְּלַמּוּד לְזַמֵּר (שְׁמוֹת ל): "לֹא תוּכַל לְרִאֵת אֶת־פָּנָי". וְתְמִנַּת ה' יִבִּיט • זֶה מְרָאָה אַחֲרֵיכֶם, כְּעֵנֵן שְׂנָאֵמֶר (ש) "וְרִאִיתְ אֶת־אַחֲרָי". בְּעַבְדֵי בְּמִשָּׁה • אִינוּ אוֹמֵר "בְּעַבְדֵי מִשָּׁה", אֵלֹא "בְּעַבְדֵי בְּמִשָּׁה". בְּעַבְדֵי, אֶף־עַל־פִּי שְׂאִינוּ מִשָּׁה. בְּמִשָּׁה, אֶפְלוּ אִינוּ עַבְדֵי, כְּדָאֵי הֵייתֶם לִירָא מִפְּנֵיו, וְכַל שִׁפְן שְׁהוּא עַבְדֵי, וְעַבְד מֶלֶךְ - מֶלֶךְ, הָיָה לָכֶם לְזַמֵּר: אֵין הַמֶּלֶךְ אוֹהֵבוּ חֲנָם (ספרי תנחומא). וְאִם תְּאֵמְרוּ: אִינִי מְכִיר בְּמַעֲשָׂיו - זֶה קָשָׁה מִן הִרְאִשׁוּנָה. אֲבָן עוֹרָא.

(ט) וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּם וַיִּלְךְ:

ט ויתקיף רגזא דיי בהון ואסתלק:

כ"י וַיִּחַר־אַף ה' בָּם וַיִּלְךְ • מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעַם סְרַחֲוֹנָם, גָּזַר עֲלֵיהֶם נִדְוִי, קַל וְחֹמֶר לְבִשְׂר־וֹדָם, שְׁלֹא יִכְעַס עַל חֲבֵרוֹ עַד שִׁיִּדְעֵנוּ סְרַחֲוֹנוֹ. אֲבָן עוֹרָא.

(י) וְהֵעֵנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מְרִים מִצְרַעַת בְּשַׁלֵּג וַיִּפֹּן אֶהָרָן אֶל־מְרִים וְהִנֵּה מִצְרַעַת:

י וועננא אסתלק מעלוי משכנא והא מרים חזרא פתלגא ואתפני אהרן לות מרים והא סגירת:

כ"י וְהֵעֵנָן סָר • וְאַחַר כֵּן: וְהִנֵּה מְרִים מִצְרַעַת בְּשַׁלֵּג. מִשַּׁל לְמֶלֶךְ שְׂאֵמֶר לְפִדְגוּג: רִדָּה אֶת בְּנֵי, אֲבָל לֹא תִרְדְּנּוּ עַד שְׂאֵלְךָ מֵאֲצִלְךָ, שְׂרַחְמֵי עֲלֵיו. אֲבָן עוֹרָא.

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהָרָן אֶל־מִשָּׁה בִּי אֲדֹנָי אֶל־נָא תִשָּׁעַ עֲלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

יא ויאמר אהרן למשה בכעו רבני לא כען תשועי עלנא חובא דאטפשא ודי סרחנא:

כ"י וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ • כְּתַרְגוּמוֹ, לְשׁוֹן אֲוִיל. אֲבָן עוֹרָא.

(יב) אֶל־נָא תְהִי כַּמַּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אֱמוֹ וַיֵּאכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ:

יב לא כען תתרחק דא מביננא ארי אחקנא היא צלי כען על בסרא מיתא הדין די בה ויתפסי:

כ"י אֶל־נָא תְהִי • אַחֲוֹתָנוּ זֶה. כַּמַּת • שֶׁהַמְצָרַע חָשׁוּב כַּמַּת: מַה מַּת מְטַמָּא בְּבִיאָה, אֶף מְצָרַע מְטַמָּא בְּבִיאָה. אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אֱמוֹ • אֱמֵנוּ הָיָה לוֹ לְזַמֵּר, אֵלֹא שְׂכִינְהָ הַכְּתוּב. וְכֵן חֲצִי בְשָׂרוֹ, חֲצִי בְשָׂרֵנוּ הָיָה לוֹ לְזַמֵּר, אֵלֹא שְׂכִינְהָ הַכְּתוּב. מֵאַחַר שֶׁצִּצְאָה מִרְחֹם אֱמֵנוּ, הָיָה לָנוּ כְּאֵלוֹ נֵאֲכַל חֲצִי בְשָׂרֵנוּ, כְּעֵנֵן שְׂנָאֵמֶר (בְּרַאשִׁית לו): "כִּי אֲחִינוּ בְשָׂרֵנוּ הוּא". וְלִפִּי מִשְׁמַעוֹ אֶף הוּא נִרְאָה כֵּן; אֵין רְאוּי לְאָח לְהַנִּיחַ אֶת אַחֲוֹתוֹ

אבן עזרא על התורה

ח פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ. הַטַּעַם, בְּלֹא אֲמָצְעֵי: בְּמְרָאָה וְלֹא בְחֵידוֹת. הַטַּעַם, שְׂאֵרָאָה לוֹ הַדְּבוּר כְּאֲשֶׁר הוּא, כְּצוּרַת הַמִּשְׁכָּן: וְלֹא בְחֵידוֹת. כְּמוֹ הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל: וְתוֹמַנְתָּ ה' יִבִּיט. כְּטַעַם הִרְאִי נָא אֶת	כְּבוֹדֶךָ. אוֹ שְׁהוּא בְּהִקִּיץ: ט וַיִּלְךְ. הַכְּבוֹד. וְהַעֲד, וְהֵעֵנָן סָר: י מֵעַל הָאֹהֶל. מֵעַל פֶּתַח הָאֹהֶל: וְהִנֵּה מִצְרַעַת. תְּחַסֵּר מִלַּת הַיָּא, כְּמוֹ כְּאֲשֶׁר קָצָה:	יֹא בִי אֲדֹנָי. פִּירִשְׁתִּיו: אֵל נָא. אֵל עֲתָה: נִוְאָלְנוּ. מִבְּנֵן נִפְעַל, וְאֵין לוֹ רִיעַ. כִּי אִם נִוְאָלוּ שְׂרֵי צֹאן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁהוּא הַכּוּף מֵאֲוִלַת קְשׁוּרָה. וְטַעְמוֹ יְדוּעַ:
--	---	--

להיות כמת. **אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ • מֵאֲחֵר שְׂיָצָא זֶה מֵרַחֵם אִמּוֹ שֶׁל זֶה, שְׂיִישׁ כַּח בְּיָדוֹ לְעֹזֵר וְאִינוֹ עוֹזֵרוֹ, הָרִי נֶאֱכָל חֲצֵי בְשָׂרוֹ - שְׂאֲחֵיו בְּשָׂרוֹ הוּא. דְּבָר אַחֵר: "אֶל-נָא תְהִי כַּמֶּת" - (ספרי) אִם אֵינֶךָ רוֹפֵאָה בַתְּפִלָּה, מִי מְסַגֵּיֶה וּמִי מְטַהֵר? אֲנִי אֵי אֶפְשֶׁר לְרְאוֹתָהּ, שְׂאֲנִי קָרוֹב וְאֵין קָרוֹב רֹאֶה אֶת הַנְּגַעִים, וְכֵהֵן אַחֵר אֵין בְּעוֹלָם. וְזֶהוּ: "אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מֵרַחֵם אִמּוֹ". אבן עזרא.**

(ג) **וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא** יג וְצִלֵי מֹשֶׁה קָדָם יי לְמִימְרֵי אֱלֹהֵי בְּבִעוֹ אִסִּי כְעֵן יְתָה: לָהּ:

כ"ט **אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ •** בָּא הַפְּתוּב לְלַמֶּדֶךָ דְרָךְ אַרְזַן, שֶׁהַשּׂוֹאֵל דְּבָר מִמְּכַרְוֹ צְרִיף לומר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרֵי תַחְנוּנִים וְאַחֵר בְּן יְבֻקֵשׁ שְׂאֵלוֹתָיו. **לֵאמֹר •** מַה תִּלְמוּד לומר? אָמַר לוֹ: הֲשִׁיבֵנִי אִם אַתָּה מֵרַפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא? עַד שֶׁהִשְׁבִּיבוּ: "וְאָבִיָּה יִרְק יִרְק וְגו'". רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת בְּקֵשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנָי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִשְׁבִּיבוֹ אִם יַעֲשֶׂה שְׂאֵלוֹתָיו אִם לֹא. פִּיּוּצָא בּוֹ (שְׁמוֹת ט): "וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לְפָנָי ה' לֵאמֹר וְגו'" (ספרי), מַה תִּלְמוּד לומר לֵאמֹר? הֲשִׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים אַתָּה אִם לֹא. עַד שֶׁהִשְׁבִּיבוּ: עַתָּה תִּרְאֶה וְגו'. פִּיּוּצָא בּוֹ (בְּמִדְבָר כז): "וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל-בְּשָׂר". הִשְׁבִּיבוֹ: "קַח לָךְ". פִּיּוּצָא בּוֹ (דְּבָרִים ג): "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר". הִשְׁבִּיבוֹ: "רַב-לָךְ". רַפָּא נָא לָהּ • מִפְּנֵי מַה לֹּא הָאָרִיף מֹשֶׁה בַתְּפִלָּה? שְׂלֵא יְהִיו יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אַחֲוֹתָ עוֹמְדֵת בְּצַרָּה וְהוּא עוֹמֵד וּמְרַבֵּה בַתְּפִלָּה! (דְּבָר אַחֵר: שְׂלֵא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: בְּשִׁבִיל אַחֲוֹתָ הוּא מְאָרִיף בַתְּפִלָּה, אֲבָל בְּשִׁבִילֵנוּ אִינוֹ מְאָרִיף בַתְּפִלָּה). אבן עזרא.

(יד) **וַיֵּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאָבִיָּה יִרְק יִרְק בְּפָנָיָהּ** יד הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים מְחוּץ לְמַחְנֶה וְאַחֵר תִּתְאַסֶּף:

כ"ט **וְאָבִיָּה יִרְק יִרְק בְּפָנָיָהּ •** וְאִם אָבִיָּה הִרְאָה לָהּ פְּנִים זוֹעֵפּוֹת, הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים, (ב"ק כ"ח) קַל וְחֹמֶר לְשִׁכְיָנָה י"ד יוֹם; אֶלָּא דִּי לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת בְּנִדּוּן, לְפִיכֶךָ אִף בְּנִזְיַפְתִּי תִסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים. וְאַחֵר תִּתְאַסֶּף • אוֹמֵר אֲנִי: כָּל "הָאֶסִּיפּוֹת" הָאֵמוּרוֹת בְּמִצְרַעִים עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְשַׁלַּח מְחוּץ לְמַחְנֶה, וּכְשֶׁהוּא נִרְפָּא - נֶאֱסָף אֶל הַמַּחְנֶה, כְּתוּב בּוֹ אֶסִּיפָה לְשׁוֹן הַכְּנֶסָה. אבן עזרא.

(טו) **וְתִסְגֵּר מְרִים מְחוּץ לְמַחְנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם** טו וְאִסְתַּגֵּרַת מְרִים מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שְׁבַעַת יוֹמִין וְעָמָא לֹא נָטַל עַד דְּאֶתְפְּנֶשֶׁת מְרִים: לֹא נִסְעַ עַד-הָאָסָף מְרִים:

כ"ט **וְהָעַם לֹא נָסַע •** זֶה הַכְּבוֹד חָלַק לָהּ הַמְּקוֹם בְּשִׁבִיל שְׂעָה אַחַת שְׁנֹתְעַכְבָּה לְמֹשֶׁה כְּשֶׁהִשְׁלַף לְיָאוֹר, שְׁנֵאָמַר (שְׁמוֹת ב): "וְתַתְּצַב אַחֲתוֹ מְרַחֵק וְגו'".

אבן עזרא על התורה

יב **אֵל נָא תְהִי כַּמֶּת.** אֵל עַתָּה תְהִיָּה אַחֲוֹתָיו כְּנִפְל הַמֶּת, כְּאֲשֶׁר יֵצֵא מִבְּטֵן אִמּוֹ נֶאֱכָל חֲצֵי בְשָׂרוֹ. וְכֵן בְּשָׂר הַמְּצוֹרֵעַ. וְאֵין צוֹרֵף לְחִיקוֹן סוּפְרִים: יג **וַיִּצְעַק מֹשֶׁה.** זֶה יוֹרָה שְׁהִיָּה בְּצַעַר עַל אַחֲוֹתָיו: אֵל. אַתָּה שְׂיִישׁ הַגְּבוּרָה בְּיָדְךָ, עַתָּה רַפָּא עַתָּה לָהּ. עַל בֶּן הַשִּׁיב הַשֵּׁם, וְאָבִיָּה. וְאִילוֹ אָבִיָּה כְּעַס עָלֶיהָ וְיִרְק בְּפָנֶיהָ, הֲלֵא תִפְלֵם לְרְאוֹת פְּנֵי שְׁבַעַת יָמִים:

יד **תִּסְגֵּר.** כְּמוֹ הַמְּצוֹרֵעִים, שְׂלֵא יִזְיָקוּ אַחֲרֵיהֶם: וְאַחֵר תִּתְאַסֶּף. תַּחֲשֵׁב מִהִישׁוּב. וְכֵן וְאִסְתַּגֵּרְתוּ מִצְרַעְתוֹ. וְאַחֵר שְׂבָאָה אֶל הַמַּחְנֶה, נִסְעוּ הָעַם מִתְּצוּרוֹת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 139)

זֶה הַכְּבוֹד חֵלֵק לָהּ הַמְּקוֹם (רש"י יב, טו)

בְּכַתּוּב נֶאֱמַר "וְהָעַם לֹא נָסַע", אָף רַש"י מְדַיֵּק "הַמְּקוֹם". רָמְזוּ יֵשׁ כָּאן, שְׂרָצוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְכַבֵּד אֶת מוֹרִים בְּאֵי מַהֲתַעוֹרְרוֹת מְלַמְעֵלָה. וְאָף שֶׁהַכֹּל בְּיַד שְׂמַיִם חוּץ מִיִּרְאֵת שְׂמַיִם, הִרִי כְּתַב הַמַּהֲרָש"א: מְכַל מְקוֹם פְּשִׁיטָא דְבִיגְד הַקְּב"ה לְהַטּוֹת לֵב בְּנֵי אָדָם לְטוֹבָה. וְהַבְּחִי כְּתַב, שֶׁהַתַּעוֹרְרוֹת זֹז בְּאֵה מְדַרְגָּה שְׁנַעֲלִית יוֹתֵר מִ"יְדֵי שְׂמַיִם" (רַאה לְקוּטֵי תוֹרָה בַּמְדַּבֵּר טו, א).

(טז) וְאַחַר נִסְעוּ הָעַם מִחֲצֵרוֹת וַיִּחַגּוּ בְּמִדְבָּר טז וּבְתַר בְּן נִטְלוּ עֲמָא מִחֲצֵרוֹת וּשְׂרוּ בְּמִדְבָּרָא דְפֶאֲרָן: פ פ פ פֶּאֲרָן: אבן עזרא.

חסלה פרשת בהעלותך קל"ו פטוקים, מהללא"ל סימן.

הַפְּטֵרָה לְפִרְשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ נִדְפְּסָה לְקִמּוֹן עִמּוֹ קַעֵא

אבן עזרא על התורה

טז וַיִּחַגּוּ בְּמִדְבָּר פֶּאֲרָן. עַל דַּעַת רַבִּים, שֶׁהָעֵנָן הָיָה שָׁם. בְּעֵבּוֹר שְׂמַצָּאוּ וַיִּשְׁכְּן הָעֵנָן בְּמִדְבָּר פֶּאֲרָן. וַיִּפְרְשׂוּ הָעֵנָן סָר מֵעַל הָאֵהָל כְּמִשְׁמָעוֹ. וְלִפִּי דַעֲתִי, אֵין זֶה הַפִּירוּשׁ נְכוּן:

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק, בו כותב ע"ד דבורו עם הרופא המטפל בבתו תחי'.

ויהי רצון שיבשר טוב בזה, לא רק שמורגש איזה שינוי לטוב קצת, אלא שזה הקצת גדול יהי וילך הלך וגדול.

ומגלגלין זכות ליומין זכאין שכתב מכתבו בעש"ק נשא את ראש והמענה ר"פ בהעלותך את הנרות ופירש"י עד שתהא שלהבת עולה מאלי' בנר ה' נשמת אדם, ועולה מאלי' דוקא בגוף הגשמי, שזהו תפקיד הנשמה להאיר ברוחניות ובגשמיות גם יחד, שאז הרוחניות מרומם את הגשמיות והגוף מבררו מזככו ומעלהו, וכמבואר הענין בלקו"ת לרבנו הזקן ד"ה בהעלותך, יעו"ש, וגזע צור מחצבתו מסייעתו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב.

מובן באם יודיע לי מעניני רפואה בהאמור, אודיע בל"נ ככתבו במכתבו.

שיעורי תהלים לשבת פרשת בהעלותך

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ג סיון מפרק סט עד סוף פרק עא</p>	<p>יום ראשון - י' סיון פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט</p>
<p>יום חמישי - י"ד סיון מפרק עב עד סוף פרק עו</p>	<p>יום שני - י"א סיון פרק כ מפרק ס עד סוף פרק סה</p>
<p>יום שישי - ט"ו סיון מפרק עז עד סוף פרק עח</p>	<p>יום שלישי - י"ב סיון פרק כ מפרק סו עד סוף פרק סח</p>
<p>שבת קודש - ט"ז סיון פרק כ פרק עט עד סוף פרק פב</p>	

יום ראשון י' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עח, פרק ג והנה אחרי... עד עמ' עח, בלעדו באמת.

<p>31 וְרוּאִים בְּעֵינֵי בֶשֶׁר אֵת בַּח ה' וְרוּחַ פִּי שְׂבַנְבְּרָא, אִכְל 32 אֵלוּ נִתְּנָה רְשׁוּת לְעֵין לְרֵאוֹת וּלְהִשִּׁיג אֵת הַחַיּוֹת 33 וְרוּחַנִיּוֹת שְׂבַבְל נְבָרָא, הַשּׁוֹפֵעַ בּוֹ מִמוּצָא פִּי ה' וְרוּחַ 34 פִּי - אֵילוּ הֵינּוּ רוּאִים בְּעֵינֵי בֶשֶׁר וּמְבַחֲנִים בְּאוֹתוֹ כּוּחַ 35 אֶלְקֵי רוּחָנֵי הַשּׁוֹפֵעַ בְּכֹל 36 נְבָרָא, הַאוֹתוֹת מ"מוּצָא 37 פִּי ה'". לֹא הִיָּה גִשְׁמִיּוֹת 38 הַנְּבָרָא וְחִמְרוֹ וּמִמְשׁוֹ 39 נִרְאָה כְּלָל לְעֵינֵינוּ, כִּי 40 הוּא - הַחֹמֵר וְהַמְּשׁוֹת 41 שֶׁל הַנְּבָרָא, כְּמִל 42 בְּמִצִּיאוֹת מְשִׁשׁ - נַחֲשָׁב 43 כַּאֲפֵס, לְנִפְי הַחַיּוֹת 44 וְהַרוּחָנִיּוֹת שְׂבוּ, מֵאַחַר 45 - כִּיּוֹן, שְׂמַבְלְעָדֵי 46 הַרוּחָנִיּוֹת - שֶׁבְּנְבָרָא, 47 הִיָּה - הַנְּבָרָא, אֵין 48 וְאֶפְסֵי מְשִׁשׁ, כְּמוֹ קֶדֶם 49 שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית 50 מְשִׁשׁ, - שְׂאוּ הִיָּה "אֵין 51 וְאֶפְסֵי" מִמְשִׁי; וְהַרוּחָנִיּוֹת 52 הַשּׁוֹפֵעַ עָלָיו - עַל הַנְּבָרָא, מִמוּצָא פִּי ה' וְרוּחַ פִּי, הוּא 53 לְבָדוֹ הַמוּצִיא תְּמִיד מֵאֶפְסֵי וְאֵין לִישׁ, וְהִתְהַוָּה אוֹתוֹ - 54 הַחַיּוֹת הַאֶלְקִית מְקִיִּימַת אֵת הַנְּבָרָא וְעוֹשָׂה אוֹתוֹ לְדַבֵּר מִמְשִׁי, 55 אִם כֵּן, אֶפְסֵי בְּלַעְדוֹ בְּאֶמְתָּה. - אֵין הוּא בְּאֵמֶת כְּלוּם, מִלְּבַד 56 הַחַיּוֹת הַרוּחָנִית הַמְקִיִּימַת אוֹתוֹ, כִּיּוֹן שֶׁרַק הִיא, הִיא הַמִּצִּיאוֹת 57 הָאֵמִיתִית; וְאֵילוּ הַנְּבָרָא, הַנְּבָרָא לְלֹא הַרְף מִן הַחַיּוֹת 58 הַרוּחָנִית, אֵין מִצִּיאוֹתוֹ אֵמִיתִית. שְׂכוּ, כֹּל מִצִּיאוֹתוֹ בְּאֵה רַק 59 מִמֶּה שֶׁהַחַיּוֹת הַרוּחָנִית "עוֹמְדָת" בּוֹ תְּמִיד וּמַעֲנִיקָה לוֹ אֵת 60 מִצִּיאוֹתוֹ.</p>	<p>1 פֶּרֶק ג. לְעִיל הַסְּבִיר רַבְּנוּ הֶזְקוּ, שֶׁהַכּוּחַ הָאֶלְקִי שֶׁבְּרָא אֵת הַנְּבָרָא, חַיִּיב 2 לְהַתְקִיִּים תְּמִיד בְּנְבָרָא לְבְרָאוֹ וְלַהַחַיּוֹת מַחֲדָשׁ, וְשֵׁאלָה הֵן הָאוֹתוֹת 3 שֶׁלְּמַעַלָּה, הַבְּאוֹת מ"מוּצָא פִּי ה'", הַמְתַּלְבְּשׁוֹת בְּנְבָרָא וּמַחַיּוֹת אוֹתוֹ 4 בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּהוּוֹת "יֵשׁ מֵאֵין". 5 וְהֵנָּה, אַחֲרֵי הַדְּבָרִים 6 וְהָאֵמֶת הָאֵלֶּה, - 7 שֶׁהוֹסְבְּרוּ לְעִיל, שֶׁהַכּוּחַ 8 הָאֶלְקִי מוּכְרָח "לְעַמּוּד" 9 תְּמִיד בְּנְבָרָא וּלְבְרָאוֹ 10 אוֹתוֹ בְּלִי הַפֶּסֶק מ"אֵין 11 לִישׁ". כֹּל מְשִׁבִּיל עַל 12 דְּבָר יְבִין לְאִשׁוּרֵי, אֵיךְ 13 שְׂבַבְל נְבָרָא וְיֵשׁ - 14 לְמֵרוֹת שֶׁהַנְּבָרָא נִרְאָה 15 ל"מִצִּיאוֹת", לִישׁ, הִרִי 16 הוּא בְּאֵמֶת נַחֲשָׁב לְאֵין 17 וְאֶפְסֵי מְשִׁשׁ לְנִפְי כַּח 18 הַשּׁוֹפֵעַ וְרוּחַ פִּי - שֶׁל 19 הַקְּבִ"ה, שְׂבַבְלְעַל, - 20 בְּדַבֵּר הַנְּבָרָא, הִתְהַוָּה 21 אוֹתוֹ תְּמִיד וּמוּצִיא - 22 בְּלִי הַפֶּסֶק, מֵאֵין מְשִׁשׁ לִישׁ. - שֶׁבְּמִקּוֹם שִׁיחִיה "אֵין" - דְּבַר 23 שְׂאִינוּ בְּנִמְצָא - כִּפִּי שֶׁהִיָּה לְפָנֵי שֶׁנְּבָרָא - יִהְיֶה "יֵשׁ", דְּבַר 24 קִיִּים. - כִּיּוֹן שֶׁהַכּוּחַ הָאֶלְקִי צָרִיךְ תְּמִיד לְבְרֹאוֹ אֵת הַנְּבָרָא 25 מ"אֵין" לִישׁ, וּבְלַעְדֵי כּוּחַ זֶה, הִיָּה הַנְּבָרָא הוֹפֵךְ ל"אֵין וְאֶפְסֵי", 26 הִרִי שֶׁהַכּוּחַ הָאֶלְקִי הוּא כֹּל מִצִּיאוֹתוֹ שֶׁל הַנְּבָרָא, וּמִמִּילָא 27 הַנְּבָרָא הוּא כְּלֹא כְּלוּם לְגַבֵּי הַכּוּחַ הָאֶלְקִי הַמִּמְצִיא בְּלִי הַפֶּסֶק 28 אֵת מִצִּיאוֹתוֹ שֶׁל הַנְּבָרָא. וְיֵמָּה שְׂבַבְל נְבָרָא וְנִפְעַל נִרְאָה 29 לְנֵנוּ לִישׁ וּמִמְשׁוֹת, - כְּדַבֵּר מִצִּיאוֹתֵי וּמִמְשִׁי, וְלֹא כְּכּוּחַ 30 אֶלְקִי רוּחָנִי בְּלַבַּד, וְהוּא מְתַמָּה - מִפְּנֵי, שְׂאֵין אֵנּוּ מְשִׁינִים</p>
---	--

שער היחוד והאמונה

פרק ג והנה אחרי הדברי' והאמת האלה כל משכיל על דבר יבין לאשורו איך שכל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש ומה שכל נברא ונפעל נראה לנו ליש וממשו' זהו מחמת שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את כח ה' ורוח פיו שבנברא אבל אילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות ורוחניות שבכל נברא השופע בו ממוצא פי ה' ורוח פיו לא היה גשמיות הנברא וחומר וממשו נראה כלל לעינינו כי הוא בטל במציאות ממש לגבי החיות והרוחניות שבו מאחר שמבלעדי הרוחניו' היה אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראש' ממש והרוחניות השופע עליו ממוצא פי ה' ורוח פיו הוא לבדו המוציאו תמיד מאפס ואין ליש ומהוה אותו א"כ אפס בלעדו באמת

יום שני י"א סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עח, והמשל לזה הוא... עד עמ' 156, להקדים:

<p>72 וְהַמְשַׁל לְזֶה - שְׂאֵנוּ אוֹמְרִים, שֶׁהַנְּבָרָאִים, לְמֵרוֹת שֶׁהֵם נִרְאִים 73 בְּעֵינֵינוּ כ"יֵשׁ" ו"מִצִּיאוֹת", 74 אֵין הֵם לְאֵמִיתוֹ שֶׁל דְּבַר, 75 מִצִּיאוֹת אֵמִיתִית, כִּיּוֹן 76 שֶׁכֹּל מִצִּיאוֹתֵם הוּא הַכּוּחַ 77 הָאֶלְקִי שֶׁבָּהֶם, הַמְשַׁל 78 לְכַךְ הוּא, אוֹר הַשְּׂמֶשׁ 79 הַמְאִיר לְאָרֶץ וְלְדָרִים - 80 עֲלֵיהָ, כְּלוֹמֵר, קֶרְנֵי 81 הַשְּׂמֶשׁ, שֶׁהוּא זֵיו וְאוֹר 82 הַמְתַּפְּשֵׁט מְנוֹף הַשְּׂמֶשׁ וְנִרְאָה - אוֹר זֶה, לְעֵין כֹּל, - כִּפִּי</p>	<p>72 שֶׁהוּא מְאִיר עַל הָאָרֶץ וּבְחֻלָּל הָעוֹלָם. וְהֵנָּה, זֶה פְּשׁוּט, - 73 וְדַאי הַדְּבַר, שְׂאוֹר וְזֵיו 74 הַזֶּה יֵשְׁנוּ - אוֹתוֹ זֵיו, קֶרְנֵי 75 הַשְּׂמֶשׁ שֶׁמְגִיעִים לְאָרֶץ, 76 נִמְצָאִים, נִם כֵּן בְּנוֹף 77 וְחִמְרֵי כְּדוֹר הַשְּׂמֶשׁ 78 עֲצָמוֹ שֶׁבְּשָׂמִים, שְׂאֵם - 79 שֶׁהִיָּה אִם אוֹר זֶה, 80 מְתַפְּשֵׁט וְהוּא לְמַדְחֹק 81 כֹּל כֶּה, - עַד לְאָרֶץ, כֹּל 82 שְׂבוֹן שְׂיוֹכֵל לְהֵאִיר בְּמִקּוֹמוֹ מְשִׁשׁ, - כְּלוֹמֵר, בְּכְדוֹר הַשְּׂמֶשׁ</p>
---	--

שער היחוד והאמונה

והמשל לזה הוא אור השמש המאיר לארץ ולדרים שהוא זיו ואור המתפשט מגוף השמש ונראה לעין כל מאיר על הארץ ובחלל העולם והנה זה פשוט שאור זיוו הזה ישנו ג"כ בגוף וחומר כדור השמש עצמו שבשמים שאם מתפשט ומאיר למרחוק כ"כ כ"ש שיוכל להאיר במקומו ממש רק ששם במקומו

47 ומתלבש בתוכם - בתוך הנבראים, ומוציאם מאין ליש, 48 ולכן הם - הנבראים, בטלים במציאות לגבי מקורם, כמו 49 אור השמש שכתל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש, 50 ואינו נקרא בשם "יש" כלל כשהוא במקורו, - גוף כדור

51 השמש, רק תחת 52 השמים שאין שם 53 מקורו, - שם נקרא 54 האור והזיו בשם "יש", 55 ואילו בתוך גוף כדור 56 השמש, אין הוא נקרא 57 בשם "יש" כלל. כך כל 58 הברואים אין נופל 59 עליהם שם "יש" כלל, 60 אלא לעיני בשר שקנו, 61 - נראים הנבראים כ"יש". 62 מדוע? מפני שאין אנו 63 רואים ומשיגים כלל 64 את המקור, - של 65 הנבראים שהוא רוח ה' 66 הפתוח אותם, ולכן - 67 מפני שאין אנו רואים 68 ומשיגים את מקורם של 69 הנבראים, נראה לעינינו 70 גשמיות הנבראים 71 והמרם וממשם שהם 72 יש גמור, כמו שנראה 73 אור השמש יש גמור 74 כשאינו במקורו. - אלא 75 נמצא בחלל העולם או 76 על הארץ. כך, שרק לגבי 77 עיני הבשר שלנו, מכיון 78 שאין הן רואות את מקור 79 הנבראים, הרי לגביהן 80 הנבראים הם כאילו היו

81 מחוץ למקורם (כמו אור השמש כשהוא נמצא מחוץ לשמש 82 שהיא מקורו). האמת היא, אבל, שהמקור נמצא בהם, למרות 83 שאין אנו רואים אותו, ולכן אין הם באמת מציאות כלל, אלא 84 הם בטלים במציאות למקורם. רק שפנה אין המשל דומה 85 לנמשל לגמרי לכאורה, - יש, לכאורה, הבדל בין המשל 86 לבין הנמשל, שפמשל - של אור השמש לגבי השמש, אין 87 המקור - השמש, נמצא במציאות כלל בחלל העולם ועל 88 הארץ שנראה שם אורו ליש גמור, - הרי כיון שהשמש 89 המקור, איננה נמצאת שם כלל, לכן אור השמש הוא שם 90 בבחינת מציאות, ומוכן מדוע הוא נראה כמציאות. מה שאין 91 בן כל הברואים הם במקורם תמיד, - שהרי המקור, הכוח 92 האלקי, נמצא תמיד בתוך הנברא ובורא אותו תמיד מחדש

1 עצמו; רק ששם במקומו ממש - בכדור השמש עצמו, נחשב 2 הזיו הזה לאין ואפס ממש, כי - הוא, כמל ממש במציאות 3 לגבי גוף כדור השמש, שהוא - כדור השמש, מהווה מקור 4 האור והזיו הזה, שהזיו והאור הזה אינו רק הארה מאירה

5 מגוף ועצם כדור 6 השמש; - ומכיון שאור 7 השמש אינו רק זיו מגוף 8 השמש, לכן בהיותו 9 במקורו, בגוף השמש, 10 בטלה הארה זו במציאות 11 לגבי גוף השמש שהוא 12 ה"עצם" שלה, ואין כל 13 מקום לומר שבגוף השמש 14 מאיר אור השמש, אלא - 15 שם קיימת ומאירה השמש 16 עצמה בלבד, רק בחלל 17 העולם, - בלבד, תחת 18 כל השמים ועל הארץ, 19 שאין כאן גוף כדור 20 השמש במציאות - 21 אלא קיים כאן זיו השמש 22 בלבד, נראה כאן האור 23 והזיו הזה - של השמש, 24 ליש ממש לעין כל, 25 ונופל עליו כאן שם 26 "יש" באמת. - מתאים 27 באמת לומר, שהזיו הוא 28 כאן דבר ממש, שהרי 29 השמש עצמה איננה 30 נמצאת כאן, רק אורה 31 וחיותה. מה שאין בן 32 כשהוא - הזיו, במקורו 33 בגוף השמש - אין נופל 34 עליו שם - אינו מוגדר

35 בתואר "יש" כלל, רק שם, "אין" ו"אפס", כי באמת הוא 36 - הזיו, שם - בתוך גוף כדור השמש, לאין ואפס ממש, שאין 37 מאיר שם רק מקורו לבדו, שהוא גוף השמש המאיר, 38 ואפס בלעדיו. - הרי, למרות שהאור המתפשט מהשמש נמצא 39 בודאי בשמש עצמה, אף על פי כן, אין הוא יכול להיחשב 40 כ"יש", אך באיזה אופן הוא נמצא שם? - באופן שהוא בטל 41 במציאות, וכשאנו רוצים להגדיר מי נמצא שם במציאות - הרי 42 זה רק על השמש עצמה ולא על האור והזיו. ובדברים האלה 43 ממש, בדמותם כצלמם, הם כל הברואים לגבי שפע 44 האלה מרות פיו, השופע עליהם ומתנה אותם, והוא - 45 "רוח פיו" של הקב"ה, מקורם, והם עצמם - הנבראים, אינם 46 רק כמו אור זיו מתפשט מן השפע ורוח ה' השופע

שער היחוד והאמונה

ממש נחשב הזיו הזה לאין ואפס ממש כי בטל 1 ממש במציאות לגבי גוף כדור השמש שהוא 2 מקור האור והזיו הזה שהזיו והאור הזה אינו רק 3 הארה מאירה מגוף ועצם כדור השמש רק בחלל 4 העולם תחת כל השמים ועל הארץ שאין כאן גוף 5 כדור השמש במציאות נראה כאן האור והזיו הזה 6 ליש ממש לעין כל ונופל עליו כאן שם יש באמת 7 משא"כ כשהוא במקורו בגוף השמש אין נופל עליו שם 8 יש כלל רק שם אין ואפס כי באמת הוא שם לאין ואפס 9 ממש שאין מאיר שם רק מקורו לבדו שהוא גוף 10 השמש המאיר ואפס בלעדיו וכדברים האלה ממש 11 כדמותם כצלמם הם כל הברואים לגבי שפע האלהי 12 מרוח פיו השופע עליהם ומהוה אותם והוא מקורם והם 13 עצמם אינם רק כמו אור זיו מתפשט מן השפע ורוח 14 ה' השופע ומתלבש בתוכם ומוציאם מאין ליש ולכן 15 הם בטלים במציאות לגבי מקורם כמו אור השמש 16 שכתל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש ואינו נקרא 17 בשם יש כלל כשהוא במקורו רק תחת השמים שאין 18 שם מקורו כך כל הברואי' אין נופל עליהם שם יש כלל 19 אלא לעיני בשר שלנו שאין אנו רואים ומשיגים כלל 20 את המקור שהוא רוח ה' המהוה אותם. ולכן נראה 21 לעינינו גשמיות הנבראים וחומרם וממשם שהם יש 22 גמור כמו שנרא' אור השמש יש גמור כשאינו במקורו 23 רק שבוה אין המשל דומה לנמשל לגמרי לכאורה 24 שבמשל אין המקור במציאות כלל בחלל העולם ועל 25 הארץ שנראה שם אורו ליש גמור משא"כ כל הברואי'

26 עליו שם - אינו מוגדר 27 בתואר "יש" כלל, רק שם, "אין" ו"אפס", כי באמת הוא 28 - הזיו, שם - בתוך גוף כדור השמש, לאין ואפס ממש, שאין 29 מאיר שם רק מקורו לבדו, שהוא גוף השמש המאיר, 30 ואפס בלעדיו. - הרי, למרות שהאור המתפשט מהשמש נמצא 31 בודאי בשמש עצמה, אף על פי כן, אין הוא יכול להיחשב 32 כ"יש", אך באיזה אופן הוא נמצא שם? - באופן שהוא בטל 33 במציאות, וכשאנו רוצים להגדיר מי נמצא שם במציאות - הרי 34 זה רק על השמש עצמה ולא על האור והזיו. ובדברים האלה 35 ממש, בדמותם כצלמם, הם כל הברואים לגבי שפע 36 האלה מרות פיו, השופע עליהם ומתנה אותם, והוא - 37 "רוח פיו" של הקב"ה, מקורם, והם עצמם - הנבראים, אינם 38 רק כמו אור זיו מתפשט מן השפע ורוח ה' השופע

- 1 מ"אין" ל"יש", רק שאין המקור נראה לעיני בשר. – אך, וכ"מציאות? אך להבין זה - צריך להקדים: – רבנו הזקן
- 2 באמת הם נמצאים תמיד
- 3 במקורם, ואם כך – ולמה
- 4 אינן בטלים במציאות הם במקורם תמיד רק שאין המקור נראה לעיני בשר
- 5 למקורם? – מדוע אין? ולמה אינן בטלים במציאות למקורם אך להבין זה
- 6 ביטולם במציאות של
- 7 הנבראים, באופן שיראה
- 8 איך הם בטלים במציאות,
- 9 וממילא לא לתת מקום לראות את הנבראים כ"יש" וכ"מציאות", למרות שבאמת הם בטלים במציאות.

שער היחוד והאמונה

יום שלישי י"ב סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 156, פרק ד כי הנה... עד עמ' עט, להטיב.

- 19 פרק ד. בפרק הקודם, פרק ג, הסביר רבנו הזקן, שכיון שהכוח האלקי,
- 20 שברא את הנברא, "עומד" תמיד נברא לבראו מחדש – ובאם לא, היה
- 21 הנברא חוזר ל"אין" ו"אפס" כמו לפני שנברא – פירוש הדבר, שהנברא
- 22 אינו מציאות כלל והוא בטל לגמרי למקורו, דבר ה', הבורא אותו תמיד
- 23 מ"אין" ל"יש"; ומה שהנברא
- 24 נראה לעינינו כ"יש" וממשותה,
- 25 הרי זה מפני שבעיני הבשר
- 26 שלנו אין אנו רואים ואין אנו
- 27 משיגים את מקורו, את דבר
- 28 ה' – כבמשל של אור השמש,
- 29 כשהוא מחוץ למקורו, בגוף
- 30 כדור השמש, אלא בחלל
- 31 העולם או על הארץ, הוא
- 32 נראה אז כ"יש". על כך שאל:
- 33 אמנם במשל, כיוון שאור
- 34 השמש אכן אינו נמצא
- 35 במקורו בשעה שהוא מאיר
- 36 על הארץ – מובן מדוע הוא

שער היחוד והאמונה

פרק ד כי הנה כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים

- פ'י מגן הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו
- הבריות לסבלו כמארוז"ל לעתיד לבא הקב"ה מוציא
- חמה מנרתקה רשעים נידונים בה כו' וכמו שהנרתק
- מגין בעד השמש כך שם אלהים מגין לשם הוי"ה כ"ה
- דשם הוי"ה פירושו שמהוה את הכל מאין ליש
- והיו"ד משמשת על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד
- כדפרש"י ע"פ ככה יעשה איוב כל הימים והיינו החיות
- הנשפע בכל רגע ממש בכל הברואים ממוצא פי ה'
- ורוחו ומהוה אותם מאין ליש בכל רגע כי לא די להם
- כמה שנבראו בששת ימי בראשית להיות קיימים בזה
- על הארץ – מובן מדוע הוא
- נראה כ"יש"; אך, בממשל, הרי הנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא דבר
- ה', העומד תמיד בתוך הנברא – מדוע, איפוא, אין הנבראים בטלים
- במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום לחשוב אותם כ"יש"
- וכ"מציאות? – כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש להקדים מה שיוסבר
- בפרק הנוכחי, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של צמצום.
- כי הנה כתיב: – כתוב בפסוק: "כי שמש ומגן ה' אלהים", –
- כמו שהשמש מאירה, כך מאיר לנו הקב"ה בשם הוי' שלו, וכמו
- ה"מגן" השומר ומבטיח, כך מגן עלינו הקב"ה בשם אלקים שלו.
- פרוש – המלה "מגן" – אין הכוונה למגן סתם שאין לו שייכות
- לשמש אודותה מדובר בפסוק, אלא הוא נרתק לשמש – כדי
- להגן, שיוכלו הבריות לסבלו, – כדי שהנבראים יוכלו לקלוט
- את קרני השמש, יש לה לשמש "מגן" ונרתק, המאפשר לנבראים
- לקלוט את אור השמש. כמאמר רבותינו זכרונם לברכה:
- "לעתיד לבא תקדוש פרוץ הוא מוציא חמה מנרתקה,
- רשעים נדונים בה כו'". – הרשעים ייענשו באמצעות החמה כיוון
- שלא יהיו מסוגלים לשאת את אורה החזק של השמש – וצדיקים
- לקבל אותו: דשם הוי"ה – מלשון מהוה, פרושו שמהוה את
- הכל מאין ליש, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו האותיות –
- תיבת הוה" – אלו הן שלש האותיות "הוה" משם "הוי" המרכיבות
- את המלה "הוה" מלשון מהוה, ותי"ד – שבשם הוי', משמשת –
- מורה על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד, – כשרוצים לומר,
- שהפעולה לא היתה רק אי פעם, אלא נמשכת תמיד, מוסיפים את
- האות יו"ד למלת הפעולה, דבר המראה על תמידיות הפעולה.
- כדפרש רש"י – כמו שמפרש רש"י, על פסוק: "ככה יעשה
- איוב כל הימים", – לא כתוב "עשה" אלא "יעשה", ביו"ד,
- להורות שתמיד היה עושה כך. כך גם היא משמעות היר"ד של שם
- הוי', שהפעולה של "הוי", בריאת הכל "מאין ליש", היא תמידית,
- שתמיד בורא הקב"ה את הכל י"ש מאין; והיינו החיות הנשפע
- בכל רגע ממש בכל הברואים ממוצא פי ה' ורוחו, וממהוה
- אותם מאין ליש בכל רגע, כי לא די להם – לברואים, כמה
- שנבראו בששת ימי בראשית להיות קיימים פוה, – אלא
- מוכרחים הם להיברא תמיד מחדש מ"אין" ל"יש", כמו שנתבאר

1. תהלים פד, יב. 2. ראה נדרים ח, ב. 3. איוב א, ה. וראה רש"י חיי שרה כד, מה. בשלה טו, א.

18 והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ
 19 ותכלית, להיות בְּרֹאִים – כדי שיתהוו מֵאִין לִישׁ וְקִיּוּמִים
 20 בְּחֶסֶד חֲנֻם, – של הקב"ה – בין אם הם ראוים לכך ובין אם לאו,
 21 הם קיימים מחסדו של הקב"ה בלבד. וְנִקְרָאת – מדת החסד,
 22 "גְּדֻלָּה", כִּי – מפני, שְׂבָחָה
 23 מְגֻדֶּלְתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה
 24 בְּרוּךְ־הוּא בְּכַבּוּדוֹ
 25 וּבְעֲצֻמוֹ, כִּי גְדוּל ה'
 26 וְגֻדֶּלְתוֹ אֵין חֶקֶר, – מפני
 27 שאין לה גבול, וְלִבֵּן
 28 מְשַׁפֵּיעַ גַּם בֵּן חַיּוֹת
 29 וְהַתְּהוּוֹת מֵאִין לִישׁ
 30 לְעוֹלָמוֹת וּבְרֹאִים אֵין
 31 קֵץ, – מפני שְׂטֵבַע הַטּוֹב –
 32 זה שטוב בעצם, לְהַטִּיב –
 33 עם אחרים, כך גם למעלה: מבחינת מדת החסד והטוב של הקב"ה
 34 נדרש שיתהוו נבראים, להם תושפע חסדו וחיותו.

1 לְעֵיל. – זהו ה"שמש" של שם הוי', שאורה מאיר לנבראים, וממנו
 2 הם נוצרים כל רגע "מֵאִין לִישׁ". ברם, מבחינת אור הוי' המאיר
 3 באופן גלוי, היו הנבראים בטלים במציאות לגמרי ולא היתה
 4 נראית שום מציאות של נברא. שהרי, כשהחיות האלקית המהווה
 5 את הנברא מתגלה, לא
 6 נראית אז מציאותו של
 7 הנברא. לשם כך נדרש
 8 ה"מגן" של שם אלקים,
 9 המסתיר על האור של שם
 10 הוי', שלא יהיה גלוי
 11 לנברא, וכך מתאפשר
 12 לנברא להרגיש את עצמו
 13 כאילו הוא דבר נפרד
 14 ועצמאי, ואז נחשב הנברא
 15 ל"מציאות" ולי"ש", כפי
 16 שיוסבר להלן. וְהִנֵּה, בְּסֻדּוֹר שְׂבָחָיו שֶׁל הַקְּדוּשָׁה־הוּא
 17 בְּתִיבֵי: "הַגְּדוּל הַגְּבוּר כּו", וּפְרוּשׁ "הַגְּדוּל" הִיא מֵדַת חֶסֶד

שער היחוד והאמונה

כמ"ש לעיל. והנה בסידור שבחיו של הקב"ה כתיב הגדול הגבור כו' ופי' הגדול היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית להיות בְּרֹאִים מֵאִין לִישׁ וְקִיּוּמִים בחסד חננם ונקראת גדולה כי באה מגודלתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מֵאִין לִישׁ לעולמות וברואים אין קץ שטבע הטוב להטיב

יום רביעי י"ג סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עט, והנה כמו שמדה זו... עד עמ' 158, מֵאִין לִישׁ.

60 בְּדֹאֵתָא – כפי שכתוב בְּפִתְחַי הַקְּדוּשָׁה "ד' אִיהוּ וְגִרְמוּהִי חַד",
 61 – שהוא יתברך וכליו וכוחותיו (כלומר, מדותיו) הם דבר אחד;
 62 וּבְשֵׁם שְׂאֵין בִּיבּוּלָת שׁוּם שְׂכָל נִבְרָא לְהַשִּׁיג בּוֹרְאוֹ – כלומר,
 63 את הקב"ה, בְּדָ אֵינוּ יָכוּל – שכלו של הנברא אינו מסוגל,
 64 לְהַשִּׁיג מְדוּתָיו. – של
 65 הקב"ה. שכן, כאמור,
 66 מדותיו הן דבר אחד אתו
 67 יתברך, וכשם שאי אפשר
 68 להשיג אותו יתברך, כך
 69 אי אפשר להשיג את
 70 מדותיו וכוחותיו. – כל זה
 71 באשר למדת החסד –
 72 התגלות והתפשטות הכח
 73 האלקי לברוא "יש"
 74 מ"אין" – וכך הדבר גם
 75 באשר למדת הגבורה
 76 והעצמות, המשפיעה
 77 להסתיר על הכוח האלקי
 78 שלא יתגלה לנברא. שהרי לולא זאת היה הנברא, כלומר ישותו
 79 וממשתו, מתבטל במציאות; ומן ההכרח שיהיה העצמות
 80 והכיסוי, שהכוח האלקי יהיה מוחבא מהנברא, שגם כוח אלקי
 81 זה של עצמות והעלם הוא למעלה משכל הנבראים – וכפי
 82 שיוסבר להלן: וּבְמֵוֹ שְׂאֵין בִּיבּוּלָת שׁוּם שְׂכָל נִבְרָא לְהַשִּׁיג
 83 מֵדַת גְּדֻלָּתוֹ, – של הקב"ה, שְׂהִיא תִּיבּוּלָת לְבְרָא יֵשׁ מֵאִין
 84 וְלַתְּהוּוֹתוֹ, – הבאה ממדת הגדולה, מדת החסד, בְּדִבְתֵיבֵי: –

35 וְהִנֵּה, בְּמֵוֹ שְׂפִדָּה זו – מדת "הגדול", של חסד, היינו
 36 התפשטות חיותו בכל העולמות והנבראים, להוותם מ"אין"
 37 ל"יש", הִיא שְׂבָחוֹ – ומעלתו, שֶׁל הַקְּדוּשָׁה־הוּא לְבָדוֹ,
 38 – שרק בו יתברך בלבד קיימת מעלה זו וכוח זה, שְׂאֵין בִּיבּוּלָת
 39 שׁוּם נִבְרָא לְבְרָא יֵשׁ
 40 מֵאִין וְלַתְּהוּוֹתוֹ, – כפי
 41 המובא במדרש⁵, שאילו
 42 היו מתקבצים כל בְּרֹאִים
 43 עולם, לא היה
 44 באפשרותם לברוא גם לא
 45 כנף של "יתוש" ולהכניס
 46 בו נשמה; שכן, דבר זה
 47 הוא רק בחיק הבורא
 48 לברוא "יש" מ"אין". מדה
 49 זו היא למעלה לא רק
 50 מכוח הנבראים, אלא גם
 51 למעלה משכל הנבראים,
 52 להביץ ולהשיג מדה זו –
 53 כפי שמוסבר להלן: וְגַם מֵדָה זו – של חסד, לברוא "יש" מ"אין",
 54 הִיא לְמַעְלָה מֵהַשְּׂכָלָת כָּל הַבְּרֹאִים וְהַשְּׂנֵתָם, שְׂאֵין בְּחַ
 55 בְּשָׂכָל שׁוּם נִבְרָא לְהַשִּׁיבֵל – בכוח החכמה, וְלְהַשִּׁיג – בכוח
 56 הבינה, מֵדָה זו וְיִבְלָתָה לְבְרָא יֵשׁ מֵאִין וְלַתְּהוּוֹתוֹ, כִּי
 57 הַבְּרִיאָה יֵשׁ מֵאִין הוּא דְבַר שְׂלֵמַעְלָה מִשְּׂכָל הַנִּבְרָאִים, כִּי
 58 הִיא – ההתהוות "יש" מ"אין", מֵמֵדַת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה־
 59 בְּרוּךְ־הוּא. וְהַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא וּמְדוּתָיו – אַחַדוֹת פְּשׁוּט,

4. בתפילת שמונה עשרה. ראה יומא סט, ב. 5. ראה ירושלמי סנהדרין רפ"ז. ב"ר פל"ט, יד. ספרי ואתחנן ו, ה. ועוד. 6. הקדמת התיקוני זהר (ג, ב).

1 כמו שכתוב: "עולם חסד יבנה" - כך ממש אין ביכולתו -
 2 של הנברא, להשיג מדת גבורתו של הקדוש ברוך הוא,
 3 שהיא מדת - וכוח, הצמצום ומניעת התפשטות החיות
 4 מגדלתו, - יתברך, מלידו ולהתגלות על הנבראים
 5 להחיותם ולקייםם בגלוי
 6 - מדת הגבורה והצמצום

שער היחוד והאמונה

7 של הקב"ה פועלת
 8 שהחיות האלקית (המזוהה)
 9 ומקיימת את הנברא לא
 10 תהיה גלויה לנברא, כי
 11 אם - שהחיות תהיה
 12 בהסתר פנים, שהחיות
 13 מסתתרת בגוף הנברא,
 14 וכאלו גוף הנברא הוא
 15 - נראה כדבר בפני
 16 עצמו, - וכאלו ואינו
 17 התפשטות החיות
 18 והרוחניות - של הכוח
 19 האלקי המהווה אותו,
 20 בהתפשטות הויו והאור
 21 מהשמש, אלא הוא -
 22 נראה כדבר בפני עצמו.

23 ואף שבאמת אינו - הנברא, דבר בפני עצמו, אלא - הוא,
 24 כמו התפשטות האור מהשמש, - כך הנברא הוא התפשטות
 25 ממקורו, ה"אין" האלקי; וכיון שהנברא כלול במקורו, בכוח
 26 האלקי, כמו האור בשעה שהוא נמצא בתוך מקורו, היה דבר
 27 זה צריך להשפיע שהנברא יהיה בטל במציאות, באותה מדה
 28 שאור השמש בטל במציאות במקורו, אך הסיבה לאי ביטולו
 29 במציאות היא מפני - מכל מקום - למרות שהנברא הוא
 30 התפשטות אור ממקורו בלבד, הן הן גבורותיו של הקדוש
 31 ברוך הוא, - כביכול, אשר כל יכול, - שהוא לא רק בעל
 32 היכולת שיתפשט ויומשך ממנו אור וחיות, אלא הוא גם בעל
 33 היכולת לצמצם ולהעלים את האור והחיות - לצמצם החיות
 34 והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו, שלא יכפל גוף
 35 הנברא במציאות - כך שלמרות שהנברא הוא לא יותר
 36 מאשר התפשטות האור ממקורו, לא יתבטל בכל זאת
 37 במציאות, אלא יראה כ"מציאות", כ"יש". וזה אין פשכל שום
 38 נברא להשיג מהות הצמצום והסתר, ושיהיה אף על-פי
 39 כן - למרות הצמצום והסתר, גוף הנברא נברא מאין ליש,

40 - שלכאורה, כדי להוות מ"אין" ל"יש" צריך הרי להיות להיפך:
 41 ההתגלות של הכוח האלקי, שהרי התהוות היא התגלות ולא
 42 הסתרה - כיצד, איפוא, הם שני הדברים יחד: מצד אחד -
 43 התגלות הכוח האלקי להוות את הנברא, ומצד שני - צמצומו
 44 והסתרו של הכוח האלקי?
 45 - מפני שאילו לא יסתתר

46 היה הרי הנברא בטל
 47 במציאות, ואם כן הרי זה
 48 ענין ששום שכל של נברא
 49 אינו יכול להשיג, כמו
 50 שאין יכולת בשכל שום
 51 נברא להשיג מהות
 52 הנברא מאין ליש. - כך
 53 אין הוא יכול להשיג את
 54 הצמצום המסתיר ופועל
 55 שהנברא יוכל להיראות
 56 כ"מציאות". לפי מה
 57 שהוסבר, שדבר זה
 58 שהנברא נראה כ"יש"
 59 ו"מציאות", בא מסיבת כח
 60 הגבורה והצמצום
 61 שלמעלה - משום שכשם

62 שיש לו היכולת להאיר ולגלות אור וחיות, כך יש לו גם היכולת
 63 לצמצם ולהסתיר את האור והחיות - אפשר לכאורה לחשוב
 64 שהצמצום וההעלם הוא אמיתי; כלומר, אפשר לחשוב שלא
 65 רק הנבראים רואים עצמם ל"יש" ו"מציאות", אלא שגם לגבי
 66 הקב"ה, הנברא הוא "יש" ו"מציאות", מכיון שהוא בא על ידי
 67 כוח הצמצום המסתיר, וביחס לנברא, הוא כמו שהוא מחוץ
 68 למקורו - מציין מיד רבנו הזקן להלן ומסביר, ששניהם, כוח
 69 הגילוי לגלות את האור והחיות, וכוח הצמצום להסתיר את
 70 האור והחיות, הם שניהם באמת דבר אחד - שכן, זהו הענין של
 71 אור וכלי, המאחדים בתכלית, ובשרשם הם ענין אחד לגמרי -
 72 וקיים הרי כלל ש"אין עצם מסתיר על עצם"; וכפי שמובאת
 73 בשולחן ערוך אורח חיים הראיה לגבי כיוונו הראש, שאין זה
 74 נקרא כיוונו כשאדם מניח את ידו על ראשו, מפני שראשו וידו
 75 הם אותו "עצם", כך גם בענינו: כיוון שכוח הגילוי וכוח
 76 הצמצום הם שניהם דבר אחד, אין זה הסתר והעלם אמיתי;
 77 ההסתר הוא רק לגבי הנבראים, להסתיר כדי שהנבראים יראו
 78 ל"יש" ו"מציאות", אבל לא לגבי למעלה.

יום חמישי י"ד סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 158, [והנה בחי' הצמצום... עד עמ' 158, ל"ח:

<p>25 – כך גם ברוחניות למעלה, שישנן ה' גבורות למעלה, היוצרות
 26 ענין כ"ב אותיות עליונות, וְשָׁרֵשׁ הַה' גְּבוּרֹת הוּא – הבחינה
 27 הנקראת ב"קבלה" "בוֹצִינָא דְקַרְדּוּנִיתָא", – פירוש המלה
 28 "קרדוניתא" בארמית, הוא חושך והעלם, והיינו שזו בחינה של
 29 העלם וחושך שלמעלה
 30 מאור, שְׁהִיא – בחינת
 31 גְּבוּרָה עֲלֵיָה ד"עתיק
 32 יוֹמִין", – בפנימיות הכתר,
 33 וְשָׁרֵשׁ הַקְּסָדִים הוּא גַם
 34 כֵּן – בחינת חֶסֶד ד"עתיק
 35 יוֹמִין", כִּידוּעַ לְיִדְעֵי
 36 חֵן: – כפי שהדבר ידוע
 37 ללומדי החכמה הנסתרה,
 38 תורת הקבלה. וכיון שגם
 39 הצמצום של אותיות וגם
 40 הגילוי של אור וחיות
 41 אלקית, שרשם אחד
 42 ב"עתיק יומין", מובן הדבר שהצמצום וההסתרה אינם הסתרה
 43 אמיתית. שכן, כאמור, "אין עצם מסתיר על עצם", אם הם
 44 "עצם" אחד, אין זו הסתרה. ממילא יוצא שהצמצום וההסתרה,
 45 המסתירים כדי שהכוח האלקי המהווה את הנברא לא יראה,
 46 אין בהם משום הסתרה כלל לגבי למעלה ח"ו, אלא רק לגבי
 47 הנבראים בלבד, שהם יראו את הבריאה כ"יש" ו"מציאות",
 48 ואילו לאמיתו של דבר בטל כל נברא במציאות לגבי מקורו.</p> | <p>1 [וְהֵנָּה, בְּחִינַת הַצְּמִצּוּם וְהַסְתֵּר הַחַיּוּת נִקְרָא – בלשון תורת
 2 הקבלה, בְּשֵׁם "כְּלִים", וְהַחַיּוּת עֲצָמוֹ – התגלות החיות, נִקְרָא
 3 בְּשֵׁם "אֹר", – שהיא ענין של אור וגילוי; שְׁכָמוֹ שְׁהַכְּלִי
 4 מְכַסֶּה עַל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ – כֵּן בְּחִינַת הַצְּמִצּוּם מְכַסֶּה
 5 וּמְסַתֵּר הָאֹר וְהַחַיּוּת
 6 הַשּׁוֹפֵעַ; – הצמצום
 7 מכסה ומסתיר על האור
 8 והחיות האלקי השופע
 9 לנבראים, שהאלקות לא
 10 תיראה, וְהַכְּלִים הֵן הֵן הֵן
 11 הָאוֹתוֹת, – של "עשרה
 12 מאמרות", או חילופיהן
 13 (כפי שאותיות מתחלפות
 14 באותיות אחרות) ו"עשרה
 15 מאמרות" הם החיות
 16 המהווה ומחיה את
 17 הנבראים, שְׁשָׁרֵשֵׁן – של
 18 האותיות, הן ה' אוֹתוֹת מְנַצֵּפֶה, – שהן "כפולות", ישנו כ'
 19 וישנו ך' סופית, וכך בשאר ארבע האותיות, וכפי שמוסבר
 20 ב"קבלה" אותיות כפולות אלו הן שורש האותיות, כי – שֶׁהֵן ה'
 21 גְּבוּרֹת – אלו הן חמש בחינות הגבורה, הַמְּחַלְקוֹת וּמְפַרְדּוֹת
 22 הַהֶבֶל וְהַקּוֹל בְּה' מוֹצֵאוֹת הַפֶּה לְהַתְּחַוּוֹת כ"ב אוֹתוֹת, –
 23 כפי שהדבר לדוגמה בגשמיות, שעל ידי "ה' מוצאות הפה"
 24 מתחלק ונבדל הבל הקול להברות נפרדות של אותיות ומילים</p> |
|--|---|

שער היחוד והאמונה

[והנה בחי' הצמצום

והסתרה החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא בשם אור שכמו שהכלי מכסה על מה שבתוכו כך בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ך שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההבל והקול בה' מוצאות הפה להתחווה כ"ב אותיות ושרש הה' גבורות הוא בוֹצִינָא דְקַרְדּוּנִיתָא שהיא גבורה עילאה דעתיק יומין ושרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין כידוע ל"ח:

יום שישי ט"ו סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 158, פרק ה והנה על... עד עמ' פ, פרק ג]:

<p>65 – שהיא מדת הגבורה והצמצום, רָאָה שְׁאִין הָעוֹלָם מְתַקֵּן –
 66 במדת הדין והצמצום בלבד, שְׂתַף בּוֹ – בעולם, מְדַת רְחִימִים",
 67 לכאורה אין הדברים
 68 מובנים, שהרי הקב"ה הוא
 69 "חפץ חסד" ורוצה לעשות
 70 חסד עם הנבראים, מדוע,
 71 איפוא, המחשבה
 72 הראשונה היתה לברוא
 73 את העולם במדת הדין? – אלא, לפי מה שהוסבר, מובן הדבר:
 74 היות וכל מציאותם של הנבראים שייראו ויחושו עצמם
 75 ל"מציאות" באה דוקא על ידי מדת הדין והגבורה, המכסה על
 76 החיות האלקית, ולולא הסתרה זו היו הנבראים בטלים
 77 במציאות; והכוונה העליונה היא הרי שתהיה "מציאות" של
 78 נבראים, שכן, רק אז שייך בהם ענין העבודה שעל ידה הוא יכול
 79 להטיב אתם במתן שכר עבור העבודה – הרי, שדוקא על ידי
 80 מדת הדין והצמצום, הנבראים הם במצב של ביצוע תכלית</p> | <p>49 פֶּרֶק ה'. בפרק הקודם, פרק ד', הסיבר רבנו הזקן, שמה שהנבראים
 50 נראים ל"מציאות יש", הרי זה בסיבת מדת הגבורה וכוח הצמצום של
 51 הקב"ה, הגורמים שהחיות
 52 האלקית לא תהיה גלויה
 53 בנבראים. ולכן, למרות
 54 שהנברא נמצא תמיד במקורו,
 55 שהוא הכוח האלקי הבורא
 56 אותו תמיד ובלי הפסק מ"אין"
 57 ל"יש", הרי כיוון שהחיות והכוח האלקי אינם בהתגלות לנבראים, חש
 58 הנברא את עצמו כאילו הוא דבר לעצמו, ואין נראית בנברא האמת
 59 שהוא רק התפשטות מהזיו של מקורו בלבד, כמו ההתפשטות של האור
 60 והזיו מהשמש.
 61 וְהֵנָּה, עַל זֶה – על מה שדובר, שכל התהוותם של הנבראים,
 62 שייראו ויחושו עצמם ל"מציאות יש", באה על ידי מדת
 63 הצמצום, אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכְּהִי: "בְּתַחֲלָה עֲלָה
 64 בְּמַחְשָׁבָה – העליונה, לְכַרְא אֶת הָעוֹלָם בְּמֵדַת הַדִּין, –</p> |
|---|---|

שער היחוד והאמונה

פרק ה והנה על זה אמרו רז"ל בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם כמד"הד ראה שאין העולם מתקיים שתף בו מדת

8. סיום חצאי הריבוע חסר בהרבה מדפוסי ה"תניא". ראה ביאורו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הנדפס בסוף פרק ה. 1. ראה פירוש רש"י בראשית א, א; בראשית רבה פ"ב, טו.

47 חַד בְּעוֹלָם הַאֲצִילוֹת – הוא יתברך והכלים שלו (ומדותיו) הם
48 דבר אחד בעולם האצילות, גם מדת החסד וגם מדת הגבורה
49 מאוחדות שתייהן בתכלית אתו יתברך. וְאַף הַשְּׁנֵת מִשָּׁה רַבְּנוּ
50 עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּנִבְוֵאָתוֹ, – שהשיג במראה הנבואה שלו, לֹא

51 הִיָּתָה בְּעוֹלָם הַאֲצִילוֹת,

52 – עצמו, שכן עולם

53 האצילות הוא למעלה גם

54 משכלו והשגתו של משה

55 רבנו, אֲלֵא עַל יְדֵי

56 הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָם

57 הַפְּרִיָּאָה – על ידי

58 התלבשות מדריגת

59 ה"אצילות" בעולם

60 הבריאה; וְאַף גַּם זֹאת, –

61 גם לאחר ש"אצילות"

62 מתלבשת בעולם

63 הבריאה, איזו מדריגה של

64 "אצילות" השיג? – לֹא

65 בְּשִׁתֵּי מִדּוֹת אֵלּוּ – חֶסֶד

66 וְגִבּוּרָה; – היתה השגת

67 משה רבנו, אֲלֵא עַל יְדֵי

68 הַתְּלַבְּשׁוֹת – המוקדמת,

69 בְּמִדּוֹת שְׁלֹמֶטָה מִתּוֹן

70 בְּמִדְרָגָה, שֶׁהֵן מִדּוֹת

71 נִצְחֵי-הַיְהוּדִים-יְסוּד – מדת

72 הנצח היא "ענף" בלבד

73 ממדת החסד, ומדת הוד

74 היא "ענף" ממדת הגבורה – כפי שהן באות במדת ה"יסוד"

75 המשפיעה למדריגות שלמטה ממנה, [כְּמוֹ שְׁכַתוֹב בְּשִׁעַר

76 הַנְּבִיאוּתָהּ]. – שבמדריגה זו היתה השגתו של משה רבנו עליו

77 השלום. רַק שְׁמִיתָן שְׁכָרְם שֶׁל צְדִיקִים בְּנֵן עֵדֶן, הוּא הַשְּׁנֵת

78 הַתְּפִשּׁוֹת הַחַיּוֹת וְאוֹר הַנְּמִשֵּׁךְ מִשְׁתֵּי מִדּוֹת אֵלּוּ – חֶסֶד

79 וְגִבּוּרָה – שבתור שכר יכולים הם לקבל ההתפשטות משתי

80 מדות אלו, וְהוּא – התפשטות החיות משתי המדות חסד

81 וגבורה, היא מוֹזֵן נְשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים שְׁעִסְקוּ בְּתוֹרָה לְשִׁמְחָה

82 בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי מֵהַתְּפִשּׁוֹת שְׁתֵּי מִדּוֹת אֵלּוּ נִמְתָּח רְקִיעַ

83 – אור מקיף, עַל הַנְּשָׁמוֹת שְׁבִנֵּן עֵדֶן, – אור מקיף זה מעניק

84 כוח לאותן נשמות שתוכלנה "לקבל" ההתפשטות משתי מדות

85 אלו, וְרִקִיעַ זֶה נִקְרָא "יְוָא דְאוּרֵיָתָא", – סוד התורה, הענין

86 בתורה שבבחינת רז וסוד, וְכֵן – ברקיע, סוּד כ"ב אוֹתִיּוֹת

87 הַתּוֹרָה, – ואותיות התורה הן הרי גם כן למעלה משכל והבנת

88 התורה, הַתּוֹנָה – התורה ניתנה מִשְׁתֵּי מִדּוֹת אֵלּוּ, בְּרִבְתֵּיב:

89 – כמו שכתוב: "מִיִּמִּינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ", – דת, תורה, באה

90 מ"מִיָּן", מ"חסד", והיא גם ענין של "אש", "גבורה", וּמְרִקִיעַ זֶה

91 – ומאור מקיף זה, נִזְנָף מִלְּמוֹזֵן הַנְּשָׁמוֹת, – כלומר,

92 מה"רקיע" נמשך אור פנימי לנשמות, שהוא ענין ה"מוזן" – אור

1 הבריאה. לכן, עלה תחילה במחשבתו יתברך לברוא את העולם

2 במדת הדין, אך כיוון שראה שב"דין" בלבד לא יהיה קיום

3 לעולם – שכן, או היתה חיות הקדושה מכוסה לגמרי בעולם.

4 והעבודה לגלות את החיות האלקית בעולם היתה קשה ביותר

5 – לכן "שיתף" בעולם מדת

6 הרחמים, שתהיה התגלות

7 קדושה ואלקות בעולם.

8 דְּהֵינּוּ – "שיתוף מדת

9 הרחמים" משמעה:

10 הַתְּגַלּוֹת אֱלֹהוֹת –

11 בעולם, עַל יְדֵי צְדִיקִים –

12 ועל ידי וְאוֹתוֹת

13 וּמוֹפְתִים שְׁבִתוֹרָה – על

14 ידי זה נראה ומתגלה

15 בעולם אלקות ולמעלה מן

16 הטבע. בפרק הקודם אמר

17 רבנו הזקן, ששתי המדות

18 – הן מדת החסד

19 וההתפשטות של חיות

20 אלקית לברוא נבראים

21 מ"אין" ל"יש", והן מדת

22 הגבורה, לצמצם

23 ולהסתיר את החיות

24 האלקית שלא תהיה

25 בהתגלות לנבראים – הן

26 שתייהן למעלה משכל

27 והשגת הנבראים. כאן

28 הוא מסביר, שמדות אלו הן למעלה לא רק משכל הנבראים,

29 אלא גם למעלה משכל והשגת הנשמות שמעולם האצילות;

30 שגם נשמת משה רבנו, שהיתה נשמה מעולם האצילות, גם

31 שכלו לא היה יכול להשיג מדות עליונות אלו שהן דבר אחד

32 עם הקב"ה עצמו. וְהִנֵּה עַל זֶה – על המדובר כאן, שמדות חסד

33 וגבורה הן למעלה מהשכל, אֲמָרוּ בְּתוֹרָה, דְּלֵעִילָא, בְּסִטְרָא

34 דְּקִדְשָׁה עֲלֵיָהּ, – שלמעלה, בצד ה"קדושה עליונה", כלומר,

35 בעולם האצילות שהוא למעלה מעולמות בריאה – יצירה –

36 עשיה, אֵית יְמִינָא וְאֵית שְׁמַאלָא, יש "מיין" ויש "שמאל",

37 דְּהֵינּוּ חֶסֶד וְגִבּוּרָה, פְּרוּשׁ, – שכן, מה היא הרבותא שלמעלה

38 ישנם חסד וגבורה? אלא הכוונה היא, שגם גבורה (צמצום) היא

39 "לעילא" (למעלה) ולמעלה מהשגת הנבראים, כי היא מדה

40 אלקית. שהרי כיוון שלמעלה ב"סטרא דקדושה" – בצד

41 הקדושה – לא שייך פירוד חס ושלום, אלא הכל הוא

42 בהתכללות, הנה "שם" ענין ה"מיין" (חסד) וה"שמאל" (גבורה)

43 הרי, למרות שהם שני דברים מנוגדים לגמרי, הם – באופן של

44 "שני הפכים בנושא אחד", מפני ששניהם מאוחדים בתכלית עם

45 אין סוף ברוך הוא, דְּשִׁתִּיָּהּ – גם חסד וגם גבורה, הֵן מִדּוֹת

46 אֱלֹהוֹת לְמַעְלָה מִשְׁכָּל הַנְּבִרָאִים וְהַשְּׁנֵתָם, דְּאִיהוּ וְגִבּוּרָתֵי

2. חלק א נג, א. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: עפמשנ"ת באגה"ק (ס"ט) מובן שאין הכוונה – שלא למעלה מזה (שהרי השיגו בחו"ב) – אלא שהשגת חו"ג (מקור הבריאה וצמצומה) דבזה עסקינן – היתה ע"י התלבשותם בנה"י דוקא". 4. ברכה לג, ב.

- 1 פנימי שמשגיגים אותו, דְּתִינּוּ - כלומר: יִדְעֵת סוד כ"ב וּבְעֵין תִּים שְׁעַר מ"ד פָּרָק ג': - הרי מוסבר כאן, ששתי
 2 אוֹתוֹת הַתּוֹרָה, בִּי
 3 הִרְקִיעַ תָּהָה הוּא סוֹד
 4 הַדְּעָת, - והטל שנוטף 1 התורה כי הרקיע הזה הוא סוד הדעת והתורה היא
 5 ממנו, הוא ידיעת סוד כ"ב 2 מזון הנשמות בג"ע והמצות הן לבושים כמבואר
 6 אוֹתוֹת הַתּוֹרָה, וְתַתּוֹרָה 3 כל זה [בוהר ויקהל דף ר"ט ור"י ובע"ה שער מ"ד
 7 הֵיא מִזוֹן הַנְּשָׁמוֹת בְּגֵן 4
 8 עֲדָן, וְהַמְצוֹת הֵן
 9 לְבוּשִׁים, כְּמִבְּאֵר כָּל זֶה [בוהר - פרשת ויקהל דף ר"ט ור"י, הנשמות בגן עדן לקבל ההתפשטות משתי המדות חסד וגבורה.

יום שבת קודש ט"ז סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פ, פרק ו והנה שם... עד עמ' 160, הכלולה בחדס.

- 19 פָּרָק ו. בפרק ד' הסביר רבנו הזקן, ששתי המדות העליונות - מדת
 20 החסד וההתפשטות של החיות האלקית לברוא ולהחיות את הנבראים,
 21 ומדת הגבורה והצמצום המסתירה על החיות האלקית המהווה ומחיה
 22 את הנברא (כדי שהנברא יוכל לחוש את עצמו ל"מציאות יש") - יש
 23 לשתיהן שורש אחד; ואשר
 24 מכיוון שהן "עצם" אחד, לא
 25 יכול הצמצום והגבורה להיות
 26 הסתרה אמיתית, שכן "אין
 27 עצם מסתיר על עצם".
 28 ברם, כל זה אמור לגביהן כפי
 29 שהן בשרשן, ואילו כפי שהן
 30 בהתגלות בספירה ומדה,
 31 אפשר לבאורה לחשוב, שהן
 32 אכן שתי מדות נפרדות
 33 והפכיות אחת מהשניה - מדה

שער היחוד והאמונה

פרק ו והנה שם אלהים הוא שם מדת הגבורה והצמצום ולכן הוא גם כן בנימטריא הטבע לפי שמסתיר האור שלמעלה המהוה ומחיה העולם ונראה כאילו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע ושם אלהים זה הוא מגן ונרתק לשם הוי"ה להעלים האור והחיות הנמשך משם הוי"ה ומהוה מאין ליש שלא יתגלה לנבראים ויבטלו במציאות והרי בחי' גבורה זו וצמצום הזה

- 53 הגלום בדברים שנקבעו בסדר ואופן תמידי. לְפִי שְׁמִמְתִיר -
 54 שם אלקים את האור שְׁלִמְעֵלָה הַמְּחִיָּה וּמְחִיָּה הָעוֹלָם, - על
 55 ידי שהאור שלמעלה מהווה תמיד מחדש את הנבראים, נוצר
 56 הרי באמת, כאמור, הענין הפלאי של בריאת "יש מאין", פלא
 57 שהוא גדול יותר מאשר
 58 קריעת ים סוף. אך, שם
 59 אלקים מעלים על האור
 60 שלמעלה המהווה ומחיה
 61 את העולם, וְנִרְאָה פְּאֵלוֹ
 62 הָעוֹלָם עוֹמֵד - בלי
 63 התחדשות, אלא כדבר
 64 קבוע תמידי, וּמְתַנְהֵג
 65 בְּדֶרֶךְ הַטְּבֵעַ. - גם אותם
 66 דברים, בהם נראית איזו
 67 התחדשות, הרי גם

- התחדשות זו קבועה בסדר הנקרא דרך הטבע. - המלה "טבע",
 כפי שהיא מוסברת בחסידות, יש בה כמה פירושים, ומהם:
 "טבע" במשמעות של קביעה, כלשון חכמינו ז"ל: "כל המשנה
 ממטבע שטבעו חכמים". כמו כן "טבע" מלשון "טובעו בים סוף",
 כמו דבר שטבעו במים, מכסים עליו המים והוא אינו נראה כלל
 - כך "טבועה" כביכול החיות האלקית בנבראים, שאין היא
 נראית כלל. וְשֵׁם "אֱלֹהִים" זֶה, - לא כפי ששם אלקים הוא
 בשרשו העליון, אלא כפי ששם אלקים משפיע באמצעות מדת
 הגבורה, שהעולם יראה כאילו הוא מתנהג בדרך הטבע, הוּא
 מְגֵן וְנִרְתֵק לְשֵׁם הַוִּי"ה, - כאמור לעיל בפירושו הפסוק "שמש
 ומגן הוי' אלקים", ששם הוי' הוא כמו השמש כאשר מאירה,
 ושם אלקים מסתיר על האור של שם הוי', כמו ה'מגן'
 וה'נרתק' המסתירים על אור השמש, כדי שיהיה באפשרות
 הנבראים לקבל את האור, לְהַעֲלִים הָאֹר וְתַחֲיוֹת הַנְּמִשָּׁף
 מִשֵּׁם הַוִּי"ה וּמְחִיָּה מֵאֵין לִישׁ, - שענינו של "הוי'" (מלשון
 מהווה) שהוא בורא הכל מ"אין" ל"יש", ועל אור זה מסתיר שם
 אלקים, וזאת כדי שְׁלֵא יתְגַלֶּה לְנִבְרָאִים וְיִבְטְלוּ בְּמִצִּיאוֹת.
 - אילו האור של שם הוי', המהווה מ"אין" ל"יש", היה מתגלה
 לנבראים, היו הם בטלים במציאות - הרי, שדווקא על ידי

- אחת היא חסד וגילוי, והשניה - גבורה, צמצום והעלם.
 ובפרקנו יסביר, שגם כפי ששתי מדות אלו הן בהתגלות, הן בהתכללות
 אחת עם השניה. שהרי, תכלית וכונת ההעלם היא כדי שיוכלו להיות
 עולם ונבראים גשמיים - שכן, אם החיות האלקית היתה בהתגלות, היו
 הנבראים בטלים במציאות ולא היתה שום מציאות כלל של נבראים -
 הרי שתכלית הצמצום וההעלם של גבורה היא באמת ענין של חסד, כך
 ששתיהן חסד וגבורה, הן בהתכללות. ולמה הדבר כן? - מפני ששתיהן
 מאוחדות עם האין־סוף, הרי הן ממילא "עצם" אחד גם כשהן שתי מדות
 42 חסד וגבורה. וְהֵנָּה, שֵׁם "אֱלֹהִים" הוּא שֵׁם מְדַת הַגְּבוּרָה
 43 וְהַצְּמִצּוּם, - כל שם מהשמות הקדושים הוא מדה מיוחדת,
 44 כמו שם א"ל הוא מדת החסד, ככתוב: "חסד א"ל כל היום",
 45 וכך שאר השמות במדות אחרות. השם של מדת הגבורה
 46 והצמצום הוא שם אלקים, כלומר, כשאור אין סוף ברוך הוא
 47 מתלבש במדת הגבורה לפעול פעולת הצמצום וההעלם -
 48 נקראת מדה בשם אלקים. וְלִכֵּן הוּא - שם אלקים, גַּם בֵּן
 49 בְּנִימְטְרִיא "הַטְּבֵעַ", - במלה "הטבע" אנו מציינים סדר קבוע
 50 של הנהגה בעולם, החורר על עצמו תמיד, ולכן רגילים אליו
 51 ואין הוא מעורר שום השתאות, לא נראה כל חידוש לגבי הסדר
 52 של אתמול, וממילא לא חושבים אודות הכוח והחיות האלקי

- 1 ההסתרה שמשם אלקים, קיימת מציאות הנבראים, וממילא –
 2 וְהָרִי בְּחִינַת גְּבוּרָה זוֹ וְצִמְצוּם תְּהִי: – ההסתרה המסתירה
 3 על החיות האלקית, הוא
 4 – לא רק צמצום והעלם,
 5 אלא גם פְּחִינַת חֶסֶד¹ הוא גם כן בחי' חסד שהעולם יבנה בו וזו היא
 6 שְׁהֶעוֹלָם יִבְנֶה בוּ, – זהו² בחי' גבורה הכלולה בחסד
 7 "כי אמרתי עולם חסד יבנה"⁴, שבנין ובריאת העולם הוא על ידי
 8 בחינה של חסד; וכיון שבלעדי הצמצום וההעלם של שם
 9 אלקים לא היתה יכולה להיות שום מציאות של עולם, הרי
 10 שהכוונה והתכלית של הצמצום הזה הוא – חסד, כדי שתוכל
 11 להיות המציאות של
 12 עולם, וְזוֹ הִיא בְּחִינַת
 13 גְּבוּרָה הַכְּלוּלָה בְּחֶסֶד⁵.
 14 – אופן כזה של גבורה
 15 שעל ידו מתבצעת התכלית של חסד, זוהי גבורה הכלולה
 16 בחסד, ומהווה חלק מחסד⁶.

שער היחוד והאמונה

3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ דח"א ספ"ו" – הרבי שליט"א מסביר, שבהדגשה "גבורה זו" ו"צמצום זה" מתכוון רבנו הזקן לומר, שדוקא כאן הגבורה והצמצום הם ענין של חסד, ואילו לא כך הדבר לגבי הצמצום אודותו מדובר בחלק ראשון סוף פרק ו' – שחיות הקדושה באה אחרי צמצומים רבים כדי שתתלבש בבחינת גלות בקליפות וסטרא אחרא להחיותן – שכן, שם הצמצום הוא אכן ענין של גבורה והעלם ולא ענין של חסד, שהרי הכוונה שם היא שלא יהיה בהן ענין של גילוי.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו סיון, תשי"ט

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נר"נ וכו' מו"ה משה שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ב סיון.

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע כאו"א להמצטרך לו מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בהנ"ל בטוב הנראה והנגלה.

במ"ש שפעם ראשונה בילה ליל חג שבועות זמן מתן תורתנו בבית הכנסת חסידותי דליובאוויטש.

יהי רצון שתהי' זה התחלה טובה והרי זמן מתן תורתנו בכללותה התחלה כמו שהי' בימים ההם בזמן הזה, וק"ל.

במ"ש בהנוגע לאי אמירת אקדמות - לפלא פליאתו, בהמצאו באה"ק ת"ו, שכנראה לא נודע לו שאצל כל הספרדים אין מנהג האמור, וגם בליובאוויטש לא נהגו לאומרם (אף שלא שמעתי טעם בזה, ועיין סוכה מ"ד ב' דכיון דנפק מפומי וכו' דדקדקו לנהוג כן אף לקולא עיי"ש).

במש"כ במנהג חב"ד שהמגבי' הס"ת חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו ורק אז יושב על הספסל ואחר כורך המפה כו' - ראה ערוך השולחן (שהי' מראשי האשכנזים) סקמ"ז ס"ט ששיבח מנהג זה. ומסיים שמנהג האשכנזים תמוה. ועל הטעם שכותב יש עוד להוסיף: א) מוכח מכמה מנהגי ס"ת שמהדרים שתהי' הס"ת פתוחה רק בעת הצורך ותומ"י לגוללה. ב) למעט עד כמה שאפשר בחילוקי מנהגי בניי. והרי אצל הספרדים שהגבהת הס"ת היא לפני קרה"ת - המגבי' חוזר ומניחה על הבימה וכן הוא הסוגרה (או גוללה). ג) בכדי שתהי' הגלילה כדבעי - ראה שערי אפרים שיי סיי"ט.

במש"כ ע"ד פתיחה דג' עמודים - ראה משנ"ב סקל"ד.

יום ראשון	יום ראשון	י סיון	ה'תש"ג
<p>שיעורים. חומש: בהעלותך, פ' ראשונה עם פירש"י. תהלים: נהינט. תניא: פרק ג. והנה . . . אפס בלעדו.</p>			
<p>רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ... בני ישראל ווערען אָנגערופען נרות. א נר איז כלול פון כלי פתילה שמן ואש. מען מוז אבער אָנצינדען דעם אש און דעמאלט איז דאָס מאיר. בא דיר איז א גוטער נר, אָבער עס פעלט דיר דער אָנצינדער. דורך הכאה בכח אין דעם אבן של נפש הבהמית, געהט ארויס א ניצוץ אש, וועלכער צינדט אָן דעם אש אלקי.</p>			

רבנו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ... בני ישראל קרויים נרות. נר כלול מכלי, פתילה, שמן ואש. אך חייבים להצית את האש, ואז הוא מאיר. הנר שבה הוא טוב, אך חסר לך המדליק; על ידי הפאה בכח באבן של נפש הבהמית, נתז ניצוץ אש, שמצית את האש האלקי.

יום שני	יום שני	יא סיון	ה'תש"ג
<p>שיעורים. חומש: בהעלותך, שני עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: והמשל . . . 156- ואפס בלעדו.</p>			
<p>משיחות אאמו"ר: אין דער עבודה פון עבודת ה' ע"ד החסידות, זיינען פאראן אלע מדריגות ... די דרגא פון מת באדארף קיין סך הסבר ניט האָבען. עס איז אבער אויך פאראן – ת"ל – תחית המתים אין עבודה רוחנית. א מת איז קאלט, עס איז ניטאָ אזא קאלטע זאך ווי שכל הטבעי און שכל אנושי, און ווען דער שכל הטבעי פארשטעהט א השגה אלקית און די מדות שבשכל ווערען נתפעל און גערירט פון דעם געשמאק שכלי, איז דאָס דער אמת'ער תחית המתים.</p>			

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: בסדר העבודה של עבודת ה' על דרך החסידות, נמצאות כל הרמות... דרגת מת אינה זקוקה להסבר רב. אך קימת גם – תודה לה' – תחית המתים בעבודה רוחנית. מת הוא קר, אין דבר כל כך קר כמו השכל הטבעי ושכל אנושי, וכאשר השכל הטבעי מבין השגה אלקית, והמדות שבשכל מתפעלות ומגיבות מהערבות השכלית – הרי זו תחית המתים האמתית.

יום שלישי	יום שלישי	יב סיון	ה'תש"ג
<p>שיעורים. חומש: בהעלותך, שלישי עם פירש"י. תהלים: סו"סח. תניא: וכדברים . . . 156- להקדים.</p>			
<p>בברכת "שהכל נהיה בדברו": נהיה – הי"ד בקמץ ולא בסגול. אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממכתביו: אהוב את הבקרת, כי היא תעמידך על הגבה האמתית.</p>			

יום רביעי	יום רביעי	יג סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בהעלותך, רביעי עם פירש"י. תהלים: סט"א. תניא: פרק ד. כי . . . עטר להטיב.			
ה"צמח צדק" חבר כמה נגונים. למודו היה בקול ונגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע למודו, או כתיבתו דא"ח [=תסידות, דברי אלוקים חיים] או שו"ת [=שאלות ותשובות], ומנגן איזה נגון. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] ספר, אשר מקול נגונו של ה"צמח צדק" היה יודע כמה הוא עסוק באותה שעה.			

יום חמישי	יום חמישי	יד סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בהעלותך, חמישי עם פירש"י. תהלים: עב"עו. תניא: והנה כמו . . . 158- ליש.			
בלבישת טלית קטן בבקר בידים נקיות ובמקום שמתר לברך, מברכים "על מצות ציצית" – בין שאין בטלית קטן שלגו שיעור עטוף. אם אסור לברך, אזי קדם התפלה – אם אינו לובש טלית גדול – יממש בד' ציציותיו וברך אז.			

יום שישי	יום שישי	טו סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בהעלותך, שישי עם פירש"י. תהלים: עז"עח. תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.			
בתחלה היה רבנו הגדול אומר דרושים קצרים במאד, מרעשי הלב ומלהיבים מאד, ונקראו בשם "דרכים". אחר כך נקראו "אגרות", והם ארכים יותר. אחר כך השתלשל שנקראו "תורות", והם שרשי הדרושים שב"תורה אור" ו"לקוטי תורה". אחר כך ארכים מעט יותר ונקראו "כתבים", והם בבאור בהשגה רחבה לפי ערך.			

שבת קודש	שבת	טז סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בהעלותך, שביעי עם פירש"י. תהלים: עט"פב. תניא: פרק ה. והנה . . . פרק ג]			
כבר החליטו הראשונים כמלאכים זי"ע [זכותם יגן עלינו], אשר רפואת הנפש היא כרפואת הגוף.			
לכל לראש צריך לסמן מקום החלי: אם הוא מצד שחמר גופו עב גס ומשחת, או שהחפורן הוא בכחות נפשו, שיש לה נטיות לענינים רעים כמו גאווה, שקר וכדומה, או שמקור החלי הוא בהרגילות, שמפני רע החנוף או רע הסביכה בא לרגילות רעות.			
עד אשר לא יתבררו פרטי מקום החלי וסבת אחיזת המחלה, אי אפשר להתחיל ברפואתו, כי אם לסדר אפן הנהגה ישרה בכל הדברים במה שיעשה ובמה שימנע את עצמו מהם: ב"ועשה טוב" – בקיום המצוות, קביעות עתים לתורה, קנין מדות טובות – וב"סור מרע". אמנם מה שנחזק ביותר הוא, שיעורר החולה בעצמו שני ענינים: א) לידע שהוא חולה ויכסוף וישתוקק להתרפאת מחליו, ב) הידיעה שיכול להתרפאת, והתקנה ובטחון גמור כי בעזרת ה' יתברך יתרפא מחליו.			

איסור 'אותו ואת בנו' - גם בחיה ? יום ראשון י" סיון ה'תשע"ג

שחיטת עז עם בנה. ולפי זה, אם הבן אינו דומה לעז ואין חשש לטעות יש להתיר.

אך ה'תבואות שור' (סי' טז סקל"ב) נקט בשית הרמב"ם שאף אם צורת הבן אינה דומה לעז אלא היא כצורת הצביה, חכמים אסרו את שחיטת הצביה עם בנה מחשש שמא ישחט את הבן עם אביו הונו והרי איסור 'אותו ואת בנו' הוא גם בזכרים (להלן הי"א).

ועוד ביאר ה'תבואות שור' בשם הראשונים (הרא"ש ורבינו ירוחם) :

הרמב"ם חושש לדעת רבי יהושע בן לוי (בכורות ז, א) שהחיה והבהמה אינן מתעברות זו מזה, וכאשר בא עז על הצביה וילדה יש להניח שזה רק נראה כך, אבל באמת אחד מהם (הצביה או העז) אינו כפי שנראה לעינינו אלא שניהם מאותו המין, בהמה או חיה, כי רק כך תיתכן לידה. ולכן, אסור לכתחילה לשחוט את הצביה ובנה ביום אחד שמא אין זו צביה אלא עז ושניהם ממין הבהמה.

הלכות שחיטה פרק יב, הלכה ח: העז ששחט על הצביה – אסור לשחט אותה ואת בנה, ואם שחט – אינו לוקה. פרה ובנה אסרה תורה, לא צביה ובנה.

והקשה על כך הרשב"א (תורת הבית, בית ב שער ד. חולין פ"א) : בגמרא (חולין ע"ט, ב) אמרו שהכל מודים בצביה שבא עליה תיש וילדה, ושחט את הצביה ובנה ביום אחד שאינו עובר על "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", כי בתורה נאמר 'שור או שה' ו"שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו". היינו, שהתורה לא אסרה כאשר האם היא ממין 'חיה' אלא רק אם היא ממין 'בהמה'. ואם כן, מהיכן למד הרמב"ם לאסור שחיטת חיה ובנה ביום אחד?

והש"ך (יור"ד סי' טז סקל"ב) הביא את ביאורו של ה'בית יוסף' (יור"ד שם. בשם מהר"י חביב) שהרמב"ם אסר שחיטה זו לכתחילה מחשש למראית עין, אך תמה על זה: "לא ידעתי מה מראית העין שייך בדבר, דמי יודע שבא מן העז"?

וביאר ה'ראש יוסף' (חולין שם) : כאשר הבן דומה לאביו (העז) יסברו הרואים שגם אמו היתה עז ויבואו להתיר

תענית בשבת ויום טוב יום שני י"א סיון ה'תשע"ג

אך יש לתרץ (ראה שו"ת צמח צדק או"ח סי' לו) "דבתענית חלום קאמר" (תוד"ה אי ברכות מט, ב. וראה גם רשב"א שהובא בב"י או"ח סי' רפח), שאותה מותר להתענות בשבת (ראה שו"ע או"ח שם), ובאופן אחר היה אסור לו להתענות בשבת.

אמנם כתוב ב'הגהות מיימוניות' (הל' תענית פ"א) : "אדם המתענה בכל יום, ואכילה בשבת צער הוא לו מפני שינוי הוסת – ראינו כמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו בשבת מטעם זה, וכן שמעתי על רבי יהודה החסיד שהיה עושה כן". ומביא ראיה מסיפור זה על מר בריה דרבינא היינו שלדעתו מר בריה דרבינא ישב בתענית בשבת אפילו לא בתענית חלום. ואם כן לדעתו האיסור להתענות בשבת הוא מדברי סופרים שלא כדברי הרמב"ם שהוא איסור דאורייתא (שו"ת צ"צ שם).

הלכות שבועות פרק א הלכה ו: נשבע לכתוב את המצוה. פיצד?... שיתענה בשבתות ובמים טובים. וכן כל פיוצא בזה.

מכך שהרמב"ם מביא כדוגמה ל'שבועת שוא' את הנשבע להתענות בשבת – הוכיח הרשב"א (שו"ת סי' תריד) שלדעת הרמב"ם האיסור להתענות בשבת הוא מן התורה. ומהו המקור בתורה שאסור להתענות בשבת? – כותב על כך אדמו"ר הזקן: "מדכתיב (בשלה טו, כה) אכלוהו היום כי שבת היום לה' – מכלל דשבת אסור להתענות. ולא חשיב לה בתרי"ג – משום דנפקא מכלל מצות אכילת המן שאינה נוהגת לדורות" (שו"ע אדה"ז או"ח סי' רמב ק"א א).

והנה, מסופר בגמרא (פסחים סח, ב) על מר בריה דרבינא שהיה יושב בתענית כל ימות השנה, מלבד בחג השבועות, פורים וערב יום הכיפורים. ונמצא, שהיה מתענה בשבתות!

שיעור השתייה יום שלישי י"ב סיון ה'תשע"ג

שבועה השיעור הוא ברביעית כשאר איסורי התורה ולא כאיסור יום הכיפורים. כי ביום הכיפורים חובה להתענות, ואף שתייה מועטת כשיעור 'מלוא לוגמיו' סותרת את העינוי ומיישבת את דעת האדם, אך בשאר האיסורים האיסור הוא בעצם מעשה האכילה והשתיה (ולא כניגוד לעינוי), ושיעור שתייה לענין זה הוא רביעית, ודין שבועה הוא כדין שאר האיסורים.

ויש המבארים שכונת הרמב"ם היא לשלול שיעור כזית, כי אף שבכמה מקומות מבואר ששיעור שתייה הוא

הלכות שבועות פרק ד, הלכה ד: וכןמה ישותה ויהא חיב? נראה לי, שאינו חיב עד שישותה רביעית, בשאר האיסורין. ויש לתמוה:

אם שיעור שתייה בכל האיסורים הוא ברביעית, מה משמיענו כאן הרמב"ם, ומדוע הוא כותב על הלכה פשוטה "נראה לי"?

ומבאר הרדב"ז: שיעור החיוב בשתייה ביום הכיפורים הוא 'כמלוא לוגמיו' שהוא פחות מרביעית, ולכן כתב הרמב"ם שלגבי

ועל כך מחדש הרמב"ם שלגבי שבועה, על אף שהתורה לא אסרה את החפץ בפירוש בתורת משקה, מאחר והאיסור חל על ידי האדם והוא נשבע על שתיה, ממילא חל האיסור כדין שתיה ושיעורו ברביעית. ולפי זה, אם נשבע שלא יאכל ענבים וממילא שתיית היין תיאסר עליו רק מדין 'שתיה כאכילה', השיעור אכן יהא בכזית כדין אכילה ולא ברביעית כדין שתיה (רשימות שיעורים סולובייצ'יק) שבועות ע' נה).

ברביעית, מצאנו בדינים אחרים, כגון בשתיית יין ושמן של תרומה, ששיעורם בכזית (הל' תרומות פ"י, ה"ב). וטעם החילוק בין הדינים: כאשר איסור המשקה הוא מצד השתיה – שיעורו ברביעית, אך לעיתים יסוד האיסור הוא אכילה אלא ש'שתיה בכלל אכילה', ואז שיעור השתיה הוא בכזית כשיעור אכילה. ולכן בתרומה שחפץ האיסור הוא אוכל (ויתים וענבים), איסור שתיית יין התרומה הוא פרט באיסור האכילה ושיעורו בכזית כאוכל.

שבועת הפקדון בכפירת שעבודים יום רביעי י"ג סיון ה'תשע"ג

התוספות (שם, ד"ה תשומת יד) קבעו להלכה שבכל מקום בו מוזכרת שבועת הפיקדון ביחס לשעבודים, מדובר במקרה שהיה ייחוד כלי אותו תובע המשביע. ואף דנו בשאלה האם וכיצד תופס ייחוד כלי לגבי קנס. וכן עולה גם מדברי רש"י. אבל לדעת הרמב"ן (שם ד"ה כגון) אין צורך בייחוד כלי לענין שבועת הפקדון, כי במשנה לא נזכר ייחוד כלי; ומשמעות הגמרא (ב"מ שם) שיש צורך בייחוד כלי היא משום שבכך מדובר בפסוק, אבל להלכה הכופר בשבועת הפיקדון חייב אף ללא ייחוד כלי. ומעין זה מוסבר בריטב"א והוסף שהחידוש בגמרא הוא שאף על פי שלא היתה כאן כפירה בעיקר החוב אלא במעמד כלי זה כמיוחד לגבייתו, נחשב הדבר ככפירת ממון ועל אחת כמה וכמה אם הנתבע כפר בעצם החיוב.

הלכות שבועות פרק ח, הלכה א: הַנּוֹבֵב שׁוֹרֵי שֶׁל הַבְּרִי וּמִבְּחֹ אוּ מִבְּרֹ... הָרִי זֶה פְּטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן; שְׂאֵלוּ הַזֶּה מֵעֲצָמוּ שְׂמִיכָה אוּ מִכֶּר... לֹא הָיָה מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרֻבָּעָה וְחִמְשָׁה... וְנִמְצָא זֶה כְּמוֹ שְׂלֵא כֶּפֶר מְמוֹן, וְלִפְיָךְ פְּטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן.
מדברי הרמב"ם כאן (ומקורו במשנה שבועות לו, ב) עולה שאין הבדל בין חוב היוצר שעבודים לתביעת חפץ בעין, ושני הדברים מהווים ממון שהוא כופר בו. אולם מסוגיית הגמרא (בבא מציעא מח, א) מובן שכדי לחייב שבועת הפיקדון על כפירת שעבודים יש צורך בייחוד כלי, ולא כמשמעות ההלכה כאן שאין הבדל בין חוב שיוצר שעבודים לתביעת חפץ בעין. וכישוב שאלה זו מצינו שתי שיטות בראשונים:

גודל האיסור של 'ברכה שאינה צריכה' יום חמישי י"ד סיון ה'תשע"ג

הרמב"ם האיסור הוא רק מדרבנן. וכן כתב אדמו"ר הזקן (שם ס"א): "שמן התורה אין איסור בהזכרת שם שמים לבטלה אלא כשמזכירו בדברי הבאי שאין בהם צורך ולא בדרך ברכה אע"פ שאינה צריכה, מ"מ מדברי סופרים אסור אפילו בדרך ברכה שאינה צריכה". אמנם מהלכה זו, שהמברך ברכה שאינה צריכה השומע צריך לנדונו "ואם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנדוי", כתב ה'צמח צדק' (שו"ת אור"ח סי' ג, אות ב) להוכיח בדעת הרמב"ם שאיסור ברכה שאינה צריכה הוא מן התורה, כיון שחומרה זו (שהשומע שלא נידה יהא בנדוי) היא מפני החומר שבהזכרת שם שמים לבטלה יותר משאר עבירות, ואם הוא איסור מדרבנן "מנלן להחמיר באיסור דרבנן יותר מבשאר עבירה דאורייתא שאם לא עשה השומע יהא הוא חייב" מכאן שלדעת הרמב"ם האיסור הוא מן התורה, ודומה בחומרתו להזכרת שם שמים לבטלה.

הלכות שבועות פרק יב, הלכה ט: הַשּׁוֹמֵעַ הַזֶּכֶר הַשֵּׁם מִפִּי הַבְּרִי לְשׂוּא אוּ שֶׁנִּשְׁבַּע לְפָנָיו לְשַׁקֵּר, אוּ שֶׁבִרַךְ בְּרָכָה שְׂאֵינָה צְרִיכָה, שֶׁהוּא עוֹבֵר מִשּׁוֹם נוֹשֵׂא שֵׁם ה' לְשׂוּא... הָרִי זֶה חַיֵּב לְנִדְוָתוֹ. וְאִם לֹא נָדָהוּ — הוּא בְּעֲצָמוּ יֵהָא בְּנִדְוִי.
ומדוע החמירו כל כך בברכה שאינה צריכה שאם השומע לא נדהו "הוא בעצמו יהא בנדוי"? מבואר בגמרא (נדרים ז, ב): "שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה, ועניות כמיתה". וכתבו התוספות (שם): "דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך. מדהזכרת שם דמצוה גורם ברכה דהיינו עושר, אם כן הזכרת שם לבטל גורם עניות". ולפי שהזכרת השם דבר שגורם עניות ומיתה החמירו בה יותר מבשאר עוברי עבירה ואמרו שאם לא נדהו השומע יהא בנדוי" (פי' הרא"ש שם).
ונחלקו הפוסקים בדעת הרמב"ם בדין זה – לדעת ה'מגן אברהם' (אור"ח סי' רטו, סק"ו) איסור ברכה שאינה צריכה הוא מן התורה, אבל לדעת ה'אלה רבה' (שם סק"ה) גם לשיטת

הפקר - בפני כמה?

אחד, ורק אם הפקיר בינו לבין עצמו אין ההפקר חל, אך לדעת הרא"ש (נדרים פ"ד סי' יא, הובא בטור חו"מ סי' רעג) מן התורה ההפקר חל גם אם הפקיר בינו לבין עצמו. וטעמו של הרמב"ם הוא כי מהות ההפקר היא הוצאה

הלכות נדרים פרק ב, הלכה טז: הַמְּפָקֵר אֶת הַתְּרֻמָּה... דִּין תְּרֻמָּה, אֲפִלוּ הַמְּפָקֵר בְּפָנָיו אֶחָד — הָרִי זֶה הַתְּרֻמָּה... אֲבָל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, אִינוּ הַתְּרֻמָּה עַד שֶׁיִּפְקֵר בְּפָנָיו שְׁלֵשָׁה.
מדברי הרמב"ם מבואר שמן התורה חל ההפקר גם בפני

בהפקר בינו לבין עצמו, שהרי מוכן לכל כי מאחר ובהמתו נמצאת ביד הגוי בשבת מן הסתם הפקירה כדי לא לעבור על איסור תורה, וכיון שהדבר ידוע, חל ההפקר מהתורה. ועוד השלכה למחלוקת הרמב"ם והרא"ש: מבואר בגמרא (פסחים ד, ב) שמדין תורה די בביטול החמץ כדי להינצל מאיסור בל יראה ובל ימצא וכתבו התוספות (שם) שהביטול הוא הפקרת החמץ ומאחר שמפקירו אינו עובר עליו כנלמד מהכתוב 'לא יראה לך' – שלך אי אתה רואה. ואם הביטול הוא מדין הפקר, הרי לדעת הרמב"ם שהפקר צריך להיעשות בפני אדם אחד, גם ביטול חמץ צריך להיות בפני אחר, ולמעשה לא מצאנו שמצריכים זאת.

וכתב המהרי"ק (סי' קמב) שמטעם זה ביאר הרמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"ב, ה"ב) את ענין הביטול בדרך אחרת – שמהכתוב 'תשביתו שאור מבתיכם' (ולא 'תבערו') למדים שאין צורך לבער את עצם החמץ אלא משביתו במחשבתו ומחשיבו כעפר, ובכך מתבטלת חשיבותו כחמץ (ואמנם אינו יוצא מרשותו, אבל כבר אינו נחשב לחמץ).

מרשותו וכשמפקיר בינו לבין עצמו ואינו ידוע לשום אדם, הרי לא יצא מרשותו (רא"ש שם. דרישה חו"מ שם).

וכתב ה'בית יוסף' (חו"מ שם) דאף שלכאורה אין 'נפקא מינה' במחלוקת זו, שהרי מדרבנן צריך שלושה, למעשה יש 'נפקא מינה' לגבי המשאיל בהמתו לגוי ולא החזירה קודם השבת, שכדי לא לעבור על איסור שביתת בהמתו עליו להפקיר את הבהמה, והפקר זה, כדי להינצל מאיסור תורה, די לעשותו באופן המועיל מדין תורה, ולדעת הרמב"ם עליו להפקיר בפני אחד אך לדעת הרא"ש די שיפקיר בינו לבין עצמו.

אמנם, ב'שלחן ערוך' (חו"מ רעג, ז) פסק כדעת הרמב"ם שמהתורה צריך להפקיר בפני אחד, ואילו לגבי המשאיל בהמתו לגוי פסק (או"ח סי' רמו, ס"ג) שיכול להפקיר אפילו בינו לבין עצמו!

ובישוב הסתירה מבאר המחצית השקל (או"ח שם): לדעת הרמב"ם מהתורה צריך להפקיר בפני אחד משום שלולא כן אף אדם לא יידע מכך, ולכן לגבי שבת די

התרת נדר שטרם חל שבת קודש ט"ז סיון ה'תשע"ג

המסוים ואם לא יתרחש הנדר לא יחול ולכן לא ניתן להתירו, אבל נדרים התלויים בלוח השנה, למרות שהמועד בו אמור הנדר להתחיל בפועל טרם הגיע, כיון שבוודאי יגיע, אינו אלא מחוסר זמן, ולכן הנדר חל וממילא ניתן להתירו.

ובלשון הר"ן:

"דכי אמרינן דאין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר, הני מילי בתולה נדרו ב'אם... כיוון דאפשר שלא יחול איסור נדרו לעולם; אבל תולה נדרו בימים, אף על פי שעדיין לא הגיע זמן לנדרו, אפילו הכי חל הנדר – מיקרי נדרא דהשתא מיהא חייל אלא דמחוסר זמן" (תשובות הר"ן סי' נ, הובא בבית יוסף, יו"ד, סי' רכח).

הלכות נדרים פרק ד, הלכה ה: מי שְנָדַר וְנָחַם עַל נְדָרוֹ – הֲרֵי זֶה נִשְׁאַל לְחֻכּוֹ וּמְתִירוֹ.

הר"ן נשאל על אדם שנשבע ביום שישי בבוקר שבשבת הבאה לא ישהה בעיר פלונית, אולם באותו יום שישי לפני שקיעת החמה התחרט על שבועתו, האם ניתן לחכם להתיר את הנדר אף שהתרת הנדר אפשרית רק אם הנדר כבר חל, כי השבת עדיין לא נכנסה.

והשיב הר"ן שניתן להתיר את הנדר. וזה נימוקו:

אכן, נדר שתלוי במעשים מסוימים שטרם נעשו לא חל כי יתכן שלעולם לא ייעשו והנדר לא יחול לעולם, ולדוגמה, הנודר שאם יקרה דבר מסוים יעשה פעולה מסוימת, הרי כל הנדר תלוי בהתרחשותו של המקרה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מעש"ק בהעלותך.

ויהי רצון אשר מתאים לתאריך מכתבו בפרשת השבוע בה נאמר, דבר אל אהרן גוי בהעלותך את הנרות, ופירשו רז"ל עד שתהא שלהבת עולה מאליו.

הנה ימלא גם הוא תפקידו (שכאו"א מבני"י הוא חלק מממלכת כהנים וגוי קדוש) באופנו, להדליק נר ה' נשמת אדם בבני"י שבא עמהם במגע, פעם אחר פעם, עד שתהא שלהבת עולה מאליו.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ט"ז סיון ה'תשע"ג

יום ראשון י' סיון ה'תשע"ג

הלכות שחיטה

פרק יב

א. השוחט אותו ואת בנו ביום אחד - הבשר מתר באכילה, והשוחט לוקה, שנאמר: "אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד". ואינו לוקה אלא על שחיטת האחרון; לפיכך אם שחט אחד משניהן, וכא חברו ושחט את השני - חברו לוקה.

ב. אסור אותו ואת בנו - נוהג בכל מקום ובכל זמן, בחלין ובמקדשין, בין מקדשין הנאכלין בין מקדשין שאינן נאכלין; לפיכך, הראשון ששחט בעזרה והשני בחוץ, או הראשון בחוץ והשני בעזרה - בין שהיו שניהן חלין או שניהן קדשים, בין שהיה אחד מהן חלין ואחד קדשים - זה ששחט אחרון, לוקה משום אותו ואת בנו.

ג. אין אסור אותו ואת בנו נוהג אלא בשחיטה בלבד, שנאמר: "לא תשחטו" - בשחיטת שניהן הוא האסור; אבל אם נחר הראשון או נתנבל בידו, מתר לשחט השני. וכן אם שחט הראשון ונחר השני, או נתנבל בידו - פטור. ד. חרש שוטה וקטן ששחטו בינו לבין עצמן את הראשון - מתר לשחט את השני אחריהן, שאין שחיטתן שחיטה. ה. השוחט את הראשון, והרי הוא ספק נבלה - אסור לשחט השני; ואם שחט, אינו לוקה;

ו. שחיטה שאינה ראויה לאכילה, שמה שחיטה. לפיכך, ראשון ששחט חלין בעזרה או טרפה או שור הנסקל ועגלה ערופה ופרה אדמה, או ששחט לעבודה זרה, וכא האחרון ושחט את השני - הרי זה לוקה. וכן אם שחט הראשון את האחד, וכא האחרון ושחט השני, והרי הן חלין בעזרה או שור הנסקל ועגלה ערופה או פרה אדמה - הרי זה לוקה.

ז. שחטו לעבודה זרה - פטור משום אותו ואת בנו, שהרי נתחבב בנפשו; ואם התרו בו משום אותו ואת בנו ולא התרו בו משום עבודה זרה - לוקה.

ח. אין אסור אותו ואת בנו נוהג אלא בבקמה טהורה בלבד, שנאמר: "ושור או שה - אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד". ונוהג בכלאים. כיצד? צבי שבא על העז, ושחט העז ובנה - לוקה. אבל עז הבא על הצביה - אסור לשחט אותה ואת בנה, ואם שחט אינו לוקה; פרה ובנה אסרה תורה, לא צביה ובנה.

ט. היתה בת הצביה הזאת נקבה, וילדה בן, ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה - לוקה; וכן פלאים הבא

ממין כבש וממין עז, בין מכבש עם העז, בין מעז עם הכבשה - לוקה משום אותו ואת בנו.

י. מתר לשחט את המעברת - עבר, אבר מאמו הוא. ואם יצא העבר מי אחר שחיטתה, והפריס [נעמד] על הקרקע - אין שוחטין אותו ביום אחד; ואם שחט, אינו לוקה.

יא. אסור אותו ואת בנו נוהג בנקבות, שזה בנה ודאי. ואם נודע שזה הוא אביו ודאי - אין שוחטין שניהן ביום אחד; ואם שחט - אינו לוקה, שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג.

יב. השוחט את הפרה, ואחר כך שחט שני בניה - לוקה שתי מלקיות; שחט שני בניה, ואחר כך שחטה - לוקה אחת; שחטה ואת בתה ואת בן בתה - לוקה שתיים; שחטה ואת בן בתה, ואחר כך שחט את הבת - לוקה אחת; בין הוא בין אחר.

יג. שנים שלקחו שתי בהמות, זה האם וזה הבת, וכאו לדין - זה שלקח ראשון, ישחט ראשון; והשני ימתין למחר. ואם קדם השני ושחט, זכה; וימתין הראשון עד למחר.

יד. ובארבעה פרקים בשנה, המוכר בהמה לחברו צריך להודיעו ולומר לו: 'כבר מכרתי בתה או אמה לאחר שישחטנה' - כדי שימתין זה האחרון, ולא ישחט עד למחר; ואלו הן: ערב יום טוב האחרון של חג, וערב יום טוב הראשון של פסח, וערב עצרת, וערב ראש השנה.

טו. במה דברים אמורים? בשארה זה שלקח באחרונה נחפו לקנות, והיה בסוף היום - שחזקתו שהוא שוחט עמה; אבל אם היה רוח ביום, אינו צריך להודיעו - שמה לא ישחט אלא למחר.

טז. והמוכר את האם לחתן, ואת הבת לפלה - צריך להודיעו, שודאי ביום אחד שוחטין. וכן כל כיוצא בזה.

יז. יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה. כיצד? הרי ששחט ראשון בתחלת ליל רביעי, לא ישחט השני עד תחלת ליל חמישי; וכן אם שחט הראשון בסוף יום רביעי קדם בין השמשות, שוחט השני בתחלת ליל חמישי. שחט ראשון בין השמשות של ליל חמישי, לא ישחט השני עד ליל ששי; ואם שחט ביום חמישי, אינו לוקה.

פרק יג

א. הלוקח את הבנים, ושחטן - הבשר מתר באכילה; ולוקה על שחיטת האם, שנאמר: "לא תקח האם על הבנים". וכן אם מתה קדם שישלחנה, לוקה. ואם שלחה אחר שלקחה, פטור.

46 נוגעת בהן - פטור מלשלם; וכן אם היתה בצד הקן,
47 וכנפיה נוגעות בקן מצדו - פטור מלשלם.
48 טז. היתה על שני בדי אילן, והקן ביניהן - רואין: כל
49 שאלו ינטלו הבדין תפל על הקן, חייב לשלם.
50 יז. היתה רובצת על אפרוח אחד, או על ביצה אחת -
51 חייב לשלם. המוצא קן על פני המים, או על גבי בעלי
52 חיים - חייב לשלם; לא נאמר "אפרוחים או ביצים" ולא
53 נאמר "בכל עץ או על הארץ", אלא שדבר הכתוב בהנה.
54 יח. אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהן;
55 לפיכך, אפילו היתה רובצת על הביצים או על האפרוחים
56 בעליהם ושוכבו - אינן מזמנין, ולא קנתה לו תצרו; כשם
57 שאינו יכול לזכות בהן לאחרים, כך לא תזכה לו תצרו
58 בהן; וילפיכך חייב לשלם.
59 יט. אסור לטל אם על הבנים, ואפילו לטהר בהן את
60 המצרע שהיא מצוה. ואם לקח, חייב לשלם; ואם לא
61 שלח, לוקה - שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, ולא
62 עשה דוחה עשה.
63 כ. המקדיש עוף לכהן הבית, ופרח מידו והרי הוא
64 מכירו, ומצאו רובץ על האפרוחים או על הביצים - לוקח
65 הכל, ומביאן לידי גזבר; שאין שלוח האם נוהג
66 במקדשין, שנאמר: "ואת הבנים תקח לך", ואין אלו שלו.
67 כא. עוף שהרג את הנפש - פטור מלשלם, מפני שהוא
68 מצוה להביאו לבית דין לדון אותו.

פרק יד

70 א. מצות עשה לכסות דם שחיטת חיה טהורה ועוף
71 טהור, שנאמר: "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל,
72 ושפך את דמו, וכסהו בצפר"; לפיכך חייב לברך קדם
73 שיכסה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו
74 במצוותיו, וצונו על פסוי הדם'.
75 ב. פסוי הדם נוהג במזמן ובשאינו מזמן; לא נאמר "אשר
76 יצוד" אלא בהנה. ונוהג בחלין ואינו נוהג במקדשין, בין
77 קדשי מזבח בין קדשי בדין הבית; ואם עבר ושחטן, אינו
78 חייב לכסות.
79 ג. שחט חיה או עוף ואחר כך הקדישן או הקדיש את
80 הדם - חייב לכסות.
81 ד. פלאים הבא מבהמה וחיה, וכן בריה שהיא ספק
82 בהמה או חיה - צריך לכסות, ואינו מברך. השוחט
83 לחולה בשבת, חייב לכסות לאחר השבת; וכן השוחט
84 פלאים או ספק ביום טוב, מכסה דמו לאחר יום טוב.
85 ה. השוחט עופות ומיני חיה במקום אחד - מברך ברכה
86 אחת, וכסוי אחד לכלן.
87 ו. דם שנתערב במים - אם יש בו מראה דם, חייב לכסות;
88 ואם לאו, פטור מלכסות. נתערב ביין או בדם בהמה,
89 וראין אותו כאלו הן מים: אם אפשר שיראה מראה הדם

1 ב. וכן כל מצות לא תעשה שנתקנה לעשה - חייב לקיים
2 עשה שבה; ואם לא קימו, לוקה.
3 ג. בא אחד ונטף האם מידו ושלחה, או שברחה מתחת
4 ידו שלא מדעתו - לוקה, שנאמר: "שלח תשלח" - עד
5 שישלח מעצמו, והרי לא קיים עשה שבה.
6 ד. נטל אם על הבנים, וקצץ אגפיה כדי שלא תעוף,
7 ושלחה - מכין אותו מכת מרדות; ומשקה אותה אצלו
8 עד שייגדלו כנפיה, ומשלחה. ואם מתה קדם לזה, או
9 ברחקה ואבדה - לוקה, שהרי לא קיים עשה שבה.
10 ה. וכיצד משלח האם? אחז בכנפיה ומפריחה. שלחה
11 וחררה ושלחה וחררה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים - חייב
12 לשלם, שנאמר: "שלח תשלח".
13 ו. האומר: 'הריני נטל את האם ומשלח את הבנים' -
14 חייב לשלם האם, שנאמר: "שלח תשלח את האם".
15 ז. לקח את הבנים והחזירן לקן, ואחר כך חררה האם
16 עליהן - פטור מלשלם. שלח את האם, וחרר וצד אותה
17 - הרי זה מתר; לא אסרה תורה אלא לצוד אותה והיא
18 אינה יכולה לפרח, בשביל הבנים שהיא מרחפת עליהן
19 שלא ילקחו - שנאמר: "והאם רובצת על האפרוחים";
20 אבל אם הוציאה מתחת ידו, וחרר וצדה - מתר.
21 ח. שלוח האם אינו נוהג אלא בעוף טהור שאינו מזמן,
22 כגון יוני שוכף ועליה ועופות שקננו בפרדס - שנאמר:
23 "כי יקרא קן צפור לפניך"; אבל המזמן, כגון אונן
24 ותרגולין ויונים שקננו בבית - אינו חייב לשלם.
25 ט. היו אפרוחין מפריחין שאינן צריכין לאמן, או ביצים
26 מוזרות [וחריגות] - אינו חייב לשלם; היו האפרוחין
27 טרפות - הרי אלו כביצים מוזרות, ופטור מלשלם.
28 י. זכר שמצאו רובץ על הקן, פטור מלשלם; עוף טמא
29 רובץ על ביצי עוף טהור, או עוף טהור רובץ על ביצי
30 עוף טמא - פטור מלשלם.
31 יא. היתה רובצת על ביצים שאינן מינה, והן טהורין -
32 הרי זה משלם; ואם לא שלח, אינו לוקה. היתה האם
33 טרפה, חייב לשלמה.
34 יב. שחט מקצת סימנין בחוף הקן קדם שיקנה, חייב
35 לשלם; ואם לא שלח, אינו לוקה.
36 יג. היתה מעפצפת - אם כנפיה נוגעות בקן, חייב לשלם;
37 ואם לאו היו נוגעות, פטור מלשלם. היתה מטלית או
38 כנפים חוצצות בין כנפיה ובין הקן, הרי זה משלם; ואם
39 לא שלח, אינו לוקה.
40 יד. היו שני סדרי ביצים, וכנפיה נוגעות בסדר העליון,
41 או שהיתה רובצת על ביצים מוזרות, ותחתיהן ביצים
42 יפות, או שהיתה אם על גבי אם, או שהיה הזכר על הקן
43 והאם רובצת על הזכר - הרי זה לא יקח; ואם לקח,
44 ישלם; ואם לא שלח, אינו לוקה.
45 טו. היתה יושבת בין האפרוחים או בין הביצים, ואינה

מתוך מהדורת חזק

47 אסורי ביאה, שנים ועשרים פרקים; הלכות מאכלות
48 אסורות, שבועה עשר פרקים; הלכות שחיטה, ארבעה
49 עשר פרקים.

יום שני י"א סיון ה'תשע"ג

51 בשם ה' אל עולם.

52 נדבות פי רצה נא ה', ומשפטיך למדני.

ספר ששי והוא ספר הפלאה

54 הלכותיו ארבע, וזה הוא סדורן: הלכות שבועות,
55 הלכות נדרים, הלכות נזירות, הלכות ערכים וחרמין.

הלכות שבועות

56
57 יש בכללן חמש מצוות - אחת מצות עשה, וארבע
58 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לשבע
59 בשמו לשקר; (ב) שלא לשא את שמו לשוא; (ג) שלא
60 לכפר בפקדון; (ד) שלא לשבע על כפירת ממון;
61 (ה) לשבע בשמו באמת. ובאור מצוות אלו - בפרקים
62 אלו.

פרק א

63
64 א. ארבעה מיני שבועות הן - שבועת בטוי, ושביעת שוא,
65 ושביעת הפקדון, ושביעת העדות. שבועת בטוי, היא
66 שנגמרה בתורה: "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים
67 להרע או להיטיב"; והיא נחלקת לארבעה חלקים - שתיים
68 להבא, ושתיים לשעבר, כגון שנשבע על דבר שעבר
69 שנעשה או שלא נעשה, ועל דבר שעתיד להיות שיעשה
70 ושלא יעשה.

71 ב. ואין שבועת בטוי נזהגת אלא בדברים שאפשר לו
72 לעשותן, בין להבא בין לשעבר. כיצד לשעבר? 'שאכלתי',
73 או 'שזרקתי אבן לימים', או 'שדבר פלוני עם פלוני', או
74 'שלא אכלתי', או 'שלא זרקתי אבן לימים', או 'שלא דבר
75 פלוני עם פלוני'; וכיצד להבא? 'שאכל', או 'שאזרק אבן
76 לימים', או 'שלא אכל', או 'שלא אזרק אבן לימים'; הרי אלו
77 שתיים לשעבר ושתיים להבא.

78 ג. נשבע על אחת מארבע מחלקות אלו והחליף - כגון
79 שנשבע שלא יאכל ואכל, או 'שאכלתי' והוא לא אכל -
80 הרי זו שבועת שקר; ועל זה וכיוצא בו נאמר: "לא
81 תשבעו בשמי לשקר". ואם נשבע לשקר - במזיד, לוקה;
82 בשוגג, מביא קרבן עולה ויורד, שנאמר: "ונעלם ממנו,
83 והוא ידע ואשם".

84 ד. שבועת שוא נחלקת לארבע מחלקות: האחת, שנשבע
85 על דבר הידוע שאינו כן. כיצד? כגון שנשבע על האיש

1 שחיב לכסותו כשעור זה אלו היה מים, חיב לכסות הכל;
2 ואם לאו, פטור מלכסות.

3 ז. פסוה ונתגלה - אינו חיב לכסותו פעם שניה. פסוה
4 הרוח, אינו צריך לכסות; חזר ונתגלה אחר שכסותו הרוח,
5 חיב לכסות.

6 ח. דם הנותז ושעל הספין - אם אין שם דם אלא הוא,
7 חיב לכסותו.

8 ט. שחט ונבלע הדם בקרקע - אם רשמו נכר, חיב
9 לכסות; ואם אין רשמו נכר - הרי זה כמי שכסותו הרוח,
10 ופטור מלכסות.

11 י. אין חיב בכסוי אלא על דם שחיטה הראויה לאכילה,
12 שנאמר: "אשר יאכל"; לפיכך, השוחט ונמצאת טרפה,
13 או השוחט חלין בעורה, או השוחט חיה או עוף שנגמר
14 דינו לסקילה, והשוחט ונתגלה בידו - פטור מלכסות.
15 וכן חרש שוטה וקטן ששחטו בינו לבין עצמן, אינן חיבין
16 לכסות דם שחיטתן.

17 יא. במה מכסין? מכסין בעפר, בסיד, ובגבסים, בזבל
18 דק, ובחול דק שאין היוצר צריך לכתשו, ובשחיקת אבנים
19 וחרשים, ובנערת של פשתן דקה, ובנסרת חרשים [נגרים]
20 דקה, ובלבנה וחרסית [טיט] ומגופה שכתשה; שכל אלו
21 מין עפר הן. אבל אם כפה עליו כלי, או פסוה באבנים -
22 אין זה כסוי, שנאמר: "בעפר".

23 יב. לפיכך אין מכסין בזבל גס, ובחול גס, וקמח וסובין
24 ומורסן, ושחיקת כלי מתכות - לפי שאין אלו מין עפר;
25 חוץ משחיקת הזהב בלבד שמכסין בה, מפני שנקרא
26 'עפר', שנאמר: "ועפרת זהב לו", ונאמר: "עד אשר דק
27 לעפר".

28 יג. מכסין בשיחור, והוא פית הכבשן, ובכחל [צבע
29 אפור], ובנקרת הפסילים [פסולת ריחיים], ובאפר, בין
30 אפר עצים בין אפר בגדים, אפלו אפר בשר שנשרף -
31 שהרי נאמר: "מעפר שרפת החטאת"; ומתר לכסות בעפר
32 עיר הנדחת.

33 יד. השוחט צריך שיתן עפר למטה, ואחר כך ישחט,
34 ואחר כך יכסה בעפר; אבל לא ישחט בכלי וכסה בעפר.

35 טו. ומי ששחט - הוא שיכסה, שנאמר: "ושפך וכסה";
36 ואם לא פסוהו, וראהו אחר - חיב לכסותו; שזו מצוה בפני
37 עצמה, ואינה תלויה בשוחט לבדו.

38 טז. וכשמכסה, לא יכסה ברגלו, אלא בידו, או בספין או
39 בכלי - כדי שלא ינהג מנהג בזיון במצוות, ויהיו בזויות
40 עליו; שאין הכבוד לעצמן של מצוות, אלא למי שצוה
41 בהן ברוך הוא, והצילנו מלמשש בחשף, וערוף אותם נר
42 לישראל לישר {המעשים} {המעקשים}, ואור להורות
43 נתיבות הישר; וכן הוא אומר: "גר לרגלי דברך, ואור
44 לנתיבותי".

45 בריך רחמנא דסיען. נגמר ספר חמישי, בעזרת שדי.
46 ומגין פרקים של ספר זה, שלשה וחמשים: הלכות

46 בין שהיו מזדיין בין שהיו שוגגין, שנגאמר: "ונפש כי
47 תחטא, ושמצעה קול אלה, והוא עד או ראה" וכו', ולא
48 נאמר בה 'ונעלם' - לחיוב על הודון כשנגגה.
49 יג. כיצד שנגגת שבועת העדות? כגון שנגעלם ממנו
50 שחייבין עליה קרבן, וידע ששבועה זו אסורה, ושהיא
51 שקר; וידונה, שידע שחייבין עליה קרבן. אבל אם לא ידע
52 שהיא אסורה, או ששכחו העדות ונשבעו, ואחר כך נודע
53 להם שהן יודעין לו עדות ונשבעו על שקר - הרי אלו
54 אנוסין, ופטורין אף מן הקרבן.

פָּרָק ב

55
56 א. אחד הנשבע אחת מארבע מיני שבועות אלו מפי
57 עצמו, ואחד הנשבע מפי אחרים ונעה 'אמן'. אפלו
58 השביעו גוי או קטן, ונעה 'אמן' - חייב; שכל העונה 'אמן'
59 אחר שבועה, כמוציא שבועה מפיו, ואחד העונה 'אמן',
60 או האומר דבר שענינו כענין אמן - כגון שאמר: 'הן', או
61 'מחייב אני בשבועה זו', או 'קבלתי עלי שבועה זו', וכל
62 פיוצא בזה בכל לשון - הרי זה כנשבע לכל דבר, בין
63 לחייבו מלקות בין לחייבו קרבן.

64 ב. אחד הנשבע או שהשביעו אחד בשם המיוחד, או
65 באחד מן הפנויין - כגון שנשבע בפי ששמו חנון, ובמי
66 ששמו רחום, ובמי ששמו ארף אפים; וכיוצא בהן בכל
67 לשון - הרי זה שבועה גמורה. וכן אלה וארור, הרי הן
68 שבועה - והוא, שיוזכר שם מן השמות או כנוי מן הפנויין.
69 כיצד? כגון שאמר: 'באלה', או 'ארור', 'לה', או 'למי
70 ששמו חנון', 'מי שיאכל דבר פלוני', ונאכלו - הרי זה
71 נשבע על שקר; וכן בשאר מיני שבועות.

72 ג. וכן האומר: 'שבועה בה', או 'במי ששמו חנון', 'שלא
73 אכל', ונאכל, 'שזו אשה', והוא איש, 'שאיין לך בנדי כלום',
74 ויש לו, 'שאיני יודע לך עדות', והוא יודע - הרי זה חייב.

75 ד. אומר 'אלה' או 'ארור' או 'שבועה', ולא הזכיר שם ולא
76 כנוי - הרי זה אסור בדבר שנשבע עליו; אבל אינו לוקה
77 ולא מביא קרבן אם עבר על שבועתו, עד שיהיה בה שם
78 מן השמות המיוחדין, או כנוי מן הפנויין, כמו שפארנו.

79 ה. ולא השבועה בלבד, אלא כל כנוי שבועה כשבועה;
80 כגון, שהיו אנשי אותו המקום עלגים, והיו קוראים
81 לשבועה 'שבותה' או 'שקוקה', או שהיו ארמיים שלשון
82 שבועה בלשונם 'מומתא', והיו העלגים מכניין אותה
83 'מוהא' - כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבועה, הרי
84 זה חייב כמו שהוציא לשון שבועה.

85 ו. וכן האומר: 'לאוי', 'לאוי' שני פעמים דרף שבועה, או:
86 'הן, הן', והזכיר שם או כנוי - הרי זה כנשבע; וכן 'מיין'
87 שבועה וישמאל' שבועה, שנגאמר: 'נשבע ה' בימינו,
88 ויברוע עזו'. וכן האומר: 'מבטא שלא אעשה כך וכך',
89 והזכיר שם או כנוי - הרי זה שבועה.

1 שהוא אשה, ועל האשה שהוא איש, ועל עמוד של שיש
2 שהוא זהב; וכן כל פיוצא בזה.

3 ה. השננה, שנסבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם
4 בעולם שהוא כן. כגון שנסבע על השמים שהיא שמים,
5 ועל האבן זו שהיא אבן, ועל שנים שהן שנים; וכן כל
6 פיוצא בזה, שזה דבר שאין בו ספק לאדם שלם פדי לצדק
7 הדבר בשבועה.

8 ו. שלישית, שנסבע לבטל את המצוה. כיצד? כגון
9 שנסבע שלא יתעטף בציצית, ושלא ילבש תפלין, ושלא
10 ישב בספה בחג ולא יאכל מצה בלילי הפסח, או שיתענה
11 בשבתות וימים טובים; וכן כל פיוצא בזה.

12 ז. רביעית, שנסבע על דבר שאין נח בו לעשותו. כיצד?
13 כגון שנסבע שלא יישן שלשה ימים לילה ויום רצופים,
14 וכן כל פיוצא בזה. כל הנשבע שבועת שוא מארבע
15 שבועות אלו - עובר בלא תעשה, שנגאמר: "לא תשא את
16 שם ה' אלהיך לשוא"; אם היה מזיד, לוקה; ואם היה
17 שוגג, פטור מקלוים.

18 ח. שבועת הפקדון כיצד? כל מי שיש ממון חברו בידו,
19 בין פקדון, בין מלוה, או שגולו, או עשקו (לשכיר, שלא
20 שילם לו שכרו), או מצא לו אבדה ולא החזירה, וכיוצא
21 בזה, ותבע ממנו ממון שיש לו בידו, וכפר בו - הרי זה
22 עובר בלא תעשה, שנגאמר: "לא תכחשו", זו אזהרה
23 לכפירת ממון; ואין לוקין על לאו זה. ואם נשבע לו על
24 שקר, על ממון שכפר בו - הרי זה עובר בלאו אחר; ועל
25 זה נאמר: "ולא תשקרו איש בעמיתו", זו אזהרה לנשבע
26 על כפירת ממון. ושבועה זו, היא הנקראת 'שבועת
27 הפקדון'.

28 ט. ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה? משלם
29 הקרן שכפר בו, עם תוספת חמש; ומקריב אשם ודאי, בין
30 שהיה מיד בין שהיה שוגג, שנגאמר: "וכחש בעמיתו
31 בפקדון, או בתשומת יד וכו' והיה כי יחטא ואשם" - ולא
32 נאמר בו "ונעלם", לחיוב שוגג כמזיד;

33 י. והוא שזיד בפקדון או בממון שנתחייב בו, וידע בו
34 בשעת שבועה; אבל אם שגג ושכח שיש לו אצלו ממון
35 וכפר ונשבע, ואחר כך ידע - הרי זה אנוס, ופטור מקלוים.
36 וכן אם לא ידע שאסור לשבע לשקר על כפירת ממון, הרי
37 זה אנוס ופטור.

38 יא. אם כן, היאך היא שנגגת שבועת הפקדון? כגון
39 שנגעלם ממנו אם חייבין עליה קרבן אם לאו, וידע שהיא
40 אסורה ושיש לו אצלו ממון - זו היא שנגגתה; וידונה,
41 שידע שחייבין עליה קרבן.

42 יב. שבועת העדות כיצד? העדים שידעו עדות ממון,
43 ותבעם בעל העדות להעיד לו, וכפרו בעדותן ולא העידו,
44 ונשבעו לו שאינן יודעין לו עדות - זו היא הנקראת
45 'שבועת העדות'; וחייבין על שבועה זו קרבן עולה ויורד,

48 חזר בו מיד בתוך כדי דבור, והוא כפי שיאמר תלמיד
 49 לרב: 'שלום עליך רבי', ואמר: 'אין זו שבועה', או
 50 'נחמתי', או 'חזרתי בי', וכיוצא בדברים אלו שענינם
 51 שהתיר מה שאסר - הרי זה מתר, ונעקרה השבועה; שזה
 52 דומה לטועה.
 53 יח. וכן אם אמרו לו אחרים: 'חזר בך', או 'מתר לך',
 54 וכיוצא בדברים אלו, וקבל מהן בתוך כדי דבור ואמר
 55 'כן', או 'חזרתי בי', וכיוצא בזה - הרי זה מתר; ואם אחר
 56 כדי דבור, אינו יכול לחזור בו.
 57 יט. נשבע וחזר בו בתוך כדי דבור בלבד, אין זה כלום;
 58 וכן אם אמרו לו אחרים: 'חזר בך', או 'מתר לך', או
 59 'מחול לך', וקבל דבריהם בלבד בתוך כדי דבור - אין זה
 60 כלום; עד שיוציא החזרה בפיו, כמו השבועה.

פרק ג

61 א. כל הנשבע שבועה מארבע מיני שבועות אלו באנס,
 62 הרי זה פטור מכלום. ואחד הנשבע מתחלתו באנס כמו
 63 שבארנו, או שנשבע ונאנס ולא הניחוהו לקיים שבועתו,
 64 או שהשביעו אנס; לפיכך נשבעין לחרמין [גזלנים]
 65 ולהורגין ולמוכסין.
 66 ב. באיזה מוכס אמרו? במוכס העומד מאלי, שלוקח
 67 ממון שלא ברשות מלך המדינה; או שלוקח ברשות
 68 המלך, אבל מוסיף לעצמו על הדבר הקצוב, כמו שיתבאר
 69 בהלכות גזלה.
 70 ג. וצריך הנשבע באנס להיות פונתו בלבד בעת השבועה,
 71 לדבר הפוטרו; ואף על פי שדברים אלו שבלב אינן
 72 דברים, הואיל ואינו יכול להוציא בשפתיו מפני האנס,
 73 הרי זה סומך על דברים שבלבו.
 74 ד. כיצד? כגון שנשבע לאנס שלא יאכל בשר סתם, ובלבו
 75 שלא יאכל היום, או שלא יאכל בשר חזיר - הרי זה מתר;
 76 וכן כל כיוצא בזה.
 77 ה. וכן שבועות של הבאי [גוחמה] ושל שגגה, פטור
 78 עליהן. שבועות של הבאי כיצד? כגון שראה חילות
 79 גדולים וחומה גבוהה, ונשבע 'שראיתי חיל פלוני המלך,
 80 והם כיוצאי מצרים', ו'שראיתי חומת עיר פלונית גבוהה
 81 עד לרקיע', וכיוצא בדברים אלו - שזה לא גמר בלבד
 82 שהדבר כך בלא פחות ולא יותר, ולא נתפונן אלא לספר
 83 גבה החומה או רב העם.
 84 ו. שבועה של שגגות כיצד? אם שבועת העדות או
 85 הפקדון היא, כגון ששגג בפקדון ובעדות שהוא פטור
 86 מכלום כמו שבארנו; ואם שבועת שוא היא, כגון שנשבע
 87 שלא ילבש תפלין ולא ידע שהתפלין מצוה; ואם שבועת
 88 שקר היא, כגון שנשבע שלא אכל ונזכר שאכל, או
 89 שנשבע שלא יאכל ושכח ואכל, או שלא תהנה אשתו לו
 90 מפני שגנבה פיסו ושהכת את בנו, ונודע שלא גנבה ושלל
 91 הכת. וכן כל כיוצא בזה.
 92 ז. אם פן, איזו היא שגגת שבועת בטוי שחזינן עליה

1 ז. אמר: 'אסר לה' או 'למי ששמו חנון שלא אעשה', או
 2 'שאעשה' - הואיל והוציאו בלשון שבועה, הרי הוא
 3 כשבועה.
 4 ח. שמע חברו נשבע, ואמר: 'ואני כמותך' - הואיל ולא
 5 הוציא שבועה מפיו ולא השביעו חברו, הרי זה פטור;
 6 וזהו מתפס בשבועה, שהוא פטור.
 7 ט. וכן אם נשבע 'שלא אכל בשר זה', וחזר ואמר: 'והרי
 8 הפת הוא כבשר הזה' - הרי זה פטור על הפת, שהרי לא
 9 הוציא שבועה עליה אלא התפיסה; ואף על פי שהוא
 10 פטור מן המלקות ומן הקרבן, אסור לו לאכל אותה הפת
 11 שהתפיסה בשבועה.
 12 י. מי שנתפונן לשבועה, וגמר בלבו שלא יאכל היום או
 13 שלא ישתה, ושדבר זה אסור עליו בשבועה, ולא הוציא
 14 בשפתיו - הרי זה מתר, שנאמר: 'לבטא בשפתים' - אין
 15 הנשבע חייב, עד שיוציא ענין שבועה בשפתיו.
 16 יא. וכן אם גמר בלבו להשבע, וטעה והוציא בשפתיו
 17 דבר שלא היה בלבו - הרי זה מתר. כיצד? המתפונן
 18 להשבע שלא יאכל אצל ראובן, וכשבא להוציא שבועה
 19 נשבע שלא יאכל אצל שמעון - הרי זה מתר לאכל עם
 20 ראובן, שהרי לא הוציא בשפתיו, ועם שמעון, שהרי לא
 21 היה שמעון בלבו.
 22 יב. וכן שאר מיני שבועות, אינו חייב עד שיהיה פיו ולבו
 23 שוין. לפיכך, אם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום,
 24 ואכל, והתרו בו, ואמר: 'אני לא היה בלבי אלא שלא אצא
 25 היום, וטעה לשוני והוציא אכילה שלא היתה בלבי' - הרי
 26 זה אינו לוקה, עד שיודה בפני עדים קדם שיאכל שעל
 27 אכילה נשבע, או שקבל התראה ולא טען שטעה בעת
 28 התראה, אף על פי שטען אחר כך, אין שומעין לו. וכן
 29 אם התרו בו, ואמר: 'מעולם לא נשבעתי', או 'לא נדחתי
 30 על דבר זה', ואחר שהעידו עליו שנשבע או שגדר, אמר:
 31 'כן היה, אבל לא היה פי ולבי שוין', או 'תנאי היה בלבי
 32 על הגדר' - אין שומעין לו, ולוקה.
 33 יג. כיוצא בו, אמרו לו: 'אשתך נדרה', ואמר: 'בלבי היה
 34 להפר לה, והפרתי' - שומעין לו; אמרו לו: 'נדרה', והוא
 35 אומר: 'לא נדרה', וכיון שראה אותם העידו עליו, אמר:
 36 'בלבי היה להפר לה' - אין שומעין לו.
 37 יד. גמר בלבו שלא לאכל פת חטין, ונשבע שלא לאכל
 38 פת סתם - אסור בפת חטים, שפת חטים 'פת' שמה.
 39 טו. מי שנשבע ואמר: 'שבועה שלא אכל היום, ועל
 40 דעתכם אני נשבע' - אין זה יכול לומר: 'כך וכך היה
 41 בלבי'; שלא נשבע זה על דעתו, אלא על דעת אחרים;
 42 וכיון שהיה פיו ולבם של אחרים שוין שנשבע על דעתם,
 43 חייב - לבם של אלו, במקום לבו קם. וכן בשאר מיני
 44 שבועות.
 45 טז. לפיכך, כשמשביעין הדנין את הנשבע, אומרים לו:
 46 'לא על דעתך אנו משביעין אותך, אלא על דעתנו'.
 47 יז. מי שנשבע והיה פיו ולבו שוין בשבועה, ואחר שנאסר

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שלישי י"ב סיון - ספר הפלאה - הלכות שבועות פג

מתוך מהדורת חזק

46 אַשְׁתָּהּ, גְּלָה דַעְתּוֹ שְׁלֵא כָּלֵל הַשְּׁתִיָּה בְּכֻלָּל הָאֲכִילָה -
 47 וְנִמְצָא בְּנִשְׁבַּע עַל זֶה בְּפָנָי עֲצֻמוֹ וְעַל זֶה בְּפָנָי עֲצֻמוֹ,
 48 וְלִפְיִכֶּךָ חֵיב שְׁתִּיָּם.
 49 ז. וְכֵן הָאוֹמֵר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל פֶּת חֲטִיין וּפֶת שְׁעוֹרִין
 50 וּפֶת בְּסָמִיךְ, וְאֶכְלֶנּוּ - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; שְׁלֵא אָמַר
 51 'פֶּת וּפֶת וּפֶת, אֲלֵא לְחַלֵּק וּלְחַיֵּב עַל כָּל אַחַת.
 52 ח. הִיָּה חִבְרוֹ מְסָרֵב [מפציר] בּוֹ לְאָכֵל אֲצֻלוֹ, וְאָמַר לוֹ:
 53 'בּוֹא וּשְׁתֵּה עִמִּי יַיִן וְחֻלְבֵּי וּדְבִשׁ', וְאָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁאִינִי
 54 שׁוֹתֵה יַיִן וְחֻלְבֵּי וּדְבִשׁ' - חֵיב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָי
 55 עֲצֻמוֹ; שְׁהִיָּה לוֹ לוֹמֵר: 'שְׁבוּעָה שְׁאִינִי שׁוֹתֵה כְּלוּם', אוֹ
 56 'מָה שְׁאֲמַרְתָּ'; וּמִשְׁחַזֵּר וּפְרָט, גְּלָה דַעְתּוֹ שְׁחֵיב עֲצֻמוֹ
 57 שְׁבוּעָה עַל כָּל מִין וּמִין בְּפָנָי עֲצֻמוֹ. לִפְיִכֶּךָ, אִין מִצְטַרְפִּין
 58 זֶה עִם זֶה, וְאִינוּ חֵיב עַד שְׁיֵאכֵל כְּשַׁעוֹר מִמֵּיין אֶחָד; הוֹאִיל
 59 וְהֵן חֲלוּקִין לְחִטָּאוֹת, הֲרִי הֵן כְּחֻלְבֵּי דָּבָר, שְׁאִינִן מִצְטַרְפִּין
 60 לְכַזִּית, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.
 61 ט. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל כֶּכֶר זוֹ, אוֹ 'שְׁלֵא אֲכַל אוֹתָהּ' - בִּינֵן
 62 שְׁאֲכֵל מִמֶּנָּה כַזִּית, חֵיב; 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכָלְנָה', אִינוּ חֵיב
 63 עַד שְׁיֵאכֵל אֶת כָּלָה. אָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל כֶּכֶר זוֹ,
 64 שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכָלְנָה, וְאֶכְלָה' - אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת.
 65 י. וְכֵן אִם אָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל הַיּוֹם, וְחָזַר וְנִשְׁבַּע עַל
 66 הַכֶּכֶר שְׁלֵא יֵאכְלָנָה, וְאֶכְלָה כָּלָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם - אִינוּ חֵיב
 67 אֲלֵא אַחַת. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה, שְׁאִין שְׁבוּעָה חֵלָה עַל
 68 שְׁבוּעָה. אֲבָל אִם נִשְׁבַּע עַל הַכֶּכֶר שְׁלֵא יֵאכְלָנָה, וְחָזַר
 69 וְנִשְׁבַּע שְׁנִיָּה שְׁלֵא יֵאכֵל כְּלוּם, אוֹ שְׁלֵא יֵאכֵל כֶּכֶר זוֹ,
 70 וְאֶכְלָה כָּלָה - חֵיב שְׁתִּיָּם; שְׁבִשְׁעָה שְׁנִשְׁבַּע בְּתַחֲלָה שְׁלֵא
 71 יֵאכְלָנָה, אִינוּ חֵיב עַד שְׁיֵאכֵל כָּלָה; וּכְשִׁחָזַר וְנִשְׁבַּע שְׁלֵא
 72 יֵאכֵל, אוֹ שְׁלֵא יֵאכֵל אוֹתָהּ - מִשְׁיֵאכֵל מִמֶּנָּה כַזִּית יִתְחַיֵּב,
 73 וְכִשְׁיֵאכֵל כָּלָה יִתְחַיֵּב בְּשְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה.
 74 יא. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל תְּאֵנִים', וְחָזַר וְנִשְׁבַּע עַל הַתְּאֵנִים
 75 וְעַל הָעֵנְבִים - חֵיב עַל הַתְּאֵנִים שְׁתִּיָּם; שְׁהֲרִי כָּלֵל הַתְּאֵנִים
 76 שְׁנִצְטָרְפוּ בְּשְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה עִם הָעֵנְבִים שְׁהִי מִתְרִין, וּמִתּוֹךְ
 77 שְׁתַּחֲלֵה שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה עַל הָעֵנְבִים חֵלָה עַל הַתְּאֵנִים, וְנִתְחַיֵּב
 78 בְּשְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.
 79 יב. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל שְׁמוֹנָה [תאנים, למשל; ושוב
 80 נשבט], שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל תְּשַׁעָה, שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל
 81 עֶשְׂרֵה' - בִּינֵן שְׁאֲכֵל שְׁמוֹנָה, בִּינֵן שְׁאֲכֵל תְּשַׁעָה, בִּינֵן שְׁאֲכֵל
 82 עֶשְׂרֵה - אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת.
 83 יג. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל עֶשְׂרֵה, שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל תְּשַׁעָה,
 84 שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל שְׁמוֹנָה' - אִם אֲכַל עֶשְׂרֵה - חֵיב שְׁלֵשׁ,
 85 עַל כָּל שְׁבוּעָה וּשְׁבוּעָה אַחַת. וְכֵן אִם אֲכַל תְּשַׁעָה, חֵיב
 86 שְׁתִּיָּם; אֲבָל שְׁמוֹנָה, חֵיב אַחַת.
 87 יד. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל תְּאֵנִים', וְחָזַר וְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל
 88 תְּאֵנִים וְעֵנְבִים כְּאֶחָד, וְשִׁגַּג וְאֲכַל תְּאֵנִים, וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן,
 89 וְאַחַר כֶּךָ שִׁגַּג וְאֲכַל עֵנְבִים - אִינוּ חֵיב עַל הָעֵנְבִים; מִפְּנֵי
 90 שְׁהֵן כְּפִצֵּי שְׁעוֹר, וְאִין מְבִיאִין קֶרֶבֶן עַל חִצֵּי שְׁעוֹר.
 91 טו. וְכֵן הִנִּשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל עֶשֶׂר, וְחָזַר וְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל
 92 עֶשֶׂר וְתִשַׁע, וְאֲבָל עֶשֶׂר וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן, וְחָזַר וְשִׁגַּג וְאֲכַל

1 קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיִוֹרֵד לְשַׁעֲבֵר? כְּגוֹן שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא אֲכַל, וְהוּא
 2 יוֹדֵעַ שְׁאֲכֵל וְשְׁבוּעַת שְׁקָר זוֹ שְׁנִשְׁבַּע אֲסוּרָה, אֲבָל לֵא
 3 יוֹדֵעַ שְׁחֵיבִין עֲלֶיהָ קֶרֶבֶן - זוֹ הִיא הַשְּׁגָגָה שְׁחֵיבִין עֲלֶיהָ
 4 קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיִוֹרֵד בְּשְׁבוּעַת בְּטוּי לְשַׁעֲבֵר.
 5 ח. וְכִיצַד הִיא הַשְּׁגָגָה שְׁחֵיבִין עֲלֶיהָ קֶרֶבֶן לְהִבָּא? כְּגוֹן
 6 שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל פֶּת חֲטִיין, וְשִׁגַּג וְדָמָה שְׁנִשְׁבַּע שְׁיֵאכֵל
 7 פֶּת חֲטִיין וְאֶכְלָה, שְׁזוֹ נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ הַשְׁבוּעָה הִיאָף הִתְתָּה,
 8 וְהֲרִי הוּא זוֹכֵר הַחִפְזָה שְׁנִשְׁבַּע עֲלֶיהָ - זוֹ הִיא שְׁגָגַת שְׁבוּעַת
 9 בְּטוּי לְהִבָּא שְׁחֵיבִין עֲלֶיהָ קֶרֶבֶן.
 10 ט. אֲבָל אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל פֶּת חֲטִיין, וְאֲכַל פֶּת חֲטִיין
 11 עַל דַּעַת שְׁהִיא פֶת שְׁעוֹרִים - הֲרִי זֶה אָנוּס, וּפְטוּר; שְׁהֲרִי
 12 לֵא נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה, וְלֵא נִעְלָם מִמֶּנּוּ אֲלֵא חִפְזָה
 13 שְׁנִשְׁבַּע עֲלֶיהָ.
 14 י. נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה הִיאָף הִתְתָּה, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ חִפְזָה
 15 שְׁנִשְׁבַּע עֲלֶיהָ - הֲרִי זֶה פְטוּר מִן הַקֶּרֶבֶן. כִּיצַד? כְּגוֹן
 16 שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאָכֵל פֶּת חֲטִיין, וְדָמָה שְׁנִשְׁבַּע שְׁיֵאכֵל פֶּת
 17 חֲטִיין, וְאֲכַל פֶּת חֲטִיין, עַל דַּעַת שְׁהוּא פֶת שְׁעוֹרִים -
 18 שְׁהֲרִי הָעֵלָם שְׁבוּעָה וְחִפְזָה בִּידוֹ, וְהֲרִי זֶה כְּאָנוּס וּפְטוּר.
 19 יא. נִשְׁבַּע עַל כֶּכֶר שְׁלֵא יֵאכְלָנָה, וְנִצְטָעַר עֲלֶיהָ [היה רעב
 20 ולא היה לו מה לאכול] וְאֶכְלָה מִפְּנֵי הַצָּעֵר [הרעב], וְהוּא
 21 שׁוֹגֵג, שְׁהֲרִי דָמָה שְׁמִתָּר לוֹ לְאֶכְלָה מִפְּנֵי הַצָּעֵר - הֲרִי זֶה
 22 פְטוּר מִן הַקֶּרֶבֶן; לְפִי שְׁאִינוּ שָׁב מִיִּדְעוֹתוֹ אֲלֵא יוֹדֵעַ
 23 שְׁאֲסוּרָה הִיא, וְאֶכְלָה בְּטַעוֹת.

יום שלישי י"ב סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק ד

24
 25
 26 א. מִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל הַיּוֹם, וְאֲכַל פְּחוֹת מִכַּזִּית -
 27 פְטוּר; שְׁאִין אֲכִילָה פְּחוֹתָהּ מִכַּזִּית, וְהֲרִי הוּא כְּאֹכֵל חִצֵּי
 28 שְׁעוֹר מִנְּבִלוֹת וּטְרָפוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְאִם אָמַר: 'שְׁבוּעָה
 29 שְׁלֵא אֲכַל דָּבָר זֶה, וְאֶכְלוּ - חֵיב, וְאֶפְלוּ הִיָּה דָבָר שְׁנִשְׁבַּע
 30 עֲלָיו יוֹרֵעַ חֲרָדֵל אֶחָד אוֹ פְּחוֹת מִמֶּנּוּ.
 31 ב. נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִטְעַם כְּלוּם, וְאֲכַל כָּל שְׁהוּא - חֵיב.
 32 ג. מִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל הַיּוֹם, וְשְׁתָּה - חֵיב, שְׁשְׁתִּיָּה
 33 בְּכֻלָּל אֲכִילָה. לִפְיִכֶּךָ אִם אֲכַל וְשְׁתָּה - אִינוּ חֵיב אֲלֵא
 34 מִלְּקוֹת אַחַת, אִם הִיָּה מְזִיד; אוֹ חִטָּאת אַחַת, אִם הִיָּה
 35 שׁוֹגֵג.
 36 ד. נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִשְׁתָּה הַיּוֹם - הֲרִי זֶה מִתָּר לְאָכֵל, שְׁאִין
 37 אֲכִילָה בְּכֻלָּל שְׁתִּיָּה. וְכַמָּה יִשְׁתָּה וְהִיָּה חֵיב? יִרְאֶה לִי
 38 שְׁאִינוּ חֵיב עַד שְׁיִשְׁתָּה רְבִיעִית, כְּשֶׁאֵר הָאֲסוּרִין.
 39 ה. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל הַיּוֹם', וְאֲכַל מִינֵין הַרְבֵּה, אוֹ
 40 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲשְׁתָּה הַיּוֹם', וְשְׁתָּה מִינֵי מִשְׁקִין הַרְבֵּה -
 41 אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת. וְאֶפְלוּ אָמַר: 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל הַיּוֹם
 42 בְּשׁוֹר וּפֶת וּקְטִינִת', וְאֲכַל הַכֹּל - אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת; וְכֻלָּן
 43 מִצְטַרְפִּין לְכַזִּית.
 44 ו. 'שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכַל וְשְׁלֵא אֲשְׁתָּה', וְאֲכַל וְשְׁתָּה - חֵיב
 45 שְׁתִּיָּם; שְׁהִשְׁתִּיָּה בְּכֻלָּל אֲכִילָה, וְהוֹאִיל וּפְרָשׁ וְאָמַר 'וְשְׁלֵא

47 ברשותו, כגון שנשבע ראובן על שמעון שלא ילך בסחורה
 48 או שלא יאכל בשר, וכיוצא בזה; אבל אם נשבע ראובן
 49 שלא יכנס שמעון בביתו, ושלא ינהה מנכסיו, ועבר שמעון
 50 ונכנס לביתו של ראובן, ונהנה מנכסיו שלא מדעת ראובן
 51 - ראובן פטור, שהרי הוא אנוס; ושמעון חייב, שעבר על
 52 דבר האסור לו לעשותו - שלא נשבע זה אלא על דבר
 53 שהוא ברשותו. וכן כל כיוצא בזה.
 54 ה. 'שבועה שלא אכל', ואכל אכלין שאינן ראויין
 55 לאכילה, ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה - פטור; אבל
 56 דברים האסורין מן התורה באכילה, כגון שאכל פנית
 57 נבלות וטרפות שקצים ורמשים - פטור משום שבועת
 58 בטוי. 'שבועה שאכל', ואכל אכלין שאינן ראויין לאכילה,
 59 ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה, או שאכל נבלות
 60 וטרפות וכיוצא בהן - פטור משבועת בטוי, שהרי יצא ידי
 61 אכילה; מאחר שהן חשובין אצלו, אכילתן שמה אכילה.
 62 ו. 'שבועה שלא אכלתי', והוא אכל דברים שאינן ראויין
 63 לאכילה, או נבלות וטרפות - חייב, שאכילתן שמה אכילה;
 64 שכבר חשובין הן אצלו, שהרי אכלן. אבל להבא, שנשבע
 65 שלא יאכל, ונקרה נקרה [מקרה] ואכלם - אינה אכילה,
 66 כמו שבארנו.
 67 ז. 'שבועה שלא אכל כל שהוא מנבלות וטרפות', ואכל
 68 פחות מפנית - חייב בשבועה, שהרי אינו משבע על חצי
 69 שעור מהר סיני.
 70 ח. 'שבועה שאכל פחות מפנית נבלה וטרפה', חייב
 71 בשבועה. 'שבועה שלא אכל עפר' וכיוצא בו מדברים
 72 שאינן ראויין לאכילה - אם אכל פנית, חייב; אבל פחות
 73 מפנית, הרי זה ספק - שמא יחייב בכל שהוא, מפני שאין
 74 זה דרבו לאכילה כדי להצריכו שעור.
 75 ט. וכן הנשבע שלא לאכל חרצן [גרעין ענבים], ואכל
 76 ממנו פחות מפנית - הרי זה ספק. ה'ה הנשבע נזיר שהוא
 77 אסור בחרצן בפניות, ואכל ממנו פחות מפנית - אינו חייב
 78 בשבועת בטוי; שאין דעתו בשבועתו אלא על פנית שהוא
 79 משבע עליו, ואין שבועה חלה עליו. לפיכך, אם פרש
 80 ואמר: 'שבועה שלא אכל חרצן אחד', ואכלו - חייב.
 81 י. 'שבועה שלא אכל תמרים ונבלות וטרפות', ואכל פנית
 82 נבלה או טרפה - חייב אף משום שבועת בטוי; שהרי כלל
 83 דברים האסורין עם דברים המתירין, ומתוך שחלה שבועה
 84 על התמרים, חלה על דברים האסורים, כמו שבארנו.
 85 יא. אבל אם נשבע שלא יאכל נבלה וטרפה וכיוצא בהן,
 86 בין אכל בין לא אכל - אין כאן חייב שבועה כלל, לא
 87 שבועת בטוי ולא שבועת שוא.
 88 יב. נשבע שיאכל נבלה וטרפה וכיוצא בהן מאסורית תורה
 89 - הרי זה לוקה משום שבועת שוא, בין אכל בין לא אכל.
 90 יג. 'שבועה שאכל כפר זו, שבועה שלא אכלנה' - השניה
 91 שבועת שוא, שהרי מצוה עליו לאכילה; ולוקה על שבועה
 92 שניה, בין אכל בין לא אכל. ואם לא אכלה, חייב אף
 93 בשבועת בטוי.

1 תשע - הרי זה פחצי שעור, ואין מביאין קרבן על חצי
 2 שעור; שענן שבועה אחרונה, שלא יאכל תשע עשרה.
 3 טז. 'שבועה שלא אכל כפר זו הגדולה, אם אכלתי כפר זו
 4 הקטנה', ושכח תנאי זה בעת שאכל הקטנה, ואכל אחר כך
 5 הגדולה במזיד - חייב;
 6 יז. אבל את הקטנה והוא זוכר את התנאי, ויודע
 7 שבאכילתה תאסר הגדולה, ושכח ואכל את הגדולה,
 8 וכמדתה לו שעדין לא נאסרה - פטור. אבל שתייהן בשנגה,
 9 פטור; שתייהן במזיד, בין שאכל הגדולה בתחלה בין
 10 באחרונה - חייב.
 11 יח. וכן אם תלץ זו בזו, ונשבע ואמר: 'שבועה שלא אכל
 12 אחת מהן, אם אכלתי האחרת', ושכח התנאי ואכל אחת
 13 מהן, ואכל השניה בודו - חייב;
 14 יט. הראשונה בודו, והשניה בשנגה - {פטור} {חייב
 15 קרבן}; שתייהן בשנגה, פטור; שתייהן בודו, חייב. (מלקות)
 16 כ. 'שבועה שאכל כפר זו היום', ועבר היום ולא אכלה -
 17 בשוגג, מביא קרבן עולה ויורד; במזיד, אינו לוקה - שהרי
 18 לא עשה מעשה, ואף על פי שעבר על שבועת שקר.
 19 כא. ומפני מה לוקה אם נשבע שאכל והוא לא אכל, או
 20 שלא אכל והוא אכל, ואף על פי שלא עשה מעשה? מפני
 21 שמצת שבועתו נשבע לשקר; אבל אם נשבע שיעשה ולא
 22 עשה, אינה שבועת שקר משעת שבועה.
 23 כב. מי שאמר לחברו: 'שבועה שלא אכל לך', או 'שבועה
 24 שאכל לך', או שהיה מסרב [מפציר] בו לאכל אצלו והוא
 25 נמנע, ונשבע ואמר: 'שבועה שאכל לך', וכן האומר: לא
 26 שבועה לא אכל לך' - כל אלו אסורין, והרי נשבע שלא
 27 יאכל אצלו; ואם אמר כל הלשונות האלו, ועבר ואכל -
 28 אינו חייב אלא אחת.

פרק ה

30 א. מי שנשבע שזרק איש פלוני צרור [אבו] לים, והוא לא
 31 זרק, או שלא זרק, והוא זרק - הרי זה חייב בשבועת בטוי;
 32 ואף על פי שאינו בלהבא, שהרי אינו יכול להשבע שזרק
 33 ושלא יזרק איש פלוני. וכל מי שנשבע על אחרים שיעשו
 34 כך וכך, או שלא יעשו - ואפלו היו בניו או אשתו - אינו
 35 חייב בשבועת בטוי, שהרי אין בידו לא לקיים ולא לבטל;
 36 ומפני אותו מפת מרדות [עונש מלקות מדרבנו] - שהרי אין
 37 בידו לקיים שבועה זו, ונמצא גורם לשבועת שוא.
 38 ב. ולמה אינו לוקה משום שבועת שוא? שהרי אפסור
 39 לאותן אחרים שישמעו ממנו ותתקיים שבועתו, ונמצא
 40 לשמתרין בו בעת שנשבע התראת ספק, שאין לוקין עליה
 41 אלא אם היה לאו שבה מפרש, כמו שיתבאר בהלכות
 42 סנהדרין. ואין אותן אחרים נזקקין [מחויבים] לקיים דברי
 43 זה הנשבע, אלא אם כן ענו 'אמן', כמו שבארנו.
 44 ג. ואם קימו דבריו - הרי אלו משבחין, שלא הרגילו
 45 להוציא שבועה לשוא.
 46 ד. כמה דברים אמורים? בשנשבע על דבר שאינו

48 נשבעת לשוא? ואמר: 'עוף גדול ראיתי, ומגדלו קראתיו
49 גמל, וכך היה בדעתי' - אין זה כלום; שאין כל אדם
50 קוראין 'גמל' אלא לגמל, ובטלה דעתו אצל כל אדם;
51 ולוקה. וכן כל פיוצא בזה.
52 **כב.** דבר ידוע אצל החכמים בעלי שכל ומדע, שהשמש
53 גדולה מן הארץ מאה ושבעים פעמים. נשבע אהרן מן
54 העם שהשמש גדולה מן הארץ, אינו לוקה משום שבועת
55 שוא - שאף על פי שהדבר פן הוא, אין דבר זה גלוי
56 וידוע לכל העם אלא לגדולי הנבונים בלבד; ואינו חייב
57 אלא אם נשבע על דבר שגלוי וידוע לשלשה בני אדם
58 משאר העם, כגון איש שהוא איש ואבן שהוא אבן.
59 **כג.** וכן אם נשבע שהשמש קטנה מן הארץ - אינו לוקה,
60 ואף על פי שאין הדבר פן; מפני שאין זה דבר ידוע לכל
61 אדם. ואינו כמי שנשבע על האיש שהוא אשה - שהרי
62 לא נשבע אלא על ראית עיניו, שהרי הוא רואה אותה
63 קטנה. וכן כל פיוצא בזה מדברי חשבון תקופות (הקפת
64 השמש והירח את כדור הארץ) ומזלות (י"ב המזלות)
65 וגימטריות [=גיאומטריה], וכיוצא בהן מדברי חכמה
66 שאינן נקראין אלא לאנשים אחרים [בבבא].

פָּרָק ו

67
68 **א.** מי שנשבע שבועת בטוי, ונחם (התחרט) על שבועתו,
69 וראה שהוא מצטער [יעיק עליו] אם קיים שבועה זו,
70 ונהפכה דעתו לדעת אחרת, או שנוהד [נתחדש] לו דבר
71 שלא היה בדעתו בשעת השבועה, ונחם (התחרט) בגללו
72 - הרי זה נשאל לחכם אחד, או לשלשה חכמים [אנשים
73 פשוטים] במקום שאין שם חכם, ומתירין לו שבועתו;
74 ויהיה מתר לעשות דבר שנשבע שלא לעשותו, או שלא
75 לעשות דבר שנשבע לעשותו. וזה הוא הנקרא 'התר
76 שבועות'.
77 **ב.** ודבר זה, אין לו עקר [מקור מפורש] כלל בתורה
78 שבכתב, אלא כף למדו ממלשה רבנו מפי הקבלה [תורה
79 שבעל פה], שזה שכתוב "לא יחל דברו" - שלא יחל דברו
80 הוא בעצמו, דרך קלות ראש בשאט בנפש [בדרך זולל],
81 כענין שנאמר: "וחללת את שם אלהיך"; אבל אם נחם
82 וחרו בו, חכם מתיר לו.
83 **ג.** ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו. ואין אדם רשאי
84 להתיר שבועה או נדר במקום שיש בו גדול ממנו בחכמה;
85 ובמקום שיש בו רבו, אסור לו להתיר אלא מדעת רבו.
86 **ד.** זה שנשבע - הוא שכתוב לפני החכם להתיר לו, בין
87 איש בין אשה; ואינו עושה שליח להשאל [לבקש התרה]
88 לו על נדרו. והבעל נעשה שליח לתר את אשתו, ומתירין
89 לה - ובלבד שהיהו שלישה מקבצים; אבל לא קבץ אותם
90 להתיר לה לכתחלה, ואינו נעשה שליח להתיר נדר לאשתו
91 [כלומר אינו יכול להיות חלק מהמתירים, ואפילו לא
92 להתיר בשמם].
93 **ה.** כיצד מתירין? יבוא הנשבע לחכם המבוקש [=מומחה],

1 **יד.** 'שבועה שלא אכל כפר זו, שבועה שאכלנה' - השניה
2 שבועת שוא, שהרי זו אסורה עליו לאכלה; ולוקה על
3 שבועה שניה זו, בין אכלה בין לא אכלה. ואם אכלה,
4 לוקה אף משום שבועת בטוי. וכן כל הנשבע לבטל את
5 המצוה, ולא בטל - פטור משבועת בטוי, ולוקה משום
6 שבועת שוא, ועושה המצוה שנשבע לבטלה.
7 **טו.** כיצד? כגון שנשבע שלא יעשה סכה, ושלא ילבש
8 תפלין, ושלא יתן צדקה. וכן הנשבע לחברו: 'שלא אעיד
9 לך עדות זו שאני יודעה', או 'שלא אעיד לך אם אדע לך
10 עדות' - הרי זה לוקה משום שבועת שוא, מפני שהוא
11 מצוה להעיד; וכן האומר לחברו: 'שבועה שלא אדע לך
12 עדות' - הרי זו שבועת שוא, שאין בידו שלא ידע לו
13 עדות. וכן כל פיוצא בזה.
14 **טז.** נשבע לקיים את המצוה, ולא קיים - פטור משבועת
15 בטוי. כיצד? כגון שנשבע שיעשה לולב או סכה, או שיתן
16 צדקה לעני, או שיעיד לו אם ידע לו עדות, ולא עשה ולא
17 נתן - הרי זה פטור משום שבועת בטוי; שאין שבועת
18 בטוי חלה אלא על דברי הרשות, שאם רצה עושה ואם
19 רצה אינו עושה, שנאמר: "להרע או להטיב". לפיכך, כל
20 הנשבע להרע לאחרים, פטור משבועת בטוי; כגון שנשבע
21 שיכה פלוני, או יקללנו, או יגזל ממונו, או ימסרנו ביד
22 אנס [גזל] - מפני שהוא מצוה שלא לעשות. ויראה לי,
23 שהוא לוקה משום שבועת שוא.
24 **יז.** נשבע להרע לעצמו, כגון שנשבע שיחבל בעצמו - אף
25 על פי שאינו רשאי, שבועה חלה עליו; ואם לא הרע, חייב
26 משום שבועת בטוי. נשבע להיטיב לאחרים הטובה שבידו
27 לעשותה - כגון שיידבר עליו לשלשון, או יכבדנו - שבועה
28 חלה עליו; ואם עבר ולא עשה, חייב משום שבועת בטוי.
29 **יח.** נשבע שלא יאכל מצה שנה או שתים, הרי זה אסור
30 לאכול מצה בלילי הפסח; ואם אכל, חייב משום שבועת
31 בטוי. ואין זו שבועת שוא - שהרי לא נשבע שלא יאכל
32 מצה בלילי הפסח, אלא כלל עתים שאכילת מצה בהם
33 רשות עם עת שאכילת מצה בו מצוה, ומותר שחלה
34 שבועה על שאר הימים, חלה על לילי הפסח. וכן כל
35 פיוצא בזה, כגון שנשבע שלא ישב בצל סכה לעולם, או
36 שלא יעלה עליו כגד שנה או שתיים.
37 **יט.** נשבע שהניח תפלין היום, או לא הניח, שנתעטף
38 פלוני בציצית, או לא נתעטף - הרי זו שבועת בטוי
39 לשעבר; שזה מגיד דבר שנעשה, ולא נשבע על המצוה
40 לא לקימה ולא לבטלה.
41 **כ.** נשבע שלא יישן שלשה ימים, או שלא יאכל כלום
42 שבועת ימים, וכיוצא בזה, שהיא שבועת שוא - אין
43 אומרים: 'יעור זה עד שיצטער, ויצום זה עד שיצטער, ולא
44 יהיה בו כח לסבל, ואחר כך יאכל או יישן'; אלא מלקין
45 אותו מיד משום שבועת שוא, ויישן ויאכל בכל עת
46 שירצה.
47 **כא.** נשבע שראה גמל פורח באויר - אמרו לו: 'היאך

48 מתירין לו; ואם לא נחם ועמד במקומו [=בסרובו], הרי זה
 49 יקיים שבועתו.
 50 יא. כיצד? נשבע שיגרש את אשתו, או שלא ינהג
 51 ישראל מנכסיו, או שלא יאכל בשר ולא ישתה יין
 52 שלשים יום, וכיוצא בזה - אומרים לו: 'בני, אם תגרש את
 53 אשתך, אתה מוציא לעז (שם רע) על בניך, ואומרים העם:
 54 מפני מה נתגרשה אמן של אלו? ולמחר קוראין להם בני
 55 גרושה; ושקמה תנשא לאחר, ואי אתה יכול להחזירה' [אף
 56 לאחר שתצא מהשני]; וכיוצא בדברים אלו. 'וכן זה
 57 שנשבעת שלא ינהג ישראל מנכסיו - למחר יצטרך זה,
 58 ותינה עובר על 'וחי אחיך עמך', 'והחזקת בו', או
 59 "פתח תפתח", וכיוצא בהן. וזה שנשבעת שלא תאכל
 60 בשר ולא תשתה יין שלשים יום - הרי אתה פוגע ברגל,
 61 ומבטל שמחת יום טוב וענג שבת. אם אמר: 'אלו הייתי
 62 יודע זה, לא הייתי נשבע' - מתירין לו; ואם אמר: 'אף
 63 על פי כן לא נחמתי, ורוצה אני בכל זה' - אין מתירין
 64 לו.
 65 יב. אין פותחין בנולד [דבר שנתחדש אחר שנשבע].
 66 כיצד? נשבע שלא ינהג בפלוני, ונעשה סופר העיר -
 67 הואיל ולא נחם על שבועתו, אין פותחין לו בדבר זה;
 68 ואפלו אמר הוא מעצמו: 'אלו הייתי יודע, לא הייתי
 69 נשבע' - אין מתירין לו, הואיל ועדין לא נחם, אלא רצונו
 70 שלא ינהג לו, ונשאל יעשה זה סופר. אבל אם נחם הוא
 71 מעצמו מפני הנולד, ונהפכה דעתו - מתירין לו. וכן כל
 72 פיוצא בזה.
 73 יג. מי שנשבע על דבר, ונשבע שלא יתיר שבועה זו,
 74 ונחם - הרי זה נשאל על השבועה האחרונה תחלה,
 75 שנשבע שלא יתיר, ואחר כך ישאל על הראשונה.
 76 יד. נשבע שלא ידבר עם פלוני, ונשבע אחר כך שאם ישאל
 77 על שבועה זו ויתירה, יהיה אסור לשנות יין לעולם, ונחם -
 78 הרי זה נשאל על השבועה הראשונה, ומתירה, ואחר כך
 79 ישאל על השנייה; שאין מתירין גדר או שבועה שצדין לא
 80 חלו. לפיכך, אם היה עומד בניסן, ונשבע שלא יאכל בשר
 81 שלשים יום מראש חודש איר, ונחם - אינו נשאל עד שיכנס
 82 איר.
 83 טו. נשבע שלא ינהג לפלוני, ושלא ינהג לחכם שישאל
 84 לו על שבועה זו - נשאל על שבועה הראשונה, ואחר כך
 85 ישאל על השנייה.
 86 טז. נשבע שלא ינהג לפלוני, והרי הוא גזיר אם נשאל
 87 על שבועה זו - ישאל על שבועתו תחלה, ואחר כך על
 88 גזירותו. וכן כל פיוצא בזה.
 89 יז. 'שבועה שלא אכל היום, שבועה שלא אכל היום,
 90 שבועה שלא אכל היום', או שאמר על כפר זו: 'שבועה
 91 שלא אכלנה, שבועה שלא אכלנה, שבועה שלא אכלנה',
 92 ונשאל על שבועה ראשונה והתירה - הרי זה חייב משום
 93 שבועה שנייה; וכן אם נשאל על השנייה, חייב משום
 94 שלישית. נשאל על השלישית בלבד, חייב משום ראשונה

1 או לשלשה הדיוטות אם אין שם ממחה, ואומר: 'אני
 2 נשבעתי על כך וכך, ונחמתי; ואלו הייתי יודע שאני
 3 מצטער בדבר זה עד פה [=כד-כך] או עד שיארע לי כך
 4 וכך, לא הייתי נשבע; ואלו הייתה דעתי בעת השבועה כמו
 5 עתה, לא הייתי נשבע'. והחכם או גדול השלשה אומר לו:
 6 'יכבד נחמתך? והוא אומר: 'כן'; חוזר ואומר: 'שרוי לך',
 7 או 'מתר לך', או 'מחול לך', וכן כל פיוצא בענין זה בכל
 8 לשון. אבל אם אמר לו: 'מופר לך', או 'נעקרה שבועתך',
 9 וכל פיוצא בענין זה - לא אמר כלום; שאין מפר [אף ללא
 10 טיבה] אלא הבעל או האב, אבל החכם אינו אומר אלא
 11 לשון התר ומחילה [המבוסס על חרסת הנודר].
 12 ו. הקרובים פשרים להתיר נדרים ושבועות. ומתירין
 13 בלילה ומעמד [המתירים יכולים לעמוד] - שאין התר
 14 הנה דין [שדנים דווקא ביום ומיושב והקרובים פסולים
 15 לדיון, אלא התרת נדרים דומה להוראת איסור והיתר שאין
 16 בה כל אלו]. לפיכך [שאינו זה דיון], נשאלין [להתיר]
 17 לשבועות ונדרים בשבת, אם היו לצרף השבת, כגון
 18 שיתירו לו שבועתו כדי שיאכל וישתה היום; ואפלו היה
 19 לו פנאי להתיר שבועתו או נדרו מערב שבת, הרי זה מתיר
 20 בשבת, הואיל והוא לצרף השבת.
 21 ז. ראובן שהשביע לשמעון וענה 'אמן', או קבל השבועה,
 22 ונחם שמעון על שבועתו, ונשאל עליה - אין מתירין לו
 23 אלא בפני ראובן שהשביעו. וכן אם נשבע ראובן או נדר
 24 שלא ינהג בשמעון, או שלא ינהג שמעון בו, ונחם,
 25 ונשאל לחכם - אין מתירין לו אלא בפני שמעון שגדר
 26 ממנו בהנאה; ואפלו היה שמעון קטן או גוי, אין מתירין
 27 לו אלא בפניו - כדי שידע הגדר שהתיר זה נדרו או
 28 שבועתו, ולפיכך ינהג לו [או יהנה ממנו].
 29 ח. אחד הנשבע בינו לבין עצמו, ואחד הנשבע ברבים,
 30 ואפלו נשבע בשם המיחד, בה' אלהי ישראל, ונחם - הרי זה
 31 נשאל על שבועתו, ומתירין לו; נשבע על דעת רבים, או
 32 שגדר על דעת רבים - אין מתירין לו לעולם, אלא לדבר
 33 מצוה.
 34 ט. כיצד? נשבע ותלה שבועתו בדעת רבים שלא ינהג
 35 {בפלוני} (מבני העיר) לעולם, והצרכו בני אותה העיר
 36 ללמד תורה, או למי שימול את בגיהם, או שיזבח
 37 [=שישחט] להם, ולא נמצא אלא זה בלבד - הרי זה נשאל
 38 לחכם או לשלשה הדיוטות, ומתירין לו שבועתו, ועושה
 39 להן מצוות אלו, ונוטל שכרו מאותם האנשים שנשבע
 40 שלא ינהג מהם.
 41 י. מי שנשבע, ולא נחם על שבועתו, וכא לבית דין
 42 [בהכרה ששבועתו אינה ברת התרה ודעתו] לקיים שבועתו
 43 [למרות זאת] - אם ראו הדיינים שהתיר שבועה זו גורם
 44 למצוה ולשלום בין איש לאשתו, בין אדם לחברו, ושקיים
 45 שבועה זו גורם לעברה ולקטטה - פותחין לו פתח
 46 [לחרטה], ונושאים ונותנים עמו בדבר, ומודיעין לו דברים
 47 שגורמת שבועתו, עד שיתנחם; אם נחם בדבריהם,

מביא אשמו בלבד; שהרי הכתוב הוציאו מפלל חגיבי
מלקות, וחיבו אשם בין בידון בין בשגגה, כמו שבארנו.
ט. כפר ונשבע ארבעה או חמשה פעמים, או שהשביעו
התובע ארבעה וחמשה פעמים, והוא כופר על כל אחת
ואחת, בין בבית דין בין שלא בבית דין - הרי זה חייב
קרנן אשם על כל שבועה ושבועה; שאלו הודה אחר
שפטר - הנה חייב לשלם, אף על פי שפטר בבית דין,
ונמצא פטר עצמו בכל כפירה וכפירה מן התשלומין,
ולפיכך חייב על כל שבועה ושבועה.

י. היו חמשה תובעין אותו ואומרין לו: 'תן לנו פקדון
שיש לנו בידך', 'שבועה שאין לכם ביד' - אינו חייב אלא
קרנן אחד; 'שבועה שאין לך ביד', לא לך, ולא לך, ולא
לך, ולא לך' - חייב על כל אחת ואחת.

יא. אמר לו חברו: 'תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה
שיש לי בידך', 'שבועה שאין לך ביד' - אינו חייב אלא
אחת; ואפלו הנה לו בידו פרוטה אחת מכלן, הרי אלו
מצטרפין וחיב.

יב. 'שבועה שאין לך ביד' פקדון ותשומת יד וגזל
ואבדה, חייב על כל אחת ואחת.

יג. 'תן לי חטין וישעורין וכסמין שיש לי בידך', 'שבועה
שאין לך ביד' - אינו חייב אלא אחת; 'שבועה שאין לך
בידי חטין וישעורין וכסמין' - חייב על כל אחת ואחת.

יד. היו חמשה תובעין אותו ואומרין לו: 'תן לנו פקדון
גזל ואבדה ותשומת יד שיש לנו בידך', ואמר לאחד מהן:
'שבועה שאין לך ביד' פקדון וגזל ואבדה ותשומת יד,
ולא לך, ולא לך, ולא לך, ולא לך' - הרי זה חייב על כל
טענה וטענה, לכל אחד ואחד; ונמצא זה חייב עשרים
אשם.

טו. טען שאבד הפקדון, או כפר בו, ונשבע, ואחר כך
הודה, וחזר וטען שאבד ונשבע, וחזר והודה - משלם
הקרן הראשון, וחמש אחד על כל שבועה ושבועה,
שנאמר: 'וחמשתיו', התורה רבתה חמשים תרבה על קרן
אחת. כיצד? הנה הקרן ארבעה וכפר ונשבע והודה, וחזר
וטען שאבד ונשבע והודה, וחזר וטען שאבד ונשבע
והודה - משלם שבועה. וכן כל פיוצא בזה.

טז. פחות מפרוטה, אינו ממון; לפיכך, התובע חברו
בפחות מפרוטה, או בפחות משנה פרוטה, וכפר ונשבע
- פטור משבועת הפקדון, וחייב בשבועת בטוי.

פרק ח

א. הגונב שורו של חברו וטבח או מקרו, ותיבעו בעל
השור ואמר לו: 'גנבת שורי וטבחתי או מכרת', והוא
אומר: 'גנבתיו, אבל לא טבחתי ולא מכרת', ונשבע -
הרי זה פטור משבועת הפקדון; שאלו הודה מעצמו
שטבח או מכר - לא הנה משלם תשלומו ארבעה וחמשה,
מפני שהוא קנס, כמו שיתבאר בהלכות גנבה. ונמצא זה
כמי שלא כפר ממון, ולפיכך פטור משבועת הפקדון;

ושניה; נשאל על השניה, חייב משום ראשונה. אם כן,
מפני מה אמרו: 'אין שבועה חלה על שבועה'? שאם לא
נשאל ואכלה - אינו חייב אלא אחת, כמו שבארנו.
יח. מי שנשבע שבועת בטוי להבא, ושקר בשבועתו,
כגון שנשבע שלא יאכל פת זו ואכלה, ואחר שאכלה קדם
שיביא קרבנו אם הנה שוגג, או קדם שילקה אם הנה
מזיד, נחם ונשאל לתכם, והתירה לו - הרי זה פטור מן
הקרנן או מן המלקות. ולא עוד, אלא אפלו כפתוהו
ללקות, ונשאל והתירו לו קדם שיתחילו להלקותו - הרי
זה פטור.

יום רביעי י"ג סיון ה'תשע"ג

פרק ז

א. התובע חברו בממון שאם הודה בו הנה חייב לשלם,
וכפר ונשבע, או שהשביעו התובע, וכפר - הרי זה התובע
חייב בשבועת הפקדון, אף על פי שלא ענה 'אמן';
שבשבועת הפקדון, אחד הנשבע מפני עצמו, ואחד
שהשביעו אחר וכפר, אף על פי שלא ענה 'אמן' - חייב;
שכפירתו אחר שהשביעו התובע, פענית 'אמן'.

ב. תבעו בממון שאם יודה לו ויאמר 'כן הדבר' לא יהיה
חייב לשלם, כגון שתבעו בקנס, שאין אדם משלם קנס על
פי עצמו, וכפר ונשבע - הרי זה פטור משבועת הפקדון,
וחייב משום שבועת בטוי.

ג. וכן אם תבעו בקרקע או בעבד או בשטר, וכפר ונשבע
- פטור משבועת הפקדון; וחייב בשבועת בטוי, שהרי
נשבע על שקר.

ד. ולמה נפטר משבועת הפקדון, והרי זה אלו הודה הנה
משלם מה שפטר? לפי שנאמר: "בפקדון [הלוואה], או
בתשומת יד [שנתנו בידו כסף או סחורה לעסק], או בגזל,
או עשק את עמיתו, או מצא אבדה", הכל מטלטלין שאם
יודה בהם יוציא ממון מתחת ידו; וצאו קרקעות שאינן
מטלטלין, והרי הן לפני בעליהן ובהזקתן; ויצאו עבדים,
שהקשו [הוסמכו והושוו בפסוקים] לקרקעות, ויצאו
שטרות, שאין גופן ממון [ממשי].

ה. אחד הנשבע אחר שתבעו בעל הממון, או הנשבע
מעצמו אף על פי שלא תבעו. כיצד? כגון שקדם ואמר:
'למה אתה הולך אחרי, כלום [טבור אתה ש] יש לך ביד
ממון? שבועה שאין לך ביד' ממון' - הרי זה חייב
בשבועת הפקדון, הואיל וכפר ונשבע, אף על פי שלא
תבעו זה.

ו. אחד הנשבע לבעל הממון עצמו, או לשלוחו הבא
בהרשאתו - ששלוחו של אדם כמותו.

ז. ואינו חייב בשבועת הפקדון, עד שישביעו בלשון שהוא
מכירה.

ח. הנשבע שבועת הפקדון במזיד - אף על פי שנשבע
לשקר, והתרו בו עדים בשעת שבועתו - אינו לוקה, אלא

- 1 וְחֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוּי - שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל שֶׁקָר שָׁלֵא טָבַח,
2 וְהוּא טָבַח.
- 3 ב. וְכֵן הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי', וְכִפֵּר
4 וְנִשְׁבַּע, וְהֵעֲבֵר שְׁתַּבַּע רַבּוֹ וְאָמַר לוֹ: 'הִפְלַתְּ שְׁנֵי וְסַמִּית
5 עֵינַי', וְכִפֵּר וְנִשְׁבַּע - פְּטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן; שְׁאֵלוֹ הוֹדָה
6 - לֹא הָיָה מִשְׁלֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָנָס. אֲבָל חֵיב בְּשִׁבְעַת
7 בְּטוּי. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.
- 8 ג. הַתּוֹבֵעַ אֶת חִבְרוֹ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בוֹ קָנָס, שְׁאִינוֹ מִשְׁלֵם
9 אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוּ, וְיֵשׁ בוֹ מִמּוֹן שֶׁהוּא
10 מִשְׁלֵם אוֹתוֹ עַל פִּי עֲצָמוֹ, וְכִפֵּר בְּכָל הַדָּבָר וְנִשְׁבַּע - הָרִי
11 זֶה חֵיב מִשׁוּם שְׁבֻעַת הַפְּקָדוֹן. פִּיּוּצָא? תִּבְעוּ וְאָמַר לוֹ:
12 'אֲנִסְתָּ אוֹ פְתִיתָ בְּתִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא אֲנִסְתִּי וְלֹא
13 פְתִיתִי', וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן; שְׂאָף עַל פִּי
14 שְׁאִינוֹ מִשְׁלֵם קָנָס עַל פִּי עֲצָמוֹ, אֵלּוֹ הוֹדָה לוֹ - הָיָה
15 מִשְׁלֵם בְּשֵׁת וּפְגָם (יְרִידַת עֵרֶךְ) עַל פִּי עֲצָמוֹ. וְכֵן הָאוֹמֵר
16 לְחִבְרוֹ: 'גִּנְבַתְּ שׁוֹרִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא גִנְבַתִּי', וְנִשְׁבַּע -
17 חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן; שְׂאָף עַל פִּי שְׁאִינוֹ מִשְׁלֵם כְּפֹל
18 בַּהוֹדָאתוֹ, מִשְׁלֵם הוּא אֶת הַקָּרָן בַּהוֹדָאתוֹ.
- 19 ד. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'עֲשִׂיתָ בִּי חֲבוּרָה', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא
20 עֲשִׂיתִי'; 'הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא הֵמִית',
21 וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן; שְׁאֵלוֹ הוֹדָה לוֹ, הָיָה חֵיב
22 לְשֵׁלֵם.
- 23 ה. נִתֵּן שׁוֹרוֹ לְשׁוֹמֵר חֲנָס, וּמֵת הַשׁוֹר - תִּבְעוּ וְאָמַר לוֹ:
24 'הֵיכֵן שׁוֹרִי שֶׁהִפְקַדְתִּי אֲצִלְךָ? אָמַר לוֹ: 'לֹא הִפְקַדְתָּ אֲצִלִּי
25 כְּלוּם, אוֹ שְׂאֵמַר לוֹ: 'הִפְקַדְתָּ וְגִנְבְּתָּ, אוֹ 'אֲבָדְתָּ, וְנִשְׁבַּע -
26 הָרִי זֶה פְטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן; שְׁאֵלוֹ הוֹדָה וְאָמַר הַדָּבָר
27 כְּשֶׁהָיָה - לֹא הָיָה חֵיב לְשֵׁלֵם מִמּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר
28 חֲנָס. אֲבָל חֵיב הוּא מִשׁוּם שְׁבֻעַת בְּטוּי, שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל
29 שֶׁקָר. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.
- 30 ו. הַשְּׂאִיל שׁוֹרוֹ לְחִבְרוֹ, וְתִבְעוּ וְאָמַר לוֹ: 'הֵיכֵן שׁוֹרִי
31 שֶׁשְׂאֵלְתָּ מִמֶּנִּי? וְהָרִי הַשׁוֹר מַת, וְאָמַר לוֹ הַשׁוֹאֵל: 'גִּנְבְּתָּ
32 אוֹ 'אֲבָדְתָּ, וְנִשְׁבַּע עַל זֶה - הָרִי זֶה פְטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן;
33 שֶׁהָרִי לֹא פְטוּר עֲצָמוֹ מִן הַתְּשֻׁלוּמִין בְּכִפְיִרְתּוֹ, וּמִכָּל מְקוֹם
34 חֵיב הוּא לְשֵׁלֵם, בֵּין שְׁמַת אוֹ נִגְבַּב אוֹ אֲבָד אוֹ נִשְׁבָּה -
35 מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹאֵל, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבָאֵר בְּמִקוּמוֹ. אֲבָל חֵיב הוּא
36 מִשׁוּם שְׁבֻעַת בְּטוּי, שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל שֶׁקָר. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא
37 בְּזָה.
- 38 ז. זֶה הַכֹּלֵל: כֹּל שְׁאִינוֹ פְטוּר עֲצָמוֹ מִן הַתְּשֻׁלוּמִין אֲלֵא
39 בְּכִפְיִרְתּוֹ, וְנִשְׁבַּע - בֵּין מִפִּי עֲצָמוֹ, בֵּין שֶׁהִשְׁבִּיעוּ הַתּוֹבֵעַ
40 וְכִפֵּר - הָרִי זֶה חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן, אִף עַל פִּי שְׁלֵא
41 עֲנָה 'אֲמַן' וְלֹא הוֹצִיא שְׁבֻעָה מִפִּיו.
- 42 ח. הַגּוֹנֵב שׁוֹר חִבְרוֹ, וְתִבְעוּ וְאָמַר לוֹ: 'גִּנְבַתְּ שׁוֹרִי', וְהוּא
43 אוֹמֵר: 'לֹא גִנְבַתִּי', 'מַה טִּיבוֹ [=כִּיצַד זֶה] אֲצִלְךָ?' 'אֵתָּה
44 הִפְקַדְתָּ אֲצִלִּי', וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן; שְׁאֵלוֹ
45 הוֹדָה שֶׁגִּנְבְּוֹ, הָיָה חֵיב לְשֵׁלֵם דְּמֵי הַשׁוֹר מִכָּל מְקוֹם,

46 וְעִכְשָׁיו שְׂאֵמַר 'פְּקָדוֹן הוּא', הָרִי פְטוּר עֲצָמוֹ בְּכִפְיִרְתּוֹ זֶה מִן
47 הַגִּנְבָה וּמִן הָאֲבָדָה, שְׂאֵם נִגְבַב הַשׁוֹר אוֹ אֲבָד אַחַר הוֹדָאָה
48 זוֹ, הָיָה פְטוּר מִלְשֵׁלֵם.

ט. וְכֵן אִם טֵעַן שֶׁשְׂכָרוֹ, וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן;
49 שֶׁהָרִי פְטוּר עֲצָמוֹ מִן הַשְּׂכֻרָה וּמִן הַמֵּתָה. וְכֵן אִם טֵעַן
50 וְאָמַר: 'הִשְׁאֵלְתָהוּ לִי', וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן;
51 שֶׁהָרִי פְטוּר עֲצָמוֹ מִן הַמֵּתָה בְּשִׁעַת מְלָאכָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבָאֵר
52 בְּהַלְכוֹת שְׂאֵלָה.

י. לְפִיכָף, אִם אָמַר לוֹ: 'לֹא גִנְבַתִּי, אֲלֵא אֵתָּה הִפְקַדְתָּ
54 אֲצִלִּי', אוֹ 'שְׂכַרְתִּנִּי לְשִׁמְרוֹ', אוֹ 'הִשְׁאֵלְתָהוּ לִי, וְהָרִי שׁוֹרְךָ
55 לְפָנָי, קַחְהוּ', וְנִשְׁבַּע עַל זֶה - הָרִי זֶה פְטוּר מִשְׁבֻּעַת
56 הַפְּקָדוֹן; שֶׁהָרִי הוֹדָה בְּקָרָן, וְלֹא פְטוּר עֲצָמוֹ בְּכִפְיִרְתּוֹ זֶה
57 מְכֻלוּם.

יא. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: 'אֵתָּה מְכַרְתּוֹ לִי, וְעַדִּין לֹא נִתְּתִי
59 דְּמֵיו - אִם תִּרְצֶה קַח דְּמֵיו, אוֹ הָרִי שׁוֹרְךָ לְפָנָי'; אוֹ
60 שְׂאֵמַר לוֹ: 'אֵתָּה נִתְּתוֹ לִי בְּשִׁכָר מְלָאכָה שְׂאֲעֲשֶׂה לְךָ -
61 אִם תִּרְצֶה שְׂאֲעֲשֶׂה לְךָ, אוֹ קָחְנוּ וְלָךְ'; 'תוֹעֵה בְּדָרְךָ
62 מְצֵאתִיו, וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁהוּא שְׁלֶךְ, עִכְשָׁיו שִׁדַּעְתִּי, קָחְנוּ
63 וְלָךְ', אוֹ שְׂאֵמַר: 'אַחַר פְּרִתִּי רָץ, וְהָרִי הוּא לְפָנָי', וְנִשְׁבַּע
64 עַל כָּל טַעֲנָה מְאֹל - פְטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן, שֶׁהָרִי לֹא
65 פְטוּר עֲצָמוֹ מְכֻלוּם; וְחֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוּי, שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל
66 שֶׁקָר.

יב. מִי שֶׁהָיָה חֵיב מִמּוֹן לְשִׁנֵּי שְׁתֵּפִין, וְתִבְעוּ אֶתְּךָ מֵהֵן,
68 וְכִפֵּר בוֹ, וְנִשְׁבַּע - חֵיב בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן, שֶׁהָרִי כְּפָר מִמּוֹן.
69 תִּבְעוּהוּ שְׁנֵיהֶם, וְהוֹדָה בְּכָל לְאֶתְּךָ מֵהֵן וְאָמַר: 'לֹא לְוִיתִי
70 אֲלֵא מִזֶּה לְבַדִּי', וְנִשְׁבַּע - פְטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן, שֶׁהָרִי
71 לֹא פְטוּר עֲצָמוֹ מְכֻלוּם; אֲבָל חֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוּי.

יג. וְכֵן מִי שֶׁהִיָּתָה עֲלָיו מְלוּה בְּשִׁטְר, וְכִפֵּר בָּהּ וְנִשְׁבַּע -
73 פְטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן; שֶׁהָרִי בְּשִׁטְר נִשְׁתַּעֲבַד הַקָּרָע,
74 וְנִמְצָא זֶה כְּפוּר בְּקָרָע, וְכִפֵּר בְּאֲרָנוֹ שֶׁהַכּוּפָר בְּקָרָע
75 פְטוּר מִשְׁבֻּעַת הַפְּקָדוֹן, וְחֵיב בְּשִׁבְעַת בְּטוּי, שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע
76 עַל שֶׁקָר.

יד. הִיָּתָה עֲלָיו מְלוּה בְּעֵדִים בְּלִבָּד, וְכִפֵּר וְנִשְׁבַּע - חֵיב
78 בְּשִׁבְעַת הַפְּקָדוֹן, שֶׁהָרִי פְטוּר עֲצָמוֹ בְּכִפְיִרְתּוֹ מִלְשֵׁלֵם
79 עֲתָה. וְאִף עַל פִּי שֶׁכְּשִׁיבּוֹאוּ הָעֵדִים, יִתְחַיֵּב לְשֵׁלֵם, וְנִמְצָא
80 שְׁלֵא הוֹעִילָה לוֹ כְּפִיִּרְתּוֹ - הָרִי הוֹעִילָה בְּעֵתָּה; וְשִׁמָּה לֹא
81 יְבוֹאוּ עֵדִים, אוֹ יְבוֹאוּ וְלֹא תִתְקַיֵּם עֲדוּתָן [בַּחֲקִירַת
82 הַדֵּיּוּנִים], אוֹ יִפְסְלוּ, וְלְפִיכָף חֵיב.

פָּרָק ט

א. הַתּוֹבֵעַ עֲדִיו לְהַעֲדִי לוֹ עֲדוֹת שִׁיתְּחַיֵּב הַנִּתְּבַּע בְּעֲדוּתָן
85 לְבַדָּה לְתַן לְתוֹבֵעַ זֶה מִמּוֹן הַמִּשְׁטָלְטֵל, וְכִפְרוּ בְּעֲדוּתָן
86 וְנִשְׁבְּעוּ - בֵּין שֶׁנִּשְׁבְּעוּ בְּבֵית דִּין, בֵּין שֶׁנִּשְׁבְּעוּ חוּץ לְבֵית
87 דִּין - הָרִי אֵלּוֹ חֵיבִין מִשׁוּם שְׁבֻעַת הָעֲדוּת, שֶׁהָרִי
88 הַפְּסִידוּהוּ מִמּוֹן בְּכִפְיִרְתּוֹ. וְכֵן אִם הִשְׁבִּיעַן הַתּוֹבֵעַ, וְכִפְרוּ

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום רביעי י"ג סיון - ספר הפלאה - הלכות שבועות פט

מתוך מהדורת חזק

48 וְעָנוּ בָלֶם 'אָמֵן', וְעָדְיוּ בְכָלֶלֶם, וְאַחַר כִּף תָּבַע עֲדִיו, וְכִפְרוּ
 49 בּוֹ - הָרִי אֵלּוּ פְטוּרִין מִשְׁבֻּעַת הָעֵדוּת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָחַד עֲדִיו
 50 בְּשִׁבְעָה בְּפָנָי עֲצָמָם. אָבָל אִם אָמַר: 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי כָּל
 51 הָעוֹמְדִים כָּאֵן, שֶׁאִם יִדְעוּ לִי עֵדוּת שֶׁיָּבֹאוּ וְיַעֲדוּ לִי, וְהָיָה
 52 עֲדִיו בְּכָלֶלֶם, וְכִפְרוּ - הָרִי אֵלּוּ חֲבִיבֵי בְּשִׁבְעַת הָעֵדוּת,
 53 שֶׁהָרִי יִחְדָּן בְּכָלֶל אֲחֵרִים.
 54 י. וְכֵן אִם אָמַר לְעֵדִים: 'בּוֹאוּ וְהַעֲדוּ לִי שֵׁשׁ לִי מִנָּה בְּיַד
 55 פְּלוֹנִי', וְאַחַר כִּף עָמַד בְּבֵית הַפְּנִסָּת וְהִשְׁבִּיעַ: 'כָּל מִי שֶׁיִּדַע
 56 לִי עֵדוּת יָבֹאוּ וְיַעֲדוּ', וְלֹא בָאוּ וְלֹא הַעֲדוּ - הָרִי אֵלּוּ חֲבִיבֵי,
 57 שֶׁהָרִי תִּבְעֵן תַּחֲלָה; וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם בְּבֵית הַפְּנִסָּת, וְיִהְיֶה
 58 שֵׁם בֵּית דִּין. אָבָל אִם לֹא הָיוּ בְּפָנָי בֵּית דִּין - אִם עָנוּ
 59 'אָמֵן', חֲבִיבֵי בְּשִׁבְעַת הָעֵדוּת כִּשְׁכִּיפְרוּ בְּעֵדוּתָן בְּבֵית
 60 דִּין; וְאִם לֹא עָנוּ 'אָמֵן', אֵינָן חֲבִיבֵי.
 61 יא. אַחַד הַמְּשִׁבִיעַ עֲדִיו בְּשִׁבְעָה, אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם: 'מִצְוָה
 62 אֲנִי עֲלֵיכֶם בְּשִׁבְעָה', אוֹסְרֶכֶם אֲנִי בְּשִׁבְעָה' - הָרִי אֵלּוּ
 63 חֲבִיבֵי; וְהוּא שֶׁיִּשְׁבִּיעַם בַּשֵּׁם אוֹ בְּכֹנִי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 64 יב. וְאֵין הָעֵדִים חֲבִיבֵי, עַד שֶׁיִּשְׁבִּיעַם בְּלִשׁוֹן שֶׁהֵן מִפְּרִין
 65 אוֹתָהּ.
 66 יג. הִנֵּה לְמִדָּת, שֶׁאֵין הָעֵדִים חֲבִיבֵי בְּשִׁבְעַת הָעֵדוּת, אֲלֵא
 67 עַל פִּי עֲשָׂרָה דְּבָרִים; וְאֵלּוּ הֵן: שִׁיתְּבַעֵם הַתּוֹבֵעַ, וְשִׁתְּהִיָּה
 68 עֵדוּת מִמּוֹן, וְשִׁתְּהִיָּה מִמּוֹן הַמְּשַׁלֵּט, וְשִׁתְּחִיב הַנִּתְּבַע
 69 לְשֵׁלֶם בְּעֵדוּתָן לְבִדָּה אִם הַעֲדוּ, וְשִׁכְּפְרוּ אַחַר שֶׁתְּבַעֵן
 70 הַתּוֹבֵעַ, וְשִׁכְּפְרוּ בְּבֵית דִּין, וְשִׁתְּהִיָּה שֵׁם שְׁבֻעָה בַּשֵּׁם אוֹ
 71 בְּכֹנִי, וְשִׁתְּקַדֵּם יְדִיעַת הָעֵדוּת לְשִׁבְעָה, וְשִׁיַּחַד עֲדִיו בְּעַת
 72 הַשְּׁבֻעָה אוֹ בְּעַת הַתְּבִיעָה, וְשִׁתְּהִיָּה הַשְּׁבֻעָה בְּלִשׁוֹן שֶׁהֵן
 73 מִפְּרִין אוֹתָהּ.
 74 יד. כָּל מְקוֹם שֶׁאָמְרָנוּ 'פְטוּר' - מִשְׁבֻּעַת הָעֵדוּת; אָבָל
 75 [עַם זֹאת], חֲבִיב בְּשִׁבְעַת בְּטוּי. וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּע, אוֹ שֶׁעָנָה
 76 'אָמֵן' אִם הִשְׁבִּיעוּ אַחַר, שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר. אָבָל
 77 הַמְּחִיב בְּשִׁבְעַת הָעֵדוּת - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא נִשְׁבַּע עַל
 78 שֶׁקֶר, וְאָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזִיד - אֵינּוּ חֲבִיב מִשׁוֹם שְׁבֻעַת
 79 בְּטוּי, אֲלֵא מִשׁוֹם שְׁבֻעַת הָעֵדוּת בְּלִבָּד; שֶׁהָרִי הַתּוֹבֵעַ
 80 הוֹצִיא שְׁבֻעַת הָעֵדוּת מִכָּלֶל שְׁבֻעַת בְּטוּי, לְחִיב הַמְּזִיד
 81 כִּהַּ פְּשׁוּגָה בְּקִרְבָּן, לֹא בְּמַלְקוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְאַחַת מֵאֵלֶּה"
 82 - בְּמִין אַחַד מִמֵּינֵי שְׁבֻעוֹת אֲתָה מְחִיב הַנִּשְׁבַּע, וְאֵין אֲתָה
 83 מְחִיבֵוּ בְּשֵׁנֵי מֵינִין, עַד [כ-ד] שִׁתְּהִיָּה חֲבִיב בְּדִין שְׁבֻעַת
 84 הָעֵדוּת וּבְדִין שְׁבֻעַת בְּטוּי.
 85 טו. 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תְּבֹאוּ וְתַעֲדוּ לִי, שֵׁשׁ
 86 לִי בְּיַד פְּלוֹנִי פְּקָדוֹן וְתִשׁוּמַת יָד גְּזֵל וְאֶבְדָּה', 'שְׁבֻעָה
 87 שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת' - אֵינָן חֲבִיבֵי אֲלֵא אַחַת;
 88 'שְׁבֻעָה שֶׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת שֵׁשׁ לָךְ בְּיַד פְּלוֹנִי
 89 פְּקָדוֹן וְתִשׁוּמַת יָד גְּזֵל וְאֶבְדָּה', חֲבִיבֵי עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
 90 טז. 'מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תְּבֹאוּ וְתַעֲדוּ לִי, שֵׁשׁ
 91 לִי בְּיַד פְּלוֹנִי חֲטִיין וְשַׁעֲוִרִין וְכִסְמִין', 'שְׁבֻעָה שֶׁאֵין אֲנִי
 92 יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת' - אֵינָן חֲבִיבֵי אֲלֵא אַחַת; 'שְׁבֻעָה שֶׁאֵין
 93 אֲנִי יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת שֵׁשׁ לָךְ בְּיַד פְּלוֹנִי חֲטִיין וְשַׁעֲוִרִין
 94 וְכִסְמִין', חֲבִיבֵי עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

1 בו - אף על פי שלא נשבעו הן, ולא ענו 'אמן' אחר
 2 שבועתו - בינו ששפירו, הרי אלו חבבין; והוא, שישביעם
 3 בבית דין.
 4 ב. אין העדים חבבין בשבועת העדות עד שיכפרו בעדותן
 5 בבית דין; בין שנשבעו או השביעין בבית דין, בין שנשבעו
 6 או השביעין חוץ לבית דין [וענו אמן] - הכפירה בבית דין
 7 בלבד, שנאמר: "אם לא יגיד, ונשא עונו" - מקום שיגיד
 8 ויועיל, הוא שאם לא יגיד שם יתחייב.
 9 ג. תבען בעדות שאינה מחייבת ממון, או בעדות קרקעות,
 10 או עבדים, או שטרות, וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת
 11 העדות; שאינן חבבין אלא על כפירת עדות ממון שדומה
 12 לפקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שפרטן הכתוב בפרשה,
 13 שהן מטלטלין שגופן ממון; וכשעידו לזה, יתן זה.
 14 ד. וכן המשביע עדי קנס, וכפרו - פטורין משבועת
 15 העדות; מפני שאם קדם הנתבע והודה בקנס - פטר
 16 מלשלם, ואף על פי שבאו העדים אחר כן והעידו. נמצאו
 17 העדים שלא חבבו זה בעדותן לכה, אלא עדותן עם כפירת
 18 הנתבע היא המחייבת אותו; והואיל ואם הודה, לא תועיל
 19 עדותן - אם כפרו בה ונשבעו, פטורין.
 20 ה. 'משביעכם אני שתבואו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני
 21 תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה', וכפרו - חבבין
 22 בשבועת העדות, מפני הקרן שהוא ממון, לא מפני הכפל
 23 שהוא קנס. וכן אם השביעין שיעידו לו שאנס פלוני או
 24 פתה בתו, וכפרו - חבבין בשבועת העדות, מפני הבטת
 25 והפגם, שאם הודה בהן הנתבע משלם, לא מפני הקנס. וכן
 26 כל כיוצא בזה.
 27 ו. אין העדים חבבין בשבועת העדות, עד שיכפרו וישבעו
 28 אחר תביעת בעל הדין עצמו או שלוחו; אבאל אם קדמו
 29 ונשבעו קדם שיתבעם, פטורין משבועת העדות.
 30 ז. כיצד? ראו התובע הולך אחריהן, אמרו לו: 'למה אתה
 31 בא אחרינו? שבועה שאין אנו יודעין לך עדות' - הרי אלו
 32 פטורין משבועת העדות; מפני שלא תבען התובע, אלא הן
 33 קדמו ונשבעו בתביעת עצמם. וכן אם השביעין הנתבע,
 34 'שאם תדעו לזה שתובע אותי עדות, שתבואו ותעידו לו',
 35 וכפרו - הרי אלו פטורין משבועת העדות, עד שישביעם
 36 התובע. ואין צריך לומר אם השביעם שיבואו ויעידו שיש
 37 לפלוני ביד פלוני ממון, וכפרו - שהם פטורין, שאין זה
 38 תובע דין [של] עצמו. וכן אם קדמה שבועה לעדות - הרי
 39 אלו פטורין משבועת העדות, שנאמר: "ושמעה קול אלה,
 40 והוא ער" - [מכבר] - שקדמה עדות לשבועה, לא שקדמה
 41 שבועה לעדות.
 42 ח. כיצד? משביע אני עליכם, כשתדעו לי עדות שתבואו
 43 ותעידוני, ואמרו 'אמן', וידעו לו עדות אחרי כן, ותבעם
 44 להעיד וכפרו בו - הרי אלו פטורין משבועת העדות.
 45 ט. אין העדים חבבין בשבועת העדות, עד שייחד אותם
 46 התובע וישביעם או ישבעו. כיצד? עמד בבית הפנסת
 47 ואמר: 'משביע אני, כל מי שידע לי עדות שיבוא ויעיד לי',

45 תשפתה, דבר שגורם לממון אינו כממון - שהרי אפשר
46 שתשפתה, ולא תשבור [=תפסיד] כתבתה.
47 ח. הרי שקנא לאשתו ונסתרה בעדים, ונתנה בעד אחד
48 אחר הקנוי והסתירה, והשביע עד זה שיבוא ויעיד, וכפר
49 - חייב בשבועת העדות; שאף על פי שהוא עד אחד - אלו
50 העיד עדות זו, היתה יוצאה בלא כתבה, כמו שבארנו
51 בהלכות סוטה.
52 ט. וכן כל עד אחד שמחייב ממון בעדותו - אם כפר
53 ונשבע, או שהשביעו בבית דין וכפר - חייב משום שבועת
54 העדות.
55 י. כיצד? כגון שהיה התובע והנתבע חשודין על השבועה
56 [לשקר], שאין משביעין אותם, והשביע לעד אחד שיבוא
57 ויעיד לו שיש לו כנד זה מנה, וכפר - הרי זה חייב משום
58 שבועת העדות; שאלו העיד - הנה הנתבע הנה משלם
59 ממון בעדותו, כמו שיתבאר בהלכות טוען. וכן כל פיוצא
60 בזה.
61 יא. האשה שהשביעה עד אחד שיעיד לה במיתת בעלה,
62 וכפר - חייב בשבועת העדות; שאלו העיד לה, היתה
63 נשאת ונוטלת כתבתה.
64 יב. במה דברים אמורים? בשניה לה לגבות כתבתה מן
65 המטלטלין. אבל אם אין לה כתבה אלא מן הקרקע, הרי
66 זה פטור משבועת העדות; וכן אם היו שנים; שהמשביע
67 עדי קרקע - פטורין, כמו שבארנו.
68 יג. המשביע עריו בבית דין, וכפרו שניהם באחת - כגון
69 שיתחיל השני לכפר בתוך כדי דבורו של חברו - שניהן
70 חייבין בשבועת העדות, וכל אחד ואחד מביא חטאתו על
71 שבועתו. כפר הראשון, ושהה העד השני יותר מכדי דבור,
72 ואחר כך כפר - הראשון חייב בשבועת העדות, והשני
73 פטור משבועת העדות; שאלו הודה זה השני, לא היתה
74 עדותו מחייבת ממון.
75 יד. הודה אחד וכפר אחד - הכופר חייב, בין שפפר
76 בתחלה בין שכפר בסוף. כפרו שניהם כאחד, וקדם האחד
77 והודה בתוך כדי דבור - הרי זה פטור; והעומד בכפירתו,
78 חייב בשבועת העדות.
79 טו. השביע שתי כתי עדים, ושתייהן ראויות להעיד,
80 וכפרה פת ראשונה, ואחר כך כפרה פת שניה - הראשונה
81 פטורה משבועת העדות, מפני שהם סומכין על עדות
82 שניה, ואפשר להוציא הממון בעדות הפת האחרת, ונמצא
83 זה הנתבע אינו חייב לשלם בעדות אלו שכפרו לבדה.
84 היתה הפת השניה קרובין לתובע או לנתבע בנשותיהן,
85 והרי הן גוססות - אף הראשונה חייבת; שהרי השניה בעת
86 כפירת הראשונה, לא היתה ראויה להעיד, ואף על פי
87 שבמהרה יהיו עמה ראויין, כשימותרו אלו הגוססות; ואם
88 כפרה השניה אחרי שמתו נשותיהן, חייבין בשבועת
89 העדות.
90 טז. התובע את העדים להעיד לו, וכפרו והשביעין ארבעה

1 ז. וכן אם תבעו אותם רבים להעיד להם, ואמרו:
2 'שבועה שאין אנו יודעין לכם עדות' - אינם חייבין אלא
3 אחת; 'לא לך, ולא לך, ולא לך' - חייבין על כל אחת
4 ואחת, כדרך שבארנו בשבועת הפקדון.
5 יח. הנשבע לחברו שהוא יודע לו עדות, ונמצא שאינו
6 יודע לו עדות - הרי זה פטור, ואין כאן לא שבועת העדות
7 ולא שבועת בטוי; מפני שבועת בטוי אינה אלא בדרך
8 שיש בו לאו והן, ואם יאמר: 'שבועה שאיני יודע לך
9 עדות', אין זו שבועת בטוי אלא שבועת העדות; והואיל
10 ולא זו שיש בה אינה שבועת בטוי, כך הן שבה, שהוא
11 הנשבע שיודע לו עדות, אינה שבועת בטוי.
12 ט. דבר ברור הוא, שהנשבע לחברו שהעיד לו, והוא לא
13 העיד לו, או שלא העיד לו, והוא העיד - הרי זה חייב
14 משום שבועת בטוי, ואין כאן שבועת עדות כלל.

15 יום חמישי י"ד סיון ה'תשע"ג

16 פָּרָק י

17 א. היו עריו או אחד מהן פסול או קרוב לו, ואפלו
18 מפסולי עדות של דבריהם, או שהיה אחד מעריו מלך,
19 שאינו ראוי להעיד, או שהיו עד מפי עד [שרק שמענו
20 מאחד], וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות; שאלו
21 הודו והעידו, לא היו מחייבין בעדותן ממון.
22 ב. 'משביע אני עליכם, שתבואו ותעידו לי, שאמר איש
23 פלוני שימתן לי מאתים זוז ולא נמתן', וכפרו - הרי אלו
24 פטורין משבועת העדות; שאם העידו בדרך זה, לא יתחייב
25 הנתבע ממון באמירתו. וכן כל פיוצא בזה.
26 ג. תבען להעיד לו שהוא כהן או לוי, או שאינו בן גרושה
27 או בן חלוצה, וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות;
28 שאלו הודו והעידו, לא היו מחייבין בעדותן ממון.
29 ד. תבען שיעידו לו שחבל בו בנו, ושהדליק פלוני גדישו
30 [ערימת תבואה] בשבת, ושאנס פלוני או פתה בתו
31 המארשה, וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות; שאם
32 העידו עדות זו, יתחייב הנתבע מיתת בית דין, ואינו חייב
33 תשלומין, כמו שבארנו בהלכות נערה. וכן כל פיוצא בזה.
34 ה. היה עד אחד, והשביעו וכפר - פטור משבועת העדות,
35 שאין עדות עד אחד מחייבת ממון.
36 ו. תבע את שני עריו שיעידו לו שזנתה אשתו, וכפרו
37 ונשבעו - הרי אלו חייבין בשבועת העדות; שאלו העידו
38 - היו מפסידין לה כתבתה, ויפטר זה שתבען; והרי כפרו
39 בעדות ממון.
40 ז. תבע עדי קנוי [שהזהיר בפניהם שלא תסתור אשתו עם
41 פלוני] או עדי סתירה [שראו שהסתתרה עם מי שהוזהרה],
42 וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות; שאפלו העידו,
43 אין כאן חיוב ממון, אלא להשקותה [מי המרים] בלבד;
44 ואף על פי שעדות זו גורמת לה שתפסיד כתבתה אם לא

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום חמישי י"ד סיון – ספר הפלאה – הלכות שבועות צא

מתוך מהדורת חזק

47 'שבועת הדינין'. וגם שבועות אלו של דברייהם, שני מיני
48 שבועות הן: יש מהן שבועות על ידי טענת ודאי וכפירה
49 - כגון שבועת שקיר [שנשבע שלא קיבל שכרו], ופוגם
50 שטר [מלוה שמודה שהלווה חייב לו פחות מהנקוב בשטר
51 שבידו], וכיוצא בהן; ויש מהן שבועות בטענת ספק - כגון
52 שבועת השתפין, והאריסין, כיוצא בהן [שנשבעים שלא
53 מעלו ולקחו יותר מחלקם]. ובדיני ממונות תבאר חיוב כל
54 אחת ואחת מאלו השבועות ודיניהן.
55 ז. יש שם שבועה אחרת, והיא תקנת חכמי תלמוד
56 [=אמוראים], והיא הנקראת 'שבועת הסת'; ואף על פי
57 שבית דין משיביעין אותה היום, אינה נקראת 'שבועת
58 הדינין'.
59 ח. שבועת הדינין - בין שהיתה של תורה או של דברי
60 סופרים, בין על טענת ודאי בין על טענת ספק - כף היא:
61 הנשבע אוהז ספר תורה בנורו, והוא עומד; ונשבע בשם
62 או בכנוי, בשבועה או באלה, מפיו או מפי הדינין. ואין
63 משיביעין שבועת הדינין, אלא בלשון הקדש.
64 ט. כיצד מפיו? כגון שיאמר: 'הריני נשבע בה' אלהי
65 ישראל, או 'הריני נשבע במי ששמו חנון', או 'במי ששמו
66 רחום, שאין אני חיב לזה כלום'; וכן אם אמר: 'הרי הוא
67 ארור לה' אלהי ישראל, או 'ארור למי ששמו חנון, אם יש
68 לזה אצלי כלום'.
69 י. וכיצד מפי הדינין? כגון שאמרו לו: 'משיביעין אנו אותך
70 בה' אלהי ישראל, או 'במי ששמו חנון, שאין לזה בידך
71 כלום', והוא עונה 'אמן'; או שאמרו: 'הרי פלוני בן פלוני
72 ארור לה' אלהי ישראל, או 'למי ששמו חנון, אם יש
73 לפלוני אצלו ממון ולא יודה לו', והוא עונה 'אמן'. זו היא
74 שבועת הדינין.
75 יא. הדינין שהשיביעו בלא נקיטת חפץ [ספר תורה] בידו
76 - הרי אלו טועין, וחוזר ונשבע וספר תורה בידו. ואם אחז
77 תפלין בידו, והשיביעהו - אינו חוזר ונשבע; שהרי אחז
78 תורה בידו, וכמו ספר הן. השיביעהו מישב, אינו חוזר
79 ונשבע.
80 יב. תלמיד חכמים - לכתחלה משיביעין אותו והוא יושב
81 ותפלין בידו; ואינו צריך לטל ספר תורה, אלא תפלין בכפו
82 חפץ היא. ונשבע בלשון הקדש, כמו שבארנו.
83 יג. אין בין שבועת הסת לשבועת הדינין, אלא נקיטת חפץ
84 - שאין הנשבע שבועת הסת אחז ספר תורה; אבל
85 משיביעין אותו בשם או בכנוי, בשבועה או באלה, מפיו או
86 מפי בית דין, כמו שבועת הדינין. וכבר נהגו הכל להיות
87 ספר תורה ביד חזן [=שמו] הנקטת או שאר העם, בעת
88 שמשביעין שבועת הסת - כדי לאים עליו.
89 יד. הדינין שהשיביעו את הנשבע בכל לשון שהוא מפירה,
90 הרי זו כמצותה; וכן הורו הגאונים. אבל רבתי הורו, שאין
91 משיביעין אלא בלשון הקדש; ואין ראוי לסמך על הוריה זו.
92 ואף על פי שנהגו כל בתי דינין להשיביע בלשון הקדש -
93 צריך להודיע את הנשבע [=לברא 17 את השבועה], עד

1 חמשה פעמים, והן עונין אחר כל שבועה ושבועה חוץ
2 לבית דין, וכשבאו לבית דין הודו והעידו - הרי אלו
3 פטורין משבועת העדות, כמו שבארנו; ואם באו לבית דין
4 ועמדו בכפירתן - תביין על כל אחת ואחת מאותן
5 השבועות שחוץ לבית דין.
6 יז. במה דברים אמורים? בשענו 'אמן'; אבל אם לא ענו
7 'אמן', אלא פפרו על כל שבועה ושבועה - הואיל ולא
8 הוציאו שבועה מפייהם ולא ענו 'אמן', הרי אלו פטורים,
9 עד שישביעין בבית דין ויכפרו בו שם בבית דין, כמו
10 שבארנו.
11 יח. השביעין בבית דין וכפרו, וחזר והשיעין ארבעה
12 חמשה פעמים, והם כופרין על כל אחת ואחת, בין חוץ
13 לבית דין בין בפני בית דין, ואפלו ענו 'אמן', או שנשבעו
14 מפי עצמן פעם אחר פעם - אינן תביין משום שבועת
15 העדות אלא אחת; מפני שאחר שכפרו בבית דין - אם
16 חזרו והודו, אין צדוהן מועלת כלום.
17 יט. נמצאת למד, שכל השבועות שנשבעו אחר שכפרו
18 בבית דין - על פפירת עדות שאינה מתקבת ממון, שהן
19 פטורין עליה משבועת העדות; ותביין בשבועת בטי, כמו
20 שבארנו.

פרק יא

22 א. כשם ששבועת שוא ושיקר בלא תעשה - כך מצות עשה
23 שישבע מי שנתחייב שבועה בבית דין בשם, שנגמר:
24 'ויבשמו תשבע' - זו מצות עשה; שהשבועה בשמו הגדול
25 והקדוש, מדרכי העבודה היא, והדור וקדוש גדול הוא
26 להשבע בשמו.
27 ב. ואסור להשבע בדבר אחר עם שמו. וכל המשחה דבר
28 אחר עם שם הקדוש ברוך הוא בשבועה - נעקר מן
29 העולם; שאין שם מי שראוי לחלק לו כבוד שנשבעין
30 בשמו, אלא האחד ברוך הוא.
31 ג. ומתיר לאדם להשבע על המצוה לעשותה, כדי לנרז את
32 עצמו, ואף על פי שהוא משבע עליה מחר סיני; שנגמר:
33 "נשבעתי ואקימה, לשמר משפטי צדקך".
34 ד. שבועה זו שמשביעין הדינין למי שנתחייב שבועה, היא
35 הנקראת 'שבועת הדינין', בין שהיה חיב בשבועה זו מן
36 התורה, בין שהיה חיב בה מדברי סופרים.
37 ה. שלשה מיני שבועות הן שחביין בהן מן התורה, ואלו
38 הן: מי שטענו חברו מטלטלין, והודה במקצתן וכפר
39 במקצתן, ומי שכפר בכל המטלטלין שטענו, ועד אחד
40 מעיד עליו ומכחישו - הרי אלו, שבועות על ידי טענת
41 ודאי וכפירה. וכן שומר שטען שאבד דבר שהפקידו אצלו,
42 או נגנב או מת וכיוצא בזה - הרי זה נשבע מספק; שאין
43 בעל הפקדון יודע אם אמת טען זה השומר, או שיקר. והוא
44 נשבע מן התורה, שנגמר: "שבועת ה' תהיה בין שניהם".
45 ו. כל שבועה שמשביעין אותה הדינין, חוץ משלשה מיני
46 שבועות אלו - הרי היא מדברי סופרים, וגם היא נקראת

47 - אין מתכפר להן עון השבועה בלו, שנאמר: "לא ינקה
48 ה'" - אין לזה נקיון מדין שמים, עד שיפירע ממנו על השם
49 הגדול שחלל, שנאמר: "וחללת את שם אלהיך, אני ה'".
50 לפיכך צריך אדם להזהר מעון זה יותר מכל העבירות.
51 ב. עון זה מן החמורות הוא, כמו שבארנו בהלכות
52 השבועה; אף על פי שאין בו לא כרת ולא מיתת בית דין
53 - יש בו חילול השם המקדש, שהוא גדול מכל העונות.
54 ג. מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהן - אף
55 על פי שאין כונתו אלא למי שבראם, אין זו שבועה; וכן
56 הנשבע בנביא מן הנביאים, או בכתב מכתבי הקדש - אף
57 על פי שאין כונתו אלא למי ששלח נביא זה או למי שצוה
58 בכתב זה, אין זו שבועה. ואף על פי שאין אלו שבועות,
59 מאימין עליהן [=מזהירים אותם] ומלמדין את העם שלא
60 ינהגו קלות ראש בכך; ומראין בעיניהן שזו שבועה,
61 ופותרין להן פתח ומתירין להן.
62 ד. במה דברים אמורים? בשאר כתבי הקדש. אכל הנשבע
63 בתורה - אם נשבע במה שכתוב בה, דעתו על התקפות;
64 ואם נשבע בה סתם, דעתו על הגויל, ואין כאן שבועה.
65 נטלה בידו ונשבע בה - הרי זה כמי שנשבע במה שכתוב
66 בה, ואסור.
67 ה. והנשבע בתורה סתם - אם תלמיד חכם הוא, אינו
68 צריך שאלה לחכם; ואם עם הארץ הוא, צריך שאלה
69 לחכם, כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות.
70 ו. עבד שנשבע - אין רבו צריך לכפותו ולהכריחו לבטל
71 השבועה, והרי הוא אחר שנשבע פקדם שנשבע; לפי
72 שאין גופו קנוי לו, כדי שתחול עליו שבועתו; ונאמר
73 בשבועות: "לאאסר אסר על נפשו", מי שנפשו ברשותו -
74 יצא עבד, שהוא ברשות אחרים, ונמצא זה כמו שנשבע
75 על נכסי אחר.
76 ז. קטנים שנשבעו, והן יודעין [מודעים למושג] טעם
77 השבועה - אף על פי שאין חביבין - כופין אותן לעמד
78 בדבריהן כדי לתנכן ולאיים עליהן [=להזהירם], כדי שלא
79 ינהגו קלות ראש בשבועות. ואם היה הדבר שנשבעו
80 עליו, דבר שאין הקטן יכול לעמד בו אלא אם כן נזק -
81 כגון שנשבע שיצום, או שלא יאכל בשר זמן מרבה -
82 מכה אותו אביו או רבו, וגוערין בו, ומראין לו שהתרה
83 שבועתו, כדי שלא יזהה רגיל להקל ראש בשבועות.
84 ח. צריך להזהר בקטנים הרבה, וללמד לשונם דברי אמת
85 בלא שבועה - כדי שלא יהיו רגילין להשבע תמיה,
86 כגוונים; וזה הדבר כמו חובה על אבותיהם ועל מלמדי
87 תינוקות.
88 ט. השומע הזכרת השם מפי חברו לשוא, או שנשבע
89 לפניו לשקר, או שברך ברכה שאינה צריכה, שהוא עובר
90 משום נושא שם ה' לשוא, כמו שבארנו בהלכות ברכות
91 - הרי זה חביב לנדותו; ואם לא נדהו, הוא בעצמו יהא
92 בנדיב. וצריך להתיר אותו מיד, כדי שלא יזהה מכשול
93 לאחרים - שהרי אינו יודע שגדוהו. ואם תאמר יודיעו,

1 שיהיה מכיר לשון השבועה; ששבועת הדינין, היא שבועת
2 הפקדון בעצמה [שגם בה כשאינו מבין פטור]. ואף שבועת
3 הסת, נהגו כל העם להשביע אותה בלשון הקדש.
4 טו. כל מי שיתחייב שבועת הדינין שהיא על ידי טענת ודאי
5 וכפירה, בין שהיתה מן התורה בין שהיתה מדברי סופרים
6 - מאימין עליו כמו שיתבאר; וכל מי שנתחייב בה בטענת
7 ספק, בין מן התורה בין מדברי סופרים - אינו צריך איום.
8 טז. וכיצד מאימין על הנשבע? אומרין לו: 'הוי יודע, שכל
9 העולם בלו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "לא
10 תשא את שם ה' אלהיך לשוא". וכל עברות שבתורה נאמר
11 בהן "ונקה", וכאן נאמר "לא ינקה". כל עברות שבתורה,
12 נפרעין ממנו [דל"ב], וכאן ממנו וממשפחתו שמחפין
13 עליו. ולא עוד, אלא גורם להפרע מכל שונאיהם של ישראל
14 [=ישראל, בלשון טינהור] - שכל ישראל ערבין זה בזה,
15 שנאמר: "אלה וכחש ורצח" וגו', וכתוב אחריו: "על כן
16 תאבל הארץ, ואמלל כל יושב בה". וכל עברות שבתורה -
17 תולין לו שנים ושלשה דורות, אם יש לו זכות, וכאן -
18 נפרעין ממנו מיד, שנאמר: "הוצאתיה, נאם ה' צבאות,
19 ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר";
20 "הוצאתיה", מיד; "ובאה אל בית הגנב", זה הגנב דעת
21 הבריות, ואין לו קמון על חברו, וטוענו בחנם ומשביעו;
22 "ואל בית הנשבע בשמי לשקר", כמשמעו. "וכלתו ואת
23 עציו ואת אבניו" - דברים שאין אש ומים מכלין אותן,
24 שבועת שקר מכלה אותן.
25 יז. וענין האיום הזה בלו - בלשון שהן מכירין ואומרין להן,
26 כדי שייבנו בדברים ויחזרו החוטא למוטב. אמר: איני
27 נשבע - פותרין אותו, ונותן מה שטענו חברו; וכן אם אמר
28 הטוען: 'איני משיבוע', ופטור - הולכין להן.
29 יח. אמר: 'הריני נשבע', וחברו תוכעו - העומדים שם
30 אומרין זה לזה: "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים
31 האלה"; ואומרין לו: 'לא על דעתך [לפי הפירוש שאתה
32 רוצה לתת לשבועה] אנו משיבועין אותך, אלא על דעתנו,
33 ועל דעת בית דין'.
34 יט. אף על פי שאין מאימין איום זה בשבועת טענת ספק
35 כמו שבארנו, ולא בשבועת הסת - צריכין הדינין לפצור
36 בבעלי דינין; אולי יחזרו בהם, עד שלא תהיה שם שבועה
37 כלל.
38 כ. דבר ברור וגלוי, שכל הנשבע שבועת הדינין או שבועת
39 הסת בשקר - שהוא חייב משום שבועת הפקדון, שכתב
40 נתבאר משפטיה; ואינו לוקה, ואף על פי שהוא מזיד.
41 ונתחייב לשלם מה שנשבע עליו, בתוספת חמש - שהוא
42 רביע הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו חמש; ומביא קרבן
43 אשם, אם יש שם בית [המקדש], כמו שבארנו.

פרק יב

44
45 א. אף על פי שלוקה הנשבע לשוא או על שקר, וכן
46 הנשבע שבועת העדות או שבועת הפקדון, ומביא קרבן

44 בו, כגון שיאמר: 'הרי עלי להביא עולה', או 'הרי עלי
45 להביא שלמים', או 'מנחה'; או: 'הרי בהמה זו עולה',
46 או 'שלמים'. והאומר 'עלי', הוא הנקרא 'נדר', והאומר
47 'הרי זו', הוא הנקרא 'נדבה'. והנדבה והנדר ממין אחד
48 הן, אלא שהנדרים - חייב באחרת, ונדבות - אין תמות או תאבד
49 חייב באחרת, ונדבות - אינו חייב באחרותן. ועל זה
50 נאמר בתורה: "וינדרך אשר תדר, ונדבותיך" וגו'. וחלק
51 זה, הוא שאני קורא אותו 'נדר הקדש'.
52 ג. ודיני החלק הראשון וענינו - הם שאנו מבארים
53 בהלכות אלו; אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם - כלם
54 יתבארו במקומם, בהלכות מצוה הקרבנות.
55 ד. מצוות עשה של תורה, שיש להם שבות או נדרו
56 - בין שהיה מנדר אסור, בין שהיה מנדר הקדש, שנאמר:
57 "מוצא שפתיך, תשמר ועשית" וגו', ונאמר: "ככל היצא
58 מפיו, יעשה".
59 ה. האוסר על עצמו מין ממני מאכל, כגון שאמר:
60 'תאנים אסורין עלי', או: 'תאנים של מדינה פלונית
61 אסורים עלי', וכיוצא באלו, ואכל מהן כל שהוא - לוקה
62 מן התורה, שנאמר: "לא יחל דברו"; שאין לנדרים שיעור
63 [כמותי] - שכל הנודר מדבר, הרי זה כמפרש כל שהוא.
64 אמר: 'אכילה מפרות מדינה פלונית אסורין עלי', או
65 'אכילה מפרות אלו' - אינו לוקה עד שיאכל פניית.
66 ו. אסור על עצמו אכילה מן התאנים ואכילה מן הענבים
67 - בין בנדר אחד, בין בשיני נדרים - הרי אלו מצטרפין
68 לכוזית. וכן כל כיוצא בזה.
69 ז. האומר: 'פרות אלו עלי קרבן', או שאמר: 'הרי הן
70 קרבן', או שאמר לחברו: 'כל מה שאכל לך [=ממך] עלי
71 קרבן', או 'קרבן', או 'הרי הן עלי קרבן' - הרי אלו
72 אסורין עלי; מפני שאפשר שידר אדם קרבן, ויעשה
73 בהמה שהיתה חל - קרבן, ותאסור.
74 ח. אבל האומר: 'פרות אלו עלי', או 'מין פלוני עלי', או
75 'מה שאכל עם פלוני עלי כבשר חזיר', או 'בעבודה זרה',
76 או 'כנבלות וטרפות', וכיוצא באלו - הרי אלו מתרין, ואין
77 כאן נדר; שאי אפשר שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר
78 חזיר.
79 ט. זה הכלל: כל המשים דברים המתרים בנדבים
80 האסורין - אם אותו דבר האסור יכול לעשותו בנדר, הרי
81 אלו אסורים; ואם אינו יכול לעשותו בנדר, הרי אלו
82 מתרין.
83 י. החטאת והאשם - אף על פי שאינן באין בנדר ונדבה,
84 כמו שיתבאר במקומו - אפשר לנדר להביא אותם מחמת
85 נדרו; שהנודר בנזיר, מביא חטאת; ואם נטמא, מביא
86 אשם, כמו שיתבאר. לפיכך, האומר: 'פרות אלו עלי
87 כחטאת', או 'כאשם', או שאמר: 'הרי הן חטאת', או 'הרי
88 הן אשם' - הרי אלו אסורין. ואין צריך לומר באומר: 'הרי
89 הן עולה', או 'שלמים', או 'מנחה', או 'תודה', שהן
90 אסורין - שכל אלו באין בנדר ונדבה.

1 נמצאו כל העולם בנדי - שהרי למדו לשונם מעוה [לשון]
2 לא נקיה] ושבועה תמיד.
3 י. במה דברים אמורים? בשעה הנשבע הנה או המברך
4 להבטלה מזיד; אבל אם היה שוגג, ולא ידע שנה אסור
5 - אינו חייב לנדותו. ואני אומר שאסור לנדותו, שלא ענש
6 הכתוב שוגג; אלא מזיהרו ומתרה בו שלא יחזר.
7 יא. ולא שבועה לשוא בלבד היא האסורה, אלא אפלו
8 להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה - אסור, ואף על
9 פי שלא נשבע. הרי הכתוב מצוה ואומר: "ליזא את
10 השם הנקבד והנורא"; ובכלל יראתו, שלא יזכירו לבטלה.
11 לפיכך, אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה - ימהר מיד,
12 וישבח ויפאר ויהדר לו, כדי שלא יזכר לבטלה. כיצד?
13 אמר: 'ה' - אומר: 'ברוך הוא לעולם ועד', או: 'גדול
14 הוא ומהלל מאד', וכיוצא בזה, כדי שלא יהא לבטלה.
15 יב. אף על פי שמתר להשאל [להתיר] על השבועה, כמו
16 שאמרנו, ואין בזה דפי [פגם], ומי שלבו נוקפו [=שמהסס]
17 בדרך זה אינו אלא שמין מניית - אף על פי כן, ראוי
18 להזהר בדרך זה; ואין נזקקין להתר אלא מפני דבר מצוה,
19 או מפני צדק גדול. וטובה גדולה היא לאדם שלא ישבע
20 פלל; ואם עבר ונשבע שישבע, יעמד בשבועתו -
21 שנאמר: "נשבע להרע, ולא ימר", וכתוב אחריו: "עשה
22 אלה - לא ימוט לעולם".

בריה רחמנא דסיען

יום שישי ט"ו סיון ה'תשע"ג

הלכות נדרים

25 י. בכללן שלש מצוות - שתי מצוות עשה, ואחת
26 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שישמר מוצא
27 שפתיו ויעשה כמו שנדר; (ב) שלא יחל דברו;
28 (ג) שיופר הנדר או השבועה, וזה הוא דין הפר נדרים
29 המפרש בתורה שבכתב. ובאור מצוות אלו - בפרקים
30 אלו.

פרק א

31 א. הנדר נחלק לשתי מחלקות. החלק הראשון - הוא
32 שיאסר אדם על עצמו דברים המתרים לו, כגון שיאמר:
33 'פרות מדינה פלונית אסורין עלי שלשים יום', או
34 'לעולם', או 'מין פלוני מפרות העולם', או 'פרות אלו
35 אסורין עלי', בכל לשון שיאסר - הרי זה נאסר בהן, ואף
36 על פי שאין שם שבועה כלל, ולא הזכרת שם ולא פנוי.
37 ועל זה נאמר בתורה: "לאסור אסור על נפשו", שיאסר על
38 עצמו דברים המתרין. וכן אם אמר: 'הרי הן עלי אסור',
39 הרי אלו אסורין. וחלק זה, הוא שאני קורא אותו 'נדר
40 אסור'.
41 ב. והחלק השני - הוא שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב

- 1 **יא.** אָבֵל הָאוֹמֵר: 'פְּרוֹת אֵלוּ עָלַי כְּחַלַּת אֶהְרֵן' [כחלה
2 הנינת לזעזעה אהרן], או 'כְּתֵרוֹמְתוֹ' - הָרִי אֵלוּ מִתְרִין,
3 שְׂאִין שֵׁם דָּרָךְ לְהִבִּיא אֵלוּ בְּנֶדֶר וּבְנִדְבָה.
- 4 **יב.** הָאוֹמֵר: 'הָרִי הַפְּרוֹת הָאֵלוּ עָלַי כְּנוֹתֵר' [מבשר קרבן
5 לאחר זמן אכילתו], 'כְּפִגּוּל' [קרבן שהוקרב במחשבת
6 פסול], 'כְּבִשָׁר טָמֵא שֶׁל קִדְשִׁים' - הָרִי אֵלוּ אֲסוּרִין, שֶׁהָרִי
7 עֲשָׂאן כְּבִשָׁר קִרְבָּן מִכָּל מְקוֹם.
- 8 **יג.** הָאוֹמֵר: 'הָרִי הֵן עָלַי כְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה' - הָרִי אֵלוּ
9 אֲסוּרִים, הוֹאִיל וּקְדָשְׁתוּ בְיַד [מנינו של] אָדָם. 'הָרִי הֵן עָלַי
10 כְּכֹוֹר' - הָרִי אֵלוּ מִתְרִין; שְׂאִין קְדָשְׁתוּ בְיַד אָדָם, וְאִינוּ
11 יָכוֹל לְהַתְּפִיסוּ בְּנֶדֶר, שְׂנֵאָמַר בּוֹ: "לֹא יִקְדִישׁ אִישׁ אֹתוֹ".
- 12 **יד.** אָמַר: 'הָרִי הֵן עָלַי כְּחֶרֶם שְׂמִים' [דבר שמוחרם
13 לשמים] - הָרִי הֵן אֲסוּרִין, שֶׁחֶרֶם שְׂמִים לְבָדֵק הַבַּיִת.
14 'הָרִי הֵן עָלַי כְּתֵרוֹמַת הַלְשָׁפָה' [הכסף שבלשכה המורם
15 לקניית קרבנות], 'כְּתֵמִידִים' [קרבנות תמיד], 'כְּפִדְיִים'
16 [רפתות לקרבנות], 'כְּעֵצִים', 'כְּאֲשִׁים', 'כְּמִזְבְּחִים', או 'כְּאֶחָד
17 מִמְּשֻׁמְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ', כְּגוֹן שְׂאֵמֵר: 'הָרִי הֵן עָלַי כְּעֵצִים' [כלי
18 לפינוי אפר], או 'כְּמִזְבְּחוֹת' [כלי לקבלת דם וזריקתו], או
19 'כְּמִזְלָגוֹת' [שהופכים בו את הקרבן על המזבח], וְכִיּוֹצֵא
20 בָהֶן, וְכֵן הָאוֹמֵר: 'הָרִי הֵן עָלַי כְּהִכָּל', 'כְּפִירוּשָׁלַיִם' - הָרִי
21 אֵלוּ אֲסוּרִין, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שֵׁם קִרְבָּן; שֶׁכָּל
22 דְּבָרִים אֵלוּ, עֵנְיָנָם כְּאוֹמֵר: 'הָרִי הֵן עָלַי קִרְבָּן'.
- 23 **טו.** הִיָּה לִפְנֵי בִשָׁר קִדְשׁ, אִפְלוּ הִיָּה בִשָׁר שְׁלָמִים אַחַר
24 זְרִיקַת דָּמִים, שֶׁהוּא מִתֵּר לְזָרִים, וְאָמַר: 'הָרִי הֵן עָלַי
25 כְּבִשָׁר זֶה' - הָרִי אֵלוּ אֲסוּרִין; שֶׁלֹּא הִתְּפִיס אֱלָא בְּעַקְרוֹ,
26 שֶׁהִיָּה אֲסוּר. אָבֵל אִם הִיָּה בִשָׁר כְּכֹוֹר - אִם לִפְנֵי זְרִיקַת
27 דָּמִים, הָרִי זֶה אֲסוּר; וְאִם לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים, הָרִי זֶה
28 מִתֵּר.
- 29 **טז.** יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׂאֵנְשִׁיהֶם עֲלֵיָם, וּמִפְסִידִין [=משבשים]
30 אֵת הַלְשׁוֹן, וּמְכַנְיִן עַל דְּבַר בְּדָבָר אַחַר - הוֹלְכִין שֵׁם אַחַר
31 הַכְּנוּי כִּיצַד? כָּל כְּנוּי קִרְבָּן, קִרְבָּן; הָאוֹמֵר: 'הָרִי הֵן
32 עָלַי קוֹנָם', 'קוֹנָח', 'קוֹנֵז' - הָרִי אֵלוּ כְּנוּיִין לְקִרְבָּן. 'חֶרֶם',
33 'חֶרֶף', 'חֶרֶף' - הָרִי אֵלוּ כְּנוּיִין לְחֶרֶם. וְכֵן כָּל פִּיּוּצֵא בְּזֶה
34 - הוֹלְכִין אַחַר לְשׁוֹן כָּלֵל הַעֵם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְאוֹתוֹ זְמַן.
35 **יז.** וְכֵשֶׁם שְׂאֵסֵר עֲצָמוֹ כְּנוּיִין - כֶּף אִם הִקְדִּישׁ כְּנוּיִין,
36 הָרִי זֶה הִקְדִּישׁ; וְכֵנִי הַכְּנוּיִין מִתְרִין, בֵּין בְּנֶדֶרִי אֲסֵר בֵּין
37 בְּנֶדֶרִי הִקְדִּישׁ.
- 38 **יח.** הָאוֹמֵר לְחֶבְרוֹ: 'כָּל מָה שְׂאֵכֵל עִמָּךְ, לֹא יִהְיֶה חֵלִין',
39 או 'לֹא יִהְיֶה כְּשֵׁר', או 'לֹא יִהְיֶה דְכִי' [טהור], או 'לֹא יִהְיֶה
40 טְהוֹר' - הָרִי זֶה כְּמִי שְׂאָמַר לוֹ: 'כָּל מָה שְׂאֵכֵל עִמָּךְ יִהְיֶה
41 קִרְבָּן, שֶׁהוּא אֲסוּר. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: 'כָּל מָה שְׂאֵכֵל עִמָּךְ
42 טָמֵא, או 'נוֹתֵר', או 'פִּגּוּל' - הָרִי זֶה אֲסוּר.
- 43 **יט.** הָאוֹמֵר לְחֶבְרוֹ: 'לֹא חֵלִין לֹא אֵכֵל לָךְ' - הָרִי זֶה כְּמִי
44 שְׂאָמַר לוֹ: 'מָה שְׂאֵכֵל לָךְ לֹא יִהְיֶה חֵלִין, אֱלָא קִרְבָּן'; וְכֵן
45 אִם אָמַר: 'הִקְרַבְתָּ שְׂאֵכֵל לָךְ', 'קִרְבָּן שְׂאֵכֵל לָךְ', 'קִרְבָּן
46 שְׂאֵכֵל לָךְ' - הָרִי זֶה אֲסוּר. אָבֵל הָאוֹמֵר: 'הִקְרַבְתָּ לֹא אֵכֵל
47 לָךְ, או 'קִרְבָּן לֹא אֵכֵל לָךְ', או 'קִרְבָּן לֹא אֵכֵל לָךְ', או
- 48 'קִרְבָּן לֹא אֵכֵל לָךְ', או 'לֹא קִרְבָּן לֹא אֵכֵל לָךְ' - כָּל אֵלוּ
49 מִתְרִין; שְׂאִין מִשְׁמַע דְּבָרִים אֵלוּ, אֱלָא שְׂנֵשְׁבַע בְּקִרְבָּן
50 שֶׁלֹּא יֵאָכֵל לָזֶה - וְהִנְשַׁבַּע בְּקִרְבָּן אִינוּ כְּלוּם - או שְׂנֵדֶר
51 שֶׁלֹּא יֵאָכֵל לוֹ קִרְבָּן.
- 52 **כ.** 'חֵלִין שְׂאֵכֵל לָךְ', 'חֵלִין שְׂאֵכֵל לָךְ', 'כְּחֵלִין שְׂאֵכֵל
53 לָךְ', 'חֵלִין שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ', 'חֵלִין שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ', 'כְּחֵלִין
54 שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ' - הָרִי זֶה מִתֵּר.
- 55 **כא.** אָבֵל הָאוֹמֵר: 'לֹא טָמֵא שְׂאֵכֵל לָךְ', 'לֹא נוֹתֵר שְׂאֵכֵל
56 לָךְ', 'לֹא פִּגּוּל שְׂאֵכֵל לָךְ' - הָרִי זֶה אֲסוּר; שְׂמִשְׁמַעוּ:
57 'שֶׁדָּבַר שְׂאֵכֵל לָךְ הוּא שִׁיחָה פִּגּוּל או טָמֵא, לְפִיכָךְ לֹא
58 אֵכֵל לָךְ'.
- 59 **כב.** 'כִּהֵיכֵל שְׂאֵכֵל לָךְ', 'הֵיכֵל שְׂאֵכֵל לָךְ', 'לֹא הֵיכֵל
60 שְׂאֵכֵל לָךְ' - אֲסוּר; 'הֵיכֵל שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ', 'כִּהֵיכֵל שֶׁלֹּא
61 אֵכֵל לָךְ', 'לֹא הֵיכֵל שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ' - מִתֵּר, שֶׁזֶה כְּמִי
62 שְׂנֵשְׁבַע בְּהֵיכֵל שֶׁלֹּא יֵאָכֵל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצֵא בְּזֶה.
- 63 **כג.** הָאוֹמֵר לְחֶבְרוֹ: 'מִדֵּר אֲנִי מִמָּךְ' - מִשְׁמַע דְּבַר זֶה,
64 שֶׁלֹּא יִדְבַר עִמּוֹ; 'מִפְרָשׁ אֲנִי מִמָּךְ' - מִשְׁמַע דְּבַר זֶה, שֶׁלֹּא
65 יֵשֵׂא וְיִתֵּן עִמּוֹ. 'מִרְחַק אֲנִי מִמָּךְ' - מִשְׁמַעוֹ שֶׁלֹּא יֵשֵׁב עִמּוֹ
66 בְּאַרְבַּע אַמּוֹת; וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: 'מִגְּדָה אֲנִי לָךְ', או
67 'מִשְׁמַתְנַא [מנודה בארמית] אֲנִי מִמָּךְ'. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ:
68 'מִדֵּר אֲנִי מִמָּךְ שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ', או 'מִפְרָשׁ אֲנִי מִמָּךְ שֶׁלֹּא
69 אֵכֵל לָךְ', או 'מִרְחַק אֲנִי מִמָּךְ שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ' - הָרִי זֶה
70 אֲסוּר לְאַכֵּל לוֹ; וְאִם אֵכֵל בְּיַת מִכָּל נְכִסִּי, לוֹקָה מִשּׁוּם
71 "לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ".
- 72 **כד.** אָמַר לוֹ: 'מִגְּדָה אֲנִי לָךְ שֶׁלֹּא אֵכֵל לָךְ' - אִינוּ אוֹכֵל
73 לוֹ; וְאִם אָכֵל, אִינוּ לוֹקָה [נספיק אם פירוש נדר או נידוי
74 וריחוק פיזי]. אָמַר לוֹ: 'נְדִינָא מִמָּךְ', הָרִי זֶה אֲסוּר לְהִנּוֹת
75 לוֹ.
- 76 **כה.** הָאוֹמֵר לְחֶבְרוֹ: 'הָרִי עָלַי כְּנֶדֶרִי רְשָׁעִים אִם אֵכֵל לָךְ,
77 שְׂמִנְדְרִיהֶם נִזִּיר וְקִרְבָּן וּשְׁבוּעָה', וְאָבֵל - חֵיב בְּכָלֵן. וְכֵן
78 הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלַי כְּנֶדְבוֹת פְּשָׁרִים, שְׂמִנְדְבוֹתֶם נִזִּיר וְקִרְבָּן'
79 - הָרִי זֶה חֵיב.
- 80 **כו.** אָמַר: 'הָרִי עָלַי כְּנֶדֶרִי רְשָׁעִים', או 'כְּנֶדְבוֹת פְּשָׁרִים',
81 'שְׂאֵכֵל לָךְ', או 'אִם אֵכֵל לָךְ' - הָרִי זֶה אֲסוּר, אֵף עַל פִּי
82 שֶׁלֹּא פָּרַשׁ [לא אסר במפורש כקרבן]. אָמַר: 'כְּנֶדֶרִי
83 כְּשָׁרִים' - לֹא נִתְחַיֵּב כְּלוּם, שְׂאִין הַכְּשָׁרִים נוֹדְרִין בְּדָרָךְ
84 אֲסוּר וְכַעַס. אָמַר: 'כְּנֶדֶרִי רְשָׁעִים הִרִינִי', וְהִיָּה נִזִּיר עוֹבֵר
85 לִפְנֵי - חֵיב בְּנִזְרֹת; 'כְּנֶדֶרִי רְשָׁעִים עָלַי', חֵיב קִרְבָּן;
86 'כְּנֶדֶרִי רְשָׁעִים שֶׁלֹּא אֵכֵל מִמָּנֵה' [מככר זה], חֵיב בְּשְׁבוּעָה
87 כְּנוֹדֵר.
- 88 **כז.** הַנוֹדֵר בַּתּוֹרָה, כְּגוֹן שְׂאָמַר: 'פְּרוֹת אֵלוּ עָלַי כְּזוֹ' -
89 לֹא אָמַר כְּלוּם; וְאִינוּ צָרִיךְ שְׂאֵלָה לְחֶכֶם, אֱלָא אִם בֵּן
90 הִיָּה עִם הָאֶרֶץ - כְּדִי שֶׁלֹּא יִנְהַגוּ קְלוֹת רֵאשׁ כְּנֶדְרִים.
91 **כח.** נִדֵּר בְּמָה שְׂכָתוּב בָּהּ - הָרִי זֶה אֲסוּר, שֶׁהָרִי כְּתוּב
92 בָּהּ אֲסֵר וְנִדֵּר. נְטִלָה בְּיָדוֹ וְנִדֵּר בָּהּ - הָרִי זֶה כְּמוֹ שְׂנֵדֶר
93 בְּמָה שְׂכָתוּב בָּהּ.
- 94 **כט.** הָאוֹמֵר לְחֶבְרוֹ: 'נְשָׁפִים וְנִשְׁנָה פֶּרֶק' - עָלִיו לְהִשְׁכִּים

47 בלבי' - הרי זה אסור; ואם אמר: 'לא היה בלבי אלא
48 תקרבת עבודה זרה, ויני שנתנסף לה' - הרי זה מתר; ואם
49 נדר סתם, הרי זה אסור.
50 ח. וכן האומר: 'הרי הפרות האלו עלי חרם' - אם פתחם
51 של בְּדָק הַבֵּית [שמקדיש לתחוקה של בית המקדש -],
52 אסור; ואם פתחם כהנים [שמקדיש כמתנה לכהן], מתר,
53 מפני שהן ממון שלֵהֶן, ואין בה אסור; ואם סתם, אסור.
54 ט. 'הרי הן עלי כמעשר' - אם כמעשר בהמה, אסור;
55 מפני שהוא קרבן שהקדישו בידו, כמו שבארנו; ואם
56 כמעשר דגן, מתר; ואם סתם, אסור.
57 י. 'הרי הם עלי כתרוימה' - אם לתרוימת הלשכה נתפון,
58 הרי זה אסור; ואם לתרוימת הגרן נתפון, מתר; ואם סתם,
59 אסור. וכן כל פיוצא בזה.
60 יא. במה דברים אמורים? במקום שמשמע כל אחד מאלו
61 שם שני ענינות. אבל במקום שדרכן שאין קוראין 'חרם'
62 סתם אלא לתרמי בְּדָק הַבֵּית בלבד, ואמר שם 'הרי הן
63 עלי חרם' - הרי זה אסור; וכן אם היה דרכן שאין קוראין
64 'חרם' סתם אלא לתרמי כהנים, הרי זה מתר. וכן כל
65 פיוצא בזה. שאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון אנשי
66 אותו מקום באותו זמן.
67 יב. הנודר פתחם ואמר: 'לא היה בלבי אלא חרמו של
68 ים שהיא המכמרת' [=רשת דייגים], נדר בקרבן ואמר:
69 'לא היה בלבי אלא בקרבנות המלכים' [מתנות הניתנות
70 למלך כדי להתקרב אליו], אמר לתברו: 'הרי עצמי עליך
71 קרבן', ואמר: 'לא היה בלבי אלא לאסרו בעצם שהנחת
72 לי להיות נודר בו דרך שחוק', נדר שלא תהנה לו אשתו,
73 ואמר: 'לא היה בלבי אלא אשתי ראשונה שגרשתיה' -
74 וכן כל פיוצא באלו מדברים שמשמען לכל העם אסור,
75 והוא אומר: 'לא נתפונתי אלא לכך ולכך' - אם היה
76 הנודר תלמיד חכמים, הרי זה מתר ואין צריך שאלה
77 לתכם; ואם היה עם הארץ, מראין בעיניו שזה נדר ושהוא
78 אסור, ופותרין לו פתח [היתר] ממקום אחר, ומתירין לו.
79 וכן שהיה תלמיד חכמים או עם הארץ - גוצרין בהן,
80 ומלמדין אותן שלא ינהגו מנהג זה בנדרים, ולא יהיו
81 נודרין דרך שחוק והתל.
82 יג. וכן האומר לאשתו: 'הרי את עלי כאמי', או 'פרות
83 אלו עלי כבשר חזיר', שאין כאן נדר, כמו שבארנו - אם
84 היה הנודר תלמיד חכמים, אינו צריך שאלה לתכם; ואם
85 היה עם הארץ, צריך שאלה לתכם, ומראין בעיניו שאשתו
86 אסורה ושאותרן הפרות אסורין, ופותרין לו פתח ממקום
87 אחר ומתירין לו נדרו, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.
88 יד. ההפקר, אף על פי שאינו נדר - הרי הוא כמו נדר,
89 שאסור לו לחזר בו. ומה הוא ההפקר? הוא שיאמר אדם:
90 'נכסים אלו הפקר לכל', בין במטלטלין בין בקרקעות.
91 וכיצד דין ההפקר? כל הקודם וזכה בו - קנהו לעצמו,
92 ונעשה שלו; ואפלו זה שהפקיר, דינו בו כדין כל אדם -
93 אם קדם וזכה בו, קנהו.

1 ולשנות; וזהו כמו נדר הוא, ואף על פי שלא הוציאו
2 בלשון נדר.
3 ל. האומר לאשתו: 'הרי את עלי כאמי', או 'כאחותי',
4 או 'כעולה', או 'ככלאי הפרם' - הרי זה פאומר על
5 הפרות: 'הרי אלו כבשר חזיר'; כשם שהוא מתר לאכלן,
6 כמו שבארנו, כך מתר באשתו. אבל אם אמר לה: 'הריני
7 מדר ממך הנאה', או 'הנאת תשמישך אסורה עלי' - הרי
8 זו אסורה עליו, כמו שיתבאר.

פרק ב

9
10 א. אחד הנודר מפי עצמו, או שהדירו חברו ואמר 'אמן',
11 או דבר שענינו פועל אמן, שהוא קבלת דברים.
12 ב. אין הנודר נאסר בדבר שאסור על עצמו, עד שיוציא
13 בשפתיו ויהיה פיו ולבו שוין, כמו שבארנו בשבועות.
14 אבל המתפון לנדר בנזיר ונדר בקרבן, בקרבן ונדר בנזיר,
15 בשבועה ונדר, או שנתפון לנדר ונשבע, או שנתפון לומר
16 'תאנים' ואמר 'ענבים' - הרי זה מתר בשניהם, ואין כאן
17 נדר.
18 ג. הנודר על דעת אחרים, הרי זה כנשבע על דעת
19 אחרים; וכן הנודר ונזיר בו בתוך כדי דבור, או שמחו בו
20 בתוך כדי דבור וקבל - הרי זה מתר. ודין כל אלו הדברים
21 בנדרים, כדיןן בשבועות.
22 ד. מי שהתנה קדם שידר, ואמר: 'כל נדר שאדר מפאן
23 ועד עשר שנים, תריני חזור בהם', או 'הרי הן בטלין',
24 וכיוצא בדברים אלו, ואחר כך נדר - אם היה זוכר התנאי
25 בשעה שנדר - הרי נדרו קיים, שהרי בטל התנאי בנדר זה.
26 ואם לא זכר התנאי אלא אחר שנדר - אף על פי שקבל
27 התנאי בלבד [ולא הוציאו בשפתינו] וקיים התנאי, הרי הנדר
28 בטל; ואף על פי שלא הוציא עתה החזרה בפיו, ככר
29 הקדים החזרה לנדר והוציאה בפיו מקדם. ויש שמורה
30 להחמיר, ואומר: והוא שיזכר התנאי אחר שנדר בתוך כדי
31 דבור.
32 ה. מי שהקדים [לפני שנדר] את התנאי [שהנדר מבטול
33 מראש כעבור זמן -] לשנה או לעשר, ואחר כך נדר, ונזכר
34 בשעה שנדר שיש לו תנאי, ושכח על איזה דבר התנה
35 וכיצד היה התנאי, אם אמר: 'על דעת ראשונה אני עושה'
36 - אין נדרו נדר, שהרי בטלו. ואם לא אמר 'על דעת
37 ראשונה אני עושה' - ככר בטל התנאי, וקיים הנדר; שהרי
38 זכר בשעת הנדר שיש שם תנאי, ואף על פי כן נדר.
39 ו. יש מן הגאונים שאמר: אין כל הדברים האלו נהגין
40 אלא בנדרים בלבד, לא בשבועות; ויש מי שמורה שדין
41 הנדרים והשבועות בענינות אלו אחד הם, וכי יש לו
42 להקדים תנאי לשבועתו כדרך שאמרו בנדרים.
43 ז. סתם נדרים להחמיר, ופרושן יש בו להקל ולהחמיר.
44 כיצד? האומר: 'הרי הפרות האלו עלי כבשר מליח וכיין
45 נסוף' - אומרין לו: 'מה היה בלבדך?' אם פרח ואמר:
46 'כבשר מליח של קרבן, וכיין שנתנסף על גבי המזבח היה

47 ה. הרי שמת אביו או רבו היום, ונדר שיצום אותו היום, וצם, ולאחר שנים אמר: 'הרי יום זה עליו פיוס שמת בו 48 אביו או רבו' - הרי זה אסור לאכל בו פלום; ש'הרי 49 התפיס יום זה, ואסרו פיוס האסור לו. וכן כל פיוצא 50 באלו.

51 ו. כיצד חלות הנדרים על דברי מצוה כדברי הרשות? 52 האומר: 'הרי המצה בלילי הפסח אסורה עליו', הרי 53 ישיבת הסכה בחג אסורה עליו, ו'הרי התפלין אסורות 54 בנטילה עליו' - הרי אלו אסורין עליו; ואם אכל או ישב 55 או נטל, לוקה. וכן כל פיוצא בזה. ואין צריך לומר במי 56 שאמר: 'הרי עלי קרבן אם אכל מצה בלילי הפסח', שהוא 57 חייב בקרבן. וכן כל פיוצא בזה.

58 ז. ומפני מה נדרים חלות על דברי מצוה, ושבועות אינן 59 חלות על דברי מצוה? שהנשבע אסור עצמו על דבר 60 שנשבע עליו, והנודר אסור הדבר הנדור על עצמו; נמצא 61 הנשבע לבטל מצוה, אסור עצמו, וכבר עצמו משבע מהר 62 סיני [-לקיים המצוה], ואין שבועה חלה על שבועה; 63 והאוסר דבר זה בנדר, זה הדבר הוא שנאסר, ואותו הדבר 64 אינו משבע מהר סיני.

65 ח. כשאדם מתבונן בפתוב, תמצא שהדברים מראין בן 66 כמו שקבלו החכמים מפי השמועה; שהרי הוא אומר 67 בשבועת בטוי: "להרע או להיטיב", דברי הרשות כמו 68 שבארנו, שיאכל וישתה היום או שיצום, וכיוצא בהן; 69 ובנדרים הוא אומר: "ככל היצא מפיו יעשה", ולא חלק 70 בין דברי מצוה לדברי הרשות.

71 ט. הנודר שיצום בשבת, או ביום טוב - חייב לצום, 72 שהנדרים חלות על דברי מצוה, כמו שבארנו. וכן הנודר 73 שיצום יום ראשון או יום שלישי כל ימיו, ופגע בו יום 74 זה והרי הוא יום טוב או ערב יום הפפורים - הרי זה חייב 75 לצום; ואין צריך לומר ראש חודש. פגע בו חג ופורים, 76 ידחה נדרו מפני הימים האלו - הואיל ואסור הצום בהם 77 מדברי סופרים, הרי הן צריכין חזוק; וידחה נדרו מפני 78 גזרת חכמים.

79 י. כיצד אין הנדרים חלות אלא על דבר שיש בו ממש? 80 האומר: 'דבורי עליך קרבן' - אינו אסור מלדבר עמו, 81 שהדבור אין בו ממש; וכן אם אמר לו: 'דבורי אסור 82 עליך'; אין זה כאומר 'פרותי אסורין עליך', או 'פרותי 83 קרבן עליך', שהן אסורין עליו. לפיכך, האומר לחברו: 84 'קרבן שאיני מדבר עמך', או 'שאיני עושה עמך', או 85 'שאיני מהלך עמך', או שאמר: 'קרבן שאיני ישן', שאיני 86 מדבר, שאיני מהלך, או שאמר לאשה: 'קרבן שאיני 87 משמשך' - אין הנדר חל בכל אלו; והרי זה כאומר: 88 'דבורי והלוכי ועשיתי ושמושי קרבן', שהן דברים שאין 89 בהן ממש.

90 יא. אכל האומר: 'אסור פי לדבורו, וידי למעשיהן, ורגלי 91 להלוכן, ועיני לשנתן' - הרי הנדר חל עליהן; לפיכך, 92 האומר לחברו: 'קרבן פי מלדבר עמך, וידי מלעשות 93

1 טו. המפקיר לעניים אכל לא לעשירים, אינו הפקר - עד 2 שיפקיר לכל, כשמשטה. והמפקיר עצמו הגדולים, קנו 3 עצמן; והקטנים - כל הקודם בהן זכה, כשאר כל 4 המטלטלין.

5 טז. המפקיר את הקרקע - כל הקודם והחזיק בה, זכה. 6 דין תורה - אפלו הפקיר בפני אחד, הרי זה הפקר, ונפטר 7 מן המעשרות, כמו שיתבאר במקומו; אבל מדברי סופרים 8 - אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה, כדי שיהיה אחד 9 זוכה אם רצה, והשנים מעידין. האומר: 'הרי זה הפקר, 10 וזה' - הרי השני ספק הפקר; ואם אמר: 'וזה כמו זה', 11 או שאמר: 'וגם זה' - הרי התפיס השני, ויהיה הפקר 12 ודאי.

13 יז. המפקיר את שדהו, ולא זכה בה אדם - כל שלשה 14 ימים יכול לחזור בו; אחר שלשה ימים - אינו חוזר; אלא 15 אם קדם וזכה בה, הרי הוא בזוכה מן ההפקר, בין הוא 16 בין אחר.

17 יח. האומר: 'שדה זו מפקרת ליום אחד', 'לשבת אחת', 18 'לחודש אחד', 'לשנה אחת', 'לשבע שנים' - 19 עד שלא זכה בה הוא או אחר, יכול לחזור בו; ומשזכה 20 בה בין הוא בין אחר, אינו יכול לחזור בו. ומפני מה יש 21 לו לחזור כאן עד שיזכור בה? מפני שזה דבר שאינו מצוי 22 הוא, שאין אדם מפקיר לזמן קצוב.

23 יט. דבר המפקר שבא אחד ושמו, והיה מביט בו שלא 24 ישלנו אדם - לא קנהו בהבטה; אלא עד שיגביהו אם היה 25 מטלטלין, או יחזיק בקרקע, כדרך שקונין הלקוחות.

פרק ג

26 א. ארבעה דברים יש בין נדרים לשבועת בטוי: ששבועת 27 בטוי - אין שבועה [-שניה] חלה על שבועה [-ראשונה], 28 ובנדרים - יחול נדר על נדר. המתפיס בשבועה - פטור, 29 ובנדרים - חייב. אין שבועת בטוי חלה אלא על דברי 30 הרשות, ונדרים חלות על דברי מצוה כדברי הרשות. 31 שבועת בטוי חלה על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין 32 בו ממש, ונדרים אינן חלות אלא על דבר שיש בו ממש. 33 ב. כיצד יחול נדר על נדר? האומר: 'הרי עלי קרבן אם 34 אכלתי פרוז, הרי עלי קרבן אם אכלנה הרי עלי קרבן 35 אם אכלנה', ואכלה - חייב על כל אחת ואחת. וכן כל 36 פיוצא בזה.

37 ג. כיצד המתפיס בנדרים חייב? שמע חברו שנדר, ואמר: 38 'ואני כמותך' בתוך כדי דבור - הרי זה אסור כמה שנאסר 39 בו חברו; שמע השלישי זה שאמר 'ואני', ואמר: 'ואני', 40 אפלו היו מאה וכל אחד מהן אומר: 'ואני' בתוך כדי 41 דבורו של חברו - הרי פלן אסורין.

42 ד. וכן האומר: 'הבשר הזה עלי אסור', וחזר ואמר אפלו 43 אחר כמה ימים: 'והפת הזאת כבשר הזה' - הרי הפת 44 נתפסה ונאסרה; חזר ואמר: 'וידבש זה פפת הזאת, ויין 45 זה כדבש זה' - אפלו הן מאה, פלן אסורין.

46

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שבת-קודש ט"ז סיון - ספר הפלאה - הלכות נדרים צו

מתוך מהדורת חזק

- 1 עמך, ורגלי מלהלך עמך - הרי זה אסור. וכן האומר:
2 'הרי עלי קרבן, אם אדבר עם פלוני, או אם לא אדבר
3 עמו, ועבר על דבריו - חייב בקרבן; וכן אם נדר 'דברתי'
4 'ולא דברתי' וכיוצא בהן - שאין אלו נדרי אסר שאנו
5 מקבאין משפטיהם, אלא נדרי הקדש.
6 **יב.** הנודר בדברים שאין בהן ממש, ואסרן - אף על פי
7 שאין הנדר חל עליהן, אין מורין לו שינהג בהם הטר,
8 הואיל ואסר עצמו בהן ויבדעתו שהנדר חל עליהן; אלא
9 פותחין לו פתח במקום אחר, ומתירין לו נדרו, ואף על
10 פי שלא נאסר, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.
- 11 **יום שבת-קודש ט"ז סיון ה'תשע"ג**
- 12 **פָּרָק ד'**
- 13 **א.** נדרי אגסין, ונדרי שנגות, ונדרי הבאי - הרי אלו
14 מתרין, כדרך שבארנו בשבועות. הרי שהדירוהו האגסין
15 או המוכסין ואמרו לו: 'נדר לנו שהבשר אסור עליך אם
16 יש עמך דבר שחייב במכס', ונדר ואמר: 'הרי הבשר והפת
17 והיין אסורין עלי' - הרי זה מתר בכל, ואף על פי שהוסיף
18 על מה שבקשו ממנו. וכן אם בקשו שידר שלא תהנה
19 אשתו לו, ונדר שלא תהנה לו אשתו ויבני ואסרו - כלן
20 מתרין. וכן כל כיוצא בזה.
- 21 **ב.** ובכל הנדרים האלו, צריך שימתכונן בלבו לדרך המתר
22 - כגון שישים בלבו שיהיו אסורין עליו אותו היום בלבד,
23 או אותה שעה, וכיוצא בזה; וסומך על דברים שבבלבו,
24 הואיל והוא אנוס ואינו יכול להוציא בשפתיו, ונמצא
25 בשעה שידר להן אין פיו ולבו שרין, כמו שבארנו
26 בשבועות.
- 27 **ג.** וכן נדרי זרוזין, מתרין. כיצד? כגון שהדיר חברו
28 שיאכל אצלו, ונדר זה שלא יאכל מפני שאינו רוצה
29 להטריח עליו - בין שאכל בין שלא אכל, שניהן פטורין.
30 וכן המוכר שנדר שלא ימכר חפץ זה אלא בסלע
31 [=ארבעה דינרין], והלוקח נדר שלא יקחנו אלא בשקל
32 [=שני דינרין], ורצו בשלשה דינרין - שניהן פטורין, וכן
33 כל כיוצא בזה; לפי שכל אחד מהן לא גמר בלבו ולא
34 נדר אלא כדי לזרו את חברו, ולא גמר בלבו.
35 **ד.** ומנין שאפלו ארבעה מיני נדרים אלו שהן מתרין,
36 שאסור לו לאדם להיות נודר בהן על מנת לבטלן? תלמוד
37 לומר: "לא יחל דברו", לא יעשה דבריו חלין.
38 **ה.** מי שנדר, ונחם על נדרו - הרי זה נשאל לחכם,
39 ומתירו. ודין הטר נדרים, כדין הטר שבועות - שאין מתיר
40 אלא חכם מבהק [=חומחה], או שלשה הדיוטות [אנשים
41 פשוטים] במקום שאין חכם. ובלשון שמתירין השבועה,
42 מתירין הנדר; וכן שאר הענינות שפרשנו בשבועות, כלן
43 בנדרים כדרך שהן בשבועות.
44 **ו.** ואין מתירין הנדר עד שיחול, כשבועה.
45 **ז.** וכשם שנשאלין על נדרי האסר ומתירין אותו, כך
- 46 נשאלין על נדרי הקדש ומתירין אותו - בין נדרי קדשי
47 בידך הבית, בין קדשי מזבח [קרבנות]. ואין נשאלין על
48 התמורה [המיר בהמת חולין בקרבן].
49 **ח.** וכשם שהאב או הבעל מפר נדרי אסר, כך מפר נדרי
50 הקדשות הדומין לנדרי האסר.
51 **ט.** מי שנדר, ושמע חברו ואמר 'ואני, ושמע שלישי
52 ואמר 'ואני', ונשאל הראשון על נדרו והתר - התרו כלן;
53 ונשאל האחרון והתר - האחרון מתר, וכלן אסורין; ונשאל
54 השני והתר - השני ושל אחריו מתרין, והראשון אסור.
55 **י.** וכן המתפייס דברים הרבה בנדר, כגון שנדר על הפת
56 והתפייס הבשר, ונשאל על הפת והתר בה - התר בבשר;
57 ונשאל על הבשר והתר בו, לא התר בפת.
58 **יא.** הנשבע או הנודר 'שאיני נהנה לכלכם', ונשאל על
59 נדרו או על שבועתו על אחד מהם, והתירו - התרו כלם;
60 שהנדר שהתר [פרט] מכללו, התר בלו. אמר: 'שאיני
61 נהנה לזה ולזה ולזה', התר הראשון - התרו כלם; התר
62 האחרון - האחרון מתר, וכלם אסורין. 'שאיני נהנה לזה,
63 לזה, לזה', צריכין פתח לכל אחד ואחד. וכן כל כיוצא
64 בזה.
65 **יב.** נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה, או שנדר ואין ידוע
66 באיזה מהן נדר - פתח אחד לכלן.
67 **יג.** הנודר מאנשי העיר, ונשאל לחכם שבועה, או שנדר
68 מישראל, והרי הוא נשאל לחכם שבישראל - הרי נדרו
69 מתר.
70 **יד.** האומר: 'פרות אלו אסורין עלי היום, אם אלף למקום
71 פלוני למחר' - הרי זה אסור לאכל אותן היום; וגרה,
72 שמא ילף למחר לאותו מקום. ואם עבר ואכלן היום והלף
73 למחר, לוקה; ואם לא הלף, אינו לוקה.
74 **טו.** אמר: 'הרי הן אסורין עלי למחר, אם אלף היום
75 למקום פלוני' - הרי זה מתר לו לילף היום לאותו מקום,
76 ויאסרו עליו אותן הפרות למחר. וכן כל כיוצא בזה. מפני
77 שאדם זהיר בדבר האסור שלא לעשותו, ואינו זהיר
78 בתנאי שגורם לאסר דבר המתר.
79 **טז.** הנודר לצום עשרה ימים, באיזה יום שירצה, והיה
80 מתענה ביום אחד מהן, והצרך לדבר מצוה, או מפני כבוד
81 אדם גדול - הרי זה אוכל, ופורע יום אחר; שהרי לא קבע
82 הימים בתחלת הנדר. נדר שציום היום, ושכח ואכל -
83 משלים לצום; נדר שציום יום אחד או שנים, וכשהתחיל
84 לצום שכח ואכל - אבד תעניתו, וחייב לצום יום אחר.
85
- 86 **פָּרָק ה'**
- 87 **א.** ראובן שאמר לשמעון: 'הריני עליך חרם', או 'הרי
88 את אסור בהנתי' - נאסר על שמעון שיהנה בראובן; ואם
89 עבר ונהנה, אינו לוקה - שהרי לא אמר שמעון פלום.
90 ומתר לראובן להנות בשמעון, שהרי לא אסר עצמו
91 בהנתי.
92 **ב.** אמר לשמעון: 'הרי את עלי חרם', או 'הריני אסור

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שבת קודש ט"ז סיון - ספר הפלאה - הלכות נדרים צט

מתוך מהדורת חזק

- 1 שראובן חיב בה, וכן פורע חוב שעליו; שהרי לא הגיע
2 ליד ראובן כלום, אלא מנע ממנו התביעה, ומניעת
3 התביעה, אינה בכלל אסור הגנה. לפיכך מתר לו לזון את
4 אשתו, ואת בניו, ועבדיו אפלו הכנעניים - אף על פי
5 שהוא חיב במזונותם; אבל לא יזון את בהמתו, בין
6 טמאה בין טהורה - שכל שמוסיף בבשרה, היא הגנה
7 שהגיעה ליד ראובן.
8 ה. הנה שמעון כהן, הרי זה מתר להקריב קרבנות ראובן
9 - שהכהנים שלוחי שמים הן, אינן שלוחי בעל הקרבן.
10 ומשיא שמעון בתו הבוגרת לראובן, מדעתה; אבל אם
11 היתה נערה, שעדין היא ברשותו - אסור, שזה כמותר לו
12 שפחה לשמשו.
13 ו. ותורם שמעון תרומת ראובן ומפריש לו מעשרותיו,
14 מדעתו. ביצד מדעתו? כגון שאמר ראובן: 'כל הרוצה
15 לתרם, יבוא ויתרם'; אבל לא יאמר לשמעון לתרם לו -
16 שהרי עושהו שליח, וזה הגנה לו.
17 ז. ומלמדו תורה שבעל פה, שהרי אסור לטל עליה שכן;
18 אבל לא תורה שבכתב, שנוטלין עליה שכן. ואם אין
19 דרכם שם לטל שכן על תורה שבכתב, הרי זה מתר. ובין
20 כף ובין כף, מתר ללמד את בנו.
21 ח. חלה ראובן, נכנס שמעון ומבקר; ובמקום שנוטל
22 שכן מי שישב עם החולה לצוות לו [להיות עמו בצוותא]
23 - לא ישב שמעון, אלא מבקר עומד. ומתו לרפאותו בידו,
24 שזו מצוה היא.
25 ט. חלתה בהמת ראובן, לא ירפא אותה שמעון; אבל
26 אומר לו: 'עשה לה כף וכף'. ורוחץ עמו באמבטי גדולה,
27 אבל לא בקטנה, מפני שמהנהו בשעה שמגביה עליו
28 המים. וישן עמו במטה בימות החמה, אבל לא בימות
29 הגשמים, מפני שמחממו. ומסב עמו על המטה. ואוכלין
30 על שלחן אחד, אבל לא מקערה אחת, ולא מאבוס [קערות
31 אכילה מרכזות] שלפני הפועלין - שמא יניח שמעון
32 חתיכה אחת טובה ולא יאכל אותה, כדי שיאכל אותה
33 ראובן, או יקרב אותה לפניו, ונמצא מהנהו; וכן בפרות
34 שבאבוס. אבל אם אכל שמעון מקערה, שהוא יודע
35 שפשיחזינהו לבעל הבית יחזר בעל הבית ויניחנה לפני
36 ראובן - הרי זה מתר, ואין חוששין שמא הניח נתח טוב
37 בשבילו.
38 י. ומתו ראובן לשמות כוס של נחומין מידו של שמעון

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ט"ז סיון ה'תשע"ג

1

43 וטפח חלק; וטפח כפתור, ושני קנים יוצאין ממנו - אחד
44 הילף ואחד הילף, ונמשכין ועולין כנגד גבה המנורה;
45 וטפח חלק; וטפח כפתור, ושני קנים יוצאין ממנו - אחד
46 הילף ואחד הילף, ונמשכין ועולין כנגד גבה המנורה;
47 וטפחים חלק; ונשתירו שלשה טפחים, שבהן שלשה
48 גביעים, כפתור ופרח. וזו היא צורתה: *

49 **יא.** ואכן היתה לפני המנורה, ובה שלש מעלות, שעליה
50 כהן עומד ומטיב את הנרות, ומניח עליה כלי שמנה
51 ומלקחיה ומחמתיה בשעת הטבה.

52 **יב.** השלחן - היה ארכו שנים עשר טפח, ורחבו ששה
53 טפחים; והיה מנח ארכו לארך הבית ורחבו לרחב הבית.
54 וכן שאר כל הכלים שבמקדש, ארפן לארך; חוץ מן
55 הארון, שהיה ארכו לרחב הבית; וכן גרות המנורה היו
56 כנגד רחב הבית, בין הצפון והדרום.

57 **יג.** ארבעה צניפין של זהב היו לשלחן, מפצלין
58 מראשיהן, שהיו סומכין בהם שתי המערכות של לחם
59 הפנים, שנים מסדר זה ושנים מסדר זה; והם הנאמרים
60 בתורה: "וקשותיו".

61 **יד.** וצשרים ושמונה קנים של זהב, כל אחד מהן פחצי קנה
62 חלול, היו לו - ארבעה עשר לסדר זה, וארבעה עשר לסדר
63 זה; והן הנקראין "מנקיותיו". ושני הבזוכין שמניחין בהן
64 הלבונה על השלחן בצד המערכות, הן הנקראין "כפותיו".
65 והדפוסין שעושין בהן לחם הפנים, הם הנקראין
66 "קצרותיו".

67 **טו.** אלו הארבעה עשר קנים - נותן החלה הראשונה על
68 עצמו של שלחן, ונותן בין ראשונה ושניה שלשה קנים,
69 ובין כל חלה וחלה שלשה קנים, ובין ששית וחמישית שני
70 קנים בלבד, לפי שאין על הששית אחרת; נמצאו ארבעה
71 עשר בכל מערכה.

72 **טז.** ושני שלחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית -
73 אחד של שיש, ונותנין עליו לחם הפנים בכניסתו, ואחד של
74 זהב, שנותנין עליו לחם הפנים ביציאתו; שמעלין בקדש
75 ולא מורידין.

76 **יז.** מזבח הקטרת היה מרבע, אמה על אמה; והוא נתון
77 בהיכל, מבין בין הצפון לדרום, משוף מבין השלחן
78 והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מנחין משליש ההיכל
79 ולפנים, כנגד הפרכת שמבדלת בין הקדש ובין קדש
80 הקדשים.

81 **יח.** הפיור - היו לו שנים עשר וד, כדי שיהיו כל הפנים
82 המתעסקין בתמיד מקדשין ממנו באחד. ומוכני עשו לו,
83 שיהיו בה המים תמיד; והיא חל, כדי שלא יהיו המים
84 שבה נפסלין בלינה; שהפיור מפלי הקדש, ומקדש; וכל
85 דבר שיתקדש בכלי קדש - אם לן, נפסל.

יום ראשון י' סיון ה'תשע"ג

2

הלכות בית הבחירה

3

פרק ג

4

5 **א.** המנורה, מפרשת צורתה בתורה. וארבעה גביעים ושני
6 כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה, שנאמר:
7 "ובמנרה ארבעה גביעים, משקדים, כפתיה ופרחיה";
8 ועוד פרח שלישי היה סמוך לירכה של מנורה, שנאמר:
9 "עד ירכה עד פרחיה".

10 **ב.** ושלש רגלים היו לה. ושלשה כפתורים אחרים היו
11 בקנה המנורה, שמהן יוצאין ששת הקנים, שלשה מצד זה,
12 ושלשה מצד זה; ובכל קנה וקנה מהן, שלשה גביעים
13 וכפתור ופרח, והכל משקדים כמו שקדים בעצמותן.
14 **ג.** נמצאו כל הגביעים שנים ועשרים, והפרחים תשעה,
15 והכפתורים אחד עשר. וכלן מעבדין זה את זה; אפלו אחד
16 מן השנים וארבעים, מעבב את כלן.

17 **ד.** במה דברים אמורים? בשעשה זהב; אבל של שאר
18 מיני מתכות, אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחים. וכן
19 מנורה הבאה זהב - תהיה כלה כבר עם גרותיה, ותהיה
20 כלה מקשה מן העשתות. ושל שאר מיני מתכות - אין
21 מקפידין על משקלה, ואם היתה חלולה כשרה.

22 **ה.** ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות - בין שהיתה
23 של זהב, בין שהיתה של שאר מיני מתכות.

24 **ו.** המלקחים והמחתות וכלי השמן, אינן מפלל הכפר;
25 שהרי נאמר במנורה: "זהב טהור", וחזר ואמר: "ומלקחיה
26 ומחמתיה זהב טהור"; ולא נאמר 'גרותיה זהב טהור',
27 מפני שהגרות קבועין במנורה והן מפלל הכפר.

28 **ז.** שבעת קני המנורה מעבדין זה את זה, ושבעה גרותיה
29 מעבדין זה את זה - בין שהיתה של זהב, בין שהיתה של
30 שאר מיני מתכות. וכל הנרות קבועים בקנים.

31 **ח.** ששת הנרות הקבועין בששת הקנים היוצאין מן
32 המנורה, כלן פניהם לגר האמצעי {שעל קנה} {של קני}
33 המנורה. וזה הנר האמצעי, פניו כנגד קדש הקדשים; והוא
34 הנקרא 'גר מערבי'.

35 **ט.** הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריה, שפיהן רחב
36 ושוליהן קצר; והכפתורים כמין תפוחים בירותיים, שהן
37 ארפין מעט כביצה ששני ראשיה בדין; והפרחים כמו
38 פרחי העמודים, שהם כמו קערה ושפתה כפולה לחוץ.

39 **י.** גבה המנורה היה שמונה עשר טפח: הרגלים והפרח
40 שלשה, ושני טפחים חלק, וטפח שבו גביע כפתור ופרח,
41 וטפחים חלק; וטפח כפתור, ושני קנים יוצאין ממנו -
42 אחד הילף ואחד הילף, ונמשכין ועולין כנגד גבה המנורה;

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי י"ג סיון - ספר עבודה - הלכות בית הבחירה קג

מתוך מהדורת חזק

החיל בְּשֹׁנָה [במישור], ועולה מן החיל לעזרת הנשים
בשָׁתַיִם עֲשָׂרָה מְעֻלוֹת [מדרגות], רום [גובה] כָּל מְעֻלָּה
חָצִי אֵמָּה וְשְׁלֹשָׁה [רוחבה] חָצִי אֵמָּה.
ב. ומהלך כָּל עֲזָרַת נָשִׁים בְּשֹׁנָה, ועולה ממנה לעזרת
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא תַּחֲלוֹת הָעֲזָרָה, בַּחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה מְעֻלוֹת, רום
כָּל מְעֻלָּה חָצִי אֵמָּה וְשְׁלֹשָׁה חָצִי אֵמָּה.
ג. ומהלך כָּל עֲזָרַת יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁנָה, ועולה ממנה לעזרת
הַכְּהֻנִּים בְּמְעֻלָּה גְּבוּהָה אֵמָּה, וְעַלֶּיהָ דוֹכֵן [במה] יֵשׁ בּוֹ
[- בדוכן] שֶׁלשׁ מְעֻלוֹת, רום כָּל מְעֻלָּה חָצִי אֵמָּה וְשְׁלֹשָׁה
חָצִי אֵמָּה. נְמַצָּא עֲזָרַת כְּהֻנִּים גְּבוּהָה עַל שֵׁל יִשְׂרָאֵל
שְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִחְצָה.
ד. ומהלך כָּל עֲזָרַת כְּהֻנִּים וְהַמְּזֻבָּח וּבֵין הָאוּלָם וְלַמְּזֻבָּח
בְּשֹׁנָה; ועולה מָשֶׁם לָאוּלָם בְּשָׁתַיִם עֲשָׂרָה מְעֻלוֹת, רום
כָּל מְעֻלָּה חָצִי אֵמָּה וְשְׁלֹשָׁה חָצִי אֵמָּה. וְהָאוּלָם וְהַהֵיכָל
כֻּלּוֹ בְּשֹׁנָה.
ה. נְמַצָּא גְבוּהַ קִרְקַע הַהֵיכָל [מ] עַל קִרְקַע שַׁעַר הַמְּזוֹרָח
שֶׁל הַר הַבַּיִת עֲשָׂרִים וּשְׁתֵּי אֲמוֹת. וגובה שַׁעַר הַר הַבַּיִת
עֲשָׂרִים אֵמָּה; לְפִיכֶף הָעוֹמֵד כִּנְגַד שַׁעַר הַמְּזוֹרָח, אֵינוֹ
רוֹאֵה פֶתַח הַהֵיכָל; וּמִפְּנֵי זֶה עָשׂוּ כְּתָל שֶׁעַל גְּבִי שַׁעַר
זֶה נְמוּדָּה, כְּדֵי שִׁיִּהְיֶה כַּהֵן הָעוֹמֵד בְּהַר הַמִּשְׁחָה [- הַר
הַזֵּיתִים, הַנְּמַצָּא לְמוֹרַח הַמִּקְדָּשׁ] רוֹאֵה פֶתַח הַהֵיכָל בְּשֹׁפֵעָה
שְׁמֵזָה מְדָם הַפָּרָה נֹכַח הַהֵיכָל.
ו. ולשכות הָיוּ שֵׁם תַּחַת עֲזָרַת יִשְׂרָאֵל פְּתוּחוֹת לְעֲזָרַת
הַנְּשִׁים, שֵׁשׁם הַלְוִיִּים נוֹתְנִין הַכְּנֹרוֹת וְהַנְּבָלִים וְהַמְּצַלְתִּים
וְכָל כְּלֵי הַשִּׁיר; וְעַל הַדִּיכּוֹן הָעוֹלָה מֵעֲזָרַת יִשְׂרָאֵל לְעֲזָרַת
הַכְּהֻנִּים, הָיוּ הַלְוִיִּים עוֹמְדִים בְּשֹׁפֵעָה שְׁאוּמְרִין שִׁירָה עַל
הַקְּרָבָן [בשעת ההקרבן].
ז. הַלְשִׁכוֹת הַבְּנוּיּוֹת בְּקֶדֶשׁ וּפְתוּחוֹת לַחַל - אִם הָיוּ
גְּבוּחֵיהֶן שְׁוִין [מחוברין] עִם קִרְקַע הָעֲזָרָה - תוֹכְנֵן חַל,
וּגְבוּחֵיהֶן קֶדֶשׁ; וְאִם אֵינָן שְׁוִין - אַף גְּבוּחֵיהֶן חַל;
שֶׁהַגְּבוּחַ וְהָעֲלִיּוֹת לֹא נִחְקָדְשׁוּ. לְפִיכֶף גִּבִּים אֵלָּו - אֵין
אוֹכְלִין שֵׁם קֶדְשֵׁי קֶדְשִׁים, וְלֹא שׁוֹחֲטִין קֶדְשִׁים קְלִים.
ח. הָיוּ בְּנוּיּוֹת בַּחַל וּפְתוּחוֹת לְקֶדֶשׁ - תוֹכְנֵן קֶדֶשׁ לְאַכִּילַת
קֶדְשֵׁי קֶדְשִׁים, אֲבָל אֵין שׁוֹחֲטִין שֵׁם קֶדְשִׁים קְלִים;
וְהַנְּכָסִים לְשֵׁם בִּטְמְאָה, פְּטוּר; וּגְבוּחֵיהֶן חַל לְכָל דָּבָר.
ט. הַמַּחֲלוֹת הַפְּתוּחוֹת לְעֲזָרָה, קֶדֶשׁ; וְהַפְּתוּחוֹת לְהַר
הַבַּיִת, חַל. הַחֲלוּנוֹת וְעַבֵּי הַחוּמָּה [קדושתם] כָּלִפְנֵים -
בֵּין לְאַכִּילַת קֶדְשֵׁי קֶדְשִׁים, בֵּין לְטַמְאָה.
י. בֵּית דִּין שֶׁרָצוּ לְהוֹסִיף עַל [שטחה של] יְרוּשָׁלַיִם, אוּ
לְהוֹסִיף עַל הָעֲזָרָה - מוֹסִיפִין; וַיֵּשׁ לָהֶן [ורשאין] לְמִשְׁךָ
[להרחיב] הָעֲזָרָה עַד מְקוֹם שִׁירָצוֹ מִהַר הַבַּיִת, וְלִמִּשְׁךָ
חומת יְרוּשָׁלַיִם עַד מְקוֹם שִׁירָצוֹ.
יא. אֵין מוֹסִיפִין עַל הָעֵיר [- ירושלים] אוּ עַל הָעֲזָרוֹת -
אֵלָּא עַל פִּי מַלְךְ, וְעַל פִּי נָבִיא, וּבְאוֹרֵים וְתַמִּים, וְעַל פִּי
סִנְהֶדְרִין שֶׁל שְׂבָעִים וָאֶחָד זִקְנִים, שִׁנְאַמֵּר: "כֻּלּוֹ אֲשֶׁר
אָנִי מִרְאָה אוֹתָךְ . . וְכֵן תַּעֲשׂוּ", לְדוֹרוֹת; וּמִשָּׁה רַבְּנוּ מִלְּךָ
הֵיחָה.

1 האולם ולמזבֵּחַ - שְׁתֵּים וְעֲשָׂרִים; הַמְּזֻבָּח - שְׁתֵּים
2 וְשְׁלֹשִׁים; מְקוֹם דְּרִיסַת [הליכת] רַגְלֵי הַכְּהֻנִּים, וְהוּא
3 הַנְּקַרָּא 'עֲזָרַת כְּהֻנִּים' - אַחַת עֲשָׂרָה אֵמָּה; מְקוֹם דְּרִיסַת
4 רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַנְּקַרָּא 'עֲזָרַת יִשְׂרָאֵל' - אַחַת עֲשָׂרָה
5 אֵמָּה.
6 יג. וְרַחֵב הָעֲזָרָה מִן הָצְפוֹן לְדָרוֹם, מְאָה וְשְׁלֹשִׁים וְחֻמְשׁ;
7 וְזֶה הוּא חֲשֻׁבּוֹנָן; מִכְּתָל צְפוֹנִי עַד בֵּית הַמְּטֻבָּחִים -
8 שְׁמוֹנָה אֲמוֹת; בֵּית הַמְּטֻבָּחִים - שְׁתֵּים עֲשָׂרָה אֵמָּה
9 וּמִחְצָה, וְשֵׁם תוֹלִין וּמִפְּשִׁטִּין אֵת הַקְּדָשִׁים. וּבְצֵדָן.
10 יד. מְקוֹם הַשְּׁלֻחָנוֹת - שְׁמוֹנָה אֲמוֹת, וְכוּ שְׁלֻחָנוֹת שֶׁל
11 שִׁישׁ שְׁמֹנִיחִין עָלֶיהֶן הַנְּתַחֲחִים, וּמִדִּיחִין אֵת הַבִּשְׂרַף לְבִשְׁלוֹ;
12 וְשְׁמוֹנָה שְׁלֻחָנוֹת הָיוּ. וּבְצַד מְקוֹם הַשְּׁלֻחָנוֹת, מְקוֹם
13 הַטְּבָעוֹת [לאחיזת הבהמות בשחיטה] - עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע
14 אֵמָּה; וְשֵׁם שׁוֹחֲטִין אֵת הַקְּדָשִׁים.
15 טו. וּבֵין מְקוֹם הַטְּבָעוֹת וְהַמְּזֻבָּח - שְׁמוֹנָה אֲמוֹת,
16 וְהַמְּזֻבָּח - שְׁלֹשִׁים וּשְׁתֵּים, וְהַכֶּבֶשׂ - שְׁלֹשִׁים, וּבֵין הַכֶּבֶשׂ
17 וְלִכְתֵּל דְּרוּמֵי - שְׁתֵּים עֲשָׂרָה אֵמָּה וּמִחְצָה.
18 טז. מִכְּתָל צְפוֹנִי שֶׁל עֲזָרָה עַד כְּתָל הַמְּזֻבָּח, שֶׁהוּא רַחֵב
19 [העזרה] שְׁשִׁים וּמִחְצָה, וּכְנֻגְדוֹ מִכְּתָל הָאוּלָם עַד כְּתָל
20 מְזוֹרְחֵי שֶׁל עֲזָרָה, שֶׁהוּא אַרְבֵּי [העזרה] שָׁשָׁה וּשְׁבַעִים.
21 (טז). כָּל הַמְּרַבֵּעַ הַזֶּה הוּא הַנְּקַרָּא 'צָפוֹן', וְהוּא הַמְּקוֹם
22 שֶׁשׁוֹחֲטִין בוֹ קֶדְשֵׁי קְדָשִׁים.
23 יז. שְׁמוֹנָה לְשִׁכוֹת הָיוּ בְּעֲזָרַת יִשְׂרָאֵל - שֶׁלשׁ בְּצֻפוֹן,
24 וְשֶׁלשׁ בְּדָרוֹם. שְׁבָדָרוֹם - לְשַׁפְּתַת הַמְּלַח, לְשַׁפְּתַת הַפְּרוּהָ,
25 לְשַׁפְּתַת הַמְּדִיחִין: לְשַׁפְּתַת הַמְּלַח - שֵׁם נוֹתְנִין מְלַח לְקָרְבָן;
26 לְשַׁפְּתַת הַפְּרוּהָ - שֵׁם מוֹלַחִין עוֹרוֹת הַקְּדָשִׁים, וְעַל גִּגְתָּהּ הָיָה
27 בֵּית טְבִילָה לְכַהֵן גְּדוֹל בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים; לְשַׁפְּתַת הַמְּדִיחִין -
28 שֵׁם הָיוּ מְדִיחִין קְרָבֵי [כרוס] הַקְּדָשִׁים, וּמִשָּׁם מְסַבֵּה עוֹלָה
29 לְגַג בֵּית הַפְּרוּהָ. וְהַשֶּׁלֶשׁ שְׁבָצְפוֹן - לְשַׁפְּתַת הַגְּזִיָּה, לְשַׁפְּתַת
30 הַגּוֹלָה, לְשַׁפְּתַת הָעֵץ: לְשַׁפְּתַת הַגְּזִיָּה - שְׂבָה סִנְהֶדְרֵי גְדוֹלָה
31 יושְׁבַת, וְחֻצְיָהּ הָיָה [ב]: קֶדֶשׁ וְחֻצְיָהּ הָיָה חַל; וְלָהּ שְׁנֵי
32 פְּתַחִים, אֶחָד לְקֶדֶשׁ וָאֶחָד לַחַל. וּבַחֲצֵי שֶׁל חַל, הָיוּ
33 הַסִּנְהֶדְרִין יוֹשְׁבֵין. לְשַׁפְּתַת הַגּוֹלָה - שֵׁם הָיָה בוֹר שִׁמְמָלְאִין
34 מִמֶּנּוּ בְּגֻלָּה [90], וּמִשָּׁם מְסַפְקִין מֵים לְכָל הָעֲזָרָה.
35 וְלְשַׁפְּתַת הָעֵץ הָיְתָה אַחֻרֵי שְׁתֵּיהֶן, וְהִיא הָיְתָה לְשַׁפְּתַת כַּהֵן
36 גְּדוֹל; וְהִיא הַנְּקַרָּא לְשַׁפְּתַת פְּלִהְדְרִין. וּנְגַ שֶׁלְשַׁתַּן שׁוּהָ
37 [בגובהו]. וְשְׁתֵּי לְשִׁכוֹת אַחֻרוֹת הָיוּ שֵׁם בְּעֲזָרַת יִשְׂרָאֵל,
38 אַחַת מִמֵּיָן שַׁעַר מְזוֹרְחֵי, וְהִיא לְשַׁפְּתַת פִּינְחָס הַמַּלְבִּישׁ
39 [המכין את בגדי הכוהנים], וְאֶחַת מִשְׁמַאֲלוֹ, וְהִיא לְשַׁפְּתַת
40 עוֹשֵׂי תְּבִינִין [המכנינים את מנחת כהן גדול במחבת]. וְזוּ
41 הִיא עֲזָרַת כָּל הַלְשִׁכוֹת וְהָעֲזָרָה כְּלָה לְפִי מְדוּתִיָּה.

יום רביעי י"ג סיון ה'תשע"ג

פָּרָק ו

א. הַמְקַדָּשׁ כֻּלּוֹ לֹא הָיָה בְּמִישוֹר, אֵלָּא בְּמְעֻלָּה הַקֶּרֶת:
כִּשְׂפָדָם נָכְנס מִשַׁעַר מְזוֹרְחֵי לְהַר הַבַּיִת, מִהַלְךָ עַד סוּף

45

יום חמישי י"ד סיון ה'תשע"ג

46

פָּרָק ז

47 א. מצות עשה ליראה מן המקדש, שנאמר: "ומקדשי
48 תיראו"; ולא מן המקדש אפה ירא, אלא ממי שצוה על
49 יראתו.

50 ב. ואיזו היא יראתו? שלא יפגס להר הבית במקלו, או
51 במנעלו שברגליו, או באפנדתו (חלוק לטפיגת זיעה), או
52 באבק שעל רגליו, או במעות הצוררין לו בסדינו [בבגדו].
53 ואין צריך לומר שאסור לו לרק בכל הר הבית; אלא אם
54 נדמן לו רק, מבליעו בכסותו. ולא יעשה הר הבית דרך,
55 שיכנס מפתח זו ויצא מפתח שפנגדה כדי לקצר הדרך,
56 אלא יקיפו מבחוץ. ולא יפגס לו אלא לדבר מצוה.

57 ג. וכל הנכנסין להר הבית, נכנסין דרך ימין ומקיפין
58 ויוצאין דרך שמאל - חוץ ממי שארעו דבר [אבל או
59 מנודה], שהוא מקיף על השמאל. לפיכך היו [העוברין
60 ושבין] שואלין אותו: 'מה לך מקיף על השמאל?' -
61 [ומשיב] 'שאני אבל'. - 'השוכן בבית הנה ינחמד'. 'שאני
62 מנדה' - 'השוכן בבית הנה יתן בלבד ותשמע לדברי
63 חבריך ויקרבוך'.

64 ד. כל [כהן] שהשלים עבודה ונסתלק לו, אינו יוצא
65 ואחזריו להיכל, אלא מהלך אחורנית מעט מעט, ומהלך
66 על צדו [כשפניו לעזרה] עד שיצא מן העזרה. וכן אנשי
67 משמר [הכהונה] ואנשי מעמד [שלוחי ישראל למעמד
68 ההקרה] ולויים מדיכנן [מזימרתם] - כף הן יוצאין מן
69 המקדש, כמו שפוסע אחר תפלה [שמונה עשרה] לאחוריו.
70 כל זה ליראה מן המקדש.

71 ה. לא יקל אדם את ראשו [בשחוק] כנגד שער מזרחי של
72 עזרה שהוא שער ניקנור, מפני שהוא מכון כנגד קדש
73 הקדשים. וכל הנכנס לעזרה - יהלך בנחת במקום שמתר
74 לו להפגס לשם, ויראה עצמו שהוא עומד לפני האדון ה'
75 שאמר: "והיו עיני ולבי שם כל הימים"; ומהלך באימה
76 ויראה ופחד ורעדה, שנאמר: "בבית אלהים יהלך ברגש".
77 ו. ואסור לכל אדם לישב בכל העזרה; ואין ישיבה
78 בעזרה אלא למלכי בית דוד, שנאמר: "ויבא המלך דוד,
79 וישב לפני ה'". והסנהדרין שהיו יושבין בלשפת הגזית
80 [שחציה קודש וחציה חול], לא היו יושבין אלא בחציה
81 של חל.

82 ז. אף על פי שהמקדש היום חרב בעוונותינו, חייב אדם
83 במוראו כמו שהיה נוהג בו בבנינו: לא יפגס אלא למקום
84 שמתר להפגס לשם, ולא ישב בעזרה, ולא יקל ראשו כנגד
85 שער המזרח, שנאמר: "את שבתותי תשמרו, ומקדשי
86 תיראו" - מה שמירת שבת לעולם, אף מורא מקדש
87 לעולם; ואף על פי שחרב, בקדשתו עומד.

1 יב. וכיצד מוסיפין על העיר? עושין בית דין שתי
2 [קרבני] תודות, ולוקחין לחם חמץ שבהן - הבאים
3 עמהם], והולכים בית דין אחר שתי [לחמין] התודות,
4 ושתי התודות [נישאות ע"י ב' כוהנים] זו אחר זו;
5 ועומדין בכנורות ובנבלים ובצלצל, על כל פנה ופנה ועל
6 כל אבן ואבן שבירושלים, ואומרים: "ארוממך, ה', כי
7 דליתני", עד שמגיעין לסוף המקום [שהוסיפו לעיר]
8 שמקדשין אותו, ועומדין שם. ואוכלין שם לחם תודה
9 אחת משתי התודות, והשניה נשרפת. ועל פי הנביא
10 שורפין את זו ואוכלין את זו.

11 יג. וכן אם הוסיפו על העזרה, מקדשין אותה בשירי
12 המנחה: מה ירושלים, התודה שנאכלת בה [בכל העיר]
13 מקדשתה - אף העזרה, שירי המנחות שאין נאכלין אלא
14 בה הן שמקדשין אותה בהן; ואוכלין אותן בסוף המקום
15 שקדשו.

16 יד. כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הנה - לא
17 נקדש קדוש גמור. וזה שעשה עזרא [כשעלו מבבל] שתי
18 תודות, זכר הוא שעשה; ולא במעשיו נקדש המקום,
19 שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותמים. ובמה נקדשה?
20 בקדשה ראשונה שקדשה שלמה - שהוא קדש העזרה
21 וירושלים לשעתה [בזמנו], וקדשה לעתיד לבוא [לנצח].
22 טו. לפיכך מקריבין הקרבנות בלן אף על פי שאין
23 שם בית מצוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף
24 על פי שהיא תרבה ואינה מקפת במחצה, ואוכלין
25 קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי
26 שאין שם חומה; שקדשה הראשונה קדשה לשעתה,
27 וקדשה לעתיד לבוא.

28 טז. ולמה אני אומר במקדש וירושלים, שקדשה ראשונה
29 קדשתן לעתיד לבוא, ובקדשת שאר ארץ ישראל לענין
30 שביעית ומעשרות וכיוצא בהן, לא קדשה לעתיד לבוא?
31 לפי שקדשת המקדש וירושלים - מפני השכינה, ושכינה
32 אינה בטלה. והרי הוא אומר: "והשמותי את מקדשיכם";
33 ואמרו חכמים: 'אף על פי ששוממין, בקדשתן הן
34 עומדין'. אבל חייב הארץ בשביעית ובמעשרות, אינו אלא
35 מפני שהוא כפוש רבים - ע"י מלך או נביא או שופט
36 מדעת רוב ישראל; וכיין שגלקתה הארץ מידיהם - בטל
37 הכפוש, ונפטר מן התורה מן המעשרות ומן השביעית,
38 שהרי אינה ארץ ישראל. וכיין שעלה עזרא וקדשה, לא
39 קדשה ככפוש אלא בתזקה [בקנין] שהחזיקו בה [ככל אחד
40 במקומו]; ולפיכך כל מקום שהחזיקו בו עולי בבל
41 ונתקדש בקדשת עזרא השניה - הרי הוא מקדש היום,
42 ואף על פי שגלקתה [נקנתה] הארץ ממנו [אנ"כ ע"י
43 כרי], וחיב בשביעית ובמעשרות, על הדרך שבארנו
44 בהלכות תרומה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות בית הבחירה קה

מתוך מהדורת חזק

48 [הנביאה] שהיה בה מימות נביאים הראשונים, ואין נוטעין
 49 בה גנות ופרדסים, ואינה נזרעת ולא נחרשת שמא תסרח
 50 [מהזיבול], ואין מקימין בה אילנות חוץ מגנת ורדים
 51 שהיתה שם מימות נביאים הראשונים, ואין מקימין בה
 52 אשפות מפני השרצים, ואין מוציאים ממנה זיזין [קורות]
 53 וגזוזטראות [מרפסות] לרשות הרבים מפני [החשש שיהיו]
 54 אהל הטמאה, ואין עושין בה כבשונות [משרפות] מפני
 55 העשן, ואין מגדלין בה תרנגולין [שדרכן ללקט שרצים]
 56 מפני הקדשים; וכן לא יגדלו הפהנים תרנגולין בכל ארץ
 57 ישראל, מפני הטהרות. ואין הבית נחלט בה [נמכר
 58 לצמיתות], ואינו מטמא בנגעים [של צרעת], ואינה נעשית
 59 עיר הנדחת, ואינה מביאה עגלה צרופה לפי שלא
 60 נתחלקה לשבטים.
טו. הר הבית מקדש ממנה - שאין זבין וזבות נדות
 61 ויולדות [- שחו טמאות] נכנסין לשם; ומתיר להכניס המת
 62 עצמו להר הבית, ואין צריך לומר טמא מת שהוא נכנס
 63 לשם.
טז. החיל מקדש ממנו - שאין גויים וטמא מת ובועל
 64 נדה נכנסים לשם.
יז. עזרת נשים מקדשת מן החיל - שאין טבול יום [טמא
 65 שטבל ויטהר בליילה] נכנס לשם; ואסור זה מדבריהם [של
 66 חכמים], אבל מן התורה מתיר טבול יום להכנס למחנה
 67 לוייה. וטמא שנכנס לעזרת הנשים אינו חייב חטאת.
יח. עזרת ישראל מקדשת מעזרת נשים - שאין מחסר
 68 כפורים [- שטרם הביא קרבנו] נכנס לשם, וטמא שנכנס
 69 לה חייב כרת [- מיתה משמים עד גיל 50].
יט. עזרת פהנים מקדשת ממנה - שאין ישראל נכנסין
 70 לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה [- סמיכת ידים על
 71 הקורבן] ולשיטתו ולתנופה [הגבהת הקורבן].
כ. בין האולם ולמזבח מקדש ממנה - שאין בעלי מומין
 72 ופרועי ראש [מגודלי שער] וקרועי בגדים נכנסין לשם.
כא. ההיכל מקדש מבין האולם ולמזבח - שאין נכנס
 73 לשם אלא רחוק [- 'מקודש' בכיור ה] ידים ורגלים.
כב. בית קדש הקדשים מקדש ממנו - שאין נכנס לשם
 74 אלא פהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה.
כג. מקום שהיה בעליה [בקומה] על קדש הקדשים -
 75 אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע [בשבע שנים], לידע
 76 מה הוא צריך לחזק בדקו [- לתקנו]. בשעה שנכנסין
 77 הפנאים לבנות ולתקן בהיכל או להוציא משם את הטמאה
 78 - מצוה שהיה נכנסין פהנים תמימים; לא מצאו תמימים,
 79 נכנסו בעלי מומין; ואם אין שם פהנים, נכנסו לויים; לא
 80 מצאו לויים, נכנסו ישראל. מצוה בטוהרים; לא מצאו
 81 טוהרים, נכנסו טמאים. טמא ובעל מום - נכנס טמא ואל
 82 נכנס בעל מום, שהטמאה דחוייה בצבור [שדורבם טמאים].
 83 וכל הנכנסין להיכל לתקן, נכנסו בתבות [שלא יביטו
 84 בקודש]; אם אין שם תבות, או שאי אפשר להם שיעשו
 85 בתבות - נכנסו דרך פתחים.
 86

1 **ח.** בזמן שהיה המקדש בניי - אסור לו לאדם להקל את
 2 ראשו מן [הר] הצופים, שהוא חוץ לירושלים ולפנים;
 3 והוא שהיה רואה את המקדש, ולא יהיה גדר מפסיק בינו
 4 ובין המקדש.
ט. אסור לו לאדם לעולם שיפנה [צרכיו] או יישן בין
 5 מזרח למערב; ואין צריך לומר שאין קובעין בית הפסא
 6 בין מזרח למערב בכל מקום, מפני שהיכל במערב.
 7 לפיכך לא יפנה לא למערב, ולא למזרח שהוא כנגד
 8 המערב, אלא בין צפון לדרום נפנים וישנים. וכל המטיל
 9 מים [- צרכים קטנים] מן [הר] הצופים ולפנים - לא ישב
 10 ופניו כלפי הקדש [המקדש], אלא יסלק המקדש לצדדין
 11 [ולא מול המקדש].
י. ואסור לאדם שיעשה בית תבנית [בדוגמת ומידות]
 12 היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר כנגד העזרה, שלחן
 13 כצורת השלחן, ומנורה כצורת המנורה; אבל עושה
 14 מנורה של חמשה קנים, או של שמונה קנים, או מנורה
 15 שאינה של מתכת, אף על פי שיש לה שבועה קנים.
יא. שלש מתנות היו ישראל במדבר - מתנה ישראל,
 16 והיא ארבע מתנות [השבטים]; ומתנה לוייה, שנאמר בה:
 17 "וסביב למשכן חנוו"; ומתנה שכינה, והיא מפתח חצר
 18 אהל מועד ולפנים. וכנגדן לדורות - מפתח ירושלים עד
 19 הר הבית, מפתח ישראל; ומפתח הר הבית עד פתח
 20 העזרה שהוא שער נקנור, כמחנה לוייה; ומפתח העזרה
 21 ולפנים, מחנה שכינה. והחיל ועזרת הנשים, מצלה תרה
 22 בבית העולמים [ביהמ"ק].
יב. כל ארץ ישראל מקדשת מכל הארצות. ומה היא
 23 קדשתה? שמביאין [רק] ממנה [קורבן] העמר ושתי הלחם
 24 [בשבועות] והכפורים - מה שאין מביאין בן משאר
 25 הארצות.
יג. עשר קדשות הן בארץ ישראל, זו למעלה מזו: עזרות
 26 המקפות חומה [מימי יהושע בן נון] מקדשות משאר הארץ
 27 - שמשלחין מתוכן את המצריעין, ואין קוברין מת בתוכן
 28 עד שירצו שבועה טובי [ממוני] העיר או כל אנשי העיר;
 29 ואם יצא המת חוץ לעיר, אין מתזירין אותו לתוכה אף
 30 על פי שרצו פלן להחזירו.
יד. רצו בני העיר להוציא הקבר מן המדינה [- העיר],
 31 מפנין אותו; וכל הקברות מפנין, חוץ מקבר נביא או
 32 מלך. קבר שהקיפתו העיר [והוא קדם לעיר], בין מארבע
 33 רוחותיו בין משתי רוחות זו כנגד זו - אם היה בינו ובין
 34 העיר יתר מחמשים אמה לכאן וחמשים לכאן, אין מפנין
 35 אותו עד שירצו פלן; פחות מכאן, מפנין אותו. וירושלים
 36 מקדשת משאר העזרות המקפות - שאוכלין שם קדשים
 37 קלים [קורבנות] ומעשר שני לפנים מחומתה. ואלו דברים
 38 שנאמרו בירושלים: אין מלינין בה המת, ואין מעבירין
 39 בתוכה עצמות אדם, ואין משפירין בתוכה בתים, ואין
 40 נוהגין בה מקום לגר תושב [נכרי ששומר ד' מצוות בני נח],
 41 ואין מקימין בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חלדה
 42

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש ט"ו סיון - ספר עבודה - הלכות כלי המקדש קז

מתוך מהדורת חזק

48 ואין מושחין מלף בן מלף - שהמלכות ירשה למלף
49 לעולם, שנאמר: "הוא ובניו בקרב ישראל". ואם הייתה
50 שם מחלקת - מושחין אותו כדי לסלק המחלקת ולהודיע
51 לכל שנה הוא המלף לבדו; כמו שמשחו שלמה מפני
52 מחלקת אדוניהו, ויואש מפני עתליה, ויהואחז מפני
53 יהויקים אחיו. וזה שמשח אלישע ליהוא - לא בשמן
54 המשחה משחו, אלא בשמן אפרסמון; ודבר זה מסרת
55 ביד החקמים.
56 יב. כל כלי המקדש שעשה משה במקדש - לא נתקדשו
57 אלא במשיחתן בלבד בשמן המשחה, שנאמר: "וימשחם,
58 ויקדש אתם". ודבר זה אינו נוהג לדורות; אלא הפלים
59 כלן - פיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתו, נתקדשו,
60 שנאמר: "אשר ישרתו כם בקדש", בשרות הם מתקדשין.
61 יג. הכפות והקערות שמקבלין בהן המנחות, וכן
62 המזרקות שמקבלין בהן הדם, ושאר כלי השרת - של
63 כסף ושל זהב היו; ומתר לעשותם של שאר מתכות, כמו
64 שצברנו. וכלן מתקדשין במלאכתו; ואם נשברו - מתיה
65 אותן ועושה אותן כלי אחר, ואין קדשתן מסתלקת מהן
66 לעולם.
67 יד. כלי הקדש שנקבו או שנסדקו - אין סותמין אותן,
68 אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים.
69 טו. סכין שנשמט מן הנצב [ידיה], או שנפגם - אין
70 מחזירין אותו [לידיה] ואין משחין אותו, אלא גוזזין
71 אותן בין הקדש והאולם לדרום, ועושין אחרים; שאין
72 [ראוי שתהיה] עניית במקום [המקדש שכולו] עשירות.
73 טז. שתי [סוגי] מדות של יבש היו במקדש - חצי
74 עשרון, ועשרון; העשרון למנחות, וחצי העשרון לחלק
75 בו מנחת כהן גדול שבכל יום.
76 יז. ושבע [סוגי] מדות של לח היו שם: הין, וחצי
77 ההין, ושלישית ההין, ורביעית ההין, ולג, וחצי לג,
78 ורביעית. ולמה היו? חצי ההין ורביעית ההין
79 ושלישית ההין - למדידת הנסכים של זבחים; ולג -
80 למדידת שמן המנחות; וחצי לג - למדידת שמן לכל
81 נר מגרות המנורה; ורביעית - לחלק בה השמן
82 לתבתינ.
83 יח. ואין לנו [במקדש] דבר [שנצרך] למדוד בו [בכלי של]
84 הין; ולמה הנה שם? הואיל והנה במקדש בימי משה,
85 שמדד בו שמן לשמן המשחה. ובחצי לג שהנה במקדש,
86 היו מודדין מים למי שוטה ושמן לתודה [- קורבן תודה];
87 ורביעית שהיתה שם, היו מודדין שמן לחם נזיר ומים
88 לטהרת מצרע. ולא מפני מעשים אלו נתקדשו [הכלים],
89 אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו.
90 יט. כל [כלי] המדות האלו - קדש, ומפלי השרת; אלא
91 שמדות הלח נמשחו [בשמן המשחה] מבפנים ומבחוץ,
92 וכלי היבש לא נמשחו אלא מבפנים. לפיכך ברוצי [-
93 העודף הנספך מכלי] מדות הלח, קדש; וברוצי מדות
94 היבש, חל.

1 ומאתים בכל פעם. ושוחק כל אחד ואחד לבדו, וערב
2 הכל, ושרה אותם במים זפין ומתיקין, עד שיצא כל כהן
3 במים; ונתן על המים שמן זית הין - והוא שנים עשר לג,
4 כל לג [מכיל] ארבע רביעיות; ובשל הכל על האש, עד
5 שאבדו [התאדו] המים ונשאר השמן. והניחו בכלי
6 לדורות.
7 ג. המר - הוא הדם הצורר בתיה שבהרו, הידוע לכל
8 שמתפשטין בו בני אדם בכל מקום. והקנמון - הוא העץ
9 הבא מאי הרו, שריחו טוב ומתגמרים [מתבשמים] בו בני
10 אדם. והקדה - הוא הקשט. וקנה בשם - הן הקנים הדקין
11 פתבן האדמים הבאים מאי הרו, וריחן טוב, והן ממיני
12 בשמים שנותנין אותו הרופאים בצרי [בתרופות].
13 ד. העושה שמן המשחה כמעשה הנה וכמשקל הנה, ולא
14 הוסיף ולא גרע - במזיד, חייב כרת; ובשוגג, מביא חטאת
15 קבועה [רגילה], שנאמר: "אשר יקח כמהו". והוא
16 שעשה אותו להמשח בו; אכל אם עשה להתלמד או
17 לתנו לאחרים - פטור.
18 ה. הסף [המורח] משמן המשחה [בכמות של] פזית -
19 במזיד, חייב כרת; ובשוגג, מביא חטאת קבועה, שנאמר:
20 "ואשר יתן ממנו על זר - ונכרת". ואין חייבין אלא על
21 שמן המשחה שעשה משה - שנאמר: "ממנו", מזה
22 שנאמר בו: "שמן משחת קדש יהיה זה לי"; ומעולם לא
23 נעשה שמן המשחה אחר, חוץ ממה שעשה משה.
24 ו. אחד הסף את עצמו, ואחד הסף את אחרים - שנאמר:
25 "ואשר יתן ממנו על זר". הסף פלים, ובהמה, וגויים שהן
26 כבהמה, או שסף בו מתים - פטור, שנאמר: "על בשר
27 אדם לא יסף".
28 ז. אין מושחין ממנו לדורות אלא כהנים גדולים, ומשוח
29 מלחמה, ומלכי בית דוד בלבד; אפלו כהן בן כהן [גדול]
30 - מושחין אותו, שנאמר: "והכהן המשיח תחתי מבניו
31 וגו'".
32 ח. בית שני, שלא היה שם שמן המשחה - היה כהן
33 גדול מתרבה [מתמנה] בלבישת הבגדים בלבד, שהנה
34 לובש בגדי כהנה גדולה.
35 ט. כיצד מושחין את הכהן? צק את השמן על ראשו,
36 וסף ממנו על גבי עיניו כמין [צורת אות -] פה ויני כזה
37 (צ) - שנאמר: "ויצק משמן המשחה על ראש אהרן".
38 ומלכי בית דוד, מושחין אותן כמין גזר [כתר] על [-
39 סביב] ראשן. ולא ימשח במקומות אחרות [בגוף], ולא
40 ירבה בשמן.
41 י. הנותן משמן המשחה על גבי מלף או כהן גדול שפבר
42 נמשחו, פטור - שנאמר: "ואשר יתן ממנו על זר", ואין
43 אלו [נחשבים] זרים אצלו; אכל הסף ממנו אפלו למלף
44 וכהן גדול, חייב - שנאמר: "על בשר אדם לא יסף", כל
45 אדם במשמע. וכהן גדול שנטל שמן המשחה מראשו וסף
46 במעיו [- על בטנו] - חייב כרת; והוא שיסף ממנו בכזית.
47 יא. אין מושחין את המלף אלא על גבי [סמוך ל:] מעין;

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ט"ז סיון ה'תשע"ג

1

מזיד דוקא, בעדים והתראה, כמו שנתבאר מתנאי העדים
 וההתראה במסכת סנהדרין (כא); אבל השוגג או האנוס
 או המטעה — אינו חייב כלל, לא מלקות ולא כרת,
 כל-שכן מיתת בית דין. וזה נוהג בכל-המצוות, ודע זאת.
 אבל נבאר במקצת המצוות ונאמר, שהמזיד חייב מלקות
 או מיתה, (לפי) שהוא חייב קרבן אם הוא שוגג באותו
 חטא — (לפי) שלא פלח-חטא חייבים על שגגתו קרבן
 (אבל חטא שחייבים על שגגתו חטאת חייבים על זדונו מלקות
 או מיתה): אבל כל מה שחייבים עליו כרת או מלקות
 ומיתת בית דין אין חייבים בכך אלא בעדים והתראה
 וידוע שההתראה אינה אלא להבחין בין שוגג למזיד.
 ודע כלל זה ואל תבקש ממני לחזור עליו.

יום שלישי י"ב סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה סב.
 המצוה הס"ב — האזהרה שהזהרנו על שבועת שוא,
 והוא אמרו יתעלה: "לא תשא את-שם-ה' אלהיך לשוא"
 (שמות כ, ז), והוא שישבע על מקיב המציאות שהוא
 בהפך ממה שהוא באמת (כגון נשבע על היום שהוא לילה),
 או על דבר מן-הנמנעות (הבלתי אפשרי) שהוא מצוי, או
 שישבע לבטל מצוה מן-התורה. וכן אם נשבע על דבר
 ידוע שאין עליו מחלקת ולא ופוח לשום אדם מן-
 המלמדים, כגון שישבע בה' שפל-הנשחט ימות — הרי
 גם זה נשא שם ה' לשוא, ולשון המשנה (שבועות כט):
 "איזו היא שבועת שוא? נשבע לשנות את-הידוע לאדם
 וגו'". והעובר על לאו זה במזיד — לזקה, ובשגגה —
 פטור, כשאר חייבי לאוין, כמו שבארנו. ושם אמרו,
 כלומר בשבועות: "זו היא שבועת שוא שחייבין על
 זדונה מכות ועל שגגתה פטור", ושם נתבאר דיני מצוה
 זו.

יום רביעי י"ג סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה רמח. רמט.
 המצוה הרמ"ח — האזהרה שהזהרנו מלכפור בחובות
 שאנו חייבים ובפקדונות שהפקדו אצלנו, והוא אמרו:
 "ולא-תכחשו" (ויקרא יט, יא), ונתבאר שבממון הכתוב
 מדבר. ולשון ספרא (קדושים שם): "לפי שנגאמר: 'וכחש'
 בה' ונשבע על-שקר" (שם ה, כב) למדנו ענש, אזהרה
 מנין? תלמוד לומר: "לא תכחשו". וכבר ידעת שהכופר
 בפקדון פסול לעדות אף-על-פי שלא נשבע, לפי שבער
 על אמרו יתעלה: "לא תכחשו". וכבר נתבאר שם דיני
 מצוה זו בכמה מקומות במסכת שבועות.

יום ראשון י' סיון ה'תשע"ג

מצות עשה קמח.
 המצוה הקמ"ח — הצווי שצווינו בשלוח הקן, והוא
 אמרו יתעלה: "שלח תשלח את-האם ואת-הבנים תקח
 לך" (דברים כב, ז). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשלמות
 בפרק אחרון מחלין.

יום שני י"א סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה סא.
 המצוה הס"א — האזהרה שהזהרנו שלא לעבור על
 שבועת בטוי, והוא אמרו יתעלה: "ולא-תשבעו בשמי
 לשקר" (ויקרא יט, יב). ושבועת בטוי היא שושבע על
 דברים שאפשר לנו לעשותם או שלא לעשותם בלי
 מניעה מצד התורה על דבר מהם שנעשה או שלא
 נעשה — הרי אנו חייבים לקיים מה שושבענו עליו.
 והזהרנו מלעבור על אותה השבועה, שנגאמר: "ולא-
 תשבעו בשמי לשקר". ובגמרא שבועות (כא) אמרו:
 "איזוהי שבועת שקר? נשבע להחליף" (נשבע ומחליף —
 מסלף — עובדה שנעשתה כבר. כגון נשבע: "לא אכלתי" —
 ואכל), ותקנו את-זה ואמרו: "אימא: נשבע להחליף"
 כלומר: שושבע על דבר (שיעשהו בעתיד) ועשה הפך
 ממה שושבע עליו. ושם נתבאר בפרק ג' משבועות וגם
 במסכת תמורה (ג), ששבועת שקר — היא אי-קיום
 שבועת בטוי, והוא אמרו: "שבועת שקר היכי דמי?"
 (ומפרש רבינו את קושיית הגמרא): כלומר: איך היא שבועת
 שקר שאין בה מעשה? (ולכן כך פירושה של קושיית
 הגמרא) לפי שזוהי (על-פי) פונת הדברים שקדמו שם
 (וממשיכה הגמרא) — "אי גימא (אם נאמר שזהו כאשר
 נשבע) שלא אוכל ואכל — התם מעשה עבד (עשה
 מעשה); אלא דאמר: אוכל ולא אכל — ההוא מי לקי
 וקא אתאמר עלה וכו'" (בבב אופן: ממחלך הגמרא שם
 משתמע שאי קיום שבועת ביטוי היא ההגדרה של שבועת
 שקר). העובר על לאו זה, אם הוא מזיד — לזקה (גם
 אם אין בו מעשה — מלימוד מיוחד): ואם הוא שוגג —
 מביא קרבן עולה ויורד, כמו שבארנו במצוה ע"ב
 ממצות עשה (שיעור קצ), והוא אמרו בפרק ג' משבועות
 (כא): "זוהי שבועת בטוי שחייבין על זדונה מלקות ועל
 שגגתה קרבן עולה ויורד", ושם נתבאר דיני מצוה זו.
 ודע שזה שאמרתי במצוה זו שהמזיד בה חייב מלקות,
 אין זה מורה שיש איזו עברה שחייבים עליה מלקות
 אפלו בלי זדון, אלא כל-מקום שתשמעני אומר על איזו
 עברה שחייבים עליה מלקות — בין במה-שקדם ובין
 במה-שכיבא לקמן — דע שאינו חייב בכך אלא אם הוא

32 דָּבָר אַחֵר עִם שֵׁם שְׁמַיִם. וְעַל זֶה בָּא בַּקְּבָלָה (סוכה מה:):
 33 "כָּל־הַמְּשַׁתֵּף שֵׁם שְׁמַיִם עִם דָּבָר אַחֵר — נֶעְקָר מִן־
 34 הָעוֹלָם". וּלְעֵינֵינוּ זֶה נִתְּפֵן הַפְּתוּב בְּאִמְרוֹ "וּבִשְׁמוֹ
 35 תִּשָּׁבַע", כְּלוּמַר: לוֹ בְּלִבְד תִּאֲמִין וְתִיחַס אֶת־הָאֲמִתּוֹת,
 36 שְׂרָאוּי לְהִשָּׁבַע בָּהּ. וּכְכֹר אִמְרוּ בְּרִישׁ תְּמוּנָה (ג): מִנֵּין
 37 שֶׁנִּשְׁבַּעִין לְקַיִם אֶת־הַמְצָוָה? שְׁנֵאֲמַר: וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבַע.

38 **יום שישי ט"ז סיון ה'תשע"ג**

39 **יום שבת קודש ט"ז סיון ה'תשע"ג**

40 **מצות עשה צד.**

41 הַמְצָוָה הַצַּד — הַצּוּוּי שֶׁנִּצְטוּיֵנוּ לְקַיִם כָּל מַה־
 42 שֶׁהִטְלֵנוּ (שקבלנו) עַל עַצְמָנוּ שֶׁבְּדוּר — שְׁבוּעָה וְנִדְרָה
 43 וְצַדִּיקָה וְקִרְבָּן (כשהיתה ההתחייבות באחת מלשונות אלו)
 44 וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה — וְהוּא אִמְרוּ יִתְעַלֶּה: "מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ
 45 תִּשְׁמֹר וְעִשִּׂיתָ" (דברים כג, כד). וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁכְּבַר חִלְקוֹ
 46 אֶת־הַמַּלּוֹת שֶׁל פְּסוּקָה זֶה וּפְרָשׁוֹ כָּל־מֵלֶה מִמֶּנּוּ בְּעֵינֵינוּ
 47 (לעצמו), מִכָּל־מְקוֹם הַפְּנוּהַ הַיּוֹצֵאת מִכָּל מַה־שֶׁהִזְכִּירוּ
 48 לָךְ, הִיא: שְׁקִיּוּם כָּל מַה־שִּׁיבְטָא הָאָדָם הַמְּטִיל עַל עַצְמוֹ
 49 אֵיזָה דָּבָר הוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְהַעֲבֵרָה עַל כֶּף מִצְוֹת
 50 לֹא־תַעֲשֶׂה, וְנִבְאָר אֶת־זֶה כְּשֶׁנִּזְכִּיר מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה (לא
 51 תַעֲשֶׂה קִנּוּ). וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת כִּי־תֵצֵא): "מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ
 52 — מִצְוֹת עֲשֵׂה". וְאִתָּהּ יוֹדֵעַ, שְׂאִין שׁוּם עֵנִין יוֹצֵא
 53 מִמֵּלֶת "מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ" לְבִדָּה (לא לַמְדֵנוּ שׁוּם עֵנִין מִיּוֹחַד
 54 מִ"מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ", אֲלָא הַפְּנוּהַ הִיא מַה שֶׁהִזְכַּרְתִּי לָךְ
 55 בְּהַבְנַת פְּשׁוּטֵי דִקְרָא (פירוש הפסוק), שְׁחִיב לַעֲשׂוֹת כָּל
 56 מַה־שֶׁהוֹצִיא בִשְׁפִתָיו. וּכְכֹר נִכְפַל הַצּוּוּי בְּמִצְוָה זוֹ, וְהוּא
 57 אִמְרוּ יִתְעַלֶּה: "כָּכָל־הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה" (במדבר ל, ג).
 58 וּכְכֹר נִתְּבָאָרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת בְּשִׁבְעוֹת
 59 וּנְדָרִים וּבִסוּף מְנַחֵת וְגַם בְּמִסְכַּת קִנּוּם (פרק ג משנה ו).
 60 כְּלוּמַר: שְׁנַתְּבָאָר הַדִּין שֶׁיֵּשׁ לְדִקְדָק, שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם
 61 אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִטְלֵ עַל עַצְמוֹ, וְאִיךָ יִפְטוֹר עַצְמוֹ, אִם יֵשׁ
 62 לוֹ סֶפֶק בְּמַה־שֶׁאָמַר.

1 הַמְצָוָה הַרְמַ"ט — הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִשְׁבוּעַת שְׁקָר
 2 שְׂאֵנוּ נִשְׁבָּעִים אוֹתָהּ לְכַפּוֹר חוּב הַקְּבוּעַ עֲלֵינוּ, וְהוּא
 3 אִמְרוּ: "לֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ" (שם יט, יא), כְּגוֹן אִם
 4 כָּפַר בְּפִקְדוֹן — הָרִי עָבַר עַל אִמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא־
 5 תִּכְחָשׁוּ"; וְאִם נִשְׁבַּע עַל כְּפִירָתוֹ — עָבַר עַל אִמְרוֹ:
 6 "לֹא־תִשְׁקְרוּ". וּבִסְפָרָא (פרשת קדושים שם): "לֹא־
 7 תִּשְׁקְרוּ" מַה תְּלַמּוּד לּוֹמַר? לְפִי שְׁנֵאֲמַר: "וְנִשְׁבַּע עַל־
 8 שְׁקָר" לְמַדְנֵנוּ עֲנֵשׁ, אֲזָהָרָה מִנֵּין? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "לֹא־
 9 תִּשְׁקְרוּ". וּכְכֹר נִתְּבָאָרוּ דִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפָרָק ה' מִשְׁבוּעוֹת
 10 (טו): וְשׁוּם נִתְּבָאָר שֶׁהַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת שְׁקָר עַל כְּפִירַת מִמּוֹן
 11 — עוֹבֵר בְּשִׁגְיֵי לְאוּוּן: מִשׁוּם "לֹא־תִשְׁבָּעוּ בְּשִׁמְיִ לְשְׁקָר"
 12 (שם, יב) וּמִשׁוּם "לֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ".

13 **יום חמישי י"ד סיון ה'תשע"ג**

14 **מצות עשה ז.**

15 הַמְצָוָה הַשְּׁבִיעִית — הַצּוּוּי שֶׁנִּצְטוּיֵנוּ לְהִשָּׁבַע בְּשִׁמּוֹ
 16 יִתְעַלֶּה בְּזִמְן שֶׁנִּצְטוּרָךְ לְכַף לְקַיִם אֵיזָה דָּבָר אוֹ לְשַׁלְּלוֹ,
 17 לְפִי שֵׁשׁ בָּזֶה רוּמְמוֹת לוֹ יִתְעַלֶּה וְכַבּוֹד וּגְדֻלָּה, וְהוּא
 18 אִמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבַע" (דברים י, ב). וּבְכַפְרִישׁ
 19 אִמְרוּ (שבועות לה): "אֲמַרְהָ תוֹרָה ה'שָׁבַע בְּשִׁמּוֹ",
 20 וְאֲמַרְהָ תוֹרָה 'אֵל־תִּשָּׁבַע", כְּלוּמַר: כְּמוֹ שֶׁהִשְׁבַּעְתָּ
 21 שְׂאֵינָה צְרִיכָה מְזַהְרִים עֲלֶיהָ וְהִיא מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה, כֶּף
 22 הַשְּׁבוּעָה בְּעַת הַצַּרְף מְצוּיִם עֲלֶיהָ וְהִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה.
 23 לְפִיכֶךָ אֶסוּר לְהִשָּׁבַע בְּשׁוּם דָּבָר מִכָּל־הַנִּבְרָאִים, כְּגוֹן:
 24 הַמַּלְאָכִים וְהַכּוֹכָבִים אֲלָא אִם כֵּן אִמַר זֹאת בְּנִסְחָ שֶׁל
 25 הַשְּׁמַטָּה הַנְּשׂוּא, כְּגוֹן שִׂיאֵמַר "בְּאֲמִתּוֹת הַשְּׁמַשׁ", וְכִנּוּתוֹ
 26 "בְּאֲמִתּוֹת אֱלוֹקֵי הַשְּׁמַשׁ". וְעַל דִּרְךָ זֹו נִשְׁבַּעַת אֲמִתְּנוּ
 27 בְּשֵׁם מִשֶּׁה רַבְּנוּ כְּדִי לְהִתְכַבֵּד בְּשִׁמּוֹ כְּאִלוֹ אִמַר הַנִּשְׁבָּע
 28 "בְּאֱלֹקֵי מִשֶּׁה", "בְּמִי שֶׁשָּׁלַח אֶת־מִשֶּׁה" (ובסגנון זה מותר
 29 לְהַתְּבַטֵּא אַךְ אִין זֹו שְׁבוּעָה). אֲבָל כְּשֶׁאִין הַנִּשְׁבָּע מְכַנֵּן לְכֶךָ
 30 וְנִשְׁבַּע בְּאֲחַד הַנִּבְרָאִים מִתּוֹךְ אֲמִינָה שֵׁשׁ לְאוֹתוֹ הַדָּבָר
 31 אֲמִתּוֹת בְּעַצְמוֹ עַד שֶׁיִּשְׁבַּע בּוֹ — הָרִי זֶה עָבַר וְשִׁתֵּף

מלכים א יג לא-לד

לא ויהי אחרי קברו אתו ויאמר אל בניו לאמור במותי וקברתם אתי בקבר אשר איש האלהים קבור בו אצל עצמותיו הניחו את עצמותי: לב פי הוה יהוה הדבר אשר קרא בדבר יהוה על המזבח אשר בבית אל ועל פלתי הפמות אשר בערי שמרון: לג אחר הדבר הוה לאשב ירבעם מדרכו הרעה וישב ויעש מקצות העם פהגי כמות החפץ ומלא את ידו ויהי פהגי במות: לד ויהי בדבר הוה לחפאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד מעל פני האדמה:

מלכים א יד א-ו

א בעת ההיא חלה אביה בן ירבעם: ב ויאמר ירבעם לאשתו קומי נא והשתנית ולא ידעו בן אתי) את אשת ירבעם והלכת שלח הנהשם אחיה הנביא הוא דבר עלי למלך על העם הנה: ג ולקחת בידך עשרה לחם ונקדים ונקבק דבש ובאת אליו הוא יגיד לך מה יהיה לנער: ד ותעש בן אשת ירבעם ותלך ושלח ותבא בית אחיה ואחיהו לא יכל לראות פי קמו עיניו משיבו: ה ויהוה אמר אל אחיהו הנה אשת ירבעם פאה לדרש דבר מעמך אל בנה פי חלה הוא פזה וכוה תדבר אליה ויהי כבאה והיא מתנברה: ו ויהי כשמע אחיהו את קול רגליה פאה בפתח ויאמר באי אשת ירבעם למה זה את מתנברה ואנכי שלוח אליך קשה: ז לכי אמרי לירבעם פה אמר יהוה אלהי ישראל יען אשר הרמותיך מתוך העם ואתנך נגיד על עמי ישראל: ח ואקרע את הממלכה מבית דוד ואתנה לך ולא יהיית פעבדי דוד אשר שמר מצותי ואשר הלך אחרי בכל לבבו לעשות רק הישר בעיני: ט ותרע לעשות מכל אשר היו לפניך ותלך ותעשה לך אלהים אחרים ומסכות להקעיםני ואתי השלכת אחרי גוך:

רש"י

עדן: (ג) ונקודים. מין קליות, מייבשין בתנור ועושין אותן קמח לעשות ממנו מאכל, שקורין לו שתיתא בלשון גמרא: (ה) והיא מתנברה. כאלו אינה זאת: (ו) שלוח אליך. מאת הקב"ה בשליחות קשה:

מצודת ציון

(לא) עצמותיו. זכר העצמות במקום הגוף, כי הם מוסדי הגוף: (לב) ימלא את ידו. הוא ענין חנוך, כמו (שמות כט ט) ומלאת יד אהרן: (לד) לחטאת. ענין חסרון, כמו (לעיל א כא) והייתי אני ובני שלמה חטאים: ולהכחיד. להכרית, כמו (שמות ט ט) ותכחד מן הארץ: ולהשמיד. ענין כליון: (ב) והשתנית. מלשון שנוי: (ג) בידך. עמך וברשותך: ונקודים. פת יבש מתובל בתבלין, על כי המה מנוקדים ומנומרים ממראה התבלין: ובקבוק. כלי שפיו צר, וכן (ירמיהו יט א) וקנית בקבוק: (ז) הרמותיך. מלשון תרומה, ורצה לומר: הפרשתיך: (ט) ומסכות. עבודות זרות העשויים בהתכת המתכת, וכן (שמות לד יז) אלהי מסכה: גוך. גופך, כמו (משלי כו ג) ושבת לגו כסילים:

מצודת דוד

(לב) ועל כל בתי הבמות. אף שהנביא הבא מיהודה לא ניבא כי אם על המזבח אשר בבית אל, הוסיף הוא להנבאות על כל בתי הבמות וכו': בערי שומרון. אמר על שם סופו, כי עמרי בנאה לאחר זמן: (לג) אחר הדבר הזה. אף כי ראה נפלאות ה', ביבושת ידו, וקריעת המזבח, ומיתת הנביא על אשר עבר מצות ה', עם כל זאת לא שב מדרכו: וישב ויעש. רצה לומר: פעם אחר פעם: (לד) בדבר הזה. בעבור עבודת הבמות היה הגמול, להיות בית ירבעם חסר מן העולם: (ב) והשתנית. שני כסותך למען לא ידעו הרואים אשר את אשתי, כי חשב פן כשירדעו אשר היא הולכת אל הנביא, יחקרו לדעת מה דבר עמה, ויהיה לו למוקש: למלך. שאהיה למלך, ונראה אם כן בזה שדבר ה' בפיו אמת: (ד) קמו עיניו משיבו.

לפי שדרך העין להתנענע בעת הראות, אבל כשנעדר הראות מן העין, תקום ותעמוד במקום אחד: (ה) כוה וכוה. הדברים שאמר לה: והיא מתנברה. עושה עצמה כנכרית, כאלו אינה אשת ירבעם: (ו) למה וכו'. רצה לומר: למה לך להתנכר לבל יכירך מי, הלא אנכי שלוח בחזות קשה רק אליך, לא יודע לאיש, ואין לך צורך להתנכר: (ט) מכל אשר היו לפניך. רמו בזה לשלמה ולרחבעם: אחרי גוך. כהמשליך דבר מה לאחוריו, לבל יראהו:

תהלים פ. יח-כ

פ. יח תהי' יודך על־איש ימינך על־בן־אדם אמצת לך: יט ולא־נסוג ממך תחינו ובשמוך נקרא: כ יהוה אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונשעה:

תהלים פא. א-ה

א למנצח | על־הגתית לאסף: ב הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב: ג שאר־זמרה ותנו־תף פנור נעים עם־נבל: ד תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו: ה פי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:

רש"י

(א) על הגתית. כלי שיר הבא מגת: (ב) הריעו. בר"ה: (ג) כנור נעים עם נבל. ר' חייא בר אבא אומר הוא נבל הוא כנור, ורבי שמעון אומר נימין (ויחידות) יתירות שבין זה לזה למה נקרא שמו נבל שהוא מנבל כל מיני זמר: (ד) בחדש. בחדש הלבנה: בכסה. יום מועד קבוע לכך וכן (משלי ז) ליום הכסא יבוא ביתו למועד הקבוע: (ה) כי חק. הוא לישראל מאת הקב"ה לתקוע באותו היום והוא יום המשפט להקב"ה:

מצודת ציון

(יט) נסוג. ענין החזרה לאחור כמו ונסוג מאחר אלהינו (שם ט): (א) הגתית. כלי נגון הבא מגת: (ג) נעים. ענין מתיקות וערבות: (ד) בכסה. ענין זמן מיוחד כמו ליום הכסא יבוא (משלי ז) והה"א תמורת האל"ף:

בשופר: (ג) שאו זמרה. הרימו כפה קול זמרה ותנו קול על התוף וכנור שקולו נעים: (ד) בחדש. בהתחלת החדש ר"ל ביום הראשון תקעו שופר: בכסה. בזמן המיועד להיות בו יום חג והוא ר"ה: (ה) כי חק. התקיעה ההיא היא חק גזרת המקום על ישראל כי הוא יום המשפט ובא התקיעה לזרז על התשובה לזכות במשפט:

יהל אור

לג' מקומות שבהם היא מושרשת. ובעת מולד הלבנה היא נקודה תחת היסוד. ואחר ז' ימים למולד הוא עלייתה עד דרועי מלכא כו'. וע' בהרמ"ז פ' תשא בדרך קפ"ז ע"א וז"ל והנה ה' של החדש היא בחינת היותה תחת היסוד נקודה שאו הוא ענין המולד שדרך היסוד שבו התולדה בא לה אור לצד עליון שבה שמתחילין להאיר ב' ראשיה חו"ב שלה כו' עכ"ל. נמצא כל החגים הם בעת שהלבנה יש לה אור נכון אבל בר"ה היא כשהיא עדיין נקודה תחת היסוד. ועמ"ש מזה במאמר הזח"ג ס"פ אחרי ע"ט ב' הביאו עלי כפרה כו'. להמשיך בחי' עלי הוא הבינה שהיא מעל השמים שהוא ז"א ובר"ה בלא"ה יש הארת הבינה במל' כמ"ש בסה"מ סי' ע"ז. וע' מענין שהחדש מתכסה בו בזח"ג ער"ה א' ובפ"י הרמ"ז שם. לאחר דאומר ביה במכוסה ממך אל תחקור. וה"ע מ"ש ולמכסה עתיק. וע' זח"ג בלק קצ"א א' ע"פ שחורה אני ונאווה ושם דגבורי כח עושי דברו ועושים אותה ה' והיינו ע"י תקיעת שופר של של של שלש ממשיכים בנקודה הנ"ל ט' ספירות ונעשים בע"ס שלימות. ואפ"ל לכן נאמר בכסה בה"א שבחי' הה"א מתכסה ונעשית נקודה א' שהיא בחי' יו"ד וצריך לבנותה שתהי' ה' והיינו ע"י השופר:

מצודת דוד

(יח) תהי ירך על איש ימינך. תשיב מכותיך על עשו שהוא איש העומד להפרע ימינך ממנו: ועל בן אדם. אשר אמצת לך להיות מושבו משמני הארץ: (יט) ולא נסוג ממך. ואל תגרום לנו להיות נסוגים ממך: תחינו. מן הגלות ונזכיר טובתך וגבורתך ואז נקרא בשמך: (כ) ה' אלהים צבאות. כאן נאמרו שלש אזכרות (של שמות) ובאמצעי שתי אזכרות ובראשון אזכרה א' הכל לפי חוזק הגליות והצרה והגאולה:

(יח) תהי ירך. מעתה תהיה ירך להגן על איש שהושעת בימינך: ועל בן וגו'. הוא כפל ענין במ"ש כי היא היא ועל ישראל יאמר: (יט) ולא נסוג. לא נשוב אחור ממך: תחינו. ר"ל הוציאנו מן הגלות ונקרא אז בשמך להודות לך: (כ) הרנינו. כפה: עוזנו. שהוא לנו למעוז וחוזק: הריעו.

ג שאו זמרה. פ"ב דערכין י"א א'. רבות נשא ספ"ו רכ"ב ד': ד תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. ת"י תקעו בירחא דתשרי שופרא. בירחא דמתכסי ימי חגי'א דילנא עכ"ל. ורש"י פ"י בכסא יום מועד קבוע לכך וכן ליום הכסא יבא ביתו עכ"ל. והוא מהגמ' סנהדרין דף צ"ו ע"ב כדלקמן ס"ד. ומ"ע ספורנו פ"י בכסא יום כסא דין. ועיין בת"א פ' תצוה בר"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בפי' ואין הכסא שלם שפירש כסא הוא מלכותו ית' וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם. וע' בר"ה ויושט המלך לאסתר בענין דומה דודי לצבי. וא"כ לפ"ז ר"ה שנק' בכסא לשון כסא י"ל אז הוא ע"ד שהכסא שלם ולכן אומרים בעשי"ת המלך הקדוש המלך המשפט וע' בלק"ת סוף שה"ש בד"ה השמים כסאי. בגמרא פ"ב דביצה בכסא ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו (שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב כדאמר סוף פ"ק דר"ה ד"כ ע"ב עשירם וארבעה שעות מתכסא סיהרא) הוי אומר זה ראש השנה (דאלו שאר יו"ט כבר נתמלאה הלבנה במקצת ונראית בכל מקום) בכסא ליום חגנו (אבחדש קאי תקעו בחידוש הלבנה שופר כשהיא מתכסה ביום חגנו). י"ל כי ג' עליות יש למל'

פ ר ק ש נ י

א לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו, ולא שיח, ולא מערה, ולא אמת הפנים, ולא נברכת הפוכסין; אלא אם בן הרחיק מפתל חברו שלשה טפחים, וסד פסיד. מרחיקין את הגפת, ואת הזבל, ואת המלח, ואת הסיד, ואת הסלעים, מפתלו של חברו שלשה טפחים, וסד פסיד. מרחיקין את הזרעים, ואת המחרשה, ואת מי רגלים, מן הפתל שלשה טפחים. ומרחיקין את הרחים שלשה מן השכב, שהן ארבעה מן הרכב; ואת התנור, שלשה מן הכלי, שהן ארבעה מן השפה.

ב לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית, אלא אם בן יש על גביו גבה ארבע אמות. היה מעמידו בעליה – צריך שיהא תחתיו מעויבה שלשה טפחים, ובפירה – מפתח; ואם הזיק – משלם מה שהזיק. רבי שמעון אומר:

פירוש ברטנורא

ב א לא יחפור. בור. עגול: שיח. ארוך וקצר: מערה. מקורה בקריו: נברכת הפוכסין. חפירה מרובעת ומו גשמים מתקבצים בה. עשויה לכבס בגדים: אלא אם בן הרחיק מכותלו. מכותל בורו קאמר. וכותל הבור אין עביו פחות משלשה טפחים. נמצא מחלל בורו לחלל בור של חברו ששה טפחים. ואסור לאדם לסמוך אחד מן הנזקים לסוף המיצר שלו כשזה אלא א"כ הרחיק השעור הראוי, ואע"פ שאין לחבורו שם כותל, שמא ימלך חברו ויבנה כעד המיצר שלו ונמצא זה מוזק: וסד פסיד. את כותלי חפירתו: הגפת. פסולת היותים לאחר שנעצרו בבית הבר: הסלעים. אבנים שהאור יוצא מהן. שכל אלו קשים לחומה ומרפין את הכותל. ולא בכותל דבור קאי השתא: זרעים. קשים לכותל, שמחלדים את הקרקע ומעלין עפר תחתו: ואת המחרשה. אע"פ שאין זרעים, כגון שחורש לאילנות, קשה לכותל: מי רגלים. ממסמסים את הלבנים שהם של טיט יבש. לכך המטיל מים סמוך לכותל עשוי מלבנים צריך להרחיק שלשה טפחים. ובכותל של אבנים מרחיק טפח. ושל אבן קשה כגון צונמא, אינו צריך להרחיק כלל: הרחים. קשים לכותל, שמנודים את הקרקע בגלגול הביטות: מן השכב. היא הרחים התחתונה: הרכב. היא העליונה הרוכבת על זו. והיא קצרה טפח מן התחתונה: שלשה מן הכלי. בסיס שבונים מטיט ואבנים שמושיבים התנור עליו, והוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, ושפה העליונה של כליא שעליה התנור יושב היא כמדת התנור. וצריך שירחק בסיס זה מן הכותל שלשה טפחים מתחתיתו, שהן ארבעה משפתו העליונה, לפי שהכל התנור מוזק לכותל:

ב גובה ארבע אמות. חלל מפי התנור עד התקרה. כדי שלא יאחו האור בתקרה: עד שיהא תחתיו מעויבה. טיח של מים שלשה טפחים, שלא תבער תקרה תחתונה של עלייה. ועל גביו גובה ארבע אמות: ובפירה. ששופתין קדירה על חללה ואין עושין בתוכה היסק גדול כמו שעושין התנור: ואם הזיק. אחר שהיו שם כל השעורים הללו: משלם מה שהזיק. ואע"פ כן מעכבין עליו בכל השעורים הללו שמא ידליק בתוהם ואין לו מה לשלם. ואין הלכה כר"ש:

משניות מבוארות – קהתי

הפתל שלשה טפחים – אסור לאדם לזרוע או לחרוש או להטיל מי רגלים סמוך לכותל חברו, לפי שהזרעים והחרישה ומי הרגלים מוזיקים לכותל, הלכך צריך להרחיקם מן הכותל שלושה טפחים. בגמרא מבואר, שדווקא בכותל לבנים צריך הרחקה של שלושה טפחים, אבל בכותל של אבנים די להרחיק טפח. ובכותל של סלע אין צורך להרחיק כלל. ומרחיקין את הרחים – מכותל חברו, שלשה מן השכב – שלושה טפחים מן האבן התחתונה של הריחים, שהן ארבעה – טפחים, מן הרכב – האבן העליונה של הריחים, הרוכבת על התחתונה, והיא צרה ממנה מכל צד טפח. טעם ההרחקה, לפי שגודל הריחים מזעזע את הכותל; ואת התנור – וכן צריך אדם להרחיק מכותל שכנו את התנור שמעמיד בחצר, שלשה – טפחים, מן הפתל – הבסיס של התנור, שהן ארבעה – טפחים, מן השפה – משפת התנור, שהיא מכונסת טפח מבסיסו, לפי שהכל התנור מוזק לכותל.

באור משנה ב

לאחר שלמדנו בסוף המשנה הקודמת, שהמעמיד תנור בחצרו, צריך להרחיק מכותל חברו כשיעור ששינו שם, באה משנתנו ללמד, באלו תנאים יכול אדם להעמיד תנור בתוך ביתו, שלא יהא חשש דליקה. כן דנה משנתנו במי שהזיק לחברו על ידי הדברים הללו שנימנו במשנה, אף על פי שהרחיקם מגבול חצרו או שדהו כשיעור שקבעו חכמים; ויש בזה מחלוקת תנאים אם הוא חייב או פטור. לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית – בתוך ביתו, אלא אם בן יש על גביו גבה ארבע אמות – מפי התנור עד התקרה, כדי שלא תאחו האש בתקרה ותזיק לשכנו שבעליית ביתו (ומב"ם ה"י ש"כ"ג, י"א), ויש מפרשים, שדין זה נאמר אפילו במי שאין עלייה על ביתו, לפי שהדליקה עלולה להזיק לשכנים שבסביבתו (עיין "תוספות יום טוב"). ה"ה מעמידו בעליה – הדר בעלייה ובא להעמיד שם תנור, צריך שיהא תחתיו – תחת התנור, מעויבה – טיח של מים, שלשה טפחים – שלא תידלק התקרה שתחת התנור. וכן צריך שיהא על גבי התנור ארבע אמות, כמו ששינונו לעיל.

באור משנה א

פרק זה בא ללמדנו, שאף העושה בתוך שלו חייב להרחיק נזקים מנכסי שכנו. משנתנו מונה דברים, שחייב אדם להרחיקם מכותל חברו שלושה טפחים, הואיל ועלולים הם להזיק את הכותל.

לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו – אסור לאדם לחפור בור בשדהו סמוך לבורו של שכנו, ולא שיח – חפירה ארוכה וצרה, ולא מערה – חפירה מרובעת שהיא מקורה, ולא אמת הפנים – תעלת מים, ולא נברכת הפוכסין – בריכה לכבס בה בגדים, אלא אם בן הרחיק מפתל חברו – כלומר מכותל בורו של חברו, שלשה טפחים – בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "מכותל" בורו של חברו ולא "מבורו של חברו". כדי להשמיענו, שכותל של בור רחבו לפחות שלושה טפחים. נמצא, שהמרחק מחלל בורו לחלל חברו של חברו צריך להיות לפחות ששה טפחים, שהרי אף כותל בורו של חברו הוא לפחות שלושה טפחים. טעם ההרחקה, לפי שחפירה הסמוכה לבור מרפה ומערערת את כותל הבור. ואפילו אין בור לחברו, מכל מקום אם שדה חברו עשויה לבורות, כגון שהיא שדה בית השלחין שצריכים להשקותה תמיד, חייב הוא להרחיק את בורו מגבול שדהו שלושה טפחים, שמא יימלך חברו ויבוא אף הוא לחפור בור בצד גבולו (גמרא: ומב"ם ה"י ש"כ"ג, י"א); וסד פסיד – את כותל חפירתו שלצד חברו, כדי שלא יכליעו הזמים ויזיקו כותל בורו של חברו. מרחיקין את הגפת – פסולת של זיתים לאחר שנשחט מהם שמנם, ואת הזבל, ואת המלח, ואת הסיד, ואת הסלעים – כל הדברים הללו, אם צוברים אדם בחצרו, חייב הוא להרחיקם מפתלו של חברו – היינו מכותל לבנים הבנוי על גבי קרקע (וש"י). שלשה טפחים – שכל אלו מוציאים הבל ומרפים את הכותל, וסד פסיד – בגמרא מבואר: או טו בטיד את החפירה שבה הגפת או הזבל וכו', או שהוא סד את כותל חברו. שונה, איפוא, דין הסיפא מהדין ששינונו ברישא, שברישא – "מרחיק וסד", ואילו בסיפא – מרחיק או טו. מרחיקין את הזרעים, ואת המחרשה, ואת מי רגלים, מן

לא אמרו כל השעורין האלו, אלא שאם הויק – פטור מלשלם.
 ג לא יפתח אדם חנות של נחתומין ושל צבעין תחת אוצרו של חברו, ולא רפת בקר. באמת, ביין התירו, אבל לא רפת בקר. חנות שבחצר – יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין. עושה פלים, יוצא ומוכר בתוך השוק; אבל אינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן, לא מקול הפטיש, ולא מקול הרחוב, ולא מקול התינוקות.
 ד מי שהיה פתלו סמוך לכתל חברו – לא יסמך לו כתל אחר, אלא אם פן הרחיק ממנו ארבע אמות. והחלונות – מלמעלה ומלמטה ומפגגדן, ארבע אמות.

פירוש ברטנורא

ג ביין התירו. שהעשן היוצא מן החנות של נחתומין ושל צבעין אינו קשה לייק, שהחום משביח לייק שבארץ ישראל. ובמקום שידוע שהחום מויק לייק, אף תחת אוצר של יין לא יפתח חנות של צבעים ושל נחתומין: חנות שבחצר. אחד מבני חצר שבא לפתוח חנות בחצר, בני החצר מעכבין עליו: ולא מקול התינוקות. של בית רבן. ואע"ג דקול הבא מחמת אחרים הוא, לא מצי מחי, משום גידול תורה ויאדיר. ואם אינו מלמד התנוקות תורה, אלא אומנות או חשבון או תשבורת, מצי מחי ולומר לו איני יכול לישן מפני התנוקות שנכנסים ויוצאים:
 ד מי שהיה כותלו סמוך לכותל חברו. כמין גא"ם. ובא לעשות כותל שני כנגד כותל חברו עד שיעשה השלשה כתלים כמין ב"ת, הרי חבירו מעכב עליו עד שירחיק מכנגדו ארבע אמות, כדי שיהיה המקום בין שני הכותלים רחב ויכול לרוש בו רבים, שדריסת הרגל בקרקע הסמוך לכותל מחוקת יסודות הכותלים ומעמידה אותם. ודוקא בכותל גינה או בכותל חצר שבעיר חדשה דלא דשו בה רבים ולא נתחוק חקרקע כל צרכו ע"י דריסת הרגל. אבל בכותל חצר שבעיר ישנה סומך ואין צריך להרחיק. וכן אם לא היה בכותל חבירו ארבע אמות או יותר אינו צריך להרחיק, שכותל שהוא פחות מארבע אמות

משניות מבוארות – קהתי

התינוקות, הואיל והוא עוסק במצוות תלמוד תורה. ברם, אם אינו מלמד תורה אלא לימודים אחרים, כגון אומנות או חשבון, יכולים בני החצר למחות ולומר לו שאינם יכולים לישון מפני קול התנוקות הנכנסים ויוצאים.

באור משנה ד

משנתנו דנה במי שבא לבנות כותל סמוך לכותל הגינה או החצר של חברו, וחבירו מעוניין שתהא על יד כותל דריסת רגל לרבים, שכן דריסת הרבים מועילה לחיזוק יסודות הכותל. כן דנה המשנה במי שבא להקים כותל מול חלונות חברו.
 מי שהיה פתלו סמוך לכותל חברו – כגון שהיה כותלו של ראוּבֵן סמוך לכותל של שמעון בצורת "ד". לא יסמך לו – ראוּבֵן, כתל אחר – באופן שיהיו שלושת הכתלים כעין "ב". אלא אם פן הרחיק ממנו – מכנגד כותלו של שמעון, ארבע אמות – כדי שיהא המקום שבין שני הכתלים רחב לדריסת רגל הרבים, המועילה לחיזוק יסוד הכותל (רמב"ם; ברטנורא; תפארת ישראל). ברם, בגמרא מפרשים משנתנו: מי שזוהיה כותלו סמוך לכותל חברו – ברחוק ארבע אמות, ונפל, לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. כלומר שמשנתנו באה להשמיע, שאף על פי שהיה כבר לראובן זמן רב כותל סמוך לכותל של שמעון, היינו מקביל לו במרחק של ארבע אמות, ואפשר לומר שכבר נדושה האדמה שם במידה מספיקה, מכל מקום אם נפל הכותל, ובא ראוּבֵן להעמיד שם כותל אחר, לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. ומכל שכן אם בא ראוּבֵן בתחילה לסמוך כותל לכותלו של שמעון, שצריך להרחיק ממנו ארבע אמות (סוד חושן משפט סימן קנ"ה; ועיין "תוספות יום טוב" סמפקס בפירושו זה). ויש מפרשים, שכונת המשנה היא, שאם היה לראובן כותל סמוך לכותלו של שמעון, היינו שסמך אותו בהסכמתו של שמעון, ובא ראוּבֵן לסמוך כותל שני לכותלו הראשון, חייב הוא להרחיקו ארבע אמות מכותלו הראשון, כדי שיהא מקום לדריסת הרבים בין שני הכתלים הללו, לפי שיש בדריסה זו תועלת לכותלו של שמעון, שמתוך כך הסכים גם בתחילה שיסמוך לו ראוּבֵן את כותלו הראשון (ינימוקי יוסף). מכל מקום (לפי כל הפירושים) לא נשנתה הלכה זו אלא בכותל הזקוק לגיבוש הקרקע שבסביבתו כדי לחזק יסודו, כגון בכותל גינה, שמתוך שאין דשים מבפנים צריכה דישה מבחוץ (רש"י), או בכותל חצר שבעיר חדשה. אבל בכותל חצר שבעיר ישנה, שכבר נדושה האדמה שם ונתחזקו יסודות הכותל, רשאי אדם לסמוך תלו לכותל חברו בלא הרחקה (גמרא). והתלונות –

ובפירה – שהיא קטנה מן התנור, ואין עושים בתוכה היסק גדול כמו בתנור, טפח – די שיהא תחתיה מעזיבה טפח. ויש מפרשים, שאף למעלה די בחלל של טפח (ינימוקי יוסף). ואם הויק – אף על פי שהרחיק כשיעור, משלם מה שהיה – ומכל מקום מעכבים עליו השכנים להרחיק בכל השיעורים ששינו לעיל, שמא יזיק ולא יהא לו מה לשלם (רש"י). רבי שמעון אומר: לא אמרו – חכמים, כל השעורין האלו – ששינו לעיל. אלא שאם הויק – לאחר שהרחיק כדינו, פטור מלשלם – את הנזק. ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה ג

לא יפתח אדם חנות של נחתומין – מאפיה, ושל צבעין – מצבעה, תחת אוצרו של חברו – מחסן של תבואה או פירות, לפי שהחום של המאפיה או של המצבעה מויק לתבואה או לפירות, ולא רפת בקר – וכן לא יעשה אדם רפת בקר תחת אוצרו של חברו, שריח הובל מויק לתבואה או לפירות שבאוצר. באמת, ביין התירו – תחת אוצר של יין התירו חכמים לפתוח מאפיה או מצבעה, שהחום יפה לייק (עיין בבא מציעא ד, יא – שם הבאנו שכל "באמת" הלכה היא), אבל לא רפת בקר – לא התירו לפתוח רפת בקר תחת אוצר של יין, שריח הובל מויק לייק. חנות שבחצר – אחד מבני החצר שבא לפתוח חנות בחצר, וכול – כל אחד מבני החצר, למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין – מחמת הרעש של הקונים, ומתוך כך הוא מעכב עליו מלפתוח את החנות. ויש מפרשים, שאף מי שיש לו כבר חנות בחצר, שנפתחה ברשות, מכל מקום יכולים בני החצר למחות בידו ולומר, שאמנם בתחילה סבורים היו שיוכלו לסבול את רעש הקונים, אבל עכשיו אינם יכולים לישון מקול הנכנסים והיוצאים, ולכן עליו לסגור חנותו (הרשב"א), ברם, עושה פלים – רשאי לעשות כלים בחנותו שבחצר, והוא יוצא ומוכר בתוך השוק – את תוצרתו; אבל אינו יכול – מישהו מבני החצר, למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן, לא מקול הפטיש – שמקיש בו בשעת עבודתו, ולא מקול הרחוב – שאדם רגיל לעשות מלאכתו בתוך ביתו, ואין יכולים לעכב עליו (סוד; המאירי); ויש מבארים הטעם, לפי שהחזיק לעשות כן (רמב"ם ה"ל שכניו ו, יב), ולא מקול התינוקות – של בית רבן, שאם הוא מלמד ילדי ישראל תורה בתוך ביתו, אין בני החצר יכולים למחות בידו ולומר לו שאינם יכולים לישון מקול

ה מרחיקין את הסלם מן השוכב ארבע אמות, כדי שלא תקפץ הנמיה. ואת הפתל מן המזחילה ארבע אמות, כדי שיהא זוקף את הסלם. מרחיקין את השוכב מן העיר חמשים אמה; ולא יעשה אדם שוכב בתוך שלו, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח; רבי יהודה אומר: בית ארבעת כורין, מלא שגור היונה. ואם לקחו, אפלו בית רבע – הרי הוא בחזקתו.

ו נפול הנמצא בתוך חמשים אמה – הרי הוא של בעל השוכב; חוץ מחמשים אמה – הרי הוא של מוצאו. נמצא בין שני שוכבות, קרוב לזה – שלו; קרוב לזה – שלו; מחצה על מחצה – שניהם יחלקו.

פירוש ברטנורא

אינו צריך חזוק; ובחלונות מלמעלה ומלמטה ומכנגדן ארבע אמות. היתה לו חלון למעלה בכותלו ובנה חבירו כותל כנגד החלון מלמטה, אם נשאר מראש הכותל שבנה עד החלון פחות מארבע אמות בנוכה, הרי זה כופהו למעט הכותל כדי שלא יעמוד על ראש הכותל ושקוף בעד החלון: מלמטה. היתה החלון למטה בכותל, כופה את חבירו להנביח הכותל שבנה כנגדו בנוכה ארבע אמות מן החלון כדי שלא יביט בו: ומכנגדו. דצריך להרחיק הכותל מן החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל אורו:

ה מרחיקין את הסולם. מי שיש לו שוכב של יונים בחצרו סמוך לכותל שבין שתי חצרות, ובא חבירו להעמיד סולם אצל הכותל, צריך להרחיק הסולם מן השוכב ארבע אמות: כדי שלא תקפץ הנמיה. היא חיה קטנה. מן הסולם לשוכב ותהרוג את היונים: מזחילה. הוא צנור גדול המונח על אורך הכותל ומימי הגג זבים לתוכו. ואם כותלו מחלק על פני חצר חבירו ומזחילה עליו, צריך להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה: ארבע אמות כדי שיהא זוקף שם סולם. עלות ולתקן מזחילתו לנקותה מעפר ומצורות הנפלים בה ומעכבים את קלות המים: מרחיקים את השוכב מן העיר. שהיונים מפסידים ורעוני הגנות: אאיכ יש לו חמשים אמה. שלא יפסידו היונים בשדה חבירו: בית ארבעת כורין. בית כור לכל רוח, והכור שלשים סאין. ואין הלכה כרבי יהודה: מלא שגור היונים. מרוצת פריחתן בפעם אחת: ואם לקחו. כמות שהיא עם הקרקע, אפילו אין לו כל סביבו אלא בית רובע הקב: הרי הוא בחזקתו. שהרי הוחזק בו הראשון קד:

ו נפול. גזול: הנמצא בתוך חמשים אמה. של שוכב: בין שני שוכבות. בתוך חמשים לשניהם:

משניות מבוארות – קהתי

שדהו אלא אם כן יש לו שטח כדי זריעת ארבעה כורים תבואה, בית כור לכל רוח. הכור הוא שלושים סאה, ובית כור הוא שטח של מאתיים שבעים וארבע אמה על מאתיים שבעים וארבע אמה בקירוב (75000 אמה מרובעות). ושעור זה צריך שיהא מסביב לשוכב לכל רוח, מלא שגור היונה – כשיעור מעופה של היונה בפעם אחת. ואין הלכה כרבי יהודה. ואם לקחו – אבל אם קנה מחברו את השוכב כמות שהוא עם הקרקע, אפילו בית רבע – אפילו אין מסביב לשוכב אלא שטח לזרוע בו רובע הקב בלבד, שהוא עשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש בקירוב (1/6 104 אמה מרובעות), הרי הוא – השוכב, בחזקתו – כלומר שרשאי הלוקח לקיים את השוכב כמות שהוא כדרך שהחזיק בו המוכר, שאנו אומרים, שבוודאי התפשר עם שכניו (רש"י), או שמחלו לו על הפסדי יוניו (גמרא).

באור משנה ו

משנה זו אינה מענין פרקנו, שכן עוסקת היא בדין מציאה, והרי מקומה במסכת בבא מציעא (פרק "אלו מציאות"), אלא שסודרה כאן אגב ההלכה שנינו במשנה הקודמת: "ולא יעשה שוכב בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח". נפול – גזול, שעדיין אינו פורח אלא מדדה, הנמצא בתוך חמשים אמה – של שוכב, הרי הוא של בעל השוכב – שודאי מאותו שוכב נפל; חוץ מחמשים אמה – ואם נמצא חוץ מחמשים אמה של שוכב, כלומר שאין שוכב קרוב לגזול בתוך חמשים אמה, הרי הוא של מוצאו – שכן שיערו חכמים: "כל המדרה אינו מדדה יותר מחמשים אמה" (גמרא), וכיון שנמצא חוץ מחמשים אמה, הרי ודאי לא מהשוכב נפל אלא מעוברי דרכים, והואיל ואין בו סימן, מן הסתם נתיימשו בעליו, הלכך הרי הוא של מוצאו. נמצא – הגזול, בין שני שוכבות – בתוך חמשים אמה לכל אחד מהם. קרוב לזה, שלו; קרוב לזה, שלו – כלומר שהגזול הוא של בעל השוכב הקרוב לו ביותר; מחצה על מחצה – אם נמצא הגזול במרחק שווה לשני שוכבים, שניהם יחלקו – שני בעלי השוכבים יחלקו את הגזול ביניהם. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שמספר היונים בשני השוכבים שווה, אבל אם באחד מהם היו יונים יותר מאשר באחר, אין הולכים אחר הקרוב אלא אחר הרוב, כלומר שהגזול הנמצא שייך לבעל השוכב שמספר יוניו גדול יותר, שכן הלכה היא: "רוב וקרוב, הולכים אחר הרוב".

אם בא ראובן לבנות כותל כנגד החלונות של שמעון, מלמעלה ומלמטה ומכנגדן, ארבע אמות – אם ראובן מגביה כותלו למעלה מהחלונות של שמעון צריך שיגביהנו ארבע אמות למעלה מן החלונות, כדי שלא יוכל לכופף ראשו ולהציץ בחלונות, ואם הוא בנוה כותל הנמוך מחלונותיו של שמעון, צריך שינמיכנו ארבע אמות, כדי שלא יעמוד על הכותל וישקוף בחלונות; וכן צריך להרחיק את כותלו מכנגד החלונות ארבע אמות, כדי שלא יאפיל על ביתו של שמעון (רש"י; עיין ברטנורא שפורש על פי הרמב"ם בדרך אחרת: ועיין יתוספות יום טוב").

באור משנה ה

משנתנו מסיפה ללמד, שאסור לאדם לעשות, אפילו בתוך רשותו, דברים העלולים לגרום נזקים לאחרים. ברם, כלל הוא בהלכה, שאם האדם העושה בתוך שלו אינו גורם נזק בשעת עשייתו אלא לאחר זמן, מותר לו לעשות כרצונו, ועל הניזק להיזהר שלא ייגרם לו הנזק. אבל אם הוא גורם נזק לחברו בשעת עשייתו, אסור לו לעשות, אלא אם כן מרחיק את הנזק מנכסי חברו, שהרי הוא כעומד ברשותו ויורה חיצים לרשות חברו (רמב"ם).

מרחיקין את הסלם מן השוכב ארבע אמות – אם יש לראובן שוכב של יונים בחצרו, סמוך לכותל שבין חצרו ובין החצר של שמעון, ובא שמעון להעמיד בחצרו סולם, צריך הוא להרחיק מן השוכב ארבע אמות, כדי שלא תקפץ הנמיה – מן הסולם לשוכב, ותטרפו את היונים (נמיה – חיה קטנה הסורפת יונים); ואת הפתל מן המזחילה ארבע אמות – הבא לבנות כותל כנגד כותלו של חברו, שמונח עליו מזחילה, והיא צינור המשוך למטה מן הגג לאורך הכותל ומי הגשמים וחלים בו, צריך להרחיק מן המזחילה ארבע אמות, כדי שיהא זוקף את הסלם – שיהא מקום לבעל המזחילה להעמיד שם סולם כדי לעלות ולתקן את מזחילתו או לנקותה מעפר וצורות הנפלים לתוכה ומעכבים את קילוח המים. מרחיקין את השוכב מן העיר חמשים אמה – שלא יאכלו היונים את הזרעונים שבגינות או הזרעונים השטוחים על הגנות ההתייבש; ולא יעשה אדם שוכב בתוך שלו – בתוך שדהו, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח – כדי שלא יפסידו היונים את השדות של אחרים. ואף על פי שהיונים עפות יותר מחמשים אמה, מכל מקום סובר התנא, שעד חמשים אמה ממלאות הן כריסן ואינן מפסידות יותר. רבי יהודה אומר: בית ארבעת כורין – לא יעשה אדם שוכב בתוך

ז מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה, ובחרוב ובשקמה – חמשים אמה. אבא שאול אומר: כל אילן סרק – חמשים אמה. אם העיר קדמה – קוצץ ואינו נותן דמים; ואם האילן קדם – קוצץ ונותן דמים; ספק זה קדם, ספק זה קדם – קוצץ ואינו נותן דמים.

ח מרחיקין גרן קבועה מן העיר חמשים אמה. לא יעשה אדם גרן קבועה פתוך שלו, אלא אם פן יש לו חמשים אמה לכל רוח; ומרחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו, פדי שלא יזיק.

ט מרחיקין את הנבלות ואת הקברות, ואת הפרסקי מן העיר חמשים אמה. אין עושין פרסקי אלא למזרח העיר; רבי עקיבא אומר: לכל רוח הוא עושה, חוץ ממערבה, ומרחיק חמשים אמה.

פירוש ברטנורא

ז מרחיקין את האילן מן העיר. לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחב פנוי לפניו: החרוב ושקמה. ענפיהן מרובים: אילן סרק. גנאי הוא לעיר: ונותן דמים. מי שהעיר שלו: ספק רבו קוצץ ואינו נותן דמים. דכיון דדינא הוי דבין זה קדם ובין זה קדם קוצץ, לאחר שקצץ אמרנן ליה לבעל האילן אייתי ראה שהאילן קדם ושקול:

ח גרן קבועה. גרן שיש בו כרי גדול שזורים אותו ברחת, קרוי גרן קבועה. ושאינו הכרי גדול ואין בו לרות המוץ ברחת אלא הרוח מנשבת בכרי והמוץ נידף מאליו, קרוי גרן שאינו קבועה: חמשים אמה. מפני המוץ שמויק את בני העיר. כשהוא זורה: ומנירו. של חברו. נר, היא חרישה שחורשים בימות הקיץ כדי שימותו שרשי הקוצים והעשבים: כדי שלא יזיק, מה טעם קאמר, מה טעם מרחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו חמשים אמה, כדי שלא יזיק המוץ לנטיעותיו ולנירו, שהוא נעשה זבל ומקלקל הניר ומיבש הנטיעות:

ט את הנבלות ואת הקברות. משום רוח רע: הבורסקי. מקום עיבוד העורות: אלא למזרח העיר. שאין רוח מזרחית קשה אלא אם כן באה לפרוענות. אבל כשהיא באה כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת, לפיכך אינה מביאה הרוח לעיר: חוץ ממערבה. לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה, חוץ מרוח מערבית שאינו עושה כל עיקר, מפני שמתפללים לאותה הרוח, ששכינה כמערב. ואין הלכה כר' עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

המוץ. ושני סוגי גרנות הם: גרן קבועה וגרן שאינה קבועה. גרן קבועה היינו גרן שיש בה ערימה גדולה של גרגרי תבואה (כרי גדול). וזורים בה בקביעות את התבואה ברחת (כלי עץ מיוחד מזוריית התבואה, כדי לנקותה מן התבן והמוץ). גרן שאינה קבועה היא גרן שאין בה כרי גדול ואין זורים בה ברחת אלא הרוח מנשבת בכרי, והמוץ נידף מאליו. ואמנם גרן שאינה קבועה אין צריכים להרחיק, הואיל והיוקה מועט, אבל גרן קבועה יש להרחיק, כמבואר במשנה.

מרחיקין גרן קבועה מן העיר – מקצה העיר, חמשים אמה – מפני המוץ המזיק לבני העיר. וכן לא יעשה אדם גרן קבועה פתוך שלו – בתוך שדהו, אלא אם פן יש לו חמשים אמה לכל רוח – שכל השטח סביב הגורן במרחק (היינו ברדיוס) של חמשים אמה הוא שלו, ומרחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו, פדי שלא יזיק – בגמרא מבואר, שפסיקה זו באה לתת טעם על מה ששינוי לפני כן: לא יעשה אדם גרן קבועה בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח. ומה הטעם? כדי שלא יזיק לנטיעותיו של חברו ולנירו, שכן המוץ מייבש את הנטיעות ומקלקל את הניר.

באור משנה ט

משנתנו מוסיפה ללמד בענין הרחקת דברים מזיקים מן העיר, והיא מונה דברים שיש להרחיקם מפני ריחם הרע. מרחיקין את הנבלות – מקום צבירת הנבלות, ואת הקברות – בית הקברות, ואת הפרסקי – בית עיבוד עורות, מן העיר חמשים אמה – מפני שכל אלה ריחם רע. אין עושין פרסקי אלא למזרח העיר – שרוח מזרחית היא בדרך כלל חמה ומנשבת בנחת, ואינה מביאה את הריח לעיר (רש"י; ברטנורא), או משום חמימותה ממעטת היא את היוק הריח (רמב"ם הל' שנינים י, ד); ובפירושו למשנתנו כותב הרמב"ם טעם אחר, לפי שרוח מזרחית אינה שכיחה בארץ ישראל. יש מבארים הטעם, משום שהרוח המערבית היא קשה מרחיקה את הריח מן העיר (תוספות). רבי עקיבא אומר: לכל רוח הוא עושה – רשאי אדם לעשות בורסקי לכל צד מן העיר, חוץ ממערבה – מלצד מערב. בגמרא מבואר, לפי שהשכינה כמערב, ולאותרו צד מתפללים; ומרחיק חמשים אמה – כלומר שהעושה בורסקי לשאר הרוחות, צריך מכל מקום להרחיקו חמשים אמה, חוץ מרוח מערבית שאינו עושה שם כל עיקר. ברם, הלכה כנאמא. שאין עושין בורסקי אלא למזרח העיר.

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה ה': "מרחיקין את השוכך מן העיר חמשים אמה", מוסיפות המשניות ט-ט לעסוק בהרחקת דברים שונים מן העיר, כדי שלא להכל במראה העיר או כדי שלא לגרום נזק לבני העיר. משנתנו באה ללמד, שהבא לנטוע אילנות בקצה העיר, חייב להרחיקם מרחק מסוים מן העיר, משום נוי העיר. ואם נמצא אילן קרוב לעיר בפחות מהשיעורים שקבעו חכמים, בני העיר קוצצים אותו.

מרחיקין את האילן מן העיר – מקצה העיר, עשרים וחמש אמה – לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחב פנוי סביבה (גמרא ורש"י). ובחרוב ובשקמה – שענפיהם מרובים, חמשים אמה – יש להרחיקם מן העיר חמשים אמה. אבא שאול אומר: כל אילן סרק, חמשים אמה – כל אילן שאינו עושה פירות מרחיקים אותו מן העיר חמשים אמה. אם העיר קדמה – לנטיעת האילן, שנטעו אדם קרוב לעיר שלא כדין, קוצץ ואינו נותן דמים – בני העיר קוצצים את האילן ואין חייבים לשלם לבעל האילן דמי אילנו, הואיל ונטעו שלא ברשות; ואם האילן קדם – לבנין העיר, שנטעו בעל האילן קודם שנבנתה העיר, קוצץ ונותן דמים – קוצצים את האילן ונותנים לבעלים דמי האילן. בגמרא מדייקים, שתחילה קוצצים את האילן ואחר כך באים הבעלים לגבות דמי האילן, שאילו בעל האילן יכול היה לעכב את קציצת האילן עד שיקבל דמיו, לא היה קוצץ אותו לעולם, שכן "קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא" (קדירת שותפים לא חמה ולא קרה), כלומר הואיל ובעל האילן צריך לקבל דמיו מקופת העיר, שהיא "קידרא דבי שותפי", אם יעכב את קציצת האילן עד שיתנו לו את דמיו, יעמוד האילן לאורך ימים, משום שעסקני העיר סומכים זה על זה, ובעל האילן אינו דוחק. הלכך קוצצים תחילה, ואחר כך יגבה דמי האילן על ידי בית דין. ספק זה קדם, ספק זה קדם – אם אין יודעים מה קדם, אם העיר קדמה לאילן או האילן קדם לעיר, קוצץ – קוצצים את האילן מכל מקום, שהרי בין שקדמה העיר ובין שקדם האילן דינו של האילן לקוצצו, כמו ששינוי לעיל, ואינו נותן דמים – ואין בני העיר משלמים דמי האילן, עד שבעל האילן מביא עדים שהאילן קדם לבנין העיר, שהרי המוציא מחברו עליו הראיה.

באור משנה ח

משנתנו באה ללמד, שיש להרחיק גרן מן העיר, וכן מן השדות, שלא יזיק להם

י מרחיקין את המשורה מן הירק, ואת הכרישין מן הבצלים, ואת החרדל מן הדבורים. רבי יוסי מתיר בתרדל. יא מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה, ובחרוב ובשקמה – חמשים אמה, בין מלמעלה, בין מן הצד. אם הבור קדם – קוצץ ונותן דמים; ואם האילן קדם – ספק זה קדם, וספק זה קדם – לא יקץ; רבי יוסי אומר: אף על פי שהבור קדם לאילן – לא יקץ, שנה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. יב לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חברו, אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות; אחד גפנים ואחד פל אילן.

פירוש ברטנורא

י המשורה. מקום ששורים בו פשתן. ומפסיד את הירקות הסמוכות לו: ואת הכרישין. כרתי בלשון תלמוד. והם מויקין לבצלים הסמוכים להם: ואת החרדל מן הדבורים. שהוא מפסיד הרבש ועושה אותו חריף וחד: רבי יוסי מתיר בחרדל. שיכול לומר לו עד שאתה אומר לי הרחק חרדלך מן דבורי, הרחק דבוריך מחרדלי, מפני שבאות ואוכלות פרחי חרדל. והלכה כרבי יוסי: יא ובחרוב ובשקמה. שרשיהן מרובין: בין מלמעלה. שהאחד מהן מלמעלה מהן מלמעלה בגובה שפוע הר והשני בשפולו: בין מן הצד. בקרקע שוה: ונותן דמים. דכיון דברשות נטע, שאינו מויק עד זמן גדול, לא חייבוהו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל היוקא דיחיד: רבי יוסי אומר וכו'. והלכה כרבי יוסי: יב סמוך לשדה חבירו. בין שדה לבן בין שדה אילן: אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. כדי עבודת הכרם. שכשחורש את אילנותיו לא יא צריך להכניס מחרשתו לתוך של חבירו. והני מילי בארץ ישראל וכיוצא בה שמחרשתן ארוכה. אבל בבבל ובשאר ארצות שמחרשתן קצרה, ברחקת שתי אמות

משניות מבוארות – קהתי

אמנם הן אוכלות הלגלוגים, הרי חוזרים וצומחים לגלוגים אחרים, הלכך צריך להרחיק את החרדל, שהוא המויק לרבורים. מכל מקום הלכה כרבי יוסי. אלא שלדעת הרמב"ם צריך על כל פנים להרחיק את המשורה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים שלושה טפחים, שלא יהיה הזיק בידים (הל' שטנ"ט י"ג).

ב א ו ר מ ש נ ה י א

מרחיקין את האילן מן הבור – הנוטע אילן בתוך חצרו, צריך להרחיק מן הבור של חברו, עשרים וחמש אמה – כדי שרשי האילן לא יחדרו לבור ויערערו את כתליו; ובחרוב ובשקמה – שרשיהם מרובים, חמשים אמה – צריך להרחיק מבורו של חברו, בין מלמעלה – בין שהאילן הוא למעלה והבור למטה, או להיפך, וכגון שהם בשיפוע של ההר, שזה במקום גבוה וזה במקום נמוך, בין מן הצד – שהאילן והבור שניהם במקום מישור. בגמרא מבואר, שאם האילן למטה והבור למעלה מערערים שרשי האילן את קרקעית הבור. אם הבור קדם – לנטיעת האילן, שנטעו שלא כדין סמוך לבור, קוצץ – את האילן, ונותן דמים – ובעל הבור משלם דמי האילן לבעליו, ואף על פי שנטעו שלא כדין, מכל מקום הואיל ולא הזיק לאלתר בשעה שנטעו אלא לאחר שהאילן גדל והתפשטו שרשיו, לפיכך לא חייבוהו חכמים לקצוץ אלא על מנת שבעל הבור ישלם לו דמיו. ואם האילן קדם – לבור, לא יקץ – אין מחייבים אותו לקוץ את האילן. ספק זה קדם, וספק זה קדם – אם ספק הוא מה קדם למה, אם האילן קדם לבור או הבור קדם לאילן, לא יקץ – אין מחייבים את בעל האילן לקוץ את האילן. ואף על פי שבענין הרחקת האילן מן העיר שנינו לעיל (משנה ז), שבכל האופנים קוצצים את האילן, היינו משום הזיקם של רבים, אבל כאן משום הזיקו של יחיד, לא חייבוהו חכמים לקוץ את האילן, אלא אם כן הבור קדם לו, כמו ששנינו לעיל. רבי יוסי אומר: אף על פי שהבור קדם לאילן, לא יקץ – את האילן, שנה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו – רבי יוסי סובר, שהואיל והאילן אינו מויק לבור בשעה שנוטעים אותו, אלא הנוק בא מאליו לאחר זמן, כמו שכבר בארנו לעיל, לפיכך אין בעל הבור יכול לעכב על בעל האילן, וכשם שזה חופר בתוך שלו כך זה נוטע בתוך שלו; ולכן אף על פי שהבור קדם לאילן, אין בעל האילן חייב לקוץ את אילנו. והלכה כרבי יוסי.

ב א ו ר מ ש נ ה י א

לא יטע אדם אילן – בשדהו, סמוך לשדה חברו – בין לשדה האילן ובין לשדה תבואה (רש"י; ברטנורא). אלא אם כן הרחיק

ב א ו ר מ ש נ ה י

משנתנו ממשיכה בענין הרחקת דברים מויקים מנכסי אחרים.

מרחיקין את המשורה – חפירת מים ששורים בה פשתן, מן הירק – מגינת הירק, כלומר שהעושה משורה של פשתן בחצרו, חייב להרחיקה מגינת הירק של שכנו, מפני שמי המשורה מויקים לירקות, ואת הכרישין – הזורע כרישין בגינתו (כרישין היינו כרתי ובלשון המקרא: חציר), חייב להרחיק מן הבצלים – שבגינת שכנו, לפי שהכרישין מפגיגים טעם הבצלים, ואת החרדל – הזורע חרדל בגינתו, חייב להרחיק מן הדבורים של שכנו, מפני שהדבורים אוכלות מפרחי החרדל ומפסידות את הדבש. ושיעור ההרחקה לא נתפרש כאן, אלא הכוונה היא עד כדי שלא יזיק (והמאיר). ויש מפרשים: חמשים אמה כמו במשנה הקודמת (תוספות יוס"ט). רבי יוסי מתיר בתרדל – לזרוע סמוך לכורות הדבורים של חברו. בברייתא בגמרא מבואר טעמו, לפי שיכול לומר לו (בעל החרדל לבעל הדבורים): עד שאתה אומר לי הרחק חרדלך מן דבורי (מן הדבורים שלי) – הרחק דבוריך מן חרדלי, שבאות ואוכלות לגלוגי (פרחי) חרדלי". ברם, בגמרא (בבא בתרא יח. ב) מפרשים, שלדעת רבי יוסי "על הניוק להרחיק את עצמו מן המויק". כלומר שאם אדם עושה בתוך רשותו דבר שאינו מויק לחברו בשעת עשייתו, אלא שעלול הוא להזיק לו לאחר זמן, אינו צריך להרחיק מרשות חברו, שבכגון זה כל אחד רשאי לעשות בתוך רשותו כרצונו, כמו שאומר רבי יוסי (במשנה הבאה): "זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו", ואם חברו רוצה למנוע את הנוק עליו להרחיק את עצמו; ומכאן, שרבי יוסי חולק על תנא קמא לא רק בחרדל אלא אף במשורה ובכרישין, היינו שלדעת רבי יוסי אין אדם צריך להרחיק את המשורה מן הירק של חברו, ולא את הכרישין מן הבצלים ולא את החרדל מן הדבורים, שבכל אלו אינו מויק בשעת עשייתו, שבשעה שעושה את המשורה אינו מויק לירק עד שישוה מי המשורה זמן מרובה, ובשעה שזורע את הכרישין עדיין אינם מויקים לבצלים עד שיגדלו. וכן כשזורע את החרדל אין הדבורים מוצאות אותו עד שיצמח ויגדל (הרא"ש). ומה ששנינו במשנתנו רבי יוסי מתיר בחרדל. ומשמע בחרדל דווקא, לדבריהם של חכמים אמר כך, שכן חכמים סוברים: "על המויק להרחיק את עצמו" ואמר רבי יוסי לחכמים: אמנם במשורה ובכרישין מסתבר לדעתכם שצריך להרחיק, שהואיל ויש כאן מויק וניזק, על המויק להרחיק את עצמו, אבל בחרדל אף לדעתם יש להתייר בעל החרדל שלא להרחיקו מכוורת הדבורים של חברו, שהרי כל אחד מהם מויק לחברו, וכשם שהחרדל מויק לדבורים כך הדבורים מויקות לחרדל. ברם, חכמים סוברים, שהדבורים אינן מויקות לחרדל, לפי שגרעין החרדל טמון בשרביטו ואין הדבורים מוצאות אותו, ואם

הַיָּה גֵּרָר בְּנֵתִים – זֶה סוֹמֵךְ לְגֵרָר מִפְּאֵן, וְזֶה סוֹמֵךְ לְגֵרָר מִפְּאֵן. הָיוּ שְׂרָשִׁים יוֹצְאִים לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ – מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲכֹב אֶת הַמַּחְרָשָׁה. הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה – קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְהַעֲצִים שָׁלוּ. יֵג אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֵה לְשִׂדֵּה חֲבֵרוֹ – קוֹצֵץ מְלֵא הַמְרַדֵּעַ עַל גְּבִי הַמַּחְרָשָׁה; וּבְחֵרוֹב וּבְשִׁקְמָה – כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת. בֵּית הַשְּׁלָחִין – כָּל הָאֵילָן כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: כָּל אֵילָן סָרֵק כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת. יֵד אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֵה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים – קוֹצֵץ, כְּדֵי שְׂיֵהָא גְּמַל עוֹבֵר וְרוֹכְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גְּמַל טְעוּן פְּשֵׁתָן אוֹ חֲבִילֵי זְמוּרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל הָאֵילָן כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת, מִפְּנֵי הַמְּמַאֵה.

פירוש ברטנורא

סני. ודוקא בנפנים לגפנים ואילנות לאילנות הוא דסני בשתי אמות, אבל הבא ליטע שדה אילן סמוך לגפנים, אפילו בבבל וכיוצא בה צריך להרחיק ארבע אמות: מעמיק שלשה טפחים. בעל השדה שיצאו שרשי אילנות חבירו לתוך שדהו, קוצצין בעומק שלשה טפחים ואינו חושש: והעצים שלו. של בעל השדה. והוא שיהיה המקום שחופר רחוק מאילן חבירו שש עשרה אמה או יותר. אבל פחות מכן, העצים לבעל האילן. דעד שש עשרה אמה מינן ינקי, מפי לא ינקי:

יג קוצץ. הענפים עד גובה מלא מרדע, שלא יעכבוהו מלהוליך מהרשתו שם: מרדע. מלמד הבקר: החריב והשקמה. שצילן מרובה וקשה לשרה: כנגד המשקולת. קוצץ כל מה שנוטה לתוך שדהו. משקולת, חוט שבנוי החומה תולים בה משקולת של אבר: ואם בית השלחין היא. ארץ צמאה למים: כל האילן כנגד המשקולת. אפילו אינו חרוב ושקמה, קוצץ כנגד המשקולת. שהצל רע לבית השלחין: **אבא שאוּל אומר** כו'. ארישא קאי, דאמר ת"ק קוצץ מלא מרדע ואפילו היא אילן סרק חוץ מחרוב ושקמה, ואמר ליה אבא שאוּל כל אילן סרק שאינו עושה פירות קוצץ כנגד המשקולת. ואין הלכה כאבא שאוּל:

יד אילן הנוטה דר"ה. קוצץ את הענפים התחתונים כדי שיהא הנמל עובר ורוכבו: גמל טעון פשתן. ואין צריך לקוץ כדי גמל ורוכבו, דרוכב גחין וחליף תותיה: מפני הטומאה. שמה יאהילו הענפים על כוית מן המת וכיוצא בה ויטמא הארץ העובר שם. והלכה כת"ק בלבד:

משניות מבוארות – קהתי

נוטים לשדה שמעון, הואיל וצילם מרובה והוא קשה לשדה, קוצץ שמעון **כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת** – כל מה שנוטה לתוך שדהו לפי הקו המאונך על המיצר שבין שתי השדות; ומשקולת היינו אנך, והוא חוט שבקצהו תלויה משקולת של מתכת, והבנאים בוחנים על פיו את קיר הבנין אם הוא ישר ומאונך. **בֵּית הַשְּׁלָחִין** – אם שדהו של שמעון היא בית השלחין, היינו שדה הזקוקה להשקאה, ומי הגשמים אינם מספיקים לה, **כָּל הָאֵילָן כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת** – לא רק חרוב ושקמה אלא כל אילן הנוטה לשדהו, הריהו קוצץ את ענפיו כנגד המשקולת, לפי שאף צל מועט קשה לבית השלחין. **אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: כָּל אֵילָן סָרֵק כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת** – בגמרא מבואר, שאבא שאוּל בא לחלוק על הרישא, שכן תנא קמא סובר: אילן שהוא נוטה לשדה חבירו, ואפילו הוא אילן סרק, קוצץ מלוא המרדע, חוץ מחרוב ושקמה שקוצץ כנגד המשקולת; וחולק אבא שאוּל על תנא קמא ואומר: כל אילן סרק הנוטה לשדה חבירו, קוצץ בעל השדה את ענפיו כנגד המשקולת, שהואיל ואינו עושה פירות, אין בקציצת ענפיו הפסד מרובה, הלכך יכול בעל השדה לקוץ את כל הענפים הנוטים לתוך שדהו. ואין הלכה כאבא שאוּל.

מְמַאֵה – ממיצר שדה חבירו, **אֲרַבַּע אַמּוֹת** – כדי עבודת האילן, שכשירושו סביב אילנו לא יצטרך להיכנס עם המחרשה לתוך שדה חבירו, **אֶחָד גִּפְנִים וְאֶחָד כָּל אֵילָן** – בין כשהוא נוטע גפנים ובין אילנות אחרים צריך הוא להרחיקם מגבול שדה חבירו ארבע אמות. **הַיָּה גֵּרָר בְּנֵתִים** – אם היה גדר בין שדהו לשדה חבירו, **זֶה סוֹמֵךְ לְגֵרָר מִפְּאֵן, וְזֶה סוֹמֵךְ לְגֵרָר מִפְּאֵן** – כל אחד רשאי לסמוך נטיעותיו עד הגדר, שהרי בכגון זה אין לחשוש שמה ייכנס עם מחרשתו לתוך שדה חבירו. **הָיוּ שְׂרָשִׁים יוֹצְאִים לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ** – אם התפשטו השרשים של אילנו ויצאו לתוך שדה חבירו, **מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טַפְחִים** – רשאי חבירו, בעל השדה, לקוץ את השרשים עד עומק שלושה טפחים, **כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲכֹב אֶת הַמַּחְרָשָׁה** – שלא יפריעו השרשים לעבודת המחרישה; ואין בעל השדה חושש, שמה ייבש האילן של חבירו, שהרי בתוך שלו הוא עושה. **הָיָה חוֹפֵר בּוֹר, שִׂיחַ וּמְעָרָה** – היה ראובן חופר בשדהו בור או שיח או מערה (עיי'ן באור משנה א בפרקנו). ומצא שרשי אילנו של שמעון, שתדרו לתוך קרקעו, **קוֹצֵץ וְיוֹרֵד** – רשאי ראובן לקוץ את השרשים כשהוא יורד וחופר, אפילו למטה משלושה טפחים, **וְהַעֲצִים שָׁלוּ** – השרשים שקצץ הם של ראובן. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שראובן חופר במרחק של שש עשרה אמה ויותר מאילנו של שמעון, אבל אם הוא חופר בתוך שש עשרה אמה מהאילן, השרשים הם של שמעון, בעל האילן, והרי ראובן קוצץ אותם ונותנם לשמעון, לפי שעד שש עשרה אמה מקבלים השרשים את יניקתם ממקום האילן.

ב אור משנה יג

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת בענין שרשי אילן שיצאו לתוך שדה חבירו, באה משנתנו ללמד בענין ענפי אילן הנוטים לשדה חבירו. **אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֵה לְשִׂדֵּה חֲבֵרוֹ** – אם ענפי האילן של ראובן נוטים לשדה שמעון ומעכבים אותו מלהוליך מחרשתו, **קוֹצֵץ** – שומעון בענפים, **מְלֵא הַמְרַדֵּעַ** – עד גובה של המרדע (היינו מלמד הבקר). והוא מקל ארוך שבקצהו דרבין לכוון ולוורו בו את הבקר בשעת התרישה, **עַל גְּבִי הַמַּחְרָשָׁה** – כלומר שכשהוא בא לחרוש ומרים את המרדע על השווים החורשים, לא יהיו ענפי האילן מעכבים אותו; **וּבְחֵרוֹב וּבְשִׁקְמָה** – אם ענפי חרוב או השקמה של ראובן

ב אור משנה יד

משנה זו עוסקת באילן שענפיו נוטים לרשות הרבים וגורמים עיכובים בתנועת בני רשות הרבים.

אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֵה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים – וענפיו מעכבים את תנועת העוברים, **קוֹצֵץ** – רשאים בני רשות הרבים לקוץ בענפים, **כְּדֵי שְׂיֵהָא גְּמַל עוֹבֵר וְרוֹכְבוֹ** – עד גובה שיוכלו לעבור תחתיו גמל ורוכבו. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גְּמַל טְעוּן פְּשֵׁתָן אוֹ חֲבִילֵי זְמוּרוֹת** – רבי יהודה סובר, שאין צורך לקוץ כדי גמל ורוכבו, שכן הרוכב יכול להתכופף ולעבור תחת ענפי האילן, אלא קוצצים עד גובה שיוכל לעבור תחתיו גמל טעון פשתן או חבילות ענפים, **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל הָאֵילָן כְּנֶגֶד הַמְשַׁקְלֶת** – קוצצים כל ענפי האילן הנוטים לרשות הרבים לפי הקו המאונך שעל המיצר, **מִפְּנֵי הַטְּמַאָה** – שמה יאהילו הענפים על כוית מן המת, וכל העובר תחת הענפים יטמא טומאת אוהל. והלכה כתנא קמא.

רש"י

דף נא עמוד ב: מתני' מהלך בהיכל. נכנס ומהלך לתוכו למערב: שתי הפרוכת. פרופות מן הצפון לדרום אחת חיצונה ואחת פנימית: וביניהן. אויר אמה: גמ' אמה מרקסין. כך נקראת כותל מחיצה שהפסיק במקדש ראשון אבל במקדש שני שהיה גבוה (מאה) אמה לא עשאוהו לפי שלא היה עוביה אלא אמה ואינה יכולה לעמוד בגובה (מאה) אמה, ולהוסיף על עוביה אי אפשר דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל (דה"א כח): ואיסתפקא להו. במקום המחיצה אי כלפנים אי כלחוץ: ועבוד שתי פרוכת. לקלוט ביניהן אויר מקום המחיצה:

דף נא עמוד ב: בין המזבח ולמנורה היה מהלך. כשבא ליכנס היה בוקע בהיכל דרך הדרום להלך בין מזבח הפנימי ולמנורה שהיא בדרום והולך עד הפרוכת: בין שולחן ולמזבח. דרך הצפון: רבי יוסי היא. דאמר במתני' לא היתה שם אלא פרוכת אחת ואצל הכותל הצפוני היה ראשה כפול ופרופה בקרס זהב כלפי החוץ ובו נכנסין לפני ולפנים כדתני מתני' אליבא דרבנן החיצונה פרופה מן הדרום הפנימית מן הצפון ורבי יוסי דאמר אין שם אלא אחת פריפתה בצפון היא דבהא לא פליג דכניסתו לתוך חלל בית קדשי הקדשים בצפון הוה: פיתחא בדרום קאי. דשתי פרוכת היו שם והחיצונה פרופה מן הדרום כדתנן מתני' ולקמן פריך לר' יהודה נייעול בין מנורה לכותל:

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף נא עמוד ב: משנה: המשניות שלפנינו עוסקות במנין הפרוכת שבבית שני והאופן שהיו פרושות, וכיצד היה הכהן הגדול נכנס דרכן לקודש הקדשים. הָיָה הכהן גדול נכנס וְמָהֲלַךְ בְּהִיכָל וּבִידּוֹ מַחַתת הגחלים וכף הקטורת, עַד שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַפְּרוּכֹת שהיו פרושות על פני רוחב ההיכל מצפון לדרום [בבית שני], הַמְּבַדִּילוֹת בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וּבֵינֵיהֶן - בין שתי הפרוכת היה רווח אמה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר לֹא הָיְתָה שָׁם בין ההיכל לקודש הקדשים אֲלָא פְּרוּכַת אַחַת בְּלֶבֶד, שְׁנַאֲמַר במשכן (שמות כו לג) וְהַבְּדִילָה הַפְּרוּכַת לָבֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, הרי שלא הצריכה התורה אלא פרוכת אחת כדי להבדיל בין הקודש לקודש הקדשים, וכן בבית המקדש די בפרוכת אחת להבדיל ביניהם.

גמרא: מקשה הגמרא: שְׁפִיר קָאָמַר לָהּ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבָּנָן - השיב להם כהלכה, שכן מוכח בפסוק שדי בפרוכת אחת כדי להבדיל בין הקודש לקודש הקדשים, ומה ישיבו חכמים על הפסוק. מתרצת הגמרא: וְרַבָּנָן אָמְרִי לָהּ, אין הוכחה מפסוק זה, שכן הָנִי מִיָּלִי שדי בפרוכת אחת, רק בְּמִשְׁכַּן שידעו היכן סיום הקודש ותחילתו של קודש הקדשים, אֲבָל בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי, בֵּין דְּלֹא תָוֵי - כיון שלא היתה שם אמה מְרַבָּסִין - כותל בעובי אמה שהיה מבדיל בין הקודש לקודש הקדשים כפי שהיה בבית ראשון תחת הפרוכת שבמשכן, וּבְמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן בלבד הוּא דְתָוֵי הכותל להפסיק ביניהם. וְאִיסְתַּפְּקָא לָהּ לְרַבָּנָן - ונסתפקו חכמים בבית שני בְּקִדְוִשְׁתֵּיהּ של האמה, היינו מקום הכותל שהיה בבית ראשון, אִי קדושתו בְּלֶפְנֵים - כקודש הקדשים, ואם כן צריכים להעמיד את הפרוכת בקצה החיצוני של אמה זו לצד ההיכל, אִי קדושתו בְּלַחוּץ - כהיכל, וצריכים להעמיד את הפרוכת בקצה הפנימי סמוך לקודש הקדשים. וְעָבִיד - ועשו מחמת הספק שְׁתֵּי פְּרוּכֹת זו לפניו מזו, אחת בצד החיצוני של האמה לצד ההיכל, ואחת בצד הפנימי שלה לצד קודש הקדשים, שעד הפרוכת החיצונה ודאי היכל הוא, ולפנים מהפרוכת הפנימית ודאי קודש הקדשים הוא.

דף נא עמוד ב: תָּנִי רַבָּנָן, בֵּין הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי לְמִנְרָה בצידו הדרומי של ההיכל, הָיָה הכהן גדול מְהַלֵּךְ בְּדֹרוֹת לקודש הקדשים, לאחר שנכנס להיכל מן המזרח, עד שהגיע לפתח של הפרוכת שבצד מערב סמוך לדרום, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה. רַבִּי מֵאִיר אָמַר, הכהן גדול היה מהלך בצד הצפוני של ההיכל, בֵּין הַשְּׁלֶחָן שבצפון לְמִזְבֵּחַ שְׁדֹרוּמֵי מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ אֲמָרִים שהיה מהלך בקצה צפונה של ההיכל בֵּין הַשְּׁלֶחָן לְכֹתֵל ההיכל הצפוני.

מבררת הגמרא: מֵאֵן - מיהו התנא שהוזכר בשם יֵשׁ אֲמָרִים. מנבאר הגמרא: אָמַר רַב חֲסִדָּא, רַבִּי יוֹסֵי הָיָא, דְּאָמַר פִּיתְחָא בְּצַפּוֹן קָאִי - הפתח בפרוכת שדרכו היה הכהן נכנס מההיכל לקודש הקדשים היה בצפון ההיכל ולא בדרומו.

הגמרא מפרשת את השיטות האחרות השנויות בברייתא: וְרַבִּי יְהוֹדָה שסובר שהכהן היה מהלך בדרום ההיכל, אָמַר לָהּ - יאמר לך שהוא סובר פִּיתְחָא בְּדֹרוֹם קָאִי - שהפתח בפרוכת שדרכו נכנס מההיכל לקודש הקדשים היה בדרום ההיכל, ולכן היה הכהן מהלך בדרום ההיכל עד שמגיע לפתח בפרוכת.

שואלת הגמרא: וְרַבִּי מֵאִיר שאומר שהיה מהלך בין השולחן למזבח, פְּמֵאֵן סְבִירָא לִיה - כדעת מי מהתנאים הוא סובר בפתח הפרוכת. אִי פְּרַבִּי יְהוֹדָה סְבִירָא לִיה

שפתח הפרוכת היה בדרום, נִיעוּל פְּרַבִּי יְהוֹדָה - היה הכהן צריך להכנס בצד דרום של ההיכל בין המזבח למנורה, וְאִי פְּרַבִּי יוֹסֵי סְבִירָא לִיה - שהיתה פרוכת אחת והפתח בצפון, נִיעוּל פְּרַבִּי יוֹסֵי - היה הכהן צריך להכנס לקודש הקדשים דרך צפון ההיכל בין השולחן לכותל הצפוני.

56 יחידים, שבכל חצר יש אדם אחד בלבד, אין צריכין לערב. דין זה
 57 ודאי לדעת חכמים נאמר, שאילו לדעת רבי עקיבא, אוסר הפנימי
 58 על החיצון כיון שיש לו דריסת הרגל עליו. ויש לדייק, הא (אבל)
 59 אם היו החצירות של רבים, צריכין לערב, ולולי זאת לא יוכל
 60 החיצון להוציא לחצירו, אלא (מוכח) שהגל המותרת במקומה
 61 אינה אוסרת, ועל כן כשהם יחידים אינם צריכים לערב, ואילו רגל
 62 האסורה במקומה אוסרת, ועל כן כשהם רבים צריכים לערב.
 63 ועוד ק"טב (מקשה) רבינא, שנינו במשנה, שכן אחד מן החיצונה
 64 ולא ערב, הפנימית מותרת וחיצונה אסורה, ואילו אם שכן אחד
 65 מן הפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות. ויש לדייק, מעמא – טעם
 66 הדבר ששתייהן אסורות, לפי דשכה בן הפנימית ולא ערב, ערב,
 67 (אבל) אם לא שכן, שתייהן מותרות. והרי זה שלא כדעת רבי
 68 עקיבא שלשיתו אסורות גם באופן זה, שגם רגל המותרת
 69 אוסרת, ומוכח שדינים אלו לדעת חכמים נאמרו. אלא (מוכח)
 70 שלדעתם רק רגל המותרת אינה אוסרת ואילו רגל האסורה אוסרת,
 71 ועל כן אם שכח אחד מן הפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות,
 72 ושלא כדברי רב דימי.
 73 הגמרא מביאה את דברי רבי ינאי באופן אחר: אלא כי אתא רבין
 74 מארץ ישראל, אמר בשם רבי ינאי באופן אחר ממה שאמר רב
 75 דימי בשמו. וכך אמר, שלש מחלוקות בדבר. א. תנא קמא סבר, רגל
 76 המותרת אינה אוסרת ואילו רגל האסורה אוסרת, ולכך אמר שאם
 77 עירבה החיצונה ולא הפנימית שתייהן אסורות, ורק אם עירבו
 78 שתייהן כל אחת לעצמה, מותרת כל אחת בחצירה, ואין צורך
 79 להעמיד זאת כרבי עקיבא. וכן מה שאמרה המשנה 'עירבה זו
 80 לעצמה וזו לעצמה, זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה',
 81 שמשמע שאם לא עירבה הפנימית שתייהן אסורות, כדעת תנא
 82 קמא היא, ואין צורך לומר 'כולה רבי עקיבא היא' כדלעיל. וכן מה
 83 שאמרה המשנה שאם שכח אחד מן הפנימית ולא ערב ששתייהן
 84 אסורות, ומה שאמרה שאם הן של יחידים שאינם צריכים לערב
 85 ומשמע שאם הן של רבים צריכים לערב, כל אלו נשנו כדעת תנא
 86 קמא. ב. רבי עקיבא סבר, אפילו רגל המותרת אוסרת, וכפי שאמר
 87 במשנה במפורש. ג. ורבנן פתרא (חכמים המובאים במשנה
 88 באחרונה) סבר, בשם שרגל המותרת אינה אוסרת, כך רגל האסורה
 89 אינה אוסרת.
 90 שנינו במשנה: נתנו עירובין במקום אחד ושכח אחד מן הפנימית
 91 וכו' בין מן החיצונה ולא ערב, שתייהן אסורות.
 92 הגמרא מבארת את דברי המשנה. מבררת הגמרא: מאי (מהו)
 93 'מקום אחד' בו נתנו את עירובם. (כימן לקושיות שהובאו בסוגיא
 94 הקודמת על דברי רב דימי בשם רבי ינאי, חיצונה עצמה בפית
 95 יחידה רבינא דלא משכח בפנים). אומרת הגמרא: אמר רב יהודה
 96 אמר רב, כוונת המשנה היא שנתנו את עירובם בחיצונה, ומשום
 97 כך אפילו הפנימית אסורה, אף אם השכחה היא של אחד מבני
 98 החיצונה, שאין הפנימית יכולה לסלק את עצמה מעירובה עם
 99 החיצונה ולהשתמש בעירוב רק עבור בני חצירה שכולם ערב,
 100 שהלא עירובה אינו מונח אצלה. אולם אם העירוב מונח בפנימית,
 101 הרי שבאופן שהשכחה היא של אחד מבני החיצונה, אין הפנימית
 102 נאסרת על ידו, שיכולה היא להסתלק מן החיצונה, והרי יש לה
 103 עירוב לחצירה, שאיש ממנה לא שכח מלערב. ומאי (ומדוע) קרו
 104 לה במשנה לחיצונה 'מקום אחד', משום שהוא מקום המיוחד
 105 לשתייהן, שאף הפנימית משתמשת בה.
 106 ברור שאם השכחה היא של אחד מבני הפנימית, אין כל הבדל
 107 (לדעת תנא קמא) אם מקומו של העירוב בפנימית או בחיצונה,
 108 שכיין שהפנימית אסורה. הרי היא אוסרת את החיצונה משום
 109 'רגל האסורה במקומה', ואין החיצונה יכולה להסתלק מן
 110 הפנימית, מפני שיש לה דריסת הרגל אצלה.

1 שתייהן מותרות, לפי שרגל המותרת במקומה אינה אוסרת. ויש
 2 לשאול, מני – כדעת מי נשנה דין זה, אילימא (אם נאמר) שכדעת
 3 רבי עקיבא, מאי איריא – מדוע דיברה המשנה ברגל האסורה,
 4 כלומר, כשהפנימית אסורה במקומה משום שלא עירבה, הלא
 5 לדעתו אפילו רגל מותרת נמי (גם כן) אוסרת, דהיינו גם כאשר
 6 עירבה הפנימית אוסרת היא על החיצונה, כאמור בסיפא, 'עירבה
 7 זו לעצמה וזו לעצמה וכו' רבי עקיבא אוסר החיצונה. אלא לאו
 8 רבנן – האם אין להסיק מכך שהרישא הוצרכה בכדי לבאר את
 9 דעת חכמים החולקים על רבי עקיבא וסוברים שרגל האסורה
 10 במקומה אוסרת שלא במקומה, ושלא כדברי רבי ינאי, ועל כן אם
 11 לא עירבה הפנימית אוסרת היא על החיצונה.
 12 מתרצת הגמרא: לעולם דין זה שבמשנה, שאם לא עירבה הפנימית
 13 אוסרת על החיצונה, לדעת רבי עקיבא נאמר, ולא זו אף זו קתני –
 14 וסדר דברי המשנה הוא להשמיע תחילה את הדין הפשוט יותר
 15 ולאחר מכן להוסיף את הדין המחודש, ועל כן תחילה אמרה
 16 המשנה 'עירבה חיצונה ולא עירבה פנימית שתייהן אסורות', שרגל
 17 האסורה אוסרת, ושוב הוסיפה 'עירבה זו לעצמה וזו לעצמה וכו'
 18 רבי עקיבא אוסר החיצונה' לומר שאף רגל המותרת אוסרת.
 19 הגמרא דנה בדברי רב דימי מהמשך דברי המשנה: נתן במשנה,
 20 עירבה זו לעצמה וזו לעצמה, זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני
 21 עצמה. מעמא – טעם הדבר שמותרות כל אחת לעצמה, מפני
 22 דעירבה פנימית, שאז היא רגל המותרת במקומה, הא (אבל) לא
 23 עירבה פנימית, שהיא רגל האסורה במקומה, שתייהן אסורות. והא
 24 היא תנא – והלא נמצא שתנא זה דאמר רגל המותרת אינה אוסרת
 25 סובר שרגל האסורה אוסרת. ועתה נברר מני הא – מי הוא תנא זה,
 26 אילימא (אם נאמר) שרבי עקיבא היא, הלא אפילו רגל המותרת
 27 נמי (גם כן) אוסרת, אלא לאו רבנן היא – האם לא נסיק מכאן
 28 שהמשנה כדעת חכמים, והם מתירים רק ברגל המותרת ולא ברגל
 29 האסורה, ושלא כדברי רב דימי.
 30 הגמרא מביאה ראייה נוספת מהמשנה דלא כרב דימי: ועוד יש
 31 להוכיח כן, שהלא המשנה ממשיכה ואומרת שרבי עקיבא חולק
 32 על דין זה, ואוסר את החיצונה משום דריסת הרגל של הפנימית,
 33 ואם כן מרסיפא – ממה שהסיפא היא דברי רבי עקיבא, בהכרח
 34 שהרישא לאו רבי עקיבא היא אלא דברי חכמים, והם אוסרים
 35 ברגל האסורה במקומה, וכפי שאמרה המשנה שאם עירבה
 36 החיצונה ולא עירבה הפנימית שתייהן אסורות, ושלא כדברי רב
 37 דימי שאמר שאותה בבא היא כדעת רבי עקיבא.
 38 דוחה הגמרא: אפשר לבאר את המשנה שפולה (הנאמר קודם
 39 דברי רבי עקיבא) לפי רבי עקיבא היא, ותפוי מיחפרא – והמשנה
 40 חסרה היא, והכי קתני – וכך יש לשנות בה, עירבה זו לעצמה וזו
 41 לעצמה, זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה, בפיה דברים
 42 אמורים שאין החיצונה אסורה, שעשתה הפנימית דקה (דלת
 43 קטנה) לפני פיתחה, ועל ידי כך סילקה את דריסת רגלה מן
 44 החיצונה ואינה אוסרת עליה, אבל לא עשתה הפנימית דקה,
 45 החיצונה אסורה מפני דריסת הרגל של הפנימית, דברי רבי עקיבא,
 46 שרבי עקיבא אוסר את החיצונה מפני שדריסת הרגל של הפנימית,
 47 כאשר לא סילקה את עצמה מן החיצונה, אוסרת את החיצונה.
 48 וחקמים אומרים, אין דריסת הרגל של הפנימית אוסרת את
 49 החיצונה, בין אם היא מותרת במקומה, באופן האמור באחרונה,
 50 שעירבה גם הפנימית, ובין אם היא אסורה במקומה, כמו באופן
 51 המוזכר ברישא שלא עירבה הפנימית, שאף בזה אינה אוסרת על
 52 החיצונה. חכמים המתינו לרבי עקיבא עד סיום דבריו, ואחר כך
 53 חלקו עליהם.
 54 הגמרא מקשה על רב דימי מהמשך דברי המשנה: ק"טב (מקשה)
 55 רב יבוי בר אבין, שנינו בהמשך המשנה, ואם היו החצירות של

44 מרשות זו לזו בלא עירוב, שהטרקלין מחברין ועושה אותן אחד.
 45 וכיון שבני החבורות מותרים לטלטל ביניהם בלא עירוב, הרי הם
 46 כמו שעירבו ביניהם, ולכך נעשה אחד מהם שליח להביא עירוב
 47 עבור כולם, כשבאים לערב עם שאר דיירי החצר. וכמו ששינו
 48 בברייתא להלן (א"ע), 'חמשה שגבו את עירובן, עירוב אחד לכולן,
 49 כלומר, חמשה אנשים הדרים בחמשה בתים בחצר ועירבו ביניהם
 50 את חצרם, נעשו כאחד, ואם באים אחר כך לערב עם חצר אחרת,
 51 אחד מהם נעשה שליח להביא עירוב עבור כל החמשה.
 52 מוסיפה המשנה: ומוזים בית הלל לבית שמאי, בְּמִן שְׂמִיָּתָן
 53 שְׂרוּיִין וְדָרִים פְּתוּרִים אוֹ פְּעֻלֹת שְׂבִטְרָקְלִין, שהם רשויות
 54 חלוקות לגמרי, ורצונם להחזיר את הטלטול מהטרקלין לחצר, שְׁהֵן
 55 צְרִיבִין עִירוּב לְכָל חֲבֻרָה וְחֲבֻרָה, מפני שהן חמשה בתים. ואין
 56 זה כדין הברייתא להלן 'חמשה שגבו את עירובן, עירוב אחד
 57 לכולן', שהרי שם עירבו תחילה ביניהם ונעשו אחד, ואילו כאן לא
 58 עירבו ביניהם. וכמו כן אינן יכולות לטלטל מרשות זו לזו בלא
 59 עירוב.

גמרא

60 הגמרא מבררת באיזה אופן נחלקו בית שמאי ובית הלל: אָמַר רַב
 61 נְחֶמְךָן, פְּחֻלְקַת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, הִיא דוּוּקָא כְּשֶׁחֲחֻלְקָה בֵּין
 62 הַחֲבוּרוֹת נַעֲשֶׂתָה בְּמִסְיָפָם – מחיצה נמוכה של חתיכות עצים
 63 וגבהה פחות מעשרה טפחים, שמחיצות פחותות כאלו אינן
 64 מחלקות לדעת בית הלל והטרקלין נחשב כבית אחד, ואף הרי זה
 65 כמו שעירבו ביניהם, ולכך עירוב אחד לכולם, כדין ששינו
 66 בברייתא להלן (א"ע) לגבי 'חמשה שגבו את עירובן', אָבָל כֹּאשֶׁר
 67 הַחֲלוּקָה שְׁבִין הַחֲבוּרוֹת נַעֲשֶׂתָה בְּמַחֲצֵצָה שְׂגוּבָה עֲשָׂרָה טַפְחִים,
 68 שהיא מחיצה חשובה, דְּבָרֵי הַבַּל – אף בית הלל מודים שצריך
 69 עִירוּב לְכָל חֲבֻרָה וְחֲבֻרָה, לפי שמחיצה כזו מחלקת את חלקה של
 70 כל חבורה לרשות נפרדת.
 71 לשון אחרת בשם רב נחמן: אִיבָא דְאֶמְרֵי אָמַר רַב נְחֶמְךָן, אֵף בְּמִסְיָפָם
 72 מְחֻלְקַת, כלומר, במחיצות עשרה ודאי נחלקו, שלבית שמאי
 73 מחיצה עשרה מחלקת וצריך עירוב לכל חבורה, ולבית הלל אף
 74 מחיצה כזו אינה מחלקת ודי בעירוב אחד לכולם, אך אל תאמר
 75 שלבית שמאי דווקא מחיצה עשרה מחלקת, אלא מחלוקתם היא
 76 אף במסיפס, שאף מחיצות אלו מחלקות לבית שמאי.
 77 דעות נוספות בביאור מחלוקת בית שמאי ובית הלל: פְּלִיגֵי בֵּה
 78 וְנַחֲלֹקוּ בִּזְהוּ רַבִּי חִינְיָ וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי. הוּא אָמַר, מְחֻלְקַת
 79 בְּמַחֲצֵצוֹת עֲרָאֵי מְנִיעוֹת לְתַקְרָה, כגון יריעות המפסיקות עד
 80 התקרה, שדווקא באופן זה סוברים בית שמאי שרשויותיהן
 81 חלוקות, אָבָל מַחֲצֵצוֹת שְׂאִין מְנִיעוֹת לְתַקְרָה, אפילו הן גבוהות
 82 עשרה, דְּבָרֵי הַבַּל – אף בית שמאי מודים שדי בעירוב אחד לכולן.
 83 וְחַד אָמַר, מְחֻלְקַת בְּמַחֲצֵצוֹת שְׂאִין מְנִיעוֹת לְתַקְרָה, אָבָל מַחֲצֵצוֹת
 84 מְנִיעוֹת לְתַקְרָה, דְּבָרֵי הַבַּל – אף בית הלל מודים שצריך עירוב
 85 לְכָל חֲבֻרָה וְחֲבֻרָה.

1 וְחַד אָמַר, אִם הִשְׁתַּתְּפוּ בְּמִבּוּי בֵּינָן, דְּכּוּלֵּי עֲלָמָא וְרַבִּי מֵאִיר
 2 וְחַכְמִים לֹא פְּלִיגֵי, וגם חכמים מודים דְּכַעֲיָן תְּרַבִּי – שצריך
 3 שניהם שיתוף ועירוב, לפי שהיין כשר רק לשיתוף ולא לעירוב,
 4 ואין אומרים שמתוך שהוא מועיל לשיתוף יועיל גם לעירוב. כִּי
 5 פְּלִיגֵי – אך באיזה אופן נחלקו, בשעירבו או השתתפו בְּפֶתַח, חכמים
 6 סוברים שסומכים על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום
 7 עירוב, ורבי מאיר סובר שאין סומכים, לפי שחושש לשכחת
 8 התינוקות.
 9 הגמרא מקשה מברייתא, על הסובר שלא נחלקו ביין: מִיתִיב –
 10 הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא 'וְחַכְמִים אוֹמְרִים, או מְעַרְבִין,
 11 או מְשַׁתְּפִין, כלומר, אין צורך לעשות גם שיתוף וגם עירוב, אלא
 12 די באחד מהם, וסומכים עליו אף לשני. מֵאִי – מהו פירוש
 13 הברייתא, לֹא – האם אין הפירוש או מְעַרְבִין פְּתַח בְּפֶתַח כַּדִּין
 14 עִירוּב, ומועיל גם לשיתוף, או מְשַׁתְּפִין בְּמִבּוּי בֵּינָן כַּדִּין שִׁיתוּף,
 15 ומועיל גם לחצר, הרי שלשיתוף חכמים סומכים גם על שיתוף של
 16 יין במקום עירוב.
 17 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יְדִיל אָמַר רַב, הֵכִי קָאָמַר – כך היא
 18 כוונת הברייתא, או מְעַרְבִין פְּתַח בְּפֶתַח וְעַל יַד כִּי מוֹתְרִין בָּאֵן
 19 וְכָאֵן – בחצירות ובמבוי, או מְשַׁתְּפִין בְּמִבּוּי בֵּינָן וְגַם עַל יַדֵּי כִּי
 20 מוֹתְרִין בָּאֵן וְכָאֵן. אבל אם השתתפו במבוי ביין, אינו מועיל
 21 לחצירות.
 22 הגמרא דנה היאך לפסוק במחלוקת רבי מאיר וחכמים: אָמַר רַב
 23 יְהוּדָה אָמַר רַב, הִלְכָה בְּרַבִּי מֵאִיר, שאין סומכים על עירוב במקום
 24 שיתוף, ולא על שיתוף במקום עירוב, וכך יש לדרוש לרבים. וְרַב
 25 הוּנָא אָמַר, מְנַהֵן בְּרַבִּי מֵאִיר, והכוונה, שברבים אין דורשים
 26 שהלכה כמותו אלא כחכמים, אבל יחיד הבא לשאול מורים לו
 27 כרבי מאיר. וְרַבִּי יוֹהָנָן אָמַר, נִהְנֵו הָעָם בְּרַבִּי מֵאִיר, והכוונה, שאף
 28 יחיד אין מורים כרבי מאיר, אבל אין מוחים ביד מי שעושה
 29 מעשה כרבי מאיר.

משנה

30 משנתנו ממיכה דיני עירובי חצרות: הַמְּשֶׁה חֲבוּרוֹת שֶׁשָּׂבְתוּ
 31 בְּמִרְקָלִין וְאוֹלָם גְּדוֹל אֶחָד, וחילוק האולם לחמשה חלקים על
 32 ידי מחיצות גרעות, וכל חבורה דרה בחלק אחד והמחיצות
 33 מפסיקות בין חבורה לחבורה, ולכל חלק פתח לעצמו לצאת
 34 לחצר שלפני הטרקלין, ודרי הטרקלין רוצים לערב עם דיירי שאר
 35 בתי החצר להחזיר טלטול בין בתי החצר ולחצר. בֵּית שְׁמַאי
 36 אוֹמְרִים, עִירוּב לְכָל חֲבֻרָה וְחֲבֻרָה – על כל חבורה לתת בפני
 37 עצמה פת לעירוב, שהמחיצות מחלקות ביניהן והרי זה כמו שכל
 38 חבורה דרה בבית לעצמה. וכמו כן, החבורות אוסרות זו על זו,
 39 ואינן יכולות להוציא מרשות זו לזו בלא עירוב. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים,
 40 די בעירוב אֶחָד לְבִוְלָן וְלִכְל חֲבוּרוֹת, שכיון שהחלוקה נעשתה
 41 במחיצה שפלה וגרועה אין כאן חילוק רשות, והרי זה כמו שדרים
 42 כולם בבית אחד. וכמו כן החבורות יכולות לטלטל בתוך הטרקלין
 43

רבי יהודה הסבר — רבינו חננאל גרסי. הסבר. פירוש: גדיל לטבכה, בעין מצנפת וכובע, כמו "שכבים מעשה שבכה" (מלכים א. ז.) אי נמי: על שם עירו, דבספר יהושע (טו) כמו כן כתיב "מדון וסבכה".

כה דהיתרא עדיף ליה — לא שייך הכא למיפרך לפלגו בתרוייהו, כדפרך בריש ביצה (בבב) דהתם כדי להודיע כחן דבית הלל

דאוסרין הוה ליה לאשמעי' בתרוייהו, משום דכח דהיתרא עדיף דבית שמאי לא חשיבי ליה כל כך, דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה. אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה — אף על גב דאבותיה מינה ללישנא קמא דרב נחמן, אתיא כלישנא בתרא.

אבל אם היה עירוב בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן — ואם תאמר: טעמא דבית שמאי אתא לאשמענן? דלביה הלל לא איצטריך, דאפילו מוליכין עירובן אמר עירוב אחד לכולן, וכי האי גוונא פריך במסכת שבת בפרק "רבי אליעזר דמדינה" (קלאהא). ויש לומר: דלביה הלל נמי נפקא מינה, דבעין חדרים ועליות דרוקא במוליכין עירובן קאמר דמודו שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה אבל בעירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן דבעין חדרים ועליות לבית הלל כמו מחיצות שאין מניעות לתקרה לבית שמאי. ומיהו, בחדרים ועליות ממש — אין נראה לחלק בין מוליכין עירובן לעירוב בא אצלן, מדפשטי ליה כל כך להתלמוד, דקאמר אלימא חדרים ועליות ממש — פשיטא.

כמאן בבית הלל — וליכא למימר דאתיא בבית שמאי, ובריתא באין עממה דירושן כדאוקמינן לה לקמן, אבל במתניתין — כשיש עמון דירושן, דמיגו דהני אסרי אהרדי — הני נמי אסרי. דהיכי דמי הני דירושן? אי בחצר קיימי — מכל מקום כל הטרקלין חשיב כחדא, ומטלטלין זה עם זה בכל הטרקלין בלא עירוב כשני ביהמה בחצר כמו שאין דירושן בחצר. ואי בעו ביניהם עירוב — כשיש עמון דירושן בחצר — הכי נמי ליבעי כשאין עמון דירושן. דמה ענין דירושן בחצר לגבי הטרקלין? ומיהו, הני מילי למימר: כגון שיש בטרקלין דמתניתין חדרים ועליות גמורין שאין להם פתח בחצר, אלא יוצאין דרך טרקלין, דמיגו דהני אסרי — הגך תמוש חבורת נמי אסרי. אבל לא משמע ליה לאוקמי מתניתין בחכי, ועוד: דדילמא בהא הוה מודו בית הלל. במקבלי פרס שנו — ואף על פי דמוקם פיתא ולינה בבתייהם — אתני מה שאוכלים משל אביהם דאם היה עירוב בא אצלם, או שאין עממה דירושן — אין צריכין לערב. מי שיש לו בית שער אינו אוסר עליו — אף על פי שדרין בו, כדתנן לקמן בפרק "כיצד משתתפין" (פבב). ואם תאמר: אי בבית שער דבית — תיפוק ליה משום בית דאסר על בני החצר אף על פי שאין דרין בו, מדי דהוה אבית התבין? ויש לומר: כגון שנתן בעל הבית עירובו. וקא משמע לן דהדר בבית שער לא בעי לערב, דלא אסר.

ודניאל

אומר רבי יהודה אומר: אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד. אמר רבי יהודה: מעשה בן נפחא שהיו לו תמוש חצרות באושא, וקא מעשה לפני חכמים, ואמר: אינו אוסר אלא בית דירה בלבד. בית דירה סלקא דעתך?! אלא אימא: מקום דירה. רבי אמר: מקום

הסבר — על שם חורפיה קרי ליה הכי. לחד לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס — אבל במחיצות מודו בית הלל — תיובתא, דהא בהדיא קתני דבמחיצות שרו: אלא ללישנא בתרא דקאמר דבמסיפס נמי אסרי בית שמאי מי לימא דתהוי הא תיובתיה, דקתני במחיצות הוא דפליגי הא במסיפס מודו. הלכה כרבי יהודה — דבמחיצות המגיעות לתקרה מודו. חדרים ממש — שלא

היו מחוברין מעולם. כמה דברים אמורים — דאסרי בית שמאי — כשהם מוליכין העירוב באחד משאר בתי החצר. אבל אם היו — שאר בני החצר מביאין פיתן לטרקלין — דברי הכל כו' והאי תנא, מדקא מפליג בין מקום אחד לכא אצלן — סבירא ליה טעמיהו דבית שמאי ובית הלל לאו במחיצות פליגי, אלא אפילו לבית שמאי נמי טרקלין מחברין ואין צריך עירוב ביניהו, והוה ליה כחמשה שעירוב את עירובן, וסבירא ליה דחמשה שעירוב את חצירן ובאין לערב עם חצר אחרת, אם מוליכין שם את עירובן — אין אחד מהן שליח לכולן, אלא כולן צריכין ליתן פת. ואם עירוב בא בבית אחד מהן — כולן שוין שם. והגך דטרקלין נמי, כיון דרשות אחת היא — להני דמו. דאי לבית שמאי רשותיה חלוקת הן, והן לא עירובי, כי עירוב בא אצלן — מאי הוה שנוב את עירובן — שדרין בחצר ועירבו את חצירן. ואיכא דאמרי כו' — ובהא פליגי, דבית שמאי סברי, אף על פי שרשות אחת היא, ודמי לחמשה שעירובי עירוב בא אצלן — אפילו הכי כולוהו בעי לערובי ובית הלל סברי כיון דעירוב בא אצלן — לא.

משנה השותפין — לא גרסינן, וישנים בבתיהם — והם ואביהם ואחרים רדין בחצר אחת. שצריכין עירוב לכל אחד ואחד — אם רוצין לערב עם שאר בני החצר, וטעמא מפרש בגמרא. מכלל את רשותו — צריך לבטל את רשותו. אימתי בוסן שמוליכין את עירובן — לתתו באחד מבתי שאר בני החצר, דהואיל דהווקעו לעירוב אמרין בגמרא: מנו דשאר דירושן אסרי — אינהו נמי אסרי, וצריכין כולן ליתן פת הוואיל דהווקעו דירושין בלינה. ומקבלי פרס הן, כדמוקי בגמרא שאין אוכלין בבית אביהן ממש. אבל אם היה — עירוב כל החצר בא לבית אביהן, שלא החוקק לעירוב. דאמרין בבא מציעאי שהוציאיהו" (לעיל מטא). בית שמעתינו בו עירוב — אין צריך ליתן את הפת. והם כולם נמשכין בו. או שאין עמון דירושן אחרים — שאין דירושן מוקקין אותן לעירוב. אין צריכין לערב — דכחידים הן. גמרא שמעת מינה מקום לינה גורם — דאי הוה ישנים בבית אביהן אפילו מוליכין עירובן למקום אחר — לא הוה צריכין לערובי אלא אביהם. ונימא תיהוי תיובתיה דרב. דאמר לקמן בשמעתין "מקום פירת גורם". והרי אלו אוכלין בבית אביהם וחשבינן ליה חלוקין. במקבלי פרס — הוצאה מבית אביהם, ואין אוכלין על שולחנה ממש.

מקום

אומר רבי יהודה ואת בית הפקר בית העצים ובית האוצרות - הרי זה אוסר עליו.

אמר רבי יהודה: מעשה בן נפחא שהיו לו תמוש חצרות באושא, וקא מעשה לפני חכמים, ואמר: אינו אוסר אלא בית דירה בלבד. בית דירה סלקא דעתך?! אלא אימא: מקום דירה. רבי אמר: מקום

עירובין דף עב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכג

60 עירובין בא אצלך, שאר בני החצר מביאים את פת העירוב להניחו
61 בטרקלין, דברי הכל – אף בית שמאי מודים לבית הלל שדי בעירוב
62 אָהד לְבוֹלָן – לכל החמש חבורות.
63 וטעם הדבר, שברייתא זו סוברת שבית שמאי ובית הלל לא נחלקו
64 במחיצות האם הן מחלקות את בני הטרקלין, אלא כולם מסכימים
65 שהטרקלין שהוא רשות אחת מחבר את החבורות, ובני החבורות
66 אינם צריכים לערב ביניהם כשרוצים לטלטל בטרקלין עצמו,
67 והרי הם כ'חמשה שגבו את עירובם, כלומר, חמשה בתים בחצר
68 שעירבו ביניהם את הערב, שחצרם הותרה להם. אמנם
69 כש'חמשה שגבו' באים לערב עם חצר אחרת, שנינו בברייתא
70 בסמוך שעירוב אחד לכולם, היינו שאחד מהם נעשה שליח
71 להביא עירוב עבור כל החמשה. אך סוברים בית שמאי, שדין זה
72 הוא דווקא כשבא העירוב אצלם, שאז כל החמשה שוים שם
73 ונחשבים כאחד, אבל אם הוליכו עירובם לחצר האחרת, אין אחד
74 מהם נעשה שליח לתת פת אחת לעירוב עבור כולם, אלא צריכים
75 עירוב לכל אחד. ולכן אף בטרקלין, אם העירוב בא אצלם עירוב
76 אחד לכולם, ואם העירוב ניתן לבית אחר בחצר צריך עירוב לכל
77 חבורה. ובית הלל סוברים לגבי חמשה שגבו את עירובם, שגם
78 כאשר הם מוליכים את העירוב לחצר אחרת די בעירוב אחד
79 לכולם. ולכן אף בטרקלין, בין אם העירוב בא אצלם ובין לבית
80 אחר, די בעירוב אחד לכולם.
81 על פי ביאור הברייתא במחלוקת בית שמאי ובית הלל, הגמרא
82 דנה בברייתא נוספת, העוסקת בחמשה שגבו את עירובם. מבררת
83 הגמרא: כָּמָאן אִילָא – וכשיתט מי הולכת] הָא דְתַנְיָא, חֲמִשָּׁה שְׁגִבּוּ
84 אֶת עִירוּבָן – חצר שיש בה חמשה בתים, ודיירי הבתים עירבו כדי
85 שיוכלו לטלטל בין הבתים ומהבתים לחצר, ואחר כך רצו לערב
86 עם חצר אחרת, אזי גם כְּשִׁמְלוּבִין אֶת עִירוּבָן לְמָקוֹם אֲחֵר – לחצר
87 האחרת, עִירוּב אָהד לְבוֹלָן, כלומר, אחד מהחמשה נעשה שליח
88 לתת פת אחת לעירוב עבור כולם. משיבה הגמרא: כָּמָאן, כְּבֵית
89 הַלֵּל, שהרי חמש חבורות בטרקלין הרי הם כחמשה שגבו את
90 עירובן, וכמו שהתבאר, והתבאר בברייתא הקודמת שרק לדעת
91 בית הלל עירוב אחד לכולם גם כשמוליכים את עירובם למקום
92 אחר.
93 הגמרא מביאה לשון נוספת בסוגיא, הגורסת אחרת בברייתא
94 הראשונה המבארת את מחלוקת בית שמאי ובית הלל, ועל פי זה
95 דנה בדרך אחרת בברייתא השניה לגבי 'חמשה שגבו': וְאִיבָא
96 דְאָמְרִי, כך שנינו בברייתא הראשונה, כְּמָה דְבָרִים אָמְרִים שִׁנְחַלְקוּ
97 בית שמאי ובית הלל, בְּשִׁטְהֵי עִירוּב בָּא אֶצְלָךְ, אִכְל אִם בְּנֵי חֲצֵר
98 ובכללם החבורות שבטרקלין הֵיוּ מוֹלִיבִין אֶת עִירוּבָן לְמָקוֹם אֲחֵר,
99 דְבָרֵי הַכֹּל – אף בית הלל מודים שצריכים עירוב לְכָל הַבְּרֵית וְהַבְּרֵית.
100 וטעם הדבר, שאף לדעה זו הטרקלין מחבר את החבורות ורשאים
101 לטלטל ביניהם בלא עירוב, והרי הם כחמשה שגבו עירובם וכמו
102 שהתבאר בלשון הקודמת. ומכל מקום, לבית שמאי החיבור שבין
103 החבורות מועיל רק כלפי עצמם, להתיר לטלטל בטרקלין שהוא
104 רשות המיוחדת רק להם. אך אם באו לערב עם שאר בני החצר
105 להתיר את הטלטול בחצר, שהיא רשות המשותפת גם לאלו
106 שאינם מחוברים בטרקלין, הטרקלין אינו מחבר את החבורות
107 לענין זה, וכל חבורה צריכה להביא עירוב לעצמה, אף על פי
108 שמניחים את העירוב בטרקלין. וטעמם, שמתוך שאוסרים בני
109 החצר על החבורות שבטרקלין להוציא מהטרקלין לחצר, אף
110 החבורות עצמן אוסרות זו על זו את הטלטול מהטרקלין לחצר,
111 והרי הן כחבורות נפרדות לענין זה. וכמו כן בחמשה שגבו את
112 עירובם, העירוב שעשו מועיל רק כלפי עצמם להתיר את חצרם,
113 אך אם באו לערב עם חצרות אחרות, העירוב שגבו אינו מצרפם
114 לענין זה, וכל אחד מהחמשה צריך להביא עירוב לעצמו, אף על
115 פי שהעירוב בא אצלם. שמתוך שבני החצר האחרת אוסרים על
116 החמשה את הטלטול בין החצרות, אף החמשה אוסרים זה על זה,
117 והם נחשבים נפרדים לענין זה.
118 ולדעת בית הלל הטרקלין מחבר את החבורות והעירוב מחבר את

1 הגמרא מקשה על חלק מהשיטות שנאמרו בביאור מחלוקת בית
2 שמאי ובית הלל: מִיתִיבֵי, שנינו בברייתא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַסֵּפֶר
3 ו-מלשון סברא, על שם חריפותו, לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל
4 עַל טְרַקְלִין הַמְּחֻלְקִים בְּמַחֲצוֹת הַמְּגִיעוֹת לַתְּקָרָה, שְׁצָרִיכִין עִירוּב
5 לְכָל הַבְּרֵית וְהַבְּרֵית. עַל מָה נִחְלְקוּ, עַל מַחֲצוֹת שְׁאִין מְגִיעוֹת
6 לַתְּקָרָה, שְׁבֵית שְׁמַאי אֹמְרִים, גם במחיצות אלו צריכים עירוב לְכָל
7 הַבְּרֵית וְהַבְּרֵית, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים עִירוּב אָהד לְבוֹלָן.
8 הגמרא מבארת על איזו מהשיטות שזכרו לעיל קשה מברייתא
9 זו: לְמָאן דְאָמַר – לרבי היא או רבי שמעון ברבי, זה שאמר
10 שבמחיצות המגיעות לַתְּקָרָה מחלקת, ברייתא זו תִּיבָתָא עַל
11 דבריו, שכן מפורש בה שבמגיעות לתקרה לא נחלקו.
12 וּלְמָאן דְאָמַר – ולזה שאמר במחיצות שְׁאִין מְגִיעוֹת לַתְּקָרָה
13 מְחֻלְקִת, אבל במגיעות לתקרה לדברי הכל צריכים עירוב לכל
14 חבורה, ברייתא זו סְיַעְתָּא לדבריו, שכן מפורש בה כדבריו.
15 לְהָךְ לִישָׁנָא – והלשון הראשונה דְאָמַר רַב נִחְמֵן מְחֻלְקִת בְּמִסְפָּס
16 ו-מחיצה נמוכה של חתיכות עצים, אבל במחיצות הגבוהות
17 עשרה מודים בית הלל שצריכים עירוב לכל חבורה, ברייתא זו
18 היא תִּיבָתָא עַל דבריו, שהרי מפורש בה שלבית הלל במחיצות
19 שאין מגיעות לתקרה די בעירוב אחד לכולם, ובכלל זה אף
20 מחיצות עשרה שאינן מגיעות לתקרה.
21 אִילָא לְהָךְ לִישָׁנָא – והלשון השניה דְאָמַר רַב נִחְמֵן אָף בְּמִסְפָּס
22 מְחֻלְקִת, היינו שהמחלוקת בין במסיפס ובין במחיצה עשרה, לְמָאן
23 תִּיבָתָא, שהרי נאמר בה שנחלקו במחיצות, ומשמע
24 שבמסיפס שאינה מחיצה מודים בית שמאי שצריכים עירוב אחד לכולם.
25 דוחה הגמרא: אָמַר לָךְ רַב נִחְמֵן, אין בברייתא פירכא על דברי,
26 שאכן בית שמאי ובית הלל פְּלִיגי בְּמַחֲצוֹת עֶשְׂרֵה וְהוּא הָדִין
27 שנחלקו בְּמִסְפָּס, וכפי שאמרתי, וְהָאֵי דְקָא מִיפְּלִגי – וזה שזכר
28 בברייתא רק שנחלקו בְּמַחֲצוֹת, טעם הדבר, לְהוֹדִיעַךְ כִּן בְּבֵית הַלֵּל
29 עד היכן התירו, שגם במחיצה עשרה אמרו שהטרקלין מחברם ודי
30 בעירוב אחד לכולם. אך באמת הברייתא מסכימה שנחלקו אף
31 במסיפס.
32 מקשה הגמרא על דחיה זו: וְלִפְלִגי בְּרִייתָא בְּמִסְפָּס, לְהוֹדִיעַךְ
33 כִּן בְּבֵית שְׁמַאי עד היכן החמירו, שאומרים שאף חלוקה במסיפס
34 מצריכה עירוב לכל חבורה. מתרצת הגמרא: כִּן דְּתִיבָתָא עֲרִיף –
35 טוב יותר לתנא להשיענו כח דברי המתיר מאשר את דברי
36 האוסר.
37 מסקנת הגמרא להלכה: אָמַר רַב נִחְמֵן אָמַר רַב, הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה
38 הַסֵּפֶר, שבמחיצות המגיעות לתקרה מודים בית הלל שצריכים
39 ליתן עירוב לכל חבורה. הגמרא מוכיחה כן ממשנתנו: אָמַר רַב
40 נִחְמֵן כִּן יִצְחָק, מִתְּנִיתִין נִמֵי דְקָא, דְקָתְנֵי, וּמוֹדִים בֵּית הַלֵּל בְּזִמְנָן
41 שְׁמֻקְצָתָן שֵׁל הַחֲבוּרוֹת שְׂרוּיִין בְּחֲדָרִים וּבְעֵלְיוֹת שְׁהִיוּ בְּטְרַקְלִין,
42 שְׁצָרִיכִין עִירוּב לְכָל הַבְּרֵית וְהַבְּרֵית. ויש לדקדק, מֵאֵי חֲדָרִים וּמֵאֵי
43 עֵלְיוֹת שֶׁהַתְּכוּנָה הַמְּשֻׁנָּה, אִילָיָא חֲדָרִים הַכוּנָה לְחֲדָרִים מְשֻׁנֵּי,
44 שמעולם לא היו מחוברים על ידי הטרקלין, והיינו שנבנו
45 במחיצות קבועות משעת בניית הטרקלין כדרך סתם חדרים
46 שבבתים, וכן עֵלְיוֹת הַכוּנָה לְעֵלְיוֹת מְשֻׁנֵּי, שלא היו מחוברים
47 מעולם, קשה, הלא פְּשִׁטָא שאין הטרקלין מחברם וצריכים עירוב
48 לכל חבורה, שהרי רשויותיהן חלוקות לגמרי. אִילָא לָאו – אלא
49 ודאי כוונת המשנה פְּעִין חֲדָרִים וּפְעִין עֵלְיוֹת, וּמֵאֵי נִיהוּ,
50 כשהטרקלין מחולק על ידי מְחֻצוֹת עֶרְאֵי הַמְּגִיעוֹת לַתְּקָרָה, ועל כך
51 אמרה משנתנו שבשחלוקת החבורות במחיצות אלו אף בית הלל
52 מודים שצריכים עירוב לכל חבורה וחבורה. מסיים רב נחמן בר
53 יצחק: שְׁמַע מִיָּנָה, שאף לדעת משנתנו מודים בית הלל במחיצות
54 המגיעות לתקרה, וכדברי רבי יהודה הסבר.
55 הגמרא מביאה ברייתא, המבארת את מחלוקת בית שמאי ובית
56 הלל באופן אחר: תַּנְיָא, כְּמָה דְבָרִים אָמְרִים שִׁנְחַלְקוּ בֵּית שְׁמַאי
57 וּבֵית הַלֵּל, וְהוּ שְׁבִנֵי חֲצֵר וּבְכֻלְלָם הַחֲבוּרוֹת שִׁבְטְרַקְלִין מוֹלִיבִין
58 אֶת עִירוּבָן – את הפת שנתנו כל אחד לעירוב לְמָקוֹם אֲחֵר, היינו
59 שהניחיהו באחד משאר בתי החצר ולא בטרקלין, אִכְל אִם תִּיהָ

פרס, הם בן אצל אביו, שדינו פדאמן במשנתנו, שהוא נמשך אחר
 אביו ואינם צריכים לערב ביניהם, וכן אשה אצל בעלה ועבד אצל
 רבו, שדינם תלוי בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבי יהודה בן
 בבאי, וכפי ששינונו בברייתא לעיל. אך תלמיד אצל רבו, שהיה דר
 עמו בחצר בבית לעצמו ומקבל ממנו פרס, מאי, האם הוא נמשך
 אחר רבו ואינם צריכים לערב ביניהם, או שאינו נמשך אחריו
 ואוסרים זה על זה וזקוקים לעירוב.
 פושטת הגמרא: תא שמע, דרב בי רבי חיאי – שרב, כשהיה בבית
 מדרשו של רבי חיאי ודר בחצר, ערו וקבל ממנו פרס, אמר, אין אנו
 צריכים לערב, שהרי אנו סומכין את שולחנו של רבי חיאי. וכמו כן
 רבי חיאי, כשהיה בי ו- בבית מדרשו שלו רבי יהודה דר בחצירו
 ומקבל ממנו פרס, אמר, אין אנו צריכים לערב, שהרי אנו סומכין על
 שולחנו של רבי. ומכאן שתלמיד אצל רבו נמשך אחריו, ואינם
 אוסרים זה על זה ואינם צריכים לערב.
 שנינו בברייתא לעיל (עב), 'חמשה שגבו את עירובן, כשמוליכין
 את עירובן למקום אחר, עירוב אחד לכולן'. אביי הסתפק האם
 הלכה כברייתא זו, ולכך שאל את רבה על דין זה: בנא –[שאל]
 מיניה אבבי מרבה, חמשה שגבו את עירובן – חצר שיש בה חמשה
 בתים, ודיירי הבתים עשו עירוב כדי שיכולו לטלטל על הבתים
 ומהבתים לחצר, ואחר כך רצו לערב עם חצר אחרת, כשמוליכין
 את עירובן למקום אחר – לחצר האחרת, האם די להם בעירוב אחד
 לכולן, שכיון שעירבו תחילה ביניהם הרי הם כאחד, או שמא
 צריכים עירוב לכל אחד ואחד – על כל אחד מהם ליתן פת לצורך
 העירוב, שנתפרדה חבורתם. אמר ליה רבה, די בעירוב אחד לכולן,
 כלומר, אחד מהם נעשה שליח להביא את עירוב עבור כולם.
 הקשה אביי לרבה: והא תנין המקבלים פרס מאביהם, דכי גבו דמו
 – שהם כחמשה שגבו את עירובם והתירו את חצרם בטלטול,
 שהרי שנינו במשנתנו לגבי אחים, שאם אין דיורים אחרים עימם
 בחצר אינם צריכים לערב, ומוכח שהאחים והאב מחוברים כאילו
 עירבו את חצרם, ומכל מקום קתני שכשמוליכין את עירובן
 למקום אחר צריכין עירוב לכל אחד ואחד, שנתפרדה חבורתם,
 וכיצד אמרת בחמשה שגבו עירובם ומוליכים את עירובם למקום
 אחר, שדי בעירוב אחד לכולם.
 מתרץ רבה: הקא, במשנתנו, גמאי עסקינן, בגזן דאיבא דיוורין
 פהריהו – כגון שיש בחצר של האחים דיורים נוספים יחד עימם,
 וכדי להתיר לטלטל בחצר עליהם לערב עם דיורים אלו, באופן
 זה שנינו שכשמוליכים האחים את עירובם אפילו בחצר שלהם
 לבית של אחד מהדיורים, כל אחד מהאחים צריך לתת פת
 לעירוב. והטעם, דגזנו דהני – שמתוך שדיורים אלו אסרי על האב
 והאחים לטלטל בחצר, והזיקוק אותם לעשות עירוב, הני נמי – גם
 האב והאחים עצמם אסרי על זה, וכל אחד מהם צריך לתת פת
 לעירוב. אך בשתי חצרות ופתח ביניהן, וגבו אלו עירובם לעצמם
 והותרה חצירם, ואלו גבו עירובם לעצמם והותרה חצירם, ובאו
 שתי חצירות אלו לערב זו עם זו, על כך אמר רבה שכשמוליכים
 עירובם לחצר האחרת אחד מהם נעשה שליח לתת עירוב עבור
 כולם. שכיון שדיירי כל חצר הותרו לטלטל בחצרם על ידי
 העירוב, נמצא שעירובם מחברם, ועל ידי כך הם כאחד גם
 כשמוליכים עירוב לחצר אחרת. וכמו כן, אם דרים באחת
 מחצירות אלו אב ובניו לבדם בלא דיורים נוספים, כיון שאין מי
 שאוסר עליהם ואין לומר 'מגו' המפריד את חבורתם, הרי הם
 כאחד וכאילו גבו עירוב ביניהם, ולכך אף כשמוליכים את עירובם
 לחצר האחרת אחד נעשה שליח לכולם.
 מוכיח רבה: הכי נמי מפתבא שטעם משנתנו הוא משום 'מגו',
 דקתני, איתני צריכים עירוב לכל אחד ואחד, פומן שמוליכין את
 עירובן במקום אחר, אכל אם התי עירובן פא אצלם – שהונח בבית
 האב, או באופן שאין דיורין עמיהן פהרי, אין צריכין לערב כלל. ויש
 לדייק, ממה שנאמר שאם אין עמהם דיורים בחצר אינם צריכים
 לערב, משמע שאם יש עמהם דיורים אף האחים צריכים לערב,
 לפי שיש לומר 'מגו' ששאר הדיורים אוסרים אף האחים אוסרים

מקום פיתא -[הפת], כלומר מקום אכילתו הוא עיקר דיורי האדם.
 ושמואל אמר, מקום לינה.
 הגמרא מקשה על רב מברייתא העוסקת בענין תחום שבת:
 מיתבי, הרועים, ותקניצין – שומרי תאנים שנשטחו בשדה לייבשן
 לקציעות, ותפורגין – שומרי העיר, ושומרי הפירות שבשדה, פומן
 שדרין לין פער, היינו שדרכם להיות במשך היום בשדה, ובערב
 חוזרים העירה ושם אוכלים ולנים, אף על פי שבכניסת השבת
 שאז הוא זמן קניית השביתה היו בשדה, אין שבייתם נקבעת
 בשדה, אלא הרי הן פאנשי העיר, שיש להם אלפיים אמה מן העיר
 לכל רוח, וכל העיר היא להם כארבע אמות ושטחה אינו נכלל
 באלפיים אמה. אך פומן שדרין לין בשדה, ששוהים בשדה גם
 בלילה, יש להם אלפים לכל רוח מהמקום ששבתו בו בשדה בלבד,
 ואף על פי שאוכלים בעיר אינם כאנשי העיר. ואם כן בברייתא זו
 מוכח, שמקום הלינה הוא עיקר דיורי האדם ולא מקום האכילה,
 וקשה על רב שאמר שמקום פיתא גורם.
 מתרצת הגמרא: אין להביא משם ראייה, שכן התי, בשומרים
 הלנים בשדה, אנו סהרי דאי ממוטו להו ריפתא התי מפי ניהא להו
 – אנו יודעים בודאי שאילו היו מביאים להם את האוכל לשדה,
 היה זה יותר נוח להם מאשר לאכול בעיר, הואיל וצריכים לשמור
 כל העת, שהרי ישנים שם כל הלילה. ורק מחמת שאין מצוי להם
 מזון בשדה, הם נאלצים לאכול בעיר. לפיכך לגביהם נחשב מקום
 הלינה לעיקר הדיור.
 מביאה הגמרא: אמר רב יוסף, לא שמיע לי הא שמעתיא – לא
 שמעתי שמועה זו בשם רב, שמקום פיתא גורם. שרב יוסף חלה
 ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו. אמר ליה אבבי, את
 אמרת זאת ניהלן -[לנו], ואהא -[ועל משנה זו] אמרת ניהלן, האתין
 שהיו אוכלין על שולחן אביהו וישנים בבתיהן – כל אחד בבית
 לעצמו, ובתייהם ובית אביהם היו בחצר אחת עם דיורים נוספים,
 כשמעריבים את החצר צריכין האב והאחים עירוב לכל אחד ואחד,
 ואינם נחשבים כאחד, מפני שכל אחד ישן בבית לעצמו, על אף
 שדיור הבנים מחובר לאביהם בשל אכילתם. ואמרינן לה, אם כן
 שמע מינה שמקום לינה גורם. ואמרת לן שאין להוכיח כן, מפני
 שעתה – על משנה זו אמר רב יהודה אמר רב, במקבלי פרס שנו,
 כלומר, משנתנו אינה עוסקת באכילתו של שולחן אביהם ממש, אלא
 בקיבלו מאביהם מזה עונות לקנותו ואוכלים במקום אחר,
 ונמצא שבית אביהם אינו מקום פת גמור, וכיון שחלוקים במקום
 אכילתם בפועל ובמקום הלינה, כשמוליכים עירובם למקום אחר
 צריך עירוב לכל אחד.
 הגמרא דנה במקבלי פרס נוספים: תני רבנן, מי שיש לו חמש נשים
 הדרות עמו באותה חצר כל אחת בדירה לבדה, והיו מקבלות פרס
 מהבעל -[מהבעל המשותף לכולן], וכן מי שיש לו חמשה עבדים
 הדרים עמו באותה חצר כל אחד בדירה לבדו, שהיו מקבלין פרס
 מרביהו -[מאדונם], רבי יהודה בן בתירה מתייר בנשים, כלומר
 הנשים אינן אוסרות את הטלטול על הבעל, ולא זו על זו, ואינו
 צריך לערב עימן, ואוסר בעבדים, כלומר העבדים אוסרים על
 אדונם וזה על זה, וצריכים לערב. וטעם הדבר, מפני שאשתו
 כגופו, ולכך הנשים נמשכות אחר הבעל וכאשר מקבלות ממנו
 פרס, אך עבדים אינם כגופו, ואינם נמשכים אחר האדון. רבי
 יהודה בן בבאי מתייר את הטלטול בלא עירוב בעבדים, ואוסר בנשים
 עד שיערבו. מבארת הגמרא: אמר רב, מאי מעמא דרבי יהודה בן
 בבאי שמעתי עבדים, דבתיב בספר דניאל (ב מז) שנבוכדנצר גידל
 את דניאל מעל כל השרים, ומסיים הכתוב (שם פסוק מט) 'ודניאל
 בתרע מלכא' – בשער בית המלך. והיינו, שבכל מקום שהיה
 דניאל, החשיבו הכתוב כאילו יושב בשער המלך, שכיון שהיה
 מקבל פרס מהמלך ואף היה משועבד לעבודתו, נחשב הדבר
 כאילו הוא מצוי תמיד אצל המלך. ומכאן ראייה שעבד שמקבל
 פרס מרבו, טפל לרבו ונחשב כדר ברשותו.
 הגמרא מבררת מה הדין בתלמיד המקבל פרס מרבו. אומרת
 הגמרא: פשיטא – האופנים הפשוטים ויודעים לנו לגבי מקבלי

1 מקום פיתא - שהוא אוכל שם. קייצין - שומרי תאנים השטוחים בשרה לבישן
2 לקציעות. בומן שדרבן ללין בעיר - במקום שאוכלין, אף על פי שקדש עליהן היום
3 בשרה - יש להן מן העיר אלפים לכל רוח, וכל העיר להן כארבע אמות. בומן שדרבן
4 ללין בשרה - אף על פי שאוכלין בעיר - אין מודדין להן אלא מן השדה; הכי גרסינן.
5 דאי מפטו להו ריפתא להתם טפי ניהא להו -
6 הואיל וצריכין לשמור שהרי ישנים שם כל
7 הלילה. לא שמיע לי הא שמעתא - דאמר רב
8 מקום פיתא גורם. רב יוסף חלה ושכח תלמודו,
9 והיה אבי תלמידו מוכיחו. מקבלות פרס - וכל
10 אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר. אוסר
11 בעבדים - שאינן נמשכין אחריו. בתרע מלכא
12 - בכל מקום שהוא - חשיב ליה בתרע מלכא.
13 תלמידי אצל רבו - דר עמו בחצר, ומקבל פרס
14 הימנו, מאי. רב בי רבי חייא - כשהיה מקבל
15 פרס מבי רבי חייא. למקום אחר - לחצר אחרת.
16 אביי לא שמיע ליה ההיא מתניתא דתניא לעיל
17 [ועבב] חמשה שגבו את עירובן. אי נמי: שמיע
18 ליה, ומיבעיא ליה הלכתא מאי? משום
19 דאוקימנא לה בפלוגתא. והא אחין -
20 דמתניתין, גבגו את עירובן דמי. דהא קתני אם
21 אין עמחן דיריין - אין צריכין לערב. הכא במאי
22 עסקינן דאיכא דיריין בהדיהו - ומוליכין
23 דמתניתין - אפילו חוצר שלחן קאמה,
24 שמערבין עם דיריין שעמחן. דמנו דהני אסרי -
25 והזקיפוה לעירוב - הני נמי אסרי איש על
26 אחיו. אבל שתי חצירות ופתח ביניהם, וגבו אלו
27 עירובן לעמחן והותרה חצירן, ואלו לעמחן
28 והותרה חצירן, או שדרין באחת מהן אב ובניו
29 בלא דיריין אחרים, ובאו לערב זו עם זו -
30 הואיל ורוח אוסר עליהן וליכא מגו - אחד
31 נעשה שלחן לכולן. דיקא נמי דטעמא משום
32 מגו, דקתני: או שאין עמחן בו? הא יש עמחן,
33 דאיכא מגו - צריכין. וטעמא דרישא משום
34 דיריין הוא. בבאנא - בית אושפיזא בבקעה.
35 בייתי - לנים. כבי רב - בית המדרש, ובתוך
36 אלפים אמה הוא. טבאנא משחינו להו - אלפים
37 לכל רוח, ולא מבי רב, דבתר פיתא אזלינן. או
38 דילמא: מקום לינה גורם. כההיא אגן סהדי -
39 הואיל והוא צריך ללכת מחר לאותה הרוח, אי
40 היה ליה הלילה הזה בית דירה ללחן במקום
41 עירוב - טפי הוה ניהא ליה; הכי גרסינן; דאי
42 מייתי ליה ריפתא לבי רב טפי ניהא ליה. האב
43 ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו - לענין שתי
44 חצירות זו לפנים מזו, ודריסת רגל הפנימית על
45 החיצונה. ותנן במתניתין [ועהא] אם היו של
46 יחידים, שיחיד דר בפנימית, והוא רגל
47 המותרת במקומה - אינה אוסרת שלא
48 במקומה. ואם של רבים, ולא עירבה פנימית
49 לעצמה דהוא רגל האסורה במקומה - אוסרת
50 על החיצונה, אפילו עירבה חיצונה לעצמה.
51 צריכין עירוב - בשאין דיריין אחרים עמחן.
52 נותר בלחי וקורה - דקיימא לן אין מבוי נותר
53 בלחי וקורה עד שיהו בתים חצירות פתוחים
54 לתוכו. ואתלמוד לומר הני כחידים דמו - הכא
55 מי חשבינן שתי חצירות אחת של אב ואחת של
56 בן כחדא חצר, ולא מישתרי מבוי דידהו, ומבוי
57 שלחן נותר בלחי וקורה - לערב חצירות ואף על גב דאין צריכין - מכל מקום פתוחות לו. משננה (המש חצירות פתוחות זו לזו) עירבו בחצירות - אף מזו לזו. ואסורין נכפוי - דאין טומכין על עירוב במקום שיתוך.

מקום פיתא, ושמואל אומר: מקום לינה. מיתבי:
הרועים והקייצין והבורגנין ושומרי פירות, בזמן שדרבן
ללין בעיר - הרי הן כאנשי העיר, בזמן שדרבן ללין
בשרה - יש להם אלפים לכל רוח! התם אגן סהדי
דאי מפטו להו ריפתא התם - מפי ניהא להו. אומר
רב יוסף: לא שמיע לי הא שמעתא. אומר ליה אביי:
את אמרת ניהלו, ואהא אמרת ניהלו: האחין שהיו
אוכלין על שלחן אביהו וישנים בבתייהו - צריכין עירוב
לכל אחד ואחד. ואמרינן לך: שמע מינה - מקום
לינה גורם. ואמרת לו עלה, אומר רב יהודה, אומר
רב: במקבלי פרס שגו. תנו רבנן: מי שיש לו חמש
נשים מקבלות פרס מפעליהו, וחמשה עבדים מקבלין
פרס מרביהו, רבי יהודה בן בתירה מתיר בנשים
ואוסר בעבדים. רבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים
ואוסר בנשים. אומר רב: מאי טעמא דרבי יהודה בן
בבא, דכתיב: "ודניאל בתרע מלכא". פשיטא, בן אצל
אביו - פראמרו. אשה אצל בעלה ועבד אצל רבו
- פלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבי יהודה בן
בבא. תלמיד אצל רבו מאי? תא שמע: דרב בי רבי
חייא אומר: אין אנו צריכין לערב, שהרי אנו סומכין
על שולחנו של רבי חייא. ורבי חייא בי רבי אומר:
אין אנו צריכין לערב, שהרי אנו סומכין על שולחנו
של רבי. בעא מיניה אביי מרבה: חמשה שגבו את
עירובן, פשמוליבין את עירובן למקום אחר, עירוב
אחד לכולן, או צריכין עירוב לכל אחד ואחד? אומר
ליה: עירוב אחד לכולן. והא אחין, דכי גבו דמו, וקתני: "צריכין עירוב לכל אחד ואחד!"
הכא במאי עסקינן - גגון דאיכא דיריין בהדיהו, דמגו דהני אסרי - הני נמי אסרי. הכי
נמי מסתברא, דקתני: אימתי - בזמן שמוליבין את עירובן במקום אחר, אבל אם היה
עירובן בא אצלם, או שאין דיריין עמחן פתוח - או מפאנא משחינו להו? אומר ליה: משחינו
רב חייא בר אבין מרב ששת: בני פי רב דאכלי נהמא בבאנא, ואתו וביתי כבי רב, פי
משחינו להו תחומא, מבי רב משחינו להו, או מפאנא משחינו להו? אומר ליה: משחינו
מבי רב. ודרי גותן את עירובן בתוך אלפים אמה ואתי וכיית בביתיה דמשחינו ליה תחומא
מעירוביה! פתהוא אגן סהדי, ובהדא אגן סהדי. פתהוא אגן סהדי דאי מתדר ליה התם
- ניהא ליה. ובהדא אגן סהדי דאי מייתו להו ריפתא לבי רב - ניהא להו מפי. פני
רבי בר קמא מרב חסדא: אב ובנו, הרב ותלמידו, פרבים דמו, או פחידים דמו? צריכין
עירוב, או אין צריכין עירוב? מבוי שלחן נותר בלחי וקורה, או אין נותר בלחי וקורה?
אמר ליה, הניתוח: אב ובנו, הרב ותלמידו, בזמן שאין עמחן דיריין - הרי הן פחידים,
ואין צריכין לערב. ומבוי שלחן נותר בלחי וקורה. משננה חמש חצירות פתוחות זו לזו
ופתוחות למבוי, עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי - מותרין בחצירות ואסורין במבוי.
ואם

1 ודניאל בתרע מלכא - פירש רבינו חננאל: וסימנן בבא - שער, תרע - שער. פירוש:
2 רבי יהודה בן בבא הוא מתיר בעבדים. ובבא ותרע הכל שער. נראה דמיתיה קרא
3 לסימן ולטעם לדבריו.
4 בעא מינה אביי מרבה חמשה שגבו עירובן בו - ואף על גב דאביי ידע להאי ברייתא
5 דלעיל, דהא בסוף פרק "מי שהוציא אחריו" (מטב.)
6 פריך מינה לרבה, דקאמר ליה לדידך קשה,
7 לשמואל קשה גבי עירוב משום קנין - לא שאל
8 כאן לרבה אלא כדי להקשות לו ממתניתין.
9 כרבים דמו או כחידים דמו - פירש בקונטרס:
10 לענין שתי חצירות זו לפנים מזו, דתנן
11 בסוף פירקין: ואם היו של יחידים - אין צריכין
12 לערב. ומיבעיא ליה אם אב ובנו דרים בפנימית,
13 אי חשיבי כחידים או כרבים. תימה לרבינו יצחק:
14 דמתניתין שמעינן ליה, דמוכחא דאין אב ובנו
15 אוסרים זה על זה. ובין דלא אסרי - אם כן הוא
16 לה רגל המותרת במקומה, ואינה אוסרת שלא
17 במקומה. וההיא טעמא דיריידים אין צריכין
18 לערב, ויש לומר: דמקבלי פרס מיבעיא ליה,
19 ומספקא ליה אי מתניתין בסמוכין על שלחן
20 אביהם ממש, והתם הוא דאין צריכין לערב כשאין
21 עמחן דיריין, דהאני קצת מה שמוכיח בפת אף
22 על גב דמקום לינה גורם, אבל מקבלי פרס, אף על
23 גב דאין עמחן דיריין - צריכין לערב, או דילמא:
24 מתניתין במקבלי פרס, כדאוקמא רב, דאמר התם:
25 מקום פיתא גורם. ומייתי ראייה מברייתא, דסתם
26 האב ובנו הרב ותלמידו מקבלי פרס ניהו, בין
27 שישנים בבתייהו, היכא דלא קתני בהדיא אוכלין
28 על שלחן אביהו, ומידה, לא משמע כלל לומר כן.
29 ונראה לרבינו יצחק, דמיבעיא ליה בדליכא בכל
30 המבוי אלא אב ובנו, או הרב ותלמידו. דבתים
31 חצירות שלחם פתוחין למבוי. ובין שכל המבוי
32 שלחם - משתכחת תורת עירוב. וקמיבעיא ליה
33 נמי, דאם תמציי לומר אין צריכין לערב - מבוי
34 שלחם נותר בלחי וקורה או לא?
אמא

ואם

1 **אימא** מציעתא ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן אתיא כרבנן — ואפילו למאן דאמר
2 לעיל דף עא.ב. דכפת לא פליגי, משמע ליה ואם נשתתפו במבוי — בכל ענין,
3 ואפילו נשתתפו במבוי ביין.

4 **אלא** פשיטא דבטייל — ואם תאמר: למאן דאמר אין מבטלין רשות מחצר לחצר, היאך
5 מותרין במבוי? הא אין יכול לבטל רשותו
6 לבני חצר אחרת לרבא דאמר לשמואל דאפילו
7 שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים דאין מבטלין?
8 ויש לומר: דהא לא קשיא, שהרי במבוי נשתתף.
9 אבל הא קשיא, היאך מועיל במבוי ביטול לרבא,
10 דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו דאין מבטלין?
11 ועל כרחיך כי ביטול רשות במבוי, כרדייקי: שהרי
12 ביטל להם רשותו! ויש לומר: דכיון דכולם שוין
13 במבוי, זה כזה — יכול לבטל אף לבני חצר אחרת,
14 שהמבוי חדא תשמשתא לתרווייהו. ולא דמי
15 לשתי חצירות דהא תשמשתא לחוד והא
16 תשמשתא לחוד, כדאמר לעיל. ולקמן (עטא.)
17 תניא גבי בית שבין שתי חצירות ומלאוהו תבן,
18 דאם נתמעט התבן מעשרה טפחים — מבטלין
19 הבית לזה ולזה, והיינו טעמא כדפרשישית דאפילו
20 לשמואל הבית לחצירות חדא תשמשתא הוא
21 לתרווייהו.

22 **כל** שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים
23 למבוי לא שמייה שיתוף — פיר-ו-ש
24 בקונטרס: ולהכי לא תני רב ופתוחין זו לזו, דחייש
25 דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שביניהם. משמע
26 לפירושו: ואם פתוחות זו לזו — לא מהני בוק
27 שיתוף, ואפילו מעיילי ליה דרך מבוי — גזרינן
28 דילמא לא מעיילי אלא דרך פתח החצר וסומכין
29 עליה. ואם תאמר: היכי משכחת ליה פלוגתא
30 דרבי מאיר ורבנן דמערבין ומשתתפין אם לא
31 בחצירות הפתוחות זו לזו? ומשמע התם דמהני
32 שיתוף! ויש לומר: דאשכחן לה בשעריהו בחצירות
33 דרך חלונות, וכיון שאין פתח גמור מחצר לחצר
34 גבוה עשרה ורובב ארבעה — ליכא למיגור
35 דילמא מפקי ועיילי השיתוף שלא כדרך המבוי,
36 כיון דמחצר לחצר לא סלקי להדיא אי ליכא
37 פתחים אלא חלונות בעלמא.
38 **דאפקיה** ועייליה — פירש בקונטרס: לאותה
39 חבית בכל החצירות, ומזן למבוי
40 ומשם לחצר שהונח שם, ולא לשם שיתוף.
41 ולפירושו הוה ליה למימר דעייליה ואפקיה
42 ועייליה ובחנם דחק לומר כן, דתחילה היה בשאר
43 חצירות ואפקיה למבוי, והדר עיילי בזה החצר.
44 **בני** חבורה שהיו מסובין בו — כאן לא שייך
45 למימר דאפקיה ועייליה. דאף על גב דיכול
46 לומר דכל דוד חוד הביא פת בחצר זה ודרך מבוי
47 כדי לסעוד, תסמא דמלתא איירי שבעל הבית זה
48 הווינן לסעוד אצלו, ואף על פי שלא זכרה —
49 סומכין על פת שעל השלחן, דכוכו בר דמו. שאין
50 לומר שכך אירע שפת של בעל הבית היה מונח
51 בשאר חצירות, והובא כאן דרך מבוי — דהוצאה
52 והכנסה זו לא מהניא מידי, כיון שלא היה קניו פת
53 לכל בני החבורה באותה שעה, אלא היה של בעל
54 הבית זה, ואין הכנסה והוצאה מועלת אלא אם כן
55 היה של בעל השיתוף מאותה שעה.
עד

1 ואם נשתתפו בו' — בגמרא מותרין לה. דשכח אחד מבני חצר ולא עירב — בחצירה,
2 להתייר חצירו. אבל בשיתוף היה לו חלק. מותרין כאן וכאן — השתא משמע דסומכין,
3 ובגמרא מותרין לה. שהמבוי לחצירות כחצר לבתים — כשם שאסור להוציא מן הבתים
4 לחצר בלא עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף. ולא תימא דלא דמו,
5 דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים, והא
6 אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן.

7 **גמרא** ואם נשתתפו נמי — ואקמיתא קאי
8 ואם נשתתפו אף במבוי קאמר. **אמאי** מותרין —
9 באותה חצר? הא רבי מאיר לית ליה סומכין על
10 שיתוף. מבני מבוי ולא נשתתף — אחת מן
11 החצירות לא נשתתפה עם חברתה במבוי. והא
12 תניא — לעיל בפירקין גבי צדוקי. רישא נמי
13 דלא בשיל — הא דקתני: שכח אחד מבני חצר
14 בדלא בטיל, וקתני מותרים. אלמא: סומכין
15 על השיתוף. רישא וסיפא רבי מאיר — רישא
16 קתני: עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי —
17 אסורין במבוי אלא אם כן נשתתפו נמי במבוי,
18 כרבי מאיר. וסיפא קתני: מבני מבוי ולא נשתתף
19 אסורין במבוי — כרבי מאיר. **ופציעתא** —
20 דקתני: מבני חצר ולא עירב בו' כרבנן. בולת רבי
21 מאיר היא — ומציעתא אמאי סומכין בני אותה
22 חצר על השיתוף — משום דרובין עירבו, דטעמא
23 מאי בו' רב לא תני פתוחות זו לזו — וכל
24 "עירבו בחצירות" דמתניתין — עירבו כל חצר
25 לעצמה קאמר, ו"מותרין בחצירות" דקתני —
26 מותרין בני חצר לעצמן קאמר. כל שיתוף שאין
27 — כל אחד ואחד מכניס חלקו דרך פתח חצירו
28 למבוי, ודרך מבוי ויליכודו לחצר שיהא מונח
29 בו. לאו שמייה שיתוף — שאם יכניסו דרך
30 פתחים שמחצר לחצר — אין נראה בחיתוף
31 מבוי. והכא נמי חייש רב דילמא מעיילי ליה
32 דרך פתחים שביניהן. אין צריך לערב — והא
33 הכא דלקחו חבית בשותפות, ולא נכנסה אלא
34 לאותה חצר לבדה. **דאפקיה** ועייליה — לחבית
35 בכל החצירות, ומזן למבוי, ומשם לחצר שהונח
36 שם, ולא לשם שיתוף. ושינויא דחיקא הוא, ולא
37 הוי מסקנא הכי. כיצד משתתפין בו' — תיובתא
38 קא מתיב ממתניתין דפרק "חלוץ" דלקמן ועטבו
39 דקתני התם: כיצד משתתפין במבוי? מניח את
40 החבית, ואומר: הרי זה לכל בני מבוי, ומזכה לזן
41 בו' והא הכא דחד מזכה מידידה לכולהו, ולא
42 נכנסה לחצרותיהן. מסובין בבית — סומכין
43 משום עירוב החצר, כדאמר לקמן ופהו. עירובי
44 חצירות בבית שבחצר. **מסובין** בחצר — סומכין
45 משום שיתוף, דשיתופי מבוואות מותר להניחן
46 בחצר שבמבוי. אבל משום עירוב לא, דבית
47 בענין, דעירוב משום דירה, וחצר לאו בר דירה
48 הוא.

בתים

במסובין בבית, כאן — במסובין בחצר. **אלא**, מעמא דרב, דקא סבר: אין מבוי ניתר בלתי
וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו. **וגפא**, אמר רב: אין מבוי ניתר בלתי וקורה

עד

עירובין דף עג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכז

59 יש לומר שאף בתחילתה ששכח אחד מבני החצר לערב, מדובר
60 שלא ביטל רשותו, ואף על פי כן מותרים לטלטל בחצר, ואם כן
61 קשה, רישא ששנינו בה שאם עירבו בחצרות ולא השתתפו במבוי,
62 מותרים בחצרות ואסורים במבוי, וסיפא ששנינו בה שאם בני
63 אחת מהחצרות לא השתתפו, אסורים לטלטל במבוי, שניות
64 כדעת רבי מאיר, שאין סומכים על עירוב במקום שיתוף ולא על
65 שיתוף במקום עירוב, וקציעתא ששנינו בה שאם שכחו בני אחת
66 החצרות לערב, מותרים לטלטל בחצר ובמבוי, שניות כדעת רבנן,
67 שמספיק לערב או לשותף, שסומכים על השיתוף במקום עירוב,
68 מתרצת הגמרא: לעולם, כולא – כל המשנה כדעת רבי מאיר היא,
69 ומה ששנינו באמצע המשנה שאם שכחו בני אחת החצרות לערב,
70 מותרים לטלטל בחצר במבוי, משום דקעמא מאי אמר רבי מאיר
71 בעיני עירוב ובעיני שיתוף – שמה הטעם שרבי מאיר הצריך גם
72 עירוב וגם שיתוף, מפני שלא לשפח תורת עירוב מן התיניקות –
73 שאם נסמוך רק על השיתוף ולא נערב, ישכחו התיניקות את תורת
74 עירוב, ואם כן, קאמ – כאן, כששכח רק אחד מבני החצר לערב,
75 בין דרובה עירוב לא משתתקא – הואיל ורוב בני החצר עירבו, אין
76 חשש ששתכח תורת עירוב מהתיניקות, ומודה רבי מאיר
77 סומכים על השיתוף במקום עירוב.
78 הגמרא מבארת באילו חצרות עוסקת משנתנו: אמר רב יהודה, רב
79 לא תני – שנה במשנתנו 'פתוחות זו לזו', אלא רק 'חמש חצרות
80 פתוחות למבוי'. וכן אמר רב כהנא, רב לא תני 'פתוחות זו לזו'.
81 איפא דאמרי – ויש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, רב כהנא
82 גופיה – עצמו לא תני 'פתוחות זו לזו', ולא בשם רב אמר כן.
83 הגמרא דנה בביאור גירסא זו. מבררת הגמרא: אמר ליה אביי לרב
84 יוסף, מאי מעמא דרב דלא תני – מה טעמו של רב שלא שנה
85 במשנתנו 'פתוחות זו לזו'. מבארת הגמרא: קסבר, כל שיתוף שאין
86 כל אחד ואחד מביניהם ומציאו דרך פתחים פבוי – מכניס את פתו
87 שבה משתתף דרך פתח חצירו למבוי, ודרך המבוי מוליכו לחצר
88 שבו היא מונח, אלא שמכניסים אותה מן החצר בה היתה לחצר
89 שבה תהא מונחת דרך הפתחים שבין החצרות, ואינו עובר דרך
90 המבוי, לאו שמייה שיתוף – אין שמו שיתוף, מפני שאין זה ניכר
91 שהניחוהו כשיתוף המבוי ולא כעירוב לחצרות. וגם כאן סובר רב
92 שאם החצרות פתוחות ביניהן, אין זה נחשב כשיתוף אף אם
93 הכניסוהו דרך המבוי ולא דרך הפתח שבין החצרות, והואיל
94 וחוששים שמא יכניסוהו דרך הפתחים שביניהן, ויסמכו על זה,
95 ולכן אין לגרוס 'פתוחות זו לזו'.
96 מקשה הגמרא על דברי רב יוסף: איתיביה, שנינו במשנה (לעיל עא.)
97 בעל הבית שהיה שותף לשכניו הדירים יחד עמו במבוי לזה בין וזה
98 בין, כגון שהיה כלי אחד ובו יין של כולם, אין צריך לזרוב, שהיה
99 היין שבחבית זו מועיל במקום עירוב, אף שלקחו את החבית
100 בשותפות והכניסוהו לחצר שתהא מונחת שם, ולא נכנסה מחצר
101 אחת לאחרת דרך המבוי, אם כן משמע שמועיל עירוב אף כשלא
102 הכניסוהו מן החצרות לחצר שיהא מונח שם דרך המבוי, וקשה
103 על ביאור הגמרא בדברי רב שאין עירוב מועיל אלא באופן זה.
104 מתרצת הגמרא: הָתָם – שם מדובר דאפקיה ועייליה – שהוציא
105 והכניס את החבית בכל אחת מן החצרות הפתוחות למבוי, וממנה
106 למבוי, וממנו לחצר שמונחת שם, ולא היה זה לשם שיתוף
107 הרשיות.
108 מקשה הגמרא ממשנה נוספת: (איתיביה) שנינו במשנה, ביצד
109 משתתפין פבוי וכו', מניח את החבית ואומר 'הרי זו לכל בני
110 מבוי'. משמע שמשותף בחבית שמונחת ברשותו ולא צריך
111 להעבירה בכל החצרות דרך המבוי. מתרצת הגמרא: הָתָם נמי –
112 גם שם מדובר דאפקיה ועייליה – שהוציא והכניס את החבית בכל
113 החצרות הפתוחות למבוי ומהן למבוי, וממנו לחצר שמונחת שם,
114 וכפי שהעמדנו את המשנה העוסקת ב'בעל הבית שהיה שותף
115 וכו'.
116 מקשה הגמרא: פתקה לה רבה בר רב הונא, אלא מעתה ששיתוף
117 שלא הכניסו והוציאו דרך פתחים שבמבוי, אינו נחשב שיתוף, אם

1 ואם נשתתפו בני החצרות פבוי, מותרין כולם לטלטל פאן ופאן
2 – בחצרות ובמבוי.
3 עתה מבארת המשנה מה הדין אם שכח אחד מבני החצר או
4 המבוי לערב או לשתף: עירוב פחצירות ונשתתפו פבוי, ושכח
5 אחד מבני חצר ולא עירב, אך היה לו חלק בשיתוף, מותרין כולם
6 לטלטל פאן ופאן.
7 עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי, ושכח אחד מבני פבוי ולא
8 נשתתף, כלומר, בני אחת החצרות הפתוחות למבוי, שכחו ולא
9 השתתפו עם שאר החצרות, מותרין כולם לטלטל פחצירות,
10 ואסורין לטלטל פבוי, משום שהפבוי פחצירות פחצרות –
11 שכשם שאסור להוציא מהבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור
12 להוציא מהחצר למבוי בלא שיתוף, והואיל ושכחו בני אחת
13 החצרות לשתף, אסורים כולם לטלטל במבוי.
14 **גמרא**
15 הגמרא מבארת כשיטת מי שנויה משנתנו. מבררת הגמרא: מני –
16 כדעת מי שנויה משנתנו בה התבאר שאם עירבו בחצרות אבל לא
17 השתתפו במבוי, גמרתם רק לטלטל בחצרות ואסורים לטלטל
18 במבוי, משיבה הגמרא: רבי מאיר היא, דאמר לגבי חצרות
19 הפתוחות למבוי, דבעיני עירוב – שצריכים עירוב על מנת להתיר
20 לטלטל בחצרות, ובעיני שיתוף – וצריכים שיתוף על מנת להתיר
21 לטלטל במבוי, ואין די באחד מהם כדי להתיר את הטלטול במבוי
22 ובחצר כאחד.
23 מקשה הגמרא: אם כן, איפא קציעתא, ואם נשתתפו פבוי,
24 מותרין פאן ופאן, אתאן לרבנן דאמרי – דין זה נשנה כשיטת
25 חכמים שאומרים, פחדא סניא – באחד מהם מספיק, בעירוב או
26 בשיתוף, וללא צורך את שניהם, ולכן אף שרק השתתפו במבוי,
27 מותרים לטלטל גם בחצרות, וכיצד אפשר לומר שהמשנה שנויה
28 כדעת רבי מאיר. מתרצת הגמרא: הא לא קשיא, משום שיש לבאר
29 שמה ששנינו 'ואם נשתתפו, נמי קאמר – הכוונה שגם השתתפו.
30 כלומר, דין זה הוא המשך לתחילת המשנה, ובא ללמדנו שאם
31 בנוסף לעירוב בחצר גם השתתפו במבוי, הרי הם מותרים לטלטל
32 בחצרות ובמבוי, אבל אם לא עירבו בחצרות אלא נשתתפו במבוי
33 בלבד, אין מטלטלין בחצרות, וברבי מאיר.
34 מקשה הגמרא: אם אכן משנתנו כרבי מאיר, איפא סיפא, 'עירבו
35 פחצירות ונשתתפו פבוי, ושכח אחד מבני חצר ולא עירב, מותרים
36 פאן ופאן'. דנה הגמרא: היכי דמי, אי דלא פביל – אם מדובר שמי
37 ששכח לערב, לא ביטל את רשותו, יש להקשות אמאי מותרים בני
38 החצר לטלטל בחצרם, הרי העמדנו משנתנו כרבי מאיר, ולשיטתו
39 אין סומכים על השיתוף במקום עירוב, והרי העירוב אינו כשר,
40 מפני שאותו אחד לא עירב ולא ביטל רשותו. אלא פשיטא דפביל
41 – אלא פשוט וברור הוא שמדובר שאותו אחד ביטל את רשותו,
42 אם כן איפא סיפא, 'שכח אחד מבני פבוי – שכח בני אחת
43 החצרות, ולא נשתתפו במבוי, מותרין פחצירות ואסורין פבוי, ואי
44 דפביל – ואם מדובר שבני אותה חצר ביטלו רשותם, אמאי אסורין
45 לטלטל פבוי, הרי רשותם בטלה.
46 מביאה הגמרא צד אחר: ובי תימא דקסבר רבי מאיר, אין פישול
47 רשות פבוי, ורק בחצר נאמר דין ביטול רשות, ולכן בסוף המשנה
48 שנינו שאסורים לטלטל במבוי, אף שבני אותה חצר שלא
49 השתתפו, ביטלו רשותם. והא תניא – והלא שנינו בברייתא (לעיל
50 עט), מעשה בצדוקי שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי, ואמר רבן
51 גמליאל לבניו לאחר שקידש היום, מהרו והחזיקו במבוי קודם
52 שהוציא הצדוקי את כליו, ויחזור ויטול את רשותו, שהרי ביטול לכם
53 רשותו, דברי רבי מאיר, הרי שגם במבוי שייך ביטול רשות, ואם כן
54 חוזרת הקושיא מדוע שנינו בסוף המשנה שאסורים לטלטל במבוי,
55 אם מדובר שביטלו בני החצר את רשותם. אלא פשיטא – פשוט
56 וברור הוא שמדובר דלא פביל – שלא ביטלו רשותם, ומכיון
57 ששכחו להשתתף, אסורים לטלטל בו, ומדסיפא דלא פביל, רישא
58 נמי דלא פביל – ומכך שבסוף המשנה מדובר שלא ביטלו רשותם,

42 אחרת. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, הלכה כרבי שמעון שביין אם עירבו בני
43 החצר, וביין אם לא עירבו, מותר להוציא כלים ששבתו בחצר אחת
44 לגגות חצרות וקרפיות אחרים. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלֵכָה כְּרַבִּי
45 שְׁמַעוֹן בֶּין עִירְבוּ וּבֵין לֹא עִירְבוּ.
46 מוכיחה הגמרא מדברי רבי יוחנן: אָלְמָא – מוכח דלא גְּזַרֵין דִּילְמָא
47 אֲתֵי לְאַפְּיֻקָא מֵאֵי דְכֶתִים לְחָצֵר – ששמואל ורבי יוחנן אינם גוזרים
48 שמוא יבואו להוציא את הכלים ששבתו בבית לחצר אחרת, ולכן
49 מתיירים לטלטל מחצר לחצר אף כשעירבו. וְהִקְאָ נָמִי – וגם כאן
50 הולך רבי יוחנן לשיטתו שאף אם מצד אחד של המבוי יש חצר
51 ומצדו האחר ישנה חורבה, נותר המבוי בלחי או קורה, ולא גְּזַרֵין
52 דִּילְמָא אֲתֵי לְאַפְּיֻקָא מֵאֵי דְחָצֵר לְחוֹרְבָה – ולא גוזרים שמוא יבואו
53 להוציא את הכלים המונחים בחצר לחורבה דרך המבוי, אף
54 שהחורבה היא רשות אחרת שאסור להוציא אליה.
55 הגמרא חוזרת לדון בדברי שמואל שאמר שמבוי נותר בלחי או
56 קורה, אף אם פתוח לתוכו בית אחד ללא חצר, וחצר אחת עם בית
57 אחד: יתיב – ישב רב ברונא וקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא – ושנה את דברי
58 שמואל. אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר בִּי רַב לְרַב בְּרוּנָא, אָמַר שְׁמוּאֵל
59 הָבֵי – האם כך אמר שמואל. אָמַר לִיה – השיב לו רב ברונא, אֵין
60 – כן. אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר בִּי רַב, אֲחֵיו לִי אוֹשְׁפִיזִיה – הראה
61 לי היכן מתארח שמואל, כדי שאלך ואשאל אותו. אֲחֵיו לִיה –
62 הראה לו רב ברונא את מקומו של שמואל. אֲתָא לְקַמְיָה דְשְׁמוּאֵל
63 – בא רבי אלעזר לפני שמואל ואָמַר לִיה, אָמַר מַר הָבֵי – וכי אמר
64 הרב כך שמבוי נותר בלחי או קורה, אף אם פתוחים לתוכו בית
65 וחצר בלבד. אָמַר לִיה שְׁמוּאֵל, אֵין – כן. שאל אותו רבי אלעזר,
66 וְהָא מַר הוּא דְאָמַר – והרי הרב הוא זה שאמר (לעיל סו), אֵין לָנו
67 להוסיף היתר בעירובין אֲלָא בְּלִשׁוֹן מְשַׁנְתֵּינוּ (לעיל עג) בה שנינו,
68 'שֶׁהַמְבוּי לְחָצֵרוֹת כְּחָצֵר לְבֵתִים', וממה שנאמר 'שהמבוי לחצרות'
69 ולא 'שהמבוי לחצר', משמע שכדי להתיר את המבוי בלחי או
70 קורה, צריך שיהיו פתוחות לו שתי חצרות ולא די בחצר אחת
71 ובית אחד. אִישְׁתִּיק – נאלם שמואל, ולא השיב תשובה על שאלה
72 זו.
73 מסתפקת הגמרא: קַבְּלָה מִיָּנִיה או לא קַבְּלָה מִיָּנִיה – האם שמואל
74 קיבל את קושייתו של רבי אלעזר בר בי רב וחזר בו מדבריו, והודה
75 לרב שאין מבוי נותר בלחי או קורה עד שיהיו חצרות ובתים
76 פתוחות לו כרב, או לא.
77 הגמרא מנסה לפשוט את הספק מדברי שמואל עצמו: הָא שְׁמַע –
78 בא ושמע ראייה לפשוט הספק, דִּהְוָא מְבֹאָה דְהֵנָּה דִּיירָה בֵּיה –
79 שאותו מבוי שהיה גר בו אדם בשם איבות בר איהו, שהיתה
80 פתוחה לו חצר ובה היה ביתו של איבות בר איהו, ובנוסף, היה
81 פתוח למבוי בית כנסת ובו בית אחד, עָבַד לִיה לְחֵיָא – עשה לו
82 לחי בפתח המבוי, וְשָׂאָ לִיה – והתיר לו שְׁמוּאֵל לטלטל במבוי.

1 עַד שִׁיְהוּ בְתִים וְחָצֵרוֹת פְּתוּחִין לְתוֹכוֹ – עד שיהיו פתוחות למבוי
2 שתי חצרות, ובכל חצר שני בתים. וְשְׁמוּאֵל אָמַר, המבוי נותר בלחי
3 או קורה, אֲפִילוּ אם פתוחים לתוכו רק בית אֶחָד ללא חצר, וְחָצֵר
4 אַחַת ובה בית אחד. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילוּ אם מצד אחד פתוחה
5 למבוי חצר ובה בית אחד, ומהצד האחר פתוחה לו חוֹרְבָה וצִיּוּר
6 א, הרי הוא נותר בלחי או קורה.
7 הגמרא דנה בדברי רבי יוחנן. שואל אביי: אָמַר לִיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף,
8 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲפִילוּ בְּשִׁבְלֵי שַׁל כְּרָמִים – האם רבי יוחנן אמר את
9 דבריו גם אם מצדו האחר של המבוי פתוח לו שביל של כרמים.
10 ולא חורבה וצִיּוּר ב, ואף בזה יהא נותר המבוי בלחי או קורה.
11 משיב רב יוסף: אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף לַאֲבִי, לֹא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֵת
12 דבריו אֲלָא בְּחוֹרְבָה דְחָיו לְדִירָה – שראייה לדירוס, שיש לה
13 מחיצות ומקצת תקרה, ומצטרפת עם החצר להתיר את המבוי
14 בלחי או קורה, אֲבָל בְּשִׁבְלֵי שַׁל כְּרָמִים, דִּלָּא חָיו – שאינו ראוי
15 לְדִירָה, לֹא אמר את דבריו, ואינו מצטרף השביל עם החצר לתת
16 שם מבוי למבוי שפתוח אליו ולהתירו בלחי או קורה, אלא דינו
17 כחצר וצריך שני לחיים או פס רחב ארבעה טפחים.
18 הגמרא מבארת שרבי יוחנן הסובר שמבוי שמצידו האחד חצר
19 ומצידו האחר חורבה נותר בלחי או קורה, הולך כשיטתו במקום
20 אחר: אָמַר רַב הוּנָא בַּר חִינְנָא, וְאֶדְוָא רַבִּי יוֹחָנָן לְמַעְמֵיה – והולך
21 רבי יוחנן לפי שיטתו במקום אחר, דִּתְנֵן – ששנינו במשנה לקמן
22 (טו), אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֶחָד גִּגּוֹת שַׁעַל הַבַּתִּים, וְאֶחָד כְּרִפְיוֹת –
23 מקומות המוקפים במחיצה שלא לשם דיורים, ואינם יותר משיעור
24 בית סאתים, וְאֶחָד חָצֵרוֹת שִׁלְפְנֵי הַבַּתִּים, רְשׁוּת אַחַת הֵן לְכֻלָּם
25 שְׁשֻׁבְתוֹ לְתוֹכָן – הרי כל אלו נחשבים כרשות אחת, ומותר לטלטל
26 מזה לזה כלים שהיו מונחים באחד מהם בשעה שקדש היום, בלא
27 עירוב, והאיל וכל המקומות הללו הם רשויות שאינן דירה, וְלֹא
28 לְכֻלָּם שְׁשֻׁבְתוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת – אך אסור לטלטל מזה לזה כליים שהיו
29 מונחים בבית בשעה שקדש היום, והוציאוהו לחצר על ידי שעירבו
30 בני אותה חצר, אלא אם כן עירבו את שתי החצרות יחד. וְאָמַר
31 רַב, הֲלֵכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהָן כְּרִשׁוֹת אַחַת לְהוֹצִיא מִזוֹ לְזוֹ, וְהוּא
32 שְׁלֹא עִירְבוּ – והיינו דווקא כאשר לא עירבו בני החצרות כל אחת
33 לעצמה, ואין מצויים כלי הבית בחצר, מפני שאסור להוציאם
34 לחצר שהרי לא עירבו, אֲבָל אם עִירְבוּ בני החצרות כל אחת
35 לעצמה, ומצויים כלי הבית בחצר, מפני שמותר להוציא כלים
36 מהבית לחצר, אין הלכה כרבי שמעון ואסור לטלטל מזה לזה,
37 משום דְּגִזְרֵין דִּילְמָא אֲתֵי לְאַפְּיֻקָא מֵאֵי דְכֶתִים לְחָצֵר – שגוזרים
38 שמוא יבואו להחליף בין הכלים שהיו בחצר בשעה שקדש היום,
39 לכלים שהיו בבית והוציאוהו לאחר מכן לחצר, ויוציא לחצר
40 אחרת את הכלים שהיו בבית בשעה שקדש היום ומצאים כעת
41 בחצר, ואף רבי שמעון מודה שאסור לטלטל כלים אלו לחצר

המשך ביאור למס' עירובין ליום חמישי עמ' ב

8 ארבעה טפחים, אוכלים בני החצירות פירות בראש הכותל
9 ואסורים להוריד ממנו לחצירות. שואלת הגמרא: אֵין בּוּ – בראש
10 הכותל, אֲבָקְעָה טפחים, מֵאֵי – מה דינו. אָמַר רַב, אִיּוֹר שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת
11 שׁוֹלְמַת בּוּ – כיון שאין ראש הכותל חשוב רשות בפני עצמו, בטל
12 הוא לגבי שתי החצירות והרי הוא בשליטת שתיקה, ומאחר
13 שבאופן שהכותל גבוה עשרה טפחים מערבת כל חצר לעצמה,
14 הרי הן אוסרות אחת על חבירתה, שכל מקום שמטלטל, נחשב
15 כמטלטל מחצר לחצר, ולפיכך לֹא יִזְוּ לטלטל בּוּ – בראש הכותל
16 אֲפִילוּ מִלֹּא נִימָא – משוהו.

1 נִפְרֵץ הַכּוֹתֵל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי הַחֲצֵרוֹת, אם היתה הפירצה עַד עֶשְׂרֵי
2 אַמּוֹת, מְעַרְבִין שָׁנִים, וְאִם רְצוּ מְעַרְבִין אֶחָד, מְפַנֵּי שְׁהוּא
3 [–הפירצה] חשובה כַּפֶּתֶת, אולם אם הפירצה גדולה יותר מְכָאן,
4 מְעַרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעַרְבִין שָׁנִים, שאין זה פתח אלא חצר אחת
5 גדולה.

נמרא

7 במשנה שנינו, שכותל שבין שתי חצירות שגובה עשרה ורחב

עירובין. פרק שישי – הדר דף עד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קכט

תוספות

רש"י

1 **עד** שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו – ומערבין יחד דרך פתוחין חדא חשיב להו, ולית
2 ליה לרב הא דתניא לעיל אב ובנו מבוי שלחן נותר בלחזי וקורה. דכל היכא דלא בעי
3 עירוב, אי נמי בעו עירוב ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי – לא משתרי ההוא מבוי בלחזי וקורה
4 עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה, או שתי שורות של חצירות אחת לצידו
5 אחד ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהם, שאינן

6 יכולות להתערב אלא על ידי מבוי. עד כאן לשון
7 הקונטרס. וקשה לרבינו יצחק. דלא מסתבר
8 למימר דפליג רב אברייא דלעיל דהא קיימא לן
9 בהא כרב. מדאמר רב נחמן בפרק ביצה (יבג),
10 נקטינן: איזהו מבוי שניתר בלחזי וקורה וכו'.
11 ופירש רבינו יצחק. דלא חשבין בתים וחצירות
12 דאב ובנו חדא. כיון שאין הבתים פתוחים זה לזה
13 ולא החצירות פתוחות זו לזו אלא למבוי, דכי היכי
14 דבעירבו ונשתתפו להיות מותרים להוציא מחצר
15 מחצר דרך המבוי חשבות החצירות שתיים, ולא
16 משעו לזו שיתוף חדא חצר לענין בתים וחצירות
17 פתוחים לתוכו, כיון שאין פתוחין זו לזו אלא
18 למבוי – הכא נמי. כי במה שהם של אב ובנו אין
19 לחושבם אחת, יותר ממשל נכרים ועירבו. דשפי
20 מעירוב לא מהני מה שהם של אב ובנו לחשב
21 אחת, ולהחשב המבוי כאילו אין בתים וחצירות
22 פתוחין לתוכו, ואם תאמרו: כיון דמשעו לזו כחדא
23 כשפתוחות זו לזו, משמע דיכולין לערב יחד בלא
24 מבוי, אם כן היכי משכחת לה שעירבו בחצירות
25 ומותרין לרבנן כאן וכאן, ולרבי מאיר אין מותרין
26 אלא בחצירות. ובכל החצירות מיהא מותרין.
27 וכשעירבו ונשתתפו מותרים כאן וכאן, אף על פי
28 שסתם מבוי דמשנה וברייא משמע שהשכירו
29 בלחזי וקורה. דלחכי לא תני פתוחות זו לזו – דבעי
30 לאוקומי במבוי הניתר בלחזי וקורה. הא כיון
31 דבעירוב לחודיה סגי לרבנן, בין בחצירות בין
32 במבוי – אם כן עירוב כל החצירות יחד. ומאחר
33 שרבי מאיר אוסרו למבוי ומותרין כולן מוז לזו,
34 שהרי אינו אוסרן אלא המבוי לבדו – אם כן
35 פתוחות כולן זו לזו. והואיל וכך, היאך מותר המבוי
36 בלחזי וקורה לרב, שאוסר כשיכולין לערב דרך
37 פתוחין מוז לזו ואף על פי שלא עירבו, וכל שכן

38 כאן שעירבו כולן יחד דרך פתוחין עצמן בלא פתוחות למבוי ויש לומר: דמשכחת
39 לרב כגון שעירבו חצירות זו לזו דרך סולמות. דלא חשיב דחכי פתוחות זו לזו. דהא אמרינן
40 ביבוצי מעברין (נטב): דסולם תורת מחיצה עליו להקל, אף בשעה שיש עליו תורת פתח

41 להקל. ועוד יש למצוא: כגון שמערבין דרך הלונות הפתוחות מחצר לחצר בתוך עשרה, כיון דהוי כוליה חלק למעלה מארבעה טפחים – אין ראוי לאסור אפילו פתח שעשוי ליציאה וכניסה
42 ואין פתח אחר לצאת שם אינו אוסר, כיון שיש שם דקה ארבעה. ואפילו אם נפשו לומר כששדה פתח והיה עושה לפניו דקה נראה שם הסילוק יותר מכאן, לפי שהיה כאן פתח וביטלו, אבל
43 בחלק למעלה מארבעה – לא חשיב גובהו ביטול פתח כיון שלא פתח מעולם, ולא דמי לפתח המתבטל מכל מקום כיון שחלקן שמחצר לחצר אינו עשוי ליציאה וכניסה כמו פתח שישנו מוז
44 לזו לא עדיף מסולם לחושבו אחת. וגם אם לא יהיה החלק למעלה מארבעה, אלא יהיה למעלה משלשה. דכיון דלא מידרס – ש סברא לומר כן. ועוד: דאפילו פתח גמור (ו), כיון שאינו רגיל
45 – אינו אוסר. כדאמרינן בפרק "מי שהוציא אהו" (מטא), ובין תורת מחיצה עליו שלא לאסור גם לענין זה שבכאן בחלון, שאין רגילות כניסה ויציאה דרך חלקו כמו בפתח גמור – ידא בחלון
46 שבין חצר לחצר (יש עליו) תורת מחיצה כמו בסולם, שלא להחשיב החצירות אחת על ידי עירוב שמערבין יחד דרך הלונותיהם מוז לזו. ולא דמו לפתחים שבין זו לזו דמשעו לזו חדא, אף על
47 פי שאין בני כל חצר וחצר רגילין בהן כמו בפתחי המבוי. כי מה שאין רגילין בהן כמו בפתחי המבוי – זה לפי שרשויות החצירות חלוקות, ואין עיקר תשמיש דירה של כל חצר וחצר אלא
48 לבני החצר עצמה, ולא לבני האחרת. ולהכי חשיב כרגיל, לשוינהו חדא על ידי עירוב. אבל חלון – יתא עליו תורת מחיצה דלא לשוינהו חדא על ידי חלקו, כיון דלא חזי למינהו רגיל כפתח
49 הפתוח למבוי, אפילו היה לו החצירות של אדם אחד.

50 **ושמואל** אמר אפילו בית חצר – פירש בקונטרס: בית בלא חצר ובית חצר למעלה פירש כאן בפרק קמא (יבג) גבי הא דאמר רב נחמן, נקטינן: איזהו מבוי שניתר בלחזי וקורה
51 – שאורכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו ב.

52 **הכא** נמי לא גורין דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה – תימה: מאי קאמר ואודא רבי יוחנן לטעמיה: כי סבר כרב נמי, דאמר הוא שלא עירבו אבל עירבו גור דילמא אתי לאפוקי
53 מאני דבתים לחצר – מכל מקום הכא אין לו גמור, דהא בחצר שעירבו לעצמה לא אסרינן לה לאפוקי מאני דבתים לחובה, דילמא אתי לאפוקינהו לחצר אחרת. הכי נמי כשעירבו
54 במבוי – לא אסרי לאפוקי מאני דבתים למבוי דילמא אתי לאפוקינהו לחורבה, דהא לא אשכחן דגור מקום מותר דילמא אתי לאפוקי אותם כלים עצמן משם למקום האסור. ואומר רבינו
55 יצחק: דחכי פירש: דלרב כשגור כשעירבו לאסור כלים ששבתו בחצר לאפוקינהו לחצר אחרת, אף על פי שכל החצירות רשות אחת לרבי שמעון לכלים ששבתו בתוכה – אפילו הכי אסר רב
56 כשעירבו, דילמא אתי לאפוקי לחצר אחרת כלים ששבתו בתוך הבית ומצויין באותה חצר. הכי נמי כשעירבו במבוי – היה אוסר כלים ששבתו במבוי לאפוקינהו לחורבה, דילמא אתי לאפוקי
57 כלים ששבתו בתוך הבית לחורבה, ובין דאסור להוציא מן המבוי לחורבה – אם כן אין לחורבה להתיי המבוי. אבל רבי יוחנן, דלא גור – הכי נמי לא היה אוסר להוציא
58 כלים ששבתו (וכן) במבוי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה, ומשום הכי מהני שפיר חורבה להיתיר את המבוי.

מבוי

1 בתים וחצירות פתוח לתוכו – בתים לחצירות שני בתים לכל חצר ושתי חצירות למבוי.
2 והנך כיון דכולן פתוחים זו לזו ומערבות יחד דרך פתוחים – חדא חשיב להו. ולית ליה
3 לרב הא דתניא לעיל: אב ובנו מבוי שלחן נותר בלחזי וקורה. דכל היכא דלא בעי לערובי,
4 אי נמי בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי – לא משתרי ההוא מבוי בלחזי וקורה.
5 עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה

6 לחברותיה, או שתי שורות של חצירות אחת
7 לצידו זה ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהן,
8 שאינן יכולות להתערב אלא על ידי מבוי. בית
9 אחר וחצר אחת – בית בלא חצר, וחצר שבית
10 אחר פתוח לה. אפילו חורבה – מכאן, וחצר
11 מכאן, דאין חצר בלא בית. אפילו שביל של
12 ברמים – פתח למבוי מכאן, וחצר מכאן, אחד
13 גנות כו' – כולן רשות אחת טלטל כלים
14 ששבתו בגן זה לגג חבירו. ולא אמרינן כשם
15 שדירין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה.
16 וכלים ששבתו בחצר זו מוציאין לחברתה, וכן
17 לקרפף, וכן לחצר, ולקרפף מן הגגין. והואיל
18 וכולן רשות שאינה דירה היא, ואין צריך לערב
19 מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית
20 שבחצר זו, להוציאם לחצר אחרת. הלכה כרבי
21 שמעון – שהחצירות מוציאין מוז לזו בלא
22 עירוב. והוא שיש עירוב – בני החצירות כל
23 אחת לעצמה, ואסור להוציא מן הבתים לחצר.
24 דכיון דאין מצויין כלי הבית בחצר – ליכא
25 למיגור אי מפקת כלים ששבתו בחצר לחברתה,
26 אתו לאפוקי נמי כלים ששבתו בבית שהוציאן
27 מחצר זו, לחצר אחרת. דילמא אתי לאפוקי
28 מאני דבתים – שבחצר זו לחצר אחרת. הכא
29 נמי לא נזיר דילמא אתי לאפוקי מאני דהצר
30 לחורבה – דרך מבוי. – והרי רשות אחרת היא,
31 שיש לה בעלים, ובמבוי לא נשתתפו, שהרי
32 אינה אוסרת. כדתניא לעיל בפירקין: אינו אוסר
33 אלא מקום דירה בלבד, דהיינו מקום פיתא או
34 מקום לניה. להא שמעתא – דאמר שמואל
35 לעיל אפילו בית חצר. אחוי לי אושפיה –
36 דאזיל ואישיליה לשמואל. שהמבוי לחצירות
37 – דייקינן לישנא דחצירות ולא חצר. קבלה
38 מניה – שמואל, והדר ביה לגבי רב, אי לא.

אחא

לחלק. ועוד יש למצוא: כגון שמערבין דרך הלונות הפתוחות מחצר לחצר בתוך עשרה, כיון דהוי כוליה חלק למעלה מארבעה טפחים – אין ראוי לאסור אפילו פתח שעשוי ליציאה וכניסה
ואין פתח אחר לצאת שם אינו אוסר, כיון שיש שם דקה ארבעה. ואפילו אם נפשו לומר כששדה פתח והיה עושה לפניו דקה נראה שם הסילוק יותר מכאן, לפי שהיה כאן פתח וביטלו, אבל
בחלק למעלה מארבעה – לא חשיב גובהו ביטול פתח כיון שלא פתח מעולם, ולא דמי לפתח המתבטל מכל מקום כיון שחלקן שמחצר לחצר אינו עשוי ליציאה וכניסה כמו פתח שישנו מוז
לזו לא עדיף מסולם לחושבו אחת. וגם אם לא יהיה החלק למעלה מארבעה, אלא יהיה למעלה משלשה. דכיון דלא מידרס – ש סברא לומר כן. ועוד: דאפילו פתח גמור (ו), כיון שאינו רגיל
– אינו אוסר. כדאמרינן בפרק "מי שהוציא אהו" (מטא), ובין תורת מחיצה עליו שלא לאסור גם לענין זה שבכאן בחלון, שאין רגילות כניסה ויציאה דרך חלקו כמו בפתח גמור – ידא בחלון
שבין חצר לחצר (יש עליו) תורת מחיצה כמו בסולם, שלא להחשיב החצירות אחת על ידי עירוב שמערבין יחד דרך הלונותיהם מוז לזו. ולא דמו לפתחים שבין זו לזו דמשעו לזו חדא, אף על
פי שאין בני כל חצר וחצר רגילין בהן כמו בפתחי המבוי. כי מה שאין רגילין בהן כמו בפתחי המבוי – זה לפי שרשויות החצירות חלוקות, ואין עיקר תשמיש דירה של כל חצר וחצר אלא
לבני החצר עצמה, ולא לבני האחרת. ולהכי חשיב כרגיל, לשוינהו חדא על ידי עירוב. אבל חלון – יתא עליו תורת מחיצה דלא לשוינהו חדא על ידי חלקו, כיון דלא חזי למינהו רגיל כפתח
הפתוח למבוי, אפילו היה לו החצירות של אדם אחד.

ושמואל אמר אפילו בית חצר – פירש בקונטרס: בית בלא חצר ובית חצר למעלה פירש כאן בפרק קמא (יבג) גבי הא דאמר רב נחמן, נקטינן: איזהו מבוי שניתר בלחזי וקורה
– שאורכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו ב.

הכא נמי לא גורין דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה – תימה: מאי קאמר ואודא רבי יוחנן לטעמיה: כי סבר כרב נמי, דאמר הוא שלא עירבו אבל עירבו גור דילמא אתי לאפוקי
מאני דבתים לחצר – מכל מקום הכא אין לו גמור, דהא בחצר שעירבו לעצמה לא אסרינן לה לאפוקי מאני דבתים לחובה, דילמא אתי לאפוקינהו לחצר אחרת. הכי נמי כשעירבו
במבוי – לא אסרי לאפוקי מאני דבתים למבוי דילמא אתי לאפוקינהו לחורבה, דהא לא אשכחן דגור מקום מותר דילמא אתי לאפוקי אותם כלים עצמן משם למקום האסור. ואומר רבינו
יצחק: דחכי פירש: דלרב כשגור כשעירבו לאסור כלים ששבתו בחצר לאפוקינהו לחצר אחרת, אף על פי שכל החצירות רשות אחת לרבי שמעון לכלים ששבתו בתוכה – אפילו הכי אסר רב
כשעירבו, דילמא אתי לאפוקי לחצר אחרת כלים ששבתו בתוך הבית ומצויין באותה חצר. הכי נמי כשעירבו במבוי – היה אוסר כלים ששבתו במבוי לאפוקינהו לחורבה, דילמא אתי לאפוקי
כלים ששבתו בתוך הבית לחורבה, ובין דאסור להוציא מן המבוי לחורבה – אם כן אין לחורבה להתיי המבוי. אבל רבי יוחנן, דלא גור – הכי נמי לא היה אוסר להוציא
כלים ששבתו (וכן) במבוי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה, ומשום הכי מהני שפיר חורבה להיתיר את המבוי.

מבוי

עירובין. פרק שישי - הדר דף עד עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"

רש"י

מבוי שצידו אחד נכרי. פירוש: בתים והצירות, וצידו א' ישראל בית וחצר אין מערבין אותו דרך חלונות כו'. ולכסוף מסקי משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי. וקאמר: אם יש בני ישראל אצל ביתו של ישראל פתוחין לרשות הרבים ולא למבוי, וחלונות ביניקון - אין מערבין דרך חלונות זה עם זה להוציא כליהם למבוי, דרך פתחו של זה שפתחו למבוי משום דאסור לדור יחיד במקום נכרי שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו, ולא ישתמשו אלו עמו במבוי, כדי שיהא יחיד וירא מן הכנעני שלא ידרגנו ויצא. כך פירש הקונטרס. ואם תאמר: אפילו יערבו יחד, אין זה מותרין להשתמש במבוי? הן אין כאן אלא חצר אחת של ישראל הפתוחה למבוי, ולא משתרי בלחי וקורה, דהצירות של נכרי לא חשיבא דלא שמה דירה ויש לומר: דבצורת הפתח מיהו יכולין להתייר, או בפס ארבעה או בשני פסקי משחו מכאן ומשחו מכאן. ועוד: דלמאי דמסקין טעמא דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי סבירא ליה שפיר דדירת נכרי שמה דירה, לענן לישחב בתם חצירות פתוחים לתוכה, אף על פי שאין צריך בתשמיש הנכרי להתייר בשבילו בלחי וקורה. ואף על גב דנכרי אסור עלייהו - יכולין להשכיר. או שמא אפילו שכירות אינו צריך לרבי אליעזר בן יעקב. ואף על פי שיש בתים של ישראל פתוחין לתוך אותו בית, כיון דלא עיילי למבוי אלא דרך אותו בית, ועוד אמר רבינו יצחק, דאפילו היו הרבה בתים, וכל אחד פתוח לחצר - לגבי מבוי היו כל בני חצר אחת יחידים במקום נכרי. כמו בחצר שיש בה נכרי ובית אחד של ישראל דאינה אסרת לרבי אליעזר בן יעקב, אפילו יש הרבה ישראלים באותו בית - כולוהו חשבי יחיד במקום נכרי. והא דנקט חלונות, פירש בקונטרס: לפי שאין דרך לעשות פתחים גדולים מבית לבית. ורבינו יצחק פירוש: דדוקא חלונות נקט, שאין דרך פתחים יכולין לבא שם. ומביא רבינו יצחק ראייה דדוקא נקט חלונות - דהא דשמע דבחלונות שבין בית לבית מיירי, מדקאמר דרך פתחים למבוי - דהיינו פתח הבית ופתח החצר. דאי בחלונות מבתיהם לחצר איירי - לא הוה ליה למימר דרך פתחים, אלא דרך פתח למבוי, וליכא אלא פתח החצר. והשתא אי דרך פתחים נמי אסור לערב - אמאי נקט שפתחים לבית טפי מפתחים לחצר? אלא דאי חלונות דדוקא, כדפירשית. ולכן מיירי בפתחים לבית טפי משום דבין בית ובית דרך לעשות חלונות. כדפירש בקונטרס. אבל בפתחים לחצר - אין דרך לעשות חלונות אלא פתחים שרי לערב.

אתא רב ענן שדיה. אמר: כבואה דדיירנא ביה ואתינא משמיה דמר שמואל, ניתי רב ענן פר רב נישדיה מן? שמע מינה: לא קיבלה מיניה. לעולם אימא לך: קיבלה מינה, והכא - חונא הוא דהוה אכיל גהמא בביתיה, ואתי בייית בני בנישתא. ואיבות פר אייה סבר: מקום פיתא גרים, ושמואל לטעמיה, דאמר: מקום לנה גרים. אמר רב יהודה, אמר רב: מבוי שצידו אחד נכרי וצידו אחד ישראל - אין מערבין אותו דרך חלונות, להתייר דרך פתחים למבוי. אמר ליה אביי לרב יוסף: אמר רב אפילו בהציר? אמר ליה: אין, דאי לא אמר מאי? הוה אמניא: טעמא דרב משום דקסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה, עד שיהו בתים וצירות פתוחין לתוכו, ותרתיה למה ליה? צריכא, דאי מתהיא הוה

אתא רב ענן - לאחר מות שמואל. שריה - הפיל הלחה נשדיה מן - ישלכינו ממנו. ומשום דלא הוה בית אלא בית וחצר אסר עליה, כרב. והוה חונא הוה כו' - והוהא מבואה להכי שרא ליה שמואל, דחונא הוה אכיל גהמא בביתיה שהיה לו במקום אחר. ואתי בייית בני בנישתא - הוה פתוח להוהא מבואה, והשתא כי שדיה רב ענן לא הוה חונא בבית בהוהא בי בנישתא. ואיבות בר אייה סבר - דשמואל לאו משום חונא שרייה, דמקום פיתא גורם, והא לא הוה אכיל בני בנישתא. ושמואל לטעמיה דאמר מקום לנה גורם - הוהו להו שתי חצירות. צידו אחד נוי וצידו א' ישראל - ומבוי בנייהם. אין מערבין דרך חלונות להתייר דרך פתחים למבוי - אם יש בני ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרשות הרבים ולא למבוי, וחלונות ביניהם - אין מערבין זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתחו למבוי, וטעמא מפרש לקמיה. אמר רב אפילו לחצר, וטעמא מפרש לקמיה. ובתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרשות הרבים, ולא בחצר שאסור לערב דרך חלונות להוציא כליהם דרך ביתו של זה לחצר. להכי נקט חלונות - שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית. דאי לא אמר - אף בחצר, מאי חסי אדעתך דלישתני חצר ממבוי.

בתים והצירות פתוחים לחוכו - והכא חוה חצר הוא דפתחא ליה. דדירת נכרי לא שמה דירה. וכי תימא תרתיה למה ליה, הא אמרה רב לעיל אין המבוי נותר כו'. הוה

דא דאסור לערב. שיש לחוש שיבטח זה הדר בחצר בכשניו המשתמשין עמו, ויחידתו עם הנכרי במבוי ויוקנו הנכרי אבל אם יש פתחים ביניהן - מותר לערב, דמירת הנכרי טובא ולא יזיקנו, כיון שדרך פתחים יכולין לבא שם. ומביא רבינו יצחק ראייה דדוקא נקט חלונות - דהא דשמע דבחלונות שבין בית לבית מיירי, מדקאמר דרך פתחים למבוי - דהיינו פתח הבית ופתח החצר. דאי בחלונות מבתיהם לחצר איירי - לא הוה ליה למימר דרך פתחים, אלא דרך פתח למבוי, וליכא אלא פתח החצר. והשתא אי דרך פתחים נמי אסור לערב - אמאי נקט שפתחים לבית טפי מפתחים לחצר? אלא דאי חלונות דדוקא, כדפירשית. ולכן מיירי בפתחים לבית טפי משום דבין בית ובית דרך לעשות חלונות. כדפירש בקונטרס. אבל בפתחים לחצר - אין דרך לעשות חלונות אלא פתחים שרי לערב.

הוה אמניא טעמא דרב משום דאין מבוי כו' - ולפירוש זה אין להעמיד בחצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל. דאם כן - אפילו מערבין דרך חלונות להחשב בתים פתוחים לחצר אין מבוי נותר בלחי וקורה, דאין כאן אלא חצר אחת של ישראל. ועוד: דמאי קאמר דדירת נכרי לא שמה דירה? אפילו שמה דירה - אין מבוי נותר בלחי וקורה, כיון דאין מערבין דרך חלונות, וליכא בחצר ישראל אלא בית אחד. אלא הוה מוקמינן ליה במבוי שצידו אחד הרבה חצירות ובתים של נכרי, וצידו אחד הרבה חצירות של ישראל, ובכל חצר בית אחד אלא שפתחים דרך חלונות בתים לכל בית שבחצר, וקא משמע לן דאין מבוי זה נותר בלחי וקורה משום דדירת נכרי לא שמה דירה. ועל ידי חלונות נמי אין מערבין אלא להחשב בתים פתוחים לתוכו. והא דנקט חלונות - לאשמעינן דלא מיבעי אש פתחים בין כל בית ובית, שנחשבים כבית אחד כדאמר רב לעיל, וליכא שני בתים לחצר. ולא מיבעיא נמי אם לא יערבו דרך חלונות שבעיניהם - שאין כאן שני בתים לחצר, כיון שאין דירת תשמיש לבית החיצון ולא שייך למבוי. אלא, אפילו יערבו דרך חלונות, והשתא שייכי כולוהו בתים למבוי, שיכולים להביא על ידי עירובן חפציהם למבוי ולא משוי להו עירוב נמי כחד - כיון שאין פתחים למבוי אלא על ידי חלונות. ואפילו אם כשיש פתח בין בית לבית ראוי לחושבן אחד בלא עירוב, כשאין פתח אלא חלון - אין ראוי לחושבן אחד אפילו עירוב. מכל מקום, לא חשיבי בתים פתוחים לחצר כשפתחים לבית עד שיהו שני בתים שניהם פתוחים לחצר. ועוד יש לומר: דאם היו פתחים בתים זה לזה דרך פתח על ידי עירוב - הוה חשיבי שני בתים פתוחים לחצר. דאף על פי דחיצונה אין עיקר יציאתה דרך בתים למבוי אלא מצד א', מכל מקום על ידי פתחים ועירובן נחשבים להיות מן המבוי. אבל כשאין כי אם חלונות - אין נחשבים להיות מן המבוי על ידי עירוב. ורבינו תם פירש: מבוי שצידו אחד נכרי וכי גם לפי ההוה אמניא איירי בשאינו כי אם חצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל, כמו לפי המסקנא. ועל ידי חלונות חשיבי שפיר שני בתים פתוחים לחצר, ואין מערבין דרך חלונות משום דדירת נכרי לא שמה דירה, וליכא אלא חצר אחת של ישראל, והא דנקט אין מערבין דרך חלונות ולא נקט אין מערבין סתם, ואפילו יש הרבה בתים פתוחים לחצר - אתא לאשמעינן דאי הוה מבוי שני צדיו ישראל כי האי גונא, שאין כי אם בית אחד בחצר ובית אחד פתוח לו דרך חלון - בתים והצירות קרינא בהי. ואף על גב דלעיל גבי חצירות חשבינן פתוחות זו לזו כחד, ולקמן [ע"ה,א] נמי אמר שמואל גבי עשרה בתים זה לפניו מזה דלעשייה הוה כולוהו בבית שער, ונותן הפנימי עירובו ודיו - התם לפי שאין להם פתח אחר לרשות הרבים וכולם יוצאים דרך פתח אחד. אבל הכא, שיש להם פתח אחר לרשות הרבים - אסור החצר, דחשיבי בתים. וקשה לרבינו יצחק על פירושו: דמאי קאמר? אי מחזק לא ידענא בתים חצירות כמה, אמאי לא ידענא? כיון דאין מערבין דרך חלונות נקט לאשמעינן דאי הוה צידו שני נמי ישראל דאיכא שתי חצירות ושני בתים לחצר על ידי עירוב חלונות נותר בלחי וקורה ולרבינו יצחק אתי שפיר, שפירש דמיירי דאיכא חצירות דנכרים וישראלים טובא. ועוד יש לומר: דהוה אמניא טעמא דרב משום דאין מבוי נותר בלחי וקורה כו', הוה מפרשין דאיכא טובא חצירות ובתים דנכרים וישראלים, ואין כי אם חצר אחת של ישראל הפתוח למבוי זה, והשאר אינן פתוחות למבוי זה. וקאמר דעל ידי חלונות שפתחו למבוי לא יעילו לחושבם פתוחות למבוי אלא כפתח גמור. ובמהדורא קמא פירש רבינו תם בענין אחר: מבוי שצידו אחד נכרי כו' שמבוי כולו חצירות של ישראל, אלא בראש המבוי מצד אחד נכרי ופתח לרשות הרבים, וצידו אחד ישראל כמו כן פתוח לרשות הרבים. (כהו) וקאמר דאין מערבין שכניו של ישראל היושבים בראש המבוי עמו דרך חלונות שבעיניהם כדי שיוכל על ידי עירוב להוציא כליו למבוי - דאסור לעשות יחיד במקום נכרי שהוא יחיד עמו ברשות הרבים, וכשלא יערבו עמו (נכרי) יסתום פתחו לצד רשות הרבים, ויעשה פתחו לצד מבוי. וצדו אחד נקט לרבותא, דאף על פי שרוחב המבוי מפקסי בנייהם. וכל שכן אם שניהם בעד אחד זה אצל זה הוה אמניא טעמא דרב כו'. הוה מפרשי הכי: שצדו א' נכרי שכל חצירות שבמבוי מצד אחד נכרים, ומצד אחד ישראלים, ויש בין כל חצירות של ישראל חלונות פתוחות מו לזו, וקאמר דאין מערבין יחד דרך חלונות כדי להכניס ולהוציא ממצרותיהן דרך פתח למבוי. דאזו עירוב לא מיבעיא דאינו מתיר להן, אלא גם המבוי עצמו שהיה מותר לטלטל בו אם לא עירבו - השתא שעירבו אין מטלטלין בו אלא בארבעה, לפי שעל ידי עירוב נעשו כל החצירות אחת, ואין כאן שתי חצירות למבוי דדירת נכרי לא שמה דירה. אבל בלא עירוב - חשיבי שתי חצירות אף על גב דפתוחות זו לזו, ודלא כפירוש הקונטרס דלעיל. ואין פירושו זה כשיטה שפירשתי לעיל גבי מלתיה דרב, ופירוש דלעיל פירש במהדורא בתרא.

עירובין דף עד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלא

43 האחר נכרי: אָמַר רב יהודה, אָמַר רב, מְבִי שְׂצִידוֹ הֶאֱחָד פתוח
 44 לחצר של עובד פּוֹכְבִים – נכרי, וְצִידוֹ הֶאֱחָד פתוח לחצר של
 45 וְשֶׁאֵל ובו בית אחד, ובסמוך לבית ישראל יש עוד בתים של
 46 ישראל, שאינם פתוחים למבוי אלא לרשות הרבים, ובין בית לבית
 47 ישנו חלון וציר א), אֵין מְעַרְבִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ חֲלוֹנוֹת לְהַתִּירוֹ דֶּרֶךְ
 48 פְתָחִים לְמַבְי – אין עושים עירובי חצרות מחמת החלונות
 49 שביניהם, כדי להתיר להם להוציא את כליהם למבוי דרך הבית
 50 החיצוני הפתוח למבוי.
 51 שואל אביי: אָמַר לִיה אָמַי לְרַב יוֹסֵף, האם אָמַר רב את דבריו שאין
 52 מערבים כשצד אחד של ישראל והאחר של עובד כוכבים אָפִילו
 53 בְּחֶצֶר כעין מבוי זה, שפתוחים לתוכה שני בתים, בית נכרי ובית
 54 ישראל, ובסמוך לבית ישראל יש עוד בתי ישראל שאינם
 55 פתוחים לחצר אלא לרשות הרבים, ובין בית לבית ישנו חלון וציר
 56 ב). אָמַר לִיה – השיב לו רב יוסף, אֵין – כן, רב אמר את דבריו גם
 57 בחצר כזו, שאין לעשות עירובי חצרות מחמת החלונות, על מנת
 58 להתיר להוציא את כליהם לחצר דרך הבית החיצוני הפתוח
 59 לחצר.
 60 שואלת הגמרא: דָּאֵי לָא אָמַר – אם לא היה אומר רב את דבריו
 61 אף בחצר אלא דווקא במבוי, מָאֵי – מה עולה בדעתך לחלק בין
 62 חצר למבוי, ולומר שדווקא במבוי אין לערב את הבתים מחמת
 63 החלונות, אך בחצר יהיה אפשר לערב אותם.
 64 משיבה הגמרא: אפשר היה לומר שדברי רב נאמרו רק לגבי
 65 מבוי ולא לגבי חצר, וְהָהּ אֵמִינָא מְעָמָא דְרַב – והיינו אומרים
 66 שטעמו של רב במבוי, מְשֻׁם דְקָפְרַר – שסובר אֵין מְבִי נִתְר
 67 בְּלָחֵי וְקוֹרָה עַד שְׂחִיזוֹ פְתָחִים וְחֲצִירוֹת לְתוֹכוֹ, ואילו כאן
 68 נחשב המבוי שפתוחה לו חצר אחת, מְשֻׁם שִׁמְצַד אַחַד פתוחה
 69 לו חצר של נכרי, ודירת נכרי אינה נחשבת כדירה, ולכן אין
 70 לערב את הבתים על מנת להוציא את כליהם למבוי דרך הבית
 71 החיצוני הפתוח למבוי, משום שאין המבוי נותר בלחי או קורה.
 72 אבל אם היו שני הבתים פתוחים לחצר, היו יכולים הבתים
 73 לערב ביניהם על מנת להוציא את כליהם לחצר דרך הבית
 74 החיצוני הפתוח אליה, מְשֻׁם שִׁחְצַר נִתְרַת אֵף אִם פתוח לה רק
 75 בית אחד.
 76 וְאִם תִּקְשֶׁה על פירוש זה, אם אכן טעמו של רב הוא משום שאין
 77 מבוי נותר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו,
 78 אם כן תִּרְתִּי לְמָה לִי – מדוע הוצרך רב לשנות דין זה שתי פעמים,
 79 הרי כבר שנה לעיל (בב), אין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהו בתים
 80 וחצרות פתוחים לתוכו. צְרִיבָא – יש לומר שהוצרך רב להשמיענו
 81 דין זה שתי פעמים, מְשֻׁם דָּאֵי מְהֵימָא – שאם היה רב משמיענו
 82 את דינו רק לעיל, והיה לנו ללמוד דין זה משם לשאר המקומות,
 83 אף שהיינו יודעים את עיקר הדין שאין להתיר מבוי בלחי או קורה
 84 אלא אם כן פתוחים לו בתים וחצירות,

1 לאחר פטירתו של שמואל, אָתָא רב עֲנַן שְׂרִייה – בא רב ענן והפיל
 2 את הלחי, משום שסבר שמבוי שיש בו רק בית וחצר אינו נותר
 3 בלחי. אָמַר איבות בר איהי, מְבֹאָה דְרִיבְרָא מִיָּה וְאֵתִינָא מְשֻׁמִּיה
 4 דְמַר שְׁמוּאֵל נִתִּי רַב עֲנַן פֶּר רַב נִשְׂרִייה מִן – מבוי שאני גר בו
 5 וטלטלתי בו על פי הוראת שמואל מחמת הלחי שהונח בו, כיצד
 6 בא רב ענן ומכילו ממני.
 7 מסיקה הגמרא: ממעשהו של רב ענן שהפיל את הלחי, משמע
 8 שלא היו פתוחים למבוי בתים וחצרות, והפיל הלחי משום שסבר
 9 כרב שכאשר אין בתים וחצרות פתוחים לתוכו אין נותר בלחי, ואף
 10 על פי כן, התיר שמואל לטלטל בו מחמת הלחי עד לסוף ימיו, ולא
 11 אמר לאיבות שאין די בלחי, אם כן, שְׁמַע מִיָּה – מוכח דלֵא קִבְלָה
 12 מְיֻנְיָה – ששמואל לא קיבל את קושיית רבי אלעזר, ולא חזר בו
 13 מדבריו, אלא סבר שאף כאשר פתוחים למבוי רק בית וחצר, נותר
 14 בלחי או קורה.
 15 דוחה הגמרא: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ קִבְלָה מִיָּה – נאמר ששמואל קיבל
 16 את קושיית רבי אלעזר וחזר בו מדבריו, וסבר שאין מבוי נותר עד
 17 שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, וְהָאֵא חֲזָא הוּא דְהָהּ אָמַל
 18 נְהִמָא בְּבִיתֵיהּ – וכאן מדובר שבזמן שמואל שמש בית הכנסת היה
 19 אוכל לחמו בביתו, וְאֵתִי בְּיַת כְּבִי בְּנִישְׁתָּא – ובה ללון בבית
 20 הכנסת, ואם כן יש לדון את בית הכנסת כחצר נוספת שפתוחה
 21 למבוי, ומחמת כן התיר שמואל לטלטל בו, אך כשנפטר שמואל
 22 הפסיק שמש בית הכנסת ללון בבית הכנסת, ולכן הפיל רב ענן את
 23 הלחי, שהרי עתה כבר אין בתים וחצרות פתוחים לתוכו.
 24 לאחר שהתבאר שסברת שמואל להתיר טלטול במבוי היתה
 25 מחמת לינת השמש בבית הכנסת, וסברת רב ענן להפיל את הלחי
 26 ולאסור טלטול במבוי היתה מחמת פסוק השמש ללון בבית
 27 הכנסת, מבארת הגמרא את סברת איבות בר איהי שלא הסכים
 28 עם רב ענן, אף שאין השמש לן בבית הכנסת. מבארת הגמרא:
 29 וְאֵיבוֹת פֶּר אֵיהִי כְּבַר, מְקוֹם פְּתִיא גְרִים – מקום האכילה הוא
 30 הקובע את מקום הדירה לענין עירוב, ומכיון שהשמש אבל בביתו,
 31 אין לומר שסיבת ההיתר של שמואל היתה מחמת השמש, אלא
 32 משום שסבר שמבוי נותר אף כשרק חצר אחת ובית אחד פתוחים
 33 לתוכו, ואם כן אף עתה שאין השמש לן בבית הכנסת יש להתיר
 34 לטלטל במבוי, ולכן לא הסכים עם מעשהו של רב ענן.
 35 ממשיכה הגמרא: וְשְׁמוּאֵל לְמַעֲמִיה – אך רב ענן סבר ששמואל
 36 לשיטתו דָּאֵמַר (לעיל עג), מְקוֹם לִינָה גְרִים – מקום הלינה הוא
 37 הקובע את מקום הדירה לענין עירוב, וסיבת ההיתר למבוי היתה
 38 משום שהשמש היה לן בבית הכנסת, ואם כן פתוחות למבוי שתי
 39 חצרות, ומבוי כזה נותר בלחי או קורה. אָךְ עתה שאין השמש לן
 40 בבית הכנסת, יש לאסור את המבוי בטלטול על ידי הלחי, ולכן
 41 הפיל רב ענן את הלחי.
 42 הגמרא מבארת מהו הדין במבוי שמצדו האחד ישראל ומצדו

המשך ביאור למס' עירובין ליום שני עמ' ב

17 שבחצר וסומכים עליה משום שיתוף. ואם כן קשה, כיצד אפשר
 18 לומר שרב לא גרס 'פתוחות זו לזו' משום שצריך שיכניס את
 19 השיתוף דרך פתחי החצרות למבוי, ומשם יוציאנה לחצר שיהא
 20 מונח שם, והרי בדברי רב עצמו מבואר שמועיל שיתוף אף בלא
 21 שיוציאנה ויכניסנה.
 22 מחמת כן חוזרת בה הגמרא מביאור זה, ומבארת טעם אחר
 23 בדברי רב: אֵלָא מְעָמָא דְרַב שאמר שאין לגרוס במשנתנו שהיו
 24 החצרות פתוחות זו לזו, משום דְקָא כְּבַר אֵין מְבִי נִתְר בְּלָחֵי
 25 וְקוֹרָה עַד שְׂחִיזוֹ פְתָחִים וְחֲצִירוֹת לְתוֹכוֹ – שסובר שכדי
 26 להתיר מבוי בטלטול על ידי לחי או קורה צריך שיהיו פתוחות
 27 אליו לכל הפחות שתי חצרות, ובכל חצר שני בתים, וכאשר
 28 החצרות פתוחות זו לזו, הרי הן נחשבות כחצר אחת, ומבוי כזה
 29 אינו נותר בלחי וקורה, אלא צריך שני לחיים או פס רחב
 30 ארבעה טפחים, כדין חצר, ולכן לא גרס רב שהחצרות פתוחות
 31 זו לזו.
 32 הגמרא דנה בדברי רב: גּוּפָא, אָמַר רַב, אֵין מְבִי נִתְר בְּלָחֵי וְקוֹרָה

1 הַקְנָה לוֹ לְבֵן החצר האחרת שבמבוי לשם שיתוף פֶת המונחת
 2 בְּסִלּוֹ, שלא הכניסה והוציאה במבוי, הָכִי נְמִי דְלֵא הָיוּ שִׁיתוּף – וכי
 3 גם זה לא יועיל לשיתוף, הרי לא מסתבר לומר כן. וְכִי תִמָּא הָכִי
 4 נְמִי – ואם תחלוק על סברת המקשה ותאמר שאכן לא יהיה זה
 5 שיתוף, עדיין קשה, וְהָאֵ אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, בְּנִי חֲבוּרָה שְׂחִיזוֹ
 6 מְסוּבִין יחדיו בערב שבת, וְקָדַשׁ עֲלֵיהֶן הַיּוֹם – ובאמצע סעודתם
 7 העריב היום ונכנסה שבת, הַפֶת שְׁעַל הַשְּׁלָחַן סוֹמְכִים עֲלֶיהָ לטלטל
 8 מחמתה, מְשֻׁם עִרּוּב חצרות, וְאָמַר לִיה – ויש אומרים שסומכים
 9 עליה מְשֻׁם שִׁיתוּף מְבֹאוֹת, וְאָמַר רַבְה, לֵא פְלִיגִי – לא נחלקו
 10 האומרים שמועילה הפת כעירוב האומרים שמועילה כשיתוף זה
 11 עם זה, אלא פָּאֵן – הסוברים שסומכים על הפת משום עירוב,
 12 עוסקים בְּמְסוּבִין בְּבִית, ועירוב חצרות דינו שיהא מונח בבית
 13 שבחצר, וּפָאֵן – הסוברים שסומכים על הפת משום שיתוף,
 14 עוסקים בְּמְסוּבִין בְּחֶצֶר ומותר להניח שיתוף מבוי בחצר שבמבוי,
 15 מה שאין כן עירוב חצרות. הרי ששיתוף מועיל אף אם אין
 16 מעבירים אותו בכל החצרות במבוי, שכן הפת מונחת על השולחן

59 ואולם אינן מותרות כל אחת להוציא לחצר האחרת. ואילו לא
60 היתה הפנימית מערבת, היתה אוסרת אף על החיצונה, כאמור
61 לעיל, ועתה שעירבה אינה אוסרת עליה. דעה שניה, רבי עקיבא
62 אומר על החיצונה להוציא לחצירה, לפי שדריסת הרגל וזכות
63 המעבר של בני הפנימית בחצר, אוסרתה לחיצונה להוציא
64 מביתה לחצר. שזכות זו שיש לפנימית בחיצונה, משתפת אותם
65 בה עד כדי שהם אוסרים את בני החיצונה בהוצאה, מפני שלא
66 עירבו יחד, וכאילו שכח אחד מהם ולא עירב. גם לדעה זו,
67 מותרים בני הפנימית להוציא לחצירם, לפי שאין לבני החיצונה
68 כל זכות בחצר הפנימית, ואינם יכולים לאסור עליהם את
69 הטלטול. דעה שלישית, והחכמים אומרים, אין דריסת הרגל של בני
70 הפנימית בחצר החיצונה, אוסרתה לחיצונה, ועל כן כל אחת
71 מטלטלת בחצירה.

72 המשנה מבארת את הדינים כששכח אחד מבני החצירות ולא
73 עירב: עירבו שתיהן כל אחת לעצמה, ושכח אחד מן החיצונה ולא
74 עירב, הפנימית מותרת, שלעולם אין החיצונה אוסרת עליה
75 וכאמור, והחיצונה אסורה, שהרי אחד מהדירים בה לא עירב.
76 אולם אם אחד מן הפנימית שכח ולא עירב, שתייהן אסורות,
77 הפנימית לפי שאחד מהדירים בה לא עירב, והחיצונה לפי
78 שהפנימית אסורה בהוצאה לחצירה, וכאשר הפנימית אסורה
79 במקומה, מודה תנא קמא לרבי עקיבא שהיא אוסרת על החיצונה,
80 וכמבואר ברישא שאם לא עירבה הפנימית אסורה גם החיצונה.

81 המשנה מבארת את הדינים כאשר עירבו שתיהן יחד: תנא
82 הפנימית והחיצונה את עירובן במקום אחד, שעירבו שתיהן זו עם
83 זו והניחו את העירוב בחיצונה, ושכח אחד מהן, בין אם הוא מן
84 דיירי הפנימית ובין אם הוא מן דיירי החיצונה, ולא עירב עם השאר,
85 שתייהן אסורות. שכיון שכולם עירבו כאחד, ואחד מהם שכח ולא
86 עירב, בטל העירוב.

87 המשנה מבארת את הדין כאשר בכל חצר דר אדם אחד בלבד:
88 ואם היו שתי החצירות של יחידים, שבכל חצר דר אדם אחד לבדו,
89 אין צריך לערב זה עם זה כלל, ושניהם מותרים להוציא כל אחד
90 בחצירו, אך לא מחצר אחת לשניה, כיון שלא עירבו יחדיו. הפנימי
91 אינו צריך לערב, שהלא הוא יחידי בחצירו, והחיצון אינו צריך
92 לערב משום שאין דריסת הרגל של הפנימי בחצירו אוסרת עליו
93 את ההוצאה, כיון שהפנימי מותר בחצירו שלו.

גמרא

94 שנינו במשנה ששתי חצירות זו לפנים מזו, אם עירבה החיצונה
95 ולא הפנימית, שתיהן אסורות, ואם עירבה זו לעצמה וזו לעצמה,
96 רבי עקיבא אוסר את החיצונה, שדריסת הרגל אוסרתה. הגמרא
97 מביאה דעה כי קיימת גם שיטה אחרת: כי אהא – כשבא רב דימי
98 מארץ ישראל לבלב, אומר בשם רבי ינאי, דברים אלו שבתחילת
99 המשנה, זו דברי רבי עקיבא, דאמר אפילו רגל המותרת במקומה
100 – בחצירה אוסרת את ההוצאה שלא במקומה – בחצר אחרת,
101 כלומר, דריסת הרגל אוסרת את הטלטול ואפילו אם הורס מותר
102 בהוצאה במקומו, ועל כן אוסרת הפנימית את הטלטול על
103 החיצונה אם לא עירבה עמה, ואפילו היא (הפנימית) מותרת
104 בהוצאה לחצירה, כגון שעירבה. אבל חכמים אומרים, בשם שרגל
105 המותרת בהוצאה לחצירה אינה אוסרת את ההוצאה על בני חצר
106 אחרת בה היא דורסת, כך רגל האסורה בהוצאה לחצירה אינה
107 אוסרת את ההוצאה על בני החצר האחרת בה היא דורסת.
108 לשיטת חכמים, אפילו עירבה החיצונה ולא הפנימית, הפנימית
109 אסורה והחיצונה מותרת, ואין הפנימית האסורה בחצירה, אוסרת
110 את החיצונה כלל.

111 מדברי רב דימי מוכן שישנן שתי שיטות בלבד, לרבי עקיבא
112 לעולם דריסת הרגל אוסרת, ואילו לחכמים לעולם אינה אוסרת.
113 הגמרא דנה בדברי רב דימי מהאמור במשנה: תנן, עירבה חיצונה
114 ולא פנימית, שתייהן אסורות, אף החיצונה. לפי שדריסת הרגל של
115 הפנימית אוסרתה. ויש לדייק מכך, שאם עירבה גם הפנימית,
116 המשך בעמוד קיט

1 הַיְהוּ אֲמִינָא – היינו יכולים לומר שלגבי דין זה דירת עובד בוכבים
2 שָׁמָּה דִּירָה, ומבוי שמצדו האחד פתוחה לו חצר נכרי, נחשב למבוי
3 שפתוחים לו חצירות ובתים, והיו יכולים לערב את הבתים דרך
4 החלונות, ולהתיר לטלטל מהם למבוי דרך הבית החיצוני הפתוח
5 למבוי, קא משמע לן רב דדירת עובד בוכבים לא שָׁמָּה דִּירָה –
6 שדירת נכרי אינה נחשבת כדירה גם לגבי דין זה, ונחשב המבוי
7 כמי שפתוחה לו רק החצר של ישראל, ואין מבוי נותר בלחי או
8 קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו חצירות ובתים. ואי מְהֵבָא – ואם
9 קרה היה משמיענו רק את דין מבוי שמצדו האחד ישראל ומצדו
10 האחר נכרי, לא היינו יכולים ללמוד מכאן שאין מבוי נותר בלחי
11 וקורה עד שיהיו בו בתים וחצירות, משום שְׁהוּ אֲמִינָא – היינו
12 יכולים לומר שאמנם למדנו את הדין שצריך שיהיו פתוחות למבוי
13 שתי חצירות, אבל לא ידענא פתים פתה – אין אנו יודעים כמה
14 בתים צריכים להיות פתוחים לכל חצר, שהרי לא התבאר ענין זה
15 בדבריו, קא משמע לן רב דפתים תרין – שצריך שיהיו פתוחים
16 לכל חצר שני בתים.

17 לאחר שהתבאר שדברי רב נאמרו גם בחצר, מבאר אביי את
18 סברת רב: הַשְּׁתָּא דְאָמַר רַב אֶפִּילוּ חֶצְרַי – עתה שדברי רב נאמרו
19 גם בחצר, יש לומר בַּעֲמָא דְרַב – את טעמו של רב, משום דְקָא
20 פְּרַי – שסובר שאסור לעשות יחיד במקום עובד בוכבים – לסייע
21 לישראל יחיד לדור עם הנכרי, כדי שלא ילמד ממעשיו, ולכן אמר
22 רב שלא יערבו עמו, ולא ישמשו עמו כדי שיותר יחיד ויפחד
23 מהנכרי שמא יהרגנו, ומשום כך יצא מהמבוי.

24 מוסיפה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, אִי הָיִי – מאחר שנתבאר שסברת
25 רב היא משום שאסור לסייע לישראל יחיד לדור במקום נכרי, ורב
26 אמר גם שאין לערב בחצר שצדה האחד ישראל והאחר נכרי,
27 היינו דַּשְּׁמֵעֵנָא לִיה לְרַבִּי מְכַלָּא דְאָמַר – זהו מה ששמעתי את רבי
28 טבלא שאמר בענין זה, 'עובד בוכבים', 'עובד בוכבים' תרי יומני –
29 שתי פעמים, מבוי שצדו אחד נכרי וצדו אחד ישראל אין מערבין
30 דרך חלונות, ואסור לסייע לישראל יחיד לדור עם הנכרי, ולא
31 ידענא מאי אָמַר – ולא ידעתי מדוע הוצרך להאריך בדבריו, הרי
32 פשוט שזה טעם הדברים. אך עתה יש לומר שנקט את טעם
33 הדברים כדי להשמיענו שזהו טעמו של רב, ולא משום שאין מבוי
34 נותר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו.

משנה

35 המשנה מבארת את דיני העירוב בשתי חצירות זו לפנים מזו: שְׁתֵּי
36 חֲצִירוֹת שְׁחַן זו לַפְּנִים מִזוּ, הפנימית פתוחה לחיצונה והחיצונה
37 פתוחה לרשות הרבים, באופן שדיירי הפנימית יוצאים לרשות
38 הרבים דרך החיצונה, יש בהן כמה וכמה חילוקי דינים לענין
39 עירוב.
40

41 המשנה מבארת את הדינים כאשר עירבה רק אחת מבניהן:
42 עִירְבָה הַפְּנִימִית – עירבו דיירי החצר הפנימית לעצמם, ולא עירבה
43 החיצונה – ובני החצר החיצונה לא עירבו, הַפְּנִימִית מוֹתֵרֶת
44 בהוצאה לחצירה, שהרי הדירים בה עירבו ביניהם, ואין בני החצר
45 החיצונה שלא עירבו אוסרים עליהם את ההוצאה, לפי שאין להם
46 שייכות לחצר הפנימית, וְהַחֲצוּנָה אֲסוּרָה בהוצאה לחצר, שהרי
47 הדירים בה לא עירבו.

48 עירבה החיצונה לעצמה, ולא עירבה הַפְּנִימִית, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת
49 בהוצאה לחצרותיהן, שכיון שהפנימית, שיש לה דריסת הרגל
50 בחצר החיצונה לעבור דרכה לרשות הרבים, לא עירבה בחצירה
51 והיא אסורה להוציא אליה, הרי היא אוסרת אף על החיצונה
52 להוציא לחצירה.

53 המשנה מבארת את הדינים כאשר עירבו שתיהן, כל אחת
54 לעצמה: עירבו שתיהן, אולם לא עירבו יחד, אלא שְׁעִירְבָה זו
55 לְעַצְמָה וְזו לְעַצְמָה, שלש דעות בדבר. דעה אחת והיא דעת תנא
56 קמא דלעיל, שזו מוֹתֵרֶת בְּפָנֵי עַצְמָה וְזו מוֹתֵרֶת בְּפָנֵי עַצְמָה, בני
57 החצר הפנימית מוציאים לחצירם ובני החצר החיצונה מוציאים
58 לחצירם, לפי שעירובה של כל אחת מתיר את ההוצאה לחצירה

עירובין. פרק שישי - הדר דף עה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קלג רש"י תוספות

1 הוה אמינא שמה דירה - לאה מילתא, קא משמע לך הכי גרסינן. ואי מהבא הוה אמינא בתים לא ידענא כמה - כלומר: אי מהא הוה אמינא נהי דבחיצרות שמעינן מינה דבתרתי
2 טג, מדנקט צידו אחד נכרי הא תריווהו ישראלים שרי אבל בתים לא ידענא כמה לכל חצר. קא משמע לן - בתים וחצירות, סתם בתים שנים סתם חצירות שנים. אסור לעשות -
3 לדור יחיד במקום נכרי, שלא ילמד ממעשיו. לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו עמו במבו, כדי שיהא יחיד, וירא מן הנכרי שלא יחרגו. ויצא. דשמענא ליה לרבי מבלא דאמר
4 - בהא מילתא דרב. נכרי נכרי תרתי זמני ולא ידענא מאי קאמר - השתא ודאי מפרש למלתיה דרב הוה. מכו שצידו אחד נכרי - אן מערבין אותו כולו משום דאסור לעשות
5 יחיד במקום נכרי. לשון אחר: חד למבו וחד
6 לחצר.

7 א משנה זו לפנים מזו - פנימית פתוחה
8 לחיצונה, הוצינה לרשות הרבים,
9 ודרסת רגלה של פנימית על החיצונה לצאת
10 לרשות הרבים. עירבה פנימית - לעצמה,
11 לטלטל בחצירה. שתיהן אסורות - הוהא
12 פנימית רגל האסורה במקומה, ואסורת בדרסת
13 רגלה על החיצונה. מותרת לעצמה כו' -
14 קסברי דרגל המותרת במקומה אינה אסורת.
15 רבי עקיבא סבר אף רגל המותרת אסורת -
16 במקום שלא עירבה שם. וחכמים אומרים -
17 בגמרא מפרש לה. מן הפנימית ולא עירבה
18 שתיהן אסורות - הוהא פנימית רגל האסורה.
19 נתנו עירובין במקום אחד - שעירבו שתיהן זו
20 עם זו. והאי במקום אחד מפרש בגמרא שנתנהו
21 בחיצונה. ושכח אחד - אפילו מן החיצונה ולא
22 ערב - שתיהן אסורות. דפנימית נמי אסורה
23 לטלטל בחצירה, משום דלא מציא למיחד דשא
24 ואסתלוקי מחיצונה לאשתמושי באנפי נפשה,
25 דהא ליתא לעירובה גבה דאוטו עירוב המתין
26 בחצירן הולכינהו בחיצונה. אם היו של יחידים
27 - שאין בפנימית אלא אחד, ובחיצונה אחד -
28 אין צריכין לערב זה עם זה משום דריסת הרגל.
29 דכיון דיחיד הוא, והפנימית הוהא רגל המותרת
30 ואינה אסורת, וסתמא כרבנן. ואם היו שנים -
31 אפילו בחיצונה גורנין דילמא אתי למישר שנים
32 בפנימית ואחד בחיצונה.

33 גמרא אף רגל האסורה אינה אסורת -
34 וממתניתין מותבין ליה לקמיה. תנן חיצונה ולא
35 פנימית שתיהן אסורות - הא עירבה נמי
36 פנימית - תריווהו שריין, אלמא: רגל המותרת
37 לא אסרה. אפילו רגל המותרת נמי - דקתני
38 סיפא גבי עירבו שתיהן כל אחת לעצמה, רבי
39 עקיבא אסר את החיצונה. ומשום לאשמועינן
40 היא גופה לא איצטרך. דמסיפא נפקא לך,
41 דהשתא מותרת אסרה, אסורה מיבעיא. לעולם
42 רבי עקיבא - ולא תידוק מינה: עירבה לא
43 אסרה, אלא היא גופה קא משמע לן דרגל
44 האסורה אסרת. ודקא קשיא לך מסיפא נפקא
45 - אן הכי נמי, אלא הא אשמועינן ברישא
46 והדר אמר: לא זו בלבד אסר רבי עקיבא, הוהא
47 רגל האסורה, אלא אף זו: עירבה זו לעצמה וזו
48 לעצמה, דפנימית רגל המותרת היא - אפילו
49 הכי רבי עקיבא אסר החיצונה. מעמא עירבה
50 - פנימית דהוהא רגל המותרת. הא לא עירבה
51 שתיהן אסורות - דרגל האסורה אסרת. דהא
52 ליכא למידק. הא לא עירבה חיצונה המעורבת
53 מותרת ושאינה מעורבת אסורה. דהא פשיטא
54 דשאינה מעורבת אסורה, דהא כבר תני לה לעיל מותבין. ואי משום היא גופה, לאשמועינן רגל האסורה, וליתני: כגון עירבה חיצונה ולא
55 פנימית חיצונה מותרת, וכל שכן האי. אלא ודאי דוקא קתני. מדיסיפא רבי עקיבא - דהא רבי עקיבא אהא מילתא פליג. שעשתה דקה - פנימית עשתה דלת קטנה לפני פתחה,
56 וסילקה דריסת רגלה מחיצונה. אין דריסת הרגל אסורת - ואתרייהו מילי דרבי עקיבא פליג, ואפילו ארישא, דקתני חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות. ונטרהו לרבי עקיבא עד
57 דאסקיה למלתיה, והדר אפילו עליה. מעמא רשב - אחד מן הפנימית. הא לא שכח - שתיהן מותרות. והא דלא כרבי עקיבא, דאי כרבי עקיבא אי עירבו שתיהן נמי אסר על
58 החיצונה, אלא לאו רבנן, ובשכח אסרי. אלמא: רגל האסורה אסרת. אמר רבי יהודה אמר רב חיצונה - דהתם פנימית אסורה משום שכחה חיצונה. דליכא למימר תסתלק מינה
59 ותשמש - דליתיה לעירובה גבה. וחיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית, משום רגל האסורה. אבל נתנהו בפנימית - חיצונה הוה דמיתסרא בשכחה דפנימית, משום רגל האסורה. אבל
60 פנימית לא מיתסרא משום שכחה דחיצונה, דאדואא דשא ומשתמשא.

הוה אמינא דירת נכרי שמה דירה - אף על גב
דאמר בריש פרקין דלכולי עלמא לא שמה
דירה, הכא דלהקל לתירי המבוי לחשיב כבתים
וחצירות פתוחים לתוכו - אמר שמה דירה.
מתבין רב ביבי בר אבבי - קצת קשה, דהוה
ליה לאקשוי מרישא מעיקרא.
אלמא רגל המותרת אינה אסורת כו' - הא
דלא מוקי בעשתה דקה - היינו משום
דתיקשי: רישא וסיפא בעשתה דקה, ומציעתא
ההיא דשכח אחד מן הפנימית - בלא עשתה
דקה.
עד

הוה אמינא: דירת נכרי - שמה דירה. קא משמע
לן: דדירת נכרי לא שמה דירה. ואי מהבא - הוה
אמינא: לא ידענא בתים כמה, קא משמע לן: בתים
תרין. השתא דאמר רב אפילו חצר, טעמא דרב דקא
סבר: אסור לעשות יחיד במקום נכרי. אמר רב יוסף:
אי הכי, היינו דשמענא ליה לרבי מבלא, דאמר:
נכרי נכרי תרי זמני, ולא ידענא מאי אמר. משנה
שתי חצירות זו לפנים מזו, עירבה הפנימית ולא
עירבה החיצונה - הפנימית מותרת, והחיצונה אסורה.
החיצונה ולא הפנימית - שתיהן אסורות. עירבה זו
לעצמה וזו לעצמה - זו מותרת בפני עצמה, וזו מותרת בפני עצמה. רבי עקיבא אסר
החיצונה, שדריסת הרגל אסרתה. וחכמים אומרים: אין דריסת הרגל אסרתה. שכח אחד
מן החיצונה ולא עירב - הפנימית מותרת, והחיצונה אסורה. מן הפנימית ולא עירב - שתיהן
אסורות. נתנו עירובין במקום אחד, ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב
- שתיהן אסורות. ואם היו של יחידים - אינן צריכין לערב. גמרא פי אתא רב דימי,
אמר רבי ינאי: זו דברי רבי עקיבא, דאמר: אפילו רגל המותרת במקומה - אסרת שלא
במקומה, אבל חכמים אומרים: פשם שרגל המותרת אינה אסרת - פך רגל האסורה אינה
אסרת. תנן: עירבה חיצונה ולא פנימית - שתיהן אסורות. מני? אילימא רבי עקיבא - מאי
איריא רגל האסורה? אפילו רגל מותרת נמי! אלא לאו - רבנן. לעולם רבי עקיבא, ו"לא זו
אף זו" קתני. תנן: עירבה זו לעצמה וזו לעצמה - זו מותרת בפני עצמה, וזו מותרת בפני
עצמה. טעמא - דעירבה, הא לא עירבה - שתיהן אסורות. והא היא תנא, דאמר: רגל
המותרת אינה אסרת, רגל האסורה אסרת, מני הא? אילימא רבי עקיבא היא - אפילו
רגל המותרת נמי! אלא לאו - רבנן היא. ועוד, מדיסיפא רבי עקיבא - רישא לאו רבי
עקיבא! פולה רבי עקיבא היא, וחסורי מיחסרא, והכי קתני: עירבה זו לעצמה וזו לעצמה
- זו מותרת בפני עצמה, וזו מותרת בפני עצמה. כמה דברים אומרים - שעשתה דקה,
אבל לא עשתה דקה - חיצונה אסורה, דברי רבי עקיבא. שרבי עקיבא אסר את החיצונה,
מפני שדריסת הרגל אסרת, וחכמים אומרים: אין דריסת הרגל אסרת. מתבין רב ביבי בר
אבבי: ואם היו של יחידים - אין צריכין לערב. הא של רבים - צריכין לערב. אלמא: רגל
המותרת במקומה - אינה אסרת, רגל האסורה - אסרת. ועוד מתבין רבינא: שכח אחד מן
החיצונה ולא עירב - הפנימית מותרת, וחיצונה אסורה. שכח אחד מן הפנימית ולא עירב
- שתיהן אסורות. טעמא דשכח, הא לא שכח - שתיהן מותרות. אלמא: רגל המותרת -
אינה אסרת, רגל האסורה - אסרת. אלא, פי אתא רבין, אמר רבי ינאי: שלש מחלוקות
בדבר: תנא קמא סבר: רגל המותרת - אינה אסרת, רגל האסורה - אסרת. רבי עקיבא
סבר: אפילו רגל המותרת - אסרת. ורבנן בתראי סברי: פשם שרגל מותרת אינה אסרת
- פך רגל האסורה אינה אסרת. "נתנו עירובין במקום אחד ושכח אחד בין מן הפנימית
וכו': מאי מקום אחד? (סימן): חיצונה עצמה בכית יחידא רבינא דלא משבח בפנים.)
אמר רב יהודה, אמר רב: חיצונה, ומאי קרו לה "מקום אחד" - מקום המיוחד לשתיהן.

תנא
תנא

1 תניא נמי הכי - כרב יהודה, דהא מקום אחד דמתניתין בחיצונה קאמר. וכן מן הפנימית
 2 כו' שתיהן אסורות - כדפרשינן. נתנו את עירובין בפנימית ושכח אחד מן הפנימית
 3 שתיהן אסורות - החיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית, דלא מצי אסתלקוי מינה. ועוד,
 4 דליתיה לעירובה גבה. שתיהן אסורות דברי רבי עקיבא - ולא אמרין תסתלק פנימית
 5 מינה כדמפרש לקמיה. דעירובי החיצונה המונח
 6 לתוכה מרגילה שם. כו' פנימית מותרת -
 7 דמשום שכחה דחיצונה לא מיתסרא, אלא
 8 אחדא דשא ומסתלקא מינה. כדפרשינן לך - וכי
 9 אמר רבי עקיבא פנימית אסורה עד שתבטל לה
 10 חיצונה רשות הרגל עירובה קאמר. אין ביטול
 11 רשות מחצר לחצר - ואי אמרת תיסר עלה -
 12 מעוותא לה, הלכך, אמרה לה: לתקוני
 13 שיתפתח ולא לעוותי. שמואל ורבי יוחנן -
 14 דאפילו לעיל בפרקין (סחא) בבטול מחצר
 15 לחצר. דאמרן אהדי - על ידי הרגל הערוכה
 16 ומתוך שאוסרין - מבטלין. וכי אמרי אנא בשתי
 17 חצירות ופתח ביניהן, ולא עירבו, והוצרכה זו
 18 לטלטל לרשות של זו - אין מבטלין. אפילו
 19 לרבנן - דרבנן נמי מודו דיש ביטול, ואפילו הכי
 20 עינות קרי ליה. דאמרה לה - פנימית.
 21 ארמבנאית לי - בעוד שלא בטלתה לא אוסרת
 22 עלה, הלכך, לד אנת ודל ביטולך, דלא בעינא
 23 ליה. מי קאסרת - חצר על חבתיך בפתח
 24 שבינין בלא עירוב; דאי אמרת תבטיל נהוי
 25 עינות. אמר רב יוסף תני רבי אם היו שלשה -
 26 בין שתי החצירות אוסרין, ולא מביעאי שנים
 27 בפנימית - דהויא רגל האסורה, אלא אפילו
 28 שנים בחיצונה אסור, עד שעירבו שתיהן יחד,
 29 וגידה משום רבים בפנימית - תציתו ליה -
 30 למאי דתני לה משמיה דרבי, דלא ממתניתין היא
 31 אלא שמעתא (דרב יוסף) היא. ואנא אמריתה
 32 ניהלה משמיה דרב אדא - ומן הטעם הזה
 33 אמרתי לה: הואיל ואני קורא רבים בחיצונה
 34 גוררין משום רבים בפנימית. רב יוסף חלה ושכח
 35 תלמודו. רבים כרבי אחלה לי - הטעם שאמר
 36 לי 'רבים בחיצונה' נתחלה לי ברבי, כשנשכחתי
 37 הדבר בחלי, וחזרתי לגירסתי הראשונה נזכרתי
 38 שהזכר לי רבים בדבר, וסבור הייתי שנאמר לי
 39 בשם רבי. הרי הוא כרבים - אם דר נכרי
 40 בפנימית, ושני ישראלים בחיצונה - אוסרת
 41 דריסת רגלו עליהן עד שישכיר. ואליבא
 42 דשמואל אמרה רבי אלעזר למלתיה. דאי לרב
 43 אדא - מאי איריא נכרי? אפילו ישראל נמי
 44 אסר כי הווי שנים בחיצונה. והא ליבא למימר
 45 דביחיד בחיצונה אסר - דהשתא אפילו דר עמו
 46 בחצר עצמה, הא קיימא לן כרבי אלעזר בן
 47 יעקב דאמר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה
 48 על זה. דריסת רגלו לא כל שכן דלא אסרה.
 49 דיע - שהוא שם יחיד ויעד שאין רגל
 50 המותרת אוסרת, ולא נפקא מינה חורבה. מפני
 51 פני - קלא אית ליה חני לא איגור, ומאן דלא
 52 ידע שהוא דר שם יחיד סבר דאין דריסת הרגל
 53 אוסרת. אי נמי: עירוב של פנימים וחיצונים
 54 מועיל במקום נכרי בלא שכירות. עשרה בתים
 55 זה לפניו מוח - חיצון פתוח לחצר, וכולן

תניא נמי הכי: נתנו עירובין בחיצונה, ושכח אחד מן החיצונה וכן מן הפנימית ולא עירב - שתיהן אסורות. נתנו עירובין בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב - שתיהן אסורות. מן החיצונה ולא עירב - שתיהן אסורות, דברי רבי עקיבא. והכמים אומרים: בזה פנימית מותרת וחיצונה אסורה. אמר ליה מותרת - משום דאחרא דשא ומשתמשא. לרבי עקיבא נמי: תיחד דשא ותשמשו! אמר ליה: עירוב מרגילה. לרבנן נמי עירוב מרגילה! דאמרה: לתקוני שיתפתח ולא לעוותי. לרבי עקיבא נמי, תימא: לתקוני שיתפתח ולא לעוותי! דאמרה לה: מבטלין לך דשתי. ורבנן - אין ביטול רשות מחצר לחצר. לימא שמואל ורבי יוחנן בפלוגתא דרבנן ורבי עקיבא קא מפילינן; דשמואל אמר כרבנן, ורבי יוחנן דאמר כרבי עקיבא? אמר לך שמואל: אנא דאמרי אפילו לרבי עקיבא, עב לא קאמר רבי עקיבא הכא - אלא בשתי חצירות זו לפניו מוח, דאסרן אהדי. אבל התם - מי קא אסרן אהדי? ורבי יוחנן אמר: אנא דאמרי אפילו לרבנן, עד פאן לא קאמר רבנן הכא - אלא דאמרה לה: ארמבנאית לי - קא אסרת עלאי. אבל התם - מי קאסרת עלה? ואם היו של יחידים וכו'. אמר רב יוסף, תני רבי: היו שלשה - אוסרין. אמר להו רב יבבי: לא תציתו ליה, אנא אמריתה ניהלה, ומשמיה דרב אדא בר אבהה אמריתה ניהלה: הואיל ואני קורא ביהן רבים בחיצונה. אמר רב יוסף: מריה דאברהם! רבים כרבי אחלה לי. ושמואל אמר: לעולם מותרות, עד שיהו שנים בפנימית ואחרא בחיצונה. אמר רבי אלעזר: ונכרי הרי הוא כרבים. מאי שנא ישראל דלא אסר - דמאן דיעד - ידע, ומאן דלא ידע - סבר: עירובי עירב. נכרי נמי, אמרינן: דיעד - דלא ידע - סבר: אגורי אוגר! סתם נכרי אי איתא - דאוגר מיפגעא פני. אמר רב יהודה, אמר שמואל: עשרה בתים זה לפניו מוח - פנימו נותן את עירובו, ודיו. ורבי יוחנן אמר: אפילו חיצון, חיצון, בית שער הוא! אמצעי

חיצון של פנימו. במאי קמפילינן? מר סבר: בית שער יחיד שמויה בית שער, ומר סבר: לא שמויה בית שער. אמר רבי נחמן, אמר רבה בר אבוה, אמר רב: שתי חצירות ושלושה בתים ביניהן, זה בא דרך זה ונתן עירובו בזה, זה

דריסת רגלו עלי. ופנימי דורס על כולו, שאין לו יציאה אלא דרך זו - כולן נעשין בית שער, ואין אוסרין על בני חצר אלא פנימי לבדו. כדאמרן בפרקין (עבג). והדר שם אינו אוסר. הלכך, כשבאין שאר דיוורין הפתוחין לחצר ולעבר את חציון - פנימי זה נותן פת. והשאר אין צריכין. אפילו חיצון - צריך ליתן את הפת. חיצון של פנימית - בית התשיעי לחצר. שלשה בתים ביניהן - בית זה פתוח לחצר זו, וזה לזה. ובית אמצעי פתוח לשני הבתים. זה בא בדרך זה - בן חצר זו בא דרך בית הפתוח לו ונתן עירובו באמצעי, ועשה בית הפתוח לו כבית שער לעבור דרך עליו לאמצעי. וכן בן חצר האחרת עשה בית הפתוח לו כבית שער, ועירב באמצעי חצר האחרת - אין אחד מדיוורי הבתים האלה צריך ליתן פת. אלו משום בית שער, ואמצעי משום בית שמונחין בו עירוב.

עד כאן לא קאמר רבי עקיבא הכא אלא בשתי חצירות זו לפניו מוח דאסרן אהדי - יש לישב הך סוגיא נמי אליבא דרבא דאמר לעיל (סו,א) לשמואל דבשתי חצירות זו לפניו מוח - פעמים אין מבטלין אף על גב דאסרן אהדי דהכא קאמר דאסרן אהדי בפשיעות בני חיצונה שהורגלו עירובין בפנימית, דשכח אחד מהן ולא עירב. אבל בכל הנהו דאמר שמואל אין מבטלין מי אסרן אהדי בפשיעה, דכי נתנו עירובין בחיצונה ושכח אחד מהן ולא עירב - אין

האיסור בא על ידי שפשעו במה שהרגילו עירובין, ושכח אחד מהם ולא עירב, דבלאו הכי היה להם דריסת הרגל. ואין לתמוה היצן מותקם לרבא שמואל כרבי עקיבא וכוברנן, הא על כרחך כרבי עקיבא דוקא סבירא ליה כדפרש בקונטרס לעיל! דמכל מקום בעיקר פלוגתייהו דאין ביטול רשות מחצר לחצר מוקמי נפשיה בכלהו. ואם תאמר: ולאביי, דאמר שתי חצירות זו לפניו מוח דמבטלין ולא כרבנן, דלרבנן שתי חצירות זו לפניו מוח - אין מבטלין יש לומר: דהוה מפרש כרבי יוחנן דבסמוך, עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דאמרי לה אדמבטלת לי קאסרת עלי בפשיעותא, שהרגלת עירובך ושכח אחד מהם. ואני קורא בהם רבים בחיצונה - ויסברו שיש כמו כן שנים בפנימית ולא עירבו. אבל כשיש שנים בפנימית ועירבו - לא גוררין אטו לא עירבו. דעירבו אטו לא עירבו לא גוררין. אבל כשיש אחד בפנימית ולא עירבו - יסברו שהם שנים כמו בחיצונה, והרי לא עירבו. נכרי הרי הוא כרבים. אליבא דשמואל קאמר, כדפרש בקונטרס. דליבא למימר דביחיד בחיצונה נמי אסר. דאפילו היה דר עמו בחצר לא אסר, דקיימא לן כרבי אלעזר בן יעקב, כל שכן דריסת רגל דלא אסרה. וכן מוכחא בהדיא לעיל גבי ישראל ונכרי בפנימית, וישראל בחיצונה. דאי ליבא ישראל בפנימית אלא נכרי לחודה - לא אסר. ואם תאמר: ולמה ליה למימר "הרי הוא כרבים"? אפילו לא הווי כרבים - אסר, דכיון דיש שני ישראלים בחיצונה ואוסרין זה על זה, ויש לו דריסת רגל עליהן, ויש לומר: כיון דישראל לא אסר - נכרי נמי לא אסר, דאין להחמיר בנכרי יותר מבשמואל, אי לאו דהווי כרבים.

ורבי יוחנן סבר בית שער יחיד לא הוי בית שער - והא דאמר בפרק "כיצד משתתפין" (עירובין פהג). כל מקום שאמר חכמים הדר שם אינו אוסר - הנותן שם עירובו אינו עירוב, חוץ מבית שער יחיד. פירוש: דאף על גב דהדר שם אינו אוסר, הנותן שם עירובו הוי עירוב. אתי נמי כרבי יוחנן דהתם איירי בבית שער לחצר, כדפרש שם בקונטרס, דאינו עשוי לדירה, אבל הכא - העשוי לדירה - אוסר, אמצעי

חיצון של פנימו. במאי קמפילינן? מר סבר: בית שער יחיד שמויה בית שער, ומר סבר: לא שמויה בית שער. אמר רבי נחמן, אמר רבה בר אבוה, אמר רב: שתי חצירות ושלושה בתים ביניהן, זה בא דרך זה ונתן עירובו בזה, זה

דריסת רגלו עלי. ופנימי דורס על כולו, שאין לו יציאה אלא דרך זו - כולן נעשין בית שער, ואין אוסרין על בני חצר אלא פנימי לבדו. כדאמרן בפרקין (עבג). והדר שם אינו אוסר. הלכך, כשבאין שאר דיוורין הפתוחין לחצר ולעבר את חציון - פנימי זה נותן פת. והשאר אין צריכין. אפילו חיצון - צריך ליתן את הפת. חיצון של פנימית - בית התשיעי לחצר. שלשה בתים ביניהן - בית זה פתוח לחצר זו, וזה לזה. ובית אמצעי פתוח לשני הבתים. זה בא בדרך זה - בן חצר זו בא דרך בית הפתוח לו ונתן עירובו באמצעי, ועשה בית הפתוח לו כבית שער לעבור דרך עליו לאמצעי. וכן בן חצר האחרת עשה בית הפתוח לו כבית שער, ועירב באמצעי חצר האחרת - אין אחד מדיוורי הבתים האלה צריך ליתן פת. אלו משום בית שער, ואמצעי משום בית שמונחין בו עירוב.

עירובין דף עה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלה

60 הוא עיוות שאין לו תקנה, ועל כן היא אומרת לחיצונה שלא
 61 נתערבה עמה אלא בכדי לתקן ולא בכדי לעוות, והיא מסתלקת
 62 הימנה ולא תוכל לאסור עליה כלל. נמצא שיסוד מחלוקת רבי
 63 עקיבא וחכמים הוא אם יש ביטול רשות מחצר לחצר.
 64 כיון שמחלוקתם של רבי עקיבא וחכמים תלויה בדעותיהם אם יש
 65 ביטול רשות מחצר לחצר, דנה הגמרא האם לא נחלקו בכך
 66 אמוראים. שואלת הגמרא: לִימָא – האם נאמר ששמואל ורבי יוחנן,
 67 שנחלקו לעיל (סו) אם יש ביטול רשות מחצר לחצר, בפלוגתא
 68 (במחלוקתם) דרבנן ורבי עקיבא קא מיפלגי (נחלקו) – השמואל
 69 שאמר שאין ביטול רשות מחצר לחצר, אָמַר את דבריו פְּרַבְּנָן,
 70 ואילו רבי יוחנן שאמר שיש ביטול רשות מחצר לחצר, דְּאָמַר את
 71 דבריו פְּרַבְּי עֲקִיבָא. מחלוקתם של שמואל ורבי יוחנן היא כשהיו
 72 שתי חצרות הפתוחות לרשות הרבים זו בצד זו ופתח ביניהן, ולא
 73 עירבו זו עם זו, וחפצים בני החצרות להתיר את ההוצאה בין
 74 החצרות על ידי שתבטל האחת את רשותה בחצרה לשניה, ואמר
 75 שמואל שאין ביטול רשות מועיל לפי שהוא מחצר לחצר, ורבי
 76 יוחנן אמר שיש ביטול רשות מחצר לחצר ויכולים הם לעשות כן.
 77 לכאורה נחלקו במחלוקת רבי עקיבא וחכמים שבברייתא.
 78 דוחה הגמרא: אָמַר (סו) – יכול לומר לך שמואל, אָנָּא דְּאָמַרְי – אני
 79 שאמרתי שאין ביטול רשות מחצר לחצר, יכולני לומר זאת אֶפְיִלוּ
 80 לְרַבִּי עֲקִיבָא, שַׁעַד כְּאֵן לֹא קָאָמַר (אמר) רַבִּי עֲקִיבָא הָבָא – כאן,
 81 שיש ביטול רשות מחצר לחצר, אָלָּא בְּשֵׁי חֲצִירוֹת שֶׁהוּן זֵו לְפָנִים
 82 מִזוּ, ועירבו יחד ושכח אחד מהחיצונה ולא עירב, ובאה החיצונה
 83 לבטל לפנימית את רשותה בה, דְּאָפְרָן אֶהְרִי – שבאופן זה
 84 אוסרות החצרות זו על זו, על ידי הרגל עירוב, שכיון שאוסרות זו
 85 על זו, מבטלות זו לזו. אָכֵּל הָתֵּם (שם) באופן של שתי חצרות
 86 ופתח ביניהן, שאמרתי שאין ביטול רשות מחצר לחצר, מִי קָא
 87 אָפְרָן אֶהְרִי – וכי אוסרות החצרות זו על זו, וכיון שאינן אוסרות
 88 זו על זו אינן מבטלות זו לזו. כלומר, באופן שנחלקו בו רבי עקיבא
 89 וחכמים, מודה שמואל שלרבי עקיבא מועיל בו ביטול רשות.
 90 ורבי יוחנן הסובר שיש ביטול רשות מחצר לחצר, אָמַר – יכול הוא
 91 לומר לך, אָנָּא דְּאָמַרְי שיש ביטול רשות מחצר לחצר, יכולני לומר
 92 זאת אֶפְיִלוּ לְרַבְּנָן, שַׁעַד כְּאֵן לֹא קָאָמַרְי רַבְּנָן הָבָא שיכולה הפנימית
 93 לומר לחיצונה, שלא עירבה עמה אלא לתקן ולא בכדי לקלקל,
 94 הרי זה לא מפני שאין ביטול מועיל וכפי שהסברנו לעיל, אָלָּא
 95 מטעם אחר, משום דְּאָמְרָה לָּהּ פְּנִימִית לחיצונה, אֶדְמַכְּמַלְתְּ לִי קָא
 96 אָפְרַת עֲלָא – עד שתבטלי את רשותך את אוסרת עלי. כלומר, אף
 97 שהינך יכולה לבטל את רשותך אצלי, עדיין העירוב הוא לי עיוות
 98 עד שתבטלי, ועדיין טענתי טענה שלא התכוונתי להשתתף איתך
 99 בו באופן זה, ועל כן יכולה אני להבדל ממך גם ללא ביטולך. אָכֵּל
 100 הָתֵּם, בשתי חצרות זו לצד זו שאמרתי שיש ביטול רשות מחצר
 101 לחצר, מִי קָאָפְרָה עֲלָה – וכי החצר האחת אוסרת על חברתה בלא
 102 עירוב, עד שנאמר שאין די בביטול לפי שעדיין יש עיוות כפי
 103 שאמרנו כאן חכמים, הלא אין שייך לומר זאת שם כלל.
 104 סיכום דברי הגמרא הוא, ששמואל הסובר שאין ביטול רשות
 105 מחצר לחצר, יאמר כי מחלוקת רבי עקיבא וחכמים אם יש ביטול
 106 רשות מחצר לחצר היא באופן שבני החצר החיצונה אוסרים על
 107 הפנימית משום הרגל עירוב. מה שאמר שאין ביטול רשות מחצר
 108 לחצר, הוא באופן שאין החצרות אוסרות זו על זו, שבוזה הכל
 109 מודים שאין מבטלות זו לזו. רבי יוחנן הסובר שיש ביטול רשות
 110 מחצר לחצר גם באופן שאין החצרות אוסרות זו על זו, יאמר כי
 111 מחלוקתם היא אם היכולת לבטל מוציאה את העירוב מכלל
 112 עיוות.
 113 שנינו במשנה: וְאִם הָיוּ שְׁלֹשׁ יְחִידִים וְכוּ' אינן צריכין לערב. כלומר,
 114 אם דרו בשתי החצרות, הפנימית והחיצונה, שני בני אדם, בכל
 115 אחת אדם אחד, אין הפנימית אוסרת על החיצונה, ואינן צריכות
 116 לערב יחד בכדי להתיר את ההוצאה בחיצונה.
 117 הגמרא מבארת מהו הדין אם באחת מהן דרו שנים ויותר: אָמַר רַב
 118 יוֹסֵף, תְּנִי רַבִּי בְּרִייתָא, הָיוּ בְּשֵׁי חֲצִירוֹת, הַפְּנִימִית וְהַחֲצִירוֹת,

1 הגמרא מביאה ברייתא המסייעת את דברי רב יהודה: תְּנִינָּי נְמִי
 2 הָבִי – שנינו כן בברייתא, תְּנִינוּ בני שתי החצרות את עִירוּבָן
 3 בְּחִיצוֹנָה, וְשָׁבַח אֶהְרִי, בֵּין מִן הַחֲצִירוֹת וּבֵין מִן הַפְּנִימִית, וְלֹא עִירֵב,
 4 שְׁתִּיתִין אֶסְרוֹת, ואף הפנימית נאסרת בשכחתה של החיצונה,
 5 שאין הפנימית יכולה להסתלק מעירובה עם החיצונה, אחר שאין
 6 העירוב אצלה, וכאמור לעיל. ואילו אם תְּנִינוּ את עִירוּבָן בְּפְּנִימִית,
 7 וְשָׁבַח אֶהְרִי מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עִירֵב, שְׁתִּיתִין אֶסְרוֹת. בשני האופנים
 8 האמורים, זה ושלפניו, נאסרת אף החיצונה, שאינה יכולה
 9 להסתלק מן הפנימית, לפי שיש לפנימית דריסת רגל אצלה,
 10 ובאופן זה אפילו יכולה להסתלק לא היה הדבר מועיל לה כלום,
 11 כיון שאין עירובה אצלה. ואם שכח אחד מן החיצונה וְלֹא עִירֵב,
 12 שְׁתִּיתִין אֶסְרוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, ומהטעם שיתבאר להלן. וְהַכְּמִים
 13 אֹמְרִים, כְּזוּ פְּנִימִית מוֹתֵרָה, משום שהיא סוגרת את דלתה
 14 ומסתלקת מעירובה עם החיצונה, וְחִיצוֹנָה אֶסְרוֹהָ, לפי שכח
 15 אחד מהדרים בה לערב ונתבטל עירובה.
 16 ברישא של הברייתא מבואר כדברי רב יהודה, כי הדין ששכח
 17 אחד מן החיצונה אוסרת גם את הפנימית נאמר כאשר נתנו את
 18 העירוב בחיצונה. ודברי רב יהודה הם כדעת חכמים האמורים
 19 בברייתא שאילו היה העירוב בפנימית, לא היתה שכחתו אוסרת
 20 את הפנימית.
 21 הגמרא מבארת את טעמו של רבי עקיבא בברייתא, שאסר על
 22 הפנימית אף כאשר השכחה היא של החיצונה ולא של הפנימית,
 23 ואף שהעירוב נמצא אצל הפנימית: אָמַר לִיה רַבָּה פֶּר הָנֵן לְאִפְרִי,
 24 מֵאִי שְׂנָא לְרַבְּנָן – מדוע שונה הדין לחכמים דְּאָמְרֵי הַשְּׁפִימִית
 25 מוֹתֵרָה לטלטל בחצרה, מִשּׁוּם דְּאָמְרָה דְּשָׂא וּמִשְׁתַּמְּשָׂא – שהיא
 26 סוגרת את הדלת שבינה לחיצונה ומסתלקת הימנה ומטלטלת
 27 בחצרה, לְרַבִּי עֲקִיבָא נְמִי נאמר כן, שהפנימית תִּיחַד דְּשָׂא – וחסגור
 28 את הדלתו שבינה לחיצונה וְתִשְׁתַּמְּשׁ בחצרה, ומדוע הוא חולק
 29 על חכמים.
 30 אָמַר לִיה אַבְי רַבְּהָ בַר חֲנַן והשיב לו על שאלתו, עִירוּבָן הַחֲצִירוֹת
 31 המונח בפנימית, מְרַגְּלָה לחיצונה בפנימית, שגורם לה להיות בה
 32 ולהשתייך אליה, והרי זה כאילו יש לה דריסת הרגל על הפנימית,
 33 ועל כן החיצונה אוסרת על הפנימית.
 34 שואלת הגמרא: לְרַבְּנָן נְמִי – גם לחכמים נאמר כן שהעירוב מְרַגְּלָה
 35 לחיצונה בפנימית, והרי היא אוסרת עליה, ומה טעמים שנחלקו על
 36 רבי עקיבא ואמרו שהפנימית מותרת. משיבה הגמרא: דעת
 37 חכמים היא דְּאָמְרָה לָּהּ פְּנִימִית לחיצונה, לְתַקוּנֵי שְׁתִּיתִיתִי וְלֹא
 38 לְעוּוֹתֵי – השתתפתי עמך בעירוב בכדי לתקן ולהועיל שאוכל
 39 להוציא לחצרך, אך לא בכדי לעוות ולקלקל שלא אוכל להוציא
 40 לחצרי, ועל כן כיון שאחד ממך שכח ולא עירב אינני משתתפת
 41 עמך עוד בעירוב. על ידי כך מסתלקת החיצונה מעירוב הפנימית,
 42 וכבר אין החיצונה מורגלת בפנימית.
 43 שואלת הגמרא: לְרַבִּי עֲקִיבָא נְמִי, תִּימָא (נאמר) – תאמר הפנימית
 44 לחיצונה, לְתַקוּנֵי שְׁתִּיתִיתִי וְלֹא לְעוּוֹתֵי – השתתפתי עמך בכדי
 45 לתקן ולהועיל אך לא בכדי לקלקל, ושוב אין כאן הרגל של
 46 החיצונה בפנימית, ובאיוז סברא הוא חולק על חכמים. משיבה
 47 הגמרא: דעת רבי עקיבא היא, שאין הפנימית יכולה לומר שהיא
 48 מבטלת את השתתפותה בעירוב עם החיצונה, משום דְּאָמְרָה לָּהּ
 49 חֲצִירוֹת פְּנִימִית, מְכַבְּלִין – יכולה אני לבטל לך את רְשׁוּתִי
 50 בפנימית, אותה רשות שבאה לי על ידי העירוב שהרגל אותי
 51 אצלך, וכיון שאפשר לחיצונה לבטל את רשותה ולהתיר את
 52 הפנימית, אין הפנימית יכולה לטעון שיש עיוות בעירובם יחד,
 53 שהרי יש לכך תקנה וכאמור. ומה שאמר רבי עקיבא שהפנימית
 54 אסורה, הרי זה עד שתבטל לה החיצונה את רשותה בחצרה.
 55 מבארת הגמרא: וְרַבְּנָן שאמרו שהפנימית מותרת בחצרה גם ללא
 56 שהחיצונה תבטל לה את רשותה, הרי זה משום שלדעתם אֵין
 57 בְּיָטוּל רְשׁוּת מַחְצֵר לְחֶצֶר, כלומר, אין בני חצר אחת יכולים לבטל
 58 את רשותם לבני חצר אחרת, ואין החיצונה יכולה לבטל את
 59 רשותה בפנימית לבני חצרה, ושוב נמצא שמה שעירבו יחד

נחשיב את בין השמשות כלילה, אין עירובו של השני עירוב שהרי
לא עירב מבעוד יום, אולם אף על פי כן שְׁנֵיהֶם קָנוּ עִירוּב. טעם
הדבר הוא, שכיון שבין השמשות הוא ספק, והצורך בעירוב אינו
אלא מדברי חכמים, ספק דרבנן להקל, ולגבי הראשון אנו
מחשיבים את בין השמשות כלילה ואומרים שנאכל עירובו אחר
כניסת שבת, ולגבי השני אנו מחשיבים את בין השמשות כיום
ואומרים שאותו שליח עירב לו מבעוד יום. ועתה מקשה הגמרא,
כיון שאנו רואים שמקילים בעירוב אף באופן שיש סתירה בין
הקולות, שלאדם אחד בין השמשות נחשב כיום ולאדם אחר הוא
נחשב כלילה, מדוע לא נאמר לא גם לגבי שתי החצרות שעירבו
בבתים שביניהם, להחשיב כל בית כבית שער לזו וכבית לזו.
מתרצת הגמרא: הֵבִי הַשְּׁמָתָה – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש
לדמות בין הדברים, הלא חילוק יש ביניהם, הֵמָּה –שם, באופן
של העירובים שאחד הונח בין השמשות ואחד נאכל בין
השמשות, מה שמקילים שם אף כאשר יש סתירה בין הקולות, הרי
זה משום שִׁפְסָק יָמָא –(יום) סָפַק לְלֵילָא –(לילה) לֹא מִיִּנְרָא
מִלְּתָא – לא ניכר הדבר, ועל כן אף שהקלו בזה קולות סותרות,
אין הסתירה ביניהן נראית כחובא ואיטלולא, שאין אנשים
בקייאם בזמנים אם היה זה יום או לילה, אֶכְלָה הֵמָּה –באן,
באופן שעירבו שתי חצירות בשני הבתים ורוצים אנו להחשיב כל
בית כבית לזו וכבית שער לזו, אִי דְלִנְבִי דְהָאִי בֵּית – אם כלפי זה
נחשב הבית כבית, אף לְנִבִי דְהָאִי בֵּית – אף כלפי האחר הוא נחשב
כבית, וְאִי לְנִבִי דְהָאִי – ואם כלפי זה נחשב הבית כבית שְׁעָר, אף
לְנִבִי דְהָאִי – כלפי השני נְפִי –גם כן הוא נחשב כבית שְׁעָר, שאי
אפשר להחשיב בית אחד כלפי זה כבית וכלפי זה כבית שער,
שהלא הבתים נמצאים לפנינו והדבר ניכר לכל שעושים כאן
קולות סותרות, ויש לחוש שיהיה הדבר חובא ואיטלולא בפי
הכופרים בדברי חכמים.

הדרן עלך הדר

פרק שביעי - הלון

עד לפרק זה עסקנו בעירובי חצירות בבני חצר שפתחי בתיהם
פתוחים לחצר, כיצד מערבין יחד. בתחילת פרק זה (עד דף עט)
שונה התנא אופנים שונים בהם קיים חיבור מסוים בין שתי
חצירות, ומבאר האם הן יכולות או חייבות לערב יחד. במשניות
להלן מבואר שיש בכך שלושה חילוקי דינים: א. יש מהם שאם
רצו מערבות יחד ואם רצו מערבות כל אחת בפני עצמה. ב. יש
מהם שאינן יכולות לערב יחד אלא כל חצר בפני עצמה. ג. ויש
מהם שאינם יכולים לערב כל חצר בפני עצמה, אלא שניהם יחד.

משנה

הַלּוֹן הַפְּתוּחַ בְּכוֹתַל שְׁנֵי חֲצֵירוֹת, שֵׁישׁ בּו – בחלון אֶרְבָּעָה
טפחים עַל אֶרְבָּעָה טפחים, וחלק מן החלון בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה טפחים
סמוך לקרקע (צויר ב), מְעַרְבִין שְׁנַיִם – יכולים בני שתי החצירות
לערב שני עירובין, כל חצר בפני עצמה, וְאִם רָצוּ, מְעַרְבִין עִירוּב
אֶחָד, לפי שחלון שיש בו ארבעה על ארבעה והוא בתוך עשרה,
דינו כפתח, שכן ראוי להשתמש בו ולהעביר דברים מחצר אחת
לחברתה, ולכך הוא מצרף את שתי החצירות ועושה אותן
ראויות לעירוב אחד. אבל אם החלון הוא פְּחוּת מֵאֶרְבָּעָה עַל
אֶרְבָּעָה טפחים, אפילו עומד בתוך עשרה טפחים, או שיש בו
ארבעה על ארבעה טפחים אך עומד הוא לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרֵה טפחים,
שאינן כלום מחללו של הלון זה בתוך עשרה, מְעַרְבִין שְׁנַיִם – כל
חצר מערבת בפני עצמה, וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד – אינן יכולות לערב
עירוב אחד לשתיהן, שחלון שהוא פחות מארבעה על ארבעה
טפחים אינו נחשב פתח, וכן אם הוא למעלה מעשרה, הואיל ויש
תחתיו מחיצה גמורה המבדילה בין החצירות, הרי היא מונעת
בעד התערבותם יחד לעירוב אחד.

ועל ידי כך ששני העירובים הונחו בבית האמצעי דרך שני הבתים
שלצידו הפתוחים לחצרות, זה – הבית הפתוח לחצר זו, דרכו
הושם העירוב בבית האמצעי, נֶעְשָׂה בֵּית שְׁעָר לָזֶה – לחצר זו
שהוא פתוח אליה, וְזֶה – הבית השני הפתוח לחצר האחרת, נֶעְשָׂה
בֵּית שְׁעָר לָזֶה – לחצרו האחרת אליה הוא פתוח, ואינם צריכים
לערב, והבית האמצעי הוּוּ לִיה –(נעשה) בֵּית שְׁפָנִיתִין בּו עִירוּב,
וְאִף הוּו אִין צִירִי לִיתֵן אֶת הַפֶּתַח, כפי שאמר שמואל לעיל (טו).
רב בא ללמד כיצד באופן האמור נפטרים כל שלושת הבתים
מהצורך להשתתף בעירוב. כאשר בני החצר האחת מוליכים את
עירובם דרך הבית הפתוח לחצרו ונותנים אותו בבית האמצעי,
וכן נוהגים בני החצר האחרת, נהפכים שני הבתים לבתי שער של
החצר, ובתי שער אינם צריכים לערב. אף הבית האמצעי אינו
צריך לערב, לפי שבית שמניחים בו את העירוב אינו זקוק לערב,
ונמצא שכל השלושה אינם מערבים.

הגמרא דנה בדינו של אופן דומה: צִירִי לָהּ – בחן רַחֲמָה לְרַבְנָן,
לראות אם יחכמו להשיב מהו הדין באופן הבא, שְׁנֵי חֲצֵירוֹת וְשְׁנֵי
בְּתָיִם בֵּינֵיהֶם, כל בית פתוח לחצר אחת ושני הבתים פתוחים זה
לזה (צויר א 18) – זה – הדר בחצר זו בבית אחר משני אלו, וצריך
לערב, כָּא דְרָךְ זֶה – הבית הפתוח לחצרו, וְנָתַן אֶת עִירוּבָּהּ בְּזֶה –
בבית שלאחריו הפתוח לחצר האחרת, וְזֶה – הדר בחצר השניה,
כָּא דְרָךְ זֶה – הבית הפתוח לחצרו, וְנָתַן אֶת עִירוּבָּהּ בְּזֶה – בבית
שלאחריו הפתוח לחצר הראשונה, כלומר, בבית האחד הונח
העירוב של החצר השניה ובבית השני הונח העירוב של החצר
הראשונה, האם קָנוּ עִירוּב או לא, כלומר, האם הועיל עירובם
ויכולים הם להוציא לחצר, או שלא הועיל. וצדדי הספק הם אלו,
מִי מְשׁוּיָן לָהּ – האם יכולים אנו להחשיב בית אחד לְנִבִי דְהָאִי –
כלפי חצר זו כבית וְלִנְבִי דְהָאִי – כלפי החצר האחרת כבית שְׁעָר,
[וכן הבית השני יחשב לְנִבִי דְהָאִי כלפי חצר זו כבית שְׁעָר וְלִנְבִי
דְהָאִי – וכלפי חצר זו כבית], וחלים עירובי שתי החצרות, שהבית
הפתוח לכל חצר (שלא השתתף בעירוב) נחשב לגבי אותה חצר
כבית שער והבית שלאחריו (בו הונח העירוב) נחשב לגביה כבית,
או שמא אין אפשרות לעשות כן, שאם הוא בית, כלפי שתיהן
נחשב כבית, ואותה חצר שלא הניחה בו את עירובה אין עירובה
עירוב שהרי בית זה לא עירב עמה, ואם הוא בית שער, כלפי
שתיהן הוא בית שער ואין להניח בו עירוב, ואותה חצר שהניחה
בו את עירובה אינו עירוב שאין נותנים את העירוב בבית שער,
וממילא לא חלו עירובי שתיהן.

אָמְרוּ לִיה –(לו) חכמים לרחבה, שְׁנֵיהֶן, שתי החצרות, לֹא קָנוּ עִירוּב
– לא הועיל עירובן, משום שאי אפשר להחשיב בית אחד כבית
שער לגבי זו וכבית כלפי האחרת, ועל כן מַה נִּפְשָׁךְ – בכל אופן
שנאמר לא יהיה עירובה עירוב, אִי בֵּית שְׁעָר מְשׁוּיָן לָהּ – אם
אתה מחשיב את הבית בו הונח העירוב כבית שער, הלא שנינו
במשנה להלן (פה) שְׁהֵנָתֵן אֶת עִירוּבָּהּ בְּבֵית שְׁעָר –(חדר קטן שלפני
החצר ובו מקום לשומרו), אֶכְסְרָךְ –(המבואר לפני הכניסה לבית
ואינו מקורה), וּמְרַפְסָת –(מרפסת שעולים אליה בסולם ונכנסים
ממנה אל הדירות שבקומה העליונה) אִינוּ עִירוּב, אִי בֵּית מְשׁוּיָן
לָהּ – ואם אתה מחשיב את הבית בו הונח העירוב כבית, כָּא
מְלַטְלַל לְבֵית דְלֵא מְעַרְב לָהּ – הרי בן החצר מטלטל לבית שלא
עירב, כלומר אין העירוב עירוב לפי שאי אפשר להביאו דרך
הבית החיצוני שלא עירב.

מקשה הגמרא: וּמֵאִי שְׁנַיִם מְרַבָּא – ומדוע שונה דין זה מדינו של
רבא, דְאָמְרוּ רַבָּא, אָמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם לאחד, צָא וְעַרְב עֲלֵינוּ, לְאֶחָד עִירַב
עֲלֵינוּ מִבְּעוֹד יוֹם, וְלְאֶחָד עִירַב עֲלֵינוּ בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת, כלומר בזמן שהוא
בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים והוא ספק יום ספק לילה, והנה
אירע שוה שְׁעָרֵיב עֲלֵינוּ מִבְּעוֹד יוֹם נֶאֱכַל עִירוּבָּהּ בְּשַׁעַת בֵּין
הַשְּׁמֵשׁוֹת, וְזֶה שְׁעָרֵיב עֲלֵינוּ בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת נֶאֱכַל עִירוּבָּהּ מִשְׁתַּחֲשָׁף
ונכנסה שבת, אף שהדין הוא שיש לערב מבעוד יום ושעה עירוב
יתקיים בכניסת שבת, ועל כן אם נחשיב את בין השמשות כיום,
אין עירובו של הראשון עירוב שהרי נאכל עירובו קודם שבת, ואם

עירובין. פרק שישי - הדר דף עז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלז תוספות

1 זה נעשה בית שער לזה - כל בית נעשה בית שער לחצר שהוא פתוח לו. כדק - מנסה
 2 אם חכמו להשיב. שתי הצירות ושני בתים בנייהן - ואין בני שתי החצירות רוצין לערב
 3 זו עם זו, אלא כל אחת לעצמה. וכל חצר לא הניחה עירובה בבית הפתוח לה, אלא
 4 עשאתו בית שער, והניח עירובה בבית הפתוח לחברתה. מהו - ודאי אי תרוייהו בית
 5 שער משוינן - אין אחד מהן עירוב. הדנותן את
 6 עירובו בבית שער תנן לקמן (פהב, דאיתו עירוב.
 7 ואי תרוייהו בית גמור - אין אחד מהן עירוב,
 8 שהרי בית זה מופסיק בין חצר לעירובה, והוא
 9 לא עירב עמה ואינה בולח להביא עירובה
 10 לתוכה דרך בית זה. מי משוינן - לכל בית לגבי
 11 חצר הסמוכה לו כבית שער, שלא לאסור עליו
 12 וגבי חצר האחרת שעשאתו בית גמור והניח בו
 13 עירובה - משוינן לה כי בית למוקני עירובה
 14 מה נפשך - טעמא מפרשי ואולי. קא מפלגל
 15 - כל חצר בבית דלא מערב ליה. שנייהו קנו
 16 עירוב - אלמא: משום דבין השמשות ספק הוא,
 17 וספק דבריהם להקל, ועירוב מדבריהם הוא,
 18 לגבי האי שנאכל עירובו בין השמשות משוינן
 19 ליה ליליא, ואומינן. כבר קנה עירוב. ולגבי האי
 20 שעירב עליו בין השמשות משוינן ליה יום,
 21 ועדיין הזה לו שהות לקנות שבייתה. לא מינברא
 22 מילתא - ולא הוא מילי דרבנן כי חובא
 23 ואיטלולא. אלמא: הא הנה בתים - הא קיימי קמן, ואי
 24 משוינן הכא הכי וחבא הכי - הויין מילי דרבנן
 25 כי חובא ואיטלולא, ולא ניתן פה לצדוקים
 26 לידות:

הדרן עלך הדר

17 **משנה** חלון שבין שתי הצירות. בתוך
 18 עשרה - מפרש בגמרא שיהא קצת
 19 הימנו, ואפילו משוה, בתוך עשרה לקרקע.
 20 מערבין שנים - שני עירובין, אלו לעצמן ואלו
 21 לעצמן. ואסורין זו עם זו. ואם רצו מערבין אחד
 22 - עירוב אחד, שיתנו אלו עירובן באחרת
 23 ויערבו עמהן, ויהיו כאחד. פחות מארבע - לאו
 24 פתח הוי. למעלה מעשרה נמי, דאילו כל
 25 הכותל אינו גבוה יותר - הוי מחיצה מעלייתא.
 26 הלכך, כשאין קום מן החלל בתוך עשרה -
 27 לאו פתח הוא, ואין מערבין אחד ואסורות זו עם
 28 זו דרך ראש הכותל, ודרך אותו חלון, ודרך
 29 חורים וסדקים.

גמרא

1 רבן שמעון - בפירקא קמא בברייתא
 2 בגמרא. הא קמשמע לן טעמא דבוליה למעלה
 3 מעשרה בו - דאי מרישא הוה אמנא: כולו
 4 בתוך עשרה בעינן, ומקצתו - אפילו משוה.
 5 צריך שיהא בחיפו עשרים וארבעה - דבלאו
 6 הכי לא מצית למניקט בגויה חלון מרובע
 7 ארבעה על ארבעה. כל חלון עגול בתחתית
 8 אמציעתו נמוך, ומאמציעתו לכאן ולכאן הוה
 9 מגביה והולך. וצריך לזה שיהו שני טפחים
 10 ומשאו אורך מהקיפו בתוך עשרה מאמצעו
 11 לכאן טפח ומאמצעו לכאן טפח ועוד משוה
 12 משום דכי מרבעיין ליה מולדין ליה מנייה שני
 13 טפחים מן הדיקף עגול שבין קרן לקרן לכל צד,
 14 דסתמינן להו, ומוקמינן לה אריבועא. ונמצא
 15 אותו משוה הנשאר בסוף עשרה על פני רוחב החלון, כדאמר לקמן: רביעא מנו עגולא פלגא בעית לדלווי, כלומר, חצי מדה הנותרת בריבוע ריבה העגול עליו. ודיקף המרובע ששה עשר, נמצא העגול רבה עליו שמונה הרי שני טפחים לכל צד.

1 **אמצעי** הוה ליה בית שמניחין בו' - נראה דאפילו יתנו העירוב באחד הבתים הסמוכים
 2 לחצירות, או אפילו באחד מבתי החצירות - אלו שלשה בתים אין צריכין ליתן
 3 עירוב. דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המוליכה עירוב דרך עליהן לחצר אחרת.
 4 **שניהם** קנו עירוב - מתוך פירוש הקונטרס משמע דאיירי בעירובי תחומין. וקשה: דבפרק
 5 "במה מדליקין" (שבת לד, א) משמע דלא איירי
 6 רבא בתרוייהו בעירובי חצירות ובעירובי תחומין,
 7 דמשני: לא קשיא, כאן - בעירובי חצירות, כאן -
 8 בעירובי תחומין. ואם כן, לפירוש הקונטרס
 9 בעירובי חצירות לא קנו. וקשה: דאם כן מאי פריך
 10 הכא מדרבא? ונראה כפירוש רבינו הנגאל: דרבא
 11 איירי בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין
 12 דחמיירי - לא קנו. השתא פריך שפיר, ולשון
 13 "צא" דקאמר צא וערב עלינו - שייך אפילו בעיר,
 14 כמו "צא ושכרו לנו פועלים" (בבא מציעא פג, א).
 15 **הדרן עלך הדר**

16 **לימא** תנן סתמא רבין שמעון בן גמליאל -
 17 דקא סלקא דעתך, דלרבנן כיון
 18 דבשלשה יוצא מתורת לבדו חשוב פתח.
 19 **הא** קא משמע לן טעמא דבוליה למעלה -
 20 ואגב הדרן ותנא למעלה מעשרה, תנא נמי
 21 פחות מארבעה על ארבעה.

22 **ושנים** ומשאו מתוך עשרה - לא כמו
 23 שפירש קונטרס: שני טפחים ומשאו
 24 אורך מהקיפו בתוך עשרה מאמצעו ולכאן טפח
 25 ומאמצעו ולכאן טפח. אלא כמו שפירש רבינו
 26 יהודה בן נתן: אלו שני טפחים ומשאו וקופים
 27 מלמטה למעלה. דחלון זה הוי שמונה טפחים על
 28 שמונה טפחים, מאחר דבעגולו עשרים וארבעה
 29 טפחים - על כרחך באמצעו שמונה טפחים, דכל
 30 שבדיקפו שלשה טפחים יש ברוחבו טפח.
 31 וכשתסיר שני טפחים למטה וכן למעלה וכן משני
 32 צדדין - ישארו ארבעה על ארבעה. הלכך צריך
 33 שיהא החלון שני טפחים ומשאו בתוך עשרה
 34 באורך וקצת החלון באמצעיתו, כדי שיהא משוה
 35 מן המרובע בתוך עשרה.

1 **הדרן עלך הדר**
 2 **משנה** חלון שבין שתי הצירות, ארבעה על ארבעה בתוך
 3 עשרה - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד.
 4 פחות מארבעה על ארבעה, או למעלה מעשרה -
 5 מערבין שנים ואין מערבין אחד. **גמרא** לימא תנן
 6 סתמא רבין שמעון בן גמליאל, דאמר: כל פחות מארבעה בלבד דמי! אפילו תימא פרבנו.
 7 עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל - אלא לענין לבדין, אבל לענין פתחא
 8 אפילו רבנן מודו, דאי איכא ארבעה על ארבעה - חשיב, ואי לא - לא חשיב. "פחות
 9 מארבעה וכו'". פשימא! ביון דאמר ארבעה על ארבעה בתוך עשרה - ממילא אגב דענא
 10 דפחות מארבעה ולמעלה מעשרה לא! הא קא משמע לן: טעמא דבוליה למעלה מעשרה,
 11 אבל מקצתו בתוך עשרה - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד. תנינא להא, דתנו רבנן:
 12 פולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה, פולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה
 13 - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד. השתא פולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך
 14 עשרה אחרת "מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד" פולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה
 15 מעשרה מיבעיא?! זו ואין צריך לומר זו קתני. אמר רבי יוחנן: חלון עגול צריך שיהא
 16 בחיפו עשרים וארבעה טפחים, ושנים ומשאו מן בתוך עשרה, שאם ירבענו נמצא משאו
 17 בתוך עשרה. מפדי כל שיש בחיפו שלושה טפחים - יש בו ברוחבו טפח, בתריסר סביא!
 18 הני

19 **הדרן עלך הדר**
 20 **משנה** חלון שבין שתי הצירות, ארבעה על ארבעה בתוך
 21 עשרה - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד.
 22 פחות מארבעה על ארבעה, או למעלה מעשרה -
 23 מערבין שנים ואין מערבין אחד. **גמרא** לימא תנן
 24 סתמא רבין שמעון בן גמליאל, דאמר: כל פחות מארבעה בלבד דמי! אפילו תימא פרבנו.
 25 עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל - אלא לענין לבדין, אבל לענין פתחא
 26 אפילו רבנן מודו, דאי איכא ארבעה על ארבעה - חשיב, ואי לא - לא חשיב. "פחות
 27 מארבעה וכו'". פשימא! ביון דאמר ארבעה על ארבעה בתוך עשרה - ממילא אגב דענא
 28 דפחות מארבעה ולמעלה מעשרה לא! הא קא משמע לן: טעמא דבוליה למעלה מעשרה,
 29 אבל מקצתו בתוך עשרה - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד. תנינא להא, דתנו רבנן:
 30 פולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה, פולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה
 31 - מערבין שנים. ואם רצו - מערבין אחד. השתא פולו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך
 32 עשרה אחרת "מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד" פולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה
 33 מעשרה מיבעיא?! זו ואין צריך לומר זו קתני. אמר רבי יוחנן: חלון עגול צריך שיהא
 34 בחיפו עשרים וארבעה טפחים, ושנים ומשאו מן בתוך עשרה, שאם ירבענו נמצא משאו
 35 בתוך עשרה. מפדי כל שיש בחיפו שלושה טפחים - יש בו ברוחבו טפח, בתריסר סביא!
 36 הני

19 אותו משוה הנשאר בסוף עשרה על פני רוחב החלון, כדאמר לקמן: רביעא מנו עגולא פלגא בעית לדלווי, כלומר, חצי מדה הנותרת בריבוע ריבה העגול עליו. ודיקף המרובע ששה עשר, נמצא העגול רבה עליו שמונה הרי שני טפחים לכל צד.

1 **ורבי** יוחנן אמר כדייני דקיסרי כו' — דקסבר, אמתא בריבועא תרי אמתא באלכסווא.
2 וליתא לחך דייני דקיסרי, כדאמר בפרק קמא דסוכה (ח.ב), דהא קא חוינא דלאו הכי
3 הוא, שכל האורך הרוחב לא הוי אלא תרי אמה, ואף על גב דהתם מפרש שפיר מילתיה
4 דרבי יוחנן — הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי, וכי דכי דאמר התם דליתא לדייני
5 דקיסרי — הכי נמי ליתא לדרבי יוחנן דהבא.

6 וקשה: היאך טעו דייני דקיסרי, הא קא חוינן דלאו
7 הכי הוא ועוד: דכי היכי דקאמר עיגולא מגו
8 ריבועא ריבועא — דהיינו מכל הרבוע, הכי נמי
9 הוה לזו למינקט ריבועא מגו עיגולא תילתא מכל
10 העיגול, שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים, או הוי
11 לזו למינקט עיגולא מגו ריבועא תילתא, מן
12 העיגול שבפנים, ויש מפרשים: דייני דקיסרי לא
13 דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול,
14 דלענין זה דבריהם אמת, שכשתעשה ריבוע שתי
15 אמות על שתי אמות, ותעשה עיגול בפנים שתיים
16 על שתיים ועוד ריבוע בתוך העיגול — תמצא
17 בריבוע החיצון ארבע חתיכות אמה על אמה,
18 ובעיגול מתוך ריבוע שלש חתיכות של אמה על
19 אמה, ומרובו יותר על העיגול רביע ובריבוע
20 הפנימי אין בו כי אם שתיים, שהרי הוא חציו של
21 חיצון, דהיינו תילתא פחות מן העיגול, אלא
22 שהתלמוד בסוכה ורבי יוחנן דהבא טעו בדבריהם,
23 והיו סבורים שעל הדיקא אמרו, והשתא אתי
24 שפיר מה דנקט פלגא, דהכל קאי אריבוע החיצון,
25 כלומר: עיגולא מגו ריבועא ריבועא, כלומר: פחות
26 רביע מריבוע החיצון, ריבועא מגו עיגולא פלגא
27 ממה שנאמר בריבוע החיצון, על ריבוע הפנימי,
28 דהוא נמי חציו של פנימי.

29 **ובלבד** שלא יורידו למטה — דוקא לפי שאין
30 פתח בנינים — שאין החצירות יכולין
31 לערב יחד. אבל אם יש פתח בבית זה ועירבו —
32 מותר להוריד ולהביא לבתים מן החצר ומן הבתים
33 מעלין על הכותל. ואיתא מתניתין דלא כרבי
34 שמעון, דלדידיה מותר להוריד ולהביא אף על גב
35 דלא עירבו, דאמר לקמן (פ.ט.א), גנות חצירות
36 וקרפיות רשות אחת לכלים ששבתו בתוכם — אי
37 נמי, אפילו כרבי שמעון איתא. ומאי למטה —
38 למטה לבתים, הכי איתא בריש "כל גנות" (עירובין
39 צ.ב.א), ואם תאמר: ולרבנן אמאי אסור להוריד
40 למטה לחצר? הא מודו רבנן דחצירות רשות
41 לעצמן? דאמר רב יהודה בפרק "כל גנות" (עירובין
42 צ.ב.) כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר כו', לדברי
43 חכמים, גנות חצירות — רשות אחת, וקרפיות —
44 רשות אחת, ושם פירש בקונטרס: דמותר להוציא
45 מחצר לחצר לרבנן, והביא ראייה מברייתא,
46 מדתניא התם: אנשי חצר ואנשי מרפסת כו',
47 וליכא למימר דעל גבי הכותל, כיון דלא ניתא
48 תשמישתא חשיב כקרפא, ולהכי אסור להוריד
49 לרבנן, דחצר וקרפא שתי רשויות הן, דאם כן,
50 אפילו יש פתח ביניהן ועירבו — אסור להוריד
51 למטה, דאין עירוב מועיל לקרפא, ואפילו מקרפא שלו אסור לטלטל לחצירה, כדאמרין לעיל
52 בפרק שני (ב.ג.) גבי נזרע רובו — הרי הוא כגניה ואסור. ואם כן, מאי איריא כותל שבין שתי
53 חצירות? אפילו יש לו כותל שלו בחצירו היא אסור להשתמש על גביו, אי חשיב קרפא, ואומר
54 רבינו יצחק, דודאי לא מטעם קרפא הוא דאסור, אלא משום דאסרי אהרדי, דהא ישורו רבנן
55 מחצר לחצר — היינו דוקא כשלא עירבה כל חצר לעצמה, דלא שכיחי מאני דבתים בחצר.
56 אבל עירבה כל חצר לעצמה — גורנין דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר אחרת, וכן מוכחא הדין דאנשי חצר ואנשי מרפסת בפרק "כל גנות" (עירובין צ.א.ב).

עירובין. פרק שביעי - חלון דף עו עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"

1 הני מילי בעגולא — כדת רוחב דבר עגול הוי טפח ודת רוחב עגול אין רחבו אלא
2 באמצעו, ואנן רוחב ארבעה כדת מרובע בעינן, שרחב בדפנותיו כמדת אמצעו. **בשיתסר**
3 — היקף סגיא, ארבעה היקף לכל רוח דמרובע. הני מילי — דסגי באטפוי ריבועא למיהוי
4 שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא, כגון חלון מרובע ארבעה על ארבעה היקפו שיתסר.
5 ואי מעגלת מגואי דאין רוחב ארבעה אלא

6 באמצעו, אית ליה היקפא תריסר וטפי עליה
7 מרובע רביעי. **אבל** — הכא דבעית למינקט
8 ריבוע ארבעה על ארבעה והדיקא שיתסר,
9 ארבעה לכל רוח בגו עיגולא, לכד מאי דמדלית
10 מעגולא — בעי היקפא טפי, כדי למנקט בגויה
11 מורשי דריבועא, דהוי ארבעה הן ואלכסונו,
12 מכדי כל אמתא כו' — וסגי ליה להאי עגולא
13 בפותיא דארבעה טפחים, ואלכסונה בעיגולא
14 וכל דבר עגול שוה מדת אלכסונו למדת
15 אמצעו, דהא אין לו זווית כמה בעי למיהוי
16 פותיה — ארבעה ותמני חומשי, דהווי לזו
17 חמשה ותלת חומשי, וכי מקפת לעיגולא דהאי
18 שיעורא כמה הוה היקפא — חמיסר פושכי
19 ותשעה חומשי, דהוה לזו שיבסר כפי חומשא.
20 ריבוע מגו עיגולא פלגא — בעי למשקל מיניה
21 פלגא דהאי שיעורא דפישי, דהיינו תילתא
22 דמעיקרא, דהווי לזו תמניא מעשרים וארבעה
23 ופשו לזו שיתסר, דסבירא לזו דכל אלכסונו
24 הכי הוי, לא שניא — דבעי תוך עשרה, שבין שני
25 גנין — ואלכיא דרבנן, דאמרי לקמן: כשם
26 שריוין חלוקין למטה — כך חלוקין למעלה,
27 דלא מצי לטלטל מגג זה לאידך בלא עירוב.
28 **תרינא** — להאי בתוך עשרה דקתני, משום
29 חצירות, והא אחד לי קתני — אלמא: כולן שוין,
30 תרינא — ל'אחד ל'י דמשמע דכולן שוין —
31 אארבעה על ארבעה, בית ועלייה — של שני
32 בני אדם, לול — ארובה בקרקעית העליה,
33 והעליה גבוה מקרקע הבית, מי אמרינן ביתא
34 כמאן דמלי דמי, והוי כמאן דלא גבוה עשרה,
35 ואין צריך סולם קבוע להיות שם במקום הפתח
36 להתייך לערב על עם זה, או לא אמרינן כמאן
37 דמלי, ובעי סולם למיהוי כפתח בנינין
38 כדאמרין ב"ביצד מעברין" (לעיל דף נט.ב)
39 סולם תורת פתח עליו, מן הצד — בחלון
40 שכבותל.

41 **משנה** כותל שבין שתי חצירות — האי דנקט
42 רחב ארבע — משום סיפא נקט ליה, דבעי
43 למיתני הוי בראשו פירות — אלו עולין כמאן
44 ואוכלין, ובלבד שלא יורידו למטה, דחשיב
45 רשותא באנפי נפשיה, ולא מיבטל לא לגבי האי
46 ולא לגבי האי, אבל לענין מיהוי מחיצה — בכל
47 דהו פותיא הוי תשימה, ואין מערבין אחד, ובלבד
48 שלא יורידו — כדפרישית, יותר **מכאן** — הוי
49 פריצה, והוי לזו כולו כדיורי חצר אחת, ואם
50 עירבה כל אחת לעצמה — הווי לזו כחולקין את
51 עירובן, ואוסרין אלו על אלו.

52 **גמרא** אויר שתי רשויות שולטות בו — כיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי
53 תרייהו, ורשות שתי החצירות שולטות בו, ואוסרין זה על זה, ואפילו על ראשו אסור
54 לטלטל.

מעלין

ורבי

עירובין דף עו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" – עוז והדר" (ליום חמישי) קלט

1 ל' חלון שבין שני בתים, ואחד ל' חלון שבין שתי עליות, ואחד ל'
2 חלון שבין שני גגין, ואחד ל' חלון שבין שני תדרים וציר הו, פולין
3 אם הם של שני בני אדם הרוצים לערב יחד, צריך שיהא בחלון
4 ארבעה על ארבעה טפחים בתוך עשרה טפחים, וקשה על רב נחמן
5 ממה ששנינו כאן, שאף חלון שבין שני בתים צריך שיהא בתוך
6 עשרה. מתרצת הגמרא: תרנומא – תעמיד ותבאר מה ששנינו
7 שצריך שיהא החלון בתוך עשרה, ארבעה – על חלון שבין שתי
8 חצירות, אבל בחלון שבין שני בתים אין צריך שיהא בתוך עשרה.
9 הגמרא מקשה על התירוץ: והא' אחד ל' ארבעה – הרי שנינו
10 בברייתא 'אחד ל', שמשמעו שכל הדברים הנזכרים בברייתא
11 דינם שוה, ובכללם חלון שבין שני בתים, וחזרת הקושיא על רב
12 נחמן. מתרצת הגמרא: תרנומא – תישב ותבאר מה ששנינו
13 בברייתא 'אחד ל', ארבעה על ארבעה, שבוה אכן כולם שוים ואף חלון
14 החלון להיות ארבעה על ארבעה, שבוה אכן כולם שוים ואף חלון
15 שבין שני בתים, שאם אין בחלון ד' על ד' טפחים אין מועיל עירוב,
16 אבל לענין גובה החלון מן הקרקע אין דינם שוה, שבבית אין צריך
17 שיהיה בתוך עשרה טפחים וכדברי רב נחמן.
18 הגמרא דנה בענין פתח הפתוח מבית לעלייה, כשהם של שני
19 דיירים: קצא מיניה – שאל ממנו רבי אבא מרב נחמן, לול הפתוח
20 מן בית לעלייה – פתח שישנו בקרקעית העלייה שפתוח לבית,
21 והבית והעלייה הם של שני אנשים, והעלייה גבוהה עשרה טפחים
22 מקרקע הבית והפתח רחב ד' על ד' טפחים, ורוצים דיירי הבית
23 והעלייה לערב יחד, האם צריך סולם קבוע לעלות בו מהבית
24 לעלייה, כדי להתירו? – להתיר את הבית לערב עם העלייה, שעל
25 ידי הסולם חשוב הפתח כפתח גמור, או שאין צריך סולם קבוע
26 להתירו. מבארת הגמרא את צדדי הספק: כי אמרינן ביתא כמאן
27 דמלי דמי – מה שאמרנו (לעיל) שבית מקורה נחשב כמו שהוא מלא
28 ולכך אין צריך להיות החלון שבין שני בתים בתוך עשרה טפחים
29 מהקרקע, הני מילי – דברים אלו אינם אלא, כשהחלון מן הצד –
30 בחלון שבכותל, אכל כשהחלון באמצע – בתקרת הבית, לא
31 אומרים 'כמאן דמלי דמי', וצריך סולם כדי להתיר לערב את הבית
32 עם העלייה, או דילמא לא שגא – שמא אין חילוק, ובכל חלון
33 שבבית אומרים שהבית חשוב כמלא.
34 הגמרא פושטת את הספק: אמר ליה רב נחמן לרבי אבא, אינו צריך
35 סולם. כבור מינה – סבורים היו בני הישיבה, סולם קבוע הוא דאינו
36 צריך – שלא צריך סולם שיעמוד שם באופן קבוע, הא – אבל
37 סולם צראי – שיעמוד שם בשבתות, צריך, כדי שיהא נוח
38 להשתמש מהבית לעלייה ויחשב הלול כפתח, אולם איתמר –
39 נאמר בבית המדרש, אמר רב יוסף בר מינימי אמר רב נחמן, אחד
40 סולם קבוע ואחד סולם צראי אינו צריך, לפי שאומרים 'ביתא כמאן
41 דמלי דמי' ונחשב הבית כמלא כולו לכל גובהו ואין כאן מחיצת
42 עשרה שמפסיקה.

משנה

101 משנתנו ממישיבה לעסוק בענין כותל שבין שתי חצירות, מתי
102 מערבים שתי החצירות יחד ומתי אינם יכולים לערב כאחד. וכן
103 דנה המשנה בענין דברים המונחים על הכותל, אם מותרים
104 בטלטול ממנו לחצירות ולהיפך: פותל שבין שתי חצירות, נבזה
105 עשרה טפחים, ורוב – ועובי הכותל הוא ארבעה טפחים, מערבין
106 שנים – שני עירובין, היינו שכל חצר מערבת לעצמה, ואין מערבין
107 אחד – אין שתי החצירות יכולות לערב עירוב אחד לשתיהן, לפי
108 שהן חלוקות זו מזו על ידי הכותל של עשרה טפחים שמפריד
109 ביניהן.
110 הוי מונחים בראשו של הכותל שבין שתי החצירות פירות, אלו –
111 בני חצר זו עולין מקאן – מחצירן לראש הכותל, ואוכלין שם את
112 הפירות, ואלו – ובני חצר השניה עולין מקאן – מחצירן, ואוכלין
113 את הפירות בראש הכותל, ובכלבד שלא יורידו את הפירות למטין.
114

1 מתרצת הגמרא: הני מילי – דברים אלו אינם אלא בעינינו –
2 בעיגול, שכדי שיהיה רוחבו ארבעה טפחים די בהיקף של שנים
3 עשר טפחים, אמנם עיגול אין רוחבו אלא באמצעו, ומשם ואילך
4 הוא מתקצר והולך, ונמצא רוחב דפנותיו פחות מארבעה טפחים,
5 אכל בריועא שמדת רוחבו אינה רק באמצעו אלא גם בכל
6 ארבעת דפנותיו, בעיני מפי – צריכים שיהיה היקפו גדול יותר,
7 ובנידוננו הרי לא די ברוחב ארבעה טפחים במקום אחד, אלא
8 צריך שיהיה ריבוע של ארבעה על ארבעה מכל צד.
9 מקשה הגמרא: מפי – הרי מפה היקפו של המרובע יתר על היקפו
10 של העיגול, רביע – רבע מהיקף המרובע, שמרובע שרוחבו ארבעה
11 טפחים, היקפו ששה עשר, ועיגול שרוחבו ארבעה היקפו שנים
12 עשר טפחים וציר א', ואם כן פשיטא סגיא – די שיהיה בהיקפו
13 של העיגול ששה עשר טפחים ומדוע הצריך רבי יוחנן עשרים
14 וארבעה טפחים. מתרצת הגמרא: הני מילי – דברים אלו אינם
15 אלא עיגולא דנפיק מגו ריבועא – עיגול היוצא מתוך מרובע,
16 כלומר שהוא עשוי בתוך מרובע, באופן זה די בתוספת רבע
17 מהיקף המרובע על היקף העיגול, אכל ריבועא דנפיק מגו עיגולא
18 – ריבוע היוצא מתוך עיגול, כלומר שהוא בתוך עיגול, כמו
19 בנידוננו, שהחלון עגול וצריך שבתוכו יכנס ריבוע של ד' על ד'
20 טפחים, בעיני מפי – צריך שיהיה היקפו של העיגול גדול יותר
21 מהיקפו של המרובע. שואלת הגמרא: מאי מעמא – מה הטעם
22 שצריך שיהיה היקפו של העיגול גדול יותר. משיבה הגמרא: משום
23 מושא דתקנתא – פינות המרובע שצריכות להכנס בתוך העיגול,
24 והרי העיגול מתקצר והולך וציר ב', וצריך אם כך לחשב את
25 האלכסון של המרובע, שאם הריבוע הוא ד' על ד' האלכסון שלו
26 הוא יותר מד' וכולו צריך להכנס בתוך העיגול, ולפיכך צריך
27 להיות היקף העיגול גדול יותר.
28 מקשה הגמרא: מפי – הרי כל אמתא בריועא – כל אמה שהיא
29 בריבוע, דהיינו ריבוע שאורכו אמה ורוחבו אמה, אמתא ותרי
30 חומשי פאלכסונא – יש באלכסון שלו אמה ושתי חמישיות, ואם
31 כן בנידוננו שהוא ריבוע של ד' על ד' טפחים, אלכסונו הוא חמשה
32 טפחים ושלושה חמישיות טפח וציר ג', והוא רוחבו של העיגול
33 המקיף את מרובע זה, ואם כן פשיטא נבי חומשא סגיא – די
34 שיהיה בהיקפו של העיגול המקיף את המרובע שבעה עשר
35 טפחים חסר חמישית טפח, שהוא היקפו של עיגול שרוחבו חמשה
36 טפחים ושלושה חמישיות טפח. מתרצת הגמרא: רבי יוחנן אמר כי
37 דייני דקיסרי – רבי יוחנן סובר כמו דייני העיר קיסרי, ואמרי לה –
38 ויש אומרים, פרבון – כחכמים דקיסרי, דאמרי – שאמרו, עיגולא
39 מגו ריבועא ריבועא – עיגול שעשוי בתוך מרובע, היקפו קטן
40 מהריבוע המקיפו, ברבע מהיקף הריבוע, כדלעיל. ריבועא מגו
41 עיגולא – ריבוע שעשוי בתוך עיגול, סגיא – גדול ממנו היקפו של
42 העיגול במחצית מהיקפו של הריבוע, והוי אומר שהריבוע הוא שני
43 שליש מהיקפו של העיגול המקיפו, ובנידוננו, שהיקפו של הריבוע
44 הוא ששה עשר טפחים, הרי מחציתו הוא שמונה טפחים, הוסף
45 שמונה טפחים על היקף הריבוע, הרי הם עשרים וארבעה טפחים,
46 כפי שאמר רבי יוחנן, שחלון עגול צריך שיהיה בהיקפו עשרים
47 וארבעה טפחים.
48 שנינו במשנה: אם גודל החלון שבין שתי החצירות פחות מארבעה
49 על ארבעה וכו' טפחים, או שהוא גבוה מעשרה, אינם יכולים
50 לערב יחד. אמר רב נחמן, לא שנו – לא שנא דין זה, שאם החלון
51 גבוה מעשרה אינם יכולים לערב יחד, אלא בחלון שבין שתי
52 חצירות, אכל בחלון שבין שני בתים, אפילו אם הוא למעלה מעשרה
53 נמי – גם הדין שאם רצו לערב, מערבין אחד. שואלת הגמרא: מאי
54 מעמא – מה הטעם לחלק בין בתים לחצירות. משיבה הגמרא:
55 ביתא כמאן דמלי דמי – בית נחשב כמו שהוא כולו מלא, לפי
56 שהוא מקורה, והרי זה כמו שאין החלון גבוה עשרה.
57 רבא מקשה על רב נחמן מברייתא: איתביה – הקשה רבא לרב
58 נחמן, שנינו בברייתא, דין אחד ל' לחלון שבין שתי חצירות, ואחד

59 שאמר רב דימי, אבל הָכָא – כאן במשנתנו, כָּמָא עֲפָקִינָן – באלו
60 רשויות מדובר, בְּרִשׁוּיֹת דְרַבְנָן, דהיינו בכותל שבין חצירות,
61 ששתיהן רשות היחיד, וטלטול מרשות היחיד לרשות היחיד
62 חכמים הם שאסרוהו, וְחֲכָמִים עָשׂוּ חִיּוּק לְדַבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשָּׁל
63 תוֹרָה, ולפיכך החמיר כאן רב יותר, וחשש שהואיל ונראה כמו
64 שאויר שתי הרשויות שולט בכותל, אם נתיר לטלטל ממנו
65 לחצירות, יבואו לטלטל גם מחצר לחצר, וכדי לעשות חיזוק
66 לדברי חכמים שאסרו לטלטל מרשות היחיד לרשות היחיד,
67 החמיר. אבל בכותל העומד בין רשות היחיד לרשות הרבים אין
68 צורך להחמיר ולחשוש שאם נתיר בו יבואו לטלטל מרשות היחיד
69 לרשות הרבים או להיפך, לפי שטלטול מרשות היחיד לרשות
70 הרבים הוא איסור תורה וחמור הוא על בני אדם, ואין לחשוש
71 שיבואו להקל בו.
72 עד עתה עסקה הגמרא בכותל העומד בין שתי חצירות וגבוה
73 עשרה טפחים משני צידיו. מכאן עוברת הגמרא לדון בכותל שבין
74 שתי חצירות שגובה לזה עשרה טפחים ולאחר פחות מעשרה
75 טפחים: אָמַר רַבָּה (אמר) [בר] רב הונא אָמַר רב נחמן, פּוֹתֵל שָׁבִיר
76 שְׁתֵּי חֲצִירוֹת שְׁעִירְבָה כּל אחת מהן לעצמה, צִידוֹ אֶחָד הַפּוֹנֵה
77 לאחת משתי החצירות, נְבִיחָה עֲשָׂרָה טַפְחִים ורחב ארבעה, וְצִידוֹ
78 אֶחָד הַפּוֹנֵה לחצר השניה, שָׁנִיחָה לְאֶרְצָהּ, כלומר שאינו גבוה
79 מקרקעה עשרה טפחים, כגון שהיה הקרקע שלה גבוה משל
80 חבירתה וצידו בן, נּוֹתֵינָן אוֹתוֹ – את היתר שימושי הכותל (בשבטן)
81 להעלות ולהוריד מעליו אף כלים ששבתו בבית, לְזוֹה שְׁשִׁיחָה לְאֶרְצָהּ,
82 ואף שהכותל שייך לשניהם, מִשּׁוּם דְּתוּה לְזוֹה שְׁשׂוּה לְאֶרְצָהּ.
83 תְּשִׁימוּ שְׁנֵת – באופן נוח, וְלָזוֹה שְׁגִבּוּה עֶשְׂרֵה, תְּשִׁימוּ שְׁפָלָה
84 – באופן שאינו נוח, מחמת גובהה, וּכְלַל הוּא, שְׁפָלָה מְקוּם שְׁהוּא
85 לְזוֹה בְּנֵתָה וְלָזוֹה בְּקֶשֶׁה, נּוֹתֵינָן אוֹתוֹ לְזוֹה שְׁתְּשִׁימוּ שְׁנֵת.
86 הגמרא דנה בענין חריץ שבין שתי חצירות, שעמוק לאחד מהם
87 עשרה טפחים ולשני פחות מעשרה: אָמַר רב שְׁזִיבִי אָמַר רב נְחֶמְךָ,
88 חֲרִיץ שְׁבִי שְׁתֵּי חֲצִירוֹת הַנִּמְשָׁךְ עַל פְּנֵי אוֹרְכָן וּמְבַדִּיל בֵּינֵיהֶן, צִידוֹ
89 אֶחָד הַפּוֹנֵה לאחת מן החצירות עֲמוּק עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְצִידוֹ אֶחָד
90 הַפּוֹנֵה לחצר השניה שָׁנִיחָה לְאֶרְצָהּ – אינו עמוק ממנה י' טפחים, כגון
91 שהיה קרקעה נמוך משל הראשונה וצידו ג'. נּוֹתֵינָן אוֹתוֹ – את
92 זכות שימושי החריץ להניח בתוכו כלים ששבתו בבית, לְזוֹה –
93 לבעל החצר שְׁשִׁיחָה לְאֶרְצָהּ. והטעם, מִשּׁוּם דְּתוּה לִיה לְזוֹה – לבעל
94 החצר הנמוכה, תְּשִׁימוּ שְׁנֵת – באופן נוח, כי יש ממנו לקרקע
95 החריץ פחות מעשרה טפחים. וְלָזוֹה – לבעל החצר הגבוהה
96 תְּשִׁימוּ שְׁפָלָה, כי לא נוח לשחות ולהניח דברים בעומק של
97 עשרה טפחים, וכו' – ואף כאן יש לשנות את הכלל האמור לעיל
98 לגבי כותל, שכל שהוא לזה בנחת ולזה בקשה, נותנים אותו לזה
99 שתשמישו בנחת.
100 הגמרא מבארת מדוע הוצרך רב נחמן להשמיענו את אותו הדין
101 גם בכותל וגם בחריץ. אומרת הגמרא: וְצִידֵי – רב נחמן הוצרך
102 להשמיענו את דינו גם בכותל וגם בחריץ, דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן – שאם
103 היה משמיענו רק בכותל, הייתי אומר שדווקא שם נותנים את
104 זכות השימוש לבעל החצר שאין בגובה הכותל שבה עשרה,
105 מִשּׁוּם דְּבְּגִבּוּבָהּ – בדבר שבגובה מִשְׁתַּמְשִׁי אִינְיָ – רגילים אנשים
106 להשתמש, ונחשב שימושו נוח, אֲבָל חֲרִיץ אף שאין בעומקו
107 עשרה טפחים אין שימושו נחשב כתשמיש נוח, מִשּׁוּם שְׁבַע טַפְחֵי
108 – בעומק, לֹא מִשְׁתַּמְשִׁי אִינְיָ – איך דרך בני אדם להשתמש על
109 ידי שחיה, אִימָא לֹא – הייתי אומר שאין נותנים את זכות
110 השימוש לבעל החצר הנמוכה, כי גם תשמישו בקשה, לְכַךְ הוּצַרְךְ
111 רב נחמן להשמיענו שגם כאן נחשב שתשמישו בנחת.
112 וְאִי אֲשַׁמְעִינָן – ואם היה רב נחמן משמיענו רק בְּחֲרִיץ, הייתי אומר
113 שדווקא בחריץ נותנים את זכות השימוש לבעל החצר הנמוכה,
114 מִשּׁוּם דְּלֹא בְּעִיתָא תְּשִׁימוּ שְׁפָלָה – שאינו ירא להשתמש בחריץ, כי
115 מה שמניח שם משתמר, אֲבָל פּוֹתֵל דְּבְּעִיתָא תְּשִׁימוּ שְׁפָלָה – שירא
116 להשתמש בו, שמא יפלו החפצים שמניח שם, אִימָא לֹא – הייתי

1 ורבי יוחנן אָמַר, אֵלּוּ – בעלי חצר זו, מְעַלִּין את מאכלם לראש
2 הכותל מִכָּאן – מחצירם, וְאוֹבְלִין אותם שם, וְאֵלּוּ – ובעלי החצר
3 השניה, מְעַלִּין מִכָּאן – מחצירם. וְאוֹבְלִין, שהואיל ואין בכותל
4 ארבעה טפחים הרי הוא מקום פטור, ובטל לשתי החצירות
5 לקולא.
6 הגמרא מקשה על רבי יוחנן ממשנתו: תָּנַן – שנינו במשנתנו,
7 כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה וכו', אֵלּוּ עוֹלִין
8 מִכָּאן: לראש הכותל וְאוֹבְלִין, וְאֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן וְאוֹבְלִין. מדייקת
9 הגמרא: עוֹלִין בני החצירות לראש הכותל ואוכלים את הנמצא
10 שם, אִין – כן, וזאת בלבד התירה המשנה, אבל מְעַלִּין מאכל
11 מהחצר לכותל, לֹא – אסור, וקשה על רבי יוחנן שהתיר אף
12 להעלות מהחצר לכותל.
13 מתרצת הגמרא: הָבֵי קְאָמֵר – כך כוונת המשנה, אם יש בו אֲרַבְעָה
14 עַל אֲרַבְעָה, עוֹלִין אִין – כן, אבל מְעַלִּין לֹא, כמו שנתבאר במשנה
15 (שם), אולם אם אין בו אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה מְעַלִּין נְמִי – אף מעלין
16 אליו מהחצר, כמו שאמר רבי יוחנן.
17 הגמרא מבארת שרבי יוחנן שהתיר להעלות מהחצירות לכותל
18 שאין בו ד' על ד' טפחים, הולך לשיטתו במקום אחר. אומרת
19 הגמרא: וְאוֹדָא רבי יוחנן לְמַעֲמֵיהּ – רבי יוחנן שהתיר להעלות
20 מהחצירות לכותל שאין בו ד' על ד' טפחים, לשיטתו אמרו. רַבִּי
21 אָתָא – כשהגיע רב דימי מארץ ישראל לבלב, אָמַר בשם רבי יוחנן,
22 מְקוּם הַמְּסוּיִם שִׁנִּיכָר בְּפִנֵי עַצְמוֹ, כגון שהוא גבוה שלשה טפחים,
23 שְׁאִין בו רוחב אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה טַפְחִים ועומד ברשות הרבים בין
24 רשות הרבים לרשות היחיד וצידו אן, הרי הוא נחשב כמקום פטור,
25 ומוֹתֵר
26 לְבִנֵי רְשׁוּת הַרְבִּים וְלְבִנֵי רְשׁוּת הַיְחִיד לְכַתְּפָה עוֹלִין – להניח עליו
27 משאנו שעל כתפיהם, וּבְלִבְד שְׁלֹא יִחְלִיפוּ – שלא יטול העומד על
28 מקום הפטור מבני רשות היחיד ויתן לבני רשות הרבים, וכן
29 להיפך, ואפילו אם הניח בינתיים על מקום הפטור, ואף שמן
30 התורה אין בכך כל איסור, שכן איסור הוצאה מן התורה הוא רק
31 כשעוקר מרשות היחיד ומניח ברשות הרבים, או להיפך, וכאן
32 עקר מרשות היחיד והניח במקום פטור, וחזר ועקר ממקום פטור
33 והניח ברשות הרבים, מכל מקום חכמים אסרוהו, גזירה שמוא
34 יראה הדבר כמו שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ויבוא
35 בני אדם להתיר הוצאה בשבת. ומכל מקום להוציא מרשות
36 היחיד ולהניח במקום פטור, מותר, והווי שאמרו שרבי יוחנן
37 שהתיר לבני שתי החצירות להעלות דברים אל הכותל שאינו
38 רחב ארבעה טפחים, הולך לשיטתו שם שהתיר לבני רשות היחיד
39 ורשות הרבים לכתף על מקום פטור.
40 הגמרא מקשה על רב שאסר לטלטל בכותל שאין בו ד' על ד'
41 טפחים. מקשה הגמרא: וְרַב לִית לִיה דְרַב דִּימִי – וכי אינו סובר את
42 דבריו, שמקום שאין בו ד' על ד' טפחים מותר לטלטל ממנו
43 לרשויות אחרות ומרשויות אחרות אליו, והרי דבר זה נלמד
44 מדברי הברייתא (שם ה) ששינוי בה שמוֹתֵר לאדם לעמוד על
45 האיסקופה, ליטול דברים מבעל הבית שעומד ברשות היחיד, או
46 ליתן לו דברים שהיו על האיסקופה, וכן נוטל הוא דברים מעני
47 שעומד ברשות הרבים, או נותן לו דברים, ובלבד שלא יטול
48 דברים מבעל הבית ויתן לעני, או יטול מעני ויתן לבעל הבית,
49 משום שדומה למוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או להיפך.
50 ופירשוהו (שם ה) האיסקופה' האמורה בברייתא, היא איסקופת
51 מקום פטור, שאין בה ד' על ד' טפחים, הרי מפורש בברייתא
52 שרשאים להוציא מרשות היחיד ולהניח על מקום פטור, וכן
53 להיפך, וקשה, וכי רב חולק על ברייתא זו, ומדוע אסר לטלטל
54 אפילו במקום הפטור עצמו, כשהוא בין שתי רשויות.
55 מתרצת הגמרא: אִי – אם היינו עוסקים בְּרִשׁוּיֹת דְאוֹרְיִיתָא, כגון
56 בכותל שבין רשות הרבים לרשות היחיד, שאיסור הטלטול בהם
57 מרשות לרשות הוא מן התורה, הָבֵי נְמִי – אכן היה מותר לטלטל
58 מראש הכותל לרשות הרבים ולרשות היחיד גם לדעת רב, וכמו

עירובין. פרק שביעי - חלון דף עז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קמא רש"י

1 מעלין — מחציתן לראשו. והוא הדין דמורידין, דמקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן
2 להקל. מקום שאין בו ארבעה — רוחב. ועומד בין רשות היחיד לרשות הרבים. ויש לנו
3 היכר, כגון גבוה מן הארץ שלשה ואילו היה רוחב ארבעה — הדין נקרא רשות לעצמו.
4 והיא כרמלית ואסור לכאן ולכאן. אבל עכשיו נקרא מקום פטור, ומותר לכאן ולכאן
5 לכתף עליו משאוי שלהן. ובלבד שלא יהליפו —
6 דרבנן היא דאילו חובא לכאן. דבעינן עקירה
7 מרשות זו והנחה לרשות זו. והכאן. עקירה
8 מרשות היחיד גמורה והנחה למקום פטור,
9 ועקירה ממקום פטור והנחה לרשות הרבים
10 גמורה. ורב לית ליה דרב דימי — בתמיה, והא
11 מתניתא היא במסכת שבת בפרק קמא ודף ו'א'
12 עומד אדם על האסקופה, נוטל מעני ונותן לו,
13 מבעל הבית ונותן לו, ובלבד שלא טול מזה ויתן
14 לזה. רשויות דאורייתא — כגון רשות רבים
15 ויחיד. דרבנן — חצירות, דרשות יחיד ויחיד
16 הוא. ומרבנן הוא דאסור. וצ"ל אחד שיה
17 לארץ — כלומר: גבוה הוא מן האחת. ונמוך הוא
18 לחברתה, כגון שקרקעיה של זו גבוהה. כל כמה
19 דלא גבוה עשרה קרי ליה שוה לארץ. ונתנין
20 אותו — להעלות ולהוריד מעליו, וחבירו אסור.
21 חריץ — על פני אורך החצירות, מבדיל בין זו
22 לזו, הדי מדיחיה מעלייתא. שוה לארץ — שאינו
23 עמוק ממנה עשרה כגון שקרקעיה נמוך. אימא
24 לא — משתרי, דלדידה נמי תשמישו בקשה
25 הוא. לא בעיתא תשמישתיה — מה שמניח בו
26 משתמר. בעיתא תשמישתיה — שנופלים
27 החפצים. בא למעט — אבותל קאי. וקא סלקא
28 דעתך שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך
29 לכותל, או בנה איצטבא, או הניח שם פסטיס.
30 אם יש במקומו עשרה ארבעה — אורך, בצד משך
31 הכותל — הוי כפתח. וכיון דממנו למעלה לא
32 גבוה עשרה — משתמש בכל הכותל, שהרי
33 תשמישו בנחת, שעולה לו דרך פתחו. אי אהני
34 מעומא — למיזהו פתחא — כוליה שרי. ואי לא
35 אהני — הא בטיל ליה. אמר רבינא — לאו
36 מלמטה עסקינן, דהתם ודאי צביר מדי' לא מהני
37 למדי. אלא כגון שעקר חוליא מראשו. מנובחו
38 של כותל קרי ראשו, כותנת. הוי בראשו פירות.
39 הלכך. אי הוי מעוטא ארבעה אורך — הוי
40 פיתחא לכל הכותל, בציר מהכא — פיתחא הוא
41 דלא הוי, אבל לאשתמושי ביה שרי דכיון דלא
42 גבוה עשרה — לא הוי רשותא. כפה ספל —
43 סמוך לכותל, ומיעט גובהו מעשרה. כל הני
44 מיעטי כגון דליכא עשרה מראשו לראש
45 הכותל. מאי הוי — אכתי ניטל בשבת הוא. פנה
46 — תאנה בוסר שטומנין אותה בתנן להחבשל.
47 ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו, כגון שהקצוה
48 ללבון לבנים. וחררה שהפטינה — אתמול
49 בגחלים, ועכשיו כבו. ומכל מקום מוקצין הן.
50 אבל לא כבו — לא, דמתוך שנהפכים מכבה את
51 התחתונות ומבעייה את העליונות, כדאמרינן
52 בכריתות (כ"א). דאית להו אוגוניים — כעין
53 ספלים שלנו דעכשיו עפר מונח עליהן והוי מוזי
54 עפר ממקומו ודומה לחפור. הופמן — להצניע.

1 ורבי יוחנן אמר אלו מעלין בו — פירוש: מן הבית. דמן חצרו אפילו ברחב ארבעה — שרי,
2 דכרבי שמעון מוקף לה רבי יוחנן לקמן בריש "כל גנות" (ג"ב,א).
3 עולין אין מעלין לא — תימה: דמאי קא סלקא דעתך, וכי לא ידע דרבי יוחנן איירי באין
4 לו ארבעה? ויש לומר: דסלקא דעתך דטעמא דרבי יוחנן משום דאין רגילות
5 להשתמש שם, ולא אסרי אהרדי, והוא הדין
6 ברוחב ארבעה — כיון שהוא גבוה עשרה ואין נח
7 להשתמש שם, ולכחי לא פריך אלא לרבי יוחנן,
8 אבל לרב טעמא משום דבטל הוא — לא שייך
9 אלא באין בו דארבעה על ארבעה —
10 הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן — נראה
11 דוקא כי הכא שהכל רשות היחיד, אלא
12 שלא עירבו. אבל מקום שאין בו ארבעה על
13 ארבעה שבין רשות היחיד לכרמלית — אין נראה
14 שיהא רוב, אלא מותר לבני רשות היחיד ולבני
15 כרמלית לכתף עליו. וקצת מוכח כן בפרק קמא
16 (ט,א), דמוקי רבא הא דאמר רב: תוך הפתח, אף
17 על פי שאין בו ארבעה על ארבעה. צריך לחי אחר
18 להתיירו הפתח לכרמלית משום דמצא מין את
19 מינו, ולרשות הרבים שרי. ולא קאמר משום דעשו
20 חיזוק. אלא ודאי אף רב בין כרמלית לרשות
21 היחיד לא עשו חיזוק. ומיזהו מצינו למימר: דהתם
22 לא נקט טעמא אחיזוק, משום דאית ליה טעמא
23 אחרינא.
24 ברשויות דרבנן — בפרק "כיצד משתתפין"
25 מיקל רב דימי טפי משמיה דרבי
26 יוחנן ברשויות דרבנן, ושרי אפילו להחליף בביש
27 בין רשות היחיד לכרמלית מקום שאין בו ארבעה
28 על ארבעה. והא דאמר רבי יוחנן הכא אלו מעלין
29 כמאן ואוכלין — מסיק דעירי אמרה.
30 כותל שני חצירות גבוה עשרה וצדו
31 אחד שוה לארץ — לאו שוה ממש
32 קאמר, דאם כן לאו היינו כותל, אלא הכל היא
33 קרקעית חצר. אלא כל שאין גבוה עשרה שוה
34 לארץ קרי ליה. כך פירש בקונטרס. ואם תאמר:
35 לרב חסדא, דאמר בפרק "כל גנות" (ג"ב,א) גידוד
36 חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין, מאי קאמר
37 ונתנין אותו לזה ששוה לארץ? הא אין מטלטלין
38 בעליונה אלא בארבעה! ויש לומר: דמכל מקום
39 נפקא מינה, דתוך ארבעה מיהא שרי לטלטל מן
40 הכותל לעליונה.
41 הטומן לפת וצנן בו — בשלא השרישו איירי,
42 דכשהשרישו לא היו ניטלין בשבת.
43 ואם תאמר: בשלמא גבי כלאים ושביעיתא אצטרף
44 לאשמועינן דלא מורין כשמתכוון להטמין, אטו
45 דילמא אתי ליטע. אבל מעשר, מה שייך באין
46 אפילו השריש, כיון דליכא תוספת! ואי נקטינן
47 לענן דשרי לעשר עליו מן התלוש, או ממנו על
48 התלוש, ולא חיישינן דילמא אתי לפרושי מן
49 התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש, אם
50 כן, הוה ליה למנקט תרומה דגבי מחובר תלוש
51 רגיל להוכיח תרומה בכל מקום: אין תורמין מן
52 התלוש על המחובר, פירות ערוגה זו תלושין היי
53 תרומה על פירות מחוברין. ואומר רבינא יצחק.
54 דרגילות הוא שמותוספין מדמת ליהלוחית הקרקע, כעין שאנו רואין שומין ובעלים שמתוספין
55 אפילו כשמונחים בחלון. ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר, הואיל והיי מתוקנים
56 מקודם לכן, ודוקא נקט הטומן, אבל אם לשם טייעה עושה — חושש משום כולם.
מקצת

מקצת

עירובין דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמג

מְבָאָן – כנגדו בחצר השניה, ועל ידי כך עולים ויורדים מזו לזו, ואין בין זה לזה – בין סולם לסולם שְׁלֵשָׁה מַפְּחִים, כלומר אפילו לא היו שני הסולמות מכוונים בצמצום זה כנגד זה, אלא שלא היו מרוחקים זה מזה ג' טפחים [ציור א], הרי זה נחשב כמו שהם מכוונים, ומְמַעַט – נחשב הדבר כמו שאין גובה עשרה בין החצירות, כיון שהסולמות נחשבים כפתח בין שתייהן, ואם רצו מערבים יחד, אבל אם הסולמות מרוחקים זה מזה שְׁלֵשָׁה טפחים, אינו מְמַעַט, משום שאו אינם נחשבים כפתח, שכל סולם עומד לעצמו, ואינו פתח לחצר שכנגדה.

ולא אֶמְרָן – ולא אמרנו דבר זה, שאם מופלגים זה מזה ג' טפחים אינם נחשבים פתח, אלא דְּלֵא הוּי – שלא היה רוחב הַפּוֹתֵל אֲרֻבָּעָה טפחים ואינו נוח ללכת עליו, אֶבֶל הוּי רוחב הַפּוֹתֵל אֲרֻבָּעָה טפחים [ציור ב], אֶפִּילוּ מוּפְּלָג ורחוק סולם אחד מחבירו מוּבָא – הרבה, נְמִי – גם מערבים יחד, משום שעדיין חשובים כפתח, שהרי יכול לעבור מסולם לסולם דרך הכותל, שההליכה עליו נוחה, מפני שרחב ד' טפחים.

הגמרא מבארת את דיני איצטבא [מדה] וסולם הממעטים את הכותל: אָמַר רַב יְבִי בְּרַ אֲבִי, בְּנֵה אֲיֻצְטָבָא ו-כמין מדף של עין עַל גַּב [מעל] אֲיֻצְטָבָא, סמוך לכותל למעטו מגובה עשרה, ואויר מפסיק בין שתייהן, כגון שהיו לעליונה רגלים, אִם יֵשׁ בְּאֲיֻצְטָבָא הַתְּחִתּוֹנָה אֲרֻבָּעָה טפחים אורך במשך הכותל, הרי זה מְמַעַט מגובהו של הכותל, ואין אנו צריכים כלל לעליונה. אי נְמִי – אופן נוסף, אִין בְּאֲיֻצְטָבָא הַתְּחִתּוֹנָה אורך אֲרֻבָּעָה טפחים, וִישׁ בְּאֲיֻצְטָבָא הַעֲלִיּוֹנָה אורך אֲרֻבָּעָה טפחים, וְאִין בֵּין זֶה לָזֶה – בין התחתונה לעליונה שְׁלֵשָׁה טפחים, הרי זה מְמַעַט, אף שאין בתחתונה שיעור ד' טפחים, לפי שמצרפים את התחתונה לעליונה מתורת לבדו, והרי זה כמו איצטבא אחת שמתחילה מהארץ והיא צרה מלמטה ורחבה מלמעלה. ומה שהוצרכנו לצירופן הוא, מפני שהדבר הממעט צריך שיהיה לו חיבור לקרקע, ולא יהיה תלוי באויר, ואם יש הפסק אויר שלשה טפחים בינו לקרקע, אינו יכול למעט [ציור ג].

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה, סולם ששליבותיו פוֹדְחוֹת – שעולות זו מעל גבי זו ויש אויר ביניהן [ציור ד]. אִם יֵשׁ בְּשֻׁלְבָה הַתְּחִתּוֹנָה אֲרֻבָּעָה טפחים אורך, מְמַעַט – על ידה נתמעט גובה הכותל מעשרה טפחים. אי נְמִי, אִין בְּשֻׁלְבָה הַתְּחִתּוֹנָה אֲרֻבָּעָה וִישׁ בְּשֻׁלְבָה הַעֲלִיּוֹנָה אֲרֻבָּעָה וְאִין בֵּין זֶה לָזֶה ו-בין השליבות שְׁלֵשָׁה טפחים, מְמַעַט, מפני שבאופן זה נחשב כולו כסולם אחד שקצר למטה ומתרחב למעלה.

הגמרא מביאה שתי הלכות נוספות בשם רבה בר אבבה בענין מיעוט בכותל על ידי זיוים היוצאים ממנו: וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בְּרַ אֲבוֹנָה

שְׁמַקְצָת עָלֶיךָ מְנוּלִין, אינו חושש לא משום זורע בְּלֵאִים ו-כלאי הכרם, אף שהטמין תחת הכרם לפת וצנן שהם שני מיני זרעים, והטעם, לפי שכוונתו לשם שמירה בלבד, ולא שישיריש או יוסיף יניקה מהקרקע, וכך דרך בני אדם להטמינם בקרקע לצורך שמירתם, וגם לא חושש משום חיוב מְעַשֵׂר על מה שהוסיפו לגדול כשהיו בקרקע, מפני שבזמן מועט כזה שהיו מונחים בקרקע כדי לשומרן, אין לחשוש שהשירישו והוסיפו לגדול. וְכֵן לֹא חוֹשֵׁשׁ מְשׁוּם זורע שְׁבִיעִית ו-בשמיטה, אם היא שנה שביעית, שנת השמיטה, והטמינם בקרקע, משום שהטמנתם בקרקע אינה נחשבת לזריעה. וְנִימְלִין בְּשֵׁבֶת – מותר לאחוז בעלים המגולים ולהוציאם בשבת מן הקרקע. הרי שאין חוששים לכך שנראה כחופר בשבת, לפי שאינו אלא אחוז בעלים והחפירה נעשית מאליה, וקשה על רב חיאל שאמר שממעטים על ידי ספל, שאפילו אם נפרש שנתכוין לאופן שהיו אוגניו שקועים תחת העפר, מכל מקום מבואר כאן שמוותר ליטלו, וחוזרת הקושיא הרי אין ממעטים בדבר הניטל בשבת.

מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך רב חיאל לומר זאת, אלא באופן שחיבר את הספל לקרקע היטב, דְּבָעֵי ו-שצריך קְרָא ו-מכושן וְהִצִּיאָה ו-מעצד כעין גרון, כדי ליטלו משם, ובנטילתו הוא עובר על איסור חופר, ואין לחשוש שיטלו משם בשבת.

הגמרא מביאה חילוק בין סולמות, שישנם שממעטים בגובה הכותל וישנם שאינם ממעטים: סוּלָם הַמְצָרִי אינו מְמַעַט, לפי שהוא קטן ונוח ליטלו משם. וְהַצְּרִי מְמַעַט, מפני שהוא גדול ואין נוח ליטלו.

מבררת הגמרא: הֵיכֵי דְמִי – מהו סוּלָם הַמְצָרִי. מבארת הגמרא: אָמַר רַבִּי רַבִּי יְנָאי, כָּל שֵׁאִין לוֹ אֲרֻבָּעָה תּוּקִים – שליבות, אבל אם יש לו ארבע שליבות ויותר מכך הרי הוא ממעט הכותל.

אָמַר לִיהִ רַב אֲחָא בְּרִיהִ דְרַבָּא לְרַב אֲשִׁי, מֵאִי מְעַמָּא ו-מה הטעם דְּסוּלָם הַמְצָרִי דְלֵא מְמַעַט. אָמַר לִיהִ – אמר לו רב אשי, וכי לא שְׂמִיעַ ו-נשמעו לך הֵא דְאָמַר רַב אֲחָא בְרַ אֲמַר רַב הַמְנוּנָא אָמַר רַב, שהטעם הוא, משום דְהוּא לִיהִ דְרַב שְׁנִיטֵל ו-שמותר לטלטלו בְּשֵׁבֶת, וְכָל דְרַב שְׁנִיטֵל בְּשֵׁבֶת אינו מְמַעַט, משום שחוששים שמא יטלו משם.

מקשה הגמרא: אִי הֵכֵי – אם כך שתלוי בהיתר טלטלו בשבת, אֶפִּילוּ סוּלָם צוּרִי נְמִי – גם לא ימעט, שהרי גם הוא מותר בטלטול. מתרצת הגמרא: הֵתָם – סולם צורי, בּוֹדְדוּ קוֹבְעוּ – מחמת כובדו אין הדרך ליטלו משם, והרי זה כמו שקבעו שם.

הגמרא מביאה חילוקי דינים נוספים בענין כותל שבין שתי חצירות, מתי מערבים אחד ומתי שנים: אָמַר אֲבִי, כּוֹתֵל שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצִירוֹת, גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה מַפְּחִים, וְהֵנִיחַ סוּלָם רַחֵב אֲרֻבָּעָה ו-שאוורך שליבותיו ארבעה טפחים, מְבָאָן – בחצר זו, וְסוּלָם רַחֵב אֲרֻבָּעָה

המשך ביאור למס' עירובין ליום שבת קודש עמ' א

עוד שאל רב יוסף את רבה: קָשִׁין תְּקוּעִים מְבָאָן – מצד זה של הסולם, וְקָשִׁין תְּקוּעִים מְבָאָן – מצידו השני, וְסוּלָם שאינו רחב ארבעה טפחים בְּאֲמַצְעוֹ והקשים משלימים את רוחבו לארבעה טפחים [ציור ה], מֵהוּ – מה דינו. אָמַר לִיהִ – השיב לו רבה לרב יוסף, הֲרִי בָּהּ הַרְגֵל עוֹלָה בְּהֵן – בשליבות הסולם, והקשים שמהצדדים ראויים לשימוש העולה בסולם, שיאחזו בהם בידי בעלותו בסולם, ולפיכך סולם זה ממעט את הכותל.

השעין על הכותל שני סולמות שרוחב כל אחד מהם פחות מארבעה טפחים, וכדי להשלים רוחב ארבעה טפחים הרחיקם זה מזה, וביניהם תקע קשים של תבואה כעין שליבות של סולם, באופן שרוחב הכל ביחד ארבעה טפחים [ציור ד], מֵהוּ – מה דינו. אָמַר לִיהִ – השיב לו רבה לרב יוסף, אִין בָּהּ הַרְגֵל עוֹלָה בְּהֵן – בקשים, כלומר הואיל והרגילות לעלות בסולם באופן שהרגלים באמצע הסולם, וסולם זה שבאמצעו קבועים קשים אינו ראוי לכך, לפיכך אינו מועיל למעט.

60 אין ברוחב החוליא והבור מקום של ארבעה טפחים שיכול
 61 להשתמש בו, שהרי חלל הבור אינו ראוי לשימוש. **אָלָא מַאי אֵית**
 62 **לָךְ לְמִידָּה** – מה יש לך לומר ולהשיב, ראוי החלל להצטרף עם
 63 החוליא, על ידי **דְּמִנְחָה מִיַּד** – שמניח דף או אבן על פי הבור,
 64 ו**מְשַׁתְּמֵשׁ** בכך גם מעל חלל הבור, ולכן חלל הבור מצטרף לחוליא
 65 לרוחב ארבעה טפחים אף כשלא הניח הדף, **הָכֵא נָמִי** – כמו כן
 66 כאן בענייננו, מקום היתדות ראוי לשימוש בנוחות על ידי **דְּמִנְחָה**
 67 **מִיַּד** – שמניח עליהם דף או שטוח עליהם בגד, ו**מְשַׁתְּמֵשׁ** שם,
 68 ולכן מקומם נחשב מקום רחב ארבעה הראוי לשימוש, וחיוב
 69 אפילו אם לא הניח דף.
 70 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין סולם העשוי לצורך
 71 מיעוט כותל של עשרה טפחים, אם צריך שיגיע הסולם לראש
 72 הכותל ממש: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל**, **כּוֹתֵל שְׁגוּבוֹהוּ עֲשָׂרָה**
 73 **טפחים**, צריך סולם שאורכו ארבעה עשר טפחים כדי להתייך, לפי
 74 שצריך להרחיק את רגלי הסולם ארבעה טפחים מהכותל, שסולם
 75 זקוף אינו נוח לעלות בו, וכשמרחיק את רגלי הסולם ארבעה מגיע
 76 לראש הסולם לראש הכותל. **רַב יוֹסֵף אָמַר**, **אֲפִילוּ יְהִיֵּה אוֹרֵךְ**
 77 **הסולם שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִי טפחים ומִשְׁהוּ די בכך, שכשמרחיק את רגליו**
 78 **מהכותל ארבעה טפחים יגיע ראשו לתוך הטפח העליון הסמוך**
 79 **לראש הכותל, ודי בכך, ולא צריך שיגיע לראש הכותל ממש.**
 80 **אֲבִי אָמַר**, **אֲפִילוּ יְהִיֵּה אוֹרֵךְ הַסּוּלָם אַחַד עֲשָׂרִי טפחים ומִשְׁהוּ די**
 81 **בכך, משום שכשמרחיק את רגלי הסולם ארבעה טפחים מהכותל,**
 82 **יפגע ראשו בתוך שלשה טפחים הסמוכים לראש הכותל, והרי כל**
 83 **דבר שהוא בתוך שלשה טפחים, נחשב כלבוד, ונמצא שראש**
 84 **הסולם מחובר לראש הכותל. רַב הוֹנָא בְּרִיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר**,
 85 **אֲפִילוּ אִם גּוּבָה הַסּוּלָם שְׁבַעֲנָה טפחים ומִשְׁהוּ גם מועיל, שסובר**
 86 **כדעת רב להלן, שסולם זקוף ממעט, וכשמעמידו בוקיפה מגיע**
 87 **ראשו לתוך שלשה טפחים הסמוכים לראש הכותל ומועיל בתורת**
 88 **לבוד (ציוור ג).**
 89 הגמרא מבררת הדעה שסולם זקוף ממעט: **אָמַר רַב, סוּלָם הַעוֹמֵד**
 90 **זָקוּף עַל הַכּוֹתֵל לֹאא שִׁיפּוּעַ, הֲרִי הוּא כְּמִעֲטָא בְּגוּבָה הַכּוֹתֵל, וְדִין**
 91 **זוהו **אָמַר רַב** – שמעתי מרבתי, **וְלֹא יִדְעָנָא מַאי מְעָמָא** – אבל איני**
 92 **יודע טעמו, שהרי אינו נוח לעלות בו. תמזה הגמרא: **אָמַר שְׁמוּאֵל**,**
 93 **וְלֹא יָדַע אֲבָא מְעָמָא דְּהָא מִלְּתָא – וכי לא ידע רב הטעם של דבר**
 94 **זה. מִיּוֹדֵי דְּתַנּוּךְ אֵיזִיטְבָא עַל נְפִי אֵיזִיטְבָא – הרי זה דומה לאיצטבא**
 95 **על גבי איצטבא, ששינינו לעיל (ע) שמועיל, אף ששתי**
 96 **האיצטבאות עומדות אחת מעל חברתה במכון.**
 97 הגמרא מבארת אלו איצטבאות וטולמות אין צריך לקובעם בארץ
 98 כדי למעט את הכותל: **אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי חִיָּא**, **דְּקָלִים תְּחוּבִים**
 99 **שְׁבַבְכָל, שהנחים סמוך לכותל למעט את גובהו, אִינן צְרִיבִין קָבַע**
 100 **– חיבור לקרקע. שואלת הגמרא: **מַאי מְעָמָא** – מה הטעם שהם**
 101 **ממעטים באופן זה, הלא הם מותרים בטלטול בשבת, מפני שיש**
 102 **עליהם תורת כלי, שארזיים הם לשיבה, ולעיל (ע) נתבאר שדבר**
 103 **המותר בטלטול אינו ממעט. משיבה הגמרא: אמנם מותרים הם**
 104 **בטלטול, אך כְּבִידִין קוֹבְעָתָן – כובדם קובעם במקומם, שמחמת**
 105 **כובדם אין אדם בא ומזיזם משם.**
 106 **וְרַב יוֹסֵף אָמַר** בשם **רַבִּי אוֹשְׁעִיא**, **סוּלָמוֹת שְׁבַבְכָל שהשעינים על**
 107 **הכותל כדי למעט את גובהו, אִינן צְרִיבִין קָבַע – חיבור לקרקע.**
 108 **שואלת הגמרא: **מַאי מְעָמָא** הם ממעטים, הרי הם כלים ומותרים**
 109 **בטלטול. משיבה הגמרא: כְּבִידִין קוֹבְעָתָן, ואין מטלטלים אותם.**
 110 **מבארת הגמרא: זהו [רבי אושעיא] שאמר שסוּלָמוֹת**
 111 **ממעטים ללא חיבור לקרקע, כָּל שְׁבָן שִׁיאֲמַר שְׁדָקְלִים ימעטו ללא**
 112 **חיבור לקרקע. וְמָאן דְּאָמַר – זוהו [רבי חייא] שאמר שְׁדָקְלִים**
 113 **ממעטים ללא חיבור לקרקע, רק בדקלים אמר כן, אֲבָל בַּסּוּלָמוֹת**
 114 **לֹא יאמר שימעטו ללא חיבור לקרקע.**
 115 **בגמרא לעיל (ע) נתבאר שרוחב סולם הממעט את הכותל צריך**
 116 **להיות רוחב ארבעה טפחים, הגמרא מסתפקת בדין זה בכמה**
 117 **אופנים: כְּעָא מוֹנִיָּה – שאל ממנו רב יוסף בְּרַבָּה, סוּלָם כָּל שְׁהוּא**
 118 **מְבָאן וְסוּלָם כָּל שְׁהוּא מְבָאן וְקָשִׁין שֶׁל תְּבוּאָה בְּאִמְצָע – אם**

1 זיו [לוח, דף] הוציא מן הכותל, ויש בו ארבעה על ארבעה טפחים,
 2 והניח עליו – והשעין על הזיו ראשו של סולם, שרגליו מוצבות על
 3 קרקע החצר, אפילו אם רוחב הסולם אינו ארבעה טפחים אלא כָּל
 4 שְׁהוּא בלבד (ציוור א), מְעָמָא – מיעט בכך את גובה הכותל,
 5 שנחשב הזיו כדבר אחד עם הסולם שתחתיו ואין הזיו נחשב
 6 כמיעוט באויר, ובעליונו הרי יש רוחב ארבעה טפחים.
 7 **וְלֹא אָמַרְן** – ולא אמרנו דבר זה שמועיל הזיו למעט, **אֲלָא דְּאוֹתֵיבָה**
 8 **עֲלֵיהּ – רק כשסמך את ראש הסולם על הזיו, אֲבָל אם אוֹתֵיבָה –**
 9 **הושיבו והניחו את ראש הסולם בְּהִיָּה – ליד הזיו והוא נסמך על**
 10 **הכותל, אֲרוּחֵי אֲרוּחֵיהּ – הרי זה כמו שהרחיב את הזיו למקום**
 11 **הסולם, אולם הסולם לא נעשה כמדמרגה לעלות ממנו לזיו, משום**
 12 **שאינו מונח עליו, ואין הזיו יכול למעט, כי הוא מובדל מהקרקע**
 13 **הרבה, והרי זה מיעוט באויר.**
 14 הגמרא מביאה דין נוסף בענין מיעוט של זיו: **וְאָמַר רַב נְחֻמַּן אָמַר**
 15 **רַבָּה בְּרַ אֲבוּהַ, כּוֹתֵל שְׁגוּבוֹהוּ תְּשַׁעָּה עֲשָׂרִי טפחים, צְרִיף זִיו אָחַד**
 16 **לְהִתִּירֹו עַל יְדֵי סוּלָם כָּל שְׁהוּא, ובלבד שיצא הזיו באמצע הכותל,**
 17 **באופן שלא יהיה ממנו למעלה עשרה טפחים, ולא ממנו למטה,**
 18 **עשרה טפחים, ואם הוא כּוֹתֵל שֶׁל עֲשָׂרִים טפחים, צְרִיף שְׁנֵי זוּיִם**
 19 **לְהִתִּירֹו, ואחד מהם בתוך עשרה טפחים התחתונים, והשני בתוך**
 20 **עשרה העליונים. אָמַר רַב חֲסָדָא, ומה שמועילים שני זוויים, הוא**
 21 **כְּשֶׁעָמְדִין את שני הזוויים, זה שְׁלֹא כְּנָגְדָהוּ, אלא זה משוך לצד זה**
 22 **וזה לצד זה, כדי שיובל להעמיד סולם על הזיו התחתון ולסומכו**
 23 **בשיפוע על הזיו העליון (ציוור ב).**
 24 סוגייתנו דנה בענין מיעוט רוחבו של עמוד העומד ברשות הרבים,
 25 שגובה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים
 26 [שנידון ברשות היחיד]. והובא ענין זה כאן אגב הסוגיא דלעיל
 27 שעסקה בענין מיעוט כותל מעשרה טפחים: **אָמַר רַב הוֹנָא, עוֹמֵד**
 28 **בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים נְבֻוָּה עֲשָׂרָה טפחים וְרַחֵב אַרְבָּעָה טפחים, שנידון**
 29 **ברשות היחיד, וְנֶעְצָן בּוּ [ב-עמוד] מלמעלה בראשו יתד שעוביו**
 30 **כָּל שְׁהוּא, מְעָמָא – מיעט על ידי כך את רוחבו של העמוד**
 31 **מארבעה טפחים, ובטל ממנו שם רשות היחיד.**
 32 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בבואור דינו של רב הונא: **אָמַר**
 33 **רַב אָדָא בְּרַ אֲחֵבָה, וְכַנְבּוּתָה הִיתָד שְׁלֹשָׁה טפחים, אזי הוא ממעט**
 34 **אבל בפתות מכך לא, משום שעד שלשה הוא נחשב כגגו של**
 35 **העמוד. אֲבִי וְרַבָּא, דְּאָמְרֵי תְרַוּיָּהוּ – שניהם אמרו, אף על פי שאין**
 36 **נְבֻוָּה הִיתָד שְׁלֹשָׁה טפחים הוא ממעט. שואלת הגמרא: **מַאי מְעָמָא****
 37 **– מה טעמם של אביי ורבא. משיבה הגמרא: **לֹא מְשַׁתְּמֵשׁ לִיהּ –****
 38 **לפי שאינו יכול להשתמש בעמוד במקום נעיצת היתד, על כן הוא**
 39 **ממעט את רוחב העמוד אפילו כשאינו גובה שלשה טפחים. רַב**
 40 **אֲשִׁי אָמַר, אֲפִילוּ שְׁנֻבּוּתָה הִיתָד שְׁלֹשָׁה טפחים אינו ממעט. שואלת**
 41 **הגמרא: **מַאי מְעָמָא** – מה טעמו של רב אשי. משיבה הגמרא:**
 42 **אֲשַׁפֵּר דְּתֵלָיָה מִיַּד – יכול הוא לתלות על היתד איזה דבר, והרי**
 43 **זה בכלל שימושי העמוד, ולפיכך אינו ממעט.**
 44 הגמרא דנה בדעת רב אשי: **אָמַר לִיהּ רַב אֲהָא בְּרִיהּ דְּרַבָּא לְרַב**
 45 **אֲשִׁי, לשיטתך שאמרת שגם השימוש ביתד הוא בכלל שימושי**
 46 **העמוד, מְלִאזָא את העמוד כּוּלָּו בִּיתְדוֹת, שאז אינו יכול להשתמש**
 47 **ביתדות לתלות בהם, מַהוּ – האם באופן זה ממעטים הם את רשות**
 48 **היחיד. אָמַר לִיהּ רַב אֲשִׁי לרב אחא בריה דרבא, לֹא שְׁמִיעַ לָךְ –**
 49 **וכי לא שמעת **הָא** [זהו] דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עומק הבור וחוליקתה –**
 50 **והעפר שיטל מחפירת הבור והניחוהו סביב לבור, מְצַמְצְמִין**
 51 **לְעֲשָׂרָה – להשלים גובה עשרה טפחים, שאם לא היה בעומק הבור**
 52 **עשרה טפחים רק בצירוף גובה החוליא, הרי שניהם ביחד**
 53 **מצטרפים, ונעשה חלל הבור רשות היחיד. וכשם שמצטרפים**
 54 **עומק הבור עם גובה החוליא להשלים גובה עשרה טפחים, כך**
 55 **מצטרפים עובי החוליא עם רוחב חלל הבור להשלים לרוחב**
 56 **ארבעה טפחים, והנוטל דבר שהיה מונח ברשות הרבים והניחו על**
 57 **החוליא, וכן הנוטל ממנה והניח ברשות הרבים חייב.**
 58 **מבאר רב אשי את דינו של רבי יוחנן, ושואל: וְאֲמַאי – ומדוע**
 59 **נחשב הגג של החוליא רשות היחיד, הָא לֹא מְשַׁתְּמֵשׁ לִיהּ – הרי**

עירובין. פרק שביעי – חלוץ דף עח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמח רש"י תוספות

1 וזו היוצא מן הכותל ארבעה על ארבעה – טפחים. והניח עליו סולם כל שהוא – אפילו
 2 אין ברחבו ארבעה העמידו בקרקע, וסמך ראשו בזיו – הוי כחד מיעוטא, הרי בעליו
 3 ארבעה. וכגון שאין חוקי הסולם מרוחקין שלשה. ולא אמרין אלא דאוחביה עליה –
 4 סמך ראשו עליו, כדפרישית. אבל אוחביה בהדיה – אצלו, וראשו נסמך לכותל. ארווחי
 5 ארווחי – לזיו, ולא הוי האי סולם מתחתיו
 6 דרגא לזיו, ואין כאן מיעוט – שהוא מובדל מן
 7 הקרקע הרבה. צריך וזו אחד להתירו – בסולם
 8 כל שהוא, והווי יוצא באמצעותו, שאינו גבוה
 9 עשרה לא ממנו ולמטה, ולא ממנו ולמעלה.
 10 צריך שני זיוין – אחד קודם עשרה תחתונים,
 11 ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים. דאי
 12 הוה גבוה עשרה – לא הוה סגי ליה בסולם כל
 13 שהוא, מידי דהוה אכותל, זה שלא כנגד זה –
 14 שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה. עמוד גבוה
 15 עשרה ברשות הרבים ורחב ארבעה – רשות
 16 היחיד הוא, והנטל ממנו והנותן על גביו –
 17 חיב. ואם נעץ בראשו יתר כל שהוא – מיעוטו
 18 לרחבו מארבעה, וביטלו מתורת רשות היחיד.
 19 יתר = קבלי"א בלעז. ובגובה היתר שלשה –
 20 אבל אם אינו גבוה שלשה – כנגה דעמוד
 21 חשיב, ולא ממעט. אפשר דתלי ביה מידי –
 22 וכיון דחוי לתשמישתיה דעמוד – מנייה חשיב,
 23 ולא ממעט. מלאו כולו ביהדות – לדידה,
 24 דאמרת (ח) דוד כולו שמייתה הוא, ולא ממעט
 25 – יתדות טובא מאי? מי אמרין? כיון דלא
 26 משתמש בהאי רוחב – לאו רוחב הוא. בוד
 27 וחוליותה – קרקע שניטלה מחפירת הבור,
 28 והקיפו בו פי הבור סביב מצטרפת – להשלים
 29 עשרה לעומק הבור, לשווייה רשות היחיד. והוא
 30 הדין נמי דהלל הבור ועובי היקף החוליא
 31 מצטרפין לשלשה ארבעה לרוחבו, לחיב
 32 הנוטל מעל גב החוליא כלום ואת הנותן על
 33 גבה. כדתנן ב"חורק" ושבת צט.א: חולית הבור
 34 והסלע, שחן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה –
 35 הנוטל מהן והנותן על גבן חיב. ומנהיגא יליף
 36 רבי יוחנן לטעמיה, דאמר: מאי איירא דתני
 37 חולית הבור והסלע – ליתני הבור והסלע. אלא
 38 הא קא משמע לך: דהבור וחוליותה מצטרפין
 39 לעשרה, וכי היכי דשמעינן מינה לגובה –
 40 שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיא. דהא קתני
 41 ורחובין ארבעה. והאי דנקט הבא לרבי יוחנן,
 42 ולא נקט מתניתין – משום דבמתניתין לא תני
 43 צירוף בהדיא. ואמאי – הוי גיי דחוליא רשות
 44 היחיד? הא לא חזו ארבעה ידידיה לתשמישתיה,
 45 מפני הלל שהוא מהן. אלא מאי אית לך
 46 למימר דמנח מידי – כגון דף או אבן על פיה,
 47 ומשתמש. הבא נמי – מנח דף ארבעה, או
 48 שטח בגד על היתדות, ומשתמש עליו בנחת.
 49 סולם ארבעה עשר – שצריך למשוך רגלי
 50 הסולם ארבעה מן הכותל, לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות. אפילו שלשה עשר ומשהו
 51 – שכשתמשוך רגליו מן הכותל ארבעה לא יחא ראשו נמוך מן הכותל טפה, וכיון דלא
 52 הוי נפח לית לך בה. אחר עשר ומשהו – שכשתרחיק רגליו ארבעה יחא ראשו נמוך מן
 53 הכותל פחות משלשה – וכלבוד דמי. שבעה ומשהו – דסבירא ליה כרב, דאמר לקמן:
 54 סולם זקוף ממעט, ואי זקף ליה מגיע לפחות משלשה לראש הכותל. אפר רב סולם זקוף
 55 ממעט נפרא – שמעתי מרבתי, וטעמא לא ידענא. דהא אין נוח לעלות. מידי דהוה
 56 אאיצטבא על גבי איצטבא – שחן מכונות ואמרן לעיל דמעטין. דקלים שכבבל –
 57 פיסק דקלים של בבל שהניחן סמוך לכותל למעטו – אין צריך לקבוע בקרקע. ואף על
 58 גב דדרב הרשב"א, דתורת כלי עליהן דראויין למושב – אפילו הכי כבידן קובען, שאין
 59 בא אדם ונוטלן, וזו סולמות. סולם – כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אצלו, ואין
 60 בשניהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב, וקבע קשין של תבואה כעין חווקן מזה לזה להשלימן לארבעה, מזה. אין בן הרגל עולה – בקשים, וסתם עליית הרגלים
 61 באמצע סולם הוא, וזה אין ראוי לכך. קשין מכאן ומכאן – להשלים רוחבו לארבעה, מזה. הרי בן הרגל עולה – בסולם, וראויין הקשין לאחוז היד בהן, ולעלות בסולם. חקק

1 אלא מאי אית לך למימר דמנח עליה מידי ומשתמש – אצירוף עשרה לא אצטרך
 2 לטעמא דמנח מידי, דאם הבור רחב ארבעה ואינו עמוק עשרה אלא על ידי צירוף
 3 חוליא – רשות היחיד גמורה היא, ומשתמש ליה שפיר, כיון שכותליה גבוה מבפנים וגבירים
 4 עשרה. וטעמא דמנח עליהן מידי – מה יש להועיל שם, כיון דאין חוליא גבוה עשרה מבחוץ
 5 לרשות הרבים. ולא קאי האי טעמא אלא היכא
 6 דאין הבור רחב ארבעה מבפנים אלא על ידי
 7 צירוף חוליא, והחוליא גבוה עשרה מבחוץ
 8 לרשות הרבים. דאף על גב דתוכו לאו רשות
 9 היחיד הוא – על גבוי רשות היחיד, משום דאי
 10 בעי מנח עליה מידי ומשתמש, ואף על גב דרבי
 11 יוחנן לא הזכיר אלא צירוף עשרה – מכל מקום
 12 דייק ממילתיה. והא לא משתמש ליה משום דרבי
 13 יוחנן אמנתוין דפרק "חורק" (שבת צט.א), קאי,
 14 כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי צירוף
 15 ארבעה, דהא קתני ורחבין ארבעה. ותנייה:
 16 דאמתניתין דלקמן בפרק בראשית (צט.ב) דייק נמי
 17 רבי יוחנן הכי, כיון דבור ברשות הרבים וחוליותו
 18 גבוה עשרה טפחים. וקאמר רבי יוחנן בגמרא:
 19 אפילו תימא בסמוכין, והא קא משמע לך – דבור
 20 החוליותו מצטרפין לעשרה. והשתא תרתי למה לזי
 21 ואומר רבינו יצחק: דהדיא דשבת אצטרך לענין
 22 צירוף ארבעה, דלא קתני לקמן. ואי לאו ההיא
 23 דלקמן – מהדיא דשבת לחוד לא הוה דייק, דהוה
 24 אמיאנא: דאבג סלע נקט חולית הבור, ודבל דוכתא
 25 רגיל לחזכיר חוליא בהדי סלע.
 26 צריך סולם ארבעה עשר להתירו – פירש
 27 בקונטרס: שצריך למשוך רגלי הסולם
 28 ארבעה מן הכותל. ולא דק, דכי משך ליה עשרה
 29 טפחים נמי מן הכותל, שהוא שיעור גובה הכותל
 30 – יגיע ראש הסולם לראש הכותל, דארבעה עשר
 31 הוא שיעור אלכסון של עשרה על עשרה. דכל
 32 אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא.
 33 וכן פירש רבינו חננאל.
 34 רב יוסף אמר שלשה עשר ומשהו אביי אמר
 35 אפילו אחד עשר ומשהו. ואם תאמר: אם
 36 תרחיק רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים,
 37 וראש הסולם תסמוך לכותל – על ברוך יידיה
 38 וראש הכותל גבוה מן הסולם יותר מטפח לרב
 39 יוסף, ויותר משלשה טפחים לאביי. שהרי אם לא
 40 יהיה הסולם אלא עשרה טפחים – ממנה נפשך הוה
 41 מתרחק יותר מארבעה טפחים, שהרי יפול הסולם
 42 לגמרי לארץ. וגם אין נראה דלרב יוסף ואביי נמי
 43 נשען ראש הסולם לראש הכותל, אלא שמקרבין
 44 רגלי הסולם יותר מלשמואל. ולאביי יהיה קרוב
 45 לזקוף, דלמה לזון למינקט האי שיעורא, ולמה
 46 הזכירו רב יוסף ואביי אותו משהו? אלא נראה
 47 לרבינו יצחק: דלסימנא בעלמא נקטיה הכי,
 48 דלעולם צריך להרחיק הסולם כשיעור גובה
 49 שנשען על הכותל, ושלא יחא גובה הכותל מן
 50 הסולם טפח לרב יוסף, ולאביי שלשה טפחים כשיעור לבוד, ולרב יוסף סגיא במשהו. ושלש
 51 עשרה פחות שני חומשיק, שהוא אלכסון של תשעה על תשעה. ולאביי במשהו ועשרה
 52 טפחים פחות חומש, שהוא אלכסון שבעה על שבעה.
 53 אמר שמואל לא ידע בו' – אליבא דרב קאמר, אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו
 54 ממעט, דהא בעי סולם ארבעה עשר.
 55 סולמות של בבל אין צריכין קבע – אף על גב שאין להם ארבעה חוקין, דרובין קובען.
 56 ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם צורי דלעיל – דאם כן לא הוה ליה
 57 למימר סולמות של בבל. ועוד: דאהדיא דלעיל ליכא מאן דפליג, והבא אמרין סולמות לא.
 חקק

זו היוצא מן הכותל ארבעה על ארבעה, והניח עליו
 סולם כל שהוא - מיעוטו. ולא אמרין אלא דאוחביה
 עליה, אבל אוחביה בהדיה - ארווחי ארווחי.
 ואמר רב נחמן, אמר רבה בר אבבה: פותל תשעה
 עשר - צריך וזו אחד להתירו. פותל עשרים - צריך
 שני זיוים להתירו. אמר רב חסדא: והוא שהעמידן זה
 שלא פגגד זה. אמר רב הונא: עמוד ברשות הרבים,
 גבוה עשרה ורחב ארבעה, ונעץ בו יתר כל שהוא -
 מיעוטו. אמר רב אדא בר אהבה: ובגובה שלשה. אביי
 ורבא דאמרי תרויהו: אף על פי שאין גבוה שלשה.
 מאי טעמא - לא משתמש ליה. רב אשי אמר: אפילו
 שגבוה שלשה, מאי טעמא - אפשר דתלי ביה מידי.
 אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מלאו כולו
 ביהדות מהו? אמר ליה: לא שמיע לך הא דאמר רבי
 יוחנן: בור וחוליותה מצטרף לעשרה? ואמאי? הא
 לא משתמש ליה! אלא מאי אית לך למימר - דמנח
 מידי ומשתמש. הכא נמי - דמנח מידי ומשתמש.
 אמר רב יהודה, אמר שמואל: פותל עשרה - צריך
 סולם ארבעה עשר להתירו. רב יוסף אמר: אפילו
 שלשה עשר ומשהו. אביי אמר: אפילו אחד עשר
 ומשהו. רב הונא בר רב יהושע אמר: אפילו שבעה
 ומשהו. אמר רב: סולם זקוף ממעט, נקרא, ולא
 ידענא מאי טעמא. אמר שמואל: ולא ידע אבא טעמא
 דהא מלתא?! מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא.
 אמר רבה, אמר רבי חייה: דקלים שבבבל אינן צריכין
 קבע. מאי טעמא - פבדון קובעתן. ורב יוסף אמר
 רבי אושעיא: סולמות שבבבל אינן צריכין קבע, מאי
 טעמא - פבדון קובעתן. מאן דאמר סולמות - כל
 שכן דקלים, ומאן דאמר דקלים - אכל סולמות - לא.
 בעא מיניה רב יוסף מרבה: סולם מכאן וסולם
 מכאן וקשין באמצע, מהו? אמר ליה: אין פה
 הרגל עולה בהן. קשין מכאן וקשין מכאן וסולם
 באמצע, מהו? אמר ליה: הרי פה הרגל עולה בהן.
 חקק

1 חקק להשלים כבותרל בכמה - כגון שהכותרל עב ובוטל מצד הסולם, או שהסולם מונח
2 בסוף הכותרל בקרן וזית. ואיירי כבותרל משופע. ודא רב יוסף אית ליה דסולם וקוף אינו
3 ממעט, דבעינן שלש עשרה ומשדו, ודבא רב יוסף קבעי לה.

4 **אמר** ליה בעשרה - פירש בקונטרס: עד עשרה ישלימנו, אף על גב דגבנה כותרל טובא -
5 לית לן בה. וקשה לפירושו, דהא לא
6 מסתלק ליה, כיון דאבתי גבנה כותרל טובא. ויש
7 לומר: נהי דלא חקק כבותרל אלא עד עשרה - אין
8 לחוש אלא שיענה הסולם עד ראש הכותרל. ורבינו
9 תם מפרש: בעשרה - היינו שלא ישאר מן הסולם
10 עד ראש הכותרל עשרה.

11 **אשירה** פלוגתא דרבי יהודה ורבנן - לית ליה
12 לרב נתנן בר יצחק סוגיא דלעיל
13 דפרק "בבב מערבין" (לא.א), המשמע התם
14 דלכולי עלמא אסור לקנות בית באיסורי הנאה.
15 והבא קאמר דבמותר לקנות בית באיסורי הנאה
16 פליגי.

17 **אפילו** מלא קא ומלא תבן. בקש ותבן הניטלין
18 בשבת איירי, ולא כהדיא דלעיל (ועא)
19 פנה הטמנה תבן. ודא אמר בגמרא דאפילו
20 ארנקי מבטל איניש. ואם תאמר: ודא אמרינן
21 אפילו פירות מבטלין מחיצה, דאמרין במסכת
22 שבת בירושלמי "ערווק" (ק.א) הוי ברשות הרבים
23 עמוק עשרה ורחב ארבעה מלא מים, חוק לחוב
24 - חייב, מלא פירות חוק לחוב - פטור. מאי
25 טעמא - מיא לא מבטלי מחיצה, פירות - מבטלי
26 מחיצה; ואומר רבינו יצחק: דמדאורייתא ודאי
27 מבטלי, אבל לעירוב דרבנן הוא יש לחלק בין ניטל
28 לשאינו ניטל. וקצת פתח דמדמי לה בסמוך לבית
29 שמילאהו, דהי עילען אהל דאורייתא. ומהדיא
30 דאהל נמי תיקשי אהדיא דשבת.

31 **ובן** שתי גווסטראות כו' - פירש בקונטרס: בנותן
32 נטר רחב ארבעה מו' לזו, דהוי נמי פתח.
33 ותימה: כיון דעל ידי נטר רחב ארבעה איירי, דהכי
34 דייק בגמרא זו כנגד זו - אין, זו שלא כנגד זו -
35 לא. אפילו מפלגי טובא לשתרי על ידי נטר
36 ארבעה, כדאמר לעיל דכי הוי כותרל ארבעה
37 אפילו מפלגי טובא! ומפרש רבינו תם: דלא איירי
38 בנותן נטר מו' לזו, ודין חריץ נותן לגווסטראות.
39 דאם יש מו' לזו ארבעה - מערבין שנים ואין
40 מערבין אחד כמו חריץ. אבל בפחות מארבעה -
41 רגיל לפסוע מו' לזו כמו גבי חריץ, וכדאמר
42 במסכת שבת בפרק "הערוק" (ק.ב) גבי רקע של
43 מים, דדיכא דלא הוי ארבעה טפחים - מפסע
44 פסעי ליה. משום הכי, כי ליכא ארבעה מו' לזו -
45 מערבין שנים, ואם רצו - מערבין אחד, אפילו
46 היא מופלגת שלשה, כשוקן זו כנגד זו. אבל זו שלא
47 כנגד זו - אין מערבין אחד, כשמשוכות זו מו'
48 שלשה, כדאמרין בגמרא. ופחות מכן דקאמר
49 במתניתין חורר וקאי אנטור.

50 **והתנן** בית שמילאהו תבן או צורות וביטלו
51 בטל - כך היא הגירסא בכל הספרים,
52 וכן פירש רבינו חננאל. ורבינו יצחק אמר דההיא משנה במסכת אהלות (פרק חמשה עשר
53 משנה ז), ואין כתוב שם תבן אלא עפר או צורות. ולא גרס נמי התם: וביטלו בטל, והכי איתא
54 התם: בית שמילאהו עפר או צורות וביטלו, וכן ברי של תבואה או גל של צורות אפילו
55 בגלו של עכו, ואפילו תבואה בצד כלים - טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת.
56 והתלמוד מביאה בקוצר, וכן דרך התלמוד בכמה מקומות. ואין לומר דרך דמיתית
דיא

בטיל, ואי לא - לא. ואפילו **בבתמא** - דלא ידעינן אי שקיל תו אי לא. בית - שטומאת מת בתוכו, ומילאהו עפר או צורות וביטלו - מבטלו, והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל
לעצמה, ובוקעת ועולה עד לרקיע, והמאדיל עד הגג טמא. וכל טומאה שאין לה אהל טפה בוקעת ועולה עד הרקיע, כדאמר בברכות בפרק "מי שמתו".

1 חקק להשלים כבותרל - סולם צר, וחקק כותרל מכאן ומכאן כנגד חזוקי הסולם. להשלים
2 ורחבו בארבעה. בכמה - צריך להשלים הרחב בגובה הכותרל. בעשרה - עד עשרה
3 ישלימנו, וכיון דאיכא בגובה עשרה רוחב ארבעה - הוי ביה שיעור פתח ואף על גב
4 דגבנה כותרל טובא לית לן בה. חקק כל הסולם כבותרל - כעין שליבות, ורחבו במשך
5 הכותרל ארבעה. בכמה - גובה, צריך לחוק
6 רוחב ארבעה. מלא קופתו - של כותרל צריך
7 שיהא משך החווקין ארבעה. התם - כי איכא
8 סולם מגיע לראש הכותרל - נוח לעלות בו.
9 ומיזו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב
10 ארבעה הלכך, כי משוי ליה רוחב ארבעה
11 בגובה עשרה - פיתחא הוי. אבל הבא - אין
12 נוח לעלות כל כך. כסתלק ליה - נוח לעלות
13 לאדם. תיבעי לרבי - דאמר בפרק "בבב
14 מערבין" ולעיל לבג. והתם הנותן עירוב תחומין
15 באילן - קנה עירוב. דהתם טעמא משום מקנא
16 שביניה בין השמשות הוא דובר שהוא משום
17 שבות כגון שמוש במחומר - לא גזרו עליו בין
18 השמשות. אבל לגבי עירובי חצירות - טעמא
19 משום דפתח משוי לזו חד על ידי עירוב, ואי
20 לא חזי לתשמישתיה כולי יומא - לאו פתחא
21 מיקרי. הלכך, לא שרא לזו עירוביהו בין
22 השמשות. ואריא רביע עליה - איסור שבות
23 אומר לנו סורי. ומכל מקום פתח (הוי) שמיא,
24 ומשוי לזו חד להשתמש דרך חורין, דהוי עשאו
25 לאשה - אילן שעובדין אותו, ואסור בהנאה.
26 אם תימצא לומר בשאר אילן פתח הוא, הבא
27 דמטיא לזו הנאה על ידיה מאי. תיבעי לרבי
28 יהודה - דאמר בפרק "בבב מערבין" בגמרא
29 (לא.א), רבי יהודה אומר: הנותן את עירובו
30 בקבר - קנה עירוב, ואף על גב דקבר אסור
31 בהנאה: הכי גרסינן. התם הוא דבתר דקנה ליה
32 עירוב לא נחיא ליה דלינשר - לא איכפת ליה
33 בשמירתו, ואישתבח דלא מיתנהי מקיבירא אלא
34 קניית עירוב לחודיה, וההיא לאו הנאה היא,
35 כדמפרש התם דאין מערבין בתחומין אלא
36 לדבר מצוה. ומצות לאו ליהנות ניתנו. אבל
37 עירובי חצירות - להנאתו היא, ולא לדבר
38 מצוה, והויא הנאה. או דילמא - אף על גב
39 דאסור בהנאה - הא לא משתמש בה מידי,
40 ופיתחא שמיא ואריא הוא דרביע עליה. ומכל
41 מקום החצירות מחוברין.

42 **משנה** חריץ - ארוך הוא, ומפסיק על פני
43 החצר כולה. ורחב ארבעה - טפחים. דפחות
44 מכאן נוח לפסוע משפתו אל שפתו. ואפילו מלא
45 תבן וקש - לאו סתימה היא, דלא מבטיל ליה
46 התם, דסופו ליטלו. נתן עליו נטר - משפתו
47 לשפתו, כעין גשר והוי כפתח. שתי גווסטראות
48 - נסרין בולטין משפת תקרת העלייה לרשות
49 הרבים, וקורין לו אלדווייר. ואם ישנן זו אצל זו
50 בשתי עליות של שני דיוורין, נתנן נטר רחב
51 ארבעה כמין גשר מו' לזו - הוי נמי פתח. פחות
52 מכאן - שאינו רחב.

53 **גמרא** לא חייז - לא סתימ. והתנן מתבן שבין שתי חצירות כו' - גדיש של תבן,
54 וקתני "מערבין שנים" - אלמא: חייז. לענין מחיצה - אף על גב דעתיד ליטלו, כל כמה
55 דהוי התם - מחיצה היא, דהא מפסיק. מידי דהוה אעביטין ואוכפות וכלי בהמה, דתנן
56 בפרק קמא (טו.ב) דמקיפין בהן. אבל לענין חציצה - לחוץ בפני אור החריץ, ולידון
57 כסתום, משמורת ליה כארעא. אי במיליה - לא. חדיא, ואמר: לא שקילנא ליה מהכא -
58 בטיל, ואי לא - לא. ואפילו **בבתמא** - דלא ידעינן אי שקיל תו אי לא. בית - שטומאת מת בתוכו, ומילאהו עפר או צורות וביטלו - מבטלו, והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל
59 לעצמה, ובוקעת ועולה עד לרקיע, והמאדיל עד הגג טמא. וכל טומאה שאין לה אהל טפה בוקעת ועולה עד הרקיע, כדאמר בברכות בפרק "מי שמתו".

עירובין דף עה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמז

59 סוּלָם – שעשה סולם מאילן שנעבד בעבודה זרה ונאסר בהנאה,
60 מהו שיועיל לעירוב חצירות, שהרי נמצא שנהנים מדבר האסור
61 בהנאה. ושאלה זו, תִּבְעֵי – יש להסתפק בה לדעת רבי יהודה
62 הסובר (לעיל לא.) שהנותן עירוב תחומין בקבר, עירובו מועיל אף
63 שהקבר אסור בהנאה, שכן יש מקום לומר שלדעתו עירוב
64 חצירות על ידי סולם אשירה לא יועיל. וכן תִּבְעֵי – יש להסתפק
65 בשאלה זו לדעת רבנן הסבורים (שם) שאין עירוב תחומין בקבר
66 מועיל, שכן יש מקום לומר שלדעתם עירוב חצירות בסולם
67 אשירה כן יועיל.
68 ומפרש רב יוסף את צדדי הספק לרבי יהודה ולרבנן: תִּבְעֵי לְרַבִּי
69 יְהוּדָה – הספק בדעת רבי יהודה הוא, משום שיש לומר שְׁעַר בָּאֵן
70 לֹא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הֵתֵם וְשֵׁם דְּמוֹתָר לְקִנּוֹת בֵּית וְשִׁבְתָּהּ
71 לצורך עירוב תחומין בְּאִיסוּרֵי הַנְּהָא כגון בקבר, אִלָּא הֵתֵם דְּבִתָּר
72 דְּקִנְיָה לִיהּ עִירוּב לֹא נִיחָא לִיהּ דְּלִינְטָר – שאחר שכבר קנה שבייתה
73 וחל העירוב, אינו צריך עוד לשמירתה של הפת ולא איכפת לו אם
74 תאבד, ונמצא שאינו נהנה משמירת הפת על ידי הקבר, וכל
75 הנאתו היא רק מקניית העירוב על ידי הקבר, וזו לא נחשבת
76 הנאה, שכן אין מערבים עירוב תחומין אלא לדבר מצוה, ומצוות
77 לא ניתנו ליהנות מהם, אבל עירובי חצירות נעשים להנאתו
78 שיוכלו לטלטל מחצר לחצר אף לדבר רשות ולא רק לדבר מצוה,
79 ואם הסולם מאשירה נמצא שנהנה מאיסור הנאה. או דִּילְמָא – או
80 שמא אִפְּלִי לְרַבְּנָן יועיל כאן, משום שאף שנהנה מעמידת סולם
81 האשירה שם, שיהיו החצירות מעורבות על ידו, מכל מקום אינו
82 משתמש בו כלל ואינו עולה בו, ופִּיתְהָא – ופתח גמור הוא, וזה
83 שאסור לעלות בו, הוא רק כאילו אָרְיָא הוא דְּרַבִּיעַ עֲלֵיהּ – אריה
84 רובץ עליו, כלומר איסור התורה להשתמש בו, וכשם שאם יש
85 פתח גמור ואריה רובץ לידו החצירות מעורבות, כן סולם זה יש
86 עליו שם פתח והוא עושה את החצירות מחוברות.
87 אָמַר לִיהּ רַבָּה לַרְבִּי יוֹסֵף תְּשׁוּבָה לְשִׁאלוֹתָיו, סתם אִילָן שֶׁשָּׂאוֹ
88 סוּלָם מוֹתָר לַעֲרַב עַל יְדוֹ, כיון שהוא פתח ראוי לשימוש אלא
89 שאריה רובץ עליו, וְאִלּוּם אֲשִׁירָה שְׁהִיא סוּלָם, אֲסוּרָה בְּהִנָּה
90 להתיר על ידה לטלטל בין החצירות.
91 הגמרא מקשה על רבא ומביאה דעות אחרות: מְתִקְיָה לְהַ – הקשה
92 רבא חֲסִידָא עַל רַבָּה, אֲדִרְבָּה – מסתבר לומר להיפך מדבריו, אִילָן
93 שְׁאִיסוּרָא שְׁבֵת גִּזְרָם לֹא שְׁלֵא יִזְהִי אֲפֻשֵׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּשִׁבְתָּהּ,
94 נִיתָסַר – יאסר מלטלטל על ידו, אֲשִׁירָה שְׁאִיסוּר דְּבָר אַחֵר וְעִבּוּדָה
95 זָרָה גִּזְרָם לֹא שְׁלֵא יִזְהִי אֲפֻשֵׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּשִׁבְתָּהּ וְלֹא אִיסוּר
96 שִׁבְתָּהּ, לֹא נִיתָסַר – לא יאסר מלטלטל על ידו.
97 אֲתִמְרָנָא נָמִי – וכן נאמר בבית המדרש כסברת רב חסדא, כִּי אֲתָא
98 – כשבא רבין מארץ ישראל, אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמַר לִי לְהַ –
99 ויש אומרים שהשמועה דלהלן אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם אָמַר וְשֵׁם רַבִּי
100 יוֹחָנָן, כֹּל שְׁאִיסוּר שְׁבֵת גִּזְרָם לֹא, כמו אילן שעשאו סולם, אָסוּר, כֹּל
101 שְׁאִיסוּר דְּבָר אַחֵר גִּזְרָם לֹא, כמו אשירה, מוֹתָר.
102 רַב נְחֻמִּין פְּרִי יִצְחָק מְתַנֵּי הָבִי – שנה כך, עשה אִילָן סוּלָם, פְּלוּגְתָא
103 – תלוי במחלוקת דְּרַבִּי יוֹרְגֵי וְרַבְּנָן בעירוב תחומין שנתנו באילן,
104 שלדעת רבי הוא עירוב, משום שיכול לטול את הפת בין
105 השמשות, ולדעת חכמים אינו עירוב, משום שאינו יכול לטלה
106 אף בבין השמשות, וכן בענינו, לדעת רבי מועיל הסולם לעירוב
107 החצירות משום שיכול לעלות בו בין השמשות, ולדעת חכמים
108 אינו מועיל, לפי שאינו יכול לעלות בו בין השמשות. וְאֲשִׁירָה
109 שֶׁעֲשָׂאָה סוּלָם, פְּלוּגְתָא – תלוי במחלוקת דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבְּנָן
110 בעירוב תחומין שהניחו על קבר, שלדעת רבי יהודה עירובו עירוב
111 משום שהוא סובר שמותר לקנות שבייתה לעירוב תחומין באיסור
112 הנאה, ולדעת רבנן אין עירובו עירוב משום שלדעתם אסור לקנות
113 שבייתה לעירוב תחומין באיסור הנאה, וכן בענינו, לדעת רבי
114 יהודה מועילה האשירה לעירוב החצירות אף שהיא אסורה
115 בהנאה וְהִיא כִּפְתָח שאריה רובץ עליו, ולדעת חכמים אינה
116 מועילה מאחר שהיא אסורה בהנאה.

1 עוד שאל רב יוסף את רבה: היה סולם צר שאין בו רוחב ארבעה
2 טפחים, וְהָקַם לְהַשְׁלִים ארבעה טפחים בְּפוֹתָל מְשֵׁנֵי צִדֵי הַסוּלָם
3 כנגד שליבות הסולם וציוור אן, כְּכַמְּהָ מגובה הכותל צריך לחקוק
4 כדי להשלים את רוחב ארבעה טפחים, אָמַר לִיהּ רַבָּה לַרְבִּי יוֹסֵף,
5 פְּעֻשָׁתָּהּ – עד גובה עשרה טפחים צריך להשלים רוחב ארבעה
6 טפחים. ולאחר שיש גובה עשרה טפחים ברוחב ארבעה טפחים
7 שהוא שיעור פתח, שוב לא איכפת לנו שהכותל גבוה אפילו
8 הרבה יותר.
9 רב יוסף ממשיך לשאול: וְאָמַר לִיהּ רַבִּי יוֹסֵף לַרְבָּה, חֲקִיקוּ אֵת
10 הַרוּחֵב כְּפִילוֹ בְּפוֹתָל, שלא העמיד שם סולם אלא חקק בכותל
11 מעלות שרוחבן ארבעה טפחים וציוור בו, כְּכַמְּהָ מגובה הכותל
12 צריך לחקוק. אָמַר לִיהּ רַבָּה לַרְבִּי יוֹסֵף, מְלֵא קוּמְתוֹ שֶׁל הַכּוֹתֵל
13 צריך לחקוק ברוחב ארבעה טפחים.
14 שאל רב יוסף את רבה: וּמָאי שָׁנָא – ובמה שונה אופן זה מהאופן
15 הקודם, שלא הצרכנו שיהיו החקיקות משלימות לרוחב ארבעה
16 טפחים עד ראש הכותל. אָמַר לִיהּ רַבָּה לַרְבִּי יוֹסֵף, הֵתֵם – באופן
17 הקודם, שיש סולם עד ראש הכותל, מְסַמְלֵק לִיהּ – נוח לאדם
18 לעלות בו, אלא שכדי שיהיו רשאים לעבור ולערב בין החצירות
19 צריך שיהיה פתח ביניהן, וזהו רק כשיש רוחב ארבעה טפחים
20 בגובה עשרה טפחים, ולזה די שיש חקיקות המשלימות לרוחב
21 ארבעה טפחים בגובה עשרה טפחים, אולם הֵבֵא – כאן שלא
22 העמיד סולם אלא המעלות חקוקות בכותל, לֹא מְסַמְלֵק לִיהּ – אין
23 נוח לעלות בו כל כך, ולכן צריך שיהיה רוחב ארבעה טפחים עד
24 ראשו.
25 הגמרא דנה בענין אילן ואשירה המשמשים כסולם של כותל: פְּעָא
26 מִיָּנִיהּ וְשִׁבְתָּהּ מִמְּנֵן רַבִּי יוֹסֵף מְרַבָּה, עֲשָׂאוֹ לְאִילָן הַעוֹמֵד סְמוּךְ
27 לְכּוֹתֵל, שִׁישְׁמֵשׁ סוּלָם לְעִלּוֹת בּוֹ עַל הַכּוֹתֵל, על ידי שחתכו באופן
28 שיהא נוח לעלות ולירד בו וציוור ג, מהו שיחשב כפתח בין
29 החצירות, שיוכלו לערב ביניהם, שאפשר שהואיל ואינו ראוי
30 לעלות בו בשבת אינו יכול להחשב כפתח. ושאלה זו, תִּבְעֵי – יש
31 להסתפק בה לדעת רבי הסובר (לעיל לב) שאם הניח עירוב תחומין
32 באילן, אף שאינו יכול לטול העירוב מהאילן בשבת ולפי שנחשב
33 שימוש באילן אך מכיון שיכול לטול משם בין השמשות ומפני
34 שנטילתו מהאילן אינה אלא שבות, ולא גורו על השבות בין
35 השמשות) זה בזמן זה להחלת העירוב, שמא כאן לא יועיל. וכן
36 תִּבְעֵי – יש להסתפק בשאלה זו לדעת רבנן החולקים על רבי (שם)
37 וסבורים שהנותן עירוב תחומין באילן אינו מועיל, שלדעתם אף
38 בין השמשות אינו יכול לטול מהאילן וסבורים שגורו על
39 השבות אף בין השמשות, שמא כאן יוכל האילן להועיל כסולם.
40 ומפרש רב יוסף את צדדי הספק לרבי ולרבנן: תִּבְעֵי לְרַבִּי – הספק
41 בדעת רבי הוא, משום שְׁעַר בָּאֵן לֹא קָאָמַר רַבִּי הֵתֵם וְשֵׁם דְּמוֹתָר
42 עִירוּבוֹ, משום שְׁכַל דְּבָר שְׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת כגון שימוש במחבור,
43 לֹא גִזְרָה עֲלֵיוּ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, הֵנִי מִיָּלִי בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת – דברים אלו
44 אמורים רק בדבר שאינו צריך לו רק בין השמשות, כמו הנחת
45 עירוב תחומין, שעניינו הוא קנין שבייתה, חמנה הוא בין השמשות,
46 אָבָל כְּפִילֵי יוֹמָא לֹא – לענין עירוב חצירות שאינו יכול לחול אלא
47 אם יש פתח ביניהן, ופתח שאינו ראוי לשימוש כל היום אינו נחשב
48 פתח, ואם כן כאשר הסולם הוא אילן ואינו ראוי לשימוש בשבת,
49 יש לומר שלא יועיל אף שבין השמשות הוא ראוי לשימוש. או
50 דִּילְמָא – או שמא אִפְּלִי לְרַבְּנָן יועיל כאן, משום שבאמת הסולם
51 שעל ידי האילן פִּיתְהָא – פתח גמור הוא, וזה שאין עולים בו בשבת
52 הוא רק כאילו אָרְיָא הוא דְּרַבִּיעַ עֲלֵיהּ – אריה רובץ עליו, כלומר
53 גזירת חכמים אוסרת להשתמש באילן בשבת, וכשם שאם יש פתח
54 גמור ואריה רובץ לידו, החצירות מעורבות, כן סולם זה יש עליו
55 שם פתח, ונעשו על ידו החצירות כחצר אחת ומועיל בו עירוב,
56 ויטלטלו מזו לזו דרך חורים שבכותל.
57 ממשיך רב יוסף לשאול: ואם תאמר שאכן אילן שהוא סולם נחשב
58 פתח לעירובי חצירות, עדיין יש להסתפק באופן שֶׁעֲשָׂאוֹ לְאֲשִׁירָה

המשך ביאור למס' עירובין ליום ראשון עמ' ב

47 דברי רב הסובר שמקום הפת גורם, שאם כדבריו, הלא אף
 48 שהאחים ישנים בבתיהם, מכל מקום היה לנו להחשיבם כאחד
 49 מחמת שכולם אוכלים בבית אביהם, ואילו המשנה החשיבה
 50 אותם כחלוקים.
 51 דוחה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אִין מהמשנה פירכא על
 52 שיטתי, לפי שאינה עוסקת באחים שאכלו בבית אביהם על
 53 שולחנו ממש, שאילו כן די היה בעירוב אחד לכולם אף שישינים
 54 בבתיהם, מפני שמקום הפת גורם. אלא בְּמִקְבְּלֵי פָּרְס שָׁנוּ – משנתנו
 55 עוסקת באופן שהיו מקבלים מאביהם מזון או מעות לקנותו
 56 ואוכלים בביתם, ונמצא שביט אביהם אינו מקום פת גמור, וכיון
 57 שחלוקים במקום אכילתם בפועל ובמקום הלינה, כשמוליכים
 58 עירובם למקום אחר צריך עירוב לכל אחד.
 59 הגמרא מבארת את מחלוקת רב ושמואל שזוכרה לעיל, ותחילה
 60 מביאה ברייתא, שעליה נסובה מחלוקתם: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, מִי שִׁישׁ לוֹ
 61 בֵּית שְׁעָר ו-בית קטן לפני שער החצר או מבפנים או מבחוץ,
 62 שעוברים דרכו לחצר, ושומר הפתח יושב שם, או אֲכַפְרֶיהָ
 63 ו-מקום לפני הבית המוקף מחיצות משלש צדדים ומקורה
 64 מלמעלה, ונכנסים דרכו לביתו, וכן מי שיש לו מִרְפֶּסֶת ו-כשיש
 65 עליה ארוכה עם כמה חדרים, ובכל חדר יש דיוורין לעצמו ופתח
 66 לעצמו, עושים מרפסת ארוכה לפני הפתחים באורך עלייה, וכולם
 67 עולים בסולם ו-מדרגות אחד למרפסת, ודרכה נכנסים ויוצאים
 68 כולם] פְּתַח חֲבִירוֹ, אף על פי שדר באותו בית שער או אבסדרה
 69 או מרפסת, הֲרִי זֶה אֵינוֹ אוֹסֵר עָלָיו – אינו אוסר על בעל החצר
 70 לטלטל מביתו לחצר, לפי שמקומות אלו אינם 'דירה', אך אם יש
 71 לו בחצר חבירו (אֵת) בֵּית הַתְּבָנִין ו-מקום אוצר התבן, או (אֵת) בֵּית
 72 הַבְּקָר, או בֵּית הָעֵצִים, וְבֵית הָאוֹצְרוֹת לאוצר יין, שמן ותבואה, אף
 73 שאינו דר שם, הֲרִי זֶה ו-בעל בית התבן או שאר בתים אלו] אוֹסֵר
 74 עָלָיו – על בעל החצר לטלטל מביתו לחצר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ
 75 אוֹסֵר אֲלֵא מְקוֹם הַדִּיחָ בְּלֶבֶד, היינו שרק מקום שאדם דר בו בגופו
 76 אוסר על שאר דיירי החצר, אך בית התבן ושאר הבתים שזכרו
 77 אינם אוסרים.
 78 רבי יהודה מביא ראייה לשיטתו: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בְּבֵן נִפְחָא,
 79 שָׁהוּ לוֹ הַמֶּשׁ הַצְּרוֹת נפרדות כל אחת במבוי אחר בְּעִיר אוֹשָׂא,
 80 ובאחת מהן היה דר ובשאר היו לו בית תבן ובית עצים וכיוצא
 81 באלו, וְכֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי הַכְּמִים, לדעת באיזה מבוי אוסר בן נפחא
 82 על שאר בני המבוי את הטלטול בין החצירות, ועליו להשתתף
 83 בשיתוף מבואות, וְאָמְרוּ, אֵינוֹ אוֹסֵר אֲלֵא בֵּית הַדִּיחָ בְּלֶבֶד, ולכך רק
 84 במבוי ששם דירתו עליו לתת דבר מאכל לשיטופי מבואות.
 85 מקשה הגמרא: בֵּית הַדִּיחָ סֶלְקָא דְעֵתָהּ – וכי עולה על דעתך
 86 שהשיבו החכמים ש'בית דירה' אוסר, שמשמע שבית הראוי
 87 לדירה אוסר אף שאין אדם דר בו, הלא רבי יהודה עצמו אמר
 88 שצריך 'מקום דירה' ומשמע שצריך לגור שם בפועל, וכיצד רבי
 89 יהודה מביא ממעשה זה ראייה לשיטתו. מתרצת הגמרא: אֲלֵא
 90 אֵימָא שְׁכָךְ אמרו חכמים, אינו אוסר אלא 'מקום דירה'.
 91 עתה מביאה הגמרא את מחלוקת רב ושמואל, מהו 'מקום דירה'
 92 שהזכיר רבי יהודה. שואלת הגמרא: מָא' מְקוֹם הַדִּיחָ, כלומר,
 93 איזה תשמיש צריך אדם לעשות בביתו כדי שיחשב 'מקום דירה',
 94 ויאסור על שאר בני החצר. משיבה הגמרא: רַב אָמַר,

1 החמשה גביו עירובם גם כשבאו לערב עם אחרים, אך זהו דווקא
 2 כשמניחים את העירוב אצלם, שאז הם נחשבים כאחד ודי בעירוב
 3 אחד לכולם, אבל אם הוליכו עירובם למקום אחר, אינם נחשבים
 4 מחוברים וצריכים עירוב לכל אחד ואחד.
 5 על פי ביאורה של לשון זו במחלוקת בית שמאי ובית הלל, הגמרא
 6 שבה ודנה בברייתא העוסקת בחמשה גביו את עירובם. מבררת
 7 הגמרא לפי לשון זו: כְּמָאן אוֹלָא הָא דִּתְנִינָא, הַמִּשָּׁה שָׁנוּ אֵת
 8 עֵירוּבָךְ, והותרה חצרם. כְּשֶׁעִירְבוּ עִם חֲצִירוֹת אַחֵרוֹת, אף שְׁמוּלִיכִין
 9 אֵת עֵירוּבָן לְמִקוֹם אַחֵר, כלומר לחצר האחרת, די בְּעֵירוּב אַחַד
 10 לְכֹלָן. משיבה הגמרא: כְּמָאן, דְּלֵא פְתַח – אינו כאף אחד, שהרי
 11 לפי הלשון השניה, כשמוליכים את העירוב למקום אחר אף בית
 12 הלל מודים שצריכים עירוב לכל אחד.

משנה

13 משנה זו עוסקת בדיוורים המחוברים בחיבור מועט על ידי תשמיש
 14 משותף בבית: הָאֵחָיו שָׁהוּ אוֹכְלִין עַל שְׁלֹחַן אַבְיָהֶם, וְיִשְׁנִים בְּבֵתֵיהֶם
 15 – כל אחד בבית לעצמו, והיו בתיהם ובית אביהם בחצר אחת, ויש
 16 בחצר מלבדם דיירים נוספים בבתים משלהם, כאשר באים
 17 לעשות עירוב כדי להתיר את הטלטול בין הבתים לחצר, צָרִיכִין
 18 האב והאחים עֵירוּב לְכָל אַחַד וְאֶחָד, כלומר, צריך כל אחד מהם
 19 לתת פת משלו לעירוב כשאר דיירי החצר, ואינם נחשבים כאחד,
 20 על אף שהבנים מחוברים לאביהם בשל אכילתם. וטעם הדבר
 21 יתבאר בגמרא. לְפָתְךָ – לפי שהם נחשבים דיורים חלוקים זה מזה,
 22 אִם שָׁכַח אַחַד מֵהֶם וְלֵא עֵרֵב – לא נתן פת לעירוב, הרי הוא אוסר
 23 עליהם, וכדי שיהיו מותרים בטלטול על ידי העירוב שעשו, הוא
 24 מְבַטֵּל אֵת רְשׁוֹתָו לשאר בני החצר, ואז כל החצר רשות אחת
 25 ומותרים בטלטול.

26 המשנה מבארת, שמכל מקום החיבור בין האב לאחים בכך
 27 שאוכלים על שולחנו, מועיל להם: אֵימְתִי האב והאחים צריכים
 28 עירוב לכל אחד, כְּזֶמֶן שְׁמוּלִיכִין עֵירוּבָן לְמִקוֹם אַחֵר – באחד משאר
 29 בתי החצר. אֲכָל אִם הָיָה הָעֵירוּב של כל החצר כֹּא אֲכָלָן – שהונח
 30 בבית אביהם, או באופן שֶׁאֵין עִמָּוְן ו-עם האב והאחים] דִּיּוּרִין
 31 נוספים פְּתַח, בשני אופנים אלו אֵינוֹ צָרִיכִין לְעֵרֵב, שלענן זה
 32 מועיל החיבור המועט שביניהם בכך שאוכלים מאביהם,
 33 להחשיבם כמחוברים.

גמרא

35 בסמוך נחלקו רב ושמואל במי שאוכל בחצר אחת וישן באחרת,
 36 היכן עיקר דירתו. לדעת רב, מקום הפת הוא העיקר (כלומר,
 37 מקום האכילה), ועל כן אוסר על בני החצר שאוכל בה, ולדעת
 38 שמואל, מקום לינתו הוא העיקר, ועל כן אוסר על בני החצר
 39 שישינו בה. הגמרא רוצה להוכיח ממשנתנו לגבי מחלוקת זו: שְׁמַעְתָּ
 40 מִיָּנָה מִדִּין מוֹלִיכִין עֵירוּבָן שבמשנתנו, שְׁמַקוֹם לִיָּנָה הוא הַגּוֹרֵם
 41 לאסור על בני החצר ולחייב לערב עמו, ששם הוא עיקר דירת
 42 האדם, ולכך נקטה משנתנו שהאחים ישנים בבתיהם, שמחמת כן
 43 צריכים עירוב לכל אחד ואחד במוליכים עירובם למקום אחר. אך
 44 אם היו ישנים בבית אביהם, הרי הם כדרים בביתו, ולא היו
 45 מביאים עירוב לעצמם אלא רק אביהם. ויש ממשנתנו פירכא על

45 במקומה' נכלומר, הם אסורים לטלטל בחצרם, אזי דריסת הרגל
46 שיש להם בחצר החיצונה, אוסרת את הטלטול בחיצונה על כולם,
47 על אף שדיירי החיצונה עירבו ביניהם. אך אם החצרות של
48 יחידים, שבפנימית דר אדם יחיד, כיון שהוא מותר לטלטל בחצרו
49 בלא עירוב הוא רגל המותרת במקומה', לכך דריסת רגלו אינה
50 אוסרת אף בחיצונה. ועל כך שאל רמי בר חמא, אב ובנו או הרב
51 ותלמידו הדרים בפנימית, האם דינם כרבים הזקוקים לעשיית
52 עירוב, וכשלא עירבו, אף החיצונה נאסרת. או שמא דינם כיחיד
53 הדר בחצר ואינם זקוקים לעירוב, ולכן דריסת הרגל שלהם
54 בחיצונה אינה אוסרתה.
55 ב. היו האב ובנו והרב ותלמידו דרים בסתם חצר שאין בה
56 דיירים אחרים מלבדם, האם צריכין עירוב כדי להתיר את
57 הטלטול בחצרם, או שמא משום קבלת הפרס אין הם צריכין
58 עירוב.
59 ג. הלכה בידינו (לעיל יב). שאין מבוי נותר על ידי לחי או קורה עד
60 שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו. ועל כך שאל רמי בר חמא,
61 מבוי שיש בו שתי חצירות בלבד, באחת דר האב ובאחרת בנו,
62 והיה הבן מקבל פרס מאביו, האם מבוי שלחן נותר בלחי וקורה, או
63 שמא אין נותר בלחי וקורה. והיינו, אף אם תאמר שאב ובנו הם
64 כיחידים ואינם צריכים לערב, עדיין יש להסתפק האם נחשבות
65 שתי החצירות כחצר אחת, ונמצא שרק חצר אחת פתוחה למבוי
66 ואינו נותר בלחי וקורה, או שמא אף שהאב והבן אינם צריכים
67 לערב ביניהם את חצרותיהם, מכל מקום סוף סוף יש כאן שתי
68 חצירות הפתוחות למבוי, ודי בזה בשביל להתירו בלחי וקורה.
69 אמר ליה - השיב רב חסדא לרמי בר חמא, תניתיה - שנינו כבר
70 בברייתא מה הדין באופנים ששאלת, ששנינו, אב ובנו או הרב
71 ותלמידו, בן זמן שאין עמקן דירוי, הרי הן כיתידים לענין שכשדרו
72 בחצר הפנימית, דריסת הרגל שלהם בחצר החיצונה אינה
73 אוסרתה, ואין צריכין לערב בסתם חצר כשאינן עמהם דירוי, ומבוי
74 שלחן נותר בלחי וקורה, שלענין זה נחשבים חצרותיהם כשתי
75 חצירות.

משנה

76 המשנה שלפנינו מבארת דיני עירובי חצירות ושיתופי מבואות
77 בחצירות הפתוחות למבוי: המש חצירות הפתוחות זו לזו - שיש
78 פתח בין חצר לחצר (ראה ציור) ופתוחות למבוי - ולכל אחת מהן
79 יש פתח גם למבוי, אם עירבו בפתוחות - כל חצר עירבה עם בני
80 חצרה, וגם עירבו בני החצירות זו עם זו, ולא - אבל לא נשתתפו
81 במבוי, הרי הם מותרין לטלטל בפתוחות - בין כל החצירות, שכן
82 עירבו את כולן, ואסורין כל בני החצירות לטלטל במבוי, מפני
83 שלא השתתפו בו, וכדי להתיר טלטול במבוי צריך שישתתפו בו
84 כל בני החצירות. ואף שעירבו בין החצירות, אין סומכים על עירוב
85 במקום שיתוף, כלומר, אין סומכים על עירוב החצירות לטלטל
86 מחמתו גם במבוי בלא שיעשו שיתוף.
87

1 זה על זה. ואם כן, ודאי שמה שהצריכה המשנה ברישא עירוב
2 לכל אחד מהאחים, טעמה משום שיש דיורים עמהם, ומחמת
3 ה'מגו' מסיק רבה: שמע מינה.
4 הגמרא חוזרת לדון האם מקום הפת גורם או מקום הלילה: פנא
5 מיניה רב חייא בר אבין מרב ששת, בני רב - תלמידים הצריכים
6 לרבם, דאכלי נהאנא בנאנא - שדרכם לאכול את פיתם בבית
7 אכסניא שבבקעה, ואתו ובייתי בני רב - ובאים ולנים בבית
8 המדרש, והוא בתוך אלפיים אמה מהאכסניא, כי משחינו להו
9 תהווא - כאשר אנו מודדים להם תחום שבת להתיר להם ללכת
10 אלפיים אמה לכל רוח, מהו נקרא מקום שבתם שממנו נמדוד
11 להם, האם מפי רב משחינו להו - מבית המדרש מודדים להם,
12 שמקום לינתם הוא העיקר, או שמא מנאנא משחינו להו -
13 מהאכסניא שבבקעה מודדים להם, שמקום אכילתם הוא העיקר.
14 אמר ליה רב ששת לרב חייא בר אבין, משחינו מפי רב - אנו
15 מודדים להם מבית המדרש, לפי שמקום לינה עיקר.
16 הקשה רב חייא בר אבין לרב ששת: כיצד אמרת שמקום לינה
17 עיקר, ותרתי סתם אדם העושה עירובי תחומין, שנותן ערב שבת
18 את עירובו בתוך אלפיים אמה הסמוכים לקצה העיר, כדי שיחשב
19 שם מקום שבתו ויוכל בשבת ללכת משם אלפיים אמה נוספים,
20 ולאחר שהניח שם את העירוב אתו ובייתי בני רב - בא ולן בביתו
21 עוד קודם כניסת השבת, הדין הוא דמשחינו ליה תהווא מעירוביה
22 - שמוודים לו את תחום שבת מהמקום שהניח שם את פת
23 העירוב, ולא מהבית שלן בו, ומוכח מכך שמקום פת עיקר.
24 מתרץ רב ששת: פהוא - בנותן עירובו, אגן סהדי - אנו עדים,
25 כלומר, אומדן דעתו ברורה לנו, ובהא - ובוה, לגבי התלמידים,
26 אגן סהדי. כלומר, הכל תלוי באומדן הדעת היכן דעתו לשבות,
27 ובכל אחד מהאופנים אנו אומדים דעתו אחרת. והיינו, פהוא
28 שעשה עירובי תחומין, אגן סהדי, דאי מיתדר ליה תתם - שאם היה
29 לו בית דירה ללון במקום ששם הניח את עירובו, ניקא ליה - יותר
30 היה נוח לו מאשר ללון בביתו, הואיל והוא צריך ללכת מחר משם
31 לאותו רוח. לפיכך מקום העירוב הוא עיקר מקום שבתו ומשם
32 מודדים לו אלפיים אמה. ואילו פהוא - בתלמידים שאוכלים
33 בבקעה וישנים בבית המדרש, אגן סהדי, דאי מיתו להו רפתא לבי
34 רב ניקא להו מפי - שאם היו מבאים להם את מאכלם לבית
35 המדרש שהם לנים בו, יותר נוח היה להם, ולכן עיקר שבתם
36 בבית המדרש ומשם מודדים להם.
37 הגמרא מביאה ספקות נוספים בענין בן ותלמיד המקבלים פרס:
38 בעי רמי בר חמא מרב סהדי, חצר שהיו דרים בה אב ובנו או הרב
39 ותלמידו, כל אחד בבית משלו, והבן מקבל פרס מבית אביו וכן
40 התלמיד מבית רבו, מה דינם לגבי שלשה דברים:
41 א. האם רבנים דמו (הם דומים) או כיתידים דמו. וענין שאלתו
42 היא, שהנה שנינו להלן (הה), שתי חצירות זו לפנינו מזו, ואנשי
43 הפנימית יוצאים ונכנסים דרך החצר החיצונה. אם החצרות של
44 רבים, ודיירי הפנימית לא עירבו ביניהם והם רגל האסורה

המשך ביאור למס' עירובין ליום רביעי עמ' ב

51 הלא גם בו אָמְרִין דְּרַע - היודע שהוא דר שם יחידי, יָדַע שאינו
52 אוסר עליהם, וְיָלֵא יָדַע שהוא דר שם יחידי וסבור שישראלים
53 דרים עמו, סָבַר אֲנִי אוֹנֵר - השכיר להם את רשותו ועל כן הם
54 מוציאים לחצרם.
55 משיבה הגמרא: סָתַם נְכַרִי, אִי אֵינָא דְאוֹנֵר מִפְּעֵא פְעֵי - אם אכן
56 היה משכיר את רשותו היה מספר על כך, וכיון שאין שומעים
57 ממנו שהשכיר ודאי שלא השכיר, ועל כן יתכן שיש בני אדם
58 הסבורים שדרים עמו ישראלים נוספים, ומה שהדרים בחיצונה
59 מוציאים לחצרם, הרי זה משום שאין דריסת הרגל אוסרת או
60 שמועיל עירוב במקום נכרי בלא לשכור ממנו.
61 הגמרא מבארת את דין העירוב בחצר שיש בה כמה בתים זה
62 לפנים מזה: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, עֲשֶׂרָה בָתִּים שְׂכוּלִם זֶה
63 לְפָנִים מְזֶה, שֶׁרַק הַחֵיצוֹן שְׁבָהֵם פְּתוּחַ לַחֲצֵר, וְאֵילּוּ כָל אֶחָד
64 מֵהָאֲחֵרִים אֵינּוּ פְּתוּחַ אֲלֵא לְבֵית שְׁלַפְנִי וְדָרְכוּ עוֹבְרִים הַדְרִים בּוֹ
65 בְּדַרְכָּם אֶל הַחֲצֵר [צִיּוּר א 8], הַבֵּית הַפְּנִימִי בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא הַיְחִידִי
66 שאיש אינו עובר דרכו אלא הדרים בו עוברים דרך שאר הבתים
67 בְּדַרְכָּם לַחֲצֵר, נוֹתֵן אֶת עֵירוּבוֹ וְדִיּוֹ, וְהָאֲחֵרִים אֵינָם צָרִיכִים
68 להשתתף בעירוב. טעם הדבר הוא, שכל בית המשמש מעבר
69 לבית אחר, נחשב כבית שער לו, ובית שער אינו נחשב כבית
70 ומדור בחצר, ועל כן הדר בו אינו אוסר על אחרים אם לא עירב
71 וכן אינו זקוק להשתתף בעירוב.
72 הגמרא מביאה דעה חולקת: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילוּ הַבֵּית הַחֵיצוֹן
73 צָרִיךְ לַעֲרֹב.
74 הגמרא דנה בדברי רבי יוחנן. שואלת הגמרא: היתכן שדעת רבי
75 יוחנן היא שהבית החיצון צריך לערב, הלא בית שער הוא לבתים
76 האחרים, ובית שער אינו צריך לערב. משיבה הגמרא: כוונת רבי
77 יוחנן לחיצון שֶׁל פְּנִימִי, כלומר לבית התשיעי, האחד לפני האחרון,
78 שאף הוא צריך לערב.
79 הגמרא מבארת את מחלוקתם של שמואל ורבי יוחנן. אומרת
80 הגמרא: כְּמָא יְקָמְרֵנָּה - במה נחלקו שמואל ורבי יוחנן, מַר סָבַר -
81 דעת שמואל היא שגם בית שער צריך - המשמש בית יחידי, שְׁמִיָּה
82 -[נחשב] בית שער, ועל כן אף שהתשיעי אינו משמש אלא את
83 העשירי בלבד, נחשב בית שער ואינו אוסר בחצר ואינו זקוק
84 להשתתף בעירוב. וְמַר סָבַר - דעת רבי יוחנן היא שבית שער
85 המשמש בית יחיד לא שְׁמִיָּה -[אינו נחשב] בית שער, ועל כן רק
86 הבתים מהראשון עד השמיני נחשבים כל אחד כבית שער, לפי
87 שיש אחרים יותר מבית אחד, ואילו התשיעי אינו יכול להחשב
88 בית שער לפי שאין אחריו אלא בית אחד בלבד. מפני כך, רק
89 הבתים מהראשון ועד השמיני אינם צריכים להשתתף בעירוב,
90 ואילו הבית התשיעי והבית העשירי, צריכים להשתתף בו.
91 דין נוסף אודות החשבת בתים כבית שער: אָמַר רַב נַחֲמָן, אָמַר רַבָּה
92 פֶּר אֲבוּהֵי, אָמַר רַב, שְׁתֵּי חֲצִירוֹת וְשְׁלֹשָׁה בָתִּים בֵּינֵיהֶן, בֵּית אֶחָד
93 פְּתוּחַ לַחֲצֵר זֶה וּבֵית אֶחָד פְּתוּחַ לַחֲצֵר זֶה, וּבֵין שְׁנֵי בָתִּים אֵלוּ בֵּית
94 נוֹסֵף שְׂאִינוּ פְּתוּחַ לַחֲצֵרוֹת אֲלֵא הוּא פְּתוּחַ לְשְׁנֵי הַבָּתִּים [צִיּוּר
95 ב 8, זֶה - הַדֶּר בחצר זו בבית אחר ושאינו אחד מהשלשה
96 האמורים] וצריך הוא לערב עם שאר דרי החצר, כְּאֵל דְּרַךְ בֵּית זֶה
97 [מהשלשה הנ"ל] הפתוח לחצר, וְנוֹתֵן אֶת עֵירוּבוֹ בְּזֶה - בבית
98 האמצעי, וְזֶה - הַדֶּר בחצר השניה בבית אחר ורוצה לערב, כְּאֵל
99 דְּרַךְ זֶה - הַבֵּית הפתוח לחצר השניה בה הוא דר, וְנוֹתֵן עֵירוּבוֹ בְּזֶה
100 - בבית האמצעי,

1 שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם, שְׁנַיִם בַּאֲחַת וְאֵל עֵירְבוּ בַחֲצֵרָם וְאֶחָד בַּאֲחֵרָת,
2 אֲסוּרִין הַדֶּר או הדרים בחיצונה להוציא לחצרם. אם היו שנים
3 בפנימית ואחד בחיצונה, אסור הדר בחיצונה בהוצאה לחצר
4 מעיקר הדין, שהשנים בפנימית שלא עירבו אסורים בהוצאה
5 לחצרם, והם רגל האסורה במקומה' ואסורים עליו. אם היה אחד
6 בפנימית ושנים בחיצונה, הרי שאם עירבו הדרים בחיצונה
7 בחצרם, לא היה להם להיאסר, לפי שהיחיד הדר בפנימית הוא
8 רגל המותרת במקומה, לפי שהוא יחיד ואינו זקוק לערב והוא
9 מותר בהוצאה לחצר, ועל כן אינו אוסר עליהם, אולם חז"ל גזרו
10 שיאסור עליהם שמה יבואו להתיר גם באופן ההפוך, ששנים
11 בפנימית ויחיד בחיצונה.
12 הגמרא מבררת מיהו בעל השמועה ואם ברייתא היא: אָמַר לְהוּ
13 -[להם] רַב כְּפִי, לֵאלּוּ שְׁמַעְנוּ מִרְבִּי יוֹסֵף שֶׁכֵּן שָׁנָה רַבִּי בְּבֵרֵיתָא,
14 לֹא תִצְיָנוּ לֵיהּ - אל תשמעו לו שרבי שנאה וברייתא היא, משום
15 שְׂאֵנָא אֲמִרְתָּהּ נִתְּלָה - אני אמרתי לו שמועה זו, וּמִשְׁמִיָּה
16 -[ומשמון] דְּרַב אֲדָא פֶּר אֲהַבָּה אֲמִרְתָּהּ נִתְּלָה -[אמרתי לו], ואינה
17 ברייתא, וכך אמרתי לו, שאסורים הדרים בחיצונה הואיל וְאֵנִי
18 קִנְיָא בְּהֵן רַבִּים בַּחֲצִירוֹתָ, על כן יש לחשוש שיחליפו באופן שיש
19 רבים בפנימית האסורים על החיצונה מן הדין.
20 אָמַר רַב יוֹסֵף, מְרִיָּה -[אלקין] דְּאֲבָרְהָם, 'רַבִּים' שאמר לי רב ביבי,
21 כְּרַבִּי' אֵיחְלָה -[התחלף] לי, ואכן לא ברייתא היא ששנאה רבי,
22 אלא 'רבים בחיצונה' אמר, ואני הוא שטעיתי ודימייתי ש'רבי' אמר
23 וברייתא היא, ואינה כן.
24 הגמרא מביאה דעה חולקת: וְשְׁמוּאֵל אָמַר, לְעוֹלָם מוֹתְרוֹת שְׁתֵּי
25 החצרות, בֵּין שֵׁשׁ יְחִיד בְּכָל אַחַת וּבֵין שֵׁשׁ יְחִיד בְּפִנִּימִית וְשְׁנַיִם
26 בחיצונה, עַד שֶׁיְהִי שְׁנַיִם בְּפִנִּימִית וְאֶחָד בַּחֲצִירוֹתָ, שאז השנים
27 שבפנימית צריכים לערב בחצרם, ואם לא עירבו הרי הם אסורים
28 בה ואסורים את היחיד הדר בחיצונה, כְּדִין רַגְלָהּ אֲסוּרָה בְּמִקוּמָהּ
29 אוסרת שלא במקומה'. לדעת שמואל אין גוזרים בשנים בחיצונה
30 ויחיד בפנימית אגב שנים בפנימית ויחיד בחיצונה, ושלא כדעת רב
31 ביבי בשם רב אדא בר אבהו.
32 דין נוסף בענין זה: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלִדְעַת שְׁמוּאֵל, נְכַרִּי
33 הַדֶּר בְּפִנִּימִית וְשְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים בַּחֲצִירוֹתָ, הָרִי הוּא כְּרַבִּים הַדְרִים
34 בפנימית, שכשם שאם היו רבים בפנימית הרי הם אסורים
35 על החיצונה בכך שיש להם דריסת הרגל בה [עד שיערבו
36 עמה], כן אוסר עליה נכרי יחיד העובר דרכה ויש לו בה
37 דריסת הרגל. אמנם נכרי אינו מערב, ובכדי להתיר את
38 ההוצאה בחיצונה יצטרכו הדרים בה לשכור ממנו את רשותו
39 בה.
40 הגמרא מבארת את דינו של רבי אלעזר. שואלת הגמרא: מָאִי שְׂנָא
41 -[מדוע שונה] יִשְׂרָאֵל מִנְכַרִּי, יִשְׂרָאֵל יְחִידִי הַדֶּר בְּפִנִּימִית לֹא אָסַר
42 על הדרים בחיצונה, לדעת שמואל, ואין גוזרים בכך אגב האופן
43 שדרים שנים בפנימית ויחיד בחיצונה, משום דְּמָאִן דְּרַע - שמי
44 שיועד שאותו יחיד דר שם יחידי, יָדַע גם את זה שכיון שהוא מותר
45 במקומו אינו אוסר על החיצונה, ועל כן אין לגזור אגב שנים
46 בפנימית ויחיד בחיצונה, וּמָאִן דְּלֵא יָדַע שהוא דר שם יחידי אלא
47 עם אחרים, סָבַר שְׂמָה שְׁבִנֵי הַחֲצִירוֹת מוֹצִיָּאִים לַחֲצֵרָם הָרִי זֶה
48 משום שְׁעִירוּבֵי עֵרֹב - עירבו הדרים בפנימית והם רגל המותרת
49 במקומה ואינם אוסרים על החיצונה. ואם כן קשה, נְכַרִּי נְמִי -[גם
50 כן], כאשר הוא דר בפנימית, מדוע הוא אוסר על הדרים בחיצונה,

נמרא

מקשה הגמרא על הברייתא: הַשָּׁמַיִם – ומעתה יש לתמוה, שאם
 47 כולו לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה וּמִקְצָתוֹ פְּתוּךְ עֲשָׂרָה, אָמַרְתָּ מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵם
 48 רְצוּ מְעַרְבִין אֶחָד, כּוּלּוֹ פְּתוּךְ עֲשָׂרָה וּמִקְצָתוֹ לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה מִיֵּצֵא
 49 – וכי צריך לומר שגם בזה אם רצו מערבין אחד. מתרצת הגמרא:
 50 זו וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר זֶה קִתְּנֵי – ברייתא זו נשנתה בדרך של זו ואין
 51 צריך לומר זו, כלומר אכן אחר שנשנתה הרישא שוב אין צריך
 52 לשנות הסיפא, אלא שפעמים שונה התנא את משנתו באופן זה,
 53 שפותח בדין המחודש יותר ואחר כך שונה את המחודש פחות,
 54 ואף על פי שאחר ששנה את הדין הראשון אין עוד חידוש
 55 בהשמעת הדין השני.
 56 לאחר שנתבאר שדי בכך שיהיה אפילו מקצת מהחלון בתוך
 57 עשרה טפחים, דנה הגמרא בחלון עגול, כמה צריך שיהיה ממנו
 58 בתוך עשרה טפחים, שכן בחלון מרובע שרוחבו ארבעה טפחים,
 59 כשמקצת ממנו בתוך עשרה טפחים, יש באותו מקצת רוחב
 60 ארבעה טפחים, לא כן בחלון עגול שבמשהו ממנו שנכנס בתוך
 61 עשרה טפחים אין רוחב ארבעה טפחים, שהרי דבר עגול הולך
 62 ומתקצר בתחתיתו, על כן באה הגמרא לבאר כמה צריך שיכנס
 63 מעיגול של חלון בתוך עשרה טפחים, כדי שיהיה ברוחבו ארבעה
 64 טפחים: אָמַר רַבִּי יוֹתָנָן, חֲלוֹן עֲגוּל שְׁהוּא בְּכוֹתֵל הַמִּפְרִיד בֵּין שְׁתֵּי
 65 חֲצוֹת (צִיּוֹר ג), צָרִיךְ שִׁיחָא בְּהִיקְפוֹ שֶׁל הַחֲלוֹן עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
 66 טַפְחִים (צִיּוֹר ד), וְטַעְמָא, מְשׁוּם שֶׁלְחָלֹן (ע) מְבוּאָר שְׁרִיבּוּעַ הַמּוֹקֵף
 67 בְּעֵיגוּל, גְּדוּל הִיקְפוֹ שֶׁל הַעֵיגוּל מִשֶּׁל הַרִיבּוּעַ כְּבִדִי מִחֲצִית מִהִיקֵף
 68 הַרִיבּוּעַ, וּמֵאַחַר שֶׁגִּדְלוֹ שֶׁל הַחֲלוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצִירוֹת, צָרִיךְ שִׁיחָא
 69 לַפְחוֹת אַרְבַּעַה עַל אַרְבַּעַה טַפְחִים, וְהִיקְפוֹ הוּא שֶׁשָּׁה עֶשֶׂר
 70 טַפְחִים, נִמְצָא הִיקֵף הַעֵיגוּל הַמְּקִיפֵה הוּא, לַפְחוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה
 71 טַפְחִים, וְרוּחְבוֹ (קוֹטֵר) הַעֵיגוּל הוּא שְׁמוֹנֶה טַפְחִים. וְשְׁנַיִם (–) שְׁנֵי
 72 טַפְחִים (וּמִשְׁהוּ מִן) – מִתּוֹךְ קוֹטֵר הַחֲלוֹן, צָרִיךְ שִׁיחָא פְּתוּךְ עֲשָׂרָה
 73 (צִיּוֹר ה), שְׁעַל יְדֵי כַּר, אִם יִרְבְּעֵנוּ – אִם נִשְׁעַר אֶת הַרִיבּוּעַ שְׁבוּ ד'
 74 עַל ד' שֶׁבִּתּוֹךְ הַחֲלוֹן, נִמְצָא מִשְׁהוּ מִהַרִיבּוּעַ פְּתוּךְ עֲשָׂרָה. וְהִבְיָאוּר
 75 הוּא כַּךְ, שֶׁהָרִי אֹרֶךְ הִקּוּ (שֶׁל הַקוֹטֵר) מִהַנְּקוּדָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל
 76 הַחֲלוֹן לְנִקּוּדָה הָעֵלְיוֹנָה הוּא שְׁמוֹנֶה טַפְחִים, וּמֵאַחַר שֶׁהַמְּרוּבַע
 77 שֶׁבִּתּוֹכוֹ הוּא אַרְבַּעַה עַל אַרְבַּעַה טַפְחִים, וּמְקוּמוֹ שֶׁל הַמְּרוּבַע הוּא
 78 בְּאַרְבַּעַה טַפְחִים הַאֲמֻצְעִים שֶׁל קוֹטֵר הַעֵיגוּל (כִּי אִם יַעֲלֶה מַעַט
 79 לְמַעַלָּה אוֹ לְמַטָּה, לֹא יוּכַל כֹּל צִלְעוֹתָיו לְהִכְנַס בְּתוֹךְ הַעֵיגוּל),
 80 נִמְצָא שֶׁהַמְּרַחֵק בֵּין הַנְּקוּדָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל הַעֵיגוּל לְצִלְעַת הַמְּרוּבַע,
 81 הוּא שְׁנֵי טַפְחִים, וּמִכֵּיּוֹן שֶׁצָרִיךְ שִׁיחָא מִשְׁהוּ מִתּוֹךְ הַמְּרוּבַע שֶׁל
 82 ד' עַל ד' בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה, צָרִיךְ שִׁיחָא שְׁנֵי טַפְחִים וּמִשְׁהוּ מִתּוֹךְ קוֹטֵר
 83 הַעֵיגוּל בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה טַפְחִים שֶׁל הַכוֹתֵל, וְכַךְ בְּאוֹתוֹ מִשְׁהוּ נִכְנַס
 84 מִקְצָתוֹ שֶׁל רִיבּוּעַ שְׁבוּ ד' עַל ד' טַפְחִים.
 85 הַגְּמָרָא הוֹלֵכֶת וּמְבַרְרַת אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן וְשֶׁהַצָּרִיךְ שִׁיחָא
 86 הִיקֵף הַעֵיגוּל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה טַפְחִים. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִכְּדִי – הָרִי
 87 כָּל עֵיגוּל שִׁישׁ בְּהִיקְפוֹ שְׁלִשָּׁה טַפְחִים יֵשׁ בוֹ כְּרוֹחְבוֹ טַפַּח, שֶׁהִיקֵף
 88 הַעֵיגוּל הוּא פִי שֶׁלֵּשׁ מְרוּחְבוֹ (צִיּוֹר ח), וְאִם כֵּן בְּתַרְסִיפֵי סִינְיָא – דִּי
 89 שִׁיחָא הִיקֵף הַעֵיגוּל שְׁנַיִם עֶשֶׂר טַפְחִים (צִיּוֹר ט), כִּי אִזּוּ יִהְיֶה רֹחְבוֹ
 90 אַרְבַּעַה טַפְחִים, שֶׁזֶה הַרְוּחָה הַנֶּצְרֵךְ לַחֲלוֹן, וּמִדּוּעַ הַצָּרִיךְ רַבִּי
 91 יוֹחָנָן שִׁיחָא הִיקְפוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה טַפְחִים.
 92

שנינו במשנה, שאם אין בחלון ארבעה על ארבעה טפחים
 2 מערבים שנים. מבררת הגמרא: לִימָא – האם נאמר שמשנתנו
 3 שנתה שאם אין בחלון, ארבעה על ארבעה טפחים לא ניתן
 4 לערב בין שתי החצירות, תִּנּוּ קְטָמָא – שנתה וסתמה פְּרָבֵן שְׁמַעוּן
 5 בֵּן נְמַלְיָאֵל, דְּאָמַר, (לעיל ט), כָּל פְּחוֹת מְאַרְבָּעָה בְּלָבוּד דְּמִי – כל
 6 מקום שיש בין שני חלקי מחיצה אויר שהוא פחות מארבעה
 7 טפחים רואים אנו אותו כסתום, ולפיכך אם אין בחלון ארבעה
 8 אינו יכול להחשב כפתח, שהרי הוא נחשב כסתום, אבל לחכמים
 9 החולקים עליו וטוברים שלבוד הוא עד שלשה טפחים, אפילו אם
 10 יהיה החלון פחות מארבעה על ארבעה, אם אך יהיה בו שלשה
 11 על שלשה טפחים יוכלו לערב ביניהם, כי אינו נחשב כסתום ויש
 12 כאן פתח. מבארת הגמרא: אָפִילוּ תִימָא (–תאמר) שמשנתנו
 13 נשנתה פְּרָבֵן, יש לומר שבמשנתנו אף הם מודים שכל שהחלון
 14 פחות מארבעה אינו מועיל לשמש כפתח, שַׁעַד בָּאֵן לֹא פְּלִיגִי –
 15 לא נחלקו רַבִּנּוּן עֲלֵיהֶן דְּרַבִּין שְׁמַעוּן בֵּן נְמַלְיָאֵל, אֲלֵא לְעֵינֵי לְבַדִּין –
 16 עד כמה נאמר דין לבוד, אֲכַל לְעֵינֵי פְּתָחָא – לענין שיחשב פתח,
 17 אָפִילוּ רַבִּנּוּ מוֹדוּ דְּאִי אִיבָא (–יש) אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, חֲשִׁיב – נחשב
 18 פתח, וְאִי לֹא – ואם אין בו ארבעה על ארבעה, לֹא חֲשִׁיב – אינו
 19 נחשב פתח, כי אינו ראוי לשימוש, והרי הוא כמו שאינו.
 20 שנינו בסיפא של המשנה: אם היה החלון פְּחוֹת מְאַרְבָּעָה וְכוּ', או
 21 למעלה מעשרה, מערבין שנים ואין מערבין אחד. מקשה הגמרא:
 22 פְּשִׁימָא – הלא פשוט הדבר שבפחות מארבעה ובגובה מעשרה
 23 אינם מערבים יחד, שהרי מדברי המשנה עצמה יש לשמוע זאת,
 24 בֵּינָן דְּאָמַר בְּרִישָׁא שְׁבִיאֲרַבָּעָה עַל אַרְבָּעָה פְּתוּךְ עֲשָׂרָה יְכוּלִים
 25 לערב יחד, מִמִּילָא אָנָּא יִדְעָנָא – אני יודע דְּכַל שֶׁהוּא פְּחוֹת
 26 מְאַרְבָּעָה וְלְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה, לֹא – אין מערבים יחד. מתרצת הגמרא:
 27 הָא – הסיפא ששנינו בה 'למעלה מעשרה מערבין שנים', קָא
 28 מְשַׁמְעֵ לָן – באה להשמיענו, דַּמְעָמָא – הטעם שלא יכולים לערב
 29 יחד, מְשׁוּם דְּכוּלֵיהּ – שכל חלל החלון הוא לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה,
 30 ולפיכך אינם יכולים לערב יחד, כִּי יֵשׁ תַּחְתּוּי מִחֲצִיַּת עֲשָׂרָה
 31 שֶׁמִּפְרִידָה בֵּין הַחֲצוֹת, אֲכַל אִם מְקַצָּתוֹ שֶׁל הַחֲלוֹן וְאִפִּילוּ מִשְׁהוּ
 32 מִמְּנוּ פְּתוּךְ עֲשָׂרָה, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵם רְצוּ מְעַרְבִין אֶחָד. אך אילו
 33 היה שונה את הרישא בלבד, הייתי אומר שכל שיש מהחלון
 34 ואפילו מקצתו, למעלה מעשרה אינם מערבין יחד, שכדי לערב
 35 עירוב אחד, צריך שיהא החלון כולו בתוך עשרה, לכן שנה בסיפא
 36 שאם הוא למעלה מעשרה אינם מערבים אחד, להשמיענו
 37 שדווקא אם כולו למעלה מעשרה, אך אם מקצתו בתוך עשרה,
 38 הם רוצים מערבים אחד.
 39 הגמרא מביאה ברייתא ששנינו בה בפירוש כמו שביארנו את
 40 החידוש של הסיפא של המשנה: תִּנּוּנָא – שנינו במשנה, לְהָא דְּתִנּוּ
 41 רַבִּנּוּן – מה ששנו חכמים בברייתא, חלון שבכותל שבין שתי
 42 חצירות, כּוּלּוֹ לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה וּמִקְצָתוֹ פְּתוּךְ עֲשָׂרָה, או כּוּלּוֹ פְּתוּךְ
 43 עֲשָׂרָה וּמִקְצָתוֹ לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵם רְצוּ מְעַרְבִין אֶחָד,
 44 הרי מפורש בברייתא, שאפילו מקצתו בתוך עשרה, מערבין עירוב
 45 אחד אם רצו.
 46

38 עשרה טפחים, ואינו נחשב רשות, אלא במקום פטור.
 39 הגמרא ממשיכה לעסוק באופנים שונים של מיעוט גובה הכותל
 40 מעשרה טפחים: **אָמַר רב יחיאל, כָּפָה סָפֵל** על פיו, ויש בו אורך
 41 ארבעה טפחים במשך הכותל, וגובהו כל שהוא, והניחו סמוך
 42 לכותל הגבוה עשרה טפחים, הרי הוא **מְעַט** בכך את גובה
 43 הכותל, ומותר להשתמש בכותל.
 44 הגמרא מקשה על דינו של רב יחיאל: **וְאָמַי** – מדוע מועיל הספל
 45 למעט, והרי **דָּבָר הָרָאוּי** להיות **נִיטָל בְּשֶׁבֶת** הוא ספל זה, שמותר
 46 לטלטלו בשבת, **וְדָבָר הַנִּיטָל בְּשֶׁבֶת אֵינוֹ מְעַט**. מתרצת הגמרא:
 47 **לֹא צְרִיכָא** – לא הוצרך רב יחיאל לומר זאת, אלא באופן **דְּהַבְרִיָּה**
 48 **בְּאַרְעָא** – שחיבר את הספל לארץ, על ידי שנתן עליו עפר מסביבו
 49 כדי לקובעו שם, ובאופן זה אינו יכול לטלו משם, משום
 50 שכשנטלו יבוא בהכרח לטלטל את העפר שסביבו, ויש בכך
 51 משום איסור טלטול מוקצה, שסתם עפר הוא מוקצה. מקשה
 52 הגמרא: **וְכִי הַבְרִיָּה בְּאַרְעָא מָאִי הָיָו** – וגם אם חיברו לארץ, מה
 53 בכך, מדוע אינו יכול לטלו, **וְהָא תִּנְיָא** – והרי שנינו בברייתא, **פְּנֵה**
 54 **תַּאנְה** שהיא בוסר ולא הבשילה כל צורכה על העץ, **שְׁהַמְמִינָה**
 55 **בְּתַנְךָ** כדי שתבשיל ותהא ראויה לאכילה, והתבן הוא מוקצה, כגון
 56 שהקצהו להשתמש בו לטיט ללבן בו לבנים, **וְכֵן הָרְרָה** – עוגה
 57 קטנה שנאפית על גבי גחלים, **שְׁהַמְמִינָה בְּגַחְלִים** לפני כניסת
 58 השבת, והגחלים כבר כבו, ומכל מקום הן מוקצות, **אִם מְגוּלָּה**
 59 הפגה או החררה **מְקַצְתָּהּ**, ויכול לאחוז בפגה עצמה או בהררה
 60 עצמה ולטלה, ואינו צריך לטלטל בידיים את התבן או את
 61 הגחלים, **נְטִילָתָא** – מותר לטול אותה **בְּשֶׁבֶת**, כי התבן והגחלים
 62 מונחים רק מסביב, וכשמגביה את הפגה או את החררה ננער
 63 המוקצה מאליו, וקשה, שגם בנידוננו שמונח העפר סביבות הספל,
 64 ראוי הספל להינטל משם, כי העפר שמסביבו ננער מאליו ואין כאן
 65 איסור מוקצה, ומדוע מועילה כפיית הספל. מתרצת הגמרא: **הָכָא**
 66 **בְּמָא עֲסָקִינָן** – כאן, בדינו של רב יחיאל, במה מדובר, **דְּאִית לֵיהּ**
 67 **– שִׁישׁ לוֹ לִסְפֵל אוֹנְיָיִם** – שפה שנכפלת החוצה לצירון, ו
 68 וכשמחבר את הספל לארץ על ידי עפר, העפר שסביבות הספל
 69 מונח על אותם האונגיים, ונמצא שכשנטול משם את הספל, הוא
 70 מגביה את העפר ודומה לחופר.
 71 מקשה הגמרא: **וְכִי אִית לֵיהּ** – גם אם יש לו **אוֹנְיָיִם, מָאִי הָיָו** –
 72 מה בכך, **וְהִתְנַן** – והרי שנינו במשנה (כלאים פ"א מ"ט) **'הַפּוֹמֵן לְפֶת**
 73 **וְצִנּוֹן** – הם מיני ירקות] בקרקע שתחת הַפּוֹמֵן, להצניעם שם, שעל
 74 ידי כך הם משתמרים, **בְּפּוֹמֵן**

1 אומר שאינו נחשב ששימושו נוח, **צְרִיכָא** – לכך הוצרך רב נחמן
 2 להשמיענו שגם בכותל נחשב ששימושו בנחת, ומותר בעל הוצרך
 3 שאין בגובה הכותל שלו עשרה טפחים להשתמש בכותל בכלי
 4 ביתו.
 5 הגמרא ממשיכה לדון בענין כותל שבין שתי חצירות. אומרת
 6 הגמרא: **כָּא לְמַעְטוֹ** – שהיה הכותל גבוה עשרה טפחים משני
 7 צידיו, ובא אחד מבעלי שתי החצירות למעט את גובה הכותל
 8 מצד חצירו, ועל ידי כך יהיה תשמישו בנחת, וסברה הגמרא
 9 שהמיעוט נעשה על ידי שעושה תל עפר בקרקעו סמוך לכותל,
 10 או בונה שם איצטבא ומדף על גבי עמודים, או שהניח שם פיסות
 11 עצים כדי שיוגבה המקום וצירון, **אִם יֵשׁ בְּמִיעוּטוֹ** – במה שמיעט,
 12 **אֲרֻכָּעָה** טפחים אורך במשך הכותל, **מוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַכּוֹתֵל**
 13 **פְּלוֹי**, שאותם ארבעה טפחים נחשבים כפתח, ומאחר שאין מהם
 14 גובה של עשרה טפחים עד ראש הכותל, יכול הוא להשתמש בכל
 15 הכותל בנחת, שעולה אליו דרך פתח זה, ורשאי להעלות לכותל
 16 את כלי ביתו, והרי הוא אוסר על בעל החצר השניה. **וְאִם לֹא** –
 17 ואם אין במה שמיעט, אורך ארבעה טפחים, **אֵין מְשַׁתְּמֵשׁ** בכותל
 18 **אֶלָּא בְּנִגְדֵי הַמִּיעוּט** – כנגד המקום שמיעט בלבד, אבל בשאר
 19 הכותל אסור, שהואיל ואין המיעוט באורך ארבעה טפחים, אינו
 20 נחשב כפתח להתיר את כל הכותל.
 21 מקשה הגמרא: **מָה נִפְשָׁךְ** – מה שתאמר קשה הוא, **אִי אֶהְיֵי מְעוּטָא**
 22 – אם מועיל המיעוט שמיעטו בפחות מאורך ד' טפחים להיחשב
 23 כפתח, ולכן מותר להשתמש במקום זה, קשה, **בְּכּוּלֵיהּ כּוֹתֵל**
 24 **לְהִשְׁתַּמֵּשׁ** – שיהא מותר לו להשתמש בכל הכותל, שמקום זה
 25 יחשב כפתח לכל הכותל, **אִי לֹא אֶהְיֵי** – ואם לא מועיל המיעוט
 26 להיחשב כפתח כי אין לו חשיבות, שהואיל ואין לו פחות מוד' על ד'
 27 גם לא ישתמש, שהואיל ואין לו חשיבות, כי הוא פחות מוד' על ד'
 28 טפחים, הרי זה כמו שאינו, ואין נחשב שתשמישו בנחת גם כנגד
 29 המקום שמיעט. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּינָא**, מה שנאמר 'בא
 30 למעטו' אין הכוונה שבא למעט בקרקע סמוך לכותל, כי באופן זה
 31 אכן אינו מועיל כלום אם אין בו ארבעה טפחים, אלא מדובר, כַּגֹּן
 32 **שְׁעָרָךְ חוּלְיָא מְרָאשׁוֹ** של הכותל, כלומר ממקום הגובה שלו וצירון
 33 הן, הלכך, כשאורך החוליה ארבעה טפחים הרי היא משמשת
 34 פתח לכל הכותל, כי דרכה הוא עולה ומשתמש בו, ומותר לטלטל
 35 בכל הכותל, אולם כשאין בה ארבעה טפחים, אינה חשובה
 36 לשמש כפתח, ולכן אינה מתירה את שימושו של כל הכותל, חוץ
 37 ממקום עקירת החוליה שמותר להשתמש בו, לפי שאין שם גובה

אגרות קודש

ב"ה, ו' תמוז, תשי"ט

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מהור"ש שי

שלום וברכה!

מוסג"פ הקונטרס לחג הגאולה, מכתב ממחנה ישראל ומכתב מועד המעמד. ובטח ישתדל ביותר לזכות בשלשתם את הרבים באופן היותר מתאים.

וע"ד הצחות י"ל שהנ"ל הם בגי' קווין: קונטרס - תורה, מכי ממחנ"י - ע"ד העלאה והתקשרות, והמכי מועה"י - גמ"ח עם עצמו וכב"ב שי.

ויה"ר שבי"ב יקוים מה דמסיים במאמר המוסג"פ, שע"י הגי' קווין תהי' פדית הנפש ותומ"י מעלה אני כו' יעלה אותנו הקב"ה להגאולה הכללית בביאת מ"צ.

בפ"ש כהדו"ש

משנה

32 עֲשֶׂרָה מִפְּחִים, הרי הוא מפסיק ביניהם, וּמְעַרְבֵין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבֵין
 33 אֶחָד - כל חצר מערבת לעצמה כדין שתי חצירות נפרדות, ואינן
 34 יכולות לערב יחד כחצר אחת. הרי שאף שעתידים ליטול משם
 35 את התבן, כל זמן שהוא שם הוא נחשב למחיצה, ואין אומרים
 36 שכיון שהוא עתיד להינטל, הרי זה כמו שאין שם מחיצה, וכמו כן
 37 לגבי חריץ יש לנו לומר, שאף שעתיד התבן להינטל משם, כל זמן
 38 שלא ניטל, יחשב החריץ כסתום.
 39 מתרצת הגמרא: אָמַר אַבְי, לְעֵינֵי שִׁיחֵשֵׁב הַתְּבֵן כְּמַחֲצֵה, כּוֹלֵי
 40 עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי - אין מי שיחלוק בדבר זה, וכולם מודים דְּהוּא
 41 מְחִיצָה - שגדיש של תבן נחשב מחיצה, ואף שהוא עתיד להינטל
 42 משם, כל זמן שהוא שם, והוא מפסיק בין החצירות, הוא נחשב
 43 כמחיצה, אֲכַל לְעֵינֵי הַצִּיצָה - שיחשב התבן כמי שחוצץ בפני אויר
 44 החריץ, ומחשיב את החריץ כסתום וכהמשך הקרקע, אִי פְּטִילָה -
 45 אם ביטל את התבן בחריץ, דהיינו שאמר בפירוש שלא יטול את
 46 התבן מהחריץ, תִּיַיִץ - נחשב התבן כסתימה בחריץ, וְאִי לֹא פְּטִילָה,
 47 אלא הניח שם את התבן סתם, לֹא תִיַיִץ - אין התבן נחשב לסתימה
 48 בחריץ.
 49 שנינו במשנה: שאם החריץ מְלֵא עֵפָר או צרורות מערבין אחד ואין
 50 מערבין שנים. הגמרא מבארת מתי עפר וצרורות נחשבים
 51 לסתימה בחריץ: מדברי המשנה שנקטה שאם החריץ מלא עפר או
 52 צרורות, מערבין אחד, ולא חילקה בדבר, משמע שבכל אופן
 53 שהוא, נחשב החריץ כסתום. מקשה הגמרא: וְאִפְּלִי בְּסִתְמָא -
 54 כשהניח את העפר בסתם שאין אנו יודעים אם יטלנו משם או לא,
 55 גם כן הדין שנחשב החריץ כסתום, וְהִתְנֵן - והרי שנינו במשנה
 56 (אהלות פט"ז מ"ו), בֵּית שֵׁשׁ בּו טוּמְאָת מַת, שְׁמִילָאָהוּ תְּכָן או צְרוּרוֹת,
 57 וּכְמֵלֵא תְּבֵן או לצרורות, פְּטִיל, וכל החלל שבו עומדים התבן
 58 והצרורות נחשב כסתום, ואם אין שם אויר טפה, הטומאה עולה
 59 ומטמאה את מה שעומד מעל המת אף מעל הבית. ומדייקת
 60 הגמרא ממה שאמרה המשנה שם, שביטל שם את התבן
 61 והצרורות, בְּפִטְלֵי אֵין - שרק אם ביטל שם את התבן והצרורות,
 62 דהיינו, שאמר בפירוש שאינו רצה ליטלם משם, רק אז הם בטלים
 63 לבית, ונחשב חלל הבית כסתום,

1 המשנה ממשיכה לדון בחצירות הסמוכות זו לזו, ויש דבר
 2 שמפסיק ביניהן, אימתי מערבות כחצר אחת, ואימתי כשתי
 3 חצירות: חריץ ו-חפירה ארוכה שִׁמְפָּסִיק בֵּין שְׁתֵי חֲצִירוֹת, על פני
 4 כל החצר, והוא עֵמוֹק עֲשֶׂרָה טפחים, וְרוֹחֵב אַרְבָּעָה טפחים, בני
 5 החצירות מְעַרְבֵין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבֵין אֶחָד, כלומר, כל חצר מערבת
 6 לעצמה, ואינן יכולות לערב יחד כחצר אחת, מפני שהחריץ הוא
 7 כמחיצה בין החצירות. וְאִפְּלִי אם החריץ מְלֵא קֶשׁ או תְּכָן, אינו
 8 נחשב כסתום, ועדיין הוא מפסיק בין החצירות, וכל חצר מערבת
 9 בפני עצמה. אבל אם החריץ מְלֵא עֵפָר או צְרוּרוֹת ו-אבנים
 10 קטנות, נחשב החריץ כסתום, וּמְעַרְבֵין אֶחָד וְאֵין מְעַרְבֵין שְׁנַיִם,
 11 כלומר שתי החצירות מערבות יחד, כדין חצר אחת, ואינן יכולות
 12 להיחלק ולערב כל חצר בפני עצמה כשתי חצירות.
 13 אם נָתַן עֲלָיו ו-על החריץ נָסַר - לוח עץ, שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה
 14 מִפְּחִים, והוא עובר על גבי החריץ מחצר לחצר כעין גשר וציוור
 15 ד, וְכֵן הוּא הָדִין בְּשְׁתֵי גִזְזוּתֵיאוֹת - נסרים הבולטים מכותלי
 16 עליות הבתים, על גבי רשות הרבים, שעומדות זו כְּנֶגְדַּז, ובכל
 17 אחת מהעליות שמחן יוצאות הגוזזות דרים אנשים אחרים,
 18 ונתן נסר שהוא רחב ארבעה טפחים מגוזזת לגוזזת, הנסר
 19 משמש לפתח בין שתי החצירות ובין שתי הגוזזות, וּמְעַרְבֵין
 20 שְׁנַיִם - יכולים בני כל חצר ובני כל גוזזת לערב לעצמם, וְאִם
 21 רָצוּ, מְעַרְבֵין אֶחָד - יכולים בני שתי החצירות ובני שתי
 22 הגוזזות לערב יחד. פְּחוֹת מְכָאן - ואם הנסר רחב פחות
 23 מארבעה טפחים, אינו נחשב כפתח, וּמְעַרְבֵין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבֵין
 24 אֶחָד - ובני כל חצר ובני כל גוזזת מערבים לעצמם, ואינם
 25 יכולים לערב כולם יחד.

גמרא

27 הגמרא מקשה על המבואר במשנה שתבן אינו נחשב לסתימה
 28 בחריץ. שואלת הגמרא: וְכֵי תְּכָן שֶׁהוּא עֵתִיד לִפְנוֹתוֹ לֹא תִיַיִץ -
 29 אינו נחשב לסתימה בחריץ, וְהָאֵין אֵין תְּכָן - והרי שנינו במשנה (להלן
 30 ט, מְתָבֵן - גדיש של תבן, שְׁעוּמַד בֵּין שְׁתֵי חֲצִירוֹת, אם הוא גְּבוֹה

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה אברהם אביש מרדכי שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מעש"ק.

טעם למנהג אנ"ש ללמוד בימי הספירה במס' סוטה. כך שמעתי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר
 ושכן נהגו משנים בתוככי אנשי חב"ד, ואף שלא אמר הטעם ע"ז, יש לבאר ע"פ המבואר בכ"מ בנגלה
 דתורה ובחסידות, על השייכות שבין ימי ספירת העומר את מנחת העומר והענין דסוטה עד אשר ונקתה
 ונזרעה זרע וכו'.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מתאים
 לתוכן כתבו.

ובטח נוסף על שמירתו שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא, יש לו קביעות עתים ללימוד
 הן בנגלה דתורה והן בפנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, וכמבואר ההכרח בהאמור
 בכ"מ ומובן, ומכמה טעמים.

ברכה לבשו"ט.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ג. ומכל מקום אם הנה הוא של ישראל צריך הוא למחות בידו לכתחלה שלא ידליקנו בשבילו¹⁸ מטעם
2 שנתבאר בס"י רנ"ב²⁴ וכן במדורה מעצים של ישראל (ואם לא השגיח בו והדליקו מתר לו להנות
3 להשתמש לאורו ובלבד שלא יערים במקאתו).
4 ואם מיחה בנכרי המשרתו בביתו ולא השגיח בו (אף על פי שמתר לו להשתמש לאור הנהר שמיחה בו
5 מפל מקום) חייב הוא לגרש מביתו את הנכרי הנה שאינו שומע לו ומדליק או מבעיר בשבילו בשבת ואף
6 על פי שהוא מתכוין לטובת עצמו כדי להרבות בשכרו שקצין לו בעד כל הדלקה והבערה¹²⁵ והרי זה
7 פקבלן שאין צריך למחות בידו אף שעושה המלאכה בחפצים של ישראל כמו שנתבאר שם²⁶ מפל מקום
8 אסור לו להניחו שיעשה בביתו מפני מראית העין כמו שנתבאר שם²⁷:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת סעיף ג

הלכתא רבנא

- יא] שלא ידליקנו בשבילו - חובת מחאה זו אף לפי מסקנת רבינו במהדורה בתרא¹⁹ בה הסיק שאין צריך למחות בנכרי העושה מאליו אף בבית ישראל ומשל ישראל²⁰.
יב] בס"י רנ"ב - ג' גזירות יש כאן: טעם המחאה הוא משום שהנכרי נחשב כשלוחו של ישראל (והוא גזירת אמירה לנכרי שבכל מקום)²¹.
- טעם איסור ההנאה הוא אפילו במקום שאין שייך כלל שיהיה הנכרי שלוחו של ישראל (כנכרי העושה מאליו ובשל עצמו - שאין צריך למחות בו) - אלא שחוששים שמה מחמת הנאת גופו יבוא לומר לו בשבת²², וטעם שצריך לגרשו מביתו הוא אפילו אין בו איסור משום שליחות או חשש שמה יאמר לו בשבת (שהרי מיחה בו) - אלא מפני מראית העין²³.

צינונים והוספות

- 19) מהדו"ב לסי' רמג ד"ה והנה מהר"ם (עיין על סימן רנב ס"י), שאם הוא עושה מעצמו נקטינן כהפוסקים שאין צריך למחות בו (אפילו בשל ישראל), ורק במקום שהישראל נהנה ממלאכה זו בשבת צריך למחות בו (אף כשאינו של ישראל, כמו בעשבים דלקמן סי' שכה סוף ס"ב). ובסוף מהדו"ב שם מסיק, שאפשר שבמקום שהישראל נהנה מהמלאכה כולם יודו שצריך למחות. ועד"ז מבואר לקמן סי' שה קו"א סק"א.
20) הן מצד שלשיטתו במהדו"ב איסור הנאה וחובת המחאה כרוכים זה בזה, (משא"כ בשו"ע ייתכן איסור ליהנות מהמלאכה אף שאין חייב למחות בו (כבנכרי העושה בשל עצמו להנאת ישראל)), והן מכיון שבנידון דידן (ב' האופנים המבוארים בסעיף א) כיון שעושה בקיבולת אינו נחשב כעושה מאליו אלא כעושה מצד ציווי הישראל (ואם יעשה מאליו (כאופן המבואר בסעיף טז) בטל טעם זה).
21) קו"א סימן רסג ס"ק ח ד"ה והענין. וטעם זה שייך אפילו בנכרי העושה מאליו - שכיון שעושה בשל ישראל נחשב כשלוחו, אלא שאין להחמיר בזה (נכרי העושה מאליו) כי אם במלאכה שיש לישראל הנאת גופו, ולכך אין חייב למחות בנכרי שבא מאליו לכבות אור עבור ישראל שיישן (סימן שה קו"א ס"ק א, וכן דעת רבינו במהדו"ב (הובא לעיל)).
22) ובכל מקום שיש חובת המחאה - כל שכן שאסור ליהנות מהמלאכה, ואם מיחה בו מותר ליהנות מהמלאכה
- אפילו יש בו הנאת הגוף.
23) אבל בלא טעם מראית העין יתכן שאין צריך לגרשו מביתו, אלא די שימחה בו (עיין ביאורי השולחן עמ' רלד).
24) סעיף י: וכן אם הנכרי מאליו בלא אמירת ישראל עושה מלאכה בשבת משלו אפילו בבית ישראל בשביל ישראל כגון שמבעיר מדורה מעצים שלו בשביל שיתחמם הישראל כנגדה או שמדליק נר שלו בשביל שישתמש ישראל לאורה אין צריך למחות בידו דכיון שהוא עושה מאליו בודאי הוא עושה לטובת עצמו שיודע שלא יפסיד ובודאי יקבל טובת הנאה מהישראל כנגד זה.
אבל אם מבעיר עצים של הישראל ומדליק נר הישראל אע"פ שמכיון שעושה מאליו בודאי דעתו על טובת הנאה שיקבל מהישראל מכל מקום כיון שהנכרי היה צריך ליטול רשות מתחלה מהישראל אם יבעיר עציו וידליק נרו בשבת והוא עושה כן מדעת עצמו והישראל רואהו ושותק לו א"כ מבין הנכרי מדעת הישראל שזה נוח לו ומתכוין הוא בעשייתו בשביל הישראל לפיכך צריך למחות בידו אפילו שלא בבית ישראל.
25) כדלעיל ס"א.
26) סימן רנב סעיף ח: במה דברים אמורים כשלא קצץ לו שכר. אבל אם קצץ לו שכר הרי הוא מתכוין בעשייתו בשבת כדי לקבל שכרו ולא בשביל הישראל אף שרואהו ושותק לו, ולפיכך אין צריך למחות בידו כלל (וראה שם סעיף ט שהוא כשעושה המלאכה בחפצים של ישראל).
27) סעיף ה: אבל אסור להניחו לעשות ברשות ישראל לפי

ציונים והוספות

אינו חייב לגרשו מביתו, דלא חוששים למראית העין, אבל מכל מקום חייב למחות בו כיון שזו מלאכה שיש בה הנאת הגוף, ובמהדו"ב הסיק שכל מקום שאסור בהנאה ישנה חובת המחאה.

שכשעושה ברשות ישראל ניכר הדבר שהיא מלאכת הישראל ושמא יחשדוהו שנתן לו בשבת, או יחשדוהו שהנכרי הוא שכיר יום אצלו ולא קבלן. ולהעיר שלמסקנת רבינו במהדו"ב כשהנכרי עושה מאליו

שולחן ערוך - הלכות שבת

34 אשה חונקת עצמה להדקם בחזקה סביב צוארה ומן הסתם
35 הם רפויים וא"כ אינם חוצצים שהמים באים בהם אבל
36 בקטלא שבצוארה והוא בגד שתולה בצוארה כנגד לבה ויש
37 לו מקום שנצים כעין שעושים למכנסיים ותוחבת בו רצועה
38 רחבה וקושרת הרצועה סביב צוארה אסורה לצאת בה לפי
39 שהיא חונקת עצמה ברצועה זו כדי שתראה כבעלת בשר
40 שמתוך שהרצועה רחבה אינה מזיקתה והרי זו חציצה
41 בטבילה ואף אם רצועה זו רפויה על צוארה שאינה חוצצת
42 אסורה לצאת בכגד זה אם הוא חשוב ומצוייר בזהב גזירה
43 שמא תחלצנו מעליה להראות נוי לחברותיה כדרך הנשים
44 שהן שחצניות ומראות תכשיטיהן זו לזו ואח"כ תשכח
45 שהוא שבת ותביאנו בידה ד' אמות ברשות הרבים :
46 ד וכן לא תצא אשה בטוטפת והוא כמין ציץ על מצחה
47 ומגיע לה מאוזן לאוזן ולא בשרביטין והוא ג"כ כמין
48 ציץ שכורכתו על ראשה ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן
49 בין שהם של כסף וזהב בין שהם של מיני צבעונין והוא
50 שאינן תפורים לשבכה שאז יש לחוש שמא תשלפם
51 להראותה לחברותיה אבל אם הם תפורים לשבכה אין לחוש
52 לכך שודאי לא תחלצם עם השבכה שלא תגלה שעה.
53 במה דברים אמורים בנשואה אבל בתולה שאינה חוששת
54 לגילוי שעה יש אומרים שאסורה לצאת בהם אף אם הם
55 תפורים בשבכה שמא תחלצם עם השבכה כדי להראות נוי
56 ואחר כך תשכח ותביאם בידה:
57 ה לא תצא בכבול והוא כיפה של צמר דהיינו חוטי צמר
58 ארוגים ברוחב שתי אצבעות כשיעור ציץ ומניחתו סביב
59 פניה לתכשיט במקום ציץ ויש לחוש שמא תשלפנו
60 להראותו:
61 ו לא תצא באיצטמא דהיינו מטלית שתולין בה חוטין של
62 צבעונין כעין גלופקרין ותולין אותה לכלה להפריח
63 ממנה הזבובים שאם יעמוד לה זבוב על פניה היא מתביישה
64 לטורדו ומצטערת בו ואין דבר זה תכשיט לה כלל וכמשוי
65 הוא ולכן לא תצא בו אע"פ שהיא צריכה לו:

1 **כה** אבל מותר להסתכל במראה שאין בה חשש זה אפילו
2 אינה קבוע אם הוא בענין שאין איסור משום לא ילבש
3 גבר שמלת אשה על דרך שנתבאר ביו"ד סי' קנ"ו:

חלק ב סימן שב דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת טע"ף כה

4 **א** לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא
5 ברצועות הכרוכין לה על ראשה גזירה שמא תזדמן לה
6 טבילה בשבת ואם יהיה לה היתר לצאת בחוטין ורצועות
7 אלו תלך בהם ג"כ לבית הטבילה ושם תצטרך לרפותם
8 שלא יהיו מהודקים על ראשה שלא תהא חציצה בטבילה
9 ויש לחוש שמא תחלצם לגמרי מעל ראשה ואחר הטבילה
10 שמא תשכח שהוא שבת ותביאם בידה לביתה שלא תרצה
11 לחזור ולקושרם על ראשה כי רגילות הוא אף בחול לפעמים
12 כשהולצת תכשיטין קטנים חוץ לביתה לאיזה צורך אינה
13 מקפדת לעולם לחזור וללבשם אלא נושאת אותם בידה
14 לפעמים עד ביתה אבל אין רגילות כלל לעשות כן
15 בתכשיטין גדולים כגון חגורה וסרבל שהם מעיקר המלבוש
16 ואינה הולכת ממקומה עד שתחזור ותלבשם לפיכך אין
17 חוששין שמא תביאם בידה לביתה אחר הטבילה ואפילו
18 נשים זקנות שאינן צריכות לטבילה (וכן הבתולות) אסורות
19 לצאת ברצועות וחוטין אלו שלא חלקו חכמים בגזרתם בין
20 אשה לאשה:

21 **ב** ואם החוטין והרצועות קלועין בתוך שעה מותרת
22 לצאת בהן שאם תזדמן לה טבילה היא זהירה להתיר
23 קליעתה מבעוד יום שבשבת אסור להתיר קליעת השער כמו
24 שיתבאר ואם החוטין הם (חלולים עשויים מעשה רשת)
25 (מעשה אריגה) שאינה יכולה למותחן ולהדקן בחזקה על
26 ראשה ומפני כך המים באים בהן ואינן חוצצים מותרת
27 לצאת בהן בשבת אף שאינן קלועין בתוך שעה ובלבד
28 שלא יהיו מוזהבין שאז היא מקפדת עליהם שלא ללכלכם
29 במים ומסירתן מעליה קודם טבילה וכן לא יהיו מטונפות
30 בטיט לפי שמקפדת ג"כ עליהם להסירם קודם טבילה כדי
31 שלא ימחה הטיט במים ויטונף על בשרה בעלייתה מן
32 הטבילה :

33 **ג** מותרת אשה לצאת בחוטין הכרוכין בצוארה מפני שאין

לקוטי תורה

41 בשרשו, אעפ"כ בכך הוא חפץ בטבעו. כך נשמת
42 האדם. . חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן
43 הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה,
44 הגם שתהי' שם אין ואפס ותבטל שם במציאות
45 לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה
46 הראשון, אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה" (ומצד
47 אהבה זו וטבע זה כל אדם מישראל מוכן להפקיר
48 את חייו ולמסור נפשו על קידוש השם).

49 עוד משל לביטול זה הוא "ביטול נר
50 באבוקה", והוא כמשל נר קטן הנמצא בסמיכות
51 לאבוקה גדולה, שאור הנר נמשך בטבעו אל
52 האבוקה עד שאור הנר נכלל באש האבוקה ונעשה
53 חלק ממנה.

54 ואהבה זו נק' בחינת דבר, כמו מעלת הזכר על
55 הנקבה, כי נשים דעתן קלות, משא"כ הזכר
56 שהוא בר דעת. וזהו שבחינת אהבה רבה הנ"ל
57 נק' דבר, שהוא דעת חזק, שבוחר העיקר ולא
58 המפל, הגם שלא יהי' בבחינת יש בו', ואינו
59 חפץ המפל אף שיהי' נשאר על מהותו, נהנין
60 מזיו בו'.

61 ובזה יוכן הטעם שאהבה זו נקראת בחינת
62 "זכר", כי הנה מעלת הזכר על הנקבה היא בכך
63 שיש לו דעת חזקה, וכמאמר רז"ל "נשים דעתן
64 קלה", וכך בענין זה, שאהבה רבה כזו דורשת
65 "דעת חזקה", היות שטבע האדם הוא שרוצה
66 להישאר במציאותו ולהרגיש הנאה ועונג, ואילו
67 כאן צריך האדם לוותר על הנאתו ותענוגו באלקות,
68 בכדי לבחור ב"העיקר", היינו שאינו חפץ באור
69 וזיו השכינה בלבד, שהם נקראים "עמך" (בטל
70 וטפל להקב"ה עצמו), אלא שרצונו להכלל
71 במהותו ועצמותו יתברך, אף שעיי"ז מתבטל האדם
72 ממציאותו לגמרי.

73 וזוהי בחינת "זכר", ש"הוא בעל דיעה שלימה,
74 ומתאוה לדבר שראוי להתאוות".

75 ואע"פ שגם בחינה זו נק' מקור חיים, וכדאי כל
76 יסורים דניהנם בשביל ליתי לגן עדן, אפילו הכי
77 הוא רק בחינת עמך בנ"ל, ואינו ערוך כלל לגבי
78 אור אין סוף ב"ה, כי ביו"ד נברא העוה"ב, שכל
79 בחינת העוה"ב אינו אלא בחינת נקודה. ולכן לא
80 יחפון לעשות המפל עיקר בשביל הלגרמיה שלו.

1 [ומעתה יבאר גודל ההפלאה בכך שהאדם אינו
2 רוצה להסתפק באורות וגילויים מאלקות ורוצה
3 לידבק במהותו ועצמותו יתברך, דלכאורה הלא כן הוא
4 בטבע האדם שרוצה הדבר הנעלה והטוב ביותר, והרי
5 מהותו ועצמותו יתברך הוא למעלה שלא בערך
6 מהאורות והגילויים (שהם "הארה בעלמא").

7 וזהו שממשיך, שיש חידוש גדול ביותר בזה, כי
8 אהבה רבה זו היא היפך "גודי טבעית של כל אהבה
9 ורצון":

10 והגם שבחינה זו אי אפשר להיות על דרך
11 "יושבין ונהנין מזיו", כי אם אדרבה, בחינת
12 ביטול במציאות, וכביטול והתכללות הנר
13 באבוקה, אעפ"כ זה רצונה וחפצה להתבטל
14 במהותו ועצמותו מלהיות נהנין רק מזיו בו'.

15 בדרך כלל, האהבה והרצון לאיזה דבר הוא רק
16 לפי שיגיע לנפשו תענוג והנאה ממנו, ועל כן חפץ
17 ומשתוקק אליו כדי שיתענג ויהנה ממנו, משא"כ
18 דבר יקר מאד שמצד סיבה לא יוכל ליהנות ממנו
19 לא ישתוקק לדבר ההוא. ולמשל, אבנים יקרות
20 המבחינים לעין, שרק הרגיל בהם כמו שרים
21 ומלכים מבינים בהם ומתענגים מהם, משא"כ בני
22 הכפרים שאין להם השגה כלל באבנים יקרות אין
23 להם חשיקה וחפיצה אליהם.

24 וכך בעניננו, שהנאת ועונג האדם הם רק מ"זיו
25 השכינה", כי באור זה יכולה להיות השגה, משא"כ
26 בהקב"ה בכבודו ובעצמו, שהוא למעלה לגמרי
27 מגדר הנבראים, לא שייך שום השגה ועונג, אלא
28 אדרבה, רק "ביטול במציאות", "על דרך דמיון
29 בבוא אדם לפני מלך גדול ונורא שמתבטל ונשאר
30 כאבן דומם בלי חיות כלל".

31 ומכל מקום אנו רואים שתתפעל הנפש ברצון
32 ותשוקה וחפץ נפלא לדבקה במהותו ועצמותו
33 יתברך, אע"פ שלא ישיג ויהנה ויתענג מאומה,
34 ואדרבה, יתבטל ממציאותו לגמרי מכל וכל.

35 וכמבואר בתניא בפירוש "נר ה' נשמת אדם" -
36 "פירוש, שישראל הקרוים אדם, נשמתם היא למשל
37 כאור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו מפני
38 שאור האש חפץ בטבע ליפרד מהפתילה ולידבק
39 בשרשו למעלה. . ואף שעיי"ז יכבה ולא יאיר כלום
40 למטה וגם למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות

21 פרוסה, מלשון הלא פרום לרעב לחמך, ולכן
 22 אינו חפץ בפרוסה זו וזיו זה, כי אם לאשתאבא
 23 בגופא דמלכא, בבחינת ביטול בעצמיות אור
 24 אין סוף ב"ה כו', אשר שם פרוסה הנ"ל בלא
 25 ממש חשיכי, כמפה באוקיינוס.
 26 עבודת ה' לשמה - שלא על מנת לקבל פרס -
 27 כוללת ג"כ שעסק האדם בתורה ובמצות לא יהי'
 28 כדי לזכות לחיי העוה"ב, וחז"ל דייקו בלשונם
 29 "שלא על מנת לקבל פרס" (ולא נקטו לשון
 30 "שכר") - לפי שבלשון זה נרמז גם הטעם שאין
 31 ראוי לאדם לעבוד את ה' בשביל חיי העולם הבא,
 32 כי "פרס" הוא גם מלשון "פרוסה", שהוא רק
 33 "חלק בלבד מכל הדבר", והיינו, ש"זיו השכינה"
 34 המאיר בעולם הבא אינו אלא כטיפה בים אוקיינוס
 35 (בחינת יו"ד ונקודה בעלמא) לגבי אור אין סוף
 36 ב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן נקרא "פרס" מלשון
 37 פרוסה. וכשאדם מתבונן בזה הרי שאיפתו
 38 ותשוקתו תהינה "לאשתאבא בגופא דמלכא"
 39 (להתאחד עם עצמיות המלך, מהותו ועצמותו
 40 יתברך).

ד"ה שוש אשיש פרק ראשון

1 הצורך ב"דעת חזקה" כדי לבחור "העיקר ולא
 2 הטפל" יובן עוד יותר, על פי הידוע שהעונג
 3 מאלקות בגן עדן הוא עונג נפלא ביותר שאין שום
 4 עונג דומה לו כלל, שלכן אמרו רז"ל (גבי אחר,
 5 אלישע בן אבו"י) שכדאי כל היסורים בגיהנם כדי
 6 ליכנס לגן עדן וליהנות מזיו השכינה, ונמצא,
 7 שעונג זה הוא החיים האמיתיים ("מקור חיים") -
 8 ומכל מקום, לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו (אור אין
 9 סוף ב"ה) חיים אלה הם רק כמו דבר טפל
 10 ("עמך"). שזהו מה שאמרו רז"ל ביו"ד נברא
 11 העולם הבא, שהיו"ד היא בחינת נקודה בעלמא,
 12 להורות, שהאור האלקי המתגלה לישראל בעולם
 13 הבא אינו אלא כמו נקודה בעלמא לגבי הקב"ה
 14 בכבודו ובעצמו.
 15 ולפיכך מי שיש לו דעת חזקה יבחר
 16 ב"העיקר", אף שבגלל זה צריך לוותר על הגדלת
 17 מציאותו ושלימותו (לגרמי'), היינו הנאת ועונג
 18 נפשו באלקות.

19 וזהו הנק' במשנה שלא על מנת לקבל פרס,
 20 שבחינת "נהנין מזיו" נק' פרס, שאינו רק

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

18 אלהים רכב דשם אלהים דוקא כו' אך הנה כמו שנמשך
 19 בחי' שפע האלקים דשם אד' ואלקים ע"י צירופי
 20 אותיות דבחי' כרוב הנ"ל במלאכים בע"ג כו' כן נמשך
 21 ע"י בחי' צירופי אותיות והמשכות מא"ס ב"ה בתורה
 22 שניתנה בהר סיני וזהו סיני בקדש והרי גם אחרי ירידת
 23 משה מן הר סיני לבסוף ארבעים יום כתיב ועשו לי
 24 מקדש ושכנתי בתוכם להיות בחי' גלוי שכינה בדברים
 25 גשמיים שמהן נעשה המשכן בגשמיות כמו זהב וכסף
 26 ונחשת ויריעות וקרשים וכו' וזהו כי תרכב על סוסך:
 27 שבחי' המשכות הללו נקראו בשם סוסים כי בחי'
 28 צירופי אותיות נקראו סוסים כי ענין הסוס
 29 הוא בחי' התגלות האור שמתגלה ויורד למטה שזה
 30 נמשל לסוס כמו עד"מ ע"י הסוס יבוא הרכב למקום
 31 רחוק כך ירידת המשכת האור לבא למטה מטה
 32 למרחוק יותר הוא ע"י צירופי אותיות הרבה שנושאים
 33 את האור ומורידין אותו למרחוק כו' וזהו רכב אלהים
 34 רבותיים כו' רכב זה הוא בחי' צירופי אותיות כו':

1 (יז) והיינו שאמרו בליליא מאי קא עביד קב"ה רוכב
 2 על כרוב קל שלו ושט בחי' אלף עולמות
 3 פי' כרוב הוא בחי' מט"ט שנקרא אנפי זוטרי כריבא
 4 בבחי' קטנות המוחין לגבי אדם כו' והוא בחי' צמצום
 5 השפע שיורד ע"י בחי' כרוב קל זה בחי' אלף עולמות
 6 שנקראים רכב אלקים רבותים וחסר ב' אלפים מרבותיים
 7 ע"כ הן ח"י אלפים כמארז"ל שאינן כו' והענין הוא
 8 דבחינת ההמשכה וההשפע' בצירוף אותיות שיורד
 9 בליל' בבחי' הקטנות ה"ז ע"י שרוכב על כרוב קל שלו
 10 ושט בו בחי' אלף שהן צירופי אותיות שנקרא בשם
 11 כרוב שהוא אותיות ברוך בהיפוך אותיות שבחי' אדם
 12 הגדלות כשכורע בכרוך הוא בבחינת המשכת מוחין
 13 הגדלות ממוחין שבראש דוקא כנ"ל אך כשמתמצמם
 14 אור זה לבא לידי מלאכים בע"ג אז נקרא כרוב בהיפך
 15 אותיות כו' וד"ל דהנה סיומא דהאי קרא דרכב אלקים
 16 רבותיים כו' הוא מ"ש אדני במ סיני בקדש פי' אד' במ
 17 הוא בחי' המל' שמלוכב במרכבה זו שנקרא רכב

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 ופ' ענין מאה ברכות דוקא הוא כי הנה ידוע שיש ג'
2 בחי' נפש רוח ונשמה, משכן הנשמה במוח ובלב
3 שורה רוח החיים והנפש בכבד כו', והנה רוח החיים
4 שבלב מקבל מנשמה רק חלק עשירי ועד"מ שאנו רואים
5 כי לא כל ההשגה שהשיג באה בהתגלות המדה
6 כשמתבונן באלקות איך שכולא קמי' כל"ח ועי"ז ואהבת
7 כו' לא כל השגת המוח באה למטה במדה שבלב כי הי'
8 בא לכלות הנפש ממש רק שמקבל חלק עשירי בלבד
9 והוא רק מקצת ההשגה, וכן הנפש מרוח מקבל ג"כ רק
10 מעשר בלבד, וכן הענין למעלה כי הנה כ' נשבע ה'
11 בנפשו כידוע שיש עולם שנה נפש, עולם הוא בחי'
12 מקום, שנה הו"ע הזמן, נפש הוא חיות אלקות המחי' את
13 המקום והזמן, ובחי' רוח גבוה מהנפש וכמ"ש לא ידון
14 רוחי באדם שבחי' רוח שלמעלה לא נמשך למטה

15 וכמ"ש עד יערה עלינו רוח ממרום, והנה כ' אם יש
16 אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף שע"י שישים אליו
17 לבו עי"ז יגיע לבחי' רוח ונשמה שלמעלה וזה"ע מאה
18 ברכות הוא בחי' נשמה שנמשך למטה בהתגלות, וזהו
19 פי' אם ישים שפי' ל' עשיי' וכמ"ש ואלה המשפטים
20 אשר תשים, שפירושו שאעפ"י שאם ישים שהוא רק
21 עשיי' בלבד כי מה יתרון לו לאדם אף שיש לו קצת חיות
22 מ"מ הרי הוא רק עשיי' בלבד, אעפ"כ עי"ז רוחו ונשמתו
23 אליו יאסוף שע"י יעלה ויגיע לבחי' רוח ונשמה
24 שלמעלה, וזה"ע מאה ברכות שחייב אדם לברך בכי"ו
25 וכמ"ש בכי"ו אברכך שבכל יום ויום מימי שנותינו בהם
26 שבעים שנה ובכל שנה יש שס"ה ימים צריך להמשיך
27 בחי' דירה בתחתונים התגלות אלקות למטה ממש, וזהו
28 הכל ההמשכה שע"י הדבור בברכת המצות.

הבאים ישרש יעקב

בס"ד. יום ש"ק פ' שמות תור"ח לפ"ק

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 והנה כדי להכרית היניקה מב' אופנים הנ"ל לזה צריך
2 חרב של שתי פיות, והחרב של שתי פיות כו' הוא
3 בחי' מ"ש רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם שע"י
4 רוממות אל בגרונום עי"ז נעשה חרב של שתי פיות כו'.
5 והענין הוא דהנה בגרון יש ג' בחי' קנה וושט וורידין,
6 שזהו"ע ג' שרי פרעה שר המשקי' ושר האופי' ושר
7 הטבחים, כי מצרים הוא בחי' מצר הגרון, ולכן יש בגרון
8 ג' שרי פרעה כו' כנ"ל. והנה כמו שיש מצרים בלעו"ז
9 כמ"כ יש מצרים דקדושה, וכן ג' שרי פרעה יש ג"כ
10 בקדושה, והנה שר המשקי' זהו בחי' קנה, כי בקנה יש
11 גידי המוח שממנו נמשך לריאה וללב וכמשארו"ל תלת
12 קני הוי חד פריש לריאה וחד פריש לליבא וחד פריש
13 לכבדא כו', ולכן נק' שר המשקי', לפי ששואב לחלוחית
14 שבמוח לריאה וללב כו'. והנה כמו שמים מצמיחים כל
15 מיני תענוג, וכך הקנה נק' שר המשקי' ממשיך בחי'
16 תענוג באלקו' וכמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן
17 עדן הוא בחי' תענוג עליון ונהר היוצא מעדן ממשיך
18 בחי' התענוג בגן כו', כמ"כ הקנה ממשיך בחי' תענוג,
19 דהנה כתיב קנה חכ' קנה בינה שהקנה מבחי' חכמה כו',

20 ועי"ז נמשך בחי' תענוג דהיינו כשמתבונן באלקו' איך
21 שאני הוי' לא שניתי ואין ערוך אליו כלל ויעמיק דעתו
22 בזה מאד עי"ז נולד לו אהבה בתענוגים, וזהו שבקנה יש
23 ששה טבעות, וקנה עם הכולל בגי' ששה פעמים הוי'
24 והיינו שהקנה ממשיך בחי' ש' הוי' בבחי' ששה מדות
25 דהיינו המשכת מוחין במדות כו'. וזהו ענין שר המשקי'
26 שבבחי' תפלה שממשיך בחי' תענוג אהבה בתענוגי',
27 וגם בתורה שנאמר להשקות את הגן בחי' גי' סדרים
28 דאורייתא שנמשך בחי' תענוג עליון בתורה זהו ענין עיון
29 התורה, שע"י התורה עי"ז נמשך בחי' תענוג כו'
30 שמתענג מהתורה כו'. והנה שר המשקי' הוא שמוזג את
31 היין, והמזיגה הוא ע"י מים, וכך בתורה צריך שיהי'
32 מזיגה מים ביין, יין הוא בחי' יינה של תורה שהוא בחי'
33 תושב"כ, ומים הוא בחי' תושבע"פ ערבים עלי דברי
34 סופרי' יותר מיינה של תורה כו', וזה"ע שר המשקי'
35 דקדושה בחי' קנה חכ' קנה בינה, והנה עי"ז הוא מכרית
36 את היניקה שיונקי' ממקום גבוה שמגביהים לפי
37 שכשהמשכה נמשך ע"י בחי' חכ' א"א להם לקבל
38 יניקה, לפי שחכ' הוא בחי' ביטול.

לא יצא האיש לא בטיף

בס"ד. (ש"פ בשלח. ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

39 שהכלים שרשם באותיות הרשימו שלפני הצמצום,
 40 שהוא כח הגבול שבאין סוף, הנה כמו שהן קודם
 41 הצמצום אינן במציאות אותיות כלל - כלומר לא נרגש
 42 באור אין סוף שום ענין של אותיות, למרות שהן קיימות
 43 שם וכידוע במאמר הזוהר¹⁴ שבתחילת ההתעוררות של
 44 הרצון העליון לעולמות גליף גליפו בטהירו עילאה בו'
 45 - בשביל התהוות האותיות היה צריך להיות "גליפה"
 46 כלומר חריטה בטוהר העליון של האין סוף, היינו שאין
 47 הן משהו נוסף אלא "גליפה בתוך האין סוף ממש, וכמו
 48 שנתבאר במקום אחר,
 49 ואם כך בשרש הכלים, הנה - וכל שכן בשרשי האורות
 50 שהן בבחינת בלי מ"ה (מהות) כלל ביחס לכלים בו',
 51 וממילא מובן שאין בהם התחלקות להיות חכמה ספירה
 52 לבדה ובינה ספירה לבדה בו', דמאחר שבעצם מהותם
 53 באור אין סוף אינם בבחינת מציאות ניכרת ממילא הרי
 54 הם בבחינת עירוב ואחדות¹⁵ בו'.
 55 ולהבין זה - דלכאורה יש כאן סתירה מיניה וביה, איך
 56 הוא שיש שם עשר ספירות - כלומר ענין של גדר
 57 והתחלקות דוקא לעשר בחינות שונות והרי יש בהם -
 58 באותן עשר ספירות מדרגות הפכים כמו חסד וגבורה
 59 שהן כמו אש - גבורה, ומים - חסד (ובן חכמה ובינה
 60 גם בן הם הפכיים זה מזה בו'), ומצד שני אנו אומרים
 61 שהן בבחינת עירוב והתאחדות?
 62 ואולי נפרש שהסיבה שהן בעירוב ואחדות לפני
 63 הצמצום, כיון שהכוחות כפי שהם בעצם הנפש במשל,
 64 וכן הספירות כפי שהן במקורן באור אין סוף בנמשל,
 65 הרי הם חלשים יותר וממילא לא מנגדים אחד לשני?
 66 שולל זאת הרבי נ"ע - ובאמת הרי כל כח כמו שהוא
 67 עצמי הרי הוא בתוקף ביותר ואיך הם כלולים כשהם
 68 בעצם הנפש, ומתגלה העצמיות שלהם בבחינת עירוב
 69 והתאחדות זה עם זה.
 70 הנה באמת זהו למעלה מהשגה, - השכל באמת לא
 71 מסוגל להבין איך דבר קיים בעצמיותו ומצד שני הוא
 72 מעורב ומאוחד. אך למרות שזה באמת למעלה מהשגה
 73 זה נראה ונרגש בחוש השכל - כלומר השכל לא מסוגל
 74 להבין ולהשיג את זה, אבל השכל חש ומרגיש שהן שם
 75 - הכוחות בעצם הנפש בהתאחדות בו'

שבת פרשת שלח תער"ב

1 יט.
 2 אופן הימצאם של הספירות הגנוזות והכוחות בעצם
 3 הנפש על פי ב' משלים ועל פי זה מבאר החידוש
 4 בגילוי שבמתן תורה.
 5 בפרק הקודם ביאר הרבי נ"ע כי אור הקו נמשך
 6 מהספירות הגנוזות, ועל מנת שנבין היטב מהו אופן
 7 הצמצום של הספירות הגנוזות לצורך האצלת אור הקו
 8 (כפי שיבאר במאמר הבא), מקדים לפרט בפרק זה את
 9 אופן מציאותן של עשר ספירות הגנוזות לפני הצמצום.
 10 והענין הוא דהנה נתבאר לעיל פרק מ"ו רבשרש ומקור
 11 הקו כמו שכלול באור אין סוף יש שם גדר של עשר
 12 ספירות והן עשר ספירות הגנוזות במאצילן, שרש אור
 13 הגבול.
 14 וענין כלומר הסיבה לכך שהן - הספירות, נקראות גנוזות
 15 ונעלמות באור אין סוף היינו שהן כלולים ומיוחדים בו
 16 שאינן בבחינת מציאות לעצמן להיות בבחינת מציאות
 17 ניכרת בפני עצמן במציאות חכמה ובינה בו' - שלכן הן
 18 נקראות 'גנוזות', ואינם מוסיפים שום ריבוי חס ושלוש
 19 באור אין סוף ברוך הוא, שנחשיב אותן חלילה כמשהו
 20 נוסף על האין סוף לפני הצמצום.
 21 וכמו המשל לזה מהנפש, שהנפש שכוללת בה כל
 22 הכחות, מכל מקום הנפש אחת היא בו', - כפי שהתבאר
 23 במאמר הראשון שהתחלקות כוחות הנפש לא נעשית
 24 על ידי האברים בלבד, אלא יש מקור להתחלקות זו גם
 25 בעצם הנפש. אבל אופן מציאותם במקור ועצם הנפש
 26 אינו באופן שהם מתגלים וניכרים ככוחות נפרדים, אלא
 27 הם כלולים בעצמות הנפש כאחד ללא התחלקות.
 28 כמו בן בנמשל למעלה העשר ספירות אינם מוסיפים
 29 ריבוי באחדות הפשוטה של האור אין סוף לפני
 30 הצמצום בו'. כשם שכוחות הנפש לא מוסיפים ריבוי
 31 בנפש עצמה.
 32 ענין זה ששרש האורות כפי שהם באור אין סוף הוא
 33 באופן של אחדות ופשיטות ולא באופן של ריבוי
 34 והתחלקות, יובן יותר (ומכל שכן) כשנתבונן באופן
 35 מציאותן של שרשי הכלים באור אין סוף:
 36 דכמו בן הוא גם בשרשי הכלים כמו שהן באור אין סוף
 37 ברוך הוא שאינן בבחינת מציאות חס ושלוש, וכנודע
 38 דאותיות הרשימו - שהן שרשי הכלים, כפי שהתבאר

15. ראה בסוף פרק זה ההבדל בין 'עירוב' לאחדות.

14. זוהר חלק א, טו, א.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ט

1 ב' פירושים בפסוק אם רוח המושל. מרפא – מלשון רפיון ורפואה. גדול הדור – ע"י
2 ענוה, מרפא חטאים גדולים ואינו נתפס בעון הדור. ולכן משה רבינו, אהרן ויהושע, לא
3 נתפשו בחטא העגל, כי היו בתכלית הביטול

4 "אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח, פי
5 מרפא יניח חטאים גדולים" (קהלת י, ד), ופרש
6 בתרגום יונתן: "אין רוחא דיצרא בישא מתל בך
7 ומתגבר למסק עלך, אתרף טב די הוייתא נהיג למיקם
8 ביה לא תשבק, ארום פתגמי אורייתא אתבריאוו אסו
9 בעלמא למשבק חובין ולמנשי מן קדם ה' חטאין
10 רברבין"^א. ואם בן פירש "רוח המושל" על היצר הרע,
11 אשר המרפא לזה הוא פתגמי דאורייתא.^ב ובמדרש
12 רבה קהלת במקומו פירש, מהו "אם רוח המושל תעלה
13 עליך" – "אם באתה לך ממשלה, אל תנח מדת
14 ענותנותך, ללמדך שכל המניח ענותנותו גורם מיתה
15 לעצמו (חס ושלום) וחוטא לדורו. ממי אתה למד –
16 מזכריה, דכתיב (דברי הימים ב כד, כ) 'ורוח אלקים
17 לבשה את זכריה בן יהוידע הפהן, ויעמד מעל לעם'
18 כו', וכי על ראשי העם היה הולך, אלא ראה עצמו
19 גדול מפל העם, שהיה חתן המלך וכהן גדול (פרוש בנו
20 של כהן גדול כו') נביא ודן והתחיל לדבר גדולות (שם)
21 'למה אתם עברים את מצות ה' ולא תצליחו' כו',
22 וכתיב 'ויקשרו כו' וירגמו' כו'. אבל יחזיאל בן זכריה
23 לא עשה כן, דכתיב 'ויחזיאל בן זכריה כו' היתה עליו
24 רוח ה' בתוף הקהל', מהו בתוף הקהל, שהשנה עצמו
25 לקהל", ואם בן פירש "רוח המושל" – רוח הממשלה
26 שבאה לאדם, הנה מקומו אל יניח כו'. אמנם לפי זה
27 צריך להבין מהו "פי מרפא יניח חטאים גדולים", דמי
28 שנתנה לו ממשלה הרי ודאי הדבר שהוא צדיק ובעל
29 תורה, איך שיך בו הענין דחטאים חס ושלום. אף הענין
30 הוא, דהנה בתבת "רפא" יש בה שני פירושים,
31 הראשונה לשון רפיון, והשנייה לשון רפואה, וכמו
32 שכתוב (תהלים ל, ג) "שועתי אליך ותפאני", שיש בזה
33 שני פירושים, שועה היא הנעקה שהנפש האלקית
34 צועקת מזה שהנפש הבתמית מפתה אותה, וזהו

(* נדפס בספר המאמרים – קונטרסים חלק ב עמוד 716)

א. אם רוח יצר הרע מושל בך ומתגבר לעלות עליך, מקומך הטוב שהיית נוהג לעמוד בו - אל תעזוב, כי דברי התורה
נבראו רפואה בעולם, לעזוב החובות ולהשכיח מלפני ה' חטאים גדולים. ב. דברי התורה.

25 "ויהי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה', וַיֹּאמֶר ה' אֵל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 26 נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר, דָּגַם אַחַר שְׁנֹכַחַר מַאֲת ה'
 27 לְנַהֵל אֶת יִשְׂרָאֵל הִיָּה בְּמִדְרַגַּת מִשְׁרַת מֹשֶׁה שֶׁהִיָּה
 28 בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, וְזֶהוּ דְכֻתִּיב "אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף מִצְאָתִי
 29 וְאִשָּׁה בְּכָל אֶלֶה לֹא מִצְאָתִי", אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף זֶה
 30 מֹשֶׁה, וְאִשָּׁה שֶׁהִיא בְּחִינַת מְקַבֵּל וְאִינָה מִשְׁפִּיעַ כָּלֵל
 31 כְּמוֹ מִדְרַגַּת יְהוֹשֻׁעַ, הִנֵּה בְּכָל אֶלֶה לֹא מִצְאָתִי, הִינּוּ
 32 בְּכָל הָאֶלֶף, וְלִכֵּן הִנֵּה גַם יְהוֹשֻׁעַ עִם הִיּוֹתוֹ גְּדוֹל הַדּוֹר
 33 וְהִיָּה בְּאֶרֶץ בְּעַת הַחֲטָא, מִכָּל מְקוֹם אֵינוֹ נִתְפָּס בְּעוֹן
 34 הַדּוֹר מִפְּנֵי הַבְּטוּל שָׁבוּ. וְזֶהוּ שְׁמֵרְפָא מְנִיחַ חֲטָאִים
 35 גְּדוֹלִים, דְּזֶה שְׁגְדוֹל הַדּוֹר הוּא מְרַפָּה עֲצָמוֹ מִלְּהַשְׁתַּרְר
 36 עַל הַצְּבוּר שֶׁהוּא בְּמִדְרַגַּת עֲנוּה, הֵרִי הוּא מְנִיחַ חֲטָאִים
 37 גְּדוֹלִים שֶׁל הַדּוֹר. וְהִנֵּה עוֹד טַעַם לְשִׁבַח בִּיהוֹשֻׁעַ מְדוּעַ
 38 אֵינוֹ נִתְפָּס בְּעוֹן הַדּוֹר, הוּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִיָּה בְּעַת הַהִיא
 39 בְּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִרִי הִיָּה בְּאֶהְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וּכְשֶׁם
 40 דְּמֹשֶׁה הִנֵּה לְכַד זֹאת שֶׁהִיָּה בְּמִדְרַגַּת הָעֲנוּה כְּפִי
 41 דְּמִשּׁוּם זֶה אֵינוֹ נִתְפָּס בְּעוֹן הַדּוֹר, הִנֵּה עוֹד זֹאת שֶׁלֹּא
 42 הִיָּה בְּעַת הַחֲטָא בְּאֶרֶץ כְּנָ"ל, הִנֵּה כֵּן יְהוֹשֻׁעַ לְכַד
 43 זֹאת שֶׁהִיָּה בְּבְחִינַת בְּטוּל וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נִתְפָּס בְּעוֹן
 44 הַדּוֹר, הִנֵּה עוֹד זֹאת שֶׁלֹּא הִיָּה בְּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כִּי אִם
 45 בְּאֶהְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְזֶהוּ "כִּי מְרַפָּא יְנִיחַ חֲטָאִים גְּדוֹלִים",
 46 דְּעַל יְדֵי זֶה שְׁגְדוֹל הַדּוֹר הוּא מְרַפָּה עֲצָמוֹ מִלְּהַתְנַשְּׂאֵת
 47 וּמִלְּהַשְׁתַּרְר עַל הַצְּבוּר, הִנֵּה עַל יְדֵי זֶה יְנִיחַ חֲטָאִים
 48 גְּדוֹלִים, שְׂאִינוֹ נִתְפָּס בְּעוֹן הַדּוֹר.

י"ב וי"ג תמו, תרצ"ה

1 "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ מְאֹד", וְגַם אֶהְרֹן הִיָּה עֲנוּ, אֵלֹא נוֹסֶף
 2 עָלָיו מֹשֶׁה שֶׁהִיָּה בְּתַכְלִית הַהִפְלָגָה בְּמִדַּת הָעֲנוּה,
 3 שֶׁהַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו כִּי "הָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ מְאֹד מִכָּל
 4 הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה", שֶׁהִיָּה בְּתַכְלִית הַהִפְלָגָה
 5 דְּמִדַּת הָעֲנוּה, מֵה שְׂאִין בֶּן אֶהְרֹן, וּמִכָּל מְקוֹם הִרִי אֶהְרֹן
 6 הִיָּה גַם בֶּן עֲנוּ, אֵלֹא שְׂאִין זֶה בְּמִדְרַגַּת מֹשֶׁה, וּמִכָּל
 7 מְקוֹם הִרִי הִיָּה בְּבְחִינַת וּמִדְרַגַּת הַבְּטוּל, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב
 8 "וְאֶהְרֹן מֵה הוּא", דְּאֶהְרֹן מִדְרַגְתּוֹ הִיא מ"ה וּבְטוּל,
 9 וְעוֹד יוֹתֵר כִּי אֶהְרֹן הוּא בְּבְחִינַת הַבְּטוּל כְּמוֹ מֹשֶׁה,
 10 וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב "וְנִחְנּוּ מֵה", וּכְמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל
 11 פְּסוּק "הוּא אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה, הוּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן – שֶׁשְּׂגִינֵהֶם
 12 שְׂקוּלִים כְּאֶחָד", וְהִינּוּ דְשִׁנִּינֵהֶם הֵם בְּמִדְרַגַּת מֵה, וְלִכֵּן
 13 גַם אֶהְרֹן עִם הִיּוֹתוֹ גְּדוֹל הַדּוֹר וְהִיָּה בְּאֶרֶץ בְּעַת חֲטָא
 14 הָעֲגָל, מִכָּל מְקוֹם אֵינוֹ נִתְפָּס בְּעוֹן הַדּוֹר מִפְּנֵי הַבְּטוּל
 15 שָׁבוּ, וְכֵן יְהוֹשֻׁעַ הִיָּה בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב
 16 (שְׁמוֹת ל"ג, יא) "וּמִשְׁרַתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן נָעַר לֹא יְמִישׁ
 17 מִתּוֹף הָאֶהֱל", דְּפְרוּשׁ נָעַר מוֹרָה עַל הַבְּטוּל, דְּכָל עֲנִינּוּ
 18 וְעַקֵּר מֵהוּתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הוּא שֶׁהוּא מִשְׁרַת מֹשֶׁה, וּבְטוּל
 19 בְּתַכְלִית אֲשֶׁר "לֹא יְמִישׁ מִתּוֹף הָאֶהֱל", שֶׁהוּא בְּבְחִינַת
 20 מְקַבֵּל תְּמִיד וְאֵינוֹ שׂוֹף לְהִשְׁפָּעָה כָּלֵל, וּכְמֵאֲמַר "אֵינִי
 21 דְּטָרַד לְמַבְלַע לֹא פִלְט"¹, וּכְמוֹ תְּלִמִּיד הַיּוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבּוֹ,
 22 אֲשֶׁר כָּל עֲנִינּוּ הוּא מֵה שֶׁבְטוּל אֵל הַרְבֵּ, וְגַם אַחַר
 23 הַסְּתַלְקוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיָּה כָּל עַקֵּר
 24 מֵהוּתוֹ שֶׁהוּא מִשְׁרַת מֹשֶׁה, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (יְהוֹשֻׁעַ א, א)

ג. מכיון שטרוד לבלוע (לקבל) אינו פולט (להשפיע).

לקוטי דיבורים

אשרי האיש

קטע משיחת י"ט כסלו, ה'תש"ד

8 בישראל משמיע את דברי הקודש וההתעוררות
 9 שלו.
 10 גם בשנה זו נערכה התוועדות שמחה אצל כ"ק
 11 אדמו"ר שליט"א, והדברים יפורסמו אי"ה
 12 במילואם בנפרד.
 13 כאן מביאים אנו קטע קצר מדברי כ"ק אדמו"ר
 14 שליט"א בי"ט כסלו השנה, עד כמה שהם נוגעים
 15 לשיבות הליובאוויטשות הקדושות.

י"ט כסלו, ה'תש"ד

1 כפי הידוע, י"ט כסלו הוא "יום הגאולה",
 2 כשכ"ק אדמו"ר הזקן נבג"מ זי"ע, בעל התניא
 3 והשו"ע, שוחרר ממאסרו, ויחד אתו נגאלה תורת
 4 חב"ד*.
 5 בכל שנה חוגגים יום זה בכל תפוצות ישראל,
 6 והתוועדות שמחה מיוחדת נערכת אצל כ"ק
 7 אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, כשהמנהיג הגדול

(* ראה "מגילת י"ט כסלו", בהוצאת אגודת חסידי חב"ד, ה'תש"א.

יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

- 1 בשנה ההיא¹³ היתה חגיגת ל"ג בעומר בשמחה כפולה ומשולשת.
- 2 בהיות כי ביום השני חל תענית שני בתרא¹⁴ ישבו הרבנים המפורסמים הר"נ
- 3 מדוברָאוונע^{15,17}, ר' אייזיק מוויטעבסקי, הר"א מהאָמליע בבי"ד ופסקו – בתור הוראת שעה
- 4 – שלרגלי שמחת הרבים לא יסיימו את התענית¹⁸ ואחר מנחה גדולה יקיימו את המנהג הקבוע
- 5 בסעודת החג.
- 6 הרה"ח ר' הלל מפאָריטש אף כי הסכים עם הרבנים הגאונים הנ"ל והשתתף בחזרת
- 7 המאמרים, בהניגונים והריקודים, מ"מ גמר תעניתו, ורק אחר תפלת ערבית שתה כוס חמין.
- 8 בלילה ההוא בהתועדות זקני החסידים הרבה הרי"א מהאָמליע לתבוע מהר"ה על אשר הוא
- 9 מרבה בהידורים¹⁹, וביאר את המאמר²⁰ כל יתר כנטול דמי.
- 10 הרה"ח ר' הלל בכה במרירות גדולה, ומתוך בכי' בדמעות שלישי התחנן אל הרה"ח רי"א
- 11 אשר לא יאשים אותו על זה, ולא יחשוב עליו עון שהוא עושה מפני יוהרא וגסות הרוח ח"ו.
- 12 שעה ארוכה דיבר אז הרה"ה בהתרגשות ובתחנונים, והדברים כולם לא אזכור, ורק זאת הנני
- 13 זוכר שאמר אשר בארבעה חדשים שהכינותי את עצמי לכנוס לכ"ק אדמו"ר ליחידות פעלתי
- 14 אצל הגוף שיהי' בהדרגא טוב²¹, ולא רק בהדרגא דצדק – ער זאָל זיין גוט און ניט נאָר גערעכט.
- 15 גם הנני זוכר שאמר עס איז אַ עבירה אַוועק געבען די צייט אויף טענות און מענות, יעדער
- 16 רגע איז טייער.
- 17 אחד האברכים מהיושבים – משה דוד מאַבצוהע – התרגש מאד מדיבוריו של הרה"ה ובכה
- 18 בכי רב בטענו, עתה הנני יודע מדוע לא הועילו לי השתי פעמים יחידות שהייתי אצל כ"ק
- 19 אדמו"ר, כי בשביל להכנס ליחידות צריכים הכנה בעבודה בפועל, וזולת זאת אינו מועיל.
- 20 המעל"ע – מאז באנו להרי"מ לאַחרעמאָוּאָ עד בא כ"ק אדמו"ר ביום הל"ג בעומר לברך
- 21 את החגיגה – עבר עלינו כשעות אחדות מהשמחה הגדולה בתענוג רוחני.
- 22 כ"ק אדמו"ר אמר מא' ד"ה עד הגל הזה ועדה המצבה³, התעכב כשתי שעות ויסע לביתו.

(ז) הרי"נ [=הר' נחמיי] בנו של ר' אברהם בירך מסמיליאָנ¹⁵ - תלמיד מובהק לרבנו הזקן. בזווג שני חתנו של הרה"ק ר' חיים אברהם בנו של רבנו הזקן. נולד ט"ו שבט תקמ"ח – נפטר ט"ו שבט תרי"ב¹⁶. (כן צ"ל גם בס' השיחות [קץ הישיבת] ע' 137). בעהמ"ס דברי נחמיי¹⁷.

(ח) ראה ספר השיחות קץ הישיבת ע' 78. "התמים" ח"ד ע' כח ואילך.
(ט) האמצעי. – ראה לקמן הספור בארוכה.

(התוועדויות תשמ"ב ח"ב ע' 1129). שיחות ליל ו' דחה"ס וש"פ
וישב תשמ"ט (התוועדויות תשמ"ט ח"א ע' 182. ח"ב ע' 42).
18) ראה מכתב פסח שני תשל"ז (לקו"ש ח"ז ע' 505)
בהערה (ד"ה פסח שני, ב') ובשוה"ג שם מציין לרשימה זו.
19) ראה גם אגרות יקודש ח"ב ע' שמב. ח"ד ע' קכו. וראה
לקמן הערה 21.
20) חולין נח, ב.
21) ראה ספר השיחות תרצ"ז ע' 240. קיץ הישיבת ע' 104.
תש"א ע' 58.

13) ראה גם שיחות חורף תרצ"ה (תורת מנחם רשימת היומן
ע' 58ג). הועתק ב"היום יום" יז אייר.
14) ראה טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ב.
15) ראה אודותו שיחת חג הפסח תרצ"ד סכ"ב (לקו"ד ח"א
קלב, א). ספר השיחות תרצ"ז ע' 170 ואילך.
16) ראה שיחות ט"ו שבט, ש"פ ויק"פ, ש"פ ויקרא –
תשמ"ב (התוועדויות תשמ"ב ח"ב ע' 850 ואילך. ע' 1057 ואילך.
ע' 1116).
17) ראה אודותו בית רכי ח"א פכ"ו (סט, א-ב). ספר השיחות
תרפ"ח-תרצ"א ע' 244 ואילך. שיחת ש"פ צו תשמ"ב

אגרות קודש

[תחלת מ"ח תרפ"ב]

ב"ה

כבוד ידידי עוז הרה"ג המפורסם נכבד
ומרומם וי"ח אי"א כש"ת מוה"ר
ישראל איסר יעקב נ"י

1 שלום וברכה,

2 מכתב כת"ר מעש"ק תבוא קבלתי קודם הו"ר העבר
3 ובקשת כת"ר ע"ד הפ"נ מלאתי ושומע תפלה יקבל תפלתו
4 ויתחזק בריאותו ויוכל לשקוד על התורה והעבודה
5 באריכות ימים ושנים, ועיני כת"ר תחזינה רוב נחת וענג
6 בעדתו, ובכל אחב"י ברו"ג.

7 וע"ד שעניתי לידידינו רד"ק שי' על שאלתו, דבר
8 ההשתתפות עם הנראים כאוהבים ודורשים שלי' ארצנו
9 הקדושה תובב"א, הנה בטח ראה כבו' המענה כולה. ובגוף
10 ועצם הדבר לא אוכל הגד מאומה, עדי ידעו בבירור פרטי
11 הדברים, דבר שלם ולא חצי דבר.

12 עתה בהגיעני מכתב כבו', דמייתי אשר ממנו אדע פשר
13 דבר הענין ומטרתו באשר הוא, ואדיר חפצי הוא לדעת,
14 מי ומי הן המה מכבוד הרבנים הגדולים, עמודי התורה,
15 והוראה, די' עליהם יחיו, אשר אנחנו כל בית ישראל נוכל
16 ללכת אחריהם, בנדון כזה, בתום לבב, כי בקיאים
17 ומומחים המה בדבר ואשר יוכלו לקחת עליהם אחריות
18 אחרית דבר, כי ממלאים הם בזה פקודתם, ומשמרת
19 קודש עבודתם, אשר זאת היא התעודה הנתונה להם,
20 מאת אל חי, אבינו שבשמים יתברך.

21 עמידתי בתור מזכיר ואיש סודו של הוד כ"ק אאמו"ר
22 הרה"ק זצוקללה"ה נב"מ זי"ע, במשך כעשרים שנה, בכל
23 עניני הכלל, הנוגעים לנשמת ישראל, רכושו הנפשי
24 והבשרי, רקמה בקרבי השאלה הנזכרה. כהיום מדפדף
25 הנני בספר היומי, מכל העבר לעיני, מחזות שונות
26 מאסיפות רבנים, ועסקני הכלל, שיחתם התלהבותם
27 ונבואתם, ובאזני שמעתי דברים, דברי אלקים חיים,
28 יוצאים בלהבת אש קדש הקדשים, מעולפים בסיפורי
29 תבונה, והן המה ידרשו פתרון השאלה הנזכרה.

30 באחרית הימים מימי אלול תרס"ח, נתועדו אחדים
31 מראשי מגיני היהודים והיהדות, בארץ אשכנז, וכיוונו
32 התועדותם, עת נסוע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
33 זצוקללה"ה נב"מ זי"ע מקארלסבאד, לביתו דרך
34 בערלין, ונקראתי לבוא שמה, התועדותם נמשכה כיומים
35 לשוחח בענינים שונים. בהמשך הדברים, התעוררה
36 השאלה, ע"ד הענינים, שאחינו החפשים לוקחים חלק

37 בזה ויכלכלום רק ברוח מדיני, אשר מהראוי הי' כי
38 הרבנים הגדולים יתקברו לזה, ויעמדו בראש באופן
39 שיתאים אל התורה, האם אי אפשר למצוא פשרה, כי
40 התורה וחי עולם יתאימו, ואז היתה לב ישראל במנוחה,
41 כי דרכם בטוחה.

42 ויאמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר, כן הדבר
43 התורה והחיים מתאימות הנה, אמנם רק כשהחיים הוא
44 עפ"י התורה. למראה עין השכל הלא עצה ישרה היא אשר
45 הרבנים יעמדו בראש ההנהגה, ואז התקוה כי יתנהג הכל
46 על צד ההכשר. אבל האמת אינו כן, תעודת הרבנים
47 כתעודת הלאום כולו, היא תורתנו הקדושה, בה כוחם
48 גדול, ובה יוכלו לדרוש מאת העם, כי ישמעו אליהם,
49 ויבטלו דעתם ורצונם, ובהיות כי דבר הוי' זו תורתנו
50 הקדושה, רבני ישראל וגאונו קרובים אלי' יותר
51 בהתמסרותם אלי' ברוח ובפועל, אשר ע"כ להם הכח
52 והעוז, להגיד לעם הקדש, כה תעשו וכה תלכו, ועל עם
53 הקודש החובה, חובת אלקים וגזרתו ית' לשמוע בקולם,
54 ולהשליך יבם עליהם, לילך תום ובטוח, ולהביא בפועל
55 בחיים את כל אשר יצווים, בכח התורה, בשם הדת, ובשם
56 אלקינו אלקי אבותינו.

57 תורתנו תורת אל חי, היא המקפת אותנו, ואת כל בן
58 עם קדשנו, מיום יצירתו, בקדושת וטהרת בית ישראל, עד
59 יום האחרון בחיי בשר בעבור האדם מחיי גוף לחיי נשמה,
60 בה נחי' חיי עולם זה, במאכל במשתה, בארחי הבית
61 בהעמדת דורות ישרי לב, בעבודה בשדה, בחברת המדיני,
62 ובעבודה האלקית במזוני הנפש והרוח, ובה נחי' חיי עולם
63 הבא, באור כי טוב, לעמוד לפני הוי' עד עת בא פקודת כל
64 יצורי עולמים, אשר ישני עפר יקומו, והאלקים יבנה עירו,
65 וייסד היכלו ובית קדשו יפאר, כי עוד האמור.

66 גאוני ישראל והדרתו, הן הנה העומדים בין הוי'
67 אלקינו, ובין עם הקודש, להגיד להם את דבר ה' באשר
68 הוא, עפ"י התורה והמצוה, מבלי התחשב עם ידיעת העם,
69 חפצו ומיאוונו, צירי אלקים המה, וזאת תעודתם עלי
70 אדמות, מהם יודרש, נוסף על חובתם, כחובת כל בן
71 הלאום, לדרוש זכות העם מיד עושקיו, ולהגן עליו,
72 מהתנפלות מחלליו, וחפצי רעתו ח"ו, גם זאת כי ישימו
73 נפשם בכפם תמיד, רק בעד טובת עמנו, הזמני והנצחי.

74 אמנם כ"ז כאשר החיים עפ"י התורה והמצוה נוסדה,
75 אבל בענינים, אשר רק החיים סובב הולך, הולך ושואף,
76 מבלי התחשב עם תורתנו הקדושה, מי הוא זה מאתנו
77 אלה פה היום, או מגאוני ישראל ופרנסיו, אשר בעולם
78 ומלאו, אשר לו העוז והכח לאמר, בכח התורה והיראה,
79 אשר כה הענינים דורשים, וא"כ עלינו להתפשר, בה בשעה

42 עד היום חליפות היו בעמינו, דור דור גאונו ותפארתו,
43 ולעומתו גם מעיקו וצורריו, אבל בכל זה דגל הלאום
44 האלקי, טהור וקדוש הי' ביד כל בני העם, ועליו יתנוסס
45 "האלקים דתו תורתו ועמו אחד" כתובה על יריעת דעת
46 מרוקמה בפתיל[ין] אהבה, על אריגת להבת שלהבת עוז
47 התמסרות הבשר והדם כאחד.

48 היום אומרים לנו, לשנות מטעי כרמינו לקצוץ זמרת
49 גפנינו, הוא החדר מקור אמונה הטהורה, להעמיס על הרב
50 - דואג הציבורי, ורוחו החי בכל עיני החיים הרוחניים
51 בעדתו - משאת עול בלימודי חול והדומה.

52 רבני ישראל, עליכם לעמוד בחזקה ולאמר גלוי לעין
53 כל, הביטו אל דגל העתיק הלזה, נס שתול על פלגי דם
54 הנהו, הם דמי הבנים והבנות, נערים גם זקנים מקדשי
55 שם שמים, ועוז נצחם נשאר לעד. אל תגעו בתורתנו, אל
56 תמיתו את ילדינו, ואל תשודדו את נשמת חיננו. את
57 בשרינו נתן האלקים בגולה, אמנם נפשינו, דתינו ותורתנו
58 חפשים הם.

59 אלקים אחד הוא, תורה ומצות אחת המה. את
60 האלקים התורה והמצוה, שעבדו וקיימו אבותינו,
61 בארצנו, אותו נעבוד, ואת תורתו ומצותיו נשמור אנחנו,
62 וכן יעשו בנינו ובני בנינו עדי עד.

63 על גבינו חרשו חורשים, האריכו לענותינו. בני הרוגים
64 אנחנו, בני שרופים אנחנו, אבל בכל זה, בעזרת צור
65 עולמים, על במתי עולם עמינו תעמוד תורתנו שלמה אחת
66 היא, כלולה בהדרה ובלולה בדמינו.

67 בשם הדת, בשם התורה, ובשם לב עם הקודש, הטהור
68 מכל שמץ דופי, הנני פונה אל באי כח הממשלה, לאמר
69 להם, עם ישראל חפשי הנהו מכל עול ומועקה אשר ישימו
70 על דתינו ותורתנו. דרכינו דרך קדש סלולה היא לפנינו,
71 בה הלכו אבותינו, בה הולכים אנחנו, ובה ילכו בנינו ובני
72 בנינו עדי עד.

73 ועתה אם ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכ', אז הלא
74 ההוה יקח מופת העבר ובעקביו יהלך, הנה לא חדשה היא
75 בארץ, אשר עם ישראל מתנוודד, אנה ילך ואנה ישים
76 פעמיו. עלינו לדעת כי התורה רק היא מעוזנו והאיש
77 החפץ חיים ולעודד נשמת ישראל, ירביץ תורה ויאדירה,
78 ייסדו חדרים ושיבות, להקים דור ישרים, ולקבוע עתים
79 לתורה, כאשר בימי קדם, ואז אור יהי במושבי אחינו בית
80 ישראל, די עליהם יחיו.

81 ויקבל החוה"ש והברכה מאדוה"ש כאו"י וידידו
82 הדו"ש מוקירו ומכבדו בן מו"ר.

1 אשר אנחנו כולנו וכל עם הקודש יודעים, כי תורתנו
2 נצחית היא, לא תכיר שום פשרה, ובלתי נותנת רשות פנות
3 ימין ושמאל, וכל אשר אמר האלקים על ידי נביאיו
4 ועבדיו, ורבני ישראל וגאוניו, במה איפוא יוכלו לקחת
5 עליהם אחריות עם הקודש ותומו הניתן על ידם, לעבדם
6 ולשמרם. לכו ונלכה בדרך העולה לרבים, לחזק בתי
7 התורה ולדרוש טובת העם ואשרו, כאשר יצונו האלקים
8 בתורתנו, ובה נראה הצלחת שושנת יעקב.

9 הנה לעיני ניצב כהיום מחזה אסיפת הרבנים ועסקני
10 הכלל בעיר וילנא בשנת תרס"ט בחדש אייר, בהתברר
11 שאלת הרבנים והרבנות, ע"ד הצענו, וחדרי ישראל
12 ומלמדיו, אשר רבים מהנאספים שאמרו, והוכיחו בטובת
13 הדבר והכרחו. אמנם גדולי ישראל וגאוניו, גם בידעם
14 המצב הכללי מבט הממשלה על אחינו, אשר הי' חד
15 ומלוטש ביותר, וכוכב רע עלה לעומת אבירי הרועים,
16 ושבת הפרעות בידו לאמר, קבלו דעתי, כי כה הענינים
17 הכוללים דורשים, בכל זה תומת לב ישרים לא נוכלה
18 וותר על מחמד ישראל. ואז טרם שהועמדו השאלות על
19 רוב דיעות, יצא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בנאומו ויאמר:

20 האלקים נתן אותנו בגולה. לא בבחירתנו אנחנו,
21 וברצוננו, עזבנו את ארצינו, וכל הקדוש לנו, בזכרון
22 ראשונים. מני היום שעבר אבינו הראשון, אברהם העברי,
23 ראש המאמינים, את עבר הנהר ללכת אחרי אלקינו,
24 באמונה טהורה, ויבוא ארצה כנען, עד יום צאת רבינו,
25 רבי יוחנן בן זכאי בחרב בית אלקינו, משך אלף שמונה
26 מאות עשרים וחמשה שנה, על כל פסת גרגיר ארץ
27 קדשינו, חרות גאון צור מחצבתנו, החקוק בלב כ"א ואחד
28 מעמנו לעד.

29 והאלקים הוא יגאלנו. לא בכחינו ובזרוע ידינו נשוב
30 אל ארץ אבות אבותינו, אשר בחטאינו אחרי אלפי
31 התראות נביאינו, בשם ה', מעלי נגרשנו, ויתן ה' אלקינו
32 אותנו בגולה, ונלך מגוי אל גוי, ו[מ]ממלכה אל ארצות
33 נכר, עד כי לארבע רוחות השמים, התפזר עם האלקים.
34 ובכל מקום מושב אחינו - ירחם ה' וירום קרנינו - מבלי
35 התחשב עם ברכת הארץ בקנין וסחר הבאה לרגלם,
36 מוכים ורדוים, שנואים ורדופים אנחנו. גם דור עשירי
37 וחמש עשרה, כגר בארץ נחשבנו, וכל חלאת בני אדם
38 בעלילת רשע ומשטמה, עלינו יתגלגלו, ויתנונו למוצצי דם
39 אזרחי הארץ, אוכלי בשר אדם, ולמופרי ברית תושבים.

40 יחיש האלקים פדות נפשנו - זה לנו, כאלף שמונה
41 מאות וארבעים שנה, אשר הלכנו בראש גולים - מני אז

פרק ב משנה ט

חֲמִשָּׁה תְּלִמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי, וְאֵלּוּ הֵם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, וְרַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדָּה. הוּא הָיָה מוֹנֵה שְׂבָחָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס, בּוֹר סוּד שְׂאִינּוֹ מֵאַפֵּד טַפָּה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ. רַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן, חֲסִיד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל, יָרָא חֲטָא. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדָּה, בְּמַעַן חֲמַתְנַגְבֵּר. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אִם יִהְיוּ כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֵאוֹנִים, וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס בְּכַף שְׁנֵיָה, מְכַרֵּעַ אֶת כָּלָם. אַפָּא שְׂאוּל אוֹמֵר מִשְׁמוֹ, אִם יִהְיוּ כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֵאוֹנִים וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס אַף עִמָּהֶם, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדָּה בְּכַף שְׁנֵיָה, מְכַרֵּעַ אֶת כָּלָם.

נקודות משיחות קודש

שקבל ארבעה החומשים הראשונים מפי הקב"ה נעשה "כמעייין המתגבר" ואמר משנה תורה "מפי עצמו"¹¹.

חֲמִשָּׁה תְּלִמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי

מבואר במפרשים¹², שלרבי יוחנן בן זכאי היו יותר מחמשה תלמידים, כמוכן, אלא הפירוש הוא שכל תלמידיו נחלקים לחמשה סוגים ודרגות.

ויש לומר, שכן הוא גם לגבי כל התלמידים ולומדי תורה בכלל – וכן כל ישראל, עליהם נאמר¹³ "וכל בניך לימודי ה'" – שהם מחולקים לחמשה סוגים.

והנה, מלבד חלוקה זו לחמשה, מתחלקים בני ישראל גם לשבעה דרגות, כנגד שבעת המדות: יש מי שעובד מאהבה, יש מי שעובד מיראה, ועד למלכות¹⁴. וכן מצינו שני אופנים בחלוקת התורה: חמשה חומשי תורה ו"שבעה ספרי תורה"¹⁵. ויש לבאר את ההבדל בין שני אופני החלוקה – חמשה ושבעה:

חמשה קשור בכלל עם העבודה בקדושה, ואילו שבעה מורה על העבודה גם בעולם. וכפי שהוא בספירות, חמש המדות מחדד עד הוד כוללים את עיקר המדות, כידוע¹⁶ שהספירה החמישית, הוד, הוא "סוף ותשלום הספירות בעיקר המדות"; והספירה הששית והשביעית, יסוד ומלכות, הן מקור ההשפעה לבי"ע¹⁷ עלמא דפרודא¹⁸.

זהו אחד ההבדלים בין חלוקת בני ישראל לשבעה ולחמשה: שבעה - כולל כל הדרגות בישראל, גם הדרגות התחתונות ("בריות בעלמא"¹⁹), כנגד הספירה הששית והשביעית. חמשה - בני ישראל מתחלקים למספר זה בתור לומדי חמשה חומשי תורה ופירושה כולו (חמשה תלמידיו של רבי יוחנן בן זכאי, שכל ענינו ה' תורה וקדושה), היינו כפי שהם קשורים בעיקר עם קדושה (חמש ספירות).

ועל דרך זה בחלוקת התורה: החלוקה הרגילה היא לחמשה ספרים, שכן עיקר ענין התורה קשור בקדושה. אך היות שהיא צריכה לפעול גם בעולם, שנברא בשבעת ימי בראשית, לכן יש בה גם החלוקה לשבעה, כולל הדרגה הששית והשביעית, שהן מקור ההשפעה בעולם²⁰.

רו"ל אמרו¹ שישנו דמיון מסויים בין רבי יוחנן בן זכאי למשה רבינו: שניהם חזו מאה ועשרים שנה שנחלקו לשלש תקופות של ארבעים שנה. משה ה' במצרים ארבעים שנה, ובמדין ארבעים שנה, ופירנס את ישראל ארבעים שנה; ורבי יוחנן בן זכאי עסק בפרקמטיא ארבעים שנה, ושימש חכמים ארבעים שנה, ופירנס את ישראל ארבעים שנה.

במשנתנו ניתן למצוא צד-השווה נוסף:

התורה, שנקראת "תורת משה", מחולקת לחמשה חומשים (וכן הלוחות שניתנו על ידי משה נחלקים לשתיים, כשבכל צד מצויות חמש דברות); וכן תורתו של רבי יוחנן בן זכאי נתחלקה לחמשה סוגים של תלמידים, וכל אחד מהם הוא כנגד אחד מחמשה חומשי תורה.

רבי אליעזר בן הורקנוס, שנקרא "רבי אליעזר הגדול"², הוא כנגד חומש בראשית, כמאמר רו"ל³ "הגדולה – זו מעשה בראשית".

רבי יהושע בן חנניא, עליו אמר רבו "אשרי יולדתו, הוא כנגד חומש שמות, בו מסופר על גאולתם של ישראל ממצרים, שנמשלה ללידה⁴. קשר נוסף: רבי יהושע בן חנניא נהג להרבות בויכוחים עם חכמי אומות העולם⁵, ומסתבר שדוקא רבי יהושע בן חנניא עסק בכך להיותו "קרוב למלכות"⁶; וזה קשור לויכוחים שניהל משה – שגדל בביתו של פרעה – עם פרעה מלך מצרים, עליהם מסופר בחומש שמות.

רבי יוסי הכהן הוא כנגד חומש ויקרא, שנקרא "תורת כהנים"⁷.

רבי שמעון בן נתנאל ה' "ירא חטא", היינו שפחד מעצם החטא והחסרון⁸, לא מעונש או מניעת שכר. וזהו כנגד חומש במדבר, שנקרא "חומש הפקודים"⁹, כי הדרך להגיע לדרגת "ירא חטא" הוא על ידי מנין ומספר: כשאדם סופר תמיד את הימים שניתנו לו כדי למלא את שליחותו בעולם, אזי הוא מנצל את זמנו בשלימות, ללא "חטא" וחסרון.

רבי אלעזר בן ערך, שה' "כמעייין המתגבר", הוא כנגד חומש דברים, שאמרו משה "מפי עצמו"¹⁰, היינו שעל ידי

1. ספרי שם. 2. ראה קונטרס שם האחד אליעזר בהקדמה לפרקי דר"א. 3. ברכות נח, א. 4. יחזקאל טז, ד ואלך. וראה ילקוט"ש ואתחנן עה"פ לקחת לו גוי מקרב גוי. 5. ראה תולדות תנאים ואמוראים (היימאן) בערכו (עמ' 626). 6. רש"י. 7. קידושין לג, א. 8. חטא מלשון חסרון (לקו"ת מטות פב, א). 9. יומא סח, ב. 10. מגילה לא, ב. 11. משיחת ש"פ דברים תשמ"ב – על פי

רשימת השומעים בלבד. 12. מד"ש בשם הרשב"ץ. 13. ישעי' נד, יג. 14. ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. 15. סידור עם ד"א"ח דש, א. 16. אוה"ת בהעלותך ס"ע שעד. 17. ראה תו"א בראשית ג, א. 18. ראה תניא פל"ב. 19. כי ספר במדבר נחלק לג' ספרים (שבת קטז, א). 20. ספה"ש תנש"א ח"ב עמ' 608.

פרשת בהעלותך

ח « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֹּתֹת אֶל־מוֹל' פְּנֵי הַמְּנוּזָה יֵאָרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת: ג וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוֹל' פְּנֵי הַמְּנוּזָה הַעֲלָה נִרְתִּיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ד וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשֵׁה זָהָב עַד־יָרֵכָה עַד־פְּרָחָהּ מִקְשֵׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנֹרָה: פ (לוי) ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ו קַח אֶת־הַלְוִיִּם מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם: ז וְכַהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהַרְם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִן הַטָּמֵא וְהַעֲבִירוּ תֵּעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וּכְבָסוּ בַגְדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ: ח וְלָקַחוּ פֶרַךְ בֶּן־בְּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וּפְרִישֵׁי בֶן־בְּקָר תִּקַּח לַחֲטָאת: ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ישראל) י וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסַמְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם: יא וְהִנִּיף אַהֲרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה: יב וְהַלְוִיִּם יְסַמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם: יג וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אַהֲרֹן וּלְפָנָיו בָּנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה: יד וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 316)

בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת (ח, ב)

הצווי על הדלקת הנרות אמנם נאמר לאהרן הכהן, אבל "הדלקה כשרה בנר". לומר לך, שכל אחד חייב לעסק בהדלקת נשמות ישראל וקרובן לאביהם שבשמים. וצריך להיות "שלהבת עולה מאליה": שיהא ה'צ' 'דולק' בכחות עצמו, כף שאינו זקוק עוד ל'מדליק'.

שני טו וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: טז כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הָמָּה לִי מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטַרְתָּ כָּל־רֶחֶם בְּכוֹר כָּל־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: יז כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה בְּיוֹם הַפְּתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי: יח וְאַקַּח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל: יט וְאַתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נִתְּנִים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֹשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ: כ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בַגְדֵיהֶם וַיִּנִּיף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהַרְם: כב וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וּלְפָנָיו בָּנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם: כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד זֹאת אֲשֶׁר לְלוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֹשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה יָבוֹא לְצִבָּא צִבָּא בְּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: כה וּמִבֶּן חָמֵשִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצִּבָּא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד: כו וְיָשַׁרְתָּ אֶת־אָחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֵרַת וְעֹבֵדָה לֹא יַעֲבֹד כַּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוִיִּם בְּמִשְׁמֵרַתָּם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש ב עמ' קסא)

כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל (ח, טז)

אמרו רז"ל "הגוי דומה לו", מה הוא רחום אף אתה רחום. ואף כאן: מה הקב"ה פדה את בכורי ישראל בעת מפת בכורות, אף עלינו להשתדל (מי שהדבר בידו) להציל את ילדי וילדות ישראל שלא ישמעו בין הגוים. ואף ש"אלקיכם כהן הוא", ובכהן אין פדיון סבן - הרי אדרבה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 74)
או בדרך רחקה . . ועשה פסח לה' (ט. ט)

רו"ל אמרו, "האומר אֶחָטָא וְאָשׁוּב, אין מספיקין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה". אַמְנָם, מי שלא הקריב אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ מִשׁוּם שֶׁסָּמַךְ עַל פֶּסַח שְׁנֵי - לא מצינו בשום מקום שאינו יכול לעשות פסח שני; הרי שיש כאן תקון אפילו למי שאומר "אֶחָטָא וְאָשׁוּב". ולא זו בלבד שאין כאן מלכתחלה פל העגן של "אין מספיקין בְּיָדוֹ", אלא אדרבה: האדם נצטוו להקריב פסח שני.

רביעי ט וביום הקים את המשכן פסה העגן את המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר: ט בן יהיה תמיד העגן יכסנו ומראה אש לילה: י ולפי העלות העגן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם העגן שם יחנו בני ישראל: יא עלפי יהוה יסעו בני ישראל ועלפי יהוה יחנו כל ימי אשר ישכן העגן על המשכן יחנו: יב ובהאריך העגן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת יהוה ולא יסעו: יג ויש אשר יהיה העגן ימים מספר על המשכן עלפי יהוה יחנו ועלפי יהוה יסעו: יד ויש אשר יהיה העגן מערב עד בקר ונעלה העגן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה העגן ונסעו: טו או ימים או חדש או ימים בהאריך העגן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו: טז עלפי יהוה יחנו ועלפי יהוה יסעו את משמרת יהוה שמרו עלפי יהוה ביד משעה: פ י « וידבר יהוה אל משה לאמר: ג עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות: ג ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אלפתח אהל מועד: ד ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל: ה ותקעתם

בכהן לא מספיקים חמשה סלעים כדי לפדותו, כי אם גופו נתקדש על ידי זה.

שלישי ז « וידבר יהוה אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: ז ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו: ח בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במועדו ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו: ו וידבר משה אל בני ישראל לעשת הפסח: ה ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה את משה בן עשו בני ישראל: ו והיו אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשת הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יהוה במועדו בתוך בני ישראל: ח ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה יהוה לכם: פ ט וידבר יהוה אל משה לאמר: י דבר אל בני ישראל לאמר איש איש ביהיה טמא א לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה: יא בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומרדים יאכלהו: יב לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו: יג והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא יהיה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי א קרבן יהוה לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא: ד וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליהוה כחקת הפסח וכמשפטו בן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ: ס

תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחַיִּים קִדְמָה: וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחַיִּים תִּימְנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם: וּבִהְקַהֵל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תִרְעוּ: ה וּבְנִי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: וּכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצָּרָר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְּם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם: וּבָיֹום שִׁמַּחְתֶּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות יג עמ' 28)

על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם (י.)

עולה, שהיא כלייל לה', רומז לבטול מחלט לה'. שלמים, שיש בו הנאה לבעלים, רומז לעבודת ה' מתוך הנאה והשגה. לכן קדם עולה לשלמים, כי תחלת העבודה צריכה להיות מתוך בטול והנצעה.

חמישי יא ויהי בשנה השנית בחודש השני בעשרים בחודש נעלה הענן מעל משכן העדת: יב ויסעו בני־ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פארן: יג ויסעו בראשנה על־פי יהוה ביד־משה: יד ויסע דגל מחנה בני־יהודה בראשנה לצבאתם ועל־צבאו נחשון בן עמינדב: טו ועל־צבא מטה בני יששכר נתנאל בן־צוער: טז ועל־צבא מטה בני זבולן אליאב בן־חלון: ז והורד המשפן ונסעו בני־גרשון ובני מררי גשאי המשפן: ח ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל־צבאו אליצור בן־שדיאור: ט ועל־צבא מטה בני שמעון שלמיאל בן צורישדי: י ועל־צבא מטה בני־גד אליסף בן דעואל: יא ונסעו הקהתים גשאי המקדש והקימו את־המשפן עד־באים: יב ונסע דגל

מחנה בני־אפרים לצבאתם ועל־צבאו אלישמע בן־עמיהוד: טז ועל־צבא מטה בני מנשה גמליאל בן־פדהצור: טז ועל־צבא מטה בני בנימין אבידן בן־גדעוני: טז ונסע דגל מחנה בני־דן מאסף לכל־המחנות לצבאתם ועל־צבאו אחיעזר בן־עמישדי: טז ועל־צבא מטה בני אשר פגעיאל בן־עכרן: טז ועל־צבא מטה בני נפתלי אחירע בן־עינן: טז אלה מסעי בני ישראל לצבאתם ויסעו: טז ויאמר משה לחבב בן־רעואל המדיני חתן משה נסעים אנחנו אל־המקום אשר אמר יהוה אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך כִּי־יהוה דבר־טוב על־ישראל: טז ויאמר אליו לא אלהי בני א־אל־ארצי ואל־מולדתי אלהי: טז ויאמר אל־נא תעזב אתנו כי | על־כן ידעת חתננו במדבר והיית לנו לעינים: טז והיה כִּי־תלך עמנו והיה | הטוב הוא אשר ייטיב יהוה עמנו והטבנו לך: טז ויסעו מהר יהוה דרך שלשת ימים וארון ברית־יהוה נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מגוחה: טז וענן יהוה עליהם יומם בנסעם מן־המחנה: טז

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות כו עמ' 252)

וארון ברית ה' נסע לפניהם (י, לג)

ובו שכרי לוחות מנחים (רש"י)

שכרי לוחות - רומזים לשפלות ובטול הדרושים כפי 'לקחת' תורה, כמאמר 'ונפשי כעפר לכל תהיה (ועל ידי זה דוקא) פתח לבי בתורתך'. וטעם הדבר, כי הקב"ה הוא אינו־סוף, ואין שכל נברא תופס בו, והוא הדין לגבי תורתו. לכן צריך הנברא להגיע לבטול מחלט, כי רק אז יוכל להשיג באמת חכמה אלקית ו"לקחת" את התורה, שהיא בעצם מעל לנברא.

ששי ז והיה בנסע הארון ויאמר משה קומה | יהוה ויפצו איביך ויגסו משנאיך מפניך: ח ובנחה יאמר שובה יהוה רכבות אלפי

ישראל: ז פ יא * ויהי העם כמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער-בם אש יהוה ותאכל בקצה המחנה: ד ויצעק העם אל-משה ויתפלל משה אל-יהוה ותשקע האש: ג ויקרא שם-המקום ההוא תבערה כייבערה כם אש יהוה: ה והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו וישבו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: ה זכרנו את הדגה אשר-נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת-החציר ואת-הבצלים ואת-השומים: ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל-המון עינינו: ז והמן כזרע-גד הוא ועינו כעין הבדלח: ח שטמו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן: ט וברדת הטל על-המחנה לילה ירד המן עליו: י וישמע משה את-העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר-אף יהוה מאד ובעיני משה רע: יא ויאמר משה אל-יהוה למה הרעת לעבדך ולמה לא-מצאתי חסד א' חן בעיניך לשום את-משא פל-העם הזה עלי: יב האנכי הריתי את פל-העם הזה אם-אנכי ילדתיהו כיי-תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את-הינק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו: יג מאין לי בשר לתת לכל-העם הזה כיי-כפו עלי לאמר תנה-לנו בשר ונאכלה: יד לא-אוכל אנכי לבדי לשאת את-פל-העם הזה כיי כבד ממני: טו ואם-ככה א את-עשה לי הרגני נא הרג אם-מצאתי חן בעיניך ואל-אראה ברעתי: פ ז ויאמר יהוה אל-משה אספה-לי שבועים איש מזקני ישראל אשר ידעת כיי-הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל-אהל מועד והתיצבו עליהם:

שם עמך: ז וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא-תשא אתה לבדך: ח ואל-העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כיי בכיתם באזני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר כיי-טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר ואכלתם: ט לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: ד עד א חדש ימים עד אשר-יצא מאפכם והיה לכם לזרא וען כיי-מאסתם את-יהוה אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים: טו ויאמר משה שש-מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים: טז הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את-פל-דגני הים יאסף להם ומצא להם: פ ז ויאמר יהוה אל-משה הירד יהוה תקצר עתה תראה היקרך דברי אם-לא: טו ויצא משה וידבר אל-העם את דברי יהוה ויאסף שבועים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל: טז וירד יהוה א בענן וידבר אליו ויאצל מן-הרוח אשר עליו ויתן על-שבועים איש הזקנים ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו: טז וישארו שני-אנשים א במחנה שם האחד א אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בפתים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה: טז וירץ הנער ויגיד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה: טז ויען יהושע בן-נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה פלאם: טז ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן פל-עם יהוה נביאים כיי-יתן יהוה את-רוחו עליהם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד ענ"ו 1039)

שטו העם ולקטו (יא, ח)

רשעים, שטו ולקטו (יזמא עה, א)

ל'קט' סתם, רומז לחלק הנגלה שבתורה. הפן, לחם מן השמים, רומז לפנימיות התורה. העבדה שהמן נתן גם לרשע מלמדנו, כי יש להביא את מעינות פנימיות התורה גם לרשע: אין לך יהודי שאינו ראוי ללמד חלק זה בתורה. וכבר אמרו רז"ל: "המאור שבה (סודות התקמה) מחזירו למוטב".

שביעי ויאסף משה אל-המחנה הוא וזקני ישראל: ורוח נסע מאת יהוה ויגו שלוים מן-הים ויפוש על-המחנה בדרך יום פה וכדרך יום פה סביבות המחנה וכאמתיים על-פני הארץ: ויקם העם כל-היום ההוא וכל-הלילה וכל יום המחרת ויאספו את-כתיב השלו קרי השליו הממעיט אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: הבשר עודנו בין שניהם טרם יפרת ואף יהוה חרה בעם ויך יהוה בעם מפה רפה מאד: ויקרא את-שם-המקום ההוא קברות התאווה פישם קברו את-העם המתאווים: מקברות התאווה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות: פ יב ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הפשית אשר לקח פי-אשה כשית לקח: ויאמרו הרק אד-במשה דבר יהוה הלא גם-בנו דבר וישמע יהוה: והאיש משה כתיב ענו קרי עניו מאד מכל האדם אשר על-פני האדמה: ויאמר יהוה פתאם אל-משה ואל-אהרן ואל-מרים צאו שלשתכם אל-אהל מועד ויצאו שלשתם: וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: ויאמר שמעו-נא דברי אסי-יהוה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום

אדבר-בו: לא-כן עבדי משה בכל-ביתי נאמן הוא: ה פה אל-פה אדבר-בו ומראה ולא בחיות ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי כמשה: ויחר-אף יהוה גם וילך: והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת בשלג ויפן אהרן אל-מרים והנה מצרעת: ויאמר אהרן אל-משה בי אדני אל-נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו: אל-נא תהי פמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו: ויצעק משה אל-יהוה לאמר אל נא רפא נא לה: פ ויאמר יהוה אל-משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף: ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד-האסף מרים: ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן: ככפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם א ענ"ו 149)

בכל ביתי נאמן הוא

לכאורה, מה שייך נאמנות בשאי אפשר לקחת שום דבר מהבית. אלא, הנאמנות היא בקף שלא כל מה שרואים מגלים. ומספר על הרב המגיד, שגננס אליו תלמיד אחד קדם שחזר לביתו. המגיד נפרד ממנו, אף אמר לחברייא שינסו לעבב אותו מנסיעתו. החברייא לא הצליחו, והתלמיד יצא לדרך. בבואו לביתו, מת. ומדוע לא אמר לו המגיד במפרש שלא יסע - כי לא כל דבר מתר לגלות.

קל"ו פסוקים, מהללא"ל סימן.

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמוה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקניה ויקרב משיחה. אמן פתיכון וביומיכון ובחני דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום,

בְּפִנֵּיהֶּ הָלֵא תְּפִלָּם שִׁבְעַת יָמִים תִּסְגָּר שִׁבְעַת
 יָמִים מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֶף: ^{טו} וְתִסְגָּר
 מָרִים מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעַם לֹא
 נָסַע עַד־הָאָסֶף מָרִים: ^{טז} וְאַחַר נָסְעוּ הָעַם
 מִחֲצֵרוֹת וַיִּחַנּוּ בְּמִדְבַּר פָּאָרָן: פפפ

וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
 תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְאֲמִירָן בְּעֵלְמָא, וְאֲמִרוּ אֲמֵן: אָמֵן

מפטיר ד' וַיֵּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יִרְק יִרְק

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרַב־יָנְעָם, וְכָל־נִתְיָכְתִּיָּהּ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶינָהּ,
 בְּשִׂמְאֵלָה עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יי חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שייגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
 עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
 ע"פ שי למורא

טו) וְנִלְוִי, וְתִתְקַרְוִי וְהָיוּ לִי לְעָם, בְּלוּמָה
 לְהֵאמֵן בָּהּ. וְשִׁבְכֵנִי בְּתוֹכָהּ, אֲכַל שְׂכִינָתִי
 תִּתְּנֵה בְּתוֹכָהּ, וְלֹא בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם תְּרַבִּים. חֲלָקוֹ,
 לְנַחֲלָתוֹ וְלִחְלָקוֹ. יז) הֵם כָּל פֶּשֶׁר מִפְּנֵי ה',

הפטרה לפרשת בהעלותך לקריאה בציבור ולשנים

מקרא ואחד תרגום בזכריה פרק ב"ד

**ב יד רָנִי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁבְכֵנִי
 בְּתוֹכָךְ נְאֻם־יְהוָה: טו וְנִלְוִי גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה**

בְּיָוֵם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁבְכֵנִי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעַת פִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ:
 טז וְנַחֲלִי יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֲלָקוֹ עַל־אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם: יז הֵם

כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי גַעַר מִמַּעוֹן קִדְשׁוֹ: ג
 א וַיִּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאָךְ
 יְהוָה וְהַשָּׁמַן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׁמּוֹ: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־הַשָּׁמַן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁמַן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ
 הַבַּחֲר בִּירוּשָׁלַיִם הֲלוֹא זֶה אֹד מִצֵּל מֵאִשׁ:
 ג וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי
 הַמַּלְאָךְ: ד וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לִפְנֵי לְאֹמֶר
 הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלַי וַיֹּאמֶר אֵלָיו רֵאאֵה
 הַעֲבַרְתִּי מֵעַלֶיךָ עֹנֶךָ וְהַלְבַּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת:
 ה וַאֲמַר יִשְׁיֻמוּ צְנִיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁיֻמוּ הַצְּנִיף
 הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבְּשֵׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאָךְ יְהוָה
 עֹמֵד: ו וַיַּעַר מַלְאָךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: ז כֹּה־
 אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי תִלְךָ וְאִם אֶת־
 מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתְּךָ תִּדְוֶן אֶת־בֵּיתִי וְגַם
 תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצַרֵי וְנִתְּתִי לְךָ מֵהַלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים
 הָאֵלֶּה: ח שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ | הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ
 וְרַעֲיֶךָ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ כִּי־אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הִמָּה כִּי־
 הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדֵי צִמּוֹ: ט כִּי | הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר
 נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שְׁבַעַה עֵינַיִם
 הִנְנִי מִפְתִּיחַ פֶּתַחַּה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי
 אֶת־עוֹן הָאָרֶץ־הַזֹּאת בְּיוֹם אֶחָד: י בְּיוֹם הַהוּא
 נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרָאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת
 גִּפְּנָן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה: יא וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר
 כִּי וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲזוֹר מִשְׁנָתוֹ: ב וַיֹּאמֶר אֵלָי
 מָה אַתָּה רֹאֵה וַאֲמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב
 בְּלָהּ וְגִלְגָּה עַל־רֹאשֶׁהּ וְשִׁבְעָה גִרְתֶּיהָ עָלֶיהָ שְׁבַעַה

שְׁתָּקוּ כָּל הָאֲמוֹת מִפֶּחַד ה'. כִּי גַעַר, לְשׁוֹן
 הַעֲרָה וְיִקְצֶה. מִמַּעוֹן קִדְשׁוֹ, מִן הַשָּׁמַיִם. לְדַרְת
 לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם. א) וַיִּרְאֵנִי, בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה.
 עַל יְמִינוֹ, שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. לְשִׁמּוֹ,
 לְקַטְרֵג עָלָיו. עַל שְׂלֵא מַחָה בְּכַנּוּי שֶׁנִּשְׂאוּ נָשִׁים
 נִכְרִיּוֹת. ב) הַבַּחֲר בִּירוּשָׁלַיִם, הַקְּב"ה שֶׁהוּא
 בּוֹחֵר בִּירוּשָׁלַיִם לְבַנְיָמִן. הֲלוֹא זֶה אֹד מִצֵּל
 מֵאִשׁ, כְּלוּמַר, אִיךְ תִּקְטְרֵג עָלָיו, הֲלֹא הוּא כְּמוֹ
 אֹד (עֵץ שֶׁמְנַדְנֵדִים בּוֹ אֶת הָאִשׁ) שֶׁנִּצּוֹל מֵאִשׁ. כִּי
 יְהוֹשֻׁעַ הָיָה מְשֻׁלָּךְ כְּאִשׁ עַל יְדֵי נְבוּכַדְנֶצַּר עִם
 אַחָב בֶּן קוֹלֵה וְצִדְקִיָּהוּ בֶן מַעֲשֵׂיָה נְבִיאֵי הַשָּׁקֶר,
 וַיְהוֹשֻׁעַ נִצַּל מִן הַשָּׂרְפָה (כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ בַּמִּסְכָּת
 סַנְהֶדְרִין דִּף צַנְא). וְאִם בֶּן זְכוּתוֹ רָבָה, וְאִיךְ תִּקְטְרֵג
 עָלָיו. ג) הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים, כְּלוּמַר עֲדוֹן
 הָיָה עָלָיו הָעוֹן שְׂלֵא מַחָה בְּכַנּוּי. ד) הָסִירוּ
 הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלַי, כְּלוּמַר, הַפְּרִישׁוּ אֶת בְּנֵי
 מְנוּשְׁתֵיכֶם הַנִּכְרִיּוֹת, וַיֹּסֶר הָעוֹן מִיְהוֹשֻׁעַ. וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו, הַמַּלְאָךְ אָמַר לִיהוֹשֻׁעַ. הַעֲבַרְתִּי מֵעַלֶיךָ
 עֹנֶךָ, כְּמָה שְׁצוּיָה לְהַפְּרִישׁ בְּנֵי מִהַנִּכְרִיּוֹת,
 הַעֲבַרְתִּי מֵעַלֶיךָ הָעוֹן שֶׁהָיָה בְּךָ. מַחְלָצוֹת, חֲלוּפּוֹת
 בְּגָדִים נְאֻם, כְּלוּמַר זְכִיּוֹת. ה) וַאֲמַר, זֶה מֵאִמֶר
 זְכִרְתָּ הַנְּבִיא, שֶׁאִמַר, הַתְּפַלְלֵתִי עָלָיו. צְנִיף טְהוֹר
 עַל רֹאשׁוֹ, כְּלוּמַר שֶׁיִּתְּנֶה לוֹ כֶּתֶר כְּהֵנָּה גְּדוֹלָה
 לוֹ וְלִרְעוֹ אַחֲרָיו, בֵּינוֹן שֶׁפָּרְשׁוּ מִן הַנְּשִׁים הַנִּכְרִיּוֹת.
 וּמַלְאָךְ ה' עֹמֵד, כִּד רֹאֵה זְכִרְתָּה בְּמִרְאָה
 הַנְּבוּאָה, שְׁעַד שֶׁיִּשְׁיֻמוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל
 יְהוֹשֻׁעַ, הָיָה מַלְאָךְ ה' עֹמֵד. ו) וַיַּעַר, הַתְּרָה בּוֹ.
 ז) תִּדְוֶן אֶת בֵּיתִי, תִּשְׁפֹּט וְתִתֵּיךָ פְּקִיד עַל בֵּית
 מִקְדְּשִׁי. חֲצַרֵי, הַעֲזָרָה וְסִבִּיבוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
 וְנִתְּתִי לְךָ מֵהַלְכִים, בְּזִמְנֵי תַחֲזִית הַמַּתִּים אֲחֵיהָ
 אוֹתְךָ וְתִתֵּיךָ מַחְלָה. בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה, בֵּין
 הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם עֹמְדִים וְקִמְיִם לְעוֹלָם. ח) וַרַעֲיֶךָ,
 הֵם הַנְּנִיחַ מִישָׂאֵל וְעוֹרֵיהָ. כִּי אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הִמָּה,
 שְׁגֵם הֵם נִצְלוּ מִכַּבְּשֵׁן הָאִשׁ כְּמוֹךְ, וְרֹאוּיִם הֵם
 לַהַעֲשׂוֹת נָסִים עַל יְדֵם. כִּי הִנְנִי מֵבִיא, כְּלוּמַר,
 וְהַדְּבוּר הוּא שֶׁהִנְנִי מֵבִיא. אֶת עַבְדֵי צִמּוֹ, אֶת
 הַמְּשֻׁלָּךְ הַמְּשִׁיחִים. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וְהִקְמִיתִי לְדוֹד צִמּוֹ
 צִדְיֹק" (יִרְמֵה כ"ה). ט) כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן, יְסוּד הַבַּיִת
 אֲשֶׁר יִסְדְּתֶם בְּיָמֵי בּוֹרֵשׁ וְאַחַר כִּד נִתְּכַמְּלָה
 הַמַּלְאָכָה. עַל אֶבֶן אַחַת שְׁבַעַה עֵינַיִם, סוּפוֹ
 לְהַרְחִיב עַל אֶחָד כִּי שְׁבַעַה, כִּי נִתַּן הַקְּב"ה עֵינָיו
 לְהַרְבּוֹת אֶת כְּבוֹד הַבַּיִת בְּכַנּוּי. הִנְנִי מִפְתִּיחַ
 שְׁתַּחֲתָה, מִתִּיר אֶת קְשׁוּרֶיהָ, כְּלוּמַר, מִפֶּר עֲצַת

הַגּוֹיִם אֲשֶׁר פָּתְכוּ שְׁטָנָה לְכַטֵּל אֶת הַמַּלְאָכָה. וּמִשְׁתִּי, וְהַסִּירוּתִי. אֶת עוֹן, אֶת הַעֲוֹנוֹת וְעֲשׂוּם. בְּיוֹם אֶחָד, בְּיוֹם שֶׁיִּסְדַּר הַחִיכָל, אִז
 תִּשְׁכְּנוּ לְבִטָּה. י) אֶל תַּחַת גִּפְּנָן וְגו', כְּלוּמַר תִּשְׁכְּבוּ לְבִטָּה, אִישׁ תַּחַת גִּפְּנָן וְהַאֲנִחוּ. ב) וְגִלְגָּה עַל רֹאשֶׁהּ, מִמַּעַל עַל רֹאשֶׁהּ הָיָה

מען פמראה ספל גדול עגל. וכה היה השמן. ושבעה גרותיה עליה, על קני המנורה היו שבעה גרותיה, הם הפלים שבהם הפתילות והשמן להאיר. שבעה ושבעה מוצקות, לכל גר וגר היו פאים שבעה צנורות קטנים שהשמן זב מן הגלה דרך אותן מוצקות לכל גר וגר. (ג) ושנים ויתים עליה, אצל המנורה היו שני אילנות שהיתים גדלים בהם. (ד) מה אלה אדני, מה זה שהיתים נמסקים מאליהם, והשמן בא אל הנרות מאליה. (ו) זה דבר ה' אל זרפבל לאמר, זה סימן לך להכטיח על מלך המשיח שפא מנרע זרפבל. לא בחיל ולא בכח, כלומר, ממשלתו על האמות לא תהיה על ידי צבאות תלים רבים ולא בכח זרועו וכבשם במלחמה. כי אם ברוחי, הוא ימשל באמות מבלי מרח מלחמה, ורק ברוחי, כלומר ברצוני אשר אתן בלב האמות להיות נכנעים לו ופרים למשמעתו. (ז) מי אתה הר הגדול, אתה מלך גוג שהנך חושב עצמך כהר גדול לעמד בדרך של המלך המשיח, מה פח וש כד. לפני זרפבל למישר, למול המלך המשיח תהיה פארץ מישור לעבר בקלות, ולא תוכל לעשות שום עכוב. והוציא את האבן הראשה, המלך המשיח יוציא את האבן המוכה והחשובה להניחה ביסוד בנין בית המקדש. תשאות תן חן לה, אז ישמע קול תשואות, שכלם יענו ויאמרו "הנה לאבן הזאת יש לה חן רב", כי היא טובה וחשובה עד מאד.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שפל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשפח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משפח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לפנינו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק:
כל ליל שישי, ט"ו סיון

לוח זמנים לשבוע פרשת בהעלותך בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:17	19:19	20:06	20:02	19:39	19:36	10:16	10:17	9:05	9:06	8:33	8:34	5:36	5:39	באר שבע (ק)
20:21	19:12	20:09	20:05	19:42	19:38	10:14	10:15	9:02	9:04	8:30	8:32	5:32	5:35	חיפה (ק)
20:17	19:00	20:07	20:03	19:41	19:37	10:13	10:14	9:02	9:03	8:31	8:32	5:31	5:34	ירושלים (ק)
20:19	19:20	20:07	20:03	19:41	19:37	10:16	10:17	9:05	9:06	8:32	8:33	5:35	5:38	תל אביב (ק)
21:40	20:25	21:20	21:12	20:44	20:37	10:13	10:15	8:53	8:56	8:22	8:25	4:59	5:06	אוסטריה, וינה (ק)
17:55	16:58	17:43	17:47	17:16	17:20	10:36	10:34	9:45	9:43	9:13	9:11	7:18	7:13	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:17	20:19	21:13	21:05	20:38	20:32	10:18	10:20	9:00	9:03	8:28	8:31	5:10	5:16	אוקראינה, אודסה (ק)
20:57	19:58	20:53	20:45	20:17	20:10	9:48	9:49	8:28	8:31	7:57	8:00	4:35	4:41	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:09	20:10	21:05	20:57	20:29	20:22	9:58	10:00	8:39	8:42	8:07	8:10	4:45	4:51	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:44	20:42	21:40	21:31	21:01	20:54	10:22	10:24	9:01	9:04	8:29	8:32	5:04	5:11	אוקראינה, זיטומיר (ק)
21:39	20:37	21:35	21:26	20:56	20:48	10:13	10:15	8:53	8:56	8:21	8:24	4:54	5:01	אוקראינה, קייב (ק)
21:53	20:42	21:35	21:28	21:01	20:55	10:45	10:47	9:28	9:30	8:56	8:58	5:39	5:45	איטליה, מילאנו (ק)
18:48	18:04	18:44	18:44	18:22	18:22	10:06	10:05	9:03	9:03	8:33	8:33	6:00	5:59	אקוודור, קיטו (ח)
18:34	17:38	18:22	18:25	17:55	17:59	11:07	11:05	10:16	10:13	9:43	9:41	7:45	7:41	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:07	18:17	19:03	19:07	18:34	18:39	12:03	12:01	11:13	11:11	10:43	10:40	8:49	8:44	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:58	20:06	20:54	20:49	20:25	20:19	10:35	10:36	9:21	9:23	8:49	8:50	5:43	5:47	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:04	20:01	20:50	20:44	20:20	20:14	10:23	10:24	9:08	9:10	8:36	8:38	5:27	5:31	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:04	20:00	20:49	20:43	20:19	20:14	10:23	10:25	9:08	9:10	8:36	8:38	5:28	5:32	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
21:47	20:42	21:32	21:26	21:01	20:55	10:58	10:59	9:42	9:44	9:10	9:12	5:58	6:03	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:54	19:58	20:43	20:39	20:17	20:13	10:58	10:58	9:47	9:48	9:15	9:16	6:20	6:23	ארה"ב, היוסטון (ק)
20:38	19:40	20:26	20:22	19:59	19:55	10:26	10:26	9:13	9:15	8:42	8:43	5:41	5:44	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:43	19:49	20:32	20:29	20:07	20:04	11:00	11:00	9:51	9:52	9:19	9:19	6:28	6:30	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:02	19:56	20:46	20:40	20:15	20:10	10:19	10:20	9:04	9:06	8:31	8:33	5:22	5:27	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:04	20:00	20:50	20:44	20:19	20:13	10:16	10:17	9:00	9:02	8:29	8:31	5:16	5:21	ארה"ב, שיקאגו (ק)
18:44	17:59	18:40	18:40	18:17	18:18	10:32	10:31	9:34	9:33	9:05	9:04	6:42	6:40	בוליביה, לה-פס (ח)
22:48	21:24	22:23	22:13	21:43	21:35	10:57	10:59	9:36	9:39	9:03	9:07	5:36	5:43	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:45	21:24	22:22	22:13	21:43	21:35	10:57	10:59	9:36	9:40	9:04	9:08	5:37	5:44	בלגיה, בריסל (ק)
18:05	17:16	17:57	17:59	17:34	17:35	10:12	10:11	9:16	9:15	8:45	8:43	6:33	6:30	ברזיל, ס. פאולו (ח)
17:52	17:04	17:45	17:47	17:21	17:23	9:58	9:56	9:02	9:00	8:31	8:29	6:18	6:15	ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)
22:08	20:45	21:45	21:35	21:05	20:56	10:14	10:16	8:52	8:56	8:21	8:24	4:51	4:58	בריטניה, לונדון (ק)
22:34	21:03	22:06	21:55	21:23	21:14	10:19	10:22	8:56	9:00	8:24	8:28	4:50	4:58	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:00	20:55	21:56	21:46	21:14	21:06	10:19	10:21	8:56	9:00	8:24	8:28	4:53	5:01	גרמניה, ברלין (ק)
22:06	21:04	22:02	21:53	21:24	21:16	10:41	10:43	9:20	9:23	8:49	8:52	5:21	5:28	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:01	17:15	17:57	17:59	17:32	17:34	10:14	10:13	9:19	9:17	8:49	8:47	6:37	6:34	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:39	18:53	19:35	19:33	19:12	19:10	10:22	10:22	9:15	9:16	8:43	8:43	5:59	6:01	הודו, בומביי (ח)
19:36	18:50	19:32	19:30	19:09	19:06	10:18	10:18	9:11	9:11	8:39	8:40	5:54	5:56	הודו, פונה (ח)
21:09	20:10	21:05	20:57	20:29	20:22	10:03	10:05	8:45	8:48	8:13	8:15	4:52	4:59	הונגריה, בודפשט (ק)
21:02	20:08	20:58	20:52	20:27	20:22	10:31	10:32	9:16	9:18	8:44	8:46	5:35	5:40	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:13	20:21	21:09	21:03	20:40	20:35	10:55	10:56	9:41	9:43	9:09	9:11	6:04	6:08	יוון, אתונה (ק)
21:26	20:28	21:22	21:15	20:47	20:40	10:25	10:27	9:07	9:10	8:34	8:37	5:16	5:22	מולדובה, קישינב (ק)

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:44	19:58	20:40	20:38	20:17	20:14	11:18	11:18	10:10	10:11	9:40	9:41	6:51	6:52	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)
17:42	16:50	17:38	17:42	17:08	17:13	10:51	10:49	10:03	10:00	9:30	9:27	7:44	7:38	ניו-זילנד, קרייטצ'רץ (ח)
19:27	18:39	19:23	19:19	18:58	18:54	9:40	9:41	8:30	8:31	8:00	8:01	5:04	5:06	נפאל, קטמנדו (ח)
19:36	18:51	19:32	19:31	19:10	19:09	10:57	10:57	9:55	9:55	9:23	9:22	6:53	6:53	סינגפור, סינגפור (ח)
21:29	20:25	21:25	21:15	20:44	20:35	9:48	9:51	8:26	8:29	7:55	7:58	4:22	4:30	פולין, ורשא (ק)
18:19	17:34	18:15	18:15	17:52	17:53	10:08	10:07	9:10	9:09	8:37	8:36	6:18	6:17	פרו, לימה (ח)
22:12	21:02	21:54	21:47	21:21	21:14	11:02	11:04	9:44	9:47	9:13	9:15	5:55	6:01	צרפת, ליאון (ק)
22:40	21:24	22:20	22:11	21:43	21:35	11:08	11:10	9:48	9:51	9:17	9:20	5:53	5:59	צרפת, פריז (ק)
18:38	17:53	18:34	18:33	18:11	18:10	9:46	9:46	8:42	8:42	8:12	8:12	5:35	5:35	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:39	20:32	21:23	21:16	20:50	20:44	10:41	10:43	9:25	9:27	8:53	8:55	5:39	5:44	קנדה, טורונטו (ק)
21:24	20:14	21:07	21:00	20:33	20:27	10:16	10:18	8:58	9:01	8:27	8:29	5:10	5:15	קנדה, מונטריאול (ק)
20:22	19:32	20:18	20:13	19:50	19:46	10:18	10:19	9:07	9:08	8:33	8:35	5:35	5:38	קפריסין, לרנקה (ק)
23:07	21:58	23:03	22:52	22:17	22:08	11:04	11:07	9:39	9:43	9:08	9:12	5:29	5:38	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
23:18	21:39	22:47	22:35	21:58	21:48	10:35	10:38	9:09	9:13	8:39	8:43	4:55	5:05	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:44	20:46	21:40	21:32	21:05	20:58	10:41	10:43	9:23	9:26	8:51	8:53	5:31	5:38	רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)
22:06	20:54	21:48	21:41	21:13	21:06	10:45	10:47	9:26	9:29	8:55	8:58	5:33	5:39	שווייץ, ציריך (ק)
19:10	18:24	19:06	19:04	18:43	18:41	10:04	10:04	8:59	8:59	8:26	8:27	5:47	5:48	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משפחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התנועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 3 9606108 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00374
19/05/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

